Vuoden 1975 toiset
VALTIOPÄIVÄT

Asiakirjat
A 2
Hallituksen esitykset
21—135

HELSINKI 1976

Helsinki 1976. Valtion painatuskeskus

Suomenkielisten asiakirjojen sarjan kokoonpano vuoden 1975 toisista valtiopäivistä lähtien

Osa

A Hallituksen esitykset sekä eduskunnan tietoon saatetut asetukset ja valtioneuvoston päätökset

B Eduskunnalle annetut kertomukset

C Valiokuntien mietinnöt ja lausunnot

D Valtiopäiväpäätös, eduskunnan vastaukset ja kirjelmät, laki-aloitteiden pohjalta hyväksytyt lait, eduskunnan toivomukset, edellisellä vaalikaudella lepäämään jätettäviksi hyväksytyt ja vahvistamatta jätetyt lakiehdotukset, puhemiesneuvoston ehdotukset, eduskunnalle osoitetut kirjelmät ym.

E Laki-, toivomus- ja raha-asia-aloitteet

F Kirjalliset kysymykset

SISÄLLYSLUETTELO

Hallituksen esitykset 21—135

— 21 Romanian kanssa yhteistoiminnasta matkailun alalla tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

— 22 raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi

— 23 laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin

— 24 laiksi viranhaltijoita koskevista järjestelyistä eräiden kunnallisten laitosten valtion haltuun ottamisen yhteydessä

— 25 maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi

— 26 laiksi oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa

— 27 laiksi kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta

— 28 laiksi poliisilain muuttamisesta

— 29 laiksi tuulaakimaksun lakkauttamisesta

— 30 laiksi kaupunkien eräiden liikennemaksujen lakkauttamisesta

— 31 laiksi kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen annetun lain muuttamisesta

— 32 laiksi rakennuslain muuttamisesta

— 33 laiksi kunnalle suoritettavasta katumaksusta

— 34 laiksi kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta

— 35 laiksi tullilain 155 §:n muuttamisesta

— 36 laiksi asunto- ja elinkeinotutkimuksesta

— 37 laiksi sokerijuurikkaasta valmistettujen tuotteiden valmisteveron väliaikaisesta poistamisesta

— 38 laiksi maataloustuotteiden tuontimaksuista annetun lain muuttamisesta

— 39 laiksi eräiden margariinien valmisteverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

— 40 laiksi maatalouslautakunnista annetun lain muuttamisesta

— 41 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista

— 42 laiksi eräiden virkojen ja toimien perustamisesta

— 43 laiksi lihantarkastuslain muuttamisesta

— 44 laiksi metsästyslain muuttamisesta

— 45 laiksi kalatalouden korkotukilainoista

— 46 laeiksi radiolaitteista annetun lain 4 §:n ja leimaverolain 12 §:n muuttamisesta

— 47 laiksi korkohyvityksen maksamisen lopettamisesta eräissä tapauksissa

— 48 laiksi invaliidihuoltolain 22—22 e §:n voimassaoloajan jatkamisesta

— 49 laiksi lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta

— 50 laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

— 51 laeiksi vuodelta 1976 suoritettavan vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun korottamisesta sekä vakuutetun kansaneläkemaksun ja sairausvakuutusmaksun huomioon ottamisesta merimiesverotuksessa vuonna 1976

— 52 laiksi vuodelta 1976 suoritettavan vakuutetun sairausvakuutusmaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun määrästä

— 53 laiksi työllisyyskoulutuksesta

— 54 laiksi valtion varoista suoritettavia henkilöstömenoja koskevista eräistä väliaikaisista toimenpiteistä

— 55 laiksi kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

— 56 laiksi vuodelta 1976 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista

— 57 laiksi eräiden yhteisöjen velvollisuudesta suorittaa varallisuusveroa vuodelta 1976

— 58 laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

— 59 laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta

— 60 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

— 61 laiksi eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin annetun lain voimassaolon jatkamisesta

— 62 laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta

— 63 laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain muuttamisesta

— 64 laiksi tasausverolain 10 §:n muuttamisesta

— 65 laiksi makeisvalmisteverosta annetun lain muuttamisesta

— 66 laiksi keskioluen ja vahvan oluen valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

— 67 laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta

— 68 laiksi eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta

— 69 laiksi polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

— 70 laiksi liikevaihtoverolain 3 §:n muuttamisesta

— 71 laiksi nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksusta annetun lain muuttamisesta

— 77 laiksi tullilain 100 §:n muuttamisesta

— 73 laiksi hukkakauran torjunnasta

— 74 väliintulosta öljysaastuntaonnettomuuksissa aavalla merellä tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

— 75 Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

— 76 Yhdistyneen Arabitasavallan kanssa tehdyn kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla tehtyä sopimusta muuttavan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

— 77 Neuvostoliiton kanssa tullikysymyksistä 24 päivänä marraskuuta 1960 tehdyn sopimuksen eräiden muutosten hyväksymisestä

— 78 laiksi maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

— 79 laiksi vankeinhoidon koulutuskeskuksesta

— 80 laiksi kunnallisvaalilain muuttamisesta

— 81 laiksi kunnallislain muuttamisesta

— 82 laiksi puolustusministeriön viroista ja toimista annetun lain muuttamisesta

— 83 valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta

— 84 laiksi eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan annetun lain muuttamisesta

— 85 Teollistamisrahasto Oy — Industrialization Fund of Finland Ltd:n lainojen valtion takauksista

— 86 laiksi eräiden sopimuspalkkaisten virkojen täyttämisestä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

— 87 laiksi merimiesveron suorittamisesta vuonna 1976

— 88 laiksi eräistä palkkatuloista verotuksessa tehtävistä vähennyksistä annetun lain muuttamisesta

— 89 laiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta

— 90 laeiksi eräiden asutusluottojen korkoa koskevien säännösten soveltamisesta

— 91 laiksi kunnallisista yleissairaaloista annetun lain 25 §:n muuttamisesta

— 92 laiksi auto- ja moottoripyöräveron väliaikaisesta korottamisesta

— 93 vuoden 1968 pidennetyn kansainvälisen kahvisopimuksen voimassaolon jatkamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

— 94 laiksi tuomiokuntain hoidosta annetun lain muuttamisesta

— 95 laiksi rakennuslain muuttamisesta

— 96 talletusten veronhuojennuslaiksi

— 97 laiksi obligaatiolainojen veronhuojennuksesta annetun lain muuttamisesta

— 98 laiksi sokerituotteiden valmisteverosta

— 99 laiksi kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta

— 100 laeiksi yksityisoppikoulujen valtionavusta annetun lain sekä kunnallisten ja yksityisten oppikoulujen valtionavusta annetun lain muuttamisesta

— 101 laiksi väliaikaisesta poikkeuksesta kansakoululakiin ja lakiin koulujärjestelmän perusteista

— 102 laiksi opintotukilain 10 §:n muuttamisesta

— 103 laiksi valtionrautateiden viroista ja toimista annetun lain muuttamisesta

— 104 laiksi välittömän verotuksen piiri- ja paikallishallinnosta ja laiksi verohallituksesta annetun lain muuttamisesta

— 105 laiksi alueellisesta kuljetustuesta

— 106 laiksi veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta sekä siitä johtuvista muutoksista muuhun lainsäädäntöön

— 107 vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen sekä elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan pidentämiseksi tehtyjen pöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä

— 108 ehdollista rangaistusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

— 109 eräiden sakon määräämistä koskevien säännösten muuttamisesta

— 110 laiksi rikoslain täydentämisestä liikennejuopumusta koskevilla säännöksillä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

— 111 Rautaruukki Oy:n ulko- ja kotimaisten lainojen valtion takauksista

— 112 laiksi eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista sekä laeiksi eräiden muiden opetusministeriön hallinnonalan lakien muuttamisesta

— 113 laiksi valtion audiovisuaalisesta keskuksesta

— 114 laiksi kirkkolain muuttamisesta

— 115 laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta

— 116 laiksi valtion haltuun siirtyvän Lohipadon erityiskoulun henkilökunnan aseman järjestämisestä

— 117 laiksi lääkärintoimen harjoittamisesta

— 118 hyväksymisen antamiseksi Suomen liittymiseen Koillis-Atlantin kalastusyleissopimukseen

— 119 laiksi järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä

— 120 teräaselaiksi

— 121 laiksi erään Loimaalla sijaitsevan virastotalokiinteistön myymisestä

— 122 laiksi maa-alueen myymisestä Hyvinkään kaupungille

— 123 laiksi valtion ravitsemiskeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

— 124 laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

— 125 rikoslain 6 luvun ja siihen liittyvien säännösten muuttamisesta

— 126 eräiden vangin ehdonalaista vapautumista koskevien säännösten muuttamiseksi

— 127 laiksi maakaasuverkoston rakentamista varten pakkolunastettavien alueiden haltuunottamisesta eräissä tapauksissa annetun lain 15 §:n muuttamisesta

— 128 laiksi asuntolainoitettuun vuokrataloon kohdistuvista väliaikaisista rajoituksista

— 129 maatilalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

— 130 laeiksi työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n, maatalousyrittäjien eläkelain 12 §:n ja yrittäjien eläkelain 12 §:n muuttamisesta

— 131 laiksi valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain 20 §:n muuttamisesta

— 132 laiksi työnantajan työttömyysvakuutusmaksun suuruudesta vuonna 1976

— 133 Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä pohjoismaisten instituuttien virkailijoiden oikeudellisesta asemasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

— 134 villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

— 135 kansainvälistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys Eduskunnalle Romanian kanssa yhteistoiminnasta matkailun alalla tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Kysymys matkailua koskevan yhteistyösopimuksen tekemisestä Suomen ja Romanian välillä tuli vireille vuoden 1974 keväällä Romanian esitettyä sopimusneuvottelujen aloittamista. Neuvottelujen tuloksena allekirjoitettiin Bukarestissa 24 päivänä maaliskuuta 1975 hallitusten välinen sopimus yhteistoiminnasta matkailun alalla. Sopimuksen tarkoituksena on kehittää ja lujittaa valtioiden välisiä ystävällisiä suhteita ja edistää yhteistoimintaa matkailun alalla.

Tehty sopimus on niin sanottu puitesopimus, joka noudattaa läheisesti Neuvostoliiton kanssa 26 päivänä huhtikuuta 1974 allekirjoitetun ja eduskunnan vuoden 1974 syysistuntokaudella omalta osaltaan hyväksymän yhteistoimintaa matkailun alalla koskevan sopimuksen periaatteita. Samankaltaiset sopimukset on vuoden 1974 aikana tehty myös Unkarin, Puolan ja Bulgarian kanssa. Sopimuksessa luetellaan esimerkinomaisesti, mitä ja miten matkailualan yhteistoimintaa pyritään edistämään ja helpottamaan. Siinä annetaan molempien maiden matkailuhallintoelinten edustajista koostuvan sekakomission tehtäväksi sopimuksen yksityiskohtainen toteuttaminen laatimiensa määräaikaisten yhteistoimintaohjelmien puitteissa. Näissä yhteistoimintaohjelmissa määritellään, huomioon ottaen kummankin sopimuspuolen lainsäädännön vaatimukset, yhteistyön muodot, laajuus ja taloudelliset ehdot. Sekakomissio kokoontuu määräajoin valitsemanaan ajankohtana ja valitsemassaan paikassa (3 artikla).

Sopimuksen 1 artiklassa määriteltyjen tavoitteiden toteuttamisessa on, kuten edellä on mainittu, otettava huomioon kummankin sopimuspuolen lainsäädännön vaatimukset. Sen vuoksi sopimuksen voimaan saattamisen ei sinänsä voida katsoa edellyttävän eduskunnan suostumusta. Matkailun edistämiskeskuksella on käytettävissään määräraha Suomeen suuntautuvan matkailun markkinointiin ja osa määrärahasta on nykyisen käyttösuunnitelman mukaan varattu sosialistisista maista tulevan matkailun edistämiseen. Sanotun artiklan mukaan sopimuspuolet kuitenkin ilmoittavat pyrkivänsä edistämään muun muassa matkailun kehittämisohjelmien ja -menetelmien, matkailualan asiantuntijoiden, ammatillisten julkaisujen, tutkimusaineiston, tilasto- ja muiden matkailuun liittyvien tietojen vaihtoa, mihin tarvittavien määrärahojen osoittamiseen eduskunta joutuu myöhemmin myötävaikuttamaan. Tämän vuoksi hallitus katsoo sopimuksen vaativan eduskunnan suostumuksen. Sanottu artikla mahdollistaa esimerkiksi yhteistoiminnan matkailualan työntekijöiden koulutuskysymyksissä sekä, käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa, matkailualan asiantuntijavaltuuskuntien vaihdon.

Suomen puolelta osallistuu matkailun edistämiskeskus määräaikaisten yhteistyöohjelmien laatimiseen edellä mainitun sekakomission puitteissa (3 artikla). Matkailun edistämiskeskuksen toimivallan ulkopuolella olevissa kysymyksissä osallistuvat asiassa toimivaltaiset viranomaiset luonnollisesti neuvotteluihin.

Matkailutoiminnasta aiheutuvat maksut suoritetaan maiden välillä voimassa olevan maksusopimuksen pohjalta (4 artikla).

Sopimus tulee voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen, että niiden valtiosääntöjen sopimuksen voimaan tulolle asettamat vaatimukset on täytetty (5 artikla). Sopimus on voimassa viisi vuotta ja sen voimassaoloaika jatkuu automaattisesti seuraavat viisi vuotta, jollei jompikumpi sopimuspuoli ole sitä irtisanonut kuusi kuukautta ennen voimassaoloajan päättymistä (6 artikla).

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Bukarestissa 24 päivänä maaliskuuta 1975 Suomen Tasavallan hallituksen ja Romanian Sosialistisen Tasavallan hallituksen välillä yhteistoiminnasta matkailun alalla tehdyn sopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

SOPIMUS

Suomen Tasavallan hallituksen ja Romanian Sosialistisen Tasavallan hallituksen välillä yhteistoiminnasta matkailun alalla

Suomen Tasavallan hallitus ja Romanian Sosialistisen Tasavallan hallitus,

haluten kehittää ja lujittaa valtioittensa välisiä ystävällisiä suhteita ja edelleen edistää yhteistoimintaa matkailun alalla,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Sopimuspuolet edistävät ja tukevat yhteistyötä matkailun alalla sekä muilla siihen liittyvillä aloilla.

Tämän mukaisesti sopimuspuolet pyrkivät edistämään muun muassa:

a) matkailuliikenteen kehitystä Suomen ja Romanian välillä;

b) kiinteämpää yhteistyötä Suomen matkailutoimintaa harjoittavien järjestöjen ja Romanian virallisen matkailujärjestön, sen matkatoimistojen ja muitten matkailualaan liittyvien laitosten välillä;

c) matkailun kehittämisohjelmien ja -menetelmien, matkailualan asiantuntijoitten, ammatillisten julkaisujen, tutkimusaineiston, tilastoja muiden matkailuun liittyvien tietojen vaihtoa.

2 artikla

Sopimuspuolet rohkaisevat matkatoimistojaan järjestämään kolmansien maiden matkailijoille retkiä toiseen sopimusmaahan heidän vierailessaan Suomessa tai Romaniassa.

3 artikla

Tämän sopimuksen toteuttamiseksi sopimuspuolet asettavat matkailun sekakomission, jonka muodostavat Suomen Matkailun Edistämiskeskuksen ja Romanian Matkailuministeriön edustajat. Komissio kokoontuu määräajoin valitsemanaan ajankohtana ja valitsemassaan paikassa.

ACORD

de cooperare în domeniul turismului între Guvernul Republicii Finlanda şi Guvernul Republicii Socialiste România

Guvernul Republicii Finlanda şi Guvernul Republicii Socialiste România;

Dorind să dezvolte şi să întărească relaţiile de prietenie între cele două state şi să promoveze în continuare cooperarea în domeniul turismului;

Au căzut de acord asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Părţile contractante vor promova şi sprijini cooperarea în domeniul turismului precum şi în alte domenii care privesc turismul.

In acest scop, Părţile contractante se vor preocupa să promoveze între altele:

a) dezvoltarea traficului turistic între Finlanda şi România;

b) cooperarea mai strînsă între organizaţiile de turism din Finlanda şi instituţia oficială de turism română, agenţiile sale turistice şi alte instituţii legate de turism din România;

c) schimbul de programe şi metodologii pentru dezvoltarea turismului şi schimbul reciproc de specialişti în domeniul turismului, publicaţii profesionale, material de studiu, statistici şi alte informaţii privind turismul.

Articolul 2

Părţile contractante vor încuraja agenţiile lor de turism să organizeze excursii în cealaltă ţară pentru turiştii din terţe ţări, atunci cînd vizitează Finlanda sau România.

Articolul 3

In scopul aplicării prezentului Acord, Părţile contractante vor înfiinţa o comisie mixtă pentru turism formată din reprezentanţi ai Matkailun Edistämiskeskus din Finlanda şi ai Ministerului Turismului din România.

Comisia se va întruni periodic, la data şi locul convenit de comisie.

Matkailun sekakomissio laatii määräaikaisia ohjelmia yhteistyön muotojen, laajuuden ja taloudellisten ehtojen määräämiseksi huomioon ottaen kummankin sopimuspuolen sisäisen lainsäädännön vaatimukset.

4 artikla

Matkailutoiminnasta aiheutuvat maksut suoritetaan Suomen Tasavallan hallituksen ja Romanian Sosialistisen Tasavallan hallituksen välillä voimassaolevan maksusopimuksen pohjalta.

5 artikla

Tämä sopimus tulee voimaan kolmenkymmenen (30) päivän kuluttua siitä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen, että sopimuspuolten valtiosääntöjen tämän sopimuksen voimaantulolle asettamat vaatimukset on täytetty.

6 artikla

Tämä sopimus on voimassa viisi (5) vuotta. Sen voimassaoloaika jatkuu automaattisesti seuraavat viisi vuotta, ellei jompikumpi sopimuspuoli kuusi (6) kuukautta ennen sopimuksen voimassaoloajan päättymistä ole sitä irtisanonut.

Tehty Bukarestissa maaliskuun 24 päivänä 1975 kahtena suomen- ja romaniankielisenä kappaleena molempien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset.

Suomen Tasavallan hallituksen
valtuuttamana

Pentti Suomela

Romanian Sosialistisen Tasavallan hallituksen
valtuuttamana

Ilie Voicu

Comisia mixtă pentru turism va elabora programe periodice care să definească căile, mijloacele, scopul şi condiţiile financiare ale cooperării, în concordanţă cu cerinţele legislaţiei naţionale a Părţilor contractante.

Articolul 4

Plăţile rezultate din activităţile de turism vor fi efectuate pe baza Acordului de plăţi în vigoare între Guvernul Republicii Finlanda şi Guvernul Republicii Socialiste România.

Articolul 5

Prezentul Acord va intra în vigoare în termen de 30 de zile după ce Părţile contractante îşi vor comunica reciproc, că cerinţele constituţionale pentru intrarea în vigoare a prezentului Acord au fost îndeplinite.

Articolul 6

Prezentul Acord va rămîne în vigoare pentru o perioadă de cinci ani şi valabilitatea sa se va prelungi tacit pentru o altă perioadă de cinci ani dacă nici una din Părţile contractante nu îl denunţă cu şase luni înainte de expirarea termenului Acordului.

Făcut la Bucureşti, la data de 24 martie 1975, în două exemplare originale, în limbile finlandeză şi română, ambele texte avînd aceeaşi valabilitate.

Pentru
Guvernul Republicii Finlanda

Pentti Suomela

Pentru
Guvernul Republicii Socialiste România

Ilie Voicu

Hallituksen esitys Eduskunnalle raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi.

Esityksen pääasiallinen sisältö.

Esityksen mukaan raastuvanoikeudet ja kaupunkien syyttäjälaitos siirrettäisiin sellaisinaan valtion haltuun. Valtiolle siirtäminen ei aiheuttaisi muutoksia raastuvanoikeuksien tehtäviin eikä kokoonpanoon. Raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen palveluksessa oleva henkilökunta siirrettäisiin heidän palkkausja muita etujaan vähentämättä valtion palvelukseen. Esitys on osa lainsäädäntöuudistuksesta, jonka tarkoituksena on ennen vuotta 1959 perustettujen niin sanottujen vanhojen kaupunkien erioikeuksien lakkauttaminen ja erityisrasitusten poistaminen. Tämä on välttämätön edellytys laajempien oikeuslaitosta ja oikeudenkäyntimenettelyä koskevien uudistusten toteuttamiselle. Esitys vastaa 4 päivänä toukokuuta 1973 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi (n:o 62/1973 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Raastuvanoikeuksien ja niihin liittyvän kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtäminen valtiolle merkitsee poikkeamista vuoden 1789 kuninkaallisessa vakuutuksessa vahvistetuista kaupunkien erioikeuksista. Samanaikaisesti kuin tämä esitys annetaan eduskunnalle esitys laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin. Siinä ehdotetun valtuutussäännöksen mukaan voitaisiin raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen ottamisesta valtion haltuun säätää tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä annettavalla lailla. Kaupunkien oikeus ehdottaa pormestari ja valita raastuvanoikeuden jäsenet jäisi edelleen voimaan erioikeutena.

Eduskunnalle annetaan erikseen esitys maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset laiksi oikeudenkäymiskaaren 1 ja 6 luvun muuttamisesta, laiksi raastuvanoikeudesta, laiksi kaupunginviskaaleista, laiksi raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun, laiksi lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä kaupungissa annetun lain (240/52) muuttamisesta sekä laiksi aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä annetun lain (135/32) 4 §:n kumoamisesta.

YLEISPERUSTELUT.

Raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen kehitys ja nykytila.

Kaupunkien ja maaseudun hallinto- ja lainkäyttöjärjestelmien erilaisuus on vanhaa perua. Jo keskiajalla kaupunkien porvaristo sai oikeuden itse huolehtia kaupunkinsa hallinnosta ja oikeudenhoidosta, kun taas maaseudulla jo varhain vakiintui kuninkaan ja valtion määräysvalta molemmilla aloilla. Kunnallisen itsehallinnon alaan kuuluvien asioiden tultua selvästi erotetuiksi valtiolle kuuluvista hallintotehtävistä erot kaupunkien ja maaseudun välillä ovat pienentyneet, mutta edelleenkin on huomattava eroa sekä hallinnossa että lainkäytössä toisaalta maalaiskuntien, kauppaloiden ja vuoden 1959 jälkeen perustettujen niin sanottujen uusien kaupunkien sekä toisaalta vanhojen kaupunkien välillä.

Hallinto ja lainkäyttö oli kaupungeissa pitkään saman elimen, "pormestarin ja raadin" tehtävänä. Asioiden laadulla ei ollut vaikutusta niistä päättävän elimen kokoonpanoon. Hallintotehtävät kaupungeissa kuuluivat vasta 1700-luvulta alkaen erityiselle viranomaiselle, maistraatille, joka oli kokoonpanoltaan sama

kuin raastuvanoikeus. Useimmissa kaupungeissa ovat raastuvanoikeuden ja maistraatin jäseninä nykyisinkin samat henkilöt. Tehtäviäkään ei ole rajattu siten, että maistraatille kuuluisivat vain hallintoasiat ja raastuvanoikeudelle lainkäyttö, vaan maistraatti toimii myös tuomioistuimena talous- ja järjestysasioissa ja raastuvanoikeudella on vuorostaan eräitä vähäisiä hallintotehtäviä.

Raastuvanoikeuden tuomiopiirinä on ollut kaupunkiin hallinnollisesti kuuluva alue. Maalaiskuntia ei ole raastuvanoikeuden tuomiopiiriin liitetty. Kaupungin ja maaseudun oikeudenhoidon yhteisestä järjestämisestä eräissä tapauksissa annetun lain (20/59) mukaan kaupungin liittäminen tuomiokuntaan on mahdollista. Vanhoja kaupunkeja ei kuitenkaan ole liitetty tämän lain nojalla tuomiokuntaan.

Alkuaan pormestarin ja raatimiehen toimet olivat määräaikaisia luottamustoimia, joita voidaan verrata nykyisiin kunnallisvaltuutettujen tehtäviin. Vähitellen ne muuttuivat pysyviksi viroiksi, joiden haltijat valittiin kaupungin asukkaita edustavassa elimessä. Vuoteen 1927 saakka vaalin toimittivat raastuvankokoukseen kokoontuneet kaupungin asukkaat ja siitä lähtien kaupunginvaltuusto. Virkaan valittaville alettiin jo 1700-luvulla asettaa pätevyysvaatimuksia. Pormestarin vaalissa vuonna 1723 annetun kuninkaallisen päätöksen mukaan sai asettaa ehdolle vain yliopistossa lainopillisia tietoja hankkineen henkilön. Neuvosmiehistä yhä suurempi osa oli oikeusneuvosmiehiä, joilta myös edellytettiin tuomarinvirkaan oikeuttava tutkinto, vaikka suoranaista säännöstä kelpoisuusehdoista ei olekaan.

Syyttäjänä raastuvanoikeudessa on kaupunginviskaali, joka on katsottu kaupungin virkamieheksi, vaikka kaupungit eivät ole saaneet itse valita tätä virkamiestään. Aikaisemmin kaupunginviskaalit nimitti maaherra, mutta Venäjän vallan alkuaikana nimitysoikeus siirrettiin prokuraattorille. Kaupunginviskaalit nimittää nykyisin oikeuskansleri, jonka välittömän määräysvallan alaisina kaupunginviskaalit toimivat.

Kaupungit ovat velvollisia huolehtimaan pormestarin, neuvosmiesten ja kaupunginviskaalien palkkauksesta. Ne eivät kuitenkaan ole voineet täysin vapaasti päättää palkoista. Hallitsija vahvisti aikaisemmin kaupungin tekemän ehdotuksen näiden virkamiesten palkoista. Ennen virkaehtosopimusjärjestelmän voimaantuloa palkat vahvisti oikeusministeriö.

Korvauksena siitä, että kaupungit ovat huolehtineet raastuvanoikeudesta, maistraatista ja syyttäjälaitoksesta sekä monista muista tehtävistä, jotka maaseudulla kuuluvat valtiolle, kaupungeilla on ollut monenlaisia erityisiä tuloja ja etuuksia. Kaupungit ovat aikanaan saaneet osan sakoista, niillä on ollut niin sanottuja palkkatiloja ja ne saavat edelleenkin periä tuulaakia, joka on tärkein nykyisistä etuuksista. Sakot alettiin kokonaisuudessaan tulouttaa valtiolle rikoslain voimaanpanemisesta annetun asetuksen tullessa voimaan viime vuosisadan lopussa. Kuitenkin valtio on vuonna 1899 annetun asetuksen nojalla suorittanut kaupungeille aikaisemmista sakko-osuuksista korvausta, joka nykyisin on rahan arvon alenemisen vuoksi menettänyt merkityksensä. Kaupunkien saamat korvaustulot eivät nykyään vastaa läheskään niitä kustannuksia, joita kaupungille koituu mainittujen tehtävien hoitamisesta.

Oikeudenhoito- ja hallintokustannusten kasvu aiheutti sen, että uusien kaupunkien perustaminen tyrehtyi kuluvan vuosisadan alussa Lahden kaupungin perustamisen jälkeen puolen vuosisadan ajaksi. Vasta vuodesta 1959 lähtien on uusia kaupunkeja perustettu. Tämä kävi mahdolliseksi juuri sen vuoksi, että uudet kaupungit vapautettiin kaupungin ja maaseudun oikeudenhoidon yhteisestä järjestämisestä eräissä tapauksissa annetulla lailla suorittamasta oikeudenhoidosta ja hallinnosta aiheutuvia kustannuksia. Oikeudenhoidollisesti uudet kaupungit kuuluvat tuomiokuntiin ja nimismiespiireihin, joiden kustannuksista valtio vastaa.

Se, että vanhat kaupungit vastaavat edellä mainituista kustannuksista, vaikka vastaavaa rasitusta ei ole uusilla kaupungeilla, on epäkohta, jonka poistamista on pitemmän aikaa pidetty välttämättömänä. Erityisrasitukset eivät jakaudu vanhojen kaupunkienkaan kesken samassa suhteessa. Vaikka jotkut varakkaat kaupungit voivatkin huolehtia sanotuista kustannuksista rasittamatta kohtuuttomasti asukkaitaan, monet keskisuuret ja pienet kaupungit ovat niitä epäedullisemmassa asemassa. Kaikilla kaupungeilla ei ole suhteellisesti yhtä suuria korvaustulojakaan. Niillä ei tosin ole minkään kaupungin taloudessa ratkaisevaa merkitystä.

Tuomioistuinlaitoksen ja hallinnon erilaisuus vanhoissa ja uusissa kaupungeissa aiheuttaa luonnollisesti haittaa yleisölle. Asioiminen viranomaisissa vaikeutuu, kun ilman tarkempaa opastusta ei tiedetä, minkä viranomaisen hoidettava jokin asia on.

Kaikkien kaupunkien saattaminen samaan asemaan järjestettäessä hallintoa ja lainkäyttöä on siis tarpeen sekä kustannusten tasaisemman jakautumisen että oikeudenhoidon ja hallinnon yhtenäisyyden kannalta. Lopulliseksi tavoitteeksi on otettava hallintokoneiston ja tuomioistuinlaitoksen yhtenäistäminen kuntamuodosta riippumatta. Tähän esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia voidaan pitää yhtenäistämisen ensimmäisen vaiheen osana. Toisena vaiheena on maaseudun ja kaupunkien alioikeuksien yhtenäistämistä tarkoittava selvittelytyö.

Voimassa oleva lainsäädäntö.

Raastuvanoikeudet.

Säännökset yleisistä tuomioistuimista sisältyvät oikeudenkäymiskaareen ja eräisiin siihen liittyviin lakeihin. Raastuvanoikeuksista säädetään oikeudenkäymiskaaren 1 ja 6 luvussa. Kihlakunnanoikeuksista on niin ikään säännöksiä oikeudenkäymiskaaressa ja lisäksi tuomiokuntain hoidosta annetussa laissa (220/35). Hovioikeuksia koskevia säännöksiä on oikeudenkäymiskaaressa, hovioikeuksista annetussa asetuksessa (288/52) ja laissa Helsingin hovioikeuden perustamisesta (18/52). Korkeimmasta oikeudesta on säädetty laissa korkeimmasta oikeudesta ja sen täytäntöönpanoasetuksessa, jotka kumpikin on annettu 22 päivänä heinäkuuta 1918. Oikeudenkäyntilainsäädäntömme runkona olevan oikeudenkäymiskaaren iästä ja rakenteesta johtuu, että säännösten systematiikka on sekavahko ja että eri tuomioistuimia koskevat säännökset ovat eritasoisia. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan voida ryhtyä korjaamaan tällaisia epäjohdonmukaisuuksia, vaan se edellyttäisi oikeudenkäyntilainsäädäntömme kokonaisuudistusta.

Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 4 §:ssä säädetään: "Alioikeus kaupungissa on raastuvanoikeus. Siinä ovat pormestari ja raatimiehet tuomitsemassa." Se, että joissakin kaupungeissa on alioikeutena kihlakunnanoikeus, ei suoranaisesti ilmene oikeudenkäymiskaaresta.

Raastuvanoikeuden jäsenistä nimittää korkein oikeus pormestarin kaupunginvaltuuston pantua virkaan ehdolle kolme pätevää henkilöä, jotka ovat virkaa hakeneet tai suostuneet ottamaan sen vastaan ja jotka ovat valtuuston toimittamassa vaalissa saaneet eniten ääniä. Neuvosmiehen vaalissa, jonka myös toimittaa kaupunginvaltuusto, eniten ääniä saaneelle virkaan haluttaaksi ilmoittautuneelle pätevälle henkilölle antaa valtakirjan lääninhallitus. Kaupunginvaltuuston mielipide ratkaisee asiallisesti neuvosmiehen nimityksen. Pormestarin vaalissa sen mielipide on sikäli ratkaiseva, että pormestari on nimitettävä kaupunginvaltuuston nimeämistä hakijoista.

Raastuvanoikeuden kokoonpanoa ja toimintaa koskevia laintasoisia säännöksiä on vähän. Oikeudenkäymiskaaren 23 luvun 1 §:n mukaan raastuvanoikeus on tuomionvoipa kolmijäsenisenä. Raastuvanoikeuden kokoontumisesta istuntoihin, osastoihin jakautumisesta ja tuomiokirjan allekirjoittamisesta sekä luetteloiden pitämisestä on säännöksiä oikeudenkäymiskaaren 6 luvussa.

Pääosa raastuvanoikeuksien kokoonpanoa ja toimintaa koskevista määräyksistä sisältyy korkeimman oikeuden antamiin kokoonpanopäätöksiin sekä hovioikeuksien vahvistamiin työjärjestyksiin. Korkeimmalle oikeudelle kuuluva oikeus antaa päätöksiä raastuvanoikeuden kokoonpanosta ja toiminnasta on johdettavissa kuninkaalle aikanaan kuuluneen oikeushallintovallan käyttämisestä. Hovioikeuden oikeus vahvistaa raastuvanoikeudelle työjärjestys perustuu oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 1 §:ään, jonka mukaan hovioikeus on velvollinen valvomaan ja pitämään huolta siitä, että oikeutta sen alaisissa tuomioistuimissa käytetään lain ja sen oikean tarkoituksen mukaisesti.

Kokoonpanopäätöksiä ei ole vahvistettu pienimmille raastuvanoikeuksille. Työjärjestys on annettu yleensä vain suurimpien kaupunkien raastuvanoikeuksia varten.

Raastuvanoikeuden jäsenet ovat kunnan virkamiehiä, joihin sovelletaan eräitä valtion virkamiehiä koskevia säännöksiä. Valtion viran tai pysyväisen toimen haltijain nimittämiskirjoista sekä heidän oikeudestaan pysyä virassaan tai toimessaan annettua lakia (virkamieslaki, 202/26) on sovellettava raastuvanoikeuden jäseniin tuomarinviran haltijoita koskevin rajoituksin. Viran ja toimen haltijain oikeuksista ja velvollisuuksista, kun virka tai toimi lakkautetaan, annetun lain (lakkautuspalkkalaki, 182/31) mukaisen lakkautuspalkkasäännöstön alaisia ovat myös sellaiset kuntien virkamiehet, jotka valtion viranomainen on nimittänyt. Raastuvanoikeuden jäseniin ja kaupunginviskaaleihin on niin ollen sovellettava sanotun lain säännöksiä.

Koska raastuvanoikeuden ja maistraatin jäsenet ovat tuomarinviran haltijoita, heihin on

sovellettava hallitusmuodon 91 §:n säännöksiä tuomarien erottamattomuudesta. Virkamieslain mukaan tuomarien pakollinen eroamisikä on 70 vuotta.

Muussa suhteessa raastuvanoikeuden jäseniin on sovellettava kunnan viranhaltijoita koskevia säännöksiä ja kunnallisten virkasääntöjen määräyksiä, jollei tuomarinviran luonteesta sinänsä taikka lainsäädännöstä muuta johdu. Raastuvanoikeuden ja syyttäjälaitoksen viranhaltijalla on oikeus saada eläkettä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) mukaisesti kunnalliselta eläkelaitokselta, jollei hän ole kirjallisesti määräaikaan mennessä ilmoittanut kunnalle haluavansa säilyttää oikeutensa virka- tai työsuhteeseen perustuvan eläkkeen saamiseen kunnan eläkesäännön mukaisesti. Viranhaltijan oikeus ikälisään ja vuosilomaan määräytyy taas asianomaisen kunnan virkasäännön mukaan.

Raastuvanoikeuden jäsenten sen enempää kuin kihlakunnantuomarien tai hovioikeuden jäsenten kelpoisuusehdoista ei ole nimenomaisia säännöksiä laissa, vaan kelpoisuusehdot perustuvat vakiintuneeseen tapaan tai yksittäisiin kokoonpanopäätöksiin. Pormestarilta vaaditaan ainakin käytännössä, että hän on suorittanut tuomarinvirkaan oikeuttavan tutkinnon. Muiden raastuvanoikeuden jäsenten virkanimikkeenä on oikeus- tai kunnallisneuvosmies sen mukaan, onko raastuvanoikeuden kokoonpanoa koskevassa korkeimman oikeuden päätöksessä viran pätevyysvaatimuksena oikeustieteellinen tutkinto vai ei. Pienimmissä raastuvanoikeuksissa on pormestarin ohella jäseninä vain kunnallisneuvosmiehiä.

Helsingin ja Turun raastuvanoikeuksissa käytetään niin sanottua notaarijärjestelmää. Notaarin nimittää raastuvanoikeus. Helsingissä notaari toimii muodollisesti raastuvanoikeuden apujäsenenä, mutta itse asiassa kysymys on pysyvästä velvollisuudesta toimia tuomioistuimen jäsenenä. Turun raastuvanoikeudessa notaarit osallistuvat kahteen istuntoon viikossa toimien pöytäkirjan pitäjinä. Helsingin raastuvanoikeudessa notaarit ovat sivutoimisia osallistuen apujäseninä yhteen istuntoon viikossa. Järjestelmän lainmukaisuutta voitaneen pitää kyseenalaisena, kun otetaan huomioon oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 4 §:n säännös, jonka mukaan raastuvanoikeuden jäseninä voivat olla vain pormestari ja raatimiehet.

Raastuvanoikeuksissa on myös muita viranhaltijoita, kuten arkistonhoitajia, kanslisteja, haastemiehiä ja konekirjoittajia. Tämä henkilökunta on yleensä kunnallisessa virkasuhteessa, mutta työsopimussuhteisia työntekijöitäkin on.

Syyttäjälaitos.

Syyttäjälaitos on meillä epäyhtenäisesti järjestetty. Vain raastuvanoikeuksissa on päätoimisia virkoja syyttäjäntehtäviä varten. Osa kaupunginviskaaleistakin on sivutoimisia. Maaseudulla syyttäjälaitos on yhdistetty poliisiorganisaatioon. Varsinaista väliasteen syyttäjäviranomaista ei ole, vaikka eräät syyttäjäntehtävät kuuluvatkin poliisitarkastajalle lääninsyyttäjänä tai hovioikeuden kanneviskaalille. Syyttäjälaitoksen yhtenäistämistä on pidettävä välttämättömänä.

Ylin syyttäjäviranomainen on oikeuskansleri, jonka määräysvallan alaisia ovat kaikki muut syyttäjät. Oikeuskansleri voi itse ottaa ajaakseen syytteen, määrätä asianomaisen syyttäjän tai muun henkilön ajamaan sitä tai jättää raukeamaan itse ajamansa syytteen.

Seitsemässä kaupungissa on useampi kuin yksi kaupunginviskaalin virka. Joissakin kaupungeissa on myös ensimmäisen kaupunginviskaalin virka. Hän toimii muiden kaupunginviskaalien esimiehenä ja kaupunginviskaalinviraston päällikkönä. Kaupunginviskaalin viroista ja tehtävistä on säädetty asetuksella, joka sisältää kaupunginviskaalien ohjesäännön (130/27).

Kaupunginviskaali on kaupungin viranhaltija, jonka kuitenkin nimittää valtion viranomainen (oikeuskansleri). Viran kelpoisuusehtona on tuomarinvirkaan oikeuttava tutkinto, mutta tutkinnon suorittaneiden sopivien henkilöiden puuttuessa virkaan saadaan nimittää muukin henkilö, jolle virka voidaan uskoa.

Kysymys kaupunginviskaalin viran sisältymisestä niihin virkoihin, joita kaupunkien erioikeuksissa tarkoitetaan, on katsottava epäselväksi. Viran täyttämisjärjestys, erikoisesti oikeuskanslerin asema nimittävänä viranomaisena, viittaa siihen, ettei kaupunginviskaalin virka olisi tässä suhteessa rinnastettavissa raastuvanoikeuden jäsenten virkoihin.

Uudistuksen aikaisempi valmistelu.

Valtioneuvosto asetti vuonna 1965 kaksi komiteaa valmistelemaan vanhojen kaupunkien

erioikeuksien lakkauttamiseksi ja erityisrasitusten poistamiseksi tarvittavaa lainsäädäntöä. Mainittujen komiteoiden, kaupunkituomioistuinkomitean ja kaupunkien erityisrasituskomitean mietinnöt valmistuivat vuoden 1971 alussa (komiteanmietinnöt 1970: A 22 ja 1970: A 20). Ensiksi mainitussa mietinnössä ehdotettiin, että kaupungit tulisi vapauttaa velvollisuudesta ylläpitää raastuvanoikeutta ja syyttäjälaitosta. Raastuvanoikeudet ja kaupunkien syyttäjälaitos ehdotettiin siirrettäviksi valtiolle niiden järjestysmuotoa muuttamatta.

Hallitus antoi 4 päivänä toukokuuta 1973 esityksen raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi (n:o 62/1973 vp.). Sen mukaan raastuvanoikeudet ja kaupunkien syyttäjälaitos olisi sellaisinaan siirretty valtion haltuun.

Korkein oikeus on eduskunnan aloitteesta 11 päivänä syyskuuta 1974 antanut lausunnon muun muassa edellä mainitusta hallituksen esityksestä. Lausunnossa esitetyt huomautukset koskevat uudistuksen toteuttamistapaan liittyviä, päätöksentekijän harkinnasta riippuvia ratkaisuvaihtoehtoja. Erityisperusteluissa on erikseen mainittu ne lausunnon pääkohdat, joita ei ole katsottu voitavan ottaa huomioon.

Esityksen n:o 62 (1973 vp.) käsittely eduskunnassa on alussa mainitusta syystä rauennut.

Uudistuksen tarkoitus.

Kokonaan erilaisissa yhteiskunnallisissa oloissa syntyneisiin säännöksiin ja menneen ajan yhteiskuntaan soveltuviin periaatteisiin pohjautuvan oikeuslaitoksemme on nykyisen pitkälle teollistuneen ja talousjärjestelmältään muuttuneen yhteiskunnan oloissa vaikeata täyttää tehtävänsä kaikissa suhteissa tyydyttävästi ja hankauksitta. Tuomioistuinlaitoksen vanhentuneisuutta on jatkuvasti pyritty korjaamaan osittaisuudistuksilla. Tuloksena niistä on väistämättä ollut järjestelmä, jonka uudemmat ja vanhemmat osat eivät kitkatta sovellu toisiinsa. On luonnollista, ettei nykyisissä oloissa, jotka ovat huomattavasti monivivahteisemmat ja mutkikkaammat kuin vuoden 1734 lain säätämisen aikaan, voida lyhyessä ajassa helposti rakentaa yhtenäistä ja kaikin puolin ajanmukaista oikeuslaitosta, vaan uudistukset on perusteellisesti valmisteltava. Tämän vuoksi on mahdollisimman pian saatava käyntiin tuomioistuin- ja syyttäjälaitosta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistukseen tähtäävä lainvalmistelutyö. Sen yhteydessä ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista keskeyttää sellaisia osittaisuudistuksia, jotka ilmeisesti voidaan toteuttaa kokonaistavoitteiden saavuttamista haittaamatta.

Tärkeimpänä kokonaisuudistukseen johtavista osittaisuudistuksista on pidettävä alioikeusjärjestelmämme yhtenäistämistä siten, että maaseudun ja kaupunkien erilainen asema oikeudenhoidossa poistetaan ja että yleiset alioikeudet tulevat rakenteeltaan, kokoonpanoltaan ja toiminnaltaan samanlaisiksi koko maassa. Samoin on syyttäjälaitos yhtenäistettävä. Edellytyksenä alioikeusjärjestelmän yhtenäistämiselle on luonnollisesti, että kaikkien alioikeuksien hallinto kuuluu valtiolle.

Alioikeuksien yhtenäistämistä ja syyttäjälaitoksen uudistamista koskeva selvitystyö on kesken. Uudistuksessa noudatettavia periaatteita ei vielä ole vahvistettu. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että raastuvanoikeudet ja kaupunkien syyttäjälaitos siirretään valtion haltuun sellaisina kuin ne ovat. Menettely on joka tapauksessa omiaan helpottamaan myöhemmin tehtäviä kokonaisuudistuksen aikaansaamiseksi tarpeellisia ratkaisuja, ja se tekee mahdolliseksi tuomioistuinlaitoksen toiminnan tehostamisen kokonaisuudistusta edeltävän välivaiheen aikana.

Erityisen tärkeää raastuvanoikeuksien siirtäminen valtion haltuun jo ennen mainitun kokonaisuudistuksen toteuttamista on sen vuoksi, että se antaa mahdollisuuden muuttaa nykyisen osaksi toimituskirjamaksuihin perustuvan raastuvanoikeuden jäsenten palkkausjärjestelmän kokonaispalkkausjärjestelmäksi. Kihlakunnantuomarien palkkausjärjestelmän uudistaminen on jo aloitettu. Tämän jälkeen siirtyminen kokonaispalkkaukseen on tullut ajankohtaiseksi myös raastuvanoikeuksissa.

Raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtäminen valtion haltuun vapauttaisi samalla vanhat kaupungit osasta niitä erityisrasituksia, joita kaupunkien velvollisuus kustantaa eräiden laitosten ylläpitomenot ja virkamiesten palkat on aiheuttanut. Kun eduskunnalle samaan aikaan tämän esityksen kanssa annettavassa hallituksen esityksessä myös eräät paikallishallintotehtävät, ulosottotoimi ja poliisilaitokset ehdotetaan siirrettäviksi kokonaan valtion kustannettaviksi, tulisivat vanhat ja uudet

kaupungit ehdotusten toteuduttua samaan asemaan. Tämä on esityksen toinen päätarkoitus.

Valtiolle siirtäminen ei aiheuttaisi näin ollen muutoksia raastuvanoikeuksien kokoonpanoon eikä virkoihin nimittämiseen. Raastuvanoikeuden henkilökunnan asema säilyisi ehdotuksen mukaan entisellään. Raastuvanoikeuksissa tarvittaisiin edelleen ainakin sama henkilökunta kuin nykyisin. Perusteena raastuvanoikeuksien ja syyttäjälaitoksen muunkin kunnallisessa virkasuhteessa olevan henkilökunnan kuin tuomarien ja syyttäjien siirtämiselle valtion virkasuhteeseen on muun muassa se, että pelkkä hallintoa johtavan viranomaisen muuttuminen ei saisi vaikuttaa huonontavasti virkamiesten asemaan. Sama koskee vastaavasti työsopimussuhteisia toimia. Poikkeuksena olisivat mahdollisesti lakkautettavat raastuvanoikeudet. Niiden henkilöstö on kuitenkin niin vähäinen, ettei sen uudelleen sijoittaminen tuota vaikeuksia. Vaikka monen pienehkön kaupungin asukasluku ei tällä hetkellä olisikaan riittävän suuri edellyttääkseen raastuvanoikeutta, jossa on päätoimisia virkoja, voidaan asukasluvun joissakin tapauksissa edellyttää kasvavan alueliitosten johdosta. Tällaisissa tapauksissa on tarkoituksenmukaista säilyttää kaupungissa raastuvanoikeus.

Virkamiesten palkkaus säilyisi entisellään. Virkanimikkeet pysyisivät mahdollisuuksien mukaan samoina. Notaarin toimet eivät kuitenkaan vastaisi nykyisiä samannimisiä kunnallisia virkoja toimenhaltijain aseman ja tehtävien puolesta.

Kokonaispalkkaukseen siirryttäessä uudet palkkausluokat määrättäisiin ottaen huomioon se tulotaso, joka viranhaltijalla nykyisen järjestelmän mukaan on. Kokonaispalkkajärjestelmä pyritään ottamaan käyttöön joko raastuvanoikeuksien valtion haltuun ottamisen yhteydessä tai pian sen jälkeen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Laki oikeudenkäymiskaaren 1 ja 6 luvun muuttamisesta.

1 luku.

Yleisistä tuomioistuimista.

Tuomioistuimia koskevat perussäännökset on oikeudenkäymiskaaren 1 luvussa nykyisin jaoteltu siten, että 1 §:ssä on säännös kihlakunnanoikeudesta, 4 §:ssä raastuvanoikeudesta ja 5 §:ssä hovioikeudesta. Alioikeuksien kokoonpanoa koskevat perussäännökset sisältyvät vastaavasti 1 ja 4 §:ään. Säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että yleisten alioikeuksien nimi ja alueellinen tuomiopiiri mainittaisiin samassa pykälässä ja kumpaakin alioikeustyyppiä koskeva kokoonpanosäännös tulisi omaksi pykäläkseen. Tämä edellyttäisi 4 §:n kumoamista sekä uusien 2 ja 3 §:n säätämistä laista vuonna 1868 annetulla asetuksella kumottujen pykälien tilalle.

1 §. Lainkohdan voimassa olevan sanamuodon mukaan "alioikeus maalla on kihlakunnanoikeus". Koska kihlakunnanoikeus on alioikeus myös niin sanotuissa uusissa kaupungeissa, korjattaisiin pykälän sanamuoto nykyistä tosiasiallista tilaa vastaavaksi. Samalla otettaisiin käyttöön voimassa olevan kunnallislainsäädännön mukaiset kuntanimitykset. Uusista kaupungeista käytettäisiin nimitystä "tuomiokuntaan kuuluva kaupunki". Tämä nimitys tarkoittaisi lain voimaan tulon jälkeen myös niitä ennen vuotta 1959 perustettuja kaupunkeja, joiden raastuvanoikeus mahdollisesti lakkautettaisiin.

Pykälän uudessa 2 momentissa säädettäisiin, että raastuvanoikeus on yleisenä alioikeutena muussa kuin 1 momentissa mainitussa kaupungissa. Säännös korvaisi nykyisen 4 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen. Ehdotetun uuden sanamuodon mukaan ei raastuvanoikeuden tuomiopiiriin voitaisi liittää useampia kuntia, mikä vastaa nykyisiä säännöksiä. Rajoituksella ei käytännössä ole kovin suurta merkitystä.

2 §. Tähän lainkohtaan tulisi nykyistä 1 §:n toista virkettä vastaava perussäännös kihlakunnanoikeuden kokoonpanosta. Tuomiokuntain hoidosta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (493/71) perustettiin tuomiokuntiin käräjätuomarin virka. Käräjätuomarista on voimassa, mitä kihlakunnantuomarista on säädetty.

3 §. Nykyisen 4 §:n 1 momentin toista virkettä vastaava raastuvanoikeuden kokoonpanosäännös sijoitettaisiin tähän pykälään. Raastuvanoikeuden jäseninä olisivat kuten tähänkin asti pormestari ja neuvosmiehet. Puheenjohtajana voisi toimia pormestari tai oikeusneuvosmies, mutta ei kunnallisneuvosmies. Työjärjestyksessä annettaisiin määräykset siitä, millä tavalla tehtävät pormestarin ja neuvosmiesten kesken jaettaisiin. Raastuvanoikeuden yh-

teisistunnossa, jossa käsitellään hallintoasioita, puheenjohtajana toimisi pormestari.

Kumottavaksi ehdotetun 4 §:n 2 momentti sisältää viittauksen kaupungin ja maaseudun oikeudenhoidon yhteisestä järjestämisestä eräissä tapauksissa annettuun lakiin. Tämä laki ehdotetaan kumottavaksi, minkä vuoksi viittaussäännös käy tarpeettomaksi. Edelleen kumottaisiin luvun 10 §, joka koskee sijaisen määräämistä pormestarille. Sijaisen määräämisestä säädettäisiin samoin kuin muissa vastaavissa tapauksissa asetuksella.

6 luku.

Raastuvanoikeudesta.

1 §. Pykälässä säädettäisiin, että raastuvanoikeudessa voi olla useampia osastoja. Pienten kaupunkien raastuvanoikeudet toimisivat kuten nykyisinkin osastoihin jakautumatta.

Osaston puheenjohtajana toimisi joko pormestari tai oikeusneuvosmies sen mukaan kuin työjärjestyksessä määrätään. Nykyisin on useampiosastoisissa raastuvanoikeuksissa puheenjohtajana tavallisesti vanhempi oikeusneuvosmies, milloin raastuvanoikeudessa on vanhempia ja nuorempia oikeusneuvosmiehiä. Virkanimike ei kuitenkaan kaikissa raastuvanoikeuksissa ole edellyttänyt, että vanhemman oikeusneuvosmiehen viran tullessa avoimeksi se olisi julistettava haettavaksi, vaan esimerkiksi Turun raastuvanoikeudessa virkaiältään vanhin nuorempi oikeusneuvosmies siirtyy hakemuksetta vanhemmaksi. Raastuvanoikeuksien siirtyessä valtion haltuun siirtyisivät neuvosmiehet nykyistä palkkausta vastaaviin neuvosmiehen virkoihin. Virkanimikkeistä säädettäisiin tarkemmin tähän esitykseen sisältyvässä laissa raastuvanoikeudesta.

Raastuvanoikeuden jakautumisesta osastoihin on säännös nykyisessä 2 §:ssä. Pykälässä on lisäksi lueteltu asiat, jotka on käsiteltävä samassa osastossa (lainhuudatus-, kiinnitys-, avioehto-, perintö- ja holhousasiat sekä asiat, jotka koskevat kiinteän omaisuuden pakkolunastusta). Kun säännökset siitä, mitkä asiat kukin osasto käsittelee, voidaan sopivimmin antaa asetuksessa ja työjärjestyksessä, tällaisia säännöksiä ei ole otettu tähän ehdotukseen. Työjärjestyksiä laadittaessa olisi periaatteena pidettävä, että vain erityistä asiantuntemusta ja perehtyneisyyttä vaativat asiat käsitellään samassa osastossa ja että muut asiat jaetaan kaikkien osastojen kesken. Eri raastuvanoikeuksissa asioiden jako osastojen kesken voisi olla erilainen.

2 §. Raastuvanoikeuden istunto aloitetaan nykyisin kello 10. Istunnon päättymisajankohdasta ei ole säännöstä. Tähän on muun muassa valtioneuvoston oikeuskansleri kiinnittänyt huomiota. Kihlakunnanoikeuden istunnon päättymisaika on oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 6 §:n mukaan kello 19, jollei istunnon jatkamiseen tätä myöhempään ole erityistä syytä.

Istunnon alkamisaika ehdotetaan muutettavaksi kello 9:ään, jolloin kihlakunnanoikeuden ja raastuvanoikeuden istunnot alkaisivat samaan aikaan. Istunnon alkamisaikaa ei ole syytä säätää myöhäisemmäksi, koska valtion virastoissa työaika alkaa jo kello 8. Raastuvanoikeuden tuomiopiiriin kuuluvan kaupungin alueella liikenneyhteydet ovat yleensä paremmat kuin kihlakunnanoikeuden tuomiopiiriin kuuluvissa maalaiskunnissa, mikä myös puoltaa aikaisempaa istunnon aloittamista.

Pykälän 1 momentin toisessa virkkeessä ehdotetaan säädettäväksi, että raastuvanoikeuden istuntoa ei ilman erityistä aihetta saa jatkaa kello 19 jälkeen. Erityisinä aiheina tulisivat lähinnä kysymykseen asianosaisten tai todistajien pitkät matkat ja kulkuyhteyksien sopivuus taikka vankien säilytysvaikeudet yön aikana. Milloin istunto jouduttaisiin säännöksen nojalla keskeyttämään, sitä jatkettaisiin raastuvanoikeuden määräämänä ajankohtana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, ettei lauantaisin pidetä istuntoa, ellei siihen ole erityistä syytä.

3 §. Pykälä vastaisi luvun nykyistä 4 §:ää, jossa säädetään raastuvanoikeuden tuomiokirjan allekirjoittamisesta sekä luetteloiden pitämisestä.

Tuomiokirja olisi edelleen kaikkien raastuvanoikeuden jäsenten allekirjoitettava. Muut raastuvanoikeuden kantapöytäkirjat, kuten holhous- ja avioehtoasiainpöytäkirjat, allekirjoittaisi joko puheenjohtaja, milloin hän pitää pöytäkirjaa, tai se jäsen, jonka velvollisuutena on pöytäkirjan pitäminen. Laissa lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä kaupungissa (240/52) on erikseen säädetty lainhuudatus-, kiinnitys- ja irtaimistokiinnitysasiain pöytäkirjan allekirjoittamisesta.

Luetteloista, joita raastuvanoikeudessa on pidettävä, säädetään erikseen. Niiden laatimisesta sekä otteiden ja jäljennösten lähettämisestä ei ole tarpeen ottaa mainintaa oikeudenkäymiskaareen, vaan näistä tehtävistä voidaan määrätä raastuvanoikeuden työjärjestyksessä.

Laki raastuvanoikeudesta.

Erillistä lakia raastuvanoikeudesta ei nykyisin ole. Koska raastuvanoikeudet ovat kaupungin viranomaisia ja niiden viranhaltijat kaupungin virkasäännön alaisia, eri lakia, jossa säädettäisiin viroista ja toimista sekä niiden kelpoisuusehdoista, ei olekaan tarvittu. Raastuvanoikeuksien siirtyessä valtiolle on asianmukaista, että perussäännökset näistä tuomioistuimista annetaan laissa. Tällaisten säännösten sijoittaminen oikeudenkäymiskaareen, jossa on yleiset säännökset tuomioistuimista, ei ole tarkoituksenmukaista.

1 §. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin raastuvanoikeuden tuomarinviran haltijat, joita olisivat pormestari ja oikeus- ja kunnallisneuvosmiehet. Jokaisessa raastuvanoikeudessa olisi pormestari ja neuvosmiehiä, jotka voisivat olla oikeus- tai kunnallisneuvosmiehiä. Nykyisin ei kaikissa raastuvanoikeuksissa ole oikeusneuvosmiehiä ja neljässä raastuvanoikeudessa ei ole kunnallisneuvosmiehiä. Pykälän 1 momentin säännöksellä ei raastuvanoikeuksien kokoonpanoa nykyisestä muutettaisi, vaan virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta olisi päätettävä erikseen, milloin muutoksiin olisi aihetta. Vaikka eräissä raastuvanoikeuksissa käytetystä jaosta vanhempiin ja nuorempiin oikeusneuvosmiehiin luovuttaisiin, voidaan heidät sijoittaa eri palkkausluokkiin tehtäviensä mukaisesti.

Pormestarin ja neuvosmiehen virat olisivat 2 momentin mukaan vakinaisia. Sivutoimisia kunnallisneuvosmiehiä voisi edelleenkin olla joissakin raastuvanoikeuksissa. Tällaisen kunnallisneuvosmiehen palkkio voitaisiin vahvistaa työmäärää vastaavaksi.

Käsiteltäväksi tulleiden asioiden tilapäisen lisääntymisen tai muun poikkeuksellisen syyn takia voivat jotkin asiat vaatia jonkin osaston työajan kokonaan tai suurimmaksi osaksi. Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tällaisissa tapauksissa voidaan raastuvanoikeuteen määräajaksi ottaa ylimääräisiä neuvosmiehiä. Jos lisätyövoiman tarve näyttäisi pysyvältä, on luonnollisesti harkittava virkojen vakinaistamista, mutta jos säännönmukainen tilanne palautuisi siinä määräajassa, joksi ylimääräiset neuvosmiehet on otettu, määräaikaa ei enää jatkettaisi. Ylimääräiset neuvosmiehet olisi sijoitettava virantoimitukseen raastuvanoikeuden eri osastoille. Tarvittaessa voitaisiin perustaa ylimääräisiä osastoja.

2 §. Pykälässä säädettäisiin pormestarin ja neuvosmiehen virkojen kelpoisuusehdoista. Kuten aikaisemmin mainittiin, ei nykyisessä laissa ole säännöksiä yleisten tuomioistuinten jäsenten kelpoisuusehdoista, mutta vakiintuneen käytännön mukaan pormestarin ja oikeusneuvosmiehen on oltava tuomarinvirkaan oikeuttavan tutkinnon suorittaneita. Sen mukaan ehdotetaan pormestarin ja oikeusneuvosmiehen virkojen kelpoisuusehdoksi oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaava aikaisempi tutkinto. Lisäksi virkaan nimitettävällä tulisi olla tuomarin tehtävään tarvittava kokemus. Tällainen kokemus voidaan saavuttaa, paitsi varsinaisessa tuomarintehtävässä, myös asianajotehtävissä, yleisenä oikeusavustajana, hovioikeuden tai korkeimman oikeuden esittelijänä sekä erityisja hallintotuomioistuimien ja ministeriöiden ja keskusvirastojen lakimiesviroissa.

Kunnallisneuvosmiehen kelpoisuusehdoistakaan ei ole säännöksiä. Koska pormestarin ja oikeusneuvosmiehen virkaan valittavilta ei vaadita määrättyä yleisestä täysi-ikäisyysrajasta poikkeavaa ikärajaa, ei olisi aihetta säätää korkeampaa ikärajaa kunnallisneuvosmiehellekään. Kihlakunnanoikeuden lautakunnasta annetussa laissa (322/69) lautamiehen vähimmäisikärajaksi on tosin säädetty 25 vuotta. Kelpoisuusehtona olisi kuitenkin oltava sellainen taito ja kyky kuin kunnallisneuvosmiehen viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää. Muunlaisia kelpoisuusehtoja tähän virkaan, joka on katsottava niin sanotuksi maallikkoviraksi, ei voitane asettaa.

Ylimääräiseltä neuvosmieheltä edellytettäisiin 3 momentin mukaan sama kelpoisuus kuin vastaavalta vakinaiselta neuvosmieheltä.

3 §. Pykälän 1 momentin säännöksessä todettaisiin, että pormestarin ja neuvosmiehen nimittämisestä on säädetty laeissa pormestarin ehdottamis- sekä neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin valitsemisoikeudesta (302/27) ja pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin vaalista (303/27).

Pykälän 2 momentti koskee ylimääräisen neuvosmiehen nimittämistä toimeensa. Menettely olisi sama kuin vakinaista neuvosmiestä nimitettäessä. Tähän asti on ylimääräisiä neuvosmiehiä joitakin poikkeustapauksia lukuunottamatta ollut vain Helsingin raastuvanoikeudessa, joka on itse nimittänyt näiden tilapäisten virkojen haltijat. Käytännössä virat ovat muodostuneet pysyviksi. Tämän vuoksi nimit-

tämismenettelyn lainmukaisuudesta voidaan esittää epäilyksiä. Vastedes pitäisi ylimääräisten tointen perustamisen olla poikkeuksellista, koska usein voidaan jo etukäteen päätellä, onko lisätyövoiman tarve pysyvä. Tällaisessa tapauksessa olisi välittömästi perustettava tarvittavat vakinaiset neuvosmiehen virat.

Ylimääräisiksi neuvosmiehiksi nimitettävät säilyttäisivät ehdotuksen mukaan entisen valtion virkansa tai toimensa ja saisivat virkavapautta neuvosmiehen tehtävän hoitamista varten. Vastaava oikeus on eräillä muilla ylimääräisillä tuomareilla. Sinä määräaikana, jonka ylimääräinen neuvosmies hoitaisi tuomarin tehtäviä, hänen asemansa olisi sama kuin vakinaisen tuomarinviran haltijan. Häntä ei siis voitaisi sinä määräaikana, joksi hänet on nimitetty, erottaa muutoin kuin hallitusmuodon 91 §:ssä säädetyssä järjestyksessä, eikä siirtää toiseen tehtävään, ellei siirto aiheudu tuomioistuinlaitoksen uudelleenjärjestelystä. Ylimääräinen neuvosmies ei ole lakkautuspalkkasäännösten alainen.

Korkein oikeus on lausunnossaan katsonut, että pormestari ja oikeusneuvosmies tulisi nimittää samassa järjestyksessä kuin kihlakunnantuomari korkeimman oikeuden toimesta ja kunnallisneuvosmies hovioikeuden toimesta. Tuomarien vastaisesta nimittämisjärjestyksestä vallitsee erimielisyyttä, eikä mitään uutta järjestelmää ennakoivia ratkaisuja ole tähän mennessä tehty. Maistraatissa toimivien pormestarin ja neuvosmiesten nimittämisjärjestys on katsottu tarpeelliseksi jättää ennalleen muun muassa siitä syystä, että maistraatit käsittelisivät edelleen kunnan toimivaltaan kuuluvia rakennusasioita. Ei ole tarkoituksenmukaista säätää erilaista nimitysmenettelyä raastuvanoikeutta ja maistraattia varten, jotka usein vielä toimivat yhtenä virastona. Nimittämismenettelyä koskevat uudistusehdotukset saattaisivat nykytilanteessa muutenkin vaikeuttaa erityisrasitusten poistamista. Hallitus korostaa, ettei ratkaisu merkitse missään suhteessa uuden nimitysjärjestelmän ennakoimista, vaan siitä on päätettävä erikseen myöhemmin.

4 §. Lainkohdassa säädettäisiin raastuvanoikeuden muista viroista ja toimista sekä työsopimussuhteisesta henkilöstöstä. Ensimmäisenä näistä viroista ja toimista mainitaan sihteerin virka. Päätoiminen sihteeri on nykyisin vain Helsingin raastuvanoikeudessa. Sihteeri pitää pöytäkirjaa raastuvanoikeuden yhteisistunnossa ja hallinnollisia asioita hoitavan raastuvanoikeuden yleisjaoston istunnossa sekä toimii pormestarin apulaisena käytännöllisten tehtävien hoitamisessa. Virka vastaa tehtäviltään kansliapäällikön virkaa kooltaan raastuvanoikeuteen verrattavassa virastossa.

Raastuvanoikeuden notaarin virkanimike ehdotetaan säilytettäväksi. Uudessa laissa tarkoitetut notaarin tehtävät eivät kuitenkaan olisi samoja kuin nykyisin. Notaari ei olisi raastuvanoikeuden jäsen, vaan toimisi ensisijaisesti eräiden erityisasiain, kuten holhous- ja avioehtoasiain pöytäkirjan pitäjänä. Mahdollisesti voitaisiin notaareja sijoittaa kiinteistötuomarin avuksi sekä käsittelemään rangaistus- ja maksamismääräysasioita vastaavalla tavalla kuin nykyisin tuomiokuntien notaarit. Tuomarien nyt hoitamien tehtävien uskominen muille raastuvanoikeuden virkamiehille voidaan toteuttaa erikoissäännöksin sen jälkeen, kun tällaisen henkilökunnan käyttömahdollisuudet on riittävästi selvitetty.

Raastuvanoikeudessa tarvittaisiin lisäksi kanslianhoitajan, arkistonhoitajan ja kirjaajan sekä näiden apulaisten virkoja ja muita tuomioistuimen toiminnan kannalta tarpeellisia toimia. Osa näistä voisi olla työsopimussuhteisia. Ylimääräisiä toimia voitaisiin perustaa tarvittaessa.

5 §. Pykälän mukaan maistraatti voisi edelleen toimia erillisenä tai raastuvanoikeuden yhteydessä niin kuin ehdotuksessa laiksi maistraatista säädetään. Raastuvanoikeuden virassa tai toimessa palveleva henkilö voitaisiin määrätä hoitamaan tehtäviä erillisessä maistraatissa.

6 §. Tarkemmat määräykset raastuvanoikeudesta annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta on tarkoituksenmukaista antaa asetuksella. Asetukseen tulisi otettavaksi säännöksiä asioiden jakamisesta niiden laadun perusteella eri osastojen kesken, hallintoasioiden käsittelystä, virkojen ja toimien täyttämismenettelystä, muiden kuin tuomarinvirkojen kelpoisuusehdoista, virkavapaudesta, sijaisten määräämisestä, jäsenten ja virkamiesten tehtävistä, kurinpitomenettelystä muiden kuin tuomarien osalta ynnä muista raastuvanoikeuden toimintaa koskevista asioista. Vasta myöhemmin tuomioistuinlaitoksen kokonaisuudistuksen yhteydessä voidaan harkita täydentäviä säännöksiä.

7 §. Pykälän mukaan raastuvanoikeuden kokoonpanosta ja toiminnasta annettaisiin tarkempia määräyksiä työjärjestyksessä. Tällaiset määräykset sisältyvät nykyisin korkeimman oikeuden antamiin kokoonpanopäätöksiin,

minkä lisäksi hovioikeus on vahvistanut joitakin raastuvanoikeuksia varten työjärjestykset. Koska ylempien oikeuksien olisi voitava keskittyä päätehtäväänsä, tuomitsemistoimintaan, hallintoasioiden häiritsemättä, ehdotetaan työjärjestysten vahvistaminen annettavaksi oikeusministeriölle. Jos raastuvanoikeuden yhteydessä toimii maistraatti, tulisi niille vahvistaa yhteinen työjärjestys.

Korkein oikeus on lausunnossaan katsonut, että asianomaisen hovioikeuden olisi vahvistettava raastuvanoikeuksien työjärjestykset. Vastaava järjestely on toteutettu tuomiokuntien osalta. Näistä työjärjestyksistä aiheutuva työmäärä on kuitenkin hyvin erilainen, koska raastuvanoikeuksien työjärjestyksiin joudutaan ottamaan tuomioistuinyksikköjen keskinäisen erilaisuuden takia paljon enemmän määräyksiä kuin tuomiokuntien työjärjestyksiin. Lisäksi raastuvanoikeuksien kokoonpanopäätökset ja työjärjestykset joudutaan raastuvanoikeuksien valtion haltuun ottamisen yhteydessä lyhyen ajan kuluessa uudistamaan, kun taas tuomiokuntien työjärjestykset on voitu vahvistaa yksitellen sitä mukaa kuin kokonaispalkkaukseen siirtyminen on edistynyt. Hovioikeuksilla ei ole voimavaroja tällaiseen valmistelutyöhön. Tämä seikka sekä raastuvanoikeuksien työjärjestysten riittävä yhdenmukaisuuden valvonta vaativat, että ne vahvistaa oikeusministeriö.

Ennen uusien työjärjestysten vahvistamista noudatettaisiin aikaisempia kokoonpanopäätöksiä ja hovioikeuksien vahvistamia työjärjestyksiä. Tästä säädettäisiin laissa raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun.

8 §. Lain voimaantulopäivä olisi määrättävä samaksi kuin kaupunkien erityisrasitusten poistamista koskevissa laeissa. Raastuvanoikeuksien ottaminen valtion haltuun, mikä on edellytyksenä tämänkin lain voimaantulolle, edellyttää laajoja valmistelutöitä, jonka vuoksi lain voimaantuloa ei voitane määrätä vuotta 1977 aikaisemmaksi.

Voimaantulosäännöksen mukaan kumottaisiin eräitä Ruotsin vallan aikaisia säännöksiä, jotka lain voimaan tullessa kävisivät tarpeettomiksi. Vuoden 1762 päätöksen ja selityksen 27 § koskee sijaisen määräämistä pormestarille, milloin tällä on este. Vuoden 1766 päätöksen ja selityksen 12 § koskee sijaisen määräämistä pormestarin viran hoitamista varten pitemmän virkavapauden aikana ja virkavapaudenmyöntämismenettelyä. Samoin koskee vuoden 1807 selityksen 24 kohta pormestarin viran hoitoa pormestarin sairauden, kuoleman tai valtiopäivämieheksi valitsemisen johdosta. Näistä asioista säädettäisiin tämän lain nojalla annettavalla asetuksella.

Laki kaupunginviskaaleista.

Kaupunginviskaalien viroista ja tehtävistä on nykyisin säädetty kaupunginviskaalien ohjesäännön sisältävässä asetuksessa. Asiaa koskevat perussäännöt otettaisiin nyt erilliseen lakiin. Useimmissa kaupungeissa on vain yksi kaupunginviskaalin virka, joka sekin voi olla sivutoiminen. Siirrettäessä syyttäjälaitos valtion haltuun virkanimikettä ei muutettaisi. Kaupunginviskaalin viran kelpoisuusehtona on tuomarinvirkaan oikeuttava tutkinto, mutta muukin henkilö voidaan oikeuskanslerin harkinnan mukaan nimittää virkaan.

1 §. Kaupunginviskaalinvirasto olisi 1 momentin mukaan niissä kaupungeissa, joissa on raastuvanoikeus. Syyttäjälaitos ei kuuluisi osana raastuvanoikeuteen, vaan olisi erillinen virasto. Kaupunginviskaalinvirasto olisi hallinnollisesti oikeusministeriön alainen. Syyttäjälaitosta koskevien uudistussuunnitelmien ollessa vasta hahmottumassa ei erillisiä syyttäjänvirkoja ole tässä vaiheessa syytä perustaa tuomiokuntaan kuuluviin kaupunkeihin. Nykyisenkin järjestelmän puitteissa voidaan nimismiespiirissä toimiva syyttäjä vapauttaa kokonaan muista tehtävistä.

2 §. Kaupunginviskaalinvirastossa olisi pykälän 1 momentin mukaan peruspalkkainen ensimmäisen kaupunginviskaalin virka. Tämä virka on nykyisin viidessä kaupungissa (Helsinki, Turku, Tampere, Lahti ja Oulu). Kahdessa muussa kaupungissa on kaksi kaupunginviskaalia, joiden palkkauksessa on eroa, mutta ensimmäistä kaupunginviskaalia ei näissä kaupungeissa ole. Kaupunginviskaalinvirastossa voisi olla myös muita peruspalkkaisia kaupunginviskaalinvirkoja sekä ylimääräisiä kaupunginviskaalintoimia. Ylimääräisten kaupunginviskaalien ottaminen voisi lähinnä tulla kysymykseen silloin kun raastuvanoikeuteen on erityisestä syystä perustettu ylimääräisiä neuvosmiehen toimia etupäässä rikosasioiden käsittelyä varten.

Kaupunginviskaalinviraston muista viroista ja toimista säädettäisiin pykälän 2 momentissa.

3 §. Yhdeksässätoista kaupungissa kaupunginviskaali on nykyisin sivutoiminen. Tähän

nähden ehdotetaan säädettäväksi, että sivutoimisia kaupunginviskaaleja voidaan edelleen nimittää. Sivutoimisen kaupunginviskaalin palkkio voitaisiin määrätä erikseen työmäärää vastaavaksi.

4 §. Kaupunginviskaalinviraston päällikkönä toimisi ensimmäinen kaupunginviskaali. Hänen tehtävistään säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

5 §. Koska oikeuskansleri on maan ylin syyttäjäviranomainen, on asianmukaista, että kaikki yleiset syyttäjät, myös kaupunginviskaalit, ovat oikeuskanslerin välittömän määräysvallan alaisia. Tämä ei ole ristiriidassa sen kanssa, että oikeusministeriö 1 §:n mukaan huolehtii kaupunginviskaalinvirastoja koskevista käytännön hallintotehtävistä.

6 ja 7 §. Tarkemmat määräykset lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annettaisiin 6 §:n mukaan asetuksella. Muun muassa kaupunginviskaalin nimittämisestä ja kelpoisuusehdoista säädettäisiin, kuten nykyisinkin, asetuksessa. Menettely on omaksuttu yleensä organisaatiolainsäädännössä muiden kuin tuomarinviran haltijoiden osalta. Voimaantulosäännös on 7 §:ssä. Voimaantulo ajoitettaisiin samaksi raastuvanoikeudesta annettavan lain voimaantulon kanssa.

Laki raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun.

Oikeusjärjestyksen noudattamisen tärkeydestä on yleensä kaikkialla maailmassa johtunut, että oikeudenkäytön järjestäminen on aina ollut valtion tehtävänä. Keskiajan oloissa syntyi Ruotsissa kuitenkin poikkeuksellinen järjestelmä, joka on meillä vieläkin voimassa vanhoissa kaupungeissa. Sen mukaan kaupungit saivat oikeuden itse huolehtia oikeudenkäytöstä alueellaan. Yhteiskunnan kehityksen myöhemmissä vaiheissa valtio on kuitenkin yhä enemmän rajoittanut kaupunkien oikeuksia sekä oikeudenkäytön että hallinnon alalla, mutta kaupunkien velvollisuudeksi on silti jäänyt huolehtia sekä tuomioistuinlaitoksen että paikallishallinnon kustannuksista.

Lakiehdotuksen mukaan raastuvanoikeudet ja kaupunkien syyttäjälaitos siirrettäisiin valtiolle, joka myös vastaisi näiden laitosten ylläpitämisestä. Erillistä lakia syyttäjälaitoksen valtion haltuun siirtämisestä ei ole katsottu tarpeelliseksi, koska säännökset suurimmaksi osaksi olisi toistettava molemmissa lakiehdotuksissa samansisältöisinä.

1 §. Pykälän mukaan raastuvanoikeudet ja syyttäjälaitos siirtyisivät valtiolle lain voimaan tullessa. Voimaantulon ajankohta riippuu kaupunkien erityisrasitusten poistamista koskevien muiden lakiehdotusten voimaantuloajasta. Samasta ajankohdasta lukien lakkaisi kaupunkien velvollisuus ylläpitää raastuvanoikeutta ja syyttäjälaitosta. Siirtymäkautena, jonka pituudeksi on hallituksen esityksessä laiksi oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa ehdotettu kymmentä vuotta, kaupungit osallistuisivat kustannuksiin suorittamalla valtiolle vuosittain alenevan korvauksen erityisrasitusten, kuten raastuvanoikeuden ja syyttäjälaitoksen, aiheuttamista kustannuksista. Lisäksi jäisi kaupungeille toistaiseksi velvollisuus huolehtia raastuvanoikeuden ja syyttäjälaitoksen huonetiloista.

2 §. Pienimpien kaupunkien oikeudenhoito voitaisiin järjestää nykyistä tarkoituksenmukaisemmin, jos nämä kaupungit kuuluisivat ympäröivän maaseudun muodostamaan tuomiokuntaan. Pienen raastuvanoikeuden jäsenten työvoimaa ei voida käyttää täysitehoisesti. Yleisön asioiminenkin tuomiokunnan kansliassa saattaa monesti olla nopeampaa ja helpompaa kuin raastuvanoikeudessa. Näistä syistä ja valtiolle koituvien menojen pienentämiseksi ehdotetaan 1 momentissa, että valtioneuvosto voisi määrätä raastuvanoikeuden lakkautettavaksi ja kaupungin liitettäväksi tuomiokuntaan. Lakkautuspäätöksen yhteydessä olisi 2 momentin mukaan määrättävä, mihin tuomiokuntaan kaupunki kuuluu. Raastuvanoikeuden lakkauttaminen tulisi kuitenkin kysymykseen vain poikkeustapauksissa. Päinvastainen menettely eli maalaiskunnan, kauppalan tai uuden kaupungin yhdistäminen nykyisin toimivaan raastuvanoikeuteen ei ehdotuksen mukaan olisi mahdollista. Kysymys eri kuntamuotoa olevien kuntien yhdistämisestä jonkin tuomioistuimen tuomiopiiriin voidaan kokonaisuudessaan ratkaista vasta kun alioikeuksien yhtenäistämiskysymys on selvitetty kaikilta osiltaan.

Pykälä vastaa asiallisesti kaupungin ja maaseudun oikeudenhoidon yhteisestä järjestämisestä eräissä tapauksissa annettua lakia, mutta siihen ei ole otettu sanotun lain menettelytapasäännöksiä, jotka edellyttävät asianomaisen kaupunginvaltuuston aloitetta ja korkeimman oikeuden puoltavaa lausuntoa. Koska kysymyksessä erioikeuksien poistamisen jälkeen on asi-

allisesti tuomiopiirijärjestely, josta valtioneuvosto nykyäänkin päättää, ei korkeimman oikeuden kuuleminen enää ole tarpeen. Yleisten hallintoperiaatteiden mukaan tultaisiin asianomaiselle kaupungille varaamaan tilaisuus antaa lausunto ennen sen liittämistä tuomiokuntaan.

3 §. Pykälä koskee lain voimaan tulon jälkeen perustettavia uusia kaupunkeja sekä nykyisin tuomiokuntaan kuuluvia kaupunkeja.

Ehdotuksen mukaan tällainen kaupunki voisi kuulua tuomiokuntaan tai siinä voisi olla yleisenä alioikeutena raastuvanoikeus. Monet uudet kaupungit ovat jo niin suuria, että alunperin maaseutuoloihin tarkoitettua vanhaan tuomiokuntaan kuuluvaa kihlakunnanoikeutta on pidettävä niihin huonommin sopivana tuomioistuimena kuin raastuvanoikeutta.

4 §. Lainkohdassa ehdotetaan säädettäväksi vähintään kuuden kuukauden määräaika raastuvanoikeuden lakkauttamis- tai perustamispäätöksen tekemisestä päätöksen voimaantuloon. Määräaika on tarpeen siirtymäkauden järjestelyjä varten. Tarkemmat määräykset vireillä olevien ja muutoksenhakuvaiheeseen ehtineiden juttujen käsittelystä annettaisiin perustamis- tai lakkauttamispäätöksen yhteydessä.

5 §. Tämä pykälä koskee raastuvanoikeuksien ja syyttäjälaitoksen henkilöstön siirtoa valtion palveluksen. Pääperiaatteena olisi, ettei henkilökunnan asema siirron johdosta huonontuisi. Asianomaiset kaupungin viranhaltijat ja työntekijät siirrettäisiin valtion haltuun heidän palkkausetujaan vähentämättä. Tämä merkitsee, että jokaiselle turvataan palkkauksen ja muiden etujen säilyminen entisellään uudistuksen yhteydessä. Viranhaltijoiden oikeudellinen asema pysyisi entisellään lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa tilapäisen viran haltija siirtyisi perustettavaan vakinaiseen virkaan tai toimeen. Vastaavia virkamiesoikeudellisen aseman muutoksia voisi tapahtua muidenkin henkilökunnan jäsenten asemassa sen johdosta, että kaupungin virkojen jaottelu ei aina vastaa valtion virkamieslainsäädännön mukaista jaottelua.

Asianomaiset viranhaltijat siirrettäisiin valtion palvelukseen samassa raastuvanoikeudessa tai kaupunginviskaalinvirastossa. Siirrettäviin kuuluisivat pääsääntöisesti kaikki muut paitsi mahdollisesti lakkautettavien raastuvanoikeuksien viranhaltijat.

Raastuvanoikeuden jäsenet ja kaupunginviskaalit siirrettäisiin suoraan vastaaviin vakinaisiin virkoihin, joiden virkanimikekin pysyisi yleensä samana. Sivutoimisten neuvosmiesten ja kaupunginviskaalien virkoja ei juuri muutettaisi päätoimisiksi. Turun raastuvanoikeuden neljää notaaria varten olisi perustettava uudet neuvosmiehen virat, koska notaarit ovat itse asiassa toimineet neuvosmiehen tehtävissä. Sen sijaan Helsingin raastuvanoikeuden rikosnotaarin virat ovat sivutoimisia, eikä näitä vastaavia virkoja enää perustettaisi. Kahta tai kolmea notaarin virkaa kohti olisi kuitenkin perustettava uusi neuvosmiehen virka, joka täytettäisiin tavalliseen tapaan viran oltua haettavaksi julistettuna.

Ylimääräisiä neuvosmiehiä ja kaupunginviskaaleja on vain Helsingin raastuvanoikeudessa. Nämä virat ovat pysyväisluontoisia ja ne voitaisiin muuttaa vakinaisiksi.

Muut raastuvanoikeuden ja syyttäjälaitoksen tilapäiset viran haltijat siirrettäisiin vastaaviin ylimääräisiin tai tilapäisiin toimiin, jollei joissakin tapauksissa olisi tarkoituksenmukaista perustaa niitä vastaavaa vakinaista virkaa tai tointa, johon asianomainen siirrettäisiin julistamatta virkaa haettavaksi. Pysyväisluontoisessa työsopimussuhteessa olevat työntekijät siirrettäisiin vastaavaan työsopimussuhteeseen valtion palveluksessa. Virkasuhteessa olevaa kaupungin viran haltijaa ei voitaisi tämän lain nojalla siirtää työsopimussuhteeseen.

Pykälän 2 momentin mukaan siirrettäisiin vastaavasti valtion palvelukseen myös sellainen henkilö, joka on määrätty tehtävään sekä raastuvanoikeudessa että maistraatissa. Erillisen maistraatin henkilöstön siirtämisestä säädettäisiin laissa maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupungin ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun.

Eräissä tapauksissa on mahdollista, että raastuvanoikeuden tai syyttäjälaitoksen henkilöstöön kuuluva siirretään suostumuksensa mukaisesti muuhun kuin vastaavaan valtion virkaan, toimeen tai tehtävään. Tällöin kysymyksessä olevaa siirtosäännöstä ei sovellettaisi. Muuten asianomainen on velvollinen siirtymään vastaavaan virkaan, toimeen tai tehtävään valtion palveluksessa.

6 §. Lainkohdan nojalla päättäisi virkoihin, toimiin tai tehtäviin tai työsopimussuhteeseen siirtämisestä oikeusministeriö. Ministeriön harkintavalta olisi kuitenkin rajoitettu. Sen tehtävänä olisi vain määrätä, mikä virka tai toimi tai muu tehtävä vastaisi asianomaista kaupungin virkaa tai tehtävää, sekä tarjota uutta tehtävää asianomaiselle siirrettävälle. Kaupun-

ginviskaalin siirtämisestä päättäisi oikeuskansleri, mutta muista syyttäjälaitoksen viroista oikeusministeriö. Selvyyden vuoksi säädettäisiin, ettei virkaa tai tointa julisteta haettavaksi. Siirtopäätökseen saisi hakea muutosta hallintovalituksen käsittelystä säädetyssä järjestyksessä.

Korkein oikeus on lausunnossaan katsonut, että sen tulisi päättää tuomarien siirtämisestä. Hallituksen mielestä valtion palvelukseen siirtämistä koskeva päätös ei ole rinnastettavissa nimittämisratkaisuun, koska siirron edellytykset on laissa tarkoin ilmaistu. Tämän vuoksi ei ole aiheellista rasittaa korkeinta oikeutta uudistuksen yhteydessä tällaisella tehtävällä, vaan siitä voi huolehtia oikeusministeriö.

7 §. Lakkautuspalkkalain 6 §:n mukaan on sille, joka on ottanut vastaan valtion peruspalkkaisen viran tai toimen, josta hänelle suoritettavat palkkaedut ovat pienemmät kuin hänelle kulloinkin voimassa olevien säännösten mukaan suoritettaisiin lakkautettua virkaa vastaavasta virasta, suoritettava palkkauksen erotus henkilökohtaisena palkkauksen lisänä. Säännös voi tulla sovellettavaksi vain tapauksissa, jolloin kunnan palveluksessa ollut lakkautuspalkkaan oikeutettu virkamies suostumuksensa mukaisesti siirretään muuhun kuin 5 §:ssä mainittuun virkaan, toimeen tai tehtävään. Tällaiset tapaukset tulevat kuitenkin olemaan poikkeuksellisia. Selvää on, että sanottua lakkautuspalkkalain säännöstä sovelletaan myös, jos raastuvanoikeus 2 §:n mukaan lakkautetaan.

8 §. Lainkohta koskee siirrettävien viranhaltijain eläkeoikeuden sekä ikälisä- ja vuosilomaoikeuden turvaamista.

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) säännösten mukaisesti kaupungin viranhaltijalla on oikeus saada eläkettä kunnalliselta eläkelaitokselta, jollei hän ole kirjallisesti määräaikaan mennessä ilmoittanut kunnalle haluavansa säilyttää oikeutensa virka- tai työsuhteeseen perustuvan eläkkeen saamiseen kunnalta. Jälkimmäisessä tapauksessa eläke määrävtvv asianomaisen kunnan eläkesäännön mukaisesti.

Jos viranhaltija katsoisi itselleen edullisemmaksi eläkejärjestelmän, jonka alainen hän oli lain tullessa voimaan, olisi hänelle 1 momentin mukaan annettava oikeus pysyä tässä järjestelmässä, jos hän määräaikaan mennessä ilmoittaa sitä tahtovansa. Valtion palvelusaika luettaisiin hänelle tällöin eläkeajaksi niin kuin se olisi kunnan palvelusta.

Pykälän 2 momentin mukaan viranhaltijalla, joka joko suoraan tai lakkautuspalkalle asetettuna välittömästi siirretään, nimitetään tai otetaan valtion virkaan taikka peruspalkkaiseen tai ylimääräiseen toimeen, on oikeus eläketurvaan valtiolta valtion virkasuhteen perusteella annettavaa eläkettä koskevien perusteiden mukaan. Eläkeajaksi luetaan tällöin myös palvelus, joka olisi luettu eläkeajaksi kunnan palveluksessa.

Virkamiesten oikeudesta ikälisään ja vuosilomaan ja muihin valtion palvelukseen liittyviin etuuksiin säädettäisiin 3 momentissa. Siirrettävät virkamiehet tulisivat valtion virkoja koskevien asianomaisten säännösten alaisiksi. Kunnan palvelus luettaisiin virkamiehelle hyväksi niin kuin se olisi valtion palvelusta. Jos asianomainen vasta myöhemmin siirrettäisiin, nimitettäisiin tai otettaisiin valtion virkaan taikka peruspalkkaiseen tai ylimääräiseen toimeen, hänellä olisi 2 momentin mukaan sama oikeus laskea aika, jonka hän on ollut kunnan palveluksessa, ikälisään oikeuttavaksi ajaksi.

Vuosilomaa valtion palveluksessa myönnettäessä olisi virkamiehelle luettava hyväksi se aika, joka olisi asianomaiselle luettu hyväksi kunnan palveluksessa.

9 §. Kunnallisten virkasääntöjen mukaan viranhaltija voi saada niin sanotun lakkauttamiseläkkeen, milloin hän omatta syyttään joutuu luopumaan kunnan virasta. Jos tätä määräystä noudatettaisiin sovittamatta sitä yhteen tämän lain säännösten kanssa, hän voisi saada kunnallisesta virastaan eläkkeen sekä valtiolta tämän lain mukaan täyden palkan tai eläkkeen. Tämän estämiseksi ehdotetaan 1 momentissa säädettäväksi, että kunnallisesta eläkkeestä näissä tapauksissa suoritetaan vain se osa, joka ylittää valtion virasta, toimesta tai tehtävästä maksettavan palkan tai eläkkeen määrän.

Jos viranhaltija pätevättä syyttä kieltäytyisi siirtymästä tämän lain mukaan vastaavaan virkaan, toimeen tai tehtävään valtion palveluksessa, hän menettäisi edellä mainitun eläkeoikeutensa. Tämä on tarpeen sen vuoksi, että kunnallisten laitosten palveluksessa on lukuisasti henkilöitä, joilla valittuaan vanhan eläkejärjestelmän on oikeus lakkauttamiseläkkeeseen. Sanottua oikeutta he eivät menettäisi, vaikka he kieltäytyisivät siirtymästä 5 §:ssä tarkoitettuun virkaan tai toimeen. Jos he sit-

ten myöhemmin siirtyisivätkin valtion palvelukseen, ei pykälän 1 momentin sovittamissäännöstä voitaisi käyttää, vaan he olisivat oikeutetut sekä lakkauttamiseläkkeeseen kunnalta että palkkaan valtiolta. Tämä johtaisi kohtuuttomaan tulokseen lain mukaisesti valtion palvelukseen siirtyneiden virkamiesten osalta.

10 §. Kunnallinen eläkelaitos korvaisi tämän pykälän mukaan valtiolle sen osan edellä mainitulle viranhaltijalle maksetusta eläkkeestä tai hänen jälkeensä suoritetusta perhe-eläkkeestä, mikä vastaa eläkettä varten kunnan palveluksessa hyväksi luettavan palvelusajan suhdetta eläkkeeseen oikeuttavaan koko palvelusaikaan. Jotta eläkekustannusten tasaus kävisi niin mutkattomasti kuin mahdollista, ehdotetaan, että korvaus voitaisiin suorittaa kertakaikkisena.

Kunnallisella eläkelaitoksella olisi 2 momentin mukaan oikeus periä valtiolle suorittamansa kustannukset kunnilta eläkelaitoksen valtuuskunnan vahvistamien perusteiden mukaan.

11 §. Pykälän 1 momentin mukaan kunta olisi velvollinen suorittamaan lomakorvauksen valtion palvelukseen siirretylle henkilölle, jollei asianomainen lain voimaantuloon mennessä olisi saanut hänelle kuuluvaa vuosilomaa.

Valtion palvelukseen tultuaan saisi asianomainen edelleen vähintään yhtä pitkän vuosiloman kuin hän olisi saanut kunnan palveluksessa ollessaan, jos palvelus olisi jatkunut. Esimerkiksi silloin kun joissakin kunnissa voimassa olevien sääntöjen mukaan viranhaltija on voinut saada 10 palvelusvuoden perusteella viiden viikon vuosiloman, hän säilyttäisi tämän oikeutensa myös valtion palveluksessa.

12 §. Pykälässä olisi valtuutussäännös asetuksen antamista varten.

13 §. Pykälä sisältää siirtymäsäännöksen, jonka mukaan raastuvanoikeuksien vanhat kokoonpanopäätökset ja työjärjestykset ovat voimassa, kunnes oikeusministeriö on raastuvanoikeudesta annetun lain 7 §:n nojalla vahvistanut uuden työjärjestyksen. Järjestely on tarpeen sen vuoksi, että työjärjestysten vahvistaminen yhdellä kertaa ennen lainsäädäntöuudistuksen voimaantuloa saattaisi viivästyttää sen toteuttamista.

14 §. Lain voimaantulo ajoitettaisiin samaksi kuin muiden erioikeuksien ja erityisrasitusten poistamiseen liittyvien lakiehdotusten voimaantulo.

Laki kaupungin ja maaseudun oikeudenhoidon yhteisestä järjestämisestä eräissä tapauksissa korvattaisiin tämän lain 2, 3 ja 4 §:n säännöksillä, minkä vuoksi mainittu laki ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi. Samalla ehdotetaan kumottavaksi kaupungeille ja kihlakunnille annettavasta korvauksesta niistä sakkojen, uhkasakkojen ja menetetyksi tuomitun tavaran osuuksista, joita niille ei enään tule, 8 päivänä syyskuuta 1899 annetun asetuksen 1 §.

Jotta tarpeelliset valmistelutyöt, virkoihin ja toimiin siirrot ja mahdollisten uusien virkojen perustaminen voitaisiin saada tehdyksi hyvissä ajoin ennen lain voimaantuloa, on 2 ja 3 momenttiin otettu asiasta tarpeelliset säännökset. Lain 2—4 §:ssä tarkoitettujen tointen (raastuvanoikeuksien lakkauttaminen tai perustaminen, syyttäjän tehtävien hoito) suorittaminen tehtäisiin 3 momentin säännöksen mukaan mahdolliseksi jo ennen lain voimaantuloa.

Laki lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä kaupungissa annetun lain muuttamisesta.

Nykyisen lain mukaan korkein oikeus määrää kiinteistötuomarin, milloin raastuvanoikeudessa on pormestarin ohella muita lainoppineita jäseniä. Tämä säännös sisältyy lain 2 §:n 1 momenttiin. Koska asiasta voidaan sopivammin määrätä työjärjestyksessä, ehdotetaan momenttia muutettavaksi tämän mukaisesti.

Lain 3 §:n mukaan lainhuudatus- ja kiinnitysasioita otetaan vastaan ja käsitellään joka arkipäivä. Koska lauantaisin ei nykyisin pidetä raastuvanoikeuden istuntojakaan, ellei erityistä syytä ole, ehdotetaan pykälän 1 momenttia täydennettäväksi siten, että lauantaipäivä samoin kuin vapunpäivä, joulu- ja juhannusaatto mainitaan päivinä, jolloin näitä asioita ei oteta vastaan eikä käsitellä.

Saman pykälän 2 momentin mukaan korkein oikeus voi kaupunginvaltuuston esityksestä määrätä, että lainhuudatus- ja kiinnitysasioita käsitellään vain määrättyinä päivinä, kuitenkin vähintään kahtena päivänä viikossa, milloin asioiden käsittelyn ja vastaanoton ei katsota olevan tarpeen jokaisena arkipäivänä. Asiasta voidaan sopivimmin määrätä työjärjestyksessä, jonka vuoksi momenttia ehdotetaan asianmukaisesti muutettavaksi. Momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että ilmoitus käsittelypäivistä on pidettävä raastuvanoikeuden ovella nähtävänä sen ajan, jonka määräys on voimassa.

Vastaanottopäivien rajoittaminen voi aiheuttaa menetyksiä hakijalle tapauksissa, jolloin jokin määräaika päättyy muulloin kun ilmoitettuna vastaanottoaikana. Lain 8 §:n 3 momentissa on kiinnityksen uudistamisen osalta säädetty, että sitä voidaan hakea ja hakemus käsitellä kiinteistötuomarin määräämänä muunakin päivänä kuin säännönmukaisena käsittelypäivänä. Menetyksien välttämiseksi olisi sama periaate ulotettava koskemaan myös muita kiinnitysasioita sekä lainhuudatusasioita. Käsittelymahdollisuudesta olisi mainittava 3 §:n 2 momentissa säädetyssä kuulutuksessa. Tässä vaiheessa ei ole mahdollista säätää, että näitä asioita olisi otettava vastaan ja käsiteltävä kaikissa raastuvanoikeuksissa jokaisena arkipäivänä.

Laki aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä annetun lain 4 §:n kumoamisesta.

Lain 4 §:n mukaan laillisena tuomioistuimena laissa tarkoitetuissa asioissa on lähimmän tullikamarikaupungin raastuvanoikeus. Koska erityisestä tullisyyttäjäjärjestelmästä ja tullirikosasiain erityisestä oikeuspaikasta on luovuttu, ei erityissäännös tämän lain tarkoittamien asioiden käsittelystä tietyssä raastuvanoikeudessa ole enää tarpeen. Laillinen tuomioistuin asiassa olisi oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §:n yleisen säännöksen mukaan sen paikkakunnan yleinen alioikeus, jossa syytettävä tavattaisiin tai jossa hän oleskelee. Tämän vuoksi puheenaoleva 4 § ehdotetaan kumottavaksi.

Kustannukset.

Hallituksen esityksessä laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin on selvitys niistä kustannuksista, joita raastuvanoikeuksien ja syyttäjälaitoksen ylläpito kaupungeille nykyisellään aiheuttaa. Kustannukset valtion haltuun siirrettyjen raastuvanoikeuksien ja syyttäjälaitoksen ylläpidosta eivät siirtymäkauden jälkeen tulisi olemaan kaupunkien nykyisiä kustannuksia pienemmät.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluvat lakiehdotukset:

Laki

oikeudenkäymiskaaren 1 ja 6 luvun muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 4 ja 10 §, sellaisina kuin ne ovat, 4 § 23 päivänä tammikuuta 1959 annetussa laissa (19/59), ja 10 § 23 päivänä toukokuuta 1969 annetussa laissa (323/69),

muutetaan saman luvun 1 §, sellaisena kuin se on 27 päivänä huhtikuuta 1868 annetussa asetuksessa, ja 6 luku sekä

lisätään 1 lukuun siitä mainitulla 27 päivänä huhtikuuta 1868 annetulla asetuksella kumotun 2 ja 3 §:n tilalle uusi näin kuuluva 2 ja 3 § seuraavasti:

1 luku.

Yleisistä tuomioistuimista.

1 §.

Yleisenä alioikeutena maalaiskunnassa, kauppalassa ja tuomiokuntaan kuuluvassa kaupungissa on kihlakunnanoikeus.

Muussa kuin 1 momentissa mainitussa kaupungissa on yleisenä alioikeutena raastuvanoikeus.

2 §.

Kihlakunnanoikeudessa on kihlakunnantuomari puheenjohtajana ja lautakunta.

3 §.

Raastuvanoikeuden jäseninä ovat pormestari ja neuvosmiehet. Puheenjohtajana raastuvanoikeuden istunnossa on pormestari tai oikeusneuvosmies.

6 luku.

Raastuvanoikeudesta.

1 §.

Raastuvanoikeudessa voi olla useampia osastoja.

2 §.

Raastuvanoikeuden istunto aloitetaan kello 9, jollei erityisten syiden vuoksi toisin määrätä. Istuntoa ei saa ilman erityistä aihetta jatkaa kello 19 jälkeen.

Lauantaisin ei pidetä istuntoa, ellei siihen ole erityistä syytä.

3 §.

Raastuvanoikeudessa on pidettävä tuomiokirjaa ja tarvittaessa muita pöytäkirjoja niin kuin niistä on erikseen säädetty. Puheenjohtaja ja jäsenet allekirjoittavat tuomiokirjan. Muut pöytäkirjat allekirjoittaa puheenjohtaja tai se jäsen, jonka velvollisuutena on pitää pöytäkirjaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Laki
raastuvanoikeudesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Raastuvanoikeudessa voi olla pormestarin, oikeusneuvosmiehen ja kunnallisneuvosmiehen virkoja.

Pormestarin ja neuvosmiesten virat ovat peruspalkkaisia. Jos kunnallisneuvosmies nimitetään sivutoimiseksi, tehtävästä voidaan maksaa erikseen vahvistettava palkkio.

Käsiteltäväksi tulleiden asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi taikka muusta erityisestä syystä raastuvanoikeuteen voidaan määräajaksi ottaa ylimääräisiä neuvosmiehiä ja perustaa ylimääräisiä osastoja.

2 §.

Pormestarin ja oikeusneuvosmiehen on oltava oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on tuomarin tehtävän hoitamiseen tarvittava kokemus.

Kunnallisneuvosmiehellä on oltava sellainen taito ja kyky kuin viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Sama kelpoisuus kuin 1 ja 2 momentissa säädetään, vaaditaan myös ylimääräiseltä neuvosmieheltä.

3 §.

Pormestarin ja neuvosmiesten nimittämisestä on säädetty pormestarin ehdottamis- sekä neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin valitsemisoikeudesta annetussa laissa (302/27) sekä pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin vaalista annetussa laissa (303/27).

Ylimääräinen neuvosmies nimitetään samassa järjestyksessä kuin vakinainen neuvosmies. Toimikautensa ajaksi hän vapautuu hoitamasta valtion virkaa tai tointa, joka hänellä on ennestään. Toimiaikanaan ylimääräisellä neuvosmiehellä on sama oikeus virassa pysymiseen kuin tuomarinviran haltijalla.

4 §.

Raastuvanoikeudessa voi lisäksi olla sihteerin, notaarin, kanslianhoitajan, kirjaajan, apulaiskirjaajan, arkistonhoitajan ja apulaisarkistonhoitajan virkoja sekä haastemiesten esimiehen, haastemiehen, kanslistin, apulaiskanslistin, toimistoapulaisen, konekirjoittajan ja vahtimestarin toimia. Raastuvanoikeudessa voi olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

5 §.

Raastuvanoikeuden yhteydessä voi toimia maistraatti. Raastuvanoikeuden virassa tai toimessa palveleva henkilö voidaan määrätä hoitamaan tehtäviä erillisessä maistraatissa.

6 §.

Asioiden jakamisesta raastuvanoikeuden eri osastojen kesken, hallinto- ja talousasioiden käsittelystä, muiden kuin tuomarin virkojen ja toimien kelpoisuusehdoista sekä niiden täyttämismenettelystä, virkavapaudesta, sijaisten määräämisestä, tuomioistuimen jäsenten ja virkamiesten tehtävistä ja kurinpitomenettelystä muiden kuin tuomarien osalta, kanslian auki-

oloajoista sekä muuten tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta säädetään asetuksella.

7 §.

Tarkemmat määräykset raastuvanoikeuden kokoonpanosta ja toiminnasta annetaan työjärjestyksessä, jonka oikeusministeriö vahvistaa. Jos raastuvanoikeuden yhteydessä toimii maistraatti, vahvistetaan niille yhteinen työjärjestys.

8 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Sillä kumotaan 17 päivänä elokuuta 1762 kaupunkien valituksiin annetun päätöksen ja selityksen 27 §, 9 päivänä joulukuuta 1766 kaupunkien valituksiin annetun päätöksen ja selityksen 12 § sekä 23 päivänä maaliskuuta 1807 yleisen lain säännöksiin erinäisissä kohdissa ynnä muusta annetun selityksen 24 kohta.

Laki
kaupunginviskaaleista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kaupungissa, jossa on raastuvanoikeus, on oikeusministeriön alainen kaupunginviskaalinvirasto.

2 §.

Kaupunginviskaalinvirastossa on peruspalkkainen ensimmäisen kaupunginviskaalin virka. Siinä voi olla myös muita peruspalkkaisia kaupunginviskaalin virkoja sekä ylimääräisiä kaupunginviskaalin toimia.

Lisäksi kaupunginviskaalinvirastossa voi olla kanslistin, apulaiskanslistin, toimistoapulaisen, konekirjoittajan ja vahtimestarin toimia. Kaupunginviskaalinvirastossa voi myös olla ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

3 §.

Kaupunginviskaali voidaan nimittää sivutoimiseksi. Tehtävästä maksetaan tällöin erikseen vahvistettava palkkio.

4 §.

Kaupunginviskaalinviraston päällikkönä toimii ensimmäinen kaupunginviskaali.

5 §.

Kaupunginviskaali toimii yleisenä syyttäjänä raastuvanoikeudessa ja maistraatissa. Kaupunginviskaali on oikeuskanslerin välittömän määräysvallan alainen.

6 §.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

7 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Laki
raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Raastuvanoikeudet ja kaupunkien syyttäjälaitos siirtyvät valtion haltuun tämän lain voimaan tullessa. Samasta ajankohdasta lakkaa kaupunkien velvollisuus ylläpitää raastuvanoikeutta ja syyttäjälaitosta.

2 §.

Valtioneuvosto voi määrätä raastuvanoikeuden lakkautettavaksi ja kaupungin liitettäväksi tuomiokuntaan.

Kun raastuvanoikeus lakkautetaan, on samalla määrättävä mihin tuomiokuntaan kaupunki kuuluu.

3 §.

Kaupunkia perustettaessa on samalla määrättävä, onko sen yleisenä alioikeutena raastuvanoikeus vai kihlakunnanoikeus.

Valtioneuvosto voi määrätä, että tuomiokuntaan kuuluvaan kaupunkiin on perustettava yleiseksi alioikeudeksi raastuvanoikeus.

4 §.

Raastuvanoikeus voidaan määrätä lakkautettavaksi tai perustettavaksi aikaisintaan sen kalenterikuukauden 1 päivästä, joka ensiksi seuraa kuuden kuukauden kuluttua päätöksen antamisesta.

5 §.

Raastuvanoikeuden ja kaupunginviskaalinviraston virkoja ja toimia ensi kertaa täytettäessä siirretään vakinaiset ja tilapäiset viranhaltijat sekä työsopimussuhteessa olevat työntekijät, jollei asianomaista viranhaltijaa tai työntekijää ole suostumuksensa mukaisesti siirretty muuhun valtion virkaan, toimeen tai tehtävään, heidän palkkausetujaan vähentämättä, samassa raastuvanoikeudessa tai kaupunginviskaalinvirastossa:

pormestarin, neuvosmiehen ja kaupunginviskaalin virkojen haltijat vastaaviin virkoihin;

sivutoimiset kunnallisneuvosmiehet ja kaupunginviskaalit vastaaviin sivutoimisiin tehtäviin tai perustettaviin virkoihin;

muut kaupungin vakinaiset viranhaltijat vastaaviin virkoihin tai toimiin;

tilapäiset neuvosmiehet ja kaupunginviskaalit vastaaviin ylimääräisiin toimiin tai perustettaviin virkoihin;

muut tilapäiset viranhaltijat vastaaviin tilapäisiin tehtäviin tai ylimääräisiin toimiin tai perustettaviin virkoihin ja toimiin; sekä

pysyväisluontoisessa työsopimussuhteessa olevat työntekijät vastaavaan työsopimussuhteeseen.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös sellaista viranhaltijaa tai työntekijää, joka on nimitetty virkaan tai määrätty tehtävään sekä raastuvanoikeudessa että maistraatissa.

6 §.

Siirtämisestä virkoihin tai toimiin, tilapäiseen tehtävään ja työsopimussuhteeseen päättää oikeusministeriö. Kaupunginviskaalin siirtämisestä päättää kuitenkin oikeuskansleri. Siirtämistä varten ei virkaa tai tointa julisteta haettavaksi.

7 §.

Mitä viran ja toimen haltijain oikeuksista ja velvollisuuksista, kun virka tai toimi lakkautetaan, annetun lain 6 §:ssä on säädetty henkilökohtaisen palkkauksen lisästä tai muutoin viran ja toimen haltijoille kuuluvista oikeuksista, on sovellettava siihenkin sanotun lain 9 §:ssä tarkoitettuun virkamieheen, joka tuon lain nojalla siirretään muuhun kuin 5 §:ssä tarkoitettuun valtion virkaan tai toimeen.

8 §.

Valtion palvelukseen tämän lain mukaisesti siirretyllä, nimitetyllä tai otetulla henkilöllä on valtion palveluksessa ollessaan oikeus eläketurvaan valtion varoista niiden perusteiden mukaan, jotka olivat asianomaiseen nähden kunnan palveluksessa voimassa tämän lain tullessa voimaan, jos hän kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta kirjallisesti ilmoittaa valtiokonttorille niin haluavansa. Valtion palvelus luetaan hänelle tällöin eläkeajaksi niin kuin se olisi kunnan palvelusta.

Joka ei ole tehnyt 1 momentissa mainittua ilmoitusta tai joka on tämän lain voimaan tullessa asetettu lakkautuspalkalle, saa eläkettä varten lukea hyväkseen koko sen ajan, joka hänelle on eläkettä varten aikaisemmin luettu tai olisi ollut luettava hyväksi kunnan palveluksessa, niin kuin se olisi valtion palvelusta.

Mitä 2 momentissa on säädetty palvelusajan lukemisesta hyväksi eläkettä varten, on vastaavasti voimassa myös ikälisän, vuosiloman ja muiden valtion palvelukseen liittyvien etuuksien osalta.

9 §.

Tämän lain voimaan tullessa kunnan palveluksessa olevalle viranhaltijalle, joka joko suoraan tai lakkautuspalkalle asetettuna välittömästi siirretään, nimitetään tai otetaan valtion peruspalkkaiseen virkaan tai toimeen tai ylimääräiseen toimeen taikka sivutoimiseen tai tilapäiseen tehtävään, ei suoriteta hänen ollessaan valtion palveluksessa tai eläkkeellä sen palveluksesta hänelle kunnallisesta virastaan ehkä tulevaa eläkettä siltä osin kuin hänen palkkauksensa uudesta virasta, toimesta tai tehtävästä tai eläkkeensä siitä nousee vähintään samaan määrään.

Viranhaltijalla, joka pätevättä syyttä kieltäytyy siirtymästä 5 §:ssä tarkoitettuun virkaan, toimeen tai tehtävään, ei ole oikeutta aikai-

semmasta virastaan sen lakkauttamisen johdosta ehkä tulevaan eläkkeeseen.

10 §.

Kunnallinen eläkelaitos suorittaa valtiokonttorille sen osan 8 §:ssä tarkoitetulle henkilölle maksetusta eläkkeestä tai hänen jälkeensä maksetusta perhe-eläkkeestä, joka vastaa sen palvelusajan, joka kunnallista eläkettä varten olisi luettu hyväksi, suhdetta eläkettä tai perhe-eläkettä varten hyväksi luettuun koko eläkeaikaan. Korvaus voidaan, jos kunnallinen eläkelaitos ja valtiokonttori niin sopivat, arvioida ja suorittaa kerralla.

Kunnallisella eläkelaitoksella on oikeus periä 1 momentissa tarkoitetut kustannukset kunnilta eläkelaitoksen valtuuskunnan vahvistamien perusteiden mukaan.

11 §.

Jos henkilölle, joka tämän lain nojalla on siirretty, nimitetty tai otettu valtion palvelukseen, ei ole annettu hänelle kuuluvaa vuosilomaa tämän lain voimaantuloon mennessä, kunta on velvollinen suorittamaan hänelle vastaavan lomakorvauksen.

Valtion palvelukseen tämän lain nojalla siirretylle, nimitetylle tai otetulle henkilölle on siirtymisvuonna ja seuraavinakin vuosina valtion palveluksessa ollessaan annettava vuosiloma vähintään saman pituisena kuin se olisi ollut hänelle myönnettävä kunnan viranhaltijoita tai työntekijöitä koskevien siirtohetkellä voimassa olleiden perusteiden mukaan.

12 §.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

13 §.

Korkeimman oikeuden raastuvanoikeuden kokoonpanosta ja toiminnasta antama päätös sekä hovioikeuden vahvistama raastuvanoikeuden työjärjestys jäävät edelleen soveltuvilta kohdin voimaan, kunnes oikeusministeriö on raastuvanoikeudesta annetun lain (/) nojalla vahvistanut uuden työjärjestyksen.

14 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Sillä kumotaan 23 päivänä tammikuuta 1959 annettu laki kaupungin ja maaseudun oikeudenhoidon yhteisestä järjestämisestä eräissä tapauksissa (20/59) sekä kaupungeille ja kihlakunnille annettavasta korvauksesta niistä sakkojen, uhkasakkojen ja menetetyksi tuomitun tavaran osuuksista, joita niille ei enään tule, 8 päivänä syyskuuta 1899 annetun asetuksen 1 §.

Raastuvanoikeuden ja kaupunginviskaalinviraston virkoja ja toimia voidaan täyttää ennen lain voimaantuloa sekä ottaa työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa raastuvanoikeuden ja kaupunginviskaalinviraston palvelukseen tämän lain voimaantulosta lukien.

Niin ikään voidaan ennen lain voimaantuloa ryhtyä muihin toimiin, jotka ovat tarpeen raastuvanoikeuden lakkauttamiseksi taikka sen toiminnan aloittamiseksi tai jatkamiseksi taikka yleiselle syyttäjälle kuuluvien tehtävien hoitamiseksi raastuvanoikeudessa lain tullessa voimaan.

Laki

lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä kaupungissa annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä kaupungissa 6 päivänä kesäkuuta 1952 annetun lain (240/52) 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 ja 2 momentti sekä 8 §:n 3 momentti näin kuuluviksi:

2 §.

Kiinteistötuomarina on pormestari tai oikeusneuvosmies sen mukaan kuin raastuvanoikeuden työjärjestyksessä määrätään.

— — — — — — — — — — — — — — —

3 §.

Lainhuudatus- ja kiinnitysasioita otetaan vastaan ja käsitellään kaikkina arkipäivinä, ei kuitenkaan lauantaina, vapunpäivänä eikä joulu- tai juhannusaattona.

Raastuvanoikeuden työjärjestyksessä voidaan määrätä, että lainhuudatus- ja kiinnitysasioita, jollei niiden käsittelemiseen katsota olevan tarvetta jokaisena 1 momentissa tarkoitettuna arkipäivänä, otetaan vastaan ja käsitel-

lään määrättyinä päivinä, kuitenkin vähintään kahtena päivänä viikossa. Ilmoitus tällaisesta määräyksestä, josta tulee käydä ilmi, minä viikonpäivänä asioita otetaan vastaan ja käsitellään, on pidettävä raastuvanoikeuden ovella nähtävänä määräyksen voimassaoloajan.

— — — — — — — — — — — — — — —

8 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Milloin 3 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa aika, jonka kuluessa lainhuuto tai kiinnitys on haettava taikka kiinnitys uudistettava, päättyy sellaisena päivänä, jona lainhuudatus- ja kiinnitysasioita ei oteta vastaan eikä käsitellä, saadaan hakemus tehdä sekä lainhuuto tai kiinnitys vahvistaa taikka kiinnitys uudistaa kiinteistötuomarin määräämänä muuna kuin säännönmukaisena käsittelypäivänä. Käsittelymahdollisuudesta on mainittava asioiden vastaanottoa ja käsittelyä koskevassa ilmoituksessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Laki

aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä annetun lain 4 §:n kumoamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Täten kumotaan aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä 9 päivänä toukokuuta 1932 annetun lain (135/32) 4 §.

2 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin.

Esityksen pääasiallinen sisältö.

Kaupungeilla on vanhastaan ollut oikeus itse huolehtia kaupunkinsa hallinnosta ja oikeudenhoidosta sekä valita näitä tehtäviä hoitavat virkamiehet. Maaseudulla vakiintui jo varhain valtion määräysvalta oikeudenhoidon alalla. Hallinnosta ja oikeudenhoidosta sekä eräistä muista tehtävistä on kaupungeille aiheutunut kustannuksia, jotka muissa kunnissa valtio on suorittanut. Sen vuoksi kaupungeille on myönnetty eräitä taloudellisia lisäetuuksia, joista merkittävin on ennen vuotta 1959 perustetuilla niin sanotuilla vanhoilla kaupungeilla oleva oikeus tuulaakimaksun kantamiseen.

Periaatteessa valtion tulee huolehtia tuomioistuinlaitoksesta ja täytäntöönpanotoimesta kaikissa kunnissa. Paikallishallinnon tarkoituksenmukainen kehittäminen vaatii, että eri kuntien oikeudet ja rasitukset ovat perusteeltaan samanlaiset kuntamuodosta riippumatta. Vapautettaessa vanhat kaupungit niin sanotuista erityisrasituksista on samalla poistettava oikeus saada erityisiä tuloja niistä aiheutuviin kustannuksiin.

Kaupunkien oikeus ehdottaa pormestari sekä valita raastuvanoikeuden ja maistraatin jäsenet ja maistraatinsihteeri on riippuvainen tuomioistuinlaitoksen vastaisesta järjestelystä. Koska tämän uudistuksen sisältöä ei voida vielä riittävän täsmällisesti ennakoida, ei tässä vaiheessa tuomioistuinhenkilöstön nimittämistä voida järjestää yhtenäisesti. Sanottu oikeus jäisi kaupunkien erioikeutena edelleen voimaan.

Vanhojen kaupunkien erioikeudet voidaan poistaa vain valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyssä järjestyksessä säädettävällä lailla. Tämän esityksen tarkoituksena on, että säädetään laki, joka tekee mahdolliseksi vanhojen kaupunkien erioikeuksien lakkauttamiseksi ja erityisrasitusten poistamiseksi tarpeellisten yksityiskohtaisten säännösten antamisen tavallisella lailla. Se ei kuitenkaan koskisi edellä mainittuja valitsemisoikeutta koskevia säännöksiä. Pääperiaatteiltaan esitys vastaa 18 päivänä huhtikuuta 1975 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin (n:o 46/1975 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Tähän esitykseen liittyen annetaan eduskunnalle esitykset

— laiksi viranhaltijoita koskevista järjestelyistä eräiden kunnallisten laitosten valtion haltuun ottamisen yhteydessä,

— raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi,

— maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi,

— laiksi oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa,

— laiksi kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta,

— laiksi poliisilain muuttamisesta,

— laiksi tuulaakimaksun lakkauttamisesta,

— laiksi kaupunkien eräiden liikennemaksujen lakkauttamisesta, sekä

— laiksi tullilain 155 §:n muuttamisesta.

Erioikeudet ja erityisrasitukset.

Vanhojen kaupunkien erioikeudet perustuvat osaksi 23 päivänä helmikuuta 1789 valtakunnan porvaristolle ja kaupungeille annettuun kuninkaalliseen vakuutukseen ja osaksi muuhun lainsäädäntöön. Erioikeuksien tarkempi sisältö on määrätty kaupunkien perustamiskirjoissa. Kuninkaallisessa vakuutuksessa on turvattu kaupunkien oikeus omaan yleiseen tuomioistuimeen, raastuvanoikeuteen, sekä talous- ja järjestysasiain tuomioistuimena ja hallinto- ja täytäntöönpanoviranomaisena toimivaan maistraattiin. Tämän perusteella on katsottu, että kaupungeilla on myös oikeus omaan ulosotto- ja syyttäjälaitokseen sekä kaupunginvankilaan. Kaupunkien oikeus kantaa tuulaakia kuuluu vakuutuksessa tarkoitettuihin erioikeuksiin.

Vuonna 1919 annetussa hallitusmuodossa ei nimenomaan vahvistettu sanottuja erioikeuksia,

mutta ei myöskään kumottu niitä. Nämä erioikeudet on rinnastettu vanhoihin säätyerioikeuksiin. Voimassa olevan valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 3 momentin mukaan säätyerioikeuksia ei voida muuttaa, selittää eikä kumota muuten kuin perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Tärkeimmät vanhojen kaupunkien erioikeudet ovat:

1) oikeus pitää erikseen kaupunkia varten raastuvanoikeutta ja syyttäjälaitosta sekä kaupunginvankilaa,
2) oikeus pitää erillistä tai raastuvanoikeuden yhteydessä olevaa maistraattia sekä sen alaista kaupungin ulosottolaitosta,
3) oikeus ehdottaa pormestari sekä valita raastuvanoikeuden ja maistraatin jäsenet ja maistraatinsihteeri, sekä
4) oikeus tuulaakimaksun kantamiseen.

Erioikeuksia koskeviin säännöksiin sekä muuhun lainsäädäntöön perustuvia vanhojen kaupunkien erityisrasituksia ovat:

1) velvollisuus vastata edellä mainituista laitoksista aiheutuvista kustannuksista,
2) velvollisuus ottaa osaa poliisilaitoksen rahamenoihin, antaa poliisilaitokselle tarkoituksenmukaisia huonetiloja, vastata osasta pidätettyjen henkilöiden ylläpidosta aiheutuvista menoista sekä kustantaa pidätettyjen ja poliisimiehistön lääkärinhoito,
3) velvollisuus ylläpitää tulli- ja pakkahuoneita, sekä
4) velvollisuus huolehtia kaupungin vakaustoimesta.

Niin sanotut uudet kaupungit, jotka on perustettu 1 päivän huhtikuuta 1959 jälkeen, sekä kauppalat ovat velvollisia ylläpitämään ja kustantamaan järjestysoikeuksia, jotka toimivat tuomioistuimena talous- ja järjestysasioissa sekä julkisena hallintoviranomaisena. Jos vanhassa kaupungissa raastuvanoikeus lakkautetaan, on myös sinne perustettava järjestysoikeus. Tarkasteltaessa kaupunkien erioikeuksia on järjestysoikeudella periaatteessa vastaava asema kuin maistraatilla.

Erioikeuksien ja erityisrasitusten merkitys.

Maamme kaupungeista on vuonna 1975 vanhoja kaupunkeja 35 ja uusia kaupunkeja 28. Kauppaloita on 22.

Kehitys on johtanut siihen, että vanhoille kaupungeille erityisrasitusten johdosta myönnetyt edut eivät enää vastaa näistä velvollisuuksista aiheutuvia kustannuksia. Ulkomaankauppapoliittisten toimenpiteiden johdosta tuulaakitulot ovat huomattavasti vähentyneet. Kaikki kaupungit eivät edes saa tuulaakia. Toisaalta eräiden kaupunkien tulot ovat lisääntyneet niiden saatua oikeuden periä eräitä liikennemaksuja. Monet aikaisemmin tärkeät kaupunkien tulot, esimerkiksi tie- ja siltamaksut, ovat menettäneet merkityksensä. Vanhojen kaupunkien velvollisuudet ovat muodostuneet niille huomattavaksi rasitukseksi. Tästä on johtunut, että kaupunkien perustaminen tyrehtyi kuluvan vuosisadan alussa. Muutoksen aiheutti laki kaupungin ja maaseudun oikeudenhoidon yhteisestä järjestämisestä eräissä tapauksissa (20/59). Sen mukaan kaupunki voidaan perustaa ilman, että siihen liittyisi velvollisuutta ylläpitää raastuvanoikeutta. Yleisten hallintotehtävien hoitaminen uusissa kaupungeissa on järjestetty niin, että niiden velvollisuudet jäävät olennaisesti vähäisemmiksi kuin vanhojen kaupunkien.

Vanhojen kaupunkien erityisrasitukset ovat vaikeuttaneet vireillä olevia kunnallishallintoa koskevia uudistussuunnitelmia. Valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon perusteita ei saada uudistetuiksi kuntamuodosta riippumattomiksi niin kauan kuin erityisrasituksia ei ole poistettu. Erityisrasitukset ovat myös haitanneet tarkoituksenmukaisia kunnallisen jaotuksen muutoksia ja osaltaan estäneet yhtenäiseen kuntajärjestelmään siirtymistä. Väliportaan hallinnon uudistamisenkin kannalta on tärkeää, valittavasta uudistuslinjasta riippumatta, ettei eri kuntamuotoihin kuuluvien kuntien välillä enää ole lainsäädäntöön perustuvia eroja.

Oikeudenkäytöstä sekä yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta huolehtiminen kuuluu periaatteessa aina valtion tehtäväksi, ja sen on vastattava niistä aiheutuvista kustannuksista. Uudistus on erityisen tärkeä edellytys tuomioistuinlaitoksen ja oikeudenkäyntimenettelyn kehittämiseksi.

Vanhoille kaupungeille erityisrasituksista aiheutuneiden menojen kokonaismäärä vuonna 1973 oli 89 784 000 markkaa. Tuulaakitulojen määrä oli vastaavana aikana 7 778 000 markkaa. Menojen kokonaismäärästä oli maistraatin ja raastuvanoikeuden osuus 22 771 000 mark-

kaa, ulosottolaitoksen osuus 13 508 000 markkaa, syyttäjälaitoksen osuus 2 578 000 markkaa, poliisilaitosten osuus 46 408 000 markkaa ja kaupunginvankiloiden osuus 1 165 000 markkaa. Uusien kaupunkien ja kauppaloiden menot järjestysoikeuksista olivat vastaavana aikana 3 533 000 markkaa. Vanhojen kaupunkien erioikeuksien ja erityisrasitusten poistaminen sekä järjestysoikeuksien siirtäminen valtion haltuun tulee aiheuttamaan valtiolle ainakin samansuuruiset kustannukset kuin kaupungeilla ja kauppaloilla on niistä ollut. Edellä olevassa laskelmassa ei ole otettu huomioon kaupunkien perimiä liikennemaksuja eikä tullikamarin ylläpitämisestä aiheutuvia menoja.

Valtiolle uudistuksesta aiheutuvia kustannuksia arvioitaessa on otettava huomioon ne kustannusjärjestelyt, jotka ilmenevät hallituksen esityksestä laiksi oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa. Kaupunkien ja kauppaloiden olisi esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan suoritettava valtiolle kymmenen vuoden aikana lain voimaantulosta erityinen vuosittain aleneva maksu.

Asian aikaisempi valmistelu.

Kaupunkien erioikeuksien ja erityisrasitusten poistamiseen liittyviä kysymyksiä on käsitelty useissa tuomioistuinlaitoksen uudistamista koskevissa ehdotuksissa. Vuoden 1971 alussa valmistuivat kaupunkituomioistuinkomitean sekä kaupunkien erityisrasituskomitean mietinnöt (1970: A 22 ja A 20).

Eduskunta on muun muassa 20 päivänä kesäkuuta 1972, hyväksyessään lakiehdotuksen kuntien yhdistymiskorvauksista ja -avustuksista, edellyttänyt, että hallitus antaisi laadittujen selvitysten pohjalta kiireellisesti esityksen erityisrasitusten poistamisesta.

Hallitus antoi eduskunnalle 4 päivänä toukokuuta 1973 edellä mainittujen komiteanmietintöjen pohjalta esityksen laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin (n:o 75/1973 vp.). Samalla annettiin seitsemän muuta siihen liittyvää esitystä n:ot 62 ja 76—81 (1973 vp.) ja myöhemmin samana vuonna vielä kaksi uudistusta täydentävää esitystä n:ot 136 ja 224 (1973 vp.). Esityksessä n:o 76 (1973 vp.) tarkoitettu laki eräistä viranhaltijoita koskevista järjestelyistä vanhojen kaupunkien erityisrasitusten lakkauttamisen yhteydessä oli tarkoitus säätää perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Vanhojen kaupunkien erioikeuksien lakkauttaminen oli mainittujen esitysten mukaan tarkoitus toteuttaa siten, että raastuvanoikeudet ja kaupunkien syyttäjälaitos olisi sellaisinaan siirretty valtion haltuun. Maistraatit ja järjestysoikeudet sekä kaupunkien ulosottolaitos ehdotettiin lakkautettaviksi ja niiden tehtävien hoito järjestettäväksi uudelleen. Lähtökohtana oli, että maistraattien ja kaupunkien ulosottolaitoksen tehtävät uskottaisiin suurimmissa kaupungeissa perustettavien valtion paikallishallintovirastojen ja muissa kaupungeissa valtion nykyisten paikallishallintoviranomaisten hoidettaviksi. Ulosottotoimi ehdotettiin järjestettäväksi siten, että ulosotonhaltijana olisi ollut aina lääninhallitus sekä ulosottomiehenä paikallishallintovirasto tai nimismies. Paikallishallintoviraston toimialue olisi voinut käsittää useita kuntia. Virasto oli tarkoitus vastaisuudessa kehittää valtion yleiseksi paikallishallintoviranomaiseksi kuntamuodosta riippumatta.

Korkein oikeus on eduskunnan aloitteesta 11 päivänä syyskuuta 1974 muun muassa hallituksen esityksestä n:o 77 (1973 vp.) laiksi maistraattien ja järjestysoikeuksien lakkauttamisesta sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi antamassaan lausunnossa katsonut, että siinä vaiheessa olisi ollut ensisijaisesti tyydyttävä maistraattien valtiollistamiseen sellaisinaan.

Edellä mainittujen esitysten eduskuntakäsittelyn aikana osoittautui, että suunnitelmat paikallishallintovirastoa koskeviksi järjestelyiksi eivät saaneet riittävää kannatusta. Paikallishallinnon edelleen kehittämisen katsottiin vaativan selvittely- ja valmistelutyön jatkamista. Raastuvanoikeuksien siirtäminen valtiolle oli kuitenkin tärkeää erityisesti tuomioistuinlaitoksen ja oikeudenkäyntimenettelyn kehittämisen kannalta. Valtion yleistä paikallishallintoa hoitavien kunnallisten toimielinten siirtämistä valtion haltuun pidettiin myös välttämättömänä riippumatta siitä, millaisiin ratkaisuihin valtion paikallishallinnon kehittämisessä vastaisuudessa päädyttäisiin.

Tämän vuoksi hallitus peruutti 18 päivänä huhtikuuta 1975 edellä mainitut esitykset n:o 75 ja 77 (1973 vp.). Eduskunnalle annettiin samalla uudet esitykset laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin sekä maistraattien, järjestysoikeuksien ja kau-

punkien ulosottotoimen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi (n:ot 46 ja 47/1975 vp.).

Hallituksen esityksessä n:o 47 (1975 vp.) oli luovuttu paikallishallintovirastojen perustamisesta tässä vaiheessa. Maistraatit, kaupunkien ja kauppaloiden järjestysoikeudet sekä kaupunkien ulosottolaitos ehdotettiin siirrettäviksi valtion haltuun sellaisina kuin ne nyt ovat. Ratkaisu vastasi raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen osalta jo aikaisemmin omaksuttua järjestelyä. Myöskään maistraattien ja järjestysoikeuksien tehtäviin ei ehdotettu muutoksia. Paikallishallinnon kehittämistä koskeva suunnittelutyö oli tarkoitus käynnistää mahdollisimman pian. Erityisesti katsottiin välttämättömäksi, että rakennusasioiden käsittely siirretään valtion haltuun otetuilta maistraateilta takaisin kunnallisille viranomaisille. Koska ulosottotoimen tuleva organisaatio selvitetään ja ulosottolainsäädännön kokonaisuudistus valmistellaan erikseen, ei hallituksen esityksissä ehdotettu muutoksia ulosottoviranomaisia ja niiden toimivaltaa koskeviin säännöksiin. Näiden kahden esityksen sekä niihin liittyvien muiden lainsäädäntöehdotusten käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Lakiehdotus.

Ehdotettu laki, joka olisi säädettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, sisältää ainoastaan säännöksen, jonka mukaan raastuvanoikeuden, maistraatin, kaupunkien syyttäjä- ja ulosottolaitoksen sekä niiden järjestysoikeuden siirtämisestä valtion haltuun voidaan säätää tavallisella lailla. Samalla tavoin voitaisiin säätää näiden laitosten sekä kaupunginvankilan ylläpitovelvollisuuden ja tuulaakin kantamisoikeuden lakkauttamisesta. Tällaisen yleisen valtuutuslain säätäminen on katsottava tarkoituksenmukaiseksi sen vuoksi, että uudistuksen toteuttaminen vaatii suhteellisen laajoja menettelysäännöksiä.

Kaupunkien erioikeudeksi jäisi edelleen oikeus ehdottaa pormestari sekä valita raastuvanoikeuden ja maistraatin jäsenet ja maistraatinsihteeri. Ehdottamis- ja valitsemismenettelystä säädetään laissa pormestarin ehdottamisesta sekä neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin valitsemisoikeudesta (302/27) sekä laissa pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin vaalista (303/27).

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Sen estämättä, mitä porvaristolla ja kaupungeilla 23 päivänä helmikuuta 1789 annetun kuninkaallisen vakuutuksen nojalla tai muuten on erioikeutena voimassa, voidaan lailla säätää raastuvanoikeuksien ja maistraattien sekä kaupunkien syyttäjälaitoksen, ulosottolaitoksen ja järjestysoikeuksien ottamisesta valtion haltuun. Samassa järjestyksessä saadaan säätää myös niiden sekä kaupunginvankilan ylläpitovelvollisuuden ja tuulaakin kantamisoikeuden lakkauttamisesta.

2 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi viranhaltijoita koskevista järjestelyistä eräiden kunnallisten laitosten valtion haltuun ottamisen yhteydessä.

Ennen vuotta 1959 perustettujen eli niin sanottujen vanhojen kaupunkien erioikeuksien ja erityisrasitusten lakkauttaminen sekä kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuksien ottaminen valtion haltuun aiheuttaa kunnan palveluksessa olevan viranhaltijan asemassa muutoksia. Säädettäessä tällaisen viranhaltijan velvollisuudesta siirtyä toiseen virkaan samoin kuin hänelle kuuluvan eläkkeen suorittamisesta saatetaan katsoa vaadittavan perustuslain säätämisjärjestystä. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi yleissäännös siitä, että mainituista seikoista voidaan säätää tavallisella lailla. Säännökset viranhaltijoita koskevista järjestelyistä ovat lakiehdotuksissa, jotka sisältyvät tämän esityksen kanssa annettaviin muihin esityksiin. Esitys vastaa asiallisesti 4 päivänä toukokuuta 1973 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä laiksi eräistä viranhaltijoita koskevista järjestelyistä vanhojen kaupunkien erityisrasitusten lakkauttamisen yhteydessä (n:o 76/1973 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

viranhaltijoita koskevista järjestelyistä eräiden kunnallisten laitosten valtion haltuun ottamisen yhteydessä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Lailla voidaan säätää kaupungin ja kauppalan viranhaltijan velvollisuudesta siirtyä toiseen virkaan ennen vuotta 1959 perustettujen kaupunkien erityisrasitusten lakkauttamiseen sekä kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuksien valtion haltuun siirtämiseen liittyvien järjestelyjen yhteydessä samoin kuin hänelle kuuluvan eläkkeen suorittamisesta.

2 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi.

Esityksen pääasiallinen sisältö.

Esityksen mukaan maistraatit, kaupunkien ja kauppaloiden järjestysoikeudet sekä kaupunkien ulosottolaitos siirrettäisiin sellaisinaan valtion haltuun. Siirtäminen ei aiheuttaisi muutoksia niiden tehtäviin. Maistraateille ja järjestysoikeuksille kuuluva rakennustoimen valvonta on tarkoitus mahdollisimman pian siirtää niiltä takaisin kunnallisille toimielimille. Samassa yhteydessä tuomiovallan käyttö niin sanotuissa talous- ja järjestysasioissa voitaisiin siirtää yleisille tuomioistuimille. Maistraattien ja järjestysoikeuksien sekä kaupunkien ulosottolaitoksen palveluksessa oleva henkilökunta siirrettäisiin heidän palkkaus- ja muita etujaan vähentämättä valtion palvelukseen. Ulosottotoimen organisaatiosta ehdotetaan ensi kertaa säädettäväksi erillisellä lailla.

Esitys on osa lainsäädäntöuudistuksesta, jonka tarkoituksena on ennen vuotta 1959 perustettujen niin sanottujen vanhojen kaupunkien erioikeuksien lakkauttaminen ja erityisrasitusten poistaminen. Se vastaa 18 päivänä huhtikuuta 1975 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottotoimen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi (n:o 47/1975 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Maistraattien siirtäminen valtiolle merkitsee poikkeamista vuoden 1789 kuninkaallisessa vakuutuksessa vahvistetuista kaupunkien erioikeuksista. Myös kaupunkien oikeus erilliseen ulosottolaitokseen sekä talous- ja järjestysasiain tuomioistuimena toimivaan järjestysoikeuteen on rinnastettu mainittuihin erioikeuksiin. Samanaikaisesti kuin tämä esitys annetaan eduskunnalle esitys laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin. Siinä ehdotetun valtuutussäännöksen mukaan mainittujen laitosten siirtämisestä valtion haltuun voitaisiin säätää tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä annettavalla lailla. Kaupunkien oikeus ehdottaa pormestari ja valita maistraatin jäsenet sekä maistraatinsihteeri jäisi edelleen voimaan erioikeutena.

Eduskunnalle annetaan erikseen esitys raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi. Sanotussa esityksessä omaksuttuja periaatteita on noudatettu myös tätä esitystä laadittaessa.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset laiksi maistraatista, laiksi kaupungin järjestysoikeudesta annetun lain muuttamisesta, laiksi ulosottotoimesta sekä laiksi maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun.

YLEISPERUSTELUT.

Maistraatit.

Maistraatin kehitys.

Kaupungin asioista päätti keskiajalta aina 1800-luvun loppupuolelle saakka pormestarin ja raatimiesten muodostama raati. Se toimi tuomioistuimena, kaupungin hallituksena ja julkisena hallintoviranomaisena. Raatia alettiin 1600-luvulla kutsua hallintoviranomaisena maistraatiksi ja tuomioistuimena raastuvanoikeudeksi. Maistraatti huolehti kaikista niistä hallinto- ja täytäntöönpanotehtävistä, joita ei ollut määrätty muiden viranomaisten tehtäväksi. Maistraatille kuului myös tuomiovalta talous- ja järjestysasioissa.

Kunnallishallinnosta kaupungissa vuonna 1873 annetun asetuksen mukaan maistraatti pysyi edelleen kaupungin hallituksena, mutta sen kunnallishallinnon alaan kuuluvat tehtävät supistuivat kaupunginvaltuuston ja rahatoimi-

kamarin perustamisen johdosta. Tärkein muutos kunnallishallinnon alalla oli kaupungin päätösvallan käyttämisen siirtyminen maistraatilta raastuvankokoukselle tai kaupunginvaltuustolle. Myöhemmin raastuvankokoukset lakkautettiin ja niiden päätösvalta siirrettiin kaupunginvaltuustoille. Maistraatin asemassa valtion tehtäviä hoitavana julkisena hallintoviranomaisena ei vuonna 1873 tapahtunut muutosta.

Kaupunkien hallintojärjestelmän uudistamisen yhteydessä vuonna 1927 kaupunkeihin säädettiin perustettavaksi kaupunginhallitus. Kaikki maistraatille kuuluneet kunnallishallintoa koskevat kaupungin tehtävät siirrettiin silloin kaupunginhallitukselle.

Maistraatti hoitaa siten vanhoissa kaupungeissa sellaisia hallintotehtäviä, joista muissa kunnissa huolehtivat valtion paikalliset tai väliportaan hallinnon viranomaiset.

Maistraatin nykyiset tehtävät.

Maistraatti toimii kunnallislain (642/48) 213 §:n mukaan tuomioistuimena talous- ja järjestysasioissa sekä lisäksi julkisena hallintoviranomaisena. Sen toimivaltaan kuuluvat eri laeissa ja asetuksissa säädetyt sekä kunnallissäännöissä määrätyt tehtävät. Tärkeimmät niistä ovat rakennustoimen valvonta, ulosotonhaltijan tehtävät, vapausrangaistusten täytäntöönpano, tiedoksiantotehtävät, julkisen notaarin tehtävät sekä erilaisten ilmoitus-, lupa- ja rekisteriasioiden käsittely. Maistraatin tehtävät on valmistelutyön yhteydessä yksityiskohtaisesti selvitetty (kaupunkien erityisrasituskomitean mietintö 1970: A 20).

Maistraatin kokoonpano.

Useimmissa kaupungeissa maistraatti toimii raastuvanoikeuden yhteydessä. Vaikka raastuvanoikeus ja maistraatti ovatkin eri viranomaisia, samat henkilöt voivat olla niissä jäseninä. Milloin raastuvanoikeudessa on vain yksi osasto, se toimii samalla maistraattina. Suurimmissa kaupungeissa on erillinen maistraatti. Erillisen maistraatin puheenjohtajana on kunnallispormestari.

Maistraatin kokoonpanosta ja toiminnasta ei ole laintasoisia säännöksiä, vaan niistä on määrätty korkeimman oikeuden päätöksillä ja lääninhallitusten vahvistamissa työjärjestyksissä. Maistraatissa on puheenjohtajana yleensä pormestari ja jäseninä kaksi neuvosmiestä. Käsiteltäessä asemakaava- ja rakennusasioita tulee maistraatissa olla lisäjäseninä yksi tai kaksi asiantuntijaa.

Maistraatin varsinaisten jäsenten nimittämisestä virkaansa on säädetty pormestarin ehdottamis- sekä neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin valitsemisoikeudesta annetussa laissa (302/27) ja pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin vaalista annetussa laissa (303/27).

Järjestysoikeudet.

Kaupungin järjestysoikeus.

Vuoden 1959 jälkeen perustetut niin sanotut uudet kaupungit on liitetty oikeudenhoidollisesti tuomiokuntiin ja hallinnollisesti nimismiespiireihin. Uusiin kaupunkeihin perustetaan kaupungin järjestysoikeudesta annetun lain (21/59) 1 §:n mukaan maistraatin sijasta asemakaava- ja rakennusasioita sekä talous- ja järjestysasioita varten järjestysoikeus. Ulosottotehtäviä järjestysoikeudella ei ole.

Kaupungin järjestysoikeudessa on lakimiespuheenjohtaja, pormestari, ja jäseninä kaksi neuvosmiestä. Asemakaava- ja rakennusasioita käsiteltäessä siinä on lisäjäseniä samalla tavoin kuin maistraatissa. Kaupungin järjestysoikeuden pormestari ja jäsenet nimitetään samassa järjestyksessä kuin maistraatin pormestari ja jäsenet.

Kauppalan järjestysoikeus.

Kauppalan järjestysoikeudesta määrättiin aluksi kunkin kauppalan perussäännössä. Laintasolla niistä säädettiin vasta kunnallislaissa. Sen 214 §:n mukaan kauppalassa on järjestysoikeus, jossa on puheenjohtaja ja kaksi jäsentä. Puheenjohtajan kelpoisuusehtona on lainopillinen loppututkinto tai viran hoitamiseen tarvittava muu pätevyys. Järjestysoikeuden puheenjohtajalle ja jäsenille, jotka valitsee kauppalanvaltuusto, antaa valtakirjan lääninhallitus. Järjestysoikeuden käsitellessä asemakaava- ja rakennusasioita siinä tulee olla lisäjäseninä yksi tai kaksi mainittujen alojen asiantuntijaa.

Kauppalan järjestysoikeuden toimivalta on rajoitetumpi kuin maistraatin ja kaupungin järjestysoikeuden toimivalta.

Ulosottotoimi.

Ulosottotoimen kehitys ja ulosottoviranomaiset.

Alunperin Ruotsi-Suomessa ulosottovallan käyttö kuului tuomioistuimille. Vuoden 1669 ulosottosäännön antamisesta lähtien ulosottotoimi on ollut hallintoviranomaisten eli kaupungissa lähinnä maistraatin hoidettavana. Ulosottotointa varten maalla oli eri viranomaiset. Nykyisen ulosottolain voimaan tullessa vuonna 1897 siirryttiin järjestelmään, jonka mukaan kaupungeissa maistraatti on yleensä ulosotonhaltijana ja kaupunginvouti ulosottomiehenä.

Ulosottolainsäädännön mukaan ulosottoviranomaisia ovat nykyään:

1) ulosotonhaltija, jona ovat lääninhallitus tai maistraatti,

2) ulosottomies, jona ovat nimismies tai kaupunginvouti,

3) maistraatti tai maistraatin jäsen ulosottomiehenä,

4) ulosotonhaltijan määräämä erityinen eli ylimääräinen ulosottomies,

5) avustava ulosottomies ja

6) ulosottoapulainen.

Lääninhallitus on ulosotonhaltijana läänissä. Kuitenkin niissä kaupungeissa, joissa on maistraatti, tämä toimii ulosotonhaltijana. Poikkeuksellisesti voidaan asetuksella säätää, että lääninhallitus on maistraatin asemesta ulosotonhaltija ja maistraatti tai lääninhallituksen määräämä maistraatin jäsen toimii ulosottomiehenä. Niissä kaupungeissa, joissa on järjestysoikeus, ulosottotoimesta ja rangaistuksen täytäntöönpanosta huolehtii nimismies.

Kaupunkien ulosottolaitos.

Vanhoissa kaupungeissa on ulosottomiehenä kaupunginvouti. Jos kaupungissa on useampia varsinaisia kaupunginvouteja, heidän lukumäärästään ja toimialastaan säädetään asetuksella. Helsingin kaupungissa on ulosottoasiain ja rikostuomioiden toimeenpanoa varten ulosottovirasto, josta on säädetty erillinen laki (383/55) ja asetus (384/55).

Kaupunginvoudilla on sama toimivalta, joka ulosottomiehelle lakien ja asetusten mukaan kuuluu. Nimismieheen verrattuna kaupunginvoudin toimivalta on eräissä kohdin suppeampi. Nimismiehellä on oikeus toimittaa ulosmitatun kiinteän omaisuuden sekä laivan ja laivassa olevan tavaran pakkohuutokauppa. Nämä tehtävät kuuluvat vanhassa kaupungissa maistraatille.

Kaupunginvuodin nimittää virkaansa maistraatti. Se voi ulosottolain nojalla määrätä erityisiä ylimääräisiä ulosottomiehiä. Kaupunginvoudilla on oikeus erityistä asiaa varten panna sijaansa avustavaksi ulosottomieheksi toinen henkilö. Tässä tarkoitetut erityiset ja avustavat ulosottomiehet eivät ole virkanimikkeitä, vaan määräys merkitsee ainoastaan tietyn ulosottolain mukaisen toimivallan uskomista asianomaiselle virkamiehelle.

Kaupunginvoudin apuna voi olla maistraatin määräämiä ulosottoapulaisia. Ulosottoapulaisten virkojen perustaminen tapahtuu kunnallisten määräysten mukaisesti. Heidän toimivaltansa perustuu ulosottolakiin ja muuhun lainsäädäntöön. Verojen ja julkisoikeudellisten maksujen perimisessä ulosottoapulaisella on itsenäistä toimivaltaa enemmän kuin muiden saatavien perinnässä. Kaupunkien ulosottolaitoksessa voi lisäksi olla kirjanpito- ja toimistotehtäviä hoitavaa henkilökuntaa.

Kunnallisten ulosottolaitosten organisaatio ja tehtävien jakaminen kaupunginvoudin ja ulosottoapulaisten kesken vaihtelevat suuresti. Erityisiä johtosääntöjä tai muita yleisiä toimintaohjeita on vain harvoissa tapauksissa vahvistettu kaupunginvoudinvirastoa varten.

Maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen henkilökunta.

Maistraattien ja järjestyoikeuksien jäsenet ja muu henkilöstö, kaupunginvoudit sekä kaupunkien ulosottolaitoksen viranhaltijat ovat kaupungin virkamiehiä. Heihin sovelletaan kunnallisten virkaehtosopimusten ja kaupungin virkasäännön määräyksiä. Heidän oikeutensa saada eläkettä on järjestetty samoin kuin muiden kaupungin virkamiesten eläkeoikeus. Maistraattien ja järjestysoikeuksien jäsenillä, maistraatinsihteerillä sekä kaupunginvoudilla on, mikäli he ovat peruspalkkaisia viranhaltijoita, oikeus lakkautuspalkkaan valtion varoista.

Varsinaisen palkkauksen lisäksi maistraattien ja järjestysoikeuksien jäsenet, kaupunginvoudit sekä avustava ulosottohenkilökunta ovat oikeu-

tettuja toimituskirjain lunastuksesta ja toimituspalkkioista annetussa asetuksessa (807/42) säädettyihin palkkioihin ja lunastusmaksuihin. Tarkoituksena on uudistaa palkkausjärjestelmä niin, että varsinaisista virkasivutuloista luovutaan. Ulosottolaitoksessa joudutaan kuitenkin edelleen käyttämään jonkinlaista toimenpidepalkkiojärjestelmää. Uusi palkkajärjestelmä pyritään ottamaan käyttöön joko kysymyksessä olevien laitosten valtion haltuun siirtämisen yhteydessä tai sen jälkeen, kun se on saatettavissa voimaan. Tästä tullaan antamaan myöhemmin erillinen esitys.

Uudistuksen aikaisempi valmistelu.

Valtioneuvosto asetti vuonna 1965 kaksi komiteaa valmistelemaan vanhojen kaupunkien erioikeuksien lakkauttamiseksi ja erityisrasitusten poistamiseksi tarvittavaa lainsäädäntöä. Mainittujen komiteoiden, kaupunkituomioistuinkomitean ja kaupunkien erityisrasituskomitean mietinnöt valmistuivat vuoden 1971 alussa (komiteanmietinnöt 1970: A 22 ja 1970: A 20). Jälkimmäisessä mietinnössä ehdotettiin maistraattien ja järjestysoikeuksien lakkauttamista sekä niiden tehtävien siirtämistä osaksi valtion ja osaksi kunnan viranomaisten hoidettaviksi.

Hallitus antoi 4 päivänä toukokuuta 1973 esityksen laiksi maistraattien ja järjestysoikeuksien lakkauttamisesta sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi (n:o 77/1973 vp.). Esitys kuului osana ehdotettuun lainsäädäntöuudistukseen, jonka tarkoituksena oli sanottujen erioikeuksien ja erityisrasitusten poistaminen sekä valtion paikallishallinnon uudelleen järjestäminen. Erillinen kaupunkien ulosottolaitos ehdotettiin lakkautettavaksi. Suurimmille paikkakunnille olisi perustettu erityinen valtion paikallishallintovirasto. Se olisi hoitanut myös kaupunginvoudeille nykyään kuuluvat tehtävät.

Korkein oikeus on eduskunnan aloitteesta 11 päivänä syyskuuta 1974 muun muassa edellä mainitusta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa katsonut, että siinä vaiheessa olisi ollut ensisijaisesti tyydyttävä maistraattien valtiollistamiseen sellaisinaan. Jollei tämä olisi mahdollista, oli kaupunkien ulosottolaitos korkeimman oikeuden käsityksen mukaan järjestettävä olennaisesti toisin kuin esityksessä oli ehdotettu.

Hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyn aikana osoittautui, että paikallishallintovirastoa koskevien järjestelyjen toteuttaminen kohtaisi vaikeuksia. Tämän vuoksi hallitus peruutti 18 päivänä huhtikuuta 1975 sanotun esityksen ja antoi samana päivänä sen tilalle esityksen maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottotoimen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi (n:o 47/1975 vp.). Uudessa esityksessä oli luovuttu paikallishallintovirastojen perustamisesta ja rajoituttu ehdottamaan, että maistraatit ja kaupunkien ulosottolaitos sekä kaupunkien ja kauppaloiden järjestysoikeudet siirrettäisiin sellaisinaan valtion haltuun. Tuon esityksen käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

Maistraattien ja järjestysoikeuksien toimivaltaan kuuluvat tehtävät ovat, rakennusvalvontaa lukuunottamatta, miltei kokonaan valtion paikallishallinnon tehtäviä. Periaatteessa on tärkeää, että yleisestä hallintotoiminnasta ja täytäntöönpanosta huolehtii valtio kaikilla hallinnon tasoilla. Paikallishallinnon tarkoituksenmukainen kehittäminen vaatii, että eri kuntien oikeudet ja rasitukset ovat samanlaiset kuntamuodosta riippumatta.

Vanhojen kaupunkien erioikeuksien lakkauttamista ja erityisrasitusten poistamista tarkoittava uudistus olisi kiireellisesti toteutettava. Koska paikallishallinnon vastaista kehittämistä koskevat ratkaisut ovat toistaiseksi avoimia, on tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista siirtää valtion yleistä paikallishallintoa hoitavat kunnalliset toimielimet ja kaupunkien ulosottolaitos valtion haltuun sellaisina kuin ne nyt ovat.

Maistraattien ja järjestysoikeuksien tehtäviin ei tässä yhteydessä ehdoteta mitään muutoksia. Esimerkiksi niiden toimivalta rakennusasioissa jäisi ennalleen. Ne rakennusvalvontatehtävät, joista ovat huolehtineet muut kunnalliset viranomaiset, jäisivät niille. Kunta saisi edelleen periä rakennuslain (370/58) 136 §:ssä tarkoitetut maksut.

Rakennusvalvontatehtävät on kuitenkin tarkoitus mahdollisimman pian järjestää kokonaisuudessaan kunnallisten viranomaisten hoidettaviksi. Tätä tarkoittava selvitystyö on tämän esityksen kiireellisyyden vuoksi tarkoituksenmukaista jättää erikseen suoritettavaksi. Aina-

kin niin kauan kuin rakennusasiat olisivat maistraattien ja järjestysoikeuksien käsiteltävinä, on tärkeätä, että kaupungit ja kauppalat saavat ehdottaa pormestarin ja valita niiden jäsenet.

Valtiolle siirtämisen yhteydessä kaupunkien ja kauppaloiden palveluksessa oleva henkilökunta siirrettäisiin valtion palvelukseen. Siirron yhteydessä kunnallisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden asema turvattaisiin siten, että heidän palkkausetunsa säilyisivät vähentymättöminä. Myös heidän muut virka- tai työsuhteeseen liittyvät etunsa pysytettäisiin eräitä merkityksettömiä poikkeuksia lukuun ottamatta ennallaan.

Edellä esitettyjä periaatteita on ehdotettu noudatettaviksi samanaikaisesti annettavassa esityksessä raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi. Tässä tapauksessa, kun ei ole kysymys varsinaisesta organisaatiouudistuksesta, on katsottu mahdolliseksi ja tarpeelliseksi poikkeuksellisesti sisällyttää itse lakiehdotukseen siirtyvän henkilökunnan palkkausedut mainitulla tavalla turvaava säännös.

Laki maistraatista.

Erillistä lakia maistraatista ei nykyisin ole. Maistraattien siirtyessä valtiolle on säädettävä laki, joka sisältää perussäännökset niiden tehtävistä, kokoonpanosta sekä viroista ja toimista. Samalla olisi maistraatin toimivaltaa ja asettamista koskeva kunnallislain 213 § kumottava.

1 §. Maistraatti on ennen vuotta 1959 perustetuissa kaupungeissa. Se toimii julkisena hallintoviranomaisena sekä tuomioistuimena talous- ja järjestysasioissa. Suurimmissa kaupungeissa on erillinen maistraatti. Useimmissa kaupungeissa maistraatin ja raastuvanoikeuden jäseninä ovat samat henkilöt. Toiminnollisesti raastuvanoikeus ja maistraatti ovat tällöinkin eri viranomaisia, joilla on erilliset tehtävät ja oma toimivaltansa. Maistraatti olisi valtiolle siirtämisen jälkeenkin sellaisessa kaupungissa, jossa on raastuvanoikeus.

Maistraatin toimivalta määriteltäisiin samaksi kuin nykyisin kunnallislain 213 §:ssä. Maistraatti toimisi edelleen ulosotonhaltijana ja eräissä pienemmissä kaupungeissa ulosottomiehenä. Maistraatin muista tehtävistä olisi voimassa, mitä niistä on muissa laeissa tai asetuksissa säädetty.

2 §. Säännöksessä todettaisiin maistraatin kokoonpano. Maistraatin jäseninä olisivat kuten tähänkin asti pormestari ja neuvosmiehet. Tarkemmin kokoonpanosta määrättäisiin työjärjestyksessä. Puheenjohtajana toimisi pormestari tai oikeusneuvosmies. Maistraatin käsitellessä asemakaava- ja rakennusasioita on siinä maistraatin kokoonpanosta asemakaava- ja rakennusasioita käsiteltäessä annetun lain (146/31) mukaan lisäjäseninä yksi tai kaksi kaavoitus- ja rakennusasiain tuntijaa.

Asioiden käsittelyyn maistraatissa sovelletaan yleistä oikeudenkäyntijärjestystä. Käytännössä on maistraattiin sovellettu samoja ratkaisuvallan käyttämistä koskevia säännnöksiä kuin raastuvanoikeuteenkin.

3 §. Suurimmassa osassa vanhoja kaupunkeja maistraatti on raastuvanoikeuden yhteydessä niin, että raastuvanoikeus tai yksi sen osastoista toimii maistraattina. Erillinen maistraatti on nykyisin seitsemässä kaupungissa (Helsinki, Turku, Tampere, Lahti, Oulu, Jyväskylä ja Pori). Maistraatti katsottaisiin lakiehdotuksen mukaan erilliseksi, jos sitä varten on perustettu kunnallispormestarin virka.

Raastuvanoikeuden yhteydessä toimivan maistraatin pormestari ja neuvosmiehet sekä muu yhteinen henkilökunta olisivat raastuvanoikeuden virkamiehiä tai työntekijöitä. Vaikka kaupungissa on erillinen maistraatti, voitaisiin raastuvanoikeuden virassa tai toimessa palveleva henkilö määrätä hoitamaan tehtäviä myös maistraatissa. Raastuvanoikeuden yhteydessä toimivaan maistraattiin voitaisiin ottaa omaakin henkilökuntaa.

Syyttäjänä maistraatissa toimisi kaupunginviskaali kuten nykyäänkin. Tästä säädettäisiin laissa kaupunginviskaaleista.

4 §. Pykälässä lueteltaisiin erillisen maistraatin viranhaltijat, jotka toimivat maistraatin jäseninä. Näitä olisivat kunnallispormestari ja oikeus- ja kunnallisneuvosmiehet. Lisäksi maistraatissa voi olla maistraatinsihteerin virka.

Kunnallispormestarin ja neuvosmiehen virat olisivat vakinaisia. Kunnallisneuvosmies voisi olla joissakin maistraateissa sivutoiminen. Tarvittaessa voitaisiin maistraattiin ottaa määräajaksi ylimääräisiä neuvosmiehiä.

5 §. Pykälässä säädettäisiin kunnallispormestarin ja neuvosmiesten kelpoisuusehdoista. Ne vastaavat ehdotettuja raastuvanoikeuden jäsenten kelpoisuusehtoja. Maistraatinsihteerin tulisi olla oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut.

6 §. Maistraatin jäsenten ja sen sihteerin nimittämismenettely säilyisi nykyisellään. Säännösehdotuksessa viitataan lakeihin pormestarin ehdottamis- sekä neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin valitsemisoikeudesta ja pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin vaalista. Pykälän 2 momenttia vastaava säännös sisältyy raastuvanoikeuksien valtiollistamista koskevaan hallituksen esitykseen.

7 §. Lainkohdassa säädettäisiin sekä erillisen että raastuvanoikeuden yhteydessä toimivan maistraatin muista viroista ja toimista. Kaupungin koosta riippuen maistraatissa tarvittaisiin julkisen notaarin, ylitarkastajan, tarkastajan, notaarin, kanslianhoitajan, kirjaajan, kirjanpitäjän, arkistonhoitajan ja näiden apulaisten virkoja sekä maistraatin toiminnan kannalta tarpeellisia toimia. Osa maistraatin henkilökunnasta voisi olla työsopimussuhteista. Tarvittaessa voitaisiin perustaa ylimääräisiä toimia ja ottaa tilapäisiä toimihenkilöitä.

8 §. Maistraattien hallintoa koskevia säännöksiä on tarkoituksenmukaista antaa osaksi asetuksella. Asetukseen tulisi otettavaksi säännöksiä muun muassa virkojen ja toimien täyttämismenettelystä, muiden kuin maistraatin jäsenten ja sen sihteerinviran kelpoisuusehdoista, virkavapaudesta ja sijaisten määräämisestä sekä virkamiesten tehtävistä.

9 §. Maistraatin kokoonpanosta ja toiminnasta määrätään nykyään korkeimman oikeuden antamissa päätöksissä. Useimmissa kaupungeissa on raastuvanoikeutta ja maistraattia koskeva yhteinen kokoopanopäätös. Nykyään voi lääninhallitus vahvistaa maistraatille lisäksi erillisen työjärjestyksen.

Tarkoituksena on, että raastuvanoikeuden kokoonpanosta ja toiminnasta määrätään sen työjärjestyksessä, jonka oikeusministeriö vahvistaa. Jos raastuvanoikeuden yhteydessä toimii maistraatti, niiden kokoonpanosta ja toiminnasta tulisi määrätä yhteisessä työjärjestyksessä. Erillisen maistraatin kokoonpanosta ja toiminnasta olisi määrättävä sen omassa työjärjestyksessä, jonka niin ikään vahvistaisi oikeusministeriö.

10 §. Pykälä sisältää voimaantulosäännöksen.

Laki kaupungin järjestysoikeudesta annetun lain muuttamisesta.

Kaupungin järjestysoikeudesta on annettu erillinen laki. Kauppalan järjestysoikeudesta on säädetty kunnallislain 214 §:ssä. Järjestysoikeuksien ylläpidon siirtyessä valtiolle on tarkoituksenmukaista säätää kaupungin ja kauppalan järjestysoikeudesta yhteisessä laissa. Tämä voidaan toteuttaa muuttamalla lakia kaupungin järjestysoikeudesta. Samalla olisi kumottava kunnallislain 214 §.

Kaupungin järjestysoikeudesta annetun lain nimike olisi muutettava sen laajennettua sisältöä vastaavaksi. Tässä vaiheessa ei ole tarkoitus muuttaa kaupunkien ja kauppaloiden järjestysoikeuksien toimintaa ja tehtäviä. Niissä on tällä hetkellä eroavaisuuksia. Tämän selventämiseksi ehdotetaan laki jaettavaksi kahteen osaan, joista toinen koskisi kaupungin ja toinen kauppalan järjestysoikeutta.

Kaupungin järjestysoikeus.

2 §. Pykälän uudessa 3 momentissa lueteltaisiin kaupungin järjestysoikeuden viranhaltijat, pormestari ja neuvosmiehet. Pormestarin ja neuvosmiehen virkoja voitaisiin edelleen hoitaa sivutoimena.

Pykälän uusi 4 momentti sisältäisi luettelon muista kaupungin järjestysoikeuden viroista ja toimista. Lisäksi järjestysoikeudessa voisi olla ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

3 §. Järjestysoikeuden puheenjohtajan kelpoisuusehdot säilyisivät ennallaan.

Nykyisin kaupungin järjestysoikeudella on ohjesääntö, jonka vahvistaa sisäasiainministeriö. Lisäksi järjestysoikeudella voi olla työjärjestys, jonka vahvistaa lääninhallitus. Näihin sisältyy osaksi samoja määräyksiä. Työjärjestys puuttuu useista järjestysoikeuksista. Lakiehdotuksen mukaan luovuttaisiin sääntelystä kahdella tasolla. Jokaisella järjestysoikeudella tulisi olla työjärjestys, jonka vahvistaisi sisäasiainministeriö kuultuaan kaupunginvaltuustoa.

Kauppalan järjestysoikeus.

Kauppalan järjestysoikeutta koskevat säännökset sisällytettäisiin lakiin uusina 8—11 §:nä.

8 §. Pykälä määrittelisi kauppalan järjestysoikeuden tehtävät.

9 §. Kauppalan järjestysoikeuden kokoonpano sekä puheenjohtajan ja jäsenten nimittäminen pysyisivät nykyisellään. Puheenjohtaja ja

jäsenet voisivat hoitaa tehtävää sivutoimena. Muita virkoja kauppalan järjestysoikeudessa ei olisi. Kauppalan järjestysoikeuden muu tarvittava henkilökunta olisi ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä tai työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

10 §. Kauppalan järjestysoikeuden puheenjohtajan kelpoisuusehdot eivät muuttuisi.

Kauppalan järjestysoikeuden työjärjestyksen vahvistaa nykyisin lääninhallitus. Yhtenäisen käytännön vuoksi on tarkoituksenmukaista, että työjärjestyksen vahvistaminen siirretään sisäasiainministeriölle, joka ehdotuksen mukaan vahvistaa myös kaupunkien järjestysoikeuden työjärjestyksen.

11 §. Syyttäjänä kauppalan järjestysoikeudessa toimisi asianomainen nimismies.

Laki ulosottotoimesta.

Ulosottoviranomaisista on säädetty 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain 1 luvussa. Ulosottotoimen organisaatiosta ei ole annettu laintasoisia säännöksiä. Siirrettäessä kaupunkien ulosottolaitos valtion haltuun on tarpeellista samalla antaa ulosottotointa koskeva laki. Siinä lueteltaisiin ulosottotointa hoitavat viranomaiset. — Ainoa yksinomaan ulosottotehtäviä hoitava viranomainen olisi kaupunginvoudinvirasto. Ulosottotoimen organisaatio ja viranomaiset eivät lakiehdotuksen mukaan muuttuisi.

1 §. Tuomioiden täytäntöönpanoa koskevat asiat kuuluvat valtioneuvoston ohjesäännön 16 §:n (692/62) mukaan oikeusministeriölle. Oikeusministeriö on vastannut ulosottolainsäädännön suunnittelusta. Erillisiä sen alaisia ulosottoviranomaisia ei ole aikaisemmin ollut. — Lakiehdotuksen mukaan ulosottotoimen ylin johto ja valvonta kuuluu oikeusministeriölle.

2 ja *3 §.* Ulosottotoimen piirihallintoviranomaisia ovat lääninhallitus ja ulosotonhaltijana toimiva maistraatti. Lääninhallituksen toiminnasta sekä viroista ja toimista on säädetty, paitsi eri laeissa, asetuksessa lääninhallituksesta (188/55). Piirihallintoviranomaisena toimivien lääninhallituksen ja maistraatin toimivalta määräytyy ulosottolain ulosotonhaltijaa koskevien säännösten mukaisesti.

Paikallisia ulosottoviranomaisia ovat nimismies, kaupunginvoudinvirasto sekä sellainen maistraatti, joka on ulosottolain 1 luvun 3 §:n nojalla määrätty toimimaan ulosottomiehenä. Ulosottomiehenä muissa kuin maistraattikaupungeissa on nimismies.

4 §. Kaupunginvoutien viroista ja tehtävistä ei ole nyt yhtenäisiä määräyksiä. Kaupunginvoudin nimittää virkaansa maistraatti. Kelpoisuusehtona kaupunginvoudin virkaan on oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaava aikaisempi tutkinto.

Ulosottolain 1 luvun 2 §:n mukaan kaupungissa voi olla yksi tai useampia kaupunginvouteja. Asetuksella on säädetty, että Turun, Tampereen, Lahden ja Oulun kaupungeissa on kaksi kaupunginvoutia. Samalla on määärätty heidän työnjaostaan ja oikeutettu maistraatti vahvistamaan kaupungin ulosottolaitoksen johtosääntö. Helsingin kaupungissa on ulosottoasiain ja rikosasiain toimeenpanoa varten ulosottovirasto, josta on säädetty erillinen laki ja asetus. Useimmissa kaupungeissa on kaupunginvoudin apuna kansliahenkilökuntaa ja ulosottoapulaisia.

Pykälässä säädettäisiin kaupunginvoudinviraston henkilöstöstä. Kaupunginvoudinvirastossa olisi peruspalkkainen ensimmäisen kaupunginvoudin virka. Hän toimisi viraston päällikkönä. Kaupunginvoudinvirastossa voisi olla myös muita peruspalkkaisia kaupunginvoudin virkoja. Tarvittaessa voitaisiin perustaa ylimääräisiä kaupunginvoudin toimia.

Helsingin kaupungin ulosottovirastoa koskevat erikoissäännökset jäisivät edelleen voimaan. Kaupunginvoudinvirastoa vastaavan ulosottoviraston päällikkönä on johtava kaupunginvouti. Hänen lisäkseen virastossa on tilittävä kaupunginvouti sekä tarpeellinen määrä muita kaupunginvouteja ja avustavia kaupunginvouteja.

Kaupunginvoudinvirastossa voisi olla myös toimistopäällikön, notaarin, kanslianhoitajan, kirjaajan, kirjanpitäjän ja arkistonhoitajan virkoja ja viraston toiminnan kannalta tarpeellisia toimia sekä ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä ja työsopimussuhteista henkilökuntaa.

5 §. Kaupunginvoudin virka on eräissä kaupungeissa järjestetty sivutoimiseksi tai yhdistetty muuhun kaupungin virkaan. Virkaa voitaisiin edelleen hoitaa sivutoimena. Tällöin kaupunginvoudille suoritettaisiin erikseen vahvistettava palkkio.

6 ja *7 §.* Tarkemmat määräykset lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annettaisiin asetuksella. Siinä säädettäisiin muun muassa kaupunginvoudinviraston virkojen ja toimien täyt-

tämisestä, kelpoisuusehdoista, virkamiesten tehtävistä sekä muista viraston toimintaa koskevista asioista. Asetuksessa säädettäisiin myös kaupunginvoudinviraston työjärjestyksestä. Suurimpien kaupunkien kaupunginvoudinvirastojen työjärjestykset voisi vahvistaa oikeusministeriö ja muissa kaupungeissa sen ohjeiden mukaan maistraatti.

Laki maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupungin ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun.

Lakiehdotuksen mukaan maistraatit, kaupungin ja kauppalan järjestysoikeudet sekä kaupunkien ulosottolaitos siirrettäisiin valtiolle lain tullessa voimaan. Lakiehdotus vastaa sisällöltään hallituksen esitystä raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lainsäädännöksi.

1 §. Maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen siirtyessä valtiolle lakkaisi kaupunkien ja kauppaloiden velvollisuus ylläpitää niitä.

2 §. Oikeudenhoidon yleinen järjestely kaupungissa määräisi, onko kaupungissa maistraatti vai järjestysoikeus. Säännösehdotuksen mukaan maistraatti lakkaisi siinä tapauksessa, että kaupungissa lakkautetaan raastuvanoikeus. Samalla lakkaisi kaupunginvoudinvirasto.

3 §. Uusia raastuvanoikeuksia perustettaessa olisi samalla määrättävä, toimiiko maistraatti sen yhteydessä vai erillisenä.

4—6 §. Säännösehdotukset koskevat maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen henkilöstön siirtämistä valtion palvelukseen. Pääperiaatteena olisi, kuten yleisperusteluissa on todettu, ettei henkilökunnan asema siirron johdosta huonontuisi. Asianomaiset viranhaltijat ja työntekijät siirrettäisiin valtion palvelukseen saman kaupungin maistraatissa, järjestysoikeudessa tai kaupunginvoudinvirastossa. Siirrossa noudatettaisiin samoja periaatteita kuin raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen henkilökunnan siirtämisessä.

7 §. Raastuvanoikeuksien valtiollistamista koskevan hallituksen esityksen mukaan oikeusministeriö päättäisi raastuvanoikeuden henkilöstön siirtämisestä valtion palvelukseen. Suurin osa maistraateista toimii raastuvanoikeuden yhteydessä. Maistraatit ovat jo vanhastaan kuuluneet oikeushallinnon piiriin siinä mielessä, että korkein oikeus on vahvistanut niitä koskevat kokoonpanopäätökset. Myös ulosottotoimi on oikeushallinnon piiriin kuuluvaa toimintaa. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että maistraatin ja ulosottolaitoksen henkilökunnan siirrosta vastaaviin valtion virkoihin, toimiin ja tehtäviin päättäisi oikeusministeriö. Kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuden toiminta ei järjestysasioiden käsittelemistä lukuunottamatta liity oikeushallintoon. Niiden henkilöstön siirrosta päättäisikin sisäasiainministeriö.

8—12 §. Säännösehdotukset koskevat järjestelyjä maistraatin, kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuden sekä kaupungin ulosottolaitoksen henkilöstön siirtyessä valtion palvelukseen. Nämä vastaavat hallituksen esityksessä raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevaksi lansäädännöksi ehdotettuja säännöksiä raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen henkilöstön siirtämisestä. Säännösehdotusten perustelut ilmenevät tuohon esitykseen sisältyvän raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitosten siirtämistä valtion haltuun koskevan lakiehdotuksen 7—11 §:n perusteluista.

Eräissä tapauksissa virkasivutuloihin oikeutettu kaupungin virkamies ei saa sairaus- tai vuosiloman ajalta lunastuksia ja toimituspalkkioita, vaan hänelle suoritetaan sen korvaukseksi varsinaisena palkkauksena korotettu palkkamäärä. Oikeus niin sanotun sosiaalisen palkkausluokan mukaiseen palkkaukseen turvattaisiin 9 §:n 4 momenttiin sijoitettavalla säännöksellä.

13 §. Pykälä sisältää valtuutuksen asetuksen antamiseen.

14 §. Pykälä sisältää siirtymäsäännöksen, jonka mukaan aikaisemman lainsäädännön nojalla vahvistetut maistraattien kokoonpanopäätökset ja työjärjestykset sekä järjestysoikeuksien ohjesäännöt ja työjärjestykset ovat voimassa niin kauan, kunnes uuden lainsäädännön mukaiset työjärjestykset on vahvistettu. Sama koskisi kaupunkien ulosottolaitoksen johto- ja muita sääntöjä. Säännös on tarpeellinen, koska työjärjestysten vahvistaminen yhdellä kertaa ennen lainsäädäntöuudistuksen voimaantuloa saattaisi viivästyttää sen toteuttamista. Työjärjestyksien uudistaminen on osaksi riippuvainen myös uuteen palkkausjärjestelmään siirtymiseksi tehtävistä ratkaisuista.

15 §. Tarpeelliset valmistelutyöt, virkoihin ja toimiin siirrot ja mahdollisten uusien virkojen perustaminen voidaan ehdotuksen mukaan aloittaa ennen lain voimaantuloa.

Kustannukset.

Hallituksen esityksessä laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin on selvitys niistä kustannuksista, joita maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen ylläpito kaupungeille nykyään aiheuttaa. Näiden kustannusten siirtäminen aiheuttaa valtiolle vähintään samansuuruiset menot, joiden maksamisesta kaupungit vapautuvat.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annetaan eduskunnalle esitys laiksi oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa. Siihen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan kaupungit suorittavat sanotuista erityisrasituksista vapauduttuaan valtiolle kymmenen vuoden aikana vuosittain alenevan korvauksen. Lisäksi kaupunki olisi velvollinen, niin kauan kuin se kuuluu raastuvanoikeuden tuomiopiiriin, hankkimaan ja kunnossapitämään maistraattia ja ulosottolaitosta varten tarpeelliset huoneistot ja muut tilat sekä huolehtimaan niiden vedestä ja lämmöstä. Vastaavasti kaupungin ja kauppalan olisi huolehdittava järjestysoikeuden tarvitsemista tiloista.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluvat lakiehdotukset:

Laki

maistraatista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kaupungissa, jossa on raastuvanoikeus, on julkisena hallintoviranomaisena sekä tuomioistuimena talous- ja järjestysasioissa maistraatti.

Maistraatin tehtävistä ulosotonhaltijana tai ulosottomiehenä on säädetty ulosottolaissa.

Maistraatilla on muitakin tehtäviä sen mukaan kuin laissa tai asetuksessa on erikseen säädetty.

2 §.

Jäseninä maistraatissa ovat pormestari ja neuvosmiehet. Maistraatissa voi olla myös lisäjäseniä.

3 §.

Maistraatti voi toimia erillisenä tai raastuvanoikeuden yhteydessä. Maistraatti on erillinen, jos siinä on kunnallispormestarin virka.

Raastuvanoikeuden yhteydessä toimivasta maistraatista on voimassa, mitä raastuvanoikeudesta annetussa laissa (/) on säädetty.

4 §.

Erillisessä maistraatissa voi olla kunnallispormestarin, oikeusneuvosmiehen ja kunnallisneuvosmiehen sekä maistraatinsihteerin virkoja.

Pormestarin ja neuvosmiesten virat ovat peruspalkkaisia. Jos kunnallisneuvosmies nimitetään sivutoimiseksi, tehtävästä voidaan maksaa erikseen vahvistettava palkkio.

Käsiteltäväksi tulleiden asioiden lukumäärän tai laadun vuoksi taikka muusta erityisestä syystä maistraattiin voidaan määräajaksi ottaa ylimääräisiä neuvosmiehiä.

5 §.

Kunnallispormestarin ja oikeusneuvosmiehen on oltava oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut henkilö, jolla on tuomarin tehtävän hoitamiseen tarvittava kokemus.

Kunnallisneuvosmiehellä on oltava sellainen taito ja kyky kuin viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Sama kelpoisuus kuin 1 ja 2 momentissa säädetään, vaaditaan myös ylimääräiseltä neuvosmieheltä.

Maistraatinsihteerin on oltava oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut.

6 §.

Pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin nimittämisestä on säädetty pormestarin ehdottamis- sekä neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin valitsemisoikeudesta annetussa laissa (302/27) sekä pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin vaalista annetussa laissa (303/27).

Ylimääräinen neuvosmies nimitetään samassa järjestyksessä kuin vakinainen neuvosmies. Toimikautensa ajaksi hän vapautuu hoitamasta valtion virkaa tai tointa, joka hänellä on ennes-

tään. Toimiaikanaan ylimääräisellä neuvosmiehellä on sama oikeus virassa pysymiseen kuin tuomarinviran haltijalla.

7 §.

Erillisessä maistraatissa voi lisäksi olla julkisen notaarin, ylitarkastajan, tarkastajan, notaarin, kanslianhoitajan, kirjaajan, apulaiskirjaajan, kirjanpitäjän, apulaiskirjanpitäjän, arkistonhoitajan ja apulaisarkistonhoitajan virkoja sekä haastemiesten esimiehen, haastemiehen, kanslistin, kassanhoitajan, apulaiskanslistin, konekirjoittajan, toimistoapulaisen ja vahtimestarin toimia. Maistraatissa voi olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

Raastuvanoikeuden yhteydessä toimivaan maistraattiin voidaan perustaa 1 momentissa mainittuja virkoja ja toimia sekä ottaa siinä tarkoitettua muuta henkilökuntaa.

8 §.

Maistraatin jäsenten ja virkamiesten tehtävistä, muiden kuin tuomarin virkojen ja toimien kelpoisuusehdoista sekä niiden täyttämismenettelystä, virkavapaudesta ja sijaisten määräämisestä, kurinpitomenettelystä muiden kuin tuomarien osalta, kanslian aukioloajoista sekä muuten tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta säädetään asetuksella.

9 §.

Erillisen maistraatin kokoonpanosta ja toiminnasta määrätään työjärjestyksessä, jonka oikeusministeriö vahvistaa.

10 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Sillä kumotaan 27 päivänä elokuuta 1948 annetun kunnallislain (642/48) 213 §.

Laki

kaupungin järjestysoikeudesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan **kaupungin järjestysoikeudesta 23 päivänä tammikuuta 1959 annetun lain (21/59) nimike ja lain 3 § sekä**

lisätään 2 §:ään uusi 3 ja 4 momentti, lakiin uusi 8—11 § sekä 1 §:n ja uuden 8 §:n edelle uusi väliotsake seuraavasti:

Laki

kaupungin ja kauppalan järjestysoikeudesta.

Kaupungin järjestysoikeus.

1 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

2 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Kaupungin järjestysoikeudessa voi olla pormestarin ja neuvosmiehen virkoja. Jos pormestari tai neuvosmies nimitetään sivutoimiseksi, tehtävästä voidaan maksaa erikseen vahvistettava palkkio.

Lisäksi järjestysoikeudessa voi olla sihteerin, julkisen notaarin, notaarin ja kanslianhoitajan virkoja sekä haastemiehen, kanslistin, konekirjoittajan, toimistoapulaisen ja vahtimestarin toimia. Järjestysoikeudessa voi olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

3 §.

Järjestysoikeuden puheenjohtajan on oltava oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut.

Järjestysoikeudella on oltava työjärjestys, jonka sisäasiainministeriö kaupunginvaltuustoa kuultuaan vahvistaa.

Kauppalan järjestysoikeus.

8 §.

Kauppalassa toimii julkisena hallintoviranomaisena sekä tuomioistuimena talous- ja järjestysasioissa järjestysoikeus.

Järjestysoikeudella on muitakin tehtäviä sen mukaan kuin laissa tai asetuksessa on erikseen säädetty.

9 §.

Kauppalan järjestysoikeudessa on puheenjohtaja ja kaksi jäsentä.

Järjestysoikeuden puheenjohtaja ja jäsenet nimitetään kuten pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin valitsemisesta on erikseen säädetty, paitsi että myös puheenjohtajan nimittää lääninhallitus.

Järjestysoikeudessa voi olla järjestysoikeuden puheenjohtajan ja jäsenen virkoja. Jos puheenjohtaja tai jäsen nimitetään sivutoimiseksi, tehtävästä voidaan maksaa erikseen vahvistettava palkkio.

Lisäksi järjestysoikeudessa voi olla ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

10 §.

Kauppalan järjestysoikeuden puheenjohtajan on oltava oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut. Sopivien ehdokkaiden puuttuessa voidaan puheenjohtajaksi kuitenkin nimittää muukin henkilö, joka on osoittanut sellaista hallinnollista kykyä ja perehtyneisyyttä kunnallisiin asioihin kuin viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Järjestysoikeudella on oltava työjärjestys, jonka sisäasiainministeriö kauppalanvaltuustoa kuultuaan vahvistaa.

11 §.

Syyttäjänä kauppalan järjestysoikeudessa toimii nimismies.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Sillä kumotaan 27 päivänä elokuuta 1948 annetun kunnallislain (642/48) 214 §.

Laki

ulosottotoimesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Ulosottotoimen ylin johto ja valvonta kuuluu oikeusministeriölle.

2 §.

Ulosottotoimen piirihallintoviranomaisia ovat lääninhallitus ja ulosotonhaltijana toimiva maistraatti.

3 §.

Paikallisia ulosottoviranomaisia ovat nimismies, kaupunginvoudinvirasto sekä maistraatti, joka on ulosottolain 1 luvun 3 §:n nojalla määrätty toimimaan ulosottomiehenä.

4 §.

Kaupunginvoudinvirastossa on peruspalkkainen ensimmäisen kaupunginvoudin virka, jonka viran haltija samalla toimii kaupunginvoudinviraston päällikkönä. Siinä voi olla myös muita peruspalkkaisia kaupunginvoudin virkoja sekä ylimääräisiä kaupunginvoudin toimia.

Helsingin kaupungin ulosottovirastosta on lisäksi voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty.

Lisäksi kaupunginvoudinvirastossa voi olla toimistopäällikön, notaarin, kanslianhoitajan, kirjaajan, kirjanpitäjän ja arkistonhoitajan virkoja sekä ulosottoapulaisen, haastemiehen, kanslistin, kassanhoitajan, apulaiskirjaajan, apulaiskirjanpitäjän, apulaisarkistonhoitajan, apulaiskanslistin, konekirjoittajan, toimistoapulaisen ja vahtimestarin toimia.

Kaupunginvoudinvirastossa voi myös olla ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

5 §.

Kaupunginvouti voidaan nimittää sivutoimiseksi. Tehtävästä maksetaan tällöin erikseen vahvistettava palkkio.

6 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

7 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Laki

maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupungin ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Maistraatit, kaupungin ja kauppalan järjestysoikeudet sekä kaupunkien ulosottolaitos siirtyvät valtion haltuun tämän lain tullessa voimaan. Samasta ajankohdasta lakkaa kaupunkien velvollisuus ylläpitää maistraattia tai järjestysoikeutta ja ulosottolaitosta sekä kauppaloiden velvollisuus ylläpitää järjestysoikeutta.

2 §.

Milloin valtioneuvosto raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun annetun lain (/) nojalla määrää raastuvanoikeuden lakkautettavaksi, lakkaa myös maistraatti ja kaupunginvoudinvirasto.

3 §.

Milloin kaupunkia perustettaessa määrätään, että sen yleisenä alioikeutena on raastuvanoikeus, tai jos valtioneuvosto määrää tuomiokuntaan kuuluvaan kaupunkiin perustettavaksi raastuvanoikeuden, on samalla päätettävä, toimiiko maistraatti raastuvanoikeuden yhteydessä.

4 §.

Erillisen maistraatin virkoja ja toimia ensi kertaa täytettäessä siirretään vakinaiset ja tilapäiset viranhaltijat sekä työsopimussuhteessa olevat työntekijät, jollei asianomaista viranhaltijaa tai työntekijää ole suostumuksensa mukaisesti siirretty muuhun valtion virkaan, toimeen tai tehtävään, heidän palkkausetujaan vähentämättä, samassa maistraatissa:

pormestarin ja neuvosmiehen virkojen haltijat vastaaviin virkoihin,

sivutoimiset neuvosmiehet vastaaviin sivutoimisiin tehtäviin tai perustettaviin virkoihin,

muut kaupungin vakinaiset viranhaltijat vastaaviin virkoihin tai toimiin,

tilapäiset neuvosmiehet vastaaviin ylimääräisiin toimiin tai perustettaviin virkoihin,

muut tilapäiset viranhaltijat vastaaviin tilapäisiin tehtäviin tai ylimääräisiin toimiin tai perustettaviin virkoihin ja toimiin sekä

pysyväisluontoisessa työsopimussuhteessa olevat työntekijät vastaavaan työsopimussuhteeseen.

Raastuvanoikeuden yhteydessä toimivassa maistraatissa palveleva henkilö siirretään valtion palvelukseen niin kuin raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun annetussa laissa (/) säädetään.

5 §.

Kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuden virkoja ja toimia ensi kertaa täytettäessä siirretään vakinaiset ja tilapäiset viranhaltijat sekä työsopimussuhteessa olevat työntekijät, jollei asianomaista viranhaltijaa tai työntekijää ole suostumuksensa mukaisesti siirretty muuhun valtion virkaan, toimeen tai tehtävään, heidän palkkausetujaan vähentämättä, samassa järjestysoikeudessa:

kaupungin järjestysoikeuden pormestarin ja neuvosmiehen virkojen haltijat vastaaviin virkoihin,

kauppalan järjestysoikeuden puheenjohtajan ja jäsenen virkojen haltijat vastaaviin virkoihin,

sivutoimiset pormestarit, neuvosmiehet, järjestysoikeuden puheenjohtajat ja jäsenet vastaaviin sivutoimisiin tehtäviin,

muut kaupungin tai kauppalan vakinaiset viranhaltijat vastaaviin virkoihin tai toimiin,

tilapäiset viranhaltijat vastaaviin tilapäisiin tehtäviin tai ylimääräisiin toimiin tai perustettaviin virkoihin ja toimiin sekä

pysyväisluontoisessa työsopimussuhteessa olevat työntekijät vastaavaan työsopimussuhteeseen.

6 §.

Kaupungin ulosottolaitoksen virkoja ja toimia ensi kertaa täytettäessä siirretään vakinaiset ja tilapäiset viranhaltijat sekä työsopimussuhteessa olevat työntekijät, jollei asianomaista viranhaltijaa tai työntekijää ole suostumuksensa mukaisesti siirretty muuhun valtion virkaan, toimeen tai tehtävään, heidän palkkausetujaan vähentämättä, saman kaupungin kaupunginvoudinvirastossa:

kaupunginvoudin virkojen haltijat vastaaviin virkoihin,

sivutoimiset kaupunginvoudit vastaaviin sivutoimisiin tehtäviin tai perustettaviin virkoihin,

muut ulosottotoimen palveluksessa olevat kaupungin vakinaiset viranhaltijat vastaaviin virkoihin tai toimiin,

tilapäiset viranhaltijat vastaaviin tilapäisiin tehtäviin tai ylimääräisiin toimiin tai perustettaviin virkoihin ja toimiin sekä

pysyväisluontoisessa työsopimussuhteessa olevat työntekijät vastaavaan työsopimussuhteeseen.

7 §.

Siirtämisestä virkoihin tai toimiin, tilapäiseen tehtävään ja työsopimussuhteeseen päättää maistraatin ja ulosottolaitoksen osalta oikeusministeriö sekä kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuden osalta sisäasiainministeriö. Siirtämistä varten ei virkaa tai tointa julisteta haettavaksi.

8 §.

Mitä viran ja toimen haltijain oikeuksista ja velvollisuuksista, kun virka tai toimi lakkautetaan, annetun lain 6 §:ssä on säädetty henkilökohtaisesta palkkauksen lisästä tai muutoin viran ja toimen haltijoille kuuluvista oikeuksista, on sovellettava siihenkin sanotun lain 9 §:ssä tarkoitettuun virkamieheen, joka tuon lain nojalla suoraan siirretään muuhun kuin 4—6 §:ssä tarkoitettuun valtion virkaan tai toimeen.

9 §.

Valtion palvelukseen tämän lain mukaisesti siirretyllä, nimitetyllä tai otetulla henkilöllä on valtion palveluksessa ollessaan oikeus eläketurvaan valtion varoista niiden perusteiden mukaan, jotka olivat asianomaiseen nähden kunnan palveluksessa voimassa tämän lain tullessa voimaan, jos hän kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta kirjallisesti ilmoittaa valtiokonttorille niin haluavansa. Valtion palvelus luetaan hänelle tällöin eläkeajaksi niin kuin se olisi kunnan palvelusta.

Joka ei ole tehnyt 1 momentissa mainittua ilmoitusta tai joka on tämän lain voimaan tullessa asetettu lakkautuspalkalle, saa eläkettä varten lukea hyväkseen koko sen ajan, joka hänelle on eläkettä varten aikaisemmin luettu tai olisi ollut luettava hyväksi kunnan palveluksessa, niin kuin se olisi valtion palvelusta.

Mitä 2 momentissa on säädetty palvelusajan lukemisesta hyväksi eläkettä varten, on vastaavasti voimassa myös ikälisän, vuosiloman ja muiden valtion palvelukseen liittyvien etuuksien osalta.

Jos valtion palvelukseen siirretty, jolla on virkasivutuloja, ei saa virantoimituksen keskeydyttyä sairauden takia tai vuosiloman aikana sivutuloja, suoritetaan hänelle sanotulta ajalta varsinainen palkkaus niiden perusteiden mukaan, jotka olivat häneen nähden voimassa tämän lain tullessa voimaan.

10 §.

Tämän lain voimaan tullessa kunnan palveluksessa olevalle viranhaltijalle, joka joko suoraan tai lakkautuspalkalle asetettuna välittömästi siirretään, nimitetään tai otetaan valtion peruspalkkaiseen virkaan tai toimeen tai ylimääräiseen toimeen taikka sivutoimiseen tai tilapäiseen tehtävään, ei suoriteta hänen ollessaan valtion palveluksessa tai eläkkeellä sen palveluksesta hänelle kunnallisesta virastaan ehkä tulevaa eläkettä siltä osin kuin hänen palkkauksensa uudesta virasta, toimesta tai tehtävästä tai eläkkeensä siitä nousee vähintään samaan määrään.

Viranhaltijalla, joka pätevättä syyttä kieltäytyy siirtymästä 4—6 §:ssä tarkoitettuun virkaan, toimeen tai tehtävään, ei ole oikeutta aikaisemmasta virastaan sen lakkauttamisen johdosta ehkä tulevaan eläkkeeseen.

11 §.

Kunnallinen eläkelaitos suorittaa valtiokonttorille sen osan 9 §:ssä tarkoitetulle henkilölle maksetusta eläkkeestä tai hänen jälkeensä maksetusta perhe-eläkkeestä, joka vastaa sen palvelusajan, joka kunnallista eläkettä varten olisi luettu hyväksi, suhdetta eläkettä tai perhe-eläkettä varten hyväksi luettuun koko eläkeaikaan. Korvaus voidaan, jos kunnallinen eläkelaitos ja valtiokonttori niin sopivat, arvioida ja suorittaa kerralla.

Kunnallisella eläkelaitoksella on oikeus periä 1 momentissa tarkoitetut kustannukset kunnil-

ta eläkelaitoksen valtuuskunnan vahvistamien perusteiden mukaan.

12 §.

Jos henkilölle, joka tämän lain nojalla on siirretty, nimitetty tai otettu valtion palvelukseen, ei ole annettu hänelle kuuluvaa vuosilomaa tämän lain voimaantuloon mennessä, kunta on velvollinen suorittamaan hänelle vastaavan lomakorvauksen.

Valtion palvelukseen tämän lain nojalla siirretylle, nimitetylle tai otetulle henkilölle on siirtymisvuonna ja seuraavinakin vuosina valtion palveluksessa ollessaan annettava vuosiloma vähintään saman pituisena kuin se olisi ollut hänelle myönnettävä kunnan viranhaltijoita tai työntekijöitä koskevien siirtohetkellä voimassa olleiden perusteiden mukaan.

13 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

14 §.

Korkeimman oikeuden maistraatin kokoonpanosta ja toiminnasta antama päätös sekä lääninhallituksen vahvistama maistraatin työjärjestys jäävät edelleen soveltuvilta kohdin voimaan, kunnes oikeusministeriö on maistraatista annetun lain (/) nojalla vahvistanut uuden työjärjestyksen.

Samoin on soveltuvin osin noudatettava sisäasiainministeriön vahvistamaa kaupungin järjestysoikeuden ohjesääntöä sekä lääninhallituksen vahvistamia kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuksien työjärjestyksiä, kunnes sisäasiainministeriö on kaupungin ja kauppalan järjestysoikeudesta annetun lain (21/59) nojalla vahvistanut uuden työjärjestyksen.

Kaupungin ulosottolaitosta varten annetut johto- ja muut säännöt jäävät myös soveltuvin osin voimaan siihen saakka, kun ne korvaava työjärjestys on vahvistettu.

15 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Maistraatin, kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuden sekä kaupunginvoudinviraston virkoja ja toimia voidaan täyttää ennen lain voimaantuloa sekä ottaa työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa maistraatin, kaupungin ja kauppalan järjestysoikeuden sekä kaupunginvoudinviraston palvelukseen tämän lain voimaantulosta lukien.

Niin ikään voidaan ennen lain voimaantuloa ryhtyä muihin lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa.

Raastuvanoikeuksien, kaupunkien syyttäjälaitoksen ja ulosottotoimen sekä maistraattien ja järjestysoikeuksien ottaminen valtion haltuun aiheuttaa valtiolle huomattavia kustannuksia. Niitä lisää vanhojen kaupunkien vapauttaminen kokonaan vastaamasta poliisitoimen kustannuksista. Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan erityisrasituksista vapautuvat kaupungit olisivat velvollisia osallistumaan kymmenen vuoden ajan vuosittain alenevalla määrällä valtion vastattaviksi siirtyviin kustannuksiin sekä osoittamaan tietyin edellytyksin valtiolle siirtyville laitoksille toimitilat. Siten pyritään tasaamaan uudistuksesta aiheutuvat kustannukset tasapuolisesti valtion ja niiden kuntien kesken, joita uudistus koskee. Esitys vastaa periaatteiltaan 4 päivänä toukokuuta 1973 eduskunnalle annettua esitystä laiksi oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä kaupungeissa (n:o 78/1973 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Laitosten toimitilat.

Jos kaupungeille ja kauppaloille ei säädettäisi velvollisuutta hankkia ja kunnossapitää huonetiloja, valtiolle aiheutuisi tarkoituksenmukaisten huoneistojen järjestämisessä suuria hankaluuksia. Toisaalta on otettava huomioon, että kaupungeilla ei ehkä aina olisi käyttöä vapautuville huoneistoille. Tämän vuoksi velvollisuutta osoittaa toimitilat valtion suorittamaa korvausta vastaan voidaan pitää kohtuullisena.

1 §. Yleisenä periaatteena olisi, että ennen 1 päivää huhtikuuta 1959 perustettu vanha kaupunki on velvollinen, niin kauan kuin se kuuluu raastuvanoikeuden tuomiopiiriin, hankkimaan ja kunnossapitämään kaupungin alueella tarpeelliset huoneistot ja muut tilat raastuvanoikeutta, kaupunginviskaalinvirastoa, maistraattia, kaupunginvoudinvirastoa ja poliisilaitosta varten sekä huolehtimaan niiden vedestä ja lämmöstä. Sama velvollisuus olisi mainitun ajankohdan jälkeen perustetuilla uusilla kaupungeilla sekä kauppaloilla järjestysoikeuksia varten. Tässä vaiheessa ei ole mahdollista ennakoida, miten kauan kaupunkien ja kauppaloiden tulisi huolehtia toimitilojen hankkimisesta ja ylläpitämisestä. Sen vuoksi hallitus katsoo tarkoituksenmukaiseksi, että kysymyksessä oleva velvollisuus olisi voimassa toistaiseksi.

2 §. Milloin vanha kaupunki määrätään kuulumaan kihlakunnanoikeuden tuomiopiiriin tai määrätään yleistä hallintoa varten järjestettäväksi nimismiespiiriksi tai yhdistetään toiseen nimismiespiiriin, kaupunki olisi velvollinen viiden vuoden ajaksi luovuttamaan kihlakunnanoikeuden ja järjestysoikeuden tarpeita varten ne huoneistot ja muut tilat, jotka kaupunki on aikaisemmin luovuttanut raastuvanoikeuden ja maistraatin käyttöön, ja nimismiespiirin tarpeita varten ne tilat, jotka ovat olleet poliisilaitoksen käytössä. Jos edellä tarkoitetut tilat on vuokrattu, kaupungin tulisi siirtää vuokraoikeutensa valtiolle, mikäli valtio sitä pyytää ja vuokranantaja suostuu siirtoon.

3 §. Valtion olisi ilmoitettava kaupungeille tarvitsemansa toimitilat. Oikeusministeriön tulisi ilmoittaa kaupungeille raastuvanoikeuden, kaupunginviskaalinviraston, maistraatin ja kaupunginvoudinviraston toimintaa varten tarpeellisten huoneistojen ja muiden tilojen hankkimisesta ja niille asetettavista vaatimuksista. Vastaavasti sisäasiainministeriön tulisi ilmoittaa kaupungeille ja kauppaloille järjestysoikeuden ja poliisilaitoksen huoneistojen ja muiden tilojen hankkimisesta sekä niille asetettavista vaatimuksista. Lisäksi mainituilla ministeriöillä olisi oikeus antaa määräys ajasta, jonka kuluessa kaupungin tai kauppalan on huolehdittava huoneistojen hankkimisesta ja niiden kuntoonsaattamisesta. Huoneistot ja muut tilat olisi pidettävä ministeriön hyväksymässä kunnossa.

4 §. Kaupungilla ja kauppalalla olisi oikeus saada valtiolta käyvän vuokratason mukainen korvaus huoneistoista ja muista tiloista sekä

todellisia kustannuksia vastaava korvaus vedestä ja lämmöstä. Korvaus suoritettaisiin vuosittain.

5 §. Valtiolle siirtyvien laitosten irtaimistosta ehdotetaan säädettäväksi, että kaupungin ja kauppalan omistamat huonekalut ja sisustus, kirjat, toimistokoneet sekä muu viranomaisen toiminnan kannalta tarpeellinen irtaimisto, jota käytetään yksinomaan raastuvanoikeutta, kaupunginviskaalinvirastoa, maistraattia, järjestysoikeutta, kaupunginvoudinvirastoa ja poliisilaitosta varten, sekä näiden arkistot olisi luovutettava korvauksetta valtiolle. Lisäksi lakiehdotukseen sisältyy erityissäännös puhelinlaitteista. Kun irtaimisto on hankittu nimenomaan mainittuja laitoksia varten, on tarkoituksenmukaista, että se luovutetaan viraston mukana valtiolle.

6 §. Kaupungin ja kauppalan velvollisuuksista ja oikeudesta korvaukseen huone- ja muista tiloista voitaisiin sopia toisin kuin edellä on ehdotettu säädettäväksi. Nämä voitaisiin myös joko kokonaan tai osaksi vapauttaa sanotuista velvollisuuksista. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi tapauksissa, joissa kaupungin tai kauppalan velvollisuudet muodostuisivat kohtuuttomiksi. Ratkaisun valtion puolesta tekisi asianomainen ministeriö.

Korvaus valtiolle siirtyvistä kustannuksista.

Tämän esityksen mukaisesta lainsäädäntöuudistuksesta valtiolle aiheutuvan rasituksen vaikutusta voidaan vähentää, jos kustannusten siirtyminen jaksotetaan tietylle aikavälille.

7 §. Kaupunki ja kauppala olisivat velvollisia lain voimaantulosta lukien kymmenen seuraavan vuoden aikana suorittamaan valtiolle vuotuisen maksun. Sen suuruus määräytyisi niiden kustannusten perusteella, jotka kaupungille ja kauppalalle ovat lain voimaantulovuotta edeltäneen kalenterivuoden aikana aiheutuneet raastuvanoikeudesta, syyttäjälaitoksesta, maistraatista, järjestysoikeudesta, ulosottolaitoksesta, kaupunginvankilasta ja velvollisuudesta ottaa osaa poliisilaitoksen kustannuksiin. Maksun määräytyessä tietyn vuoden kustannusten perusteella järjestely on yksinkertainen ja selvä. Kustannusten noususta aiheutuva rasitus jäisi siten valtion kannettavaksi. Tullitilojen ja vakauslaitoksen ylläpitämisestä kaupungeille nyt aiheutuvia kustannuksia ei otettaisi huomioon sanottua kustannuskorvausta laskettaessa.

8 §. Valtiolle suoritettavaa maksua laskettaessa otettaisiin huomioon raastuvanoikeuden, syyttäjälaitoksen, maistraatin, järjestysoikeuden, ulosottolaitoksen, kaupunginvankilan ja poliisilaitoksen tarpeisiin käytettyjen huoneistojen ja muiden tilojen vuokra-arvo tai niistä suoritettu vuokra, siihen luettuna lämmöstä, vedestä, sähköstä ja siivouksesta aiheutuneet kustannukset. Maksuun ei sitä vastoin luettaisi pääomamenoja, niistä aiheutuneita korkokustannuksia eikä eläkkeistä aiheutuneita menoja. Pääomamenoilla ja korkokustannuksilla ei tarkoiteta niitä, mitkä luetaan tilojen vuokra-arvoon. Pääomamenot ovat aiheutuneet lähinnä niiden huonetilojen rakentamisesta ja perusparannuksista, joiden hankkimis- ja ylläpitovelvollisuus useissa tapauksissa jäisi edelleen kaupungille. Näiden menojen huomiotta jättäminen on siten kaupungin ja kauppalan kannalta kohtuullista. Eläkkeiden vähentäminen maksusta on taas aiheellista, koska eläkkeet, jotka lain voimaan tullessa maksetaan, on ansaittu kaupungin ja kauppalan palveluksessa. Jos viranhaltija siirretään, nimitetään tai otetaan valtion palvelukseen, eläkekysymys järjestetään hallituksen erikseen esittämällä tavalla.

Kaupunkien erityisrasituksia ja tuulaakia on tarkasteltava yhtenä kokonaisuutena. Kaupungit menettävät oikeutensa tuulaakien perimiseen. Sen vuoksi olisi kysymyksessä olevasta valtiolle suoritettavasta maksusta vähennettävä kaupungille lain voimaantulovuotta edeltäneen kalenterivuoden aikana kannettujen tuulaakimaksujen määrä. Esitys laiksi näiden maksujen lakkauttamisesta annetaan erikseen.

9 §. Edellä 7 ja 8 §:n kohdalla mainituin perustein laskettu maksu suoritettaisiin lain voimaantuloa seuraavalta kalenterivuodelta täysimääräisenä. Sen jälkeen maksu alenee kymmenellä prosenttiyksiköllä vuodessa. Jos laki tulee voimaan kesken kalenterivuotta, suoritetaan sanotulta vuodelta osakorvaus, joka vastaa lain voimassaolokuukausia ja viimeiseltä maksuvuodelta niin ikään vastaavanlainen osakorvaus. Korvauksen tarkka kokonaismäärä riippuisi lain voimaantuloajankohdasta. Vaihtelu on kuitenkin niin vähäinen, ettei sillä ole käytännössä merkitystä.

10 §. Sisäasiainministeriö vahvistaisi, hankittuaan asiasta oikeusministeriön lausunnon, korvauksen perusteena käytettävän, ensimmäiseltä kokonaiselta kalenterivuodelta suoritettavan maksun. Maksun vahvistamista varten kau-

punkien ja kauppaloiden tulisi antaa sisäasiainministeriölle tarpeelliset tiedot.

11 §. Valtiolle tuleva maksu suoritettaisiin kultakin vuodelta seuraavan tammikuun kuluessa lääninhallitukselle.

12 §. Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annettaisiin asetuksella.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kaupunki, joka on perustettu ennen 1 päivää huhtikuuta 1959, on velvollinen niin kauan kuin se kuuluu raastuvanoikeuden tuomiopiiriin, raastuvanoikeutta, kaupunginviskaalinvirastoa, maistraattia, kaupunginvoudinvirastoa ja poliisilaitosta varten hankkimaan ja kunnossapitämään kaupungin alueella tarpeelliset huoneistot ja muut tilat sekä huolehtimaan niiden vedestä ja lämmöstä. Sama velvollisuus on kauppaloilla ja edellä mainitun ajankohdan jälkeen perustetuilla kaupungeilla järjestysoikeuksien osalta.

2 §.

Milloin ennen 1 päivää huhtikuuta 1959 perustettu kaupunki määrätään kuulumaan kihlakunnanoikeuden tuomiopiiriin, kaupunki on velvollinen luovuttamaan viiden vuoden ajaksi kihlakunnanoikeuden ja järjestysoikeuden tarpeita varten ne huoneistot ja muut tilat, jotka kaupunki aikaisemmin on luovuttanut raastuvanoikeuden ja maistraatin käyttöön.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu kaupunki määrätään yleistä hallintoa varten jäjestettäväksi nimismiespiiriksi taikka yhdistetään toiseen nimismiespiiriin, kaupunki on velvollinen luovuttamaan viiden vuoden ajaksi nimismiespiirin tarpeita varten ne tilat, jotka ovat olleet poliisilaitoksen käytössä.

Jos edellä tarkoitetut tilat on vuokrattu, kaupungin tulee siirtää vuokraoikeutensa valtiolle, mikäli valtio sitä pyytää ja vuokranantaja suostuu siirtoon.

3 §.

Oikeusministeriön tulee ilmoittaa kaupungille raastuvanoikeuden, kaupunginviskaalinviraston, maistraatin ja kaupunginvoudinviraston toimintaa varten tarpeellisten huoneistojen ja muiden tilojen hankkimisesta sekä tarvittaessa antaa määräyksiä näiden tilojen suuruudesta ja muista niille asetettavista vaatimuksista samoin kuin ajasta, jonka kuluessa kaupungin on huolehdittava huoneistojen hankkimisesta tai niiden kuntoonsaattamisesta. Sisäasiainministeriön tulee tehdä kaupungille ja kauppalalle vastaavat ilmoitukset ja antaa tarvittavat määräykset järjestysoikeuden ja poliisilaitoksen huoneistoista ja muista tiloista.

Huoneistojen ja muiden tilojen tulee olla asianomaisen ministeriön hyväksymässä kunnossa.

4 §.

Kaupungilla ja kauppalalla on oikeus saada valtiolta käyvän vuokratason mukaista vuokraa vastaava korvaus 1 ja 2 §:ssä mainittuihin tarkoituksiin luovutetuista huoneistoista ja muista tiloista sekä todellisia kustannuksia vastaava korvaus vedestä ja lämmöstä.

Korvaus suoritetaan kalenterivuodelta jälkikäteen seuraavan tammikuun kuluessa.

5 §.

Kaupungin ja kauppalan omistamat huonekalut ja sisustus, kirjat, toimistokoneet sekä muu viranomaisen toiminnan kannalta tarpeellinen irtaimisto, jota käytetään yksinomaan raastuvanoikeutta, syyttäjälaitosta, maistraattia, järjestysoikeutta, ulosottolaitosta ja poliisilaitosta varten, sekä näiden arkistot on tämän lain voimaan tullessa luovutettava korvauksetta valtiolle.

Kaupunki ja kauppala ovat velvollisia luovuttamaan kolmen vuoden ajaksi tämän lain voimaantulosta lukien raastuvanoikeuden, kaupunginviskaalinviraston, maistraatin, järjestysoikeuden, kaupunginvoudinviraston ja poliisilaitoksen tarpeita varten käyttöoikeuden niihin puhelimiin, jotka ovat tämän lain voimaan tullessa raastuvanoikeuden, syyttäjälaitoksen, maistraatin, järjestysoikeuden, ulosottolaitoksen ja poliisilaitoksen käytössä.

6 §.

Sen estämättä, mitä edellä tässä laissa on säädetty kaupungin ja kauppalan velvollisuuk-

sista ja niiden oikeudesta 4 §:ssä mainittuun korvaukseen, asianomainen ministeriö sekä kaupunki tai kauppala voivat sopia niistä toisin. Kaupunki ja kauppala voidaan myös joko kokonaan tai osaksi vapauttaa niille säädetyistä velvollisuuksista.

7 §.

Kaupunki ja kauppala, jotka vapautuvat velvollisuudesta ylläpitää raastuvanoikeutta, syyttäjälaitosta, maistraattia, järjestysoikeutta, ulosottolaistosta ja kaupunginvankilaa sekä ottaa osaa poliisilaitoksen kustannuksiin, ovat velvollisia vuosittain tämän lain voimaantulosta kymmenen vuoden aikana suorittamaan valtiolle edellä mainituista velvollisuuksista aiheutuneiden kustannusten perusteella määrättävän maksun.

8 §.

Edellä 7 §:ssä tarkoitettua maksua laskettaessa otetaan huomioon kustannukset, jotka kaupungilla tai kauppalalla on tämän lain voimaantulovuotta edeltäneen kalenterivuoden aikana ollut raastuvanoikeudesta, syyttäjälaitoksesta, maistraatista, järjestysoikeudesta, ulosottolaitoksesta, kaupunginvankilasta ja poliisilaitoksesta. Lisäksi otetaan huomioon mainittujen laitosten tarpeisiin käytettyjen huoneistojen ja muiden tilojen vuokra-arvo tai niistä suoritettu vuokra, siihen luettuna lämmöstä, vedestä, sähköstä ja siivouksesta aiheutuneet kustannukset.

Maksuun ei lueta pääomamenoja, niistä aiheutuneita korkokustannuksia, lukuun ottamatta 1 momentissa tarkoitettuun vuokra-arvoon luettuja pääomamenoja ja korkokustannuksia, eikä eläkkeistä aiheutuneita menoja. Maksuun ei myöskään ole sisällytettävä kustannuksia, jotka kaupungille tai kauppalalle ovat aiheutuneet 5 §:n 1 momentissa tarkoitetuista irtaimistosta tai sen hankkimisesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädetyllä tavalla lasketusta maksusta vähennetään kaupungin edellä mainittuna vuotena kantamien tuulaakimaksujen määrä.

9 §.

Maksu suoritetaan tämän lain voimaantuloa seuraavalta kalenterivuodelta täysimääräisenä. Suoritettavan maksun määrä alenee sen jälkeen kalenterivuosittain kymmmenellä prosentilla laskettuna ensimmäiseltä täydeltä kalenterivuodelta suoritettavan maksun määrästä.

Lain voimaantulovuodelta kaupungin ja kauppalan on suoritettava maksuna yksi kahdestoista osa ensimmäisen täyden kalenterivuoden maksusta jokaiselta kuukaudelta, jonka laki sinä vuonna on voimassa, sekä viimeiseltä 7 §:ssä tarkoitetulta vuodelta vastaava osa sanottuna vuotena suoritettavasta maksusta kultakin maksuajalta jäljellä olevalta kuukaudelta.

10 §.

Sisäasiainministeriö vahvistaa, hankittuaan asiasta oikeusministeriön lausunnon, ensimmäiseltä täydeltä kalenterivuodelta suoritettavan maksun määrän.

Kaupungin ja kauppalan tulee antaa tilinpidostaan sisäasiainministeriölle ne tiedot, jotka ovat tarpeen maksun vahvistamista varten.

11 §.

Maksu suoritetaan kultakin vuodelta jälkikäteen seuraavan tammikuun kuluessa asianomaiselle lääninhallitukselle.

12 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

13 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta.

Kaupunginvankiloiden lakkauttaminen on osa lainsäädäntöuudistuksesta, jonka tarkoituksena on niin sanottujen vanhojen kaupunkien erityisrasitusten poistaminen. Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan lakkaa ennen vuotta 1959 perustetuille kaupungeille kuuluva velvollisuus rakentaa ja pitää kunnossa kaupunginvankila sekä huolehtia siinä säilytettävien henkilöiden vartioinnista ja ylläpidosta taikka suorittaa sen sijasta valtiolle vuotuinen maksu. Esitys vastaa 4 päivänä toukokuuta 1973 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä laiksi kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta (n:o 79/1973 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Vanhojen kaupunkien velvollisuus pitää kaupunginvankilaa perustuu säännöksiin, joista vanhimmat on annettu jo keskiajalla, ja kaupunkien perustamiskirjoissa oleviin määräyksiin. Vuoden 1734 lain rakennuskaaressa säädettiin velvollisuus pitää vankihuoneita myös käräjäkunnissa. Tämä käräjäkunnan asukkaille kuulunut velvollisuus lakkasi vuonna 1927. Maalaiskunnille ja kauppaloille eikä myöskään vuoden 1959 jälkeen perustetuille niin sanotuille uusille kaupungeille ei siis enää aiheudu tutkintavankien säilyttämisestä kustannuksia.

Edellä mainituista kustannuksista vastaa myös useissa vanhoissa kaupungeissa miltei kokonaan valtio. Ne kaupungit, joissa on lääninvankila, on vapautettu kaupunginvankilan pitämisestä joko kertakaikkista tai jatkuvaa vuosittaista korvausta vastaan. Vuotuisilla korvauksilla ei rahan arvon alentumisen vuoksi ole enää mitään merkitystä valtion tai kaupunkien taloudelle. Eräät pienet kaupungit on vapautettu myös korvauksen suorittamisesta.

Tutkintavankien säilyttäminen on siis järjestetty eri tavalla eri kunnissa. Eroavuutta ei ole ainoastaan eri kuntamuotoihin kuuluvien kuntien välillä, vaan myös vanhojen kaupunkien kesken. Ennen poliisitoimen siirtymistä vanhoilta kaupungeilta valtion tehtäväksi oli niillä velvollisuus huolehtia sekä tutkintavankien että pidätettyjen säilyttämisestä sekä vastata kaikista siitä johtuvista kustannuksista. Poliisitoimen siirtyessä valtiolle jäi tutkintavankien säilyttäminen ennalleen, mutta pidätetyistä huolehtiminen siirtyi poliisin mukana valtiolle.

Kaupunginvankilaa piti tai sen sijasta korvausta suoritti vuonna 1973 vain 16 vanhaa kaupunkia. Sanottu erityisrasitus koskee vain noin puolta vanhoista kaupungeista.

Rikosoikeudenkäynti ja rangaistusten täytäntöönpano, joita vangitseminen ja pidättäminen edeltävät, kuuluvat valtion tehtäviin. Tämän vuoksi on jo periaatteellisista syistä välttämätöntä, että valtio yksin huolehtii tutkintavankien ja pidätettyjen säilyttämisestä. Samalla lakkaa sanottu vanhojen kaupunkien erityisrasitus. Kaupunginvankiloiden lakkaamisen yhteydessä rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 luvun 20 § jää merkityksettömäksi. Se ehdotetaan tässä yhteydessä kumottavaksi.

Eräissä tapauksissa voi olla tarpeen saada kaupunginvankiloiden nykyiset tilat valtion käyttöön vankien säilyttämistä varten. Tilojen luovuttamisesta on tarkoituksenmukaista sopia kussakin tapauksessa erikseen valtion ja kaupungin välillä. Tämän vuoksi ei kaupungeille ole laissa säädettävä velvollisuutta luovuttaa näitä tiloja.

Vuonna 1973 oli kaupunkien palveluksessa 30 kaupunginvankilan päätoimista vakinaista viranhaltijaa. On tarkoituksenmukaista, että nämä henkilöt siirretään suostumuksensa mukaisesti vastaaviin, ensisijaisesti poliisitoimen tai vankeinhoidon tehtäviin valtion palveluksessa. Heihin ehdotetaan sovellettavaksi vastaavia säännöksiä kuin valtion palvelukseen siirrettäviin maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottotoimen henkilöstöön. Muun muassa heidän palkkausetujaan ei saa järjestelyn yhteydessä vähentää.

Vuonna 1973 aiheutui vanhoille kaupungeille menoja kaupunginvankiloiden ylläpidosta tai sen sijasta suoritetuista korvauksista 1 165 000 markkaa. Kaupunginvankiloiden lakkauttamises-

ta aiheutuisi valtiolle vastaava meno. Kun vanhojen kaupunkien erityisrasitusten poistaminen yhdellä kertaa merkitsisi valtiolle huomattavaa rasitusta, hallitus ehdottaa kustannusten siirtymisen tasaamista siten, että kaupungit suorittavat kymmenen vuoden aikana valtiolle vuosittain alenevan korvauksen. Tästä on annettu erikseen esitys eduskunnalle.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kaupungille kuuluva velvollisuus rakentaa kaupunginvankila sekä kunnossapitää sitä ja huolehtia siinä säilytettävien vangittujen henkilöiden vartioinnista ja ylläpidosta taikka suorittaa valtiolle sen sijasta vuotuinen rahamäärä lakkaa tämän lain voimaantulosta lukien.

2 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Sillä kumotaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun asetuksen 2 luvun 20 § ja muutkin tämän lain kanssa ristiriidassa olevat säännökset.

3 §.

Kunnan palveluksessa oleva kaupunginvankilan päätoiminen vakinainen viranhaltija, jos hän siihen suostuu, siirretään, nimitetään tai otetaan hänelle soveltuvaan valtion virkaan tai toimeen taikka ylimääräiseen toimeen sitä haettavaksi julistamatta. Valtion virkaan, toimeen tai ylimääräiseen toimeen siirrettävään, nimitettävään tai otettavaan henkilöön on sovellettava vastaavasti, mitä maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun annetussa laissa (/) on säädetty.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta.

Kaupunkien vapauttaminen osallistumasta poliisitoimesta aiheutuviin kustannuksiin liittyy osana lainsäädäntöuudistukseen, jonka tarkoituksena on niin sanottujen vanhojen kaupunkien erityisrasitusten poistaminen. Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan kumotaan laki kaupunkien osanotosta poliisilaitosten menoihin (221/31). Sen yhteydessä ei puututa poliisin organisaatioon kaupungeissa. Esitys vastaa poliisitoimen kustannusten osalta 4 päivänä toukokuuta 1973 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä laiksi poliisilain muuttamisesta (n:o 80/1973 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Poliisitointa on hoidettu kaupungeissa vanhastaan kunnallisena tehtävänä, mutta tämän vuosisadan alkuvuosina valtio otti huolehtiakseen poliisitoimesta myös kaupungeissa. Kaupunkien velvollisuudeksi jäi vuosina 1903, 1904 ja 1916 annettujen asetusten mukaan osallistua poliisitoimen kustannuksiin sekä huolehtia huoneistojen ja varusteiden hankkimisesta ja ylläpitämisestä poliisia varten. Maalaiskunnissa ja kauppaloissa poliisitoimi on aina ollut valtion viranomaisten hoitama ja myös valtion yksin kustantama. Velvollisuutta osallistua poliisimenoihin ei ole myöskään niin sanotuilla uusilla kaupungeilla.

Kaupunkien osanotosta poliisilaitosten menoihin on säädetty edellä mainitulla 27 päivänä kesäkuuta 1931 annetulla lailla ja sen soveltamisesta annetulla asetuksella (291/31). Lain 1 §:n mukaan poliisitoimesta kaupungeissa huolehtii valtio. Sen 2 §:n mukaan kaupungit ovat velvollisia ottamaan osaa niihin rahallisiin menoihin, jotka valtio kaupunkien poliisilaitosten ylläpitämiseksi suorittaa, yhdellä kolmanneksella.

Sanotun lain 3 §:n ja asetuksen 1—4 §:n mukaan kaupungit ovat velvollisia antamaan kaupungin poliisilaitokselle tarkoituksenmukaiset huoneistot lämpöineen, valoineen, siivouksineen ja huonekaluineen. Huoneistot on kaupungin pidettävä tarkoituksenmukaisessa kunnossa.

Kaupunkien tulee lain 3 §:n mukaan myös suorittaa kustannukset pidätettyjen henkilöiden ylläpidosta. Niiden tulee lisäksi hankkia pidätetyille henkilöille ja poliisimiehistölle lääkärinhoito. Poliisimiehistön lääkärinhoito käsittää asetuksen 6 §:n mukaan maksuttoman lääkärinavun, ilmaiset lääkkeet ja sideaineet sekä tarpeen vaatiessa ilmaisen sairaalahoidon. Lisäksi ainakin kerran vuodessa on toimitettava poliisimiehistön pakollinen lääkärintarkastus.

Vanhojen kaupunkien velvollisuus osallistua poliisilaitoksen kustannuksiin, samoin kuin muutkin erityisrasitukset, olivat eräänä syynä siihen, että kaupunkien perustaminen tyrehtyi kuluvan vuosisadan alussa. Uusien kaupunkien perustamisen edistämiseksi muutettiin 23 päivänä tammikuuta 1959 annetulla lailla (22/59) kaupunkien osanotosta poliisilaitosten menoihin annetun lain 5 §. Sen mukaan tammikuun 1 päivän 1959 jälkeen perustettuun kaupunkiin ei sovelleta edellä selostettuja lain 2 ja 3 §:n säännöksiä ennen kuin valtion toimesta on luovutettu kaupungille korvauksetta poliisilaitoksen huoneistoiksi tarvittavat rakennukset tontteineen eikä aikaisemmin kuin 20 vuoden kuluttua kaupungin perustamisesta.

Yleiset järjestys- ja turvallisuuspalvelut, joista ensisijaisesti poliisi huolehtii, kuuluvat periaatteessa aina valtion tehtäviin. Tämän vuoksi ei ole myöskään tarkoituksenmukaista, että kunnat vastaavat noista palveluista aiheutuvista kustannuksista. Velvollisuuden lakatessa poistuu vanhoille kaupungeille eniten kustannuksia aiheuttanut rasitus ja samalla saatetaan eri kuntamuodot tässä suhteessa keskenään tasa-arvoiseen asemaan. Kaupunkien osanotosta poliisilaitosten menoihin annetun lain kumoamisen ohella ehdotetaan kumottavaksi myös sen nojalla annettu asetus sekä poliisilain (84/66) 10 §:n 2 momentti, joka sisältää viittauksen ensiksi mainittuun lakiin. Lisäksi ehdotetaan poliisilain 7 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että siitäkin poistetaan viittaus lakiin kaupunkien osanotosta poliisilaitosten menoihin.

Poliisilaitoksissa oli vuonna 1973 neljä kaupunkien palveluksessa olevaa päätoimista vakinaista viranhaltijaa. Lakiehdotuksen mukaan nämä henkilöt siirretään suostumuksensa mukaisesti valtion palvelukseen vastaaviin poliisitoimen tehtäviin. Heihin ehdotetaan sovellettavaksi vastaavia säännöksiä kuin valtion palve-

lukseen siirrettävään maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottotoimen henkilöstöön. Muun muassa heidän palkkausetujaan ei saa järjestelyn yhteydessä vähentää. Poliisien oikeus saada vastaava lääkärinhoito ja siihen liittyvät edut, jotka vanhat kaupungit ovat olleet velvollisia järjestämään, selvitetään erikseen.

Vanhoille kaupungeille aiheutuvat menot kaupunkien poliisilaitoksista olivat vuonna 1973 yhteensä 46 408 000 markkaa. Tämä on yli puolet kaikista kaupunkien erityisrasitusten aiheuttamista kustannuksista. Poliisitoimen kustannusten siirtäminen aiheuttaa valtiolle ilmeisesti saman suuruiset menot, joiden maksamisesta kaupungit vapautuvat. Kun vanhojen kaupunkien erityisrasitusten poistaminen yhdellä kertaa merkitsisi valtiolle huomattavaa rasitusta, hallitus ehdottaa kustannusten siirtymisen tasaamista siten, että kaupungit suorittavat kymmenen vuoden aikana valtiolle vuosittain alenevan korvauksen. Lisäksi kaupunki on velvollinen, niin kauan kuin se kuuluu raastuvanoikeuden tuomiopiiriin, hankkimaan ja kunnossapitämään poliisilaitosta varten tarpeelliset huoneistot ja muut tilat sekä huolehtimaan niiden vedestä ja lämmöstä. Valtio maksaisi tästä kaupungille käyvän vuokratason mukaisen korvauksen. Kustannusten järjestelystä on annettu erikseen esitys eduskunnalle.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki
poliisilain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 18 päivänä helmikuuta 1966 annetun poliisilain (84/66) 10 §:n 2 momentti ja *muutetaan* lain 7 §:n 2 momentti seuraavasti:

7 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tammikuun 1 päivän 1959 jälkeen perustettu kaupunki kuuluu kuitenkin edelleen nimismiespiiriin. Valtioneuvoston päätöksellä voidaan muukin kaupunki poliisitoimen osalta yhdistää nimismiespiiriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 . Sillä kumotaan kaupunkien osanotosta poliisilaitosten menoihin 27 päivänä kesäkuuta 1931 annettu laki (221/31) ja kaupunkien osanotosta poliisilaitosten menoihin 27 päivänä kesäkuuta 1931 annetun lain soveltamisesta 29 päivänä lokakuuta 1931 annettu asetus (291/31).

Kunnan palveluksessa oleva poliisilaitoksen päätoiminen vakinainen viranhaltija, jos hän siihen suostuu, siirretään, nimitetään tai otetaan hänelle soveltuvaan valtion virkaan tai toimeen taikka ylimääräiseen toimeen sitä haettavaksi julistamatta. Valtion virkaan tai toimeen tai ylimääräiseen toimeen siirrettävään, nimitettävään tai otettavaan henkilöön on sovellettava vastaavasti, mitä maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupunkien ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun annetussa laissa (/) on säädetty.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuulaakimaksun lakkauttamisesta.

Tuulaaki on maksu, jonka niin sanotut vanhat kaupungit ovat oikeutetut perimään meritse ulkomailta saapuneista, kaupunkiin tullattaviksi tuoduista tavaroista. Maksun lakkauttaminen liittyy lainsäädäntöuudistukseen, jonka tarkoituksena on vanhojen kaupunkien erioikeuksien ja erityisrasitusten poistaminen. Hallituksen esitys vastaa asiallisesti 4 päivänä toukokuuta 1973 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä laiksi tuulaakimaksun lakkauttamisesta (n:o 81/1973 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Tuulaaki on ollut aluksi tapulikaupungeille ja myöhemmin useille muillekin merikaupungeille myönnetty oikeus periä kaupunkeihin tuotavista ja sieltä vietävistä tullinalaisista tavaroista lisätullia. Sen suuruuden valtio on määrännyt joko kaikille kaupungeille yhteisesti tai kullekin kaupungille erikseen.

Vuodesta 1861 lähtien myönnettiin tuulaakioikeus anomuksesta merikaupungeille, joissa oli tullikamari. Tullikamarikaupunkien, joilla ei ollut meriyhteyttä ulkomaihin, oli vuodesta 1881 lähtien kannettava tuulaaki sinne tullattaviksi tuoduista meritse ulkomailta saapuneista tavaroista, mutta tuulaaki oli tilitettävä asianomaiselle merikaupungille.

Tuulaaki on suoranaisesti liittynyt kaupunkien velvollisuuteen pitää tullikamaria. Lisäksi se on käsitetty korvaukseksi vanhoilla kaupungeilla olevista muista erityisrasituksista aiheutuvista kustannuksista. Oikeus tuulaakimaksun kantamiseen on eräs näiden kaupunkien erioikeuksista.

Tuulaakimaksun perusteesta on säädetty lailla määräajaksi. Viimeksi peruste on vahvistettu vuosiksi 1975—76 joulukuun 31 päivänä 1974 annetulla lailla (1113/74). Tuulaakimaksun laskemisen perusteesta vuosina 1975—76 on asetuksella (1114/74) säädetty, että tuulaakimaksun korkein prosenttimäärä on kaksi prosenttia tavaran tullimaksusta, jollei valtioneuvosto jonkin kaupungin osalla sitä kuultuaan määrää prosenttilukua pienemmäksi. Prosenttiluvun tulee olla sama maahan tuotavista ja maasta vietävistä tavaroista.

Eduskunta on useissa yhteyksissä katsonut, että tuulaaki on vanhentunut verotusmuoto, joka maalaiskuntien kustannuksella tuottaa kaupungeille kohtuutonta etua ja jonka tuotto lisäksi jakaantuu epätasaisesti kaupunkien kesken. Eduskunnan esittämien toivomusten johdosta hallitus antoi vuonna 1923 esityksen tuulaakin lakkauttamisesta. Kaupungit vastustivat yksimielisesti tuulaakioikeuden lakkauttamista, jos ne eivät saisi täyttä korvausta menettämistään tuloista. Eduskunta hylkäsi esityksen. Eduskunta-asiakirjoissa mainittiin, että tuulaakin lakkauttamisen yhteydessä oli ryhdyttävä toimenpiteisiin kaupunkien vapauttamiseksi niistä erityisvelvollisuuksista, joiden vastineeksi tuulaaki oli niille myönnetty. Tämän jälkeen tuulaakimaksun lakkauttamista on valmisteltu eri yhteyksissä, mutta ehdotukset eivät ole johtaneet lainsäädäntötoimenpiteeseen vanhojen kaupunkien erityisrasitusten poistamisen viivästyttyä.

Viime aikoina on tuulaakin tuotto vähentynyt. Syynä tähän on ollut se, että tuulaakitulot ovat kansainvälisten sopimusten mukaisten tullialennusten johdosta supistuneet ja tulevat edelleenkin supistumaan. 1960-luvun aikana ovat kaupunkien tuulaakitulot vähentyneet noin puoleen.

Hyväksyessään lain tuulaakimaksun perusteesta vuosina 1970—72 eduskunta edellytti, että selvitykset vanhojen kaupunkien erityisrasitusten poistamisesta ja tuulaakimaksun kantamisoikeudesta kiireellisesti saatetaan päätökseen ja asiaa koskevat esitykset annetaan eduskunnalle.

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan lakkaa kaupunkien oikeus periä tuulaakimaksua. Jos ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista porvariston ja kaupunkien erioikeuksiin hyväksytään, saadaan kaupunkien erioikeuksiin kuuluvan tuulaakin kantamisoikeuden lakkauttamisesta säätää tavallisella lailla. Maaliikennemaksun lakkaamisesta ja tul-

likamarin ylläpitämistä koskevan velvollisuuden poistamisesta annetaan esitykset erikseen.

Tuulaakitulojen määrä oli vuonna 1973 kaupunkien tilinpäätösten mukaan 7 778 000 markkaa ja vuonna 1974 7 975 557 markkaa. Vanhoille kaupungeille poistettaviksi ehdotetuista erityisrasituksista aiheutuneiden kustannusten määrä on vuonna 1973 ollut 89 784 000 markkaa. Tuulaakimaksut ovat siis olleet vähemmän kuin 10 prosenttia näiden kustannusten kokonaismäärästä. Yhdessäkään kaupungissa tuulaakimaksut eivät ole riittäneet sanottuihin kustannuksiin.

Kaupungit, jotka menettävät oikeutensa tuulaakin ja maaliikennemaksun kantamiseen, vapautuvat samalla eräistä erityisrasituksista. Tähän liittyvien kustannusten järjestelystä valtion ja kaupunkien kesken on annettu erikseen esitys eduskunnalle. Maksusta, joka kaupungin on lainsäädäntöuudistuksen toteuduttua suoritettava valtiolle, tultaisiin vähentämään lain voimaantulovuotta edeltäneenä vuonna kertyneen tuulaakin määrä.

Erityisrasitusten poistamista koskeva lainsäädäntöuudistus toteutunee aikaisintaan vuonna 1977. Säädettäessä ennen sanottua vuotta tuulaakimaksun perusteesta on lain voimassaoloaika ajoitettava tämän mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tuulaakimaksun lakkauttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kaupunkien oikeus kantaa tuulaakimaksua lakkautetaan tämän lain voimaantulosta lukien.

2 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kaupunkien eräiden liikennemaksujen lakkauttamisesta.

Ennen vuotta 1959 perustetuilla niin sanotuilla vanhoilla kaupungeilla on oikeus tuulaakimaksun ohella kantaa satamamaksua ja liikennemaksua maahan tuodusta tavarasta. Liikennemaksua, jota peritään muutoin kuin sataman kautta kaupunkiin tuodusta tavarasta, nimitetään tässä esityksessä maaliikennemaksuksi. Se on tarkoituksenmukaista lakkauttaa lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä, jonka tarkoituksena on vanhojen kaupunkien erioikeuksien ja erityisrasitusten poistaminen. Samalla on aiheellista uudistaa myös kaupunkien satama- ja liikennemaksuja koskeva järjestelmä laajemminkin. Pääosiltaan tämä voi tapahtua ilman lainsäädäntötoimenpiteitä asianomaisille kaupungeille annettavien suositusten pohjalta hyväksymällä uudet satama- ja liikennetaksat, joille hankitaan sisäasiainministeriön vahvistus. Asia liittyy tältä osin tosin myös kunnallislain kokonaisuudistukseen, jonka yhteydessä yleisestä liikenteestä kunnille kannettavista maksuista saattaa olla tarkoituksenmukaista antaa erillinen laki. Hallituksen esitys vastaa 23 päivänä marraskuuta 1973 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä laiksi kaupunkien eräiden liikennemaksujen lakkauttamisesta (n:o 224/1973 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Maaliikennemaksua kannetaan nykyisin tavarasta, joka ulkomailta tuodaan maitse kaupunkiin, missä on tullikamari, sekä lisäksi tavarasta, joka ulkomailta meritse tuodaan kaupunkiin ja sieltä kuljetetaan toiseen kaupunkiin, missä se vasta tullataan. Maitse maahan tuotavasta tavarasta kannetaan liikennemaksua niissä kaupungeissa, joissa tavara tullataan. Pääosiltaan tämä tapahtuu Torniossa ja Lappeenrannassa. Jälkimmäisessä tapauksessa maahantuontikaupunki saa 30 % ja se kaupunki, missä tullaus toimitetaan, 70 % maaliikennemaksusta.

Jo joitakin aikoja on ollut vallalla se mielipide, että näistä maaliikennemaksuista olisi luovuttava. Niiden jakautumista maahantuonti- ja tullauskaupungin kesken voidaan pitää epäoikeudenmukaisena, kun tullausmenettely on kehittymässä lähinnä vain asiakirjojen käsittelyksi. Maaliikennemaksujen kantaminen ei myöskään ole sopusoinnussa ulkomaankauppapoliittisten näkökohtien kanssa. Näiden maksujen kantamisesta luopumisen olisi tapahduttava viimeistään vanhojen kaupunkien erioikeuksien ja erityisrasitusten poistamisen yhteydessä.

Eduskunnalle annetaan erikseen esitys laiksi tullilain (271/39) 155 §:n muuttamisesta, jonka mukaan tullihuoneiden ylläpitämisestä aiheutuva rasitus poistuu asianomaisilta kaupungeilta. Tällöin voidaan katsoa poistuvan myös tärkeimmän perusteen, mihin maaliikennemaksujen kantamisoikeus nojautuu.

Kaupungeille, jotka menettäisivät oikeutensa maaliikennemaksujen kantamiseen, olisi määräajan korvattava tästä aiheutuva tulojen menettäminen. Tämä voinee sopivimmin tapahtua siten, että maaliikennemaksuina keskimäärin kolmena viimeisenä vuotena ennen sitä vuotta, minä uudistus toteutettaisiin, kertynyt määrä otetaan huomioon vähennyksenä määrättäessä sitä maksua, joka kaupungin tulee suorittaa erioikeuksien ja erityisrasitusten poistamista koskevan uudistuksen johdosta kymmenen vuoden siirtymäkautena valtiolle. Kustannusten järjestelystä valtion ja kaupunkien kesken on annettu erikseen esitys eduskunnalle.

Kaupungit saavat siis nykyisin niihin tuotujen muualle tullattaviksi kuljetettavien tavaroiden osalta vain 30 % maaliikennemaksusta niiden kaupunkien, joissa tullaaminen tapahtuu, saadessa siitä 70 %. Liikennemaksujen määrää ei ole tarkoitus maaliikennemaksun lakkauttamisen yhteydessä alentaa. Tämän vuoksi liikennemaksun yleisiä perusteita tullaan muuttamaan siten, että maahantuontikaupungit saisivat nykyistä liikennemaksua vastaavan määrän vähentämättömänä. On kohtuullista, että maahantuontikaupunkien näin saama tulonlisä, joka vastaa tullauskaupungin nyt saamaa osuutta, otetaan huomioon valtion ja kaupunkien välisissä kustannusten järjestelyissä. Tämän vuoksi

ehdotetaan, että laskettaessa maksua, joka maahantuontikaupunkien on suoritettava valtiolle, sen perusteena muuten olevaan määrään lisätään kolmena lain voimaantuloa edeltäneenä vuotena muille kaupungeille menneiden maaliikennemaksujen määrä. Ehdotetulla tavalla maaliikennemaksujen lakkauttamiseen liittyvät taloudelliset järjestelyt muodostuvat eri kaupunkien osalta tasapuolisiksi sekä erioikeuksien ja erityisrasitusten lakkauttamisesta aiheutuviin kustannusjärjestelyihin sulautuviksi.

Vuoden 1972 lukujen pohjalta laskettuina ehdotetut järjestelyt merkitsisivät, että valtiolle suoritettavien edellä tarkoitettujen maksujen perusmäärät toisaalta alentuisivat yhteensä noin 6 miljoonalla markalla ja toisaalta lisääntyisivät noin 5,3 miljoonalla markalla. Ottaen huomioon, että maksut suoritettaisiin kymmenen vuoden aikana vuosittain tasavälein alenevan suuruisina, muodostuisivat valtiolle maksuina kertyvät määrät kaikkiaan noin 3,5 miljoonaa markkaa pienemmiksi, mikä tekisi keskimäärin vuotta kohti noin 350 000 markkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kaupunkien eräiden liikennemaksujen lakkauttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kaupungeilla oleva oikeus kantaa liikennemaksua tavarasta, joka muutoin kuin sen sataman kautta tuodaan kaupunkiin, lakkautetaan.

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitetuista liikennemaksuista kertyneiden tulojen menettämisen johdosta asianomaisen kaupungin valtiolle oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa annetun lain (/) mukaan suoritettavan maksun perusteena olevista menoista vähennetään se määrä, joka kaupungille on tällaisina liikennemaksuina tullut keskimäärin vuotta kohti kolmena viimeisenä kalenterivuotena ennen sitä vuotta, jona tämä laki tulee voimaan, samalla tavoin kuin tuulaakimaksutuloista sanotun lain 8 §:ssä on säädetty.

3 §.

Koska sataman kautta ulkomailta kaupunkiin tuodusta tavarasta kannettavasta liikennemaksusta ei tämän lain voimaan tultua mene osuutta sille kaupungille, johon tavara muutoin kuin vesitse kuljetetaan tullattavaksi, lisätään se määrä, joka 2 §:ssä mainittuina vuosina keskimäärin vuotta kohti on mennyt tullauskaupungille, siihen määrään, jonka perusteella maahantuontikaupungin valtiolle oikeudenhoidon ja paikallishallinnon kustannusten järjestelystä eräissä tapauksissa annetun lain mukaan suoritettava maksu määrätään.

4 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan käsiteltäväksi on tänään annettu hallituksen esitykset laiksi kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta (n:o 34/1975 II vp) sekä laiksi kunnalle suoritettavasta katumaksusta (n:o 33/1975 II vp). Tämän johdosta esitetään kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen 14 päivänä heinäkuuta 1898 annetun lain 53 §:n 2 momentin säännöstä siitä, että yleiseen tarpeeseen luovutettu kiinteistö on vapaa yleisistä sekä kunnallisista veroista ja rasituksista, selvennettäväksi siten, ettei pakkolunastus kuitenkaan vapauttaisi tontin, rakennuspaikan tai muun alueen omistajaa kadun ja rakennuskaavatien kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuudesta eikä myöskään velvollisuudesta suorittaa kunnalle katumaksua tai rakennuskaavatiemaksua. Näitä maanomistajia ei ole syytä asettaa eri asemaan muihin asemakaava-alueen tai rakennuskaava-alueen maanomistajiin verrattuna.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen 14 päivänä heinäkuuta 1898 annetun lain 53 §:n 2 momentti seuraavasti:

53 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Yleiseen tarpeeseen luovutettu kiinteistö on myös niin kauan kuin sitä käytetään sellaiseen tarkoitukseen vapaa yleisistä sekä kunnallisista veroista ja rasituksista. Kiinteistö ei kuitenkaan vapaudu kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain (/) mukaisesta kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuudesta eikä myöskään kunnalle suoritettavasta katumaksusta annetun lain (/) mukaisesta velvollisuudesta suorittaa katumaksua.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 10 päivänä lokakutua 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Hekki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rakennuslain muuttamisesta.

Sen perusteella, että eduskunnan käsiteltäväksi on tänään annettu hallituksen esitykset laiksi kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta (34/1975 II vp) sekä laiksi kunnalle suoritettavasta katumaksusta (33/1975 II vp), esitetään kumottavaksi ne rakennuslain (370/58) säännökset, jotka koskevat katujen ja rakennuskaavateiden kunnossa- ja puhtaanapitoa sekä katujen rakentamisen korvaamista (14 §, 86 §, 88 §, 89 §, 90 §, 91 §, 92 §, 94 § ja 148 §:n 2—5 momentti).

Maalaiskuntien osalta ei rakennuslakiin sisälly samanlaista rakennuskaava-alueen liikenneväylien (rakennuskaavateiden) rakentamisvelvollisuutta kuin kaupungeille on asetettu katujen rakentamisen osalta. Rakennuslain 113 §:n mukaan rakennuskaavan toteuttamiseen kuitenkin kuuluu muun muassa rakennuskaava-alueen tarpeellisten liikenneväylien rakentaminen.

Tarkemmat rakennuskaavateiden rakentamista koskevat säännökset sisältyvät rakennusjärjestyksiin rakennuslain 15 §:ssä olevan valtuutuksen nojalla. Ottaen huomioon maalaiskuntien tämänhetkinen rakennuskaavateiden rakentamisvalmius, on tarkoituksenmukaista säilyttää rakennuskaavateiden rakentamista koskevat säännökset ja määräykset ennallaan. Sen sijaan rakennuslain 15 §:n 1 momentin säännös siltä osin kuin se koskee rakennuskaavateiden kunnossa- ja puhtaanapitoa ehdotetaan kumottavaksi. Niin ikään ehdotetaan kumottavaksi 15 §:n 2 momentti, koska se on tarpeeton jätevesimaksulain (610/73) säätämisen ja kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapitoa koskevan esityksen sekä kunnalle suoritettavaa katumaksua koskevan esityksen antamisen jälkeen.

Jotta kaupungit eivät jättäisi valmiiksi rakennettuja katuja yleiseen käyttöön luovuttamatta, ehdotetaan rakennuslain 80 §:n 1 momentti muutettavaksi siten, että katu tai sen osa on viivytyksettä luovutettava yleiseen käyttöön, kun se on rakennettu.

Maistraatin toimittaman kadun yleiseen käyttöön luovuttamismenettelyn ensisijaisena tarkoituksena on ollut saattaa kadun varrella olevien kiinteistöjen omistajat velvollisiksi maksamaan kadun rakentamiskorvaus. Kun katumaksua koskevan lakiehdotuksen mukaan ei kadun yleiseen käyttöön luovuttaminen enää olisi katumaksun suorittamisvelvollisuuden perusteena, ehdotetaan yleiseen käyttöön luovuttamismenettelyä yksinkertaistettavaksi. Kadun tai sen osan yleiseen käyttöön luovuttamisesta päättäisi kaupunginhallitus, jollei päätösvaltaa ole ohje- tai johtosäännöllä siirretty lautakunnalle. Päätös on annettava jokaiselle kadun tai sen osan varrella olevan kiinteistön omistajalle tai haltijalle todistettavasti tiedoksi (80 § 2 mom.). Katu voitaisiin luovuttaa yleiseen käyttöön määräajaksi, vaikkei se olekaan rakennettu vahvistetun katupiirustuksen mukaisesti tai päällystetty määrätyllä aineella, mikäli se asianmukaisesti tyydyttää liikenteen, terveydenhoidon ja paloturvallisuuden vaatimukset (81 § 2 mom.).

Koska kadunrakentamiskorvaus esitetään katumaksua koskevan lakiehdotuksen mukaan määrättäväksi eri perusteella kuin rakennuslaissa, olisi rakennuslain 136 a §:n 1 momenttiin tehtävä tätä tarkoittava teknillinen muutos, joka ei vaikuttaisi valtionosuutta koskevan säännöksen sisältöön.

Lakiehdotuksen siirtymäsäännöksen nojalla olisi sellaisen kadun rakentamiskorvauksen osalta, jonka maksettavaksi määräämistä koskeva kaupunginhallituksen päätös on tehty ennen lakiehdotuksen voimaantuloa, sovellettava aikaisempia säännöksiä, kunnes korvaus on suoritettu. Tämä säännös ei kuitenkaan koskisi rakennuslain 88 §:n 2—4 momentissa säädettyjä tapauksia, vaan niitä varten ehdotetaan siirtymäsäännökseen otettavaksi omat määräykset. Mikäli tonttijakoa muutetaan ennen aikaisemmin määrättyjen korvausten loppuun suorittamista, olisi kiinteistöinsinöörin ennen uusien tonttien merkitsemistä tonttirekisteriin jaettava aikaisemmin määrätyt korvaukset. Samalla hä-

nen olisi päätettävä, missä määrin kiinteistönomistajat joutuvat maksamaan toisilleen tasinkoa sekä siinä tapauksessa, että korttelin rajaa on muutettu, missä määrin kaupunki olisi velvollinen palauttamaan aikaisemmin maksettua korvausta samoin kuin tontinomistajan velvollisuudesta suorittaa lisäkorvausta kaupungille. Siirtymäsäännökseen sisältyy myös säännökset kiinteistöinsinöörin päätöksen tiedoksiannosta ja muutoksenhausta siihen.

Siirtymäsäännöksen tarkoittamaa menettelyä olisi noudatettava myös rakennuslain mukaisten viemärinrakentamiskorvausten osalta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rakennuslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 16 päivänä elokuuta 1958 annetun rakennuslain (370/58) 14, 86, 88—92 ja 94 § sekä 148 §:n 2—5 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 86 § osittain muutettuna 15 päivänä toukokuuta 1964 annetulla lailla (239/64), 88 ja 89 § kokonaan sekä 90 § osittain muutettuina mainitulla 15 päivänä toukokuuta 1964 annetulla lailla ja 13 päivänä heinäkuuta 1973 annetulla lailla (611/73), 91 ja 92 § osittain muutettuina mainitulla 13 päivänä heinäkuuta 1973 annetulla lailla sekä 148 §:n 2 momentti viimeksi mainitussa laissa,

muutetaan 15 §, 80 §:n 1 ja 2 momentti, 81 §:n 2 momentti sekä 136 a §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 15 § muutettuna 21 päivänä joulukuuta 1962 ja 4 päivänä kesäkuuta 1965 annetuilla laeilla (661/62 ja 301/65) ja 136 a §:n 1 momentti 2 päivänä heinäkuuta 1973 annetussa laissa (589/73), sekä

lisätään 80 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

15 §.

Sen estämättä, mitä vesilaissa (264/61) on säädetty, voidaan rakennuskaava-alueen viemärin rakentamisesta ja kunnossapidosta antaa määräyksiä rakennusjärjestyksessä, kunnes niistä erikseen laissa säädetään. Samoin voidaan rakennuskaava-alueen liikenneväylien rakentamisesta antaa määräyksiä rakennusjärjestyksessä.

80 §.

Kun katu tai 79 §:n 1 momentissa tarkoitettu kadunosa on rakennettu, se on viivytyksettä luovutettava yleiseen käyttöön.

Kadun tai sen osan yleiseen käyttöön luovuttamisesta päättää kaupunginhallitus tai lautakunta, jos kaupunginvaltuusto on ohje- tai johtosäännössä määrännyt asian sen hoidettavaksi.

Kaupunginhallituksen tai lautakunnan 2 momentissa tarkoitettu päätös on annettava tiedoksi kaikille kadun tai sen osan varrella olevien kiinteistöjen omistajille tai haltijoille. Päätös voidaan tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain (232/66) 8 §:n säännösten estämättä antaa tiedoksi myös siten, että se annetaan kirjatussa kirjeessä postin kuljetettavaksi kiinteistön osoitteella tai tiedossa olevalla kiinteistön omistajan tai haltijan muulla osoitteella.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

81 §.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Katu voidaan määräajaksi luovuttaa yleiseen käyttöön vahvistetusta katupiirustuksesta poiketen tai määrätyllä aineella päällystämättä, mikäli liikenteen, terveydenhoidon ja paloturvallisuuden vaatimukset voidaan asianmukaisesti tyydyttää.

136 a §.

Kunnalla on oikeus saada valtiolta korvausta kauko- tai kauttakulkuliikenteelle tärkeiden katujen ajoradan rakentamisen kustannuksista puolet siitä määrästä, minkä vastaavaa liikennetarvetta tyydyttävän sorapäällysteisen maantien rakentaminen kestopäällysteiseksi on katsottava keskimäärin tulevan kunnassa maksamaan.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 19 .

Sellaisen kadun rakentamisesta kunnalle maksettavan korvauksen osalta, jonka maksettavaksi määräämistä tarkoittava kunnallishallituksen päätös on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, noudatetaan aikaisempia säännöksiä ja niiden nojalla rakennusjärjestyksessä annettuja määräyksiä kunnes korvaus on suoritettu.

Tämän lain tultua voimaan ei sitä ennen maksettavaksi määrätyn korvauksen osalta sovelleta rakennuslain 88 §:n 2—4 momentin säännöksiä.

Jos tonttijakoa muutetaan, ennen kuin aikaisemmin määrätyt korvaukset on loppuun maksettu, kiinteistöinsinöörin on ennen uusien tonttien merkitsemistä tonttirekisteriin jaettava aikaisemmin määrätyt korvaukset noudattaen rakennuslain 88 §:n 3 momentissa säädettyjä perusteita ja päätettävä, missä määrin tontinomistajat ovat velvolliset suorittamaan toisilleen tasinkoa aikaisemmin suoritettujen vuotuismaksujen vuoksi. Siinä tapauksessa, että korttelin rajaa on muutettu, kiinteistöinsinöörin on myös päätettävä missä määrin kaupunki on velvollinen palauttamaan tontinomistajalle, mitä tämä jo on maksanut, samoin kuin tontinomistajan velvollisuudesta suorittaa lisäkorvausta kaupungille.

Ennen korvausten uudelleen jakamista kiinteistöinsinöörin on kuultava kaupunkia ja tontinomistajia. Kiinteistöinsinöörin on toimitettava päätös kaupungille, jonka on huolehdittava sen tiedoksi antamisesta rakennuslain 91 §:n 1 momentin mukaisesti. Kiinteistöinsinöörin päätökseen haetaan muutosta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta valittamalla lääninhallitukselle.

Mitä 3—5 momentissa on säädetty, koskee myös rakennuslain mukaan ennen 1 päivää tammikuuta 1974 määrättyjä korvauksia yleisen viemärilaitoksen rakentamisesta.

Helsingissä 10 päivänä lokakutua 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnalle suoritettavasta katumaksusta.

Yleisperustelut.

Vanhastaan on kaupungeissa tontinomistajien velvollisuuksiin kuulunut osallistuminen katujen rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuviin rasituksiin laajassa mitassa. Tontinomistajille on kuulunut sekä katujen rakentaminen että niiden kunnossapito. Asemakaavalaissa (145/31) siirrettiin katujen rakentaminen kaupungin tehtäväksi, mutta tontinomistajille jäi velvollisuus maksaa kaupungille korvausta siten, että kunkin uuden kadun rakentamiskustannukset ositeltiin kadun varrella sijaitsevien tonttien omistajien korvattaviksi.

Rakennuslaissa (370/58) säilytettiin tontinomistajan velvollisuus korvata kaupungille kadun rakentamisesta aiheutuvat kustannukset. Tontinomistaja on velvollinen korvaamaan kadun rakentamisen sekä tontin pinta-alan että kerrosalan perusteella 8 % näiden yhteisestä neliömetrimäärästä. Korvaus lasketaan sen mukaan, kuinka paljon sorapäällysteinen katu kaupungissa tulee neliömetriä kohti keskimäärin maksamaan. Jos katu kestopäällystetään, on tontinomistaja lisäksi velvollinen maksamaan korvausta puolet kestopäällysteisen ja sorapäällysteisen kadun keskimääräisten kustannusten erotuksesta korvattavan katualan neliömetriä kohti. Sellaisten asuntotonttien osalta, joiden pinta-ala ylittää tontin kerrosalan viisinkertaisen määrän, otetaan korvausta laskettaessa huomioon tuon määrän ylittävästä tontin pinta-alasta vain kolmannes.

Kadun kunnossa- ja puhtaanapidosta ei ole olemassa lakia. Määräykset tästä ovat sisältyneet rakennusjärjestyksiin. Rakennuslain 14 §:ssä säädetäänkin, että siksi kunnes kadun kunnossa- ja puhtaanapidosta säädetään lailla, määräykset siitä saadaan ottaa rakennusjärjestykseen. Näiden määräysten mukaan tontinomistajan on pidettävä tonttinsa kohdalla oleva katuosuus kunnossa ja puhtaana yleensä kadun ajoradan keskiviivaan saakka. Velvollisuus käsittää muun muassa kadun päällysteen korjaamisen ja uusimisen sekä kadun hoidon talvella.

Maalaiskuntien rakennuskaavateiden osalta rakennuskaava-alueen kiinteistönomistajien velvollisuudet ovat pääasiallisesti yhdenmukaiset kaupungeissa noudatettavana olevan järjestelmän kanssa. Rakennuslain 15 §:n mukaan saadaan maalaiskuntien rakennusjärjestyksiin ottaa määräykset sekä rakennuskaavatien rakentamisen korvaamisesta että niiden kunnossa- ja puhtaanapidosta.

Nykyisin voimassa oleva tehtävien ja kustannusten jako on peruspiirteiltään syntynyt aikana, jolloin moottoriajoneuvoliikenne oli vähäistä tai suorastaan olematonta. Katsottiin, että kadusta koitui tontinomistajille niin suuri hyöty, että näiden oli huolehdittava katuosuuksiensa kunnossa- ja puhtaanapidosta sekä korvattava kaupungille kadun rakentaminen.

Moottoriajoneuvoliikenteen voimakkaasta lisääntymisestä on johtunut, etteivät tontinomistajien ja kaupungin välisen kustannustenjaon perusteet enää ole kohtuullisia ja tasapuolisia. Liikenteen suuri määrä saattaa useissa tapauksissa merkitä suoranaista haittaa tontilla olevissa rakennuksissa asuville. Runsaasta liikenteestä johtuen muodostuvat myös ajoratojen kunnossapitokustannukset kohtuuttoman suuriksi. Samasta syystä joudutaan kadut mitoittamaan entistä leveämmiksi ja rakentamaan perustuksiltaan yhä kalliimmiksi. Nykyisen järjestelmän selvänä epäkohtana on myös pidettävä sitä, että se edellyttää tontinomistajien huolehtivan kadun kunnossa- ja puhtaanapitotöiden suorittamisesta, vaikka nuo tehtävät voitaisiin tarkoituksenmukaisemmin ja halvemmin suorittaa kunnan toimesta asianmukaisia työkoneita käyttäen.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta n:o (34/1975 II vp). Lakiehdotuksen tarkoituksena on siirtää katujen ajoratojen ympärivuotinen kunnossapito

kunnalliseksi tehtäväksi ja vapauttaa näin tontinomistajat tästä velvollisuudesta. Vastaavat uudistukset toteutettaisiin myös rakennuskaava-alueiden ja rakennuskaavateiden osalta.

Katujen ja rakennuskaavateiden rakentamisesta on kunnille vuonna 1972 aiheutunut yhteensä noin 200 miljoonan markan kustannukset, mistä määrästä noin 90 % on kaupunkien ja kauppaloiden katujen rakentamiskustannuksia. Ehdotus katujen kunnossapidon siirtämisestä kunnalliseksi tehtäväksi aiheuttaisi kunnille, mikäli kaikki tosiasiallisesti yleisessä käytössä olevat kadut ja rakennuskaavatiet luovutetaan yleiseen käyttöön, vuoden 1972 kustannustason mukaan arvioiden noin 60 miljoonan markan kustannukset.

Rakennuslain mukainen lakitaksajärjestelmä ei käytännössä merkitse, että tontinomistajat joutuisivat täysimääräisesti korvaamaan katujen rakentamisen. Tehtyjen selvitysten mukaan tontinomistajien korvattava katualue on vajaa puolet katualueiden yhteispinta-alasta. Nykyinen järjestelmä johtaa näin ollen useimmissa tapauksissa vain osakorvaukseen. Lisäksi useat kunnat ovat valtuustojen päätöksellä myöntäneet tuntuvia alennuksia tai kokonaan luopuneet korvauksista nimenomaan omakotitonttien osalta. Tontinomistajien välistä eriarvoisuutta ovat omiaan lisäämään aluerakentamissopimukset, joiden mukaisissa rakentamiskohteissa rakennuttaja sitoutuu suorittamaan kunnallisteknilliset työt perien niistä aiheutuneet kustannukset täysimääräisinä tulevilta asukkailta tontin hintaan sisällytettyinä. Myös kuntien luovuttamien tonttien kauppahinnan yhteydessä peritään useimmiten täysimääräinen korvaus kadun rakentamiskustannuksista. Näissä tapauksissa tontin raakamaan hinta tosin vastaavasti muodostuu yleensä alhaiseksi, kuten kuntien maanhankintakomitean (1972: B 83) selvitykset osoittivat. Kunnan vuokraamien kiinteistöjen vuokraan sisältyy niin ikään korvaus kadun rakentamisesta.

Tontinomistajien vapauttaminen katujen ajoratojen kunnossapitovelvollisuudesta merkitsisi kunnille huomattavaa kustannusten lisäystä. Kasvavan moottoriajoneuvoliikenteen osallistumista katujen ja rakennuskaavateiden rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneisiin kustannuksiin voitaisiin pitää perusteltuna aiheuttamisperiaatteenkin kannalta. Katuverkon rakentamisesta aiheutuvien kustannusten keventämiseksi on vaadittu myös valtion osallistumista kysymyksessä oleviin kustannuksiin. Se kysymys millä tavoin ja missä määrin moottoriajoneuvojen omistajat taikka valtio osallistuisivat katujen ja rakennuskaavateiden rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuviin kustannuksiin, jää kuitenkin tässä vaiheessa erikseen selvitettäväksi. Selvitysten valmistuttua ryhdytään asian vaatimiin lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Kiinteistöjen vapauttamista kokonaan kadun tai rakennuskaavatien rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneista kustannuksista ei voida pitää enempää oikeudenmukaisena kuin kohtuullisenakaan, sillä kadusta ja rakennuskaavatiestä on joka tapauksessa hyötyä kiinteistölle. Toisaalta kaikkien katukustannusten kattaminen kunnallisveron kautta johtaisi siihen, että kaava-alueiden ulkopuolella olevien kiinteistöjen omistajat ja niissä asuvat joutuisivat osallistumaan katurasituksesta aiheutuviin kustannuksiin samalla tavalla kuin asemakaava- ja rakennuskaava-alueella olevat kiinteistöjen omistajat. Lisäksi katurasituksesta vapautuisivat ne kiinteistöt, joiden osalta kunnallisveroa ei makseta lainkaan, kuten esimerkiksi valtion laitokset. Kunnallisveroäyreistä 78,0 % kertyy palkkatulosta ja vain 8,7 % kiinteistötulosta. Rasitusten siirtäminen kokonaan kunnalle lisäisi palkansaajien verorasitusta nykyisestään ja vapauttaisi kiinteistönomistajat näistä rasituksista. Tämä ei kuitenkaan ole kohtuullista, koska nimenomaan kiinteistönomistajille koituu huomattavaa hyötyä katuverkostosta, mikä erityisesti ilmenee liikekiinteistöjen kohdalla.

Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen esitetään katujen ja rakennuskaavateiden rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi perittäväksi asemakaava- tai rakennuskaava-alueella sijaitsevien kiinteistöjen omistajilta katumaksua.

Lakiehdotusta laadittaessa on lähtökohtana pidetty sitä, etteivät kiinteistönomistajiin kohdistuvat kokonaisrasitukset muodostu olennaisesti suuremmiksi kuin nykyään. Laskelmien mukaan lakiehdotuksen mukainen katumaksuprosentti tulee kunnittain vaihtelemaan noin 0,3 %:sta 1,0 %:iin. Maalaiskunnassa sijaitsevan tavallisen omakotikiinteistön katumaksun suuruus olisi vuoden 1972 kustannustason mukaan ollut noin 60—90 markkaa vuodessa. Koska kiinteistön verotusarvo vaikuttaa katumaksun suuruuteen, tulevat korkean verotusarvon omaavien kiinteistöjen, kuten liikekiinteistöjen ja kuntien keskustoissa sijaitsevien asuin-

kiinteistöjen katumaksut muodostumaan suhteellisesti suuremmiksi kuin esimerkiksi tavallisten omakotitalojen. Lisäksi katumaksuun vaikuttaa kunnassa suoritettavien kadun rakentamistöiden runsaus. Näin ollen vilkkaasti rakennettujen, kehittyvien kuntien katumaksut olisivat aluksi korkeat, kunnes ne alkavat laskea sitä mukaa, kun kunnan rakentamistoiminta vähenee.

Lakiehdotuksen mukainen katumaksu merkitsee rasitusten entistä tasaisempaa jakautumista myös kiinteistönomistajien kesken. Näin ollen kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuva rasitus tulee yleensä laskemaan vilkkaasti liikennöityjen katujen varrella olevien omakotitalojen ja muiden asuinkiinteistöjen osalta. Sen sijaan se saattaisi kohota kuntien keskustassa sijaitsevien liike- ja eräiden asuinkiinteistöjen osalta.

Yksityiskohtaiset perustelut.

Yleiset säännökset.

Lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin mukaan olisi katumaksua velvollinen suorittamaan asemakaava-alueella sijaitsevan kiinteistön omistaja tai omistajan vertainen haltija eli se, joka pysyvän hallintaoikeuden perusteella hallitsee edellä mainittua kiinteistöä.

Maalaiskuntien rakennuskaava-alueilla ovat tieverkostoa koskevat järjestelyt ja kaavan toteuttamisongelmat monessa suhteessa kaupunkiolosuhteista poikkeavia. Kunnallisten liikenneväylien rakentamis- ja kunnossapitokorvaussäännösten tulee kuitenkin kuntamuodosta riippumatta olla yhtenäiset, minkä vuoksi lakia ehdotetaan sovellettavaksi myös maalaiskuntien rakennuskaavateiden osalta. Rakennuskaavateiden rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi ehdotetaan perittäväksi rakennuskaavatiemaksua. Katumaksua koskevat säännökset ovat voimassa soveltuvin osin myös rakennuskaavatiemaksujen osalta (1 § 2 mom.).

Katumaksuvelvollisuus kohdistuu myös tontinvuokra- tai maanvuokrasopimuksen nojalla kiinteistön haltijana olevaan vuokramieheen hänen vuokrakiinteistöllä omistamiensa rakennusten ja laitteiden osalta. Sen sijaan vuokratun kiinteistön maapohjan osalta suoritettavasta katumaksusta vastaa sen omistaja. Näin ollen voi saman kiinteistön katumaksu jakaantua osittain tontin omistajan ja osittain vuokramiehen vastattavaksi.

Katumaksu määrätään vuosittain ja maksuvelvollisuus määräytyy katumaksun määräämisvuotta edeltäneen kalenterivuoden päättyessä vallinneen omistus- tai hallintasuhteen perusteella (2 §).

Katumaksun määrääminen.

Lakiehdotuksen mukaan katumaksu määräytyisi katujen rakentamisesta ja kunnossapidosta kunnalle aiheutuneiden todellisten kustannusten perusteella. Kiinteistöiltä perittäisiin mainittujen kustannusten peittämiseksi katumaksua tietty prosentti kiinteistön arvosta. Toimitetut selvitykset osoittavat, ettei ehdotusta voida rakentaa sen varaan, että kaikissa kunnissa olisi yhtenäinen prosenttiluku katumaksun pohjana. Näin menetellen tultaisiin eräissä kunnissa perimään katumaksuna suurempi määrä kuin todelliset kustannukset edellyttävät ja toisissa kunnissa määrä jäisi selvästi niiden alle. Niinpä prosenttiluku esitetään määrättäväksi kunkin kunnan osalta erikseen käyttäen perusteena kunnalle katujen rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneita todellisia kustannuksia sekä asemakaava-alueella sijaitsevien kiinteistöjen verotusarvoja. Koska kaava-alueella sijaitsevat kiinteistöt ovat katujen laadun suhteen eriarvoisessa asemassa eikä tätä seikkaa oteta riittävästi huomioon kiinteistöjen verotusarvoja määrättäessä, esitetään katumaksun yhdeksi määräytymisperusteeksi otettavaksi kiinteistön kohdalla olevan ja sen käyttöä palvelemaan tarkoitetun kadun laadun perusteella määräytyvä maksuluokka (3 §).

Lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin mukaan kiinteistön arvona pidettäisiin sitä arvoa, mikä kiinteistölle on vahvistettava viimeksi toimitetussa varallisuusverotuksessa ottamatta kuitenkaan huomioon tulo- ja varallisuusverolain (1043/74) 46 §:ssä säädettyä ikäalennusta ja 50 §:n nojalla pääasiallisesti omana tai perheen asuntona käytetystä rakennuksesta tai huoneistosta myönnettävää alennusta.

Mikäli kiinteistöllä ei ole varallisuusverotusta varten vahvistettavaa verotusarvoa, kuten valtion, sen laitosten ja seurakuntien omistamien kiinteistöjen osalta on asianlaita, tai mikäli kiinteistöjaotusta on katumaksun määräämisvuotta edeltäneenä vuotena muutettu, olisi tällaiselle kiinteistölle määrättävä arvo erikseen. Kiinteistöjen arvot määräisi lakiehdotuk-

sen 4 §:n 3 momentin mukaan kunnallishallituksen valitsemat neljä arviomiestä, joista yhden tulee edustaa kuntaa, yhden kiinteistönomistajia ja yksi arviomiehistä tulee valita asianomaisen verotoimiston virkamiehistä. Arviomiesten puheenjohtaja ei saa edustaa mitään mainituista tahoista. Jotta arviomiehet saisivat arvioitavista kiinteistöistä niiden arvon määräämiseksi tarvittavat tiedot, ehdotetaan lakiin otettavaksi erityinen ilmoittamisvelvollisuutta koskeva säännös (4 § 4 mom.).

Kotimaisen osakeyhtiön, osuuskunnan ja muun sellaisen yhteisön, jonka osakkaan tai jäsenen veronalaisia varoja ovat hänen osuutensa yhteisössä, omistaman kiinteistön verotusarvon määrääminen kuuluisi lakiehdotuksen mukaan kiinteistön sijaintikunnan verolautakunnalle. Koska mainittu verolautakunta vuosittain antaa lausunnon puheenaolevien kiinteistöjen verotusarvosta, olisi tarkoituksenmukaista että se myös määräisi katumaksun perusteena olevan arvon.

Katumaksu tulisi soveltuvin osin ulottaa koskemaan myös liikenne-, vaara- tai erityisaluetta samoin kuin muuta aluetta, jota ei ole kaavassa määrätty pääasiallisesti rakentamista varten, mikäli alue kuitenkin on rakennettu. Kiinteistön arvoa määrättäessä otettaisiin maapohjan arvo huomioon vain siltä osin kuin sen voidaan katsoa palvelevan alueella sijaitsevan rakennuksen käyttötarkoituksen edellyttämänä rakennuspaikkana (4 § 5 mom.).

Kuten edellä on esitetty jaettaisiin kiinteistöt sen kohdalla olevan kiinteistön käyttöä palvelemaan tarkoitetun kadun laadun perusteella kolmeen maksuluokkaan. Ensimmäiseen ja toiseen maksuluokkaan kuulumisen perusteena on yhtäältä se, että katu on rakennettu vahvistetun katupiirustuksen mukaisesti ja toisaalta sen päällysteen laatu. Kolmanteen maksuluokkaan kuuluisivat lakiehdotuksen mukaan kaikki ne kaava-alueella olevat kiinteistöt, jotka eivät kuulu kahteen ensimmäiseen maksuluokkaan. Mikäli kiinteistön kohdalla oleva ja sen käyttöä palveleva liikenneväylä on esimerkiksi yksityinen tie, kuuluu kiinteistö näin ollen kolmanteen maksuluokkaan (5 § 1 mom.). Tähän maksuluokkaan tulisivat määräajan kuulumaan 23 §:n siirtymäsäännösten mukaan myös ne kiinteistöt, jotka ovat aikaisemmin maksaneet kadun rakentamiskorvauksen.

Mikäli kiinteistö ei vahvistetun kaavan mukaisesti rajoitu katuun, määräytyisi sen maksuluokka lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin mukaisesti sen kadun mukaan, jolta liikenne kiinteistölle pääasiallisesti tapahtuu. Näin on esimerkiksi silloin, kun kiinteistön ja katualueen välissä sijaitsee puisto tai kadun varrella on korttelissa sijaitsevien kiinteistöjen yhteinen paikoitustontti, jolta on ainoastaan huoltoajo korttelissa sijaitseville kiinteistöille sallittu.

Lakiehdotuksen 5 §:n 3 momenttiin sisältyy erityissäännös sen tapauksen varalta, että kiinteistön pääasiallinen liikenne tapahtuisi yleisen tien kautta tai sellaisen yleisenä tienä rakennetun liikenneväylän kautta, jonka kunnossapitotehtävät kuuluvat kunnalle ja jota ei ole asianomaisten säännösten mukaisesti luovutettu yleiseen käyttöön. Yleisistä teistä annetun lain (243/54) 4 §:n mukaan yleisen tien rakentaminen ja kunnossapito kuuluu tienpitäjälle eli valtiolle tai kunnalle. Koska kiinteistölle, jonka liikenne tapahtuu yleisen tien kautta, ei aiheudu kustannuksia tämän liikenneväylän rakentamisesta eikä kunnossapidosta, tulisi tällainen kiinteistö lakiehdotuksen mukaan kuulumaan ensimmäiseen maksuluokkaan.

Asemakaavalaissa määriteltiin katumaa siten, että siihen sisältyi katu, tori ja puisto. Rakennuslaissa on puolestaan määritelty katualue. Siihen kuuluvat kadut ja muut yleiset liikenneväylät, joita ovat katua vastaavat muun nimiset ajoneuvo- ja jalankulkuliikennettä tai vain jompaa kumpaa liikennettä varten tarkoitetut alueet. Katukäsitteiden erilaisuuden takia on lakiehdotuksen 5 §:n 4 momenttiin otettu säännös, jonka mukaan se mitä on säädetty kadusta, koskee myös toria, puistoa ja muuta aluetta siltä osin kuin sitä käytetään yleisenä liikenneväylänä.

Ennen asemakaavalain voimaantuloa sisältyivät määräykset katujen rakentamisesta vahvistettujen katupiirustusten mukaisesti useimpiin rakennusjärjestyksiin. Koska tämän kysymyksen selvittäminen on ennen asemakaavalain voimaantuloa rakennettujen katujen osalta vaikeaa, on lakiehdotukseen otettu säännös siitä, että katua, joka on 1 päivänä tammikuuta 1932 ollut katuna yleisessä käytössä paikkakunnan liikennetarvetta vastaavaan kuntoon saatettuna, pidetään katupiirustuksen mukaisesti rakennettuun liikenneväylään verrattavana (5 § 5 mom.).

Lakiehdotuksen 6 §:ään sisältyy erityissäännös sen tapauksen varalta, että kunta on päätöksellään ottanut huolehtiakseen rakennuskaava-alueella olevan yksityistien koko tienpidosta. Koska kunta huolehtisi tuollaisen yksityistien rakentamisen ja kunnossapidon ohella myös

puhtaanapidosta, kuuluisivat sen varrella olevat kiinteistöt toiseen maksuluokkaan. Katumaksu määrättäisiin tietyn prosentin (katumaksuprosentin) mukaan kiinteistön arvosta. Katumaksuprosentti saadaan laskemalla, kuinka monta prosenttia kunnalle katujen rakentamisesta vuosittain aiheutuneet kustannukset ovat kunnan alueella sijaitsevien maksuvelvollisten kiinteistöjen arvon yhteismäärästä. Prosenttiluku esitetään laskettavaksi täysinä sadasosaprosentteina (7 § 1 ja 2 mom.).

Jotta kiinteistöiltä perittävät katumaksut pysyisivät vuosittain mahdollisimman tasaisina riippumatta siitä, joutuuko kunta jonakin vuonna tekemään poikkeuksellisen paljon katujen rakennus- tai parannustöitä, olisi katumaksuprosenttia määrättäessä kadun rakentamis- ja kunnossapitokustannuksista otettava huomioon maksun määräämisvuotta välittömästi edeltäneiden kolmen kalenterivuoden kustannusten keskiarvo. Näin ollen kunnalle katumaksuna perittävät katujen rakentamis- ja kunnossapitokustannukset tulevat olemaan keskimäärin kaksi vuotta jäljessä kulloisenkin katumaksun määräämisvuoden kustannustasoon verrattuna. Ottaen huomioon tämän samoin kuin sen, että katumaksulla katetaan myös kunnossapitokustannukset, olisi katumaksuprosenttia määrättäessä otettava huomioon 60 % kunnalle katujen rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneista kustannuksista (7 § 3 mom.). Loput kustannuksista jäisivät perittäväksi kunnallisverotuksella.

Katumaksujen porrastaminen eri maksuluokkien mukaisten kiinteistöjen kesken tapahtuisi siten, että toiseen ja kolmanteen maksuluokkaan kuuluvien kiinteistöjen arvoja olisi ennen kiinteistölle tulevan katumaksun määräämistä alennettava edellisten osalta 40 ja jälkimmäisten osalta 70 prosentilla. Jotta kadun rakennus- ja kunnossapitokustannuksista saataisiin katumaksuina perityksi koko se määrä, mitä lakiehdotusta laadittaessa on edellytetty, on sanotut alennukset toiseen ja kolmanteen maksuluokkaan kuuluvien kiinteistöjen osalta otettava huomioon myös kiinteistöjen arvojen yhteismäärää määrättäessä jo ennen katumaksuprosentin laskemista (7 § 4 mom.). Suhdeluvun säilyttämiseksi samana maksuluokan mukainen alennus otetaan siis huomioon sekä katumaksuprosenttia laskettaessa että kiinteistön katumaksua määrättäessä.

Koska kunta katumaksun saajana ei luonnollisestikaan ole maksuvelvollinen omistamiensa kiinteistöjen osalta, ei sen omistamia tai hallitsemia kiinteistöjä otettaisi huomioon kiinteistöjen arvojen yhteismäärää laskettaessa.

Kadun samoin kuin rakennuskaavatien rakentaminen on kunnan tehtävä. Rakennuslain 78 §:n mukaan kadun rakentamisena pidetään kadun ensimmäisen rakentamisen ja päällystämisen ohella kadun perustuksen vahvistamista, sorapäällysteisen kadun kestopäällystämistä, kestopäällysteen muuttamista huomattavasti korkealuokkaisemmaksi ja muuta näihin verrattavaa parannustyötä. Mainituista toimenpiteistä aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi perittäisiin katumaksua. Katujen kunnossapidosta aiheutuneina kustannuksina pidetään eduskunnalle samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annettavaan hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta 3 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia. Katumaksu kattaisi myös näistä toimenpiteistä kunnalle aiheutuneet kustannukset (8 § 2 mom.).

Kiinteistön omistajien ja haltijoiden kannalta ei kuitenkaan olisi oikeudenmukaista, että he joutuisivat kustantamaan myös sellaisten katuosuuksien rakentamis- ja kunnossapitokustannukset, jotka eivät ole niin sanottuina asuntokatuina kiinteistön käytössä, vaan palvelevat lähinnä kauko- ja kauttakulkuliikenteen tarpeita. Tämän vuoksi lakiehdotuksen 8 §:n 1 momentissa luetellaan ne rakentamis- ja kunnossapitokustannukset, joita ei oteta huomioon katumaksua määrättäessä. Tällaisia kustannuksia ovat ne kadun rakentamiskustannukset, jotka aiheutuvat:

1) kauko- tai kauttakulkuliikenteelle tärkeän kadun rakentamisesta sellaisen katuosuuden osalta, jolle ei ole pääsyä tonteilta sekä poikkikaduilta paitsi erityisesti järjestetyissä liittymiskohdissa;

2) kunnan sisäistä yhdysliikennettä palvelevan kadun rakentamisesta, mikäli katu liittymien osalta on rinnastettavissa 1 kohdassa tarkoitettuun katuun; sekä

3) istutusten, risteysvalojen sekä kallisrakenteisen sillan, tunnelin, leikkauksen tai penkereen rakentamisesta.

Katumaksua määrättäessä huomioon otettavien kadun kunnossapitokustannusten osalta olisivat voimassa samat rajoitukset kuin kadun rakentamiskustannusten osalta (8 § 3 mom.). Kunnossapitokustannuksina ei myöskään pidettäisi kustannuksia, jotka aiheutuvat kunnalle silloin, kun kunta on ottanut korvausta vastaan

huolehtiakseen kiinteistönomistajalle kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapitoa koskevan lakiehdotuksen mukaan kuuluvista tehtävistä (8 § 2 mom.).

Lakiehdotuksen 9 §:n mukaan kunnallishallitus vahvistaa vuosittain kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneet kustannukset. Ennen päätöksen tekemistä on asiaa koskeva ehdotus pidettävä julkisesti nähtävänä muistutusten tekemistä varten. Kunnallishallituksen päätöksestä on mahdollisuus tehdä kunnallisvalitus. Mikäli kustannukset valituksen johdosta muuttuvat, otetaan muutos vähennyksenä tai lisäyksenä huomioon katumaksun määräytymisperusteena olevia kustannuksia seuraavan kerran laskettaessa.

Kunnallishallitus määrää ja maksuunpanee katumaksun. Tämän tulee tapahtua kunkin kalenterivuoden syyskuun loppuun mennessä. Määräaika ei ole kuitenkaan luonteeltaan prosessuaalinen. Katumaksu ehdotetaan määrättäväksi täysinä markkoina (10 §).

Kunnallishallituksen katumaksun määräämistä koskeva päätös, johon tulee liittää maksuunpanoluettelo, on pidettävä julkisesti nähtävänä muistutusten tekemistä varten. Jokaiselle, jolle on määrätty katumaksua maksettavaksi, on kirjoitettava maksulippu, josta tulee käydä ilmi katumaksun määräämisen perusteet, toisin sanoen kiinteistön maksuluokka ja arvo sekä katumaksuprosentti (12 §).

Verotoimiston kiinteistöjen verotusarvoja koskevasta ilmoittamisvelvollisuudesta säädetään lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentissa. Saman pykälän 2 momentin mukaan olisivat kunnan viranomaiset velvolliset pitämään salassa tiedoksi saamansa arvot.

Erinäiset säännökset.

Lakiehdotuksessa on säännökset muutoksenhausta katumaksun määräämistä koskevaan päätökseen (13 § 1 mom.), katumaksua määrättäessä tapahtuneesta laskuvirheestä ja sen oikaisemisesta (14 §) sekä katumaksun maksamatta jättämisen seuraamuksista ja katumaksun ulosottokelpoisuudesta (15 §).

Katumaksun maksamisen turvaamiseksi kiinteistön omistajan tai haltijan vaihtuessa ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, jonka mukaan myös uusi omistaja tai haltija on vastuussa katumaksusta ja korosta maksuunpanovuotta seuraavien viiden vuoden ajan.

Kunta voisi harkintansa mukaan hakemuksesta myöntää osittaisen tai täydellisen vapautuksen samoin kuin lykkäystä katumaksun suorittamisesta, jos kiinteistönomistajan tai haltijan maksukyky on olennaisesti vähentynyt tai hän on kuollut taikka katumaksun periminen rakennusten tuhoutumisen tai muun omaisuutta kohdanneen vahingon vuoksi on ilmeisesti kohtuutonta (17 §).

Lakiehdotukseen ei ole otettu vapaata sopimusoikeutta katumaksun osalta. Kuitenkin eräissä tapauksissa lähinnä kunnassa suoritettavien suurehkojen rakentamistoimenpiteiden, kuten aluerakentamiskohteiden ja teollisuuslaitosten rakentamisen, yhteydessä on tarkoituksenmukaista antaa kunnalle mahdollisuus sopia siitä, että rakentamistoimenpiteen suorittaja vastaa siihen liittyvien katujen rakentamisesta ja niiden kustannuksista. Jotta näiden katujen varrella sijaitsevien kiinteistöjen omistajat eivät joutuisi eriarvoiseen asemaan muihin kiinteistönomistajiin verrattuna ja maksamaan kahteen kertaan katujen rakentamisesta aiheutuneita kustannuksia, on lakiehdotukseen otettu säännös rakentajan suorittamien kadunrakentamiskustannusten kuittaamisesta asianomaisten kiinteistöjen katumaksulla. Kuittaus otetaan huomioon kuitenkin enintään viiden vuoden ajalta siitä, kun katumaksu kiinteistölle ensimmäisen kerran määrättiin (18 §).

Lakiehdotuksen 19 §:ään sisältyy puolestaan säännös sen tapauksen varalta, että kiinteistölle vahvistetaan kaava lain voimaantulon jälkeen tai kiinteistölle vahvistettu kaava kumotaan.

Lakiehdotukseen sisältyy myös säännös kunnan velvollisuudesta suorittaa valtiolle korvausta katumaksun määräämistä varten suoritetusta kiinteistöjen arvojen määräämisestä, niiden sekä vahvistettujen verotusarvojen ilmoittamisesta aiheutuneista kustannuksista. Korvauksen suuruus olisi 3 promillea kunnassa maksuun pannun katumaksun määrästä (20 §).

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.

Voimaantulosäännöksen mukaan ensimmäiset katumaksut määrätään lain voimaantuloa seuraavana vuotena. Näin ollen ensimmäisenä vuotena selvitettäisiin kustannukset ja verotusarvot, joiden perusteella katumaksu ensimmäisen kerran määrättäisiin. Lisäksi kahtena ensimmäisenä katumaksun määräämisvuotena otettaisiin huomioon vain ne kustannukset, jotka on määrätty lakiehdotuksen mukaisesti (21 ja 22 §).

Lakiehdotuksen 23 ja 24 §:ään sisältyvät siirtymäsäännökset niiden tapausten varalle, jolloin kadun rakentamiskorvaus on aikaisem-

pien säännösten nojalla suoritettu tai sen suorittaminen lain voimaan tullessa on kesken taikka korvauksen periminen on rauennut. Tällaiset kiinteistöt kuuluisivat lakiehdotuksen mukaiseen kolmanteen maksuluokkaan 20 vuotta siitä, kun kiinteistönomistajan velvollisuus suorittaa rakennuslain mukaiset kadun tai rakennuskaavatien rakentamiskustannukset on syntynyt, kuitenkin vähintään viisi vuotta lain voimaantulosta (23 §). Rakennuslain 148 §:n 3 momentissa tarkoitettua erikseen määrättyä korvausta kadun kestopäällystämisestä tai uudelleen päällystämisestä ei oteta huomioon tässä laissa tarkoitettuna kadun rakentamisen korvauksena.

Lakiehdotukseen sisältyy siirtymäsäännös myös niiden kunnan luovuttamien tai vuokraamien tonttien ja rakennuspaikkojen osalta, joiden kauppahintaan tai vuokraan on ennen lain voimaantuloa sisällytetty korvaus kadun tai rakennuskaavatien rakentamisesta. Nämä kiinteistöt kuuluisivat kolmanteen maksuluokkaan 20 vuotta kiinteistöllä olevan rakennuksen rakentamisesta, kuitenkin vähintään viisi vuotta mutta enintään 20 vuotta lain voimaantulosta. Viimeksi mainittu siirtymäsäännös koskisi myös kiinteistöä, jonka osalta kadun rakentamiskorvauksen suorittamisesta on ennen lain voimaantuloa sovittu. Tämä tapaus koskee lähinnä niin sanottuja aluerakentamissopimuksia (24 §).

Edellä mainituista siirtymäsäännöksistä johtuu, että katumaksu saattaa eräissä kunnissa lain voimaantuloa seuraavina 5 vuotena muodostua jonkin maksuluokan kohdalla poikkeavan suureksi ja siten kiinteistölle ilmeisen kohtuuttomaksi. Näiden tapausten varalle ehdotetaan sisäasiainministeriölle annettavaksi oikeus asianomaisen kunnan esityksestä päättää, että katumaksu perittäisiin tältä osin laskelmallista määrää pienempänä (25 §).

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kunnalle suoritettavasta katumaksusta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Yleiset säännökset.

1 §.

Kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta on asemakaava-alueella sijaitsevan kiinteistön omistajan tai omistajan vertaisen haltijan suoritettava sille kunnalle, jonka alueella kiinteistö sijaitsee, vuotuista katumaksua sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Rakennuskaavatien rakentamisesta ja kunnossapidosta on rakennuskaava-alueella sijaitsevan kiinteistön omistajan tai omistajan vertaisen haltijan suoritettava rakennuskaavatiemaksua soveltuvin osin sen mukaan kuin tässä laissa säädetään katumaksusta.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty kiinteistönomistajasta ja kiinteistöstä, koskee vastaavasti tontinvuokra- tai maanvuokrasopimuksen nojalla kiinteistön haltijana olevaa vuokramiestä sekä vuokra-alueella olevia rakennuksia ja laitteita.

Mitä tässä laissa säädetään kadusta, asemakaavasta ja katupiirustuksesta, on vastaavasti voimassa rakennuskaavatiestä, rakennuskaavasta ja tiepiirustuksesta.

2 §.

Maksuvelvollinen on se, joka katumaksun määräämisvuotta edeltäneen kalenterivuoden päättyessä omistaa tai tontinvuokra- tai maanvuokrasopimuksen nojalla hallitsee 1 §:ssä tarkoitettua kiinteistöä.

Katumaksun määrääminen.

3 §.

Katumaksu määrätään jäljempänä mainituin tavoin kiinteistön arvon, maksuluokan sekä kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneiden kustannusten perusteella.

4 §.

Kiinteistön arvona pidetään tätä lakia sovellettaessa sille viimeksi toimitetun varallisuusverotuksen mukaan vahvistettavaa arvoa ottamatta huomioon tulo- ja varallisuusverolain (1043/74) 46 ja 50 §:ssä tarkoitettuja alennuksia.

Milloin kiinteistölle ei ole vahvistettava verotusarvoa varallisuusverotusta varten tai kiinteistöjaotusta on katumaksun määräämisvuotta edeltäneenä kalenterivuotena muutettu, on

kiinteistölle määrättävä arvo niiden perusteiden mukaan, jotka koskevat verotusarvon määräämistä 1 momentissa tarkoitetussa varallisuusverotuksessa.

Kotimaisen osakeyhtiön, osuuskunnan ja muun sellaisen yhteisön, jonka osakkaan tai jäsenen veronalaisia varoja ovat hänen osuutensa yhteisössä, omistaman kiinteistön arvon määrää sen kunnan verolautakunta, jonka alueella kiinteistö sijaitsee. Muun 2 momentissa tarkoitetun kiinteistön arvon määrää kunnallishallituksen neljäksi vuodeksi kerrallaan valitsemat neljä arviomiestä, joista yhden tulee edustaa kuntaa, yhden kiinteistönomistajia ja yksi tulee valita sen veropiirin verotoimiston virkamiehistä, johon asianomainen kunta kuuluu. Arviomiesten puheenjohtajaksi tulee valita henkilö, joka ei edusta mainittuja tahoja. Erimielisyyden ilmaantuessa tulee arviomiesten päätökseksi se mielipide, jota useimpien on katsottava kannattaneen, sekä äänten jakaantuessa tasan se mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut.

Arvioitavan kiinteistön osalta maksuvelvollisen on vuosittain maaliskuun loppuun mennessä annettava arviomiehille kiinteistön arvon määräämiseksi tarvittavat tiedot. Ellei maksuvelvollinen ole tietoja antanut, on arviomiesten arvioitava kiinteistön arvo.

Liikenne-, vaara- tai erityisalueen samoin kuin muun alueen, jota ei ole asemakaavassa määrätty pääasiallisesti rakentamista varten, arvoa määrättäessä otetaan huomioon alueella olevat rakennukset ja rakennelmat sekä niiden käyttötarkoituksen edellyttämä rakennuspaikka.

5 §.

Kiinteistöt jaetaan kiinteistön kohdalla olevan, sen käyttöä palvelemaan tarkoitetun kadun laadun perusteella kolmeen maksuluokkaan:

I kiinteistö, jonka kohdalla oleva katu on rakennettu vahvistetun katupiirustuksen mukaisesti ja on kestopäällystetty;

II kiinteistö, jonka kohdalla oleva katu on rakennettu vahvistetun katupiirustuksen mukaisesti, mutta ei ole kestopäällystetty; sekä

III muut kiinteistöt.

Jollei kiinteistö vahvistetun asemakaavan mukaan rajoitu katuun, määräytyy maksuluokka sen kadun mukaan, jolta liikenne kiinteistölle pääasiallisesti tapahtuu.

Kiinteistö, jolle liikenne pääasiallisesti tapahtuu yleisen tien kautta tai sellaisen yleisenä tienä rakennetun liikenneväylän kautta, jonka kunnossapitotehtävät kuuluvat kunnalle mutta jota ei ole asemakaavalain (145/31) tai rakennuslain (370/58) mukaisesti luovutettu yleiseen käyttöön, kuuluu 1 momentissa tarkoitettuun I maksuluokkaan.

Mitä edellä on säädetty kadusta, koskee myös toria, puistoa ja muuta aluetta siltä osin kuin sitä käytetään yleisenä liikenneväylänä.

Vahvistetun katupiirustuksen mukaisesti rakennettuun liikenneväylään verrattavana pidetään katua, joka on ollut 1 päivänä tammikuuta 1932 katuna yleisessä käytössä paikkakunnan liikennetarvetta vastaavaan kuntoon saatettuna.

6 §.

Milloin kunta on päätöksellään ottanut huolehtiakseen rakennuskaava-alueella olevan yksityistien koko tienpidosta, kuuluvat kyseisen rakennuskaavatien varrella olevat kiinteistöt 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun II maksuluokkaan.

7 §.

Katumaksu määräytyy tietyn prosentin (katumaksuprosentti) mukaan kiinteistön arvosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu katumaksuprosentti saadaan laskemalla kuinka monta prosenttia kunnalle katujen rakentamisesta ja kunnossapidosta vuosittain aiheutuneet kustannukset ovat 1 §:ssä tarkoitettujen kiinteistöjen arvojen yhteismäärästä. Prosenttiluku lasketaan täysinä sadasosaprosentteina.

Katumaksuprosenttia laskettaessa otetaan kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneina kustannuksina huomioon 60 prosenttia kunnalle katumaksun vahvistamista välittömästi edeltäneenä kolmena kalenterivuotena aiheutuneiden mainittujen kustannusten keskiarvosta.

Tätä pykälää sovellettaessa on II maksuluokkaan kuuluvan kiinteistön arvoa alennettava 40 prosentilla ja III maksuluokkaan kuuluvan kiinteistön arvoa 70 prosentilla.

8 §.

Kadun rakentamiskustannuksina ei pidetä kustannuksia, jotka aiheutuvat:

1) kauko- tai kauttakulkuliikenteelle tärkeän kadun rakentamisesta sellaisen katuosuuden osalta, jolle ei ole pääsyä tonteilta eikä poikkikaduilta paitsi erityisesti järjestetyissä liittymäkohdissa;

2) kunnan sisäistä yhdysliikennettä palvelevan kadun rakentamisesta, jos katu liittymien osalta on rinnastettavissa 1 kohdassa tarkoitet-

tuun katuun; sekä

3) istutusten, risteysvalojen sekä kallisrakenteisen sillan, tunnelin, leikkauksen tai penkereen rakentamisesta.

Kadun kunnossapitokustannuksina pidetään kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain (/) 3 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneita kustannuksia lukuun ottamatta sanotun lain 7 ja 12 §:ssä tarkoitettuja kustannuksia.

Mitä 1 momentissa on säädetty kadun rakentamiskustannuksista, on vastaavasti voimassa kadun kunnossapitokustannusten osalta.

9 §.

Kunnallishallitus vahvistaa 7 §:n 3 momentissa tarkoitetut kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta kunnalle aiheutuneet kustannukset.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä on sitä koskeva ehdotus pidettävä julkisesti nähtävänä muistutusten tekemistä varten vähintään 14 päivän ajan siitä, kun nähtäville asettamisesta on ilmoitettu niin kuin kunnallisten ilmoitusten julkaisemisesta kunnassa on säädetty.

Mikäli kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneiden kustannusten määrä on valituksen johdosta muuttunut, otetaan muutos huomioon vähennyksenä tai lisäyksenä seuraavia 7 §:n 3 momentin mukaisia kustannuksia laskettaessa.

10 §.

Katumaksun määrää ja panee maksuun edellä mainittujen perusteiden mukaan kunnallishallitus kunkin kalenterivuoden syyskuun loppuun mennessä.

Katumaksu määrätään täysinä markkoina.

11 §.

Verotoimiston on ilmoitettava veropiirin alueella olevien kuntien kunnallishallituksille verolautakunnan kiinteistöille määräämät verotusarvot ja 4 §:n 3 momentissa tarkoitetut arvot katumaksun määräämisvuoden maaliskuun loppuun mennessä. Kunnan viranomaiset ovat velvolliset pitämään salassa 1 momentissa tarkoitetut arvot.

12 §.

Kunnallishallituksen katumaksun määräämistä koskeva päätös, joka sisältää myös maksuunpanoluettelon, on pidettävä julkisesti nähtävänä 14 päivän ajan siitä, kun nähtäville asettamisesta on ilmoitettu sillä tavoin kuin kunnallisten ilmoitusten julkaisemisesta kunnassa on säädetty.

Jokaiselle, jonka maksettavaksi on määrätty katumaksua, on maksuunpanoluettelon mukaisesti kirjoitettava maksulippu, josta ilmenevät katumaksun määräämisen perusteet. Maksuliput, joihin on merkittävä, miten katumaksun määräämistä koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta, on ennen maksuunpanoluettelon nähtäville asettamista lähetettävä maksuvelvollisille.

Erinäiset säännökset.

13 §.

Katumaksun määräämistä koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla sen läänin lääninhallitukselta, jonka alueella kiinteistö sijaitsee, 30 päivän kuluessa siitä, kun 12 §:n 1 momentissa tarkoitettu kunnallishallituksen päätös on asetettu nähtäville. Muutosta ei kuitenkaan tässä yhteydessä saa hakea 8 §:ssä tarkoitettujen kustannusten osalta.

14 §.

Jos katumaksu laskuvirheen tai siihen verrattavan erehdyksen vuoksi on määrätty liian pieneksi tai jäänyt kokonaan määräämättä, kunnallishallitus voi oikaista katumaksun sen määräämisvuotta seuraavan kahden vuoden kuluessa.

15 §.

Katumaksu on suoritettava päätöksessä ilmoitettuna aikana mahdollisesta valituksesta huolimatta. Jos katumaksua ei makseta kunnallishallituksen määräämässä ajassa, erääntyneelle määrälle on suoritettava korkoa 12 prosenttia erääntymispäivästä.

Erääntynyt maksamatta oleva katumaksu saadaan ulosottaa maksuvelvolliselta siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin on säädetty.

16 §.

Kiinteistön omistajan tai haltijan vaihtuessa vastaa myös uusi omistaja tai haltija maksamatta jätetystä katumaksusta ja korosta, mikäli ne eivät ole olleet maksamatta pitempää aikaa kuin viisi vuotta maksuunpanoa seuranneen vuoden alusta.

Kunnan on pidettävä maksuunpannuista ja perityistä katumaksuista luetteloa.

Jos katumaksu valituksen johdosta poistetaan

tai sitä alennetaan, on kunnan suoritettava liikaa maksettu määrä takaisin sekä korkoa maksupäivästä takaisinmaksupäivään saakka Suomen Pankin viimeksi mainittuna päivänä käyttämän alimman diskonttokoron mukaan.

17 §.

Jos kiinteistön omistajan tai haltijan maksukyky sairaudesta, tapaturmasta tai muusta sellaisesta syystä on olennaisesti vähentynyt taikka jos hän on kuollut tai jos maksun periminen rakennusten tuhoutumisen tai muun omaisuutta kohdanneen vahingon vuoksi on ilmeisesti kohtuutonta, voi kunta harkintansa mukaan hakemuksesta myöntää osittaisen tai täydellisen vapautuksen maksusta. Samoin edellytyksin voidaan myöntää maksun suorittamisen lykkäystä.

18 §.

Kunta voi rakentamistoimenpiteen suorittajan kanssa sopia siitä, että rakentamistoimenpiteeseen liittyvä katujen rakentaminen tapahtuu tämän kustannuksella. Tällaisen kadun varrella sijaitseva kiinteistö on vapaa katumaksun suorittamisesta siihen saakka, kun sen osalle laskettavat katumaksut vastaavat yhteismäärältään kyseisiä rakentamiskustannuksia, kuitenkin enintään 5 vuotta siitä, kun katumaksu määrättiin tämän lain mukaisesti kiinteistölle ensimmäisen kerran.

19 §.

Sellaisen kiinteistön osalta, jolle asemakaava vahvistetaan tämän lain voimaantulon jälkeen, alkaa maksuvelvollisuus kaavan vahvistamisvuotta seuraavan kalenterivuoden alusta.

Mikäli asemakaava kumotaan, maksuvelvollisuus lakkaa kaavan kumoamista seuraavan kalenterivuoden alusta.

20 §.

Valtio saa maksuunpannusta katumaksusta 3 promillea korvaukseksi kiinteistön arvon määräämisestä ja sanotun arvon ja varallisuusverotuksessa vahvistettujen verotusarvojen ilmoittamisesta asianomaisille kunnille. Korvaus on otettava huomioon asianomaisen verotoimiston menojen vähennyksenä ennen katumaksun määräämisvuodelta toimitettavaa, verotuslain 136 §:ssä tarkoitettua kustannusten jakoa.

Asianomaisen kunnan on katumaksun määräämisvuotta seuraavan vuoden maaliskuun 15 päivään mennessä, kuitenkin viimeistään sanottujen kustannusten perimisen yhteydessä, suoritettava valtiolle sille kuuluva korvaus, jonka perimisestä ja määrän oikeellisuuden selvittämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä kustannuksista on verotuslaissa (482/58) ja verotusasetuksessa (530/59) säädetty.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset.

21 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 19 kuitenkin siten, että ensimmäiset katumaksut määrätään lain voimaantuloa seuraavana vuonna.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

22 §.

Sen estämättä, mitä edellä on säädetty, otetaan katumaksua ensimmäisen kerran määrättäessä kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneina kustannuksina huomioon lain voimaantulovuotena kunnalle kadun rakentamisesta ja kunnossapidosta aiheutuneet kustannukset sekä seuraavana vuotena kahtena edellisenä vuotena aiheutuneiden mainittujen kustannusten keskiarvo.

23 §.

Sen estämättä, mitä edellä on säädetty, kuuluu kiinteistö, jonka osalta on maksettu tai maksetaan asemakaavalain tai rakennuslain tai rakennusjärjestyksen mukainen korvaus kadun rakentamisesta taikka jonka osalta sellaisen korvauksen periminen on rakennuslain 148 §:n 5 momentissa tarkoitetulla tavalla rauennut, 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun III maksuluokkaan 20 vuotta siitä, kun kiinteistönomistajan velvollisuus suorittaa rakennuslain tai rakennusjärjestyksen mukaiset kadun rakentamisesta aiheutuneet kustannukset on syntynyt, kuitenkin vähintään 5 vuotta tämän lain voimaantulosta. Tässä laissa tarkoitetuksi korvaukseksi ei katsota rakennuslain 148 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvausta.

24 §.

Tontti, jonka kunta on luovuttanut ennen rakennuslain voimaantuloa taikka luovuttanut rakennuslain voimaantulon jälkeen pidättämättä itselleen oikeutta rakennuslain tai rakennusjärjestyksen mukaisen korvauksen perimiseen, kuuluu 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun III maksuluokkaan 20 vuotta kiinteistöllä olevan rakennuksen rakentamisesta, kuitenkin vähintään 5 vuotta, mutta enintään 20 vuotta tämän

lain voimaantulosta.

Mitä 1 momentissa on säädetty sovelletaan vuokratonttiin tai -alueeseen, jonka kunta on antanut vuokralle ennen tämän lain voimaantuloa ilman, että vuokrasopimuksessa on pidätetty erikseen oikeus korvauksen saamiseen kadun rakentamisesta. Sama koskee kiinteistöä, jonka osalta kadun rakentamiskorvauksen suorittamisesta on ennen tämän lain voimaantuloa sovittu.

25 §.

Mikäli tämän lain soveltamisesta aiheutuisi lain voimaantulosta laskettavan 5 vuoden siirtymäkauden aikana, että katumaksu kunnan erityisistä olosuhteista johtuen muodostuisi jonkin maksuluokan kohdalla muihin maksuluokkiin verrattuna poikkeavan suureksi ja kiinteistöille ilmeisen kohtuuttomaksi, sisäasiainministeriö voi asianomaisen kunnan esityksestä päättää, että katumaksu peritään kyseiseltä osin laskelmallista määrää pienempänä.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta.

Yleisperustelut.

Kadun kunnossa- ja puhtaanapidon lainsäädännöllinen järjestäminen on ollut vireillä 1920-luvulta saakka. Tähän mennessä yritykset tämän kysymyksen ratkaisemiseksi ovat päättyneet seuraavaan kolmeen ehdotukseen: hallituksen esitys eduskunnalle asemakaavalainsäädännöksi (n:o 1 1929 II vp.), katurasituskomitean mietintö (komiteanmietintö 1961) sekä kaavoitus- ja rakennusasiainneuvottelukunnan katujaoston ehdotus (21 päivältä huhtikuuta 1969). Nämä eivät ole kuitenkaan johtaneet lopullisiin lainsäädäntötoimenpiteisiin ehdotusten kariutuessa lähinnä kustannusten jakoa koskeviin erimielisyyksiin.

Eduskunta on toistuvasti kuluneiden vuosien aikana kiinnittänyt huomiota katujen kunnossa- ja puhtaanapitokysymyksen nopean ratkaisemisen tarpeellisuuteen.

Kadun kunnossa- ja puhtaanapitoa koskevat määräykset ovat edelleen rakennuslain (370/58) 14 ja 15 §:iin sisältyvien valtuutusten nojalla kuntien rakennusjärjestyksissä. Nämä määräykset ovat peruslinjoiltaan vanhentuneita. Tämän lisäksi kiinteistönomistajien asema vaihtelee paikallisista olosuhteista riippuen. Kaupunkien rakennusjärjestysten mukaan kadun kunnossa- ja puhtaanapito kuuluu tontinomistajan tehtäviin siten, että hän on velvollinen huolehtimaan tontin edustalla olevan, rakennusjärjestyksessä tarkemmin määritellyn katuosuuden kunnossa- ja puhtaanapidosta. Kunnossapitovelvollisuus käsittää lähinnä kadun tasaisena pitämisen sekä rikkoutuneen ja kuluneen päällysteen uusimisen. Puhtaanapitoon kuuluu paitsi kadun pitäminen puhtaana roskista ja muista jätteistä myös kadun auraus, hiekoittaminen liukkauden välttämiseksi sekä lumen poiskuljettaminen. Rakennuskaavateiden kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuuden osalta ovat voimassa vastaavat rakennusjärjestysten määräykset, kuitenkin sillä erotuksella, että maalaiskunnissa hoito tavella kuuluu puhtaanapidon asemasta kunnossapitoon.

Nykyiset määräykset ovat syntyneet aikana, jolloin liikenne ja katujen kuluminen oli vähäistä. Katujen kuntoa koskevat vaatimukset olivat nykyistä pienemmät. Tätä nykyä esimerkiksi kunnan sisääntuloliikennettä palvelevan kadun kestopäällyste saatetaan joutua uusimaan muutaman vuoden välein. Työn suorittamisesta ja siitä aiheutuneista kustannuksista vastaavat kadun varrella olevien kiinteistöjen omistajat.

Harkittaessa kysymystä, miten katujen kunnossa- ja puhtaanapitorasitus olisi jaettava yhtäältä kunnan ja toisaalta tontinomistajien kesken, on lähdettävä siitä, että kadun kunnossa- ja puhtaanapidon tarkoituksena on pitää katu sellaisessa kunnossa, että se tyydyttää sekä ajoneuvo- että jalankulkuliikenteen tarpeet. Nykyisten vaatimusten mukaisesti katujen kunnossa- ja puhtaanapitotyöt olisi tehtävä mahdollisimman nopeasti. Tämä puolestaan edellyttää koneiden käytön lisäämistä. Kunnan mahdollisuudet hankkia työkoneita ovat yleensä paremmat kuin tontinomistajan, minkä ohella kunnalla on mahdollisuudet näiden koneiden tehokkaaseen ja taloudelliseen käyttöön. Näin ollen olisi katujen kunnossa- ja puhtaanapidon kannalta tarkoituksenmukaista siirtää kunnan tehtäväksi sellaiset työt, jotka vaativat keskitettyä konevoiman käyttöä.

Tarkasteltaessa kadun kunnossa- ja puhtaanapitoon kuuluvia erilaisia töitä voidaan todeta seuraavaa:

U u d e l l e e n p ä ä l l y s t ä m i n e n. Tontin omistaja ei yleensä voi turvautumatta vieraaseen apuun suorittaa kadun uudelleen päällystämistä. Mitä pienempään alaan työ tällöin kohdistuu, sitä suuremmat ovat kustannukset pinta-alayksikköä kohti. Joutuessaan huolehtimaan laajempien alueiden kunnossapidosta kunnat pystyvät yleensä teettämään työn halvemmalla kuin tontinomistajat. Näin ollen olisi

tarkoituksenmukaista siirtää kestopäällysteen uusiminen kunnan tehtäväksi.

Ajoradan auraaminen. Pelkästään se, että auraaminen tapahtuu koneellisesti, puoltaa tehtävän siirtämistä kunnalle. Kokemus on osoittanut, että kunnan työnä aurauskustannukset pinta-alayksikköä kohti jäävät muihin järjestelyihin verrattuna pienemmiksi. Lukuunottamatta joitakin poikkeuksia, jotka lähinnä tulevat kysymykseen keskitetysti hoidetun kiinteistöhuollon osalta, ei tontinomistajilla ole mahdollisuuksia tehtävän hoitamiseen yhtä tehokkaasti ja halvalla.

Ajoradan höylääminen ja hiekoittaminen voidaan siirtää kunnan tehtäväksi samoilla perusteilla kuin auraaminenkin. Nämäkin työt suoritetaan yleensä koneellisesti.

Ajoradan puhtaanapito. Useissa tapauksissa olisi tarkoituksenmukaista, että ajoradan pintaan kerääntynyt pöly ja muu lika puhdistettaisiin koneellisesti. Toisaalta kunnilla ei ainakaan toistaiseksi ole mahdollisuuksia hankkia itselleen sellaista määrää tarvittavaa kalustoa, että työ voitaisiin siirtää niiden tehtäväksi. Lisäksi on todettava, että harja- ja muiden vastaavien koneiden tehokas käyttäminen voi tulla kysymykseen vain kestopäällysteisillä kaduilla. Näin ollen jäisi huomattava osa kaduista joka tapauksessa koneellisen hoidon ulkopuolelle. Tämän vuoksi ei voida pitää perusteltuna ajoratojen puhtaanapidon siirtämistä kunnille. Kuitenkin toisaalta kunnalle tulisi varata mahdollisuus ottaa joko kokonaan tai joiltakin osin huolehtiakseen katuverkon puhtaanapidosta, mikäli sen kalusto antaa siihen mahdollisuudet.

Jalkakäytävien kunnossa- ja puhtaanapito näyttäisi edelleen parhaiten soveltuvan kiinteistönomistajien hoidettavaksi. Sen lisäksi, että jalkakäytävä palvelee läheisemmin tonttia kuin ajorata, on myös jalankulkijoiden kannalta parempi, että jalkakäytävän hoidosta talvella vastaa tontinomistaja eikä kunta.

Tontinomistajien rasituksista taloudellisesti suurin on kuntien keskustoissa lumen ajo kadulta. Tämä työ suoritetaan tosin koneellisesti, mutta koska kunnilla ei ole riittävästi omaa kalustoa, ei lumen poisajovelvollisuuden siirtäminen kunnille parantaisi tilannetta työn suorittamisen kannalta. Samalla tavalla kuin kiinteistönomistajat nykyisin, joutuisivat kunnat turvautumaan pääasiallisesti yksityisiin urakoitsijoihin. Ei ole myöskään mielekästä, että kunnat hankkivat itselleen kalustokannan, jota tarvitaan ainoastaan suhteellisen lyhyenä lumisadekautena.

Yksityiskohtaiset perustelut.

Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen tulisi asemakaava-alueella olevien katujen, torien, katuaukioiden, puistojen, istutusten sekä muiden näihin verrattavien yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuuden kuulua toisaalta kunnalle ja toisaalta tontin tai muun alueen omistajalle (1 §).

Lakiehdotuksessa on lähdetty siitä, ettei kuntamuoto saisi vaikuttaa katujen kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuuden sisältöön. Tämän vuoksi olisi lakia soveltuvin osin noudatettava myös maalaiskuntien rakennuskaava-alueilla sijaitsevien rakennuskaavateiden kunnossa- ja puhtaanapidon osalta (1 § 2 mom.).

Lakiehdotuksen mukainen kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuus kohdistuisi katuihin, jotka ovat asemakaavalain (145/31) tai rakennuslain (370/58) mukaisesti luovutetut yleiseen käyttöön. Torin, katuaukion, puiston, istutusten ja muun niihin verrattavan alueen osalta vastaava velvollisuus tulisi voimaan, kun kunta sallii alueen otettavaksi asemakaavan osoittamaan käyttöön (2 §).

Pitäen lähtökohtana työn tarkoituksenmukaista suorittamista olisi kadun kunnossa- ja puhtaanapitotöiden suorittamisvelvollisuus jaettava siten, että kunnan tehtävänä olisi kadun ajoradan kunnossapito (4 §). Kunnossapito käsittäisi toimenpiteet, joiden tarkoituksena on pitää katu liikennettä tyydyttävässä kunnossa, kuten kadun rikkoutuneen päällysteen korjaamisen ja uudelleen päällystämisen. Sorapäällysteisen kadun osalta kunnossapito käsittäisi kadun pitämisen tasaisena, kuluneen kulutuskerroksen korvaamisen uudella sekä ajoradan pölyn sitomisen (3 § 1 mom.). Kadun kunnossapitoon kuuluisi myös sen kunnossapito talvella. Se käsittäisi ne toimenpiteet, jotka ovat tarpeen talvella kadun pysyttämiseksi liikennettä tyydyttävässä kunnossa (3 § 3 mom.). Katualueella olevien istutusten, korokkeiden, suojakaiteiden, liikennemerkkien ja muiden laitteiden kunnossapito kuuluisi niin ikään kadun kunnossapitoon (3 § 2 mom.). Mikäli katuun kuuluu erillinen jalankulku- tai pyörätie, olisi se

kunnossa- ja puhtaanapitoon nähden samassa asemassa kuin ajorata.

Tontinomistajan tehtäväksi jäisi kiinteistön kohdalla olevan, rakennetun tai muutoin osoitetun jalkakäytävän kunnossapitäminen ja ajoradalta auratun lumen poiskuljettaminen (4 § 1 mom.). Tontinomistajan tehtäviin kuuluisi myös tontin kohdalla olevan katuosuuden puhtaanapito (9 §). Katoilta pudotetun lumen poistaminen niin ajoradalta kuin jalkakäytävältäkin kuuluu tontinomistajalle ilman erityistä säännöstäkin.

Mainittu tehtävien jako kunnan ja tontinomistajan kesken tulisi merkitsemään tontinomistajalle huomattavaa kevennystä nykyisestään, koska kadun ajoradan kunnossapito kokonaisuudessaan siirtyisi kunnan tehtäväksi.

Sen lisäksi, mitä edellä on mainittu, jäisi kunnan tehtäväksi edelleen myös jalkakäytävällä olevien suojakaiteiden, liikennemerkkien ja muiden laitteiden sekä kasvavien puiden hoito ja kunnossapito (4 § 2 mom.).

Kunnan hallinnassa olevien muiden yleisten alueiden kuin katujen, kuten torien, katuaukioiden ja puistojen kunnossa- ja puhtaanapidosta ei lakiehdotuksessa ole katsottu olevan syytä antaa yksityiskohtaisia säännöksiä. Lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi vain, että tällainen alue on kunnan toimesta pidettävä alueen tarkoituksen vaatimassa kunnossa (5 § 1 mom.) sekä siistinä ja terveydelliseltä kannalta tyydyttävänä (10 § 1 mom.). Vanhemmissa asemakaavoissa saattaa kuitenkin osa torista tai muusta sellaisesta yleisestä alueesta — tavallisimmin tontteja lähinnä oleva osa — olla tarkoitettu katuna käytettäväksi. Ennen rakennuslain voimaan tuloa voitiin tällainen katuna käytettäväksi tarkoitettu yleisen alueen osa luovuttaa katuna yleiseen käyttöön samalla tavalla kuin varsinainen katukin. Koska on tarkoituksenmukaista, että tällaisia yleisen alueen osia kunnossa- ja puhtaanapidon kannalta edelleenkin käsitellään katuina, on lakiehdotukseen otettu tästä nimenomaiset säännökset (5 § 2 mom. ja 10 § 2 mom.).

Konekannan lisääntymisestä ja kehittymisestä johtuu, että kunnat saattavat pitää tarkoituksenmukaisena ryhtyä suorittamaan myös niitä kadun kunnossa- ja puhtaanapitotehtäviä, jotka edellä esitetyn mukaisesti tulisivat kuulumaan tontinomistajille. Tämän vuoksi kunnille olisi annettava mahdollisuus ottaa tehtävät itselleen tontinomistajilta perittävää keskimääräisten kustannusten mukaista korvausta vastaan. Tätä tarkoittava kunnallisvaltuuston päätös olisi kuitenkin alistettava lääninhallituksen vahvistettavaksi (7 ja 12 §).

Tontinomistajien vapauttaminen katujen ajoratojen kunnossapitovelvollisuudesta merkitsisi kuntien kustannusten lisääntymistä. Tässä yhteydessä on kuitenkin otettava huomioon, että tähänkin asti voimassa olleen järjestelmän mukaan kunnat ovat joutuneet huolehtimaan varsin suurelta osalta katujen kunnossa- ja puhtaanapidosta, koska kiinteistönomistajien hoitovelvollisuus ei ole ulottunut kiinteistön kohdalla olevaa, rakennusjärjestyksissä tarkemmin määriteltyä katuosuutta pitemmälle.

Ehdotetun järjestelmän aiheuttamien taloudellisten vaikutusten selvittämiseksi vuonna 1973 toimitettiin 17 kuntaan osoitettu otantatiedustelu katujen ja rakennuskaavateiden kunnossa- ja puhtaanapidosta. Tiedustelun tulosten pohjalta suoritettujen laskelmien perusteella voidaan todeta, että katujen ja rakennuskaavateiden ajoratojen kunnossapidon siirtäminen lakiehdotuksen mukaisesti kuntien tehtäväksi, merkitsisi kunnille vuoden 1972 kustannustason ja katupituuksien mukaan laskien noin 33 miljoonan markan menoja vuodessa. Jos kaikki nykyisin tosiasiallisesti yleisessä käytössä olevat kadut luovutettaisiin virallisesti yleiseen käyttöön, olisivat kuntien menot vuoden 1972 kustannustason mukaan arvioituna noin 60 miljoonaa markkaa vuodessa.

Lakiehdotukseen sisältyvät katujen puhtaanapitoa koskevat säännökset vastaavat likimain nykyisiä kaupunkien ja kauppaloiden rakennusjärjestysten määräyksiä kuitenkin siten muutettuina, että kadun hoitoa talvella ei lueta puhtaanapitoon vaan kunnossapitoon. Lakiehdotuksen 9 § sisältää säännökset siitä, miten tontinomistajan toimesta puhtaana pidettävä katuosuus määräytyy. Pääsäännön mukaisesti tontinomistaja olisi velvollinen pitämään puhtaana tontin kohdalla olevan kadun sen keskiviivaan saakka, kuitenkin enintään 15 metrin leveydeltä.

Maistraatin tehtävänä olisi yhteistoiminnassa poliisiviranomaisten kanssa valvoa, että kadut ajoratoineen ja jalkakäytävineen pidetään asianmukaisessa kunnossa (14 §). Maalaiskunnassa valvontavelvollisuus kuuluisi rakennuslautakunnalle (20 §). Mikäli tontinomistaja laiminlöisi hänelle kuuluvan kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuuden, voisi maistraatti kaupungissa ja lääninhallitus maalaiskunnassa pakottaa hänet siihen joko uhkasakolla tai käyttämällä teettämisuhkaa (15 § 1 mom. ja 20 § 1 mom.).

Tämä koskisi myös sitä, joka työn yhteydessä on rikkonut kadun eikä ole sitä korjannut (15 § 2 mom.). Tekemättä jätetty työ suoritettaisiin tällöin kunnan toimesta kunnan varoilla. Työn kustannukset perittäisiin niskottelevalta kiinteistönomistajalta siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin on säädetty (15 § 3 mom.). Edellä sanottu koskee myös kuntaa tontinomistajana. Jos kunta ei muutoin täytä sille lain mukaan kuuluvia velvollisuuksia, olisi lakiehdotuksen mukaan lääninhallituksella oikeus velvoittaa kunta siihen uhkasakolla (15 § 4 mom.).

Maistraatin tai rakennuslautakunnan päätöksestä saisi valittaa lääninhallitukseen ja tämän päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusaika olisi kummassakin tapauksessa 30 päivää päätöksen tiedoksi saamisesta (17 §).

Rakennuslain 94 §:stä ilmenevän periaatteen mukaisesti on lakiehdotukseen otettu säännös, jonka mukaan se, mitä lakiehdotuksessa on säädetty tontista ja tontinomistajasta, koskisi soveltuvin osin myös liikenne- ja erityisaluetta sekä niiden omistajia (18 §).

Lakiehdotuksen mukaan voisi tontinomistaja siirtää velvollisuutensa pitää katu kunnossa ja puhtaana vuokramiehelle, jos tontti on annettu vuokralle (19 §). Tämä säännös on tarpeellinen ennen kaikkea sen vuoksi, että tontinomistajalle kuuluvien velvollisuuksien täyttäminen edellyttää suurelta osalta päivittäin toistuvia työsuorituksia. Lisäksi tonttia koskevassa vuokrasopimuksessa on yleensä sovittu siitä, että vuokramies huolehtii tontin kohdalla olevan katuosuuden kunnossa- ja puhtaanapidosta.

Eräät kaupungit ovat 4 päivänä toukokuuta 1896 annetun, kaupunkikunnan ja tontinomistajain sopimusta katujen kunnossapidon ottamisesta kunnan tehtäväksi koskevan asetuksen nojalla tehneet tämän vuosisadan alkuvuosina tontinomistajien kanssa sopimuksia, joilla ne ovat ottaneet täyttääkseen tontinomistajille kuuluvan kadun kunnossa- tai puhtaanapitovelvollisuuden taikka molemmat. Kaupungeille on 12 päivänä kesäkuuta 1964 annetulla lailla kadun kunnossa- ja puhtaanapidon järjestämisestä eräissä tapauksissa (328/64) annettu oikeus sanoa vanhat sopimukset irti. Mikäli vuoden 1896 asetuksen perusteella tehtyjä sopimuksia vielä on voimassa, olisi niitä noudatettava tämän lakiehdotuksen säännöksistä riippumatta (21 §). Toisaalta kuitenkin on todettava, ettei vuoden 1896 asetusta ole enää syytä pitää voimassa, mikäli kadun kunnossa- ja puhtaanapito järjestetään lakiehdotuksen mukaisesti. Näin ollen ehdotetaankin, että vuoden 1896 asetus kumottaisiin (22 § 1 mom.).

On ilmeistä, että monen kunnan osalta siirtyminen lakiehdotuksen mukaiseen järjestelmään, joka merkitsisi kunnan velvollisuuksien lisääntymistä, tuottaisi vaikeuksia. Ei voida pitää kohtuullisena, että kunnat velvoitettaisiin ottamaan kantaakseen uuden lain edellyttämät tehtävät siitä riippumatta, onko niillä taloudellisia ja käytännöllisiä mahdollisuuksia yhdellä kertaa hankkia koko se kalustomäärä, joka tehtävien hoitamiseen tarvitaan. Tämän vuoksi on pidettävä tarpeellisena, että lakiehdotukseen otetaan säännökset, jotka takaavat joustavan siirtymisen uuteen järjestelmään. Lakiehdotuksen 22 §:n 2 momentin mukaan saisi kunnallisvaltuusto itse päätöksellään siirtää lain soveltamisen alkamista enintään kahdella vuodella. Sen lisäksi on lakiehdotuksessa lääninhallitukselle annettu valta jatkaa valtuuston päättämää kahden vuoden siirtymäaikaa vielä kahdella vuodella, jos lain soveltaminen katujen kunnossapitoon tarvittavan kaluston puutteellisuuden, kunnan taloudellisen tilan tai muun sellaisen syyn takia on omiaan aiheuttamaan kunnalle kohtuuttomia rasituksia.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset.

1 §.

Velvollisuus pitää kunnossa ja puhtaana asemakaava-alueella olevat kadut, torit, katuaukiot, puistot, istutukset ja muut näihin verrattavat yleiset alueet kuuluu osaksi kunnalle, osaksi tontin tai muun alueen omistajalle sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään kadun kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuudesta, koskee soveltuvin osin rakennuskaava-alueella olevan rakennuskaavatien kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuutta.

Mitä tässä laissa säädetään asemakaavasta, tontista, tontinomistajasta tai -haltijasta, koskee vastaavasti rakennuskaavaa, rakennuspaikkaa, sen omistajaa tai haltijaa.

2 §.

Tämän lain mukaan on pidettävä kunnossa ja puhtaana asemakaavalain (145/31) tai rakennuslain (370/58) mukaisesti yleiseen käyttöön luovutettu tai luovutetuksi katsottava katu.

Torin, katuaukion, puiston, istutusten ja muun näihin verrattavan yleisen alueen osalta tulee tässä laissa säädetty velvollisuus voimaan, kun kunta sallii alueen otettavaksi asemakaavan osoittamaan käyttöön.

2 luku

Kunnossapito.

3 §.

Kadun kunnossapito käsittää ne toimenpiteet, joiden tarkoituksena on pitää katu liikennettä tyydyttävässä kunnossa, kuten kadun rikkoutuneen päällysteen korjaamisen, sellaisen uudelleen päällystämisen, jota rakennuslain 78 §:n mukaan ei ole pidettävä kadun rakentamisena, sorapäällysteisen kadun tasaisena pitämisen ja sorapäällysteisen kadun ajoradan pölyn sitomisen.

Kadun kunnossapitoon luetaan katualueella olevien istutusten, korokkeiden, suojakaiteiden, liikennemerkkien ja muiden sellaisten laitteiden kunnossapito.

Kadun kunnossapito käsittää myös ne toimenpiteet, jotka talvella ovat tarpeellisia kadun pysyttämiseksi liikennettä tyydyttävässä kunnossa, kuten lumen ja jään poistamisen, kadun pinnan pitämisen tasaisena, hiekoittamisen liukkauden välttämiseksi sekä katuojien, sadevesikourujen ja -kaivojen avoinna pitämisen.

4 §.

Kadun kunnossapito kuuluu kunnalle. Tontinomistajan velvollisuutena on kuitenkin pitää kunnossa tontin kohdalla oleva, rakennettu tai muutoin osoitettu jalkakäytävä, poistaa jalkakäytävälle tai sen vierelle kertyneet lumivallit sekä pitää jalkakäytävän viereinen katuoja ja sadevesikouru vapaana lumesta ja jäästä.

Jalkakäytävällä olevien suojakaiteiden, liikennemerkkien ja muiden laitteiden sekä kasvavien puiden hoito ja kunnossapito kuuluu kunnalle.

5 §.

Kunnan hallinnassa oleva tori, katuaukio, puisto ja muu näihin verrattava yleinen alue on kunnan pidettävä alueen käyttötarkoituksen vaatimassa kunnossa.

Sellainen yleisen alueen osa, joka on asemakaavan mukaan tai muutoin tarkoitettu käytettäväksi katuna, on kuitenkin pidettävä kunnossa siten kuin 3 ja 4 §:ssä on kadun kunnossapidosta säädetty.

Jos tontti rajoittuu puistoon tai muuhun yleiseen alueeseen ja tontille johtaa kulkutie alueen kautta, tontinomistaja on velvollinen huolehtimaan 4 §:ssä tontinomistajan tehtäviksi säädetyistä töistä enintään 24 metrin etäisyyteen saakka tontin rajasta.

6 §.

Kunnallishallituksen tai lautakunnan, jos kunnallisvaltuusto on ohje- tai johtosäännössä mää-

rännyt asian sen hoidettavaksi, tulee päättää, millä aineella katu on kunnossapitotyön yhteydessä päällystettävä.

7 §.

Kunnalla on oikeus keskimääräisten kustannusten mukaista korvausta vastaan ottaa huolehtiakseen tontinomistajalle tämän lain mukaan kuuluvista kunnossapitotehtävistä määrättyjen katujen tai tehtävien osalta.

Tätä koskeva päätös, jonka tulee sisältää myös kustannusten laskemisen perusteet, on alistettava lääninhallituksen vahvistettavaksi.

3 luku

Puhtaanapito.

8 §.

Kadun puhtaanapito käsittää ne toimenpiteet, joiden tarkoituksena on pitää katu siistinä ja terveydellisesti tyydyttävänä, kuten kadulle kerääntyneen lian, roskien ja irtonaisten esineiden sekä rikkaruohon poistamisen ajoradalta tai jalkakäytävältä.

9 §.

Tontinomistajan velvollisuutena on pitää katu puhtaana tontin rajasta kadun keskiviivaan saakka, kuitenkin enintään 15 metrin leveydeltä.

Kadun kulmauksessa tontinomistajan puhtaanapitovelvollisuus ulottuu 1 momentin mukaan puhtaana pidettävän alueen ulkorajojen leikkaukseen saakka.

Tontinomistaja ei ole velvollinen pitämään puhtaana ajoradan vastakkaisella puolella olevaa pyörätietä tai jalkakäytävää. Milloin katualueella on istutus, ei istutusaluetta lueta kuuluvaksi siihen alueeseen, jonka tontinomistaja on velvollinen pitämään puhtaana. Tällaisessa tapauksessa ulottuu tontinomistajan velvollisuus pitää katu puhtaana enintään 24 metrin etäisyydelle tontin rajasta. Istutuksen kautta tontille johtavat kulkutiet on tontinomistajan kuitenkin pidettävä puhtaina.

Jos sama kadunosa olisi sen mukaan, mitä edellä on säädetty, kahden tai useamman tontinomistajan pidettävä puhtaana, jakautuu kadunosan puhtaanapito heidän keskensä siten, että kukin pitää puhtaana alan, joka on lähempänä hänen kuin toisen tonttia.

Muilta osin kadun puhtaanapito kuuluu kunnalle. Kunnan velvollisuutena on pitää puhtaina myös kadulla olevat istutukset, korokkeet, suojakaiteet, liikennemerkit ja muut sellaiset laitteet.

10 §.

Kunnan hallinnassa oleva tori, katuaukio, puisto ja muu niihin verrattava yleinen alue on kunnan pidettävä siistinä ja terveydellisesti tyydyttävänä.

Sellainen yleisen alueen osa, joka asemakaavan mukaan tai muutoin on tarkoitettu käytettäväksi katuna, on kuitenkin pidettävä puhtaana siten kuin 8 ja 9 §:ssä on kadun puhtaanapidosta säädetty.

Jos tontti rajoittuu puistoon tai muuhun yleiseen alueeseen ja tontille johtaa kulkutie alueen kautta, tontinomistaja on velvollinen pitämään pääsytien puhtaana enintään 24 metrin etäisyyteen saakka tontin rajasta.

11 §.

Mikäli alueella, jonka puhtaanapito sen mukaan, mitä edellä on säädetty, kuuluu tontinomistajalle, harjoitetaan kunnan erityisellä luvalla kauppaa, on myyntialue kunnan toimesta puhdistettava kaupanteon aiheuttamista roskista, jollei toisin ole sovittu.

12 §.

Kunnalla on oikeus keskimääräisten kustannusten mukaista korvausta vastaan ottaa huolehtiakseen tontinomistajalle tämän lain mukaan kuuluvista puhtaanapitotehtävistä määrättyjen katujen tai tehtävien osalta.

Tätä koskeva päätös, jonka tulee sisältää myös kustannusten laskemisen perusteet, on alistettava lääninhallituksen vahvistettavaksi.

4 luku

Erinäiset säännökset.

13 §.

Tarkempia määräyksiä siitä, miten kadun ja tässä laissa tarkoitettujen muiden yleisten alueiden puhtaanapito sekä kunnossapito talvella on, yleinen järjestys ja terveellisyys huomioon ottaen, hoidettava, voidaan antaa kunnallisessa säännössä.

14 §.

Maistraatin on yhdessä poliisiviranomaisten kanssa valvottava, että kadun kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuus asianmukaisesti täyte-

tään. Milloin jalkakäytävän päällysteen uusiminen on tarpeen, maistraatin on annettava siitä määräys.

15 §.

Milloin tontinomistaja laiminlyö hänelle tämän lain mukaan kuuluvan kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuuden, voi maistraatti pakottaa niskoittelijan täyttämään velvollisuutensa uhkasakolla tai sillä uhalla, että tekemättä jätetty saadaan kunnan toimesta suorittaa tai korjata hänen kustannuksellaan (*teettämisuhka*). Samoin voidaan niskoittelija, kun erityiset syyt sitä vaativat, uhkasakolla kieltää jotain tekemästä.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös sitä, joka työn yhteydessä on rikkonut kadun, eikä ole saattanut sitä entiseen kuntoon.

Teettämisuhalla suoritetun työn kustannukset maksetaan etukäteen kunnan varoista ja ne peritään niskoittelijalta kunnallishallituksen maksuunpanon perusteella siinä järjestyksessä, kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin on säädetty.

Jollei kunta täytä sille muutoin kuin tontinomistajana kuuluvaa kadun ja muiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuutta, lääninhallitus voi velvoittaa kunnan siihen uhkasakolla.

16 §.

Joka rikkoo tämän lain 2 tai 3 luvun säännöksiä taikka 13 §:n nojalla annettuja määräyksiä, on tuomittava, jollei muualla ole säädetty ankarampaa rangaistusta, sakkoon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu asia käsitellään yleisessä tuomioistuimessa.

17 §.

Tämän lain nojalla annettuun maistraatin ja rakennuslautakunnan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla lääninhallitukselta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Päätökseen, jonka lääninhallitus on antanut valituksen johdosta tai 15 §:n 4 momentin nojalla, saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta valittamalla 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua päätöstä, on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

18 §.

Mitä tässä laissa on säädetty tontista ja tontinomistajasta, koskee soveltuvin osin myös liikenne-, vaara- ja erityisalueita sekä niiden omistajia.

Joka omistaa yleiseen käyttöön luovutetun kadun varrella rakennuskorttelissa olevan maa-alueen, jolle ei ole vahvistettu tonttijakoa tai jota ei ole merkitty tonttirekisteriin, on velvollinen pitämään kadun kunnossa ja puhtaana niin kuin tontinomistaja.

Mitä tontinomistajasta on säädetty, koskee myös tontin tai 1 §:ssä tarkoitetun yleisen alueen omistajan vertaista haltijaa.

19 §.

Jos tontti on annettu vuokralle, voivat tontinomistaja ja vuokramies sopia, että vuokramies huolehtii tontin osalta kokonaan tai osaksi niistä velvollisuuksista, jotka tämän lain mukaan kuuluvat tontinomistajalle. Kuitenkin on tontinomistaja, vaikka tontti ei ole hänen hallinnassaan, velvollinen vastaamaan tämän lain nojalla perittävistä korvauksista, mikäli niitä ei saada vuokramieheltä.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös 18 §:ssä tarkoitetun tontin tai alueen omistajaa, haltijaa ja vuokramiestä.

20 §.

Tässä laissa tarkoitetut maistraatin tehtävät kuuluvat kauppalassa järjestysoikeudelle ja maalaiskunnassa rakennuslautakunnalle. Edellä 15 §:ssä tarkoitettujen pakkokeinojen käyttäminen kuuluu maalaiskunnan osalta kuitenkin lääninhallitukselle.

Milloin kaupungissa on kaupungin järjestysoikeudesta annetun lain (21/59) 1 §:n nojalla järjestysoikeus, on siitä vastaavasti voimassa, mitä tässä laissa on säädetty maistraatista.

21 §.

Toukokuun 4 päivänä 1896 annetun, kaupunkikunnan ja tontinomistajain sopimusta katujen kunnossapidon ottamisesta kunnan tehtäväksi koskevan asetuksen nojalla tehty sopimus, jolla kaupunki on ottanut täyttääkseen tontinomistajalle kuuluvan kadun kunnossa- ja puhtaanapitovelvollisuuden, on tämän lain säännöksistä riippumatta voimassa.

22 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 19 . Sillä kumotaan 4 päivänä toukokuuta 1896 annettu asetus, joka koskee kaupunkikunnan ja tontinomistajain sopimusta katujen kunnossapidon ottamisesta kunnan tehtäväksi.

Kunnallisvaltuusto voi päättää, että tämän lain soveltaminen siirtyy kunnassa enintään kahdella vuodella. Päätös tästä on tehtävä ennen lain voimaantuloa.

Milloin tämän lain soveltaminen katujen kunnossapitoon tarvittavan kaluston puutteellisuuden, kunnan taloudellisen tilan tai muun sellaisen syyn takia on omiaan aiheuttamaan kunnalle kohtuuttomia rasituksia, voi lääninhallitus päättää, että lain soveltaminen kunnassa siirtyy 2 momentissa tarkoitetun ajan kuluttua vielä enintään kahdella vuodella.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tullilain 155 §:n muuttamisesta.

Syyskuun 8 päivänä 1939 annetun tullilain (271/39) 155 §:n perusteella ovat sellaiset vanhat kaupungit, joilla vanhastaan on ollut velvollisuus hankkia ja ylläpitää tullitoimipaikkaa varten tarvittavat tilat, edelleenkin velvollisia osallistumaan tullitoimipaikan rakentamis- ja ylläpitokustannuksiin voimassa olleen velvollisuuden edellyttämässä laajuudessa. Lisäksi ovat eräät muut kaupungit joutuneet osallistumaan tullitoimipaikan rakentamis- ja ylläpitokustannuksiin tullitoimipaikkaa perustettaessa tehdyn sopimuksen mukaisesti. Erinäisiä tullitiloja on jouduttu rakentamaan ja ylläpitämään kaupunkien ulkopuolellakin asianomaisten satamahallintojen tai muiden liikennepaikan haltijoiden toimesta.

Tullihuoneilla tarkoitettiin alkuaan tavaroiden ilmoittamiseen ja tullaamiseen käytettyjä huonetiloja, joiden hankkiminen ja kunnossapitäminen oli valtion tehtävänä. Ne kaupungit, joilla oli oikeus harjoittaa ulkomaan purjehdusta, velvoitettiin 1600-luvun alkupuolella ylläpitämään pakkahuoneita tuontitavaroiden tarkastamista ja leimaamista varten. Vähitellen tullihuoneita ryhdyttiin käyttämään myös kaupungille tulevien maksujen kantamiseen.

Tapuli- eli tullikamarioikeudet saadessaan kaupungit velvoitettiin yleensä rakentamaan ja kunnossapitämään tulli- ja pakkahuoneita. Eri kaupungeissa oli voimassa erilaisia määräyksiä, ja tämän vuoksi myös käytäntö muodostui varsin kirjavaksi ja epäyhtenäiseksi. Kaupungit ovat yleensä olleet velvollisia huolehtimaan tullitilojen lämmityksestä ja valaistuksesta sekä hankkimaan tullitavaran käsittelyyn ja punnitsemiseen tarvittavat välineet. Viimeksi mainittu velvollisuus oli alkuaan riippumaton tullihuoneiden rakentamisvelvollisuudesta, vaikka sitä sittemmin on ryhdytty pitämään tullitilojen rakentamiseen ja kunnossapitämiseen sisältyvänä. Kaupunkien osallistuminen tullihuoneistojen käyttökustannuksiin on sekin muodostunut erilaiseksi.

Tullitoimen hoito on luonnostaan valtiolle kuuluva tehtävä ja sen vuoksi valtion tulisi myös huolehtia tullilaitoksen yleistä hallintoa, kuten verotusta, yleisvalvontaa ja eri muotoista tietojenkäsittelyä varten tarvitsemiensa tilojen hankkimisesta ja ylläpitämisestä.

Kun useimmat kaupungit, joissa tullilaitos tarvitsee näitä tiloja, ovat jo hankkineet ja asettaneet tullilaitoksen käyttöön soveltuvat tilat, olisi asia käytännössä yleensä järjestettävissä niin, että kaupungit vastedes vuokraisivat tullilaitokselle käypää vuokraa vastaan tämän tarvitsemat tilat. Jos taas tällaisia tiloja, joitten ylläpito kuuluu edellä esitetyn mukaan valtiolle, ylläpitää muu liikennepaikan haltija kuin kaupunki, maksaisi tullilaitos näitä tiloja käyttäessään käypää vuokraa tilojen haltijalle. Uusien tullikäsittelymenetelmien johdosta tullilaitoksen tilantarve ei ole liikenteen kasvusta huolimatta lisääntynyt, minkä vuoksi tullilaitoksella ei ole tällä hetkellä uusia tilantarpeita.

Uusia liikennepaikkoja perustettaessa olisi liikennepaikan haltijan luovutettava tullilaitokselle käypää vuokraa vastaan sen toimintaansa varten tarvitsemat hallintotilat, mikäli näiden tilojen tulee sijaita liikennepaikalla eikä valtiolla siellä ole tarkoitukseen soveltuvia tiloja.

Tulliverotuksen toteuttaminen ei nykyisin vaadi ulkomaanliikenteessä olevan tavaran ottamista tullin haltuun, vaan verotus ja tavaran tilastoiminen toteutetaan tavaranhaltijan tai tämän edustajan laatiman ilmoituksen perusteella tullivalvonnan tapahtuessa asiakirjojen perusteella ja pistokokeiden avulla.

Tästä syystä tullilaitos ei myöskään enää tarvitse pakkahuoneita eikä varastoja. Tavaran säilytys- ja käsittelytilojen ylläpitäminen kuuluu sataman tai muun liikennepaikan pitäjälle taikka varastoinnista ja kuljetuksesta vastaavalle siltäkin osin kuin niissä mahdollisesti tapahtuu tullivalvontaan liittyvää tullitoimintaa. Sama koskee matkatavaroiden vastaanottamista, lähettämistä ja selvittämistä sekä matkustajien saapumista ja lähtemistä varten tarvittavia tiloja satamissa ja asemilla. Näitä varastopaikkoja, matkustajapaviljonkeja ja muita liikennepaikkojen tiloja rakennettaessa olisi varattava tullivalvontaa varten tarvittavat toimitilat, joiden kunnossapidosta, kalustamisesta, valosta ja lämmöstä tulisi liikennepaikan pitäjän huolehtia kustannuksellaan. Toimitiloiksi tarvitaan yleensä vain pienehköjä toimistohuoneita, sillä esimerkiksi työturvallisuuslain edellyttämät sosiaalitilat voidaan sijoittaa varsinaisiin hallintotiloihin. Ainoastaan silloin, kun varastopaikka, matkustajapaviljonki tai muu liikennepaikka ovat kaukana tullikamarista ja niiden toiminta edellyttää valvontahenkilökunnan jatkuvaa oleskelemista tai yöpymistä paikalla, on liikennepaikan haltijan järjestettävä myös toiminnan laajuutta vastaavat huoltotilat valvontahenkilökunnalle. Sen sijaan tullivalvonnan aiheuttamista palkkausmenoista sekä teknisistä erikoislaitteista vastaisi tullilaitos. Yksityisten satamien ja liikennepaikkojen valvontakustannusten korvaamisesta on erikseen säädetty.

Kun tullihallintotilojen käyvän vuokran määrittelyssä ja muissakin kiinteistökysymyksissä saattaa syntyä käytännöllisiä vaikeuksia, olisi paikallaan asettaa pysyvä lautakunta, joka tarvittaessa antaisi lausuntoja ja suosituksia näitten kysymysten ratkaisemiseksi. Tällaisen toimielimen olemassaolo olisi omiaan turvaamaan yhdenmukaisen käytännön tullihuoneistoasioissa.

Tullilaitoksen hallussa on kaupunkien ylläpitämiä hallintotiloja noin 16 000 m^2, joten vuotuiset vuokramenot olisivat arviolta 2.5 miljoonaa markkaa.

Lautakunta olisi asetettava välittömästi lain tultua vahvistetuksi, jotta vuokrauskysymykset saataisiin ratkaistuksi siihen mennessä kun laki astuu voimaan. Lain voimaan tullessa lakkaisivat 8 päivänä syyskuuta 1939 annetun tullisäännön 10 §:n säännökset, sellaisina kuin ne ovat 1 päivänä lokakuuta 1965 annetussa asetuksessa (511/65), olemasta voimassa. Samalla lakkaisivat vanhojen tapulikaupunkien velvollisuudet hankkia ja ylläpitää tullihuoneita sen mukaan kuin niistä on nyt tullilain 155 §:n nojalla voimassa.

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava edellisten valtiopäivien käsiteltävänä ollutta rauennutta esitystä vastaava lakiehdotus:

Laki

tullilain 155 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä syyskuuta 1939 annetun tullilain (271/39) 155 § näin kuuluvaksi:

155 §.

Liikennepaikan haltijan on luovutettava käypää vuokraa vastaan tullilaitokselle sen hallintoaan varten tarvitsemat tilat silloin, kun tällaisten tilojen tulee sijaita satamassa tai muulla liikennepaikalla eikä valtiolla ole siellä tarkoitukseen sopivia tiloja.

Liikennepaikan tai varaston pitäjän on kustannettava tavara- ja matkustajaliikenteen valvontaa varten tarvittavat tilat sekä huolehdittava tilojen ylläpidosta ja kalustamisesta. Tiloja rakennettaessa ja entisiä uusittaessa on tullivalvontanäkökohdat otettava huomioon ja tätä varten hankittava rakennus- tai muutospiirustuksille tullihallituksen hyväksyminen.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen vuokra- ja muiden kiinteistöä koskevien asioiden käsittelyä varten valtiovarainministeriö asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan *tullirakennuslautakunnan,* johon kuuluu puheenjohtaja sekä kaksi valtiota ja kaksi kaupunkeja edustavaa jäsentä. Lautakunnan tehtävänä on yhtenäisen käytännön luomiseksi selvitellä periaatteellisluontoisia kysymyksiä, antaa lausuntoja yksityistapausten ratkaisemiseksi ja toimia muu-

toinkin neuvoa-antavana ja välittävänä toimielimenä. Lautakunnan kustannukset suoritetaan valtion varoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Tullirakennuslautakunta voidaan kuitenkin asettaa tehtäväänsä ennen lain voimaantuloa.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi asunto- ja elinkeinotutkimuksesta.

Väestölaskentalain (154/38), sellaisena kuin se on muutettuna lailla (234/71), mukainen väestölaskenta suoritetaan maassamme joka kymmenes vuosi. Väestölaskennat antavat yhteiskunnassa tapahtuvalle suunnittelulle välttämättömiä tietoja maamme väestöstä sekä rakennus- ja huoneistokannasta. Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa väestölaskennan tiedot kuitenkin jo ennen kymmenvuotiskauden päättymistä vanhenevat niin paljon, että ne eivät anna tyydyttävää kuvaa vallitsevista oloista. Tämän vuoksi suunnitellaan vuosien 1975 ja 1976 vaihteessa henkikirjoituksen yhteydessä toimeenpantavaksi väestölaskentaa suppeampi asunto- ja elinkeinotutkimus. Siinä on tarkoitus kerätä tietoja kaikilta maassa vakinaisesti asuvilta henkilöiltä heidän elinkeinostaan ja ammatistaan sekä lisäksi tietoja huoneistoista niiden omistajilta ja haltijoilta.

Asunto- ja elinkeinotutkimuksen onnistumiseksi ehdotetaan siinä kysyttävien tietojen antaminen säädettäväksi pakolliseksi yksityisille henkilöille, huoneistojen haltijoille ja rakennusten omistajille. Tietojen antajien etujen turvaamiseksi tulisi annettavat tiedot samalla säätää pidettäviksi salaisina 50 vuotta. Tänä aikana niitä saataisiin käyttää vain tilastojen ja sellaisten muiden tutkimusten laatimiseen, joista ei koidu vahinkoa tai kohtuutonta haittaa ilmoitusvelvolliselle.

Asunto- ja elinkeinotutkimuksen kustannukset, joiden arvioidaan olevan kokonaisuudessaan noin 7 600 000 markkaa, suorittaa valtio. Vuonna 1975 tarvittava määräraha on menoarvion momentilla 28.52.23 (Asunto- ja elinkeinotutkimus).

Kuntien tulisi osallistua asunto- ja elinkeinotutkimuksen toimeenpanoon siten, että ne olisivat velvolliset osoittamaan alueillaan siihen tarvittavat toimitilat ja asettamaan tarpeelliset paikalliset toimielimet. Kunnille aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

asunto- ja elinkeinotutkimuksesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Tilastokeskus panee toimeen koko maan käsittävän asunto- ja elinkeinotutkimuksen vuonna 1976.

2 §.

Asunto- ja elinkeinotutkimuksen aiheuttamat kustannukset suorittaa valtio. Kunnat ovat velvolliset tarvittaessa osoittamaan tutkimuksen suorittamiseksi soveltuvat toimitilat ja asettamaan tarpeelliset toimielimet. Kunnille aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

3 §.

Jokainen yksityinen henkilö on velvollinen antamaan tilastokeskuksen pyynnöstä henkilötietonsa, tiedot ruokakuntaan kuulumisestaan ja tiedot ammatistaan sekä elinkeinostaan. Samaan ruokakuntaan kuuluvien puolesta antaa tiedot ruokakunnan päämies. Niin ikään jokainen asuinhuoneiston haltija tai omistaja on velvollinen antamaan tilastokeskukselle tiedot hallitsemastaan tai omistamastaan huoneistosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot annetaan tilastokeskuksen kyselylomakkeella.

4 §.

Jokainen, joka osallistuu asunto- ja elinkeinotutkimuksen toimittamiseen tai muutoin käsittelee tutkimusta varten annettuja tietoja, on velvollinen pitämään salassa, mitä hän tutkimusta varten annetuista tiedoista tai asiakirjoista on saanut tietää ilmoitusvelvollisesta tai tämän olosuhteista.

Asunto- ja elinkeinotutkimusta varten annetut tiedot ovat salaiset vuoden 2025 loppuun saakka. Tilastokeskus voi kuitenkin määräämillään ehdoilla antaa luvan tietojen käyttämiseen tilastojen ja sellaisten muiden tutkimusten laatimiseen, joista ei koidu vahinkoa tai kohtuutonta haittaa ilmoitusvelvolliselle.

5 §.

Joka tahallaan antaa tässä laissa tarkoitetun väärän ilmoituksen tai tiedon, on tuomittava *väärän asunto- ja elinkeinotutkimusta koskevan tiedon antamisesta* sakkoon.

Joka jättää täyttämättä tässä laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa, on tuomittava *asunto- ja elinkeinotutkimusta koskevan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä* sakkoon. Syyte laiminlyönnistä voidaan kuitenkin jättää nostamatta, jos ilmoitusvelvollinen kehoituksen saatuaan on täyttänyt velvollisuutensa.

6 §.

Joka rikkoo 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun salassapitovelvollisuuden on tuomittava, jollei tekoa ole rangaistava virkarikoksena, *asunto- ja elinkeinotutkimuksen tietojen salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

7 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain soveltamisesta annetaan asetuksella.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Teuvo Varjas*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sokerijuurikkaasta valmistettujen tuotteiden valmisteveron väliaikaisesta poistamisesta.

Sokerijuurikkaasta valmistettujen tuotteiden valmisteverosta annettu laki (390/75) tuli voimaan heinäkuun 1 päivänä 1975. Valmisteveroa on lain nojalla tarkoitus periä, jos maassa sokerijuurikkaasta valmistetun sokerin tuottajan omakustannushinta on alhaisempi kuin tuottajan sokerista saama myyntihinta.

Lain 3 §:n mukaan on valmisteveroa suoritettava verollisesta tuotteesta määrä, joka vastaa 0,74 markan suuruista valmisteveroa kilolta irrallaan myytävästä kidesokerista. Edellä mainittu veromäärä perustuu vuoden 1975 tammikuun 16 päivänä vahvistettuun tuottajan myyntihintaan ja vuoden 1974 sokerijuurikassadon perusteella arvioituun tuottajan omakustannushintaan.

Puheena olevan lain voimaan tullessa olivat sokerin hintasuhteet muuttuneet siten, ettei edellytyksiä laissa mainitun valmisteveron kantamiselle ole olemassa. Juurikassokeritehtaille maksetaan päin vastoin vuoden 1974 juurikassadon osalta tuotantopalkkiona tuottajan myyntihinnan ja tuottajan omakustannushinnan välinen erotus.

Vuoden 1975 sokerijuurikassadon osalta arvioidaan omakustannushinnan muodostuvan 3,20 markaksi kilolta. Kun tuottajan sokerista saama myyntihinta kesäkuun 2 päivästä 1975 on 2,92 markkaa kilolta eli alhaisempi kuin omakustannushinta, ei vuoden 1975 juurikassadonkaan osalta tulisi näin ollen periä valmisteveroa. Tämän vuoksi ehdotetaan sokerijuurikkaasta valmistettujen tuotteiden valmistevero poistettavaksi väliaikaisesti vuoden 1975 loppuun. Vuoden 1975 juurikassadosta saatavan, arvioidun sokerimäärän mukaan poistettavan veron määrä olisi noin 53 300 000 markkaa.

Edellä sanotun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sokerijuurikkaasta valmistettujen tuotteiden valmisteveron väliaikaisesta poistamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Sokerijuurikkaasta valmistettujen tuotteiden valmisteverosta annetussa laissa (390/75) tarkoitetuista tuotteista ei ole tämän lain voimassaoloaikana suoritettava valmisteveroa.

2 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1975 ja on voimassa vuoden 1975 loppuun.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maataloustuotteiden tuontimaksuista annetun lain muuttamisesta.

Valtioneuvoston ja maataloustuottajain keskusjärjestöjen 6 päivänä maaliskuuta 1975 tekemän, hinnoitteluvuoden 1975/76 maataloustuloratkaisua koskevan sopimuksen mukaisesti ovat eräiden maataloustuotteiden tavoitehinnat nousseet kahdessa vaiheessa kuluvan vuoden huhtikuun ja syyskuun alussa. Tämän seurauksena on myös voin vähittäishintaa korotettu kahteen otteeseen, viimeksi 8,9 prosentilla 1 päivästä syyskuuta 1975. Voimassa olevat margariinin hinnat ovat sen sijaan peräisin huhtikuulta 1975.

Jotta voin ja margariinin hintasuhde palautuisi ennalleen, olisi myös margariinin vähittäishintoja nostettava samassa suhteessa kuin voin hintaa. Elinkeinohallituksen laskelmien mukaan on jääkaappimargariinin vähittäishintaa korotettava 9,875 markasta 10,750 markkaan kilolta, pöytämargariinin vähittäishintaa 6,56 markasta 7,28 markkaan kilolta, kalliimman talousmargariinin vähittäishintaa 6,24 markasta 6,84 markkaan kilolta sekä halvemman talousmargariinin hintaa 6,08 markasta 6,52 markkaan kilolta. Laskentateknisistä syistä vaihtelisi margariinien hintojen korotus 7,2 —9,8 prosentin välillä.

Margariinin vähittäishintojen korottaminen edellä sanotulla tavalla edellyttää muiden hintatekijöiden huomioon ottamisen ohella myös margariinin raaka-aineiden eli tullitariffin 15 ryhmään kuuluvien eläin- ja kasvirasvojen ja -öljyjen tuontimaksujen korottamista 45 pennillä kilolta. Talin, lardin sekä valmiiden tuotteiden tuontimaksu kohoaisi vastaavasti 37 penniä kilolta. Tuontimaksuja esitetään tämän vuoksi muutettavaksi seuraavasti:

	Nykyinen tuontimaksu	Uusi tuontimaksu
Nimike 15.01, 15.03.A ja 15.13	2,36	2,73
Nimike 15.02.B.II	1,56	1,93
Muut 15. ryhmän nimikkeet	1,90	2,35

Tuontimaksujen muuttamisen lisäksi on muutettava myös jääkaappimargariinin valmisteveroa. Tästä annetaan erikseen esitys eduskunnalle.

Edellä esitettyjen tuontimaksumuutosten arvioidaan lisäävän valtion tuontimaksutuloja noin 12 000 000 markalla vuodessa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maataloustuotteiden tuontimaksuista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti tehdään maataloustuotteiden tuontimaksuista 30 päivänä maaliskuuta 1973 annetun lain (258/73) 2 §:n tuontimaksutaulukkoon, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 4 päivänä heinäkuuta 1975 annetulla lailla (510/75), seuraavat muutokset:

2 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Nimike	Tavara	Tuontimaksu
1.	2.	3.
	III OSA	
	ELÄIN- JA KASVIRASVAT JA -ÖLJYT SEKÄ NIIDEN HAJOTTAMISTUOTTEET; VALMISTETUT RAVINTORASVAT; ELÄIN- JA KASVIVAHAT	
	15. Ryhmä	
	Eläin- ja kasvirasvat ja -öljyt sekä niiden hajottamistuotteet; valmistetut ravintorasvat; eläin- ja kasvivahat	
15.01	Sianihra (lardi), muu sian ja siipikarjan rasva, sulatettu, puristettu tai liuottimilla uutettu ..... (Muist.) 1 kg	2,73
15.02	Nautakarjan, lampaan tai vuohen sulattamaton tai puristamaton rasva; näistä rasvoista saatu sulatettu, puristettu tai liuottimilla uutettu rasva (myös "premier jus"):	
	A. sulattamaton ja puristamaton	vapaa
	B. muu:	
	I. sellaisenaan ihmisravinnoksi soveltumaton	vapaa
	II. muu ..... (Muist.) 1 kg..	1,93
15.03	Lardi-, oleo- ja talistearíini; lardiöljy, oleomargariini ja taliöljy, muut kuin emulgoidut, sekoitetut tai muuten valmistetut:	
	A. lardiöljy ja oleomargariini ..... (Muist.) 1 kg	2,73
	B. muut:	
	I. sellaisenaan ihmisravinnoksi soveltumattomat	vapaa
	II. muut ..... (Muist.) 1 kg	2,35
15.04:stä	Kala- ja merinisäkäsrasvat ja -öljyt, myös raffinoidut:	
	B. muut (kuin runsaasti vitamiineja sisältävät traani ja öljy sekä lääke-, myös eläinlääketraani):	
	I. sellaisenaan ihmisravinnoksi soveltumattomat	vapaa
	II. muut ..... (Muist.) 1 kg	2,35
15.06	Muut eläinrasvat ja -öljyt (kuten sorkkaöljy sekä luu- ja jäterasva):	
	A. sellaisenaan ihmisravinnoksi soveltumattomat	vapaa
	B. muut ..... (Muist.) 1 kg	2,35
15.07:stä	Rasvaiset kasviöljyt, juoksevat tai jähmeät, raa'at, raffinoidut tai puhdistetut:	
	C. muut (kuin risiiniöljy, kiinanpuuöljy (tungoil), oiticicaöljy ja sellaisenaan ihmisravinnoksi soveltumaton pellavaöljy):	
	I. sellaisenaan ihmisravinnoksi soveltumattomat	vapaa
	II. muut ..... (Muist.) 1 kg	2,35

1.	2.	3.
15.12	Eläin- ja kasvirasvat ja -öljyt, kokonaan tai osittain vedytetyt, tai jollakin muulla menetelmällä jähmetetyt tai kovetetut, myös raffinoidut, mutta ei enempää valmistetut:	
	I. sellaisenaan ihmisravinnoksi soveltumattomat	vapaa
	II. muut ..... (Muist.) 1 kg	2,35
15.13	Margariini, tekoihra ja muut valmistetut ravintorasvat ..... 1 kg	2,73

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden margariinien valmisteverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.

Valtioneuvoston ja maataloustuottajain keskusjärjestöjen 6 päivänä maaliskuuta 1975 tekemä sopimus hinnoitteluvuoden 1975/76 maataloustuloratkaisuksi on edellyttänyt maatalouden perustuotteiden ja perustuotteista jalostettujen tuotteiden hintojen korottamista kahdessa vaiheessa vuoden 1975 huhtikuun ja syyskuun alussa. Viime vuosina noudatetun käytännön mukaan voin ja margariinin hintasuhde on pyritty pitämään ennallaan. Tähän perustuen korotettiin margariinin vähittäishintoja meijerivoin vähittäishintojen noustessa huhtikuussa. Voin vähittäismyyntihintojen noustua jälleen syyskuun alusta maataloustuloratkaisun edellyttämällä 8.9 prosentilla on margariinin vähittäishintaa korotettava samassa suhteessa, jotta entinen hintasuhde palautuisi.

Margariinin hintaa korotettaessa tullaan ottamaan huomioon elinkeinohallituksessa suoritettuihin laskelmiin perustuva margariiniteollisuudelle tarkoitettu keskimäärin 2,8 pennin suuruinen kustannuskompensaatio margariinikiloa kohden. Tämän lisäksi hallitus on esittänyt margariinin raaka-aineina käytettävien tullitariffin 15. ryhmän öljyjen ja rasvojen tuontimaksuja korotettaviksi 45 pennillä kilolta. Jääkaappimargariinin osalta olisi lisäksi korotettava tästä margariinista suoritettavan, eräiden margariinien valmisteverosta annetussa laissa (874/70) tarkoitetun valmisteveron määrää 5 pennillä eli nykyisestä 1,67 markasta 1,72 markkaan kilolta.

Mikäli edellä esitetty valmisteveron korotus toteutetaan, arvioidaan eräiden margariinien valmisteveron tuoton nousevan noin 1 000 000 markalla vuodessa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräiden margariinien valmisteverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan eräiden margariinien valmisteverosta 30 päivänä joulukuuta 1970 annetun lain 4 §, sellaisena kuin se on 6 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (442/74), näin kuuluvaksi:

4 §.

Veron määrä on 1,72 markkaa kilolta, laskettuna nettopainon mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalouslautakunnista annetun lain muuttamisesta.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (35/73) 34 §:n mukaan, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1104/74), sanottu laki kumoaa 1 päivästä tammikuuta 1975 lukien muun muassa ne maatalouslautakunnista 27 päivänä tammikuuta 1971 annetun lain (87/71) säännökset, jotka ovat ristiriidassa ensiksi mainitun lain säännösten kanssa.

Edellä tarkoitettuja ristiriidassa olevia säännöksiä on maatalouslautakunnista annetussa laissa katsottava olevan ne, jotka koskevat korvauksen suorittamista maataloussihteerin palkasta ja siihen liittyvistä menoista, eläkkeestä, kokouspalkkioista, matkakustannusten korvauksista ja päivärahoista. Kun on pidettävä asianmukaisena, että maataloussihteerin palkkausta ja siihen liittyviä menoja sekä eläkettä koskevan valtionosuuden suorittamista koskeva menettely muutetaan ennakkomaksumenettelyksi, ehdotetaan maatalouslautakunnista annetun lain 9 §:ään otettavaksi tätä koskeva uusi 3 momentti. Maataloussihteerin kokouspalkkioiden, matkakustannusten korvauksen ja päivärahojen osalta ehdotetaan säilytettäväksi nykyinen jälkikäteiskorvausmenettely, jota noudatetaan myös maatalouslautakunnan puheenjohtajalle ja jäsenille maksettavien sanottujen suoritusten korvaamisessa. Lain 8 §:ään ja 9 §:n 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä muodollista laatua olevia selvennyksiä ja tarkennuksia. Muilta osin maatalouslautakunnista annetussa laissa olevat säännökset jäisivät ennalleen.

Lakiesityksen tarkoituksena ei ole muuttaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa maatalouslautakuntien menojen osalta tähän astisesta. Ennakkojen maksumenettelyn käyttöön ottaminen aiheuttaa kuitenkin noin 4,5 milj. markan lisäyksen vuonna 1976.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maatalouslautakunnista annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan maatalouslautakunnista 27 päivänä tammikuuta 1971 annetun lain (87/71) 8 § ja 9 §:n 2 momentti sekä lisätään 9 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

8 §.

Jollei kunnassa ole maataloussihteeriä, maatilahallitus vahvistaa valtion tulo- ja menoarvion rajoissa kunnan hakemuksesta sen määrän, mistä kunnalle 9 §:n 2 momentin mukaisesti suoritetaan korvausta maatalouslautakunnan puheenjohtajalle maksetusta kuukausipalkkiosta.

9 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Kunnalle korvataan valtion varoista kuntien kantokykyluokituksesta annetun lain (665/67) 7 §:n 1 momentin mukaan, sellaisena kuin se on 20 päivänä marraskuuta 1970 annetussa laissa (709/70), sisäasiainministeriön vuosittain vahvistaman kantokykyluokituksen perus-

teella määräytyvä osa maataloussihteerin palkasta ja siihen liittyvistä menoista sekä eläkekustannuksista, maatalouslautakunnan puheenjohtajalle 8 §:n mukaan vahvistetusta kuukausipalkkiosta samoin kuin maatalouslautakunnan puheenjohtajan, jäsenten ja maataloussihteerin kokouspalkkioista sekä matkakustannusten korvauksista ja päivärahoista. Valtionosuuden suuruus määräytyy seuraavan asteikon mukaisesti:

kantokykyluokka	valtionosuus
1	85 %
2	80 %
3	75 %
4	70 %
5—10	65 %

Edellä 2 momentissa tarkoitetusta valtionosuudesta, sikäli kuin se koskee maataloussihteerin palkkaa ja siihen liittyviä menoja sekä eläkekustannuksia, maksetaan kunnalle ennakkoa neljännesvuosittain sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1975 lukien. Edellä 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua ennakkomaksumenettelyä sovelletaan ensimmäisen kerran kuitenkin vasta vuonna 1976.

Mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista 19 päivänä tammikuuta 1973 annetussa laissa (35/73) on säädetty valtionosuuksien loppueristä, sovelletaan maatalouslautakuntien osalta ensimmäisen kerran vuoden 1975 kustannuksiin.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *V. Ihamuotila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle valtioneuvoston lainanottovaltuuksista.

Hallituksen esitykseen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1976 on merkitty tuloa vuoden 1976 aikana otettavista valtionlainoista 1 000 000 000 markkaa. Kun aikaisemmin valtioneuvostolle myönnettyjen lainanottovaltuuksien nojalla tapahtuva lainanotto on sanottuna vuonna 70 000 000 markkaa, tarvitaan uusia lainanottovaltuuksia 930 000 000 markan nimellismäärälle. Tämän lainanottovaltuuden lisäksi valtioneuvostolle olisi myönnettävä valtuus lyhytaikaisen luoton käyttämiseen harkintansa mukaan. Tämän vuoksi ehdotetaan.

että Eduskunta oikeuttaisi valtioneuvoston vuonna 1976 ottamaan lähemmin määrättävillään ehdoilla 930 000 000 markan nimellismäärään asti pitkäaikaista lainaa; sekä

että Eduskunta oikeuttaisi valtioneuvoston vuoden 1976 aikana käyttämään lyhytaikaista luottoa harkintansa mukaan.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden virkojen ja toimien perustamisesta.

Hallituksen esitykseen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1976 sisältyy sellaisia peruspalkkaisten ja sopimuspalkkaisten virkojen ja toimien perustamista tarkoittavia ehdotuksia, joiden hyväksyminen merkitsisi uuden virka- tai toimityypin käyttöönottoa asianomaisessa virastossa tai laitoksessa. Tämä puolestaan muuttaisi viraston tai laitoksen menosäännön perusteita. Kun tällaisesta muuttamisesta hallitusmuodon 65 §:n mukaan on säädettävä lailla, annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräiden virkojen ja toimien perustamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Muuttaen jäljempänä mainittujen virastojen ja laitosten menosääntöjen perusteita voidaan niihin perustaa seuraavat peruspalkkaiset ja sopimuspalkkaiset virat ja toimet:

virasto tai laitos
virka (v) tai toimi (t)

1) peruspalkkaiset

ulkoasiainministeriö:
osastosihteeri (v)

vankeinhoitolaitos:
koulutuskeskuksen johtaja (v)

asuntohallitus:
ylitarkastaja (v)

paikallispoliisi:
toimistosihteeri (t)
automestari (t)

lääninverovirastot:
lääninverojohtaja (v)
osastopäällikkö (v)
toimistopäällikkö (v)
vanh. tarkastaja (v)

tullilaitos:
tullikemisti (v)
apulaissosiaalipäällikkö (v)

rakennushallinto:
yövartija (t)

opetusministeriö:
neuvotteleva virkamies (v)

valtion audiovisuaalinen keskus:
johtaja (v)

eräät opettajakoulutuksen menot:
koulutusassistentti (v)

valtion merenkulkualan oppilaitokset:
rehtori (v)

kotimaisten kielten tutkimuskeskus:
johtaja (v)

maatalouden tutkimuskeskus:
toimistopäällikkö (v)

valtionrautatiet:
työterveyshoitaja (t)

posti- ja lennätinlaitos:
piiripäällikkö (v)
apulaispiiripäällikkö (v)
postikonttorinpäällikkö (v)
postikonttorin apulaispäällikkö (v)

patentti- ja rekisterihallitus:
tutkimusinsinööri (v)

työsuojeluhallitus:
pääkirjanpitäjä (v)

valtion koulukodit:
kanslisti (t)

valtion vajaamielislaitokset:
kanslisti (t)

työvoimaministeriö:
konekirjoittaja (t)

2) sopimuspalkkaiset

sisäasiainministeriö:
apulaisosastopäällikkö (v)

asuntohallitus:
ylitarkastaja (v)

tullilaitos:
osastonjohtaja (v)
laboratorionjohtaja (v)

valtionrautatiet:
suunnittelupäällikkö (v)
käyttöpäällikkö (v)

posti- ja lennätinlaitos:
piiri-insinööri (v)

kauppa- ja teollisuusministeriö
suunnittelija (v)

teollisuuspiirit:
yritystutkija (v)

patentti- ja rekisterihallitus:
ylijohtaja (v)

geologinen tutkimuslaitos:
tutkimusprofessori (v)

2 §.

Asetuksella voidaan 2 §:ssä mainittuja virkoja ja toimia tulo- ja menoarvion rajoissa perustaa asianomaiseen virastoon ja laitokseen myös siten, että kussakin virastossa tai laitoksessa jo olemassa olevia virkoja ja toimia, niiden varsinaisen palkkauksen vähentymättä, vain nimeltään muutetaan 1 §:ssä mainituiksi viroiksi ja toimiksi, jolloin entisen nimisen viran toi toimen haltija siirtyy nimeltään muutetun viran tai toimen haltijaksi.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lihantarkastuslain muuttamisesta.

Voimassa olevan lihantarkastuslain (160/60) mukaan tarkastuseläinlääkäri on sen teurastamon palveluksessa, jossa hän lihantarkastustehtäviä suorittaa. Tämä poikkeaa elintarvikevalvonnan yleisistä periaatteista, koska valvontaviranomaiset ovat tavallisesti valtion tai kunnan palveluksessa. Myös suomalaisen lihan ostajamaat ovat kiinnittäneet huomiota tähän seikkaan, ja pitäneet järjestelyä epätyydyttävänä. Lihantarkastusta on pidettävä terveydelliseltä kannalta siinä määrin tärkeänä elintarvikehygieenisenä tehtävänä, että sen järjestäminen kuuluu yhteiskunnalle. Kun teurastamot toimittavat lihaa paikallisen kulutuksen lisäksi laajalti koko maahan ja jopa vientiin on tarkoituksenmukaista ja johdonmukaista, että valtion viranomaiset huolehtivat koko valtakunnan kattavasta lihantarkastuksesta ja siihen liittyvästä valvonnasta. Lisäksi on lihantarkastuslaissa eräitä teknisluonteisia puutteita, jotka koskevat itse lihantarkastuksen suorittamista. Edellä esitetyn perusteella on katsottu tarpeelliseksi laatia ehdotus laiksi lihantarkastuslain muuttamisesta.

Lihantarkastuksen ottaminen valtion toimesta tapahtuvaksi edellyttää muutoksia lain 4 ja 15 §:iin. Muutokset koskisivat vain hyväksytyissä teurastamoissa tapahtuvaa tarkastusta, jolloin kunnallisten lihantarkastamojen osalta järjestelmä jäisi ennalleen. Lain 4 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että tarkastuseläinlääkärit muissa kuin kunnallisissa lihantarkastamoissa olisivat maa- ja metsätalousministeriön palveluksessa olevia virkamiehiä. Kun tarkoituksena lisäksi on, että valtion menot eivät tarkastustoiminnan uudelleen järjestämisen johdosta lisäänny, ehdotetaan 15 §:ssä säädettäväksi, että teurastamoilta peritään valtiolle teurastustoiminnasta aiheutuneita menoja pääpiirteissään vastaava maksu. Sen sijaan kunnallisille lihantarkastamoille suoritettavia maksuja koskevat säännökset jäisivät ennalleen.

Voimassa olevan lihantarkastuslain 1 §:n 1 momentissa säädetään, että ihmisravinnoksi käytettävä liha on tarkastettava sen mukaan kuin lihantarkastuslaissa säädetään. Säännöksen täsmentämiseksi ehdotetaan momenttiin otettavaksi luonteeltaan lähinnä muodollisena muutoksena pidettävä maininta siitä, että lihantarkastuksen tarkoituksena on lihan kuluttajan ja muun käyttäjän suojaaminen terveydellisiltä haitoilta ja taloudelliselta vahingolta. Vastaavanlainen maininta on myös lihantarkastuslakiin verrattavissa maidontarkastuslaissa ja elintarvikelaissa.

Voimassa olevan lihantarkastuslain 7 §:n 1 momentin mukaan saadaan hyväksytyssä teurastamossa tarkastaa vain sellainen eläin, jonka terveydentila on ennen teurastusta tarkastettu. Näin ollen voidaan teurastamossa tarkastaa vain sinne elävänä tuotu eläin. Hätäteurastetun eläimen, jonka teurastus on jouduttu aloittamaan ennen teurastamoon tuontia, teurastus on suoritettava loppuun teurastamon sairasosastossa. Tällaisen eläimen lihantarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa teurastamossa, koska sitä ei ole sinne elävänä tuotu, vaan ruho elimineen on vietävä lihantarkastamoon tarkastettavaksi. Nyttemmin onkin lihantarkastamoiden toiminta alkanut olla lähes yksinomaisesti teurastamoista tulleiden hätäteurastettujen eläinten tarkastusta.

Lihantarkastuslain 7 §:ää ehdotetaan edellä esitetyn perusteella muutettavaksi siten, että se mahdollistaisi myös hätäteurastetun eläimen, jonka teurastus on saatettu loppuun teurastamon sairasosastossa, lihantarkastuksen suorittamisen teurastamon tarkastuseläinlääkärin toimesta tässä osastossa, ilman että ruhoa on tarpeen kuljettaa välillä lihantarkastamoon. Tällaista muutosta on pidettävä lihantarkastusorganisaation järkevän kehittämisen kannalta välttämättömänä. Samassa yhteydessä ehdotetaan pykälään otettavaksi säännös eläinlääkärin

ilmoitusvelvollisuudesta, kun tarkastuksessa on havaittu teurastetun eläimen sairastaneen eläintautia tai eläimistä ihmisiin tarttuvaa tautia.

Samalla ehdotetaan pykälästä poistettavaksi sen 2 momenttiin sisältyvät säännökset, joissa on sellaisia lihantarkastusta koskevia tarkempia määräyksiä, joita vastaavia säännöksiä on otettu lihantarkastusasetukseen ja jonne poistettavia säännöksiä vastaavat säännöksetkin on tarkoitus sijoittaa.

Kanin kasvatuksen alettua viime aikoina saada yhä huomattavampia mittasuhteita olisi lihantarkastuslakiin otettava mahdollisuus asetuksella antaa määräyksiä myös kanin lihan tarkastuksesta. Koska voimassa olevan lain 19 §:n 1 momentin luettelon jatkamista on pidettävä epätarkoituksenmukaisena, korvataan se yleisemmällä maininnalla, joka tekee mahdolliseksi muidenkin kuin luettelossa mainittujen teurastettavien eläinten lihan tarkastuksen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus.

Laki

lihantarkastuslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 25 päivänä maaliskuuta 1960 annetun lihantarkastuslain (160/60) 1 §:n 1 momentti, 4 §, 7 §, 15 § ja 19 §:n 1 momentti näin kuuluviksi:

1 §.

Lihan kuluttajan ja muun käyttäjän suojaamiseksi terveydellisiltä haitoilta ja taloudelliselta vahingolta suoritetaan ihmisravinnoksi tarkoitetun lihan tarkastus sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

— — — — — — — — — — — — — —

4 §.

Hyväksytyissä teurastamoissa suoritettavaa lihantarkastusta varten on päätoimisia ja sivutoimisia tarkastuseläinlääkäreitä, jotka voivat olla valtion peruspalkkaisia viranhaltijoita, ylimääräisiä toimenhaltijoita tai tilapäisiä toimihenkilöitä. Peruspalkkaisen tarkastuseläinlääkärin nimittää sekä ylimääräisen ja tilapäisen tarkastuseläinlääkärin ottaa maa- ja metsätalousministeriö. Ministeriö määrää myös, missä teurastamoissa tarkastuseläinlääkärin tulee suorittaa lihantarkastus.

Milloin kunta on lihantarkastusta varten perustanut lihantarkastamon, tulee kunnan palveluksessa olla riittävän monta tarkastuseläinlääkäriä, jotka maa- ja metsätalousministeriö määrää. Maa- ja metsätalousministeriö voi, jos syytä siihen on, peruuttaa lihantarkastamon tarkastuseläinlääkärille antamansa määräyksen. Tässä momentissa tarkoitetun tarkastuseläinlääkärin palkkion perusteista säädetään asetuksella.

7 §.

Sellaisista eläintaudeista tai eläimistä ihmisiin tarttuvista taudeista, jotka tarkastuseläinlääkäri lihantarkastusta toimittaessaan havaitsee tai joita hän epäilee olevan, tulee hänen ilmoittaa asianomaiselle viranomaiselle, siten kuin näiden tautien vastustamisesta erikseen on säädetty. Taudin toteamista varten hänen tulee tarvittaessa ottaa näytteet ja toimittaa ne laboratoriotutkimukseen.

15 §.

Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tarkastuseläinlääkäreiden suorittamista tarkastuksista peritään valtiolle asetuksella tarkemmin määrättävät maksut, jotka asianomainen teurastamo on velvollinen maksamaan. Maksujen suuruus määrätään siten, että vuosittain kertyvien maksujen yhteismäärä vastaa niitä kustannuksia, joita valtiolle vastaavana aikana on lihantarkastuksen järjestämisestä aiheutunut. Maksut voidaan porrastaa tarkastettavan lihan määrän mukaan siten, että ne suurten tarkastusmäärien osalta ovat suhteellisesti pienemmät kuin pienten määrien osalta. Valtiolle aiheutuvia kustannuksia laskettaessa on soveltuvin osin noudatettava, mitä valtion maksuperustelain (980/73) 2 §:ssä on säädetty.

Kunnallisen lihantarkastamon suorittamasta lihantarkastuksesta suoritettavat maksut vahvistaa lääninhallitus.

19 §.

Asetuksella voidaan antaa määräyksiä muistakin kuin 1 §:ssä mainituista eläimistä saatavan, ihmisravinnoksi käytettävän lihan tarkastuksesta.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *V. Ihamuotila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi metsästyslain muuttamisesta.

Metsästyslain 69 §:n 1 momentin (396/71) mukaan suoritetaan valtion varoista suden ja ahman tappamisesta poronhoitoalueen itärajaan rajoittuvissa kunnissa viidensadan markan suuruinen palkkio sekä koko maassa ketun ja hylkeen tappamisesta kahdenkymmenen markan suuruinen palkkio ja muiden petoeläinten tappamisesta voidaan tulo- ja menoarvion rajoissa suorittaa palkkiota. Saman pykälän 2 momentin (270/63) mukaan valtioneuvostolla on valta erityisistä syistä määräajaksi korottaa edellä mainittujen palkkioiden määrä enintään kaksinkertaiseksi.

Petoeläinten tultua niin harvinaisiksi, että niiden suojelua voidaan pitää perusteltuna, ei tapporahan maksamisen säilyttämistä lakimääräisenä joidenkin petoeläinten kohdalta ole enää syytä jatkaa. Petoeläinten liiallisen lisääntymisen varalta on kuitenkin varauduttava siihen, että lakia muuttamatta voidaan tapporahaa maksaa tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitettavan määrärahan rajoissa. Vuoden 1976 tulo- ja menoarvioesitykseen ei määrärahaa ole otettu. Tapporahan maksamisen muuttuessa harkinnanvaraiseksi on tarkoituksena kehittää petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamismenettelyä. Kysymyksessä olevat muutokset ehdotetaan toteutettaviksi uudistamalla metsästyslain 69 §.

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

metsästyslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 13 päivänä huhtikuuta 1962 annetun metsästyslain (290/62) 69 §, sellaisena kuin se on muutettuna 31 päivänä toukokuuta 1963 ja 14 päivänä toukokuuta 1971 annetuissa laeissa (270/63, 396/71), näin kuuluvaksi:

69 §.

Suden, ahman ja muiden vahinkoa tuottavien petoeläinten tappamisesta voidaan suorittaa palkkiota tulo- ja menoarvion rajoissa. Tällaisten eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta säädetään erikseen.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Veikko Ihamuotila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kalatalouden korkotukilainoista.

Lainoitustoiminnan muodossa tuetaan kalataloutta valtion toimesta maksamalla kalastuselinkeinon harjoittamisen tukemisesta 5 päivänä syyskuuta 1969 annetun lain (557/69) nojalla korkotukea luottolaitosten kalastuselinkeinon harjoittajille myöntämistä lainoista sekä myöntämällä valtion tulo- ja menoarviossa osoitetuista varoista lainoja kalan talteenottoa, säilyttämistä ja käsittelyä harjoittaville yrityksille.

Mainitun lain mukaan voidaan myöntää kalastuslainoja kalastusalusten ja -veneiden hankkimisen ja rakentamisen sekä tällaisiin aluksiin ja veneisiin tarvittavien koneiden ja laitteiden samoin kuin kalanpyyntivälineiden sekä muiden kalastuksen harjoittamista varten tarpeellisten välineiden ja laitteiden hankkimisen rahoittamiseksi. Kalastuslainaa voidaan myöntää sellaiselle henkilölle, joka kalastusta itse harjoittaen saa siitä itselleen ja perheelleen pääasiallisen toimeentulon tai olennaisen osan siitä ja joka taloudellisen asemansa puolesta on tällaisen luoton tarpeessa. Kalastusaluksen hankkimista ja rakentamista varten voidaan kalastuslaina myöntää myös sellaiselle yksityiselle yhtymälle tai yhteisölle, jonka osakkaat tai jäsenet ovat edellä tarkoitettuja henkilöitä tai heidän perheensä jäseniä. Laina-aika on kalastusaluksen hankkimista ja rakentamista varten tarkoitetun lainan osalta enintään kaksikymmentä vuotta ja muun kalastuslainan osalta enintään kymmenen vuotta. Lainasta on suoritettava vuotuista korkoa viisi prosenttia. Kalastuslainat myöntää osuuspankki, säästöpankki, liikepankki, Postipankki tai Suomen Hypoteekkiyhdistys. Valtio maksaa myönnetyistä kalastuslainoista luottolaitokselle valtioneuvoston vahvistaman korkohyvityksen. Kalastusaluksen ja siihen tarvittavien moottoreiden sekä kalastusveneen hankkimiseen tarkoitetun kalastuslainan tai sen osan maksamisesta voidaan lisäksi antaa valtion takaus. Valtion takauksia saa lain mukaan olla voimassa samanaikaisesti yhteensä enintään 5 000 000 markan määrä.

Vuoden 1975 tulo- ja menoarvion mukaan luottolaitokset saavat myöntää kalastuslainoina enintään 2 500 000 markkaa ja korkotukea varten on menoarviossa varattu 160 000 markkaa.

Valtion tulo- ja menoarviossa osoitetuista varoista on vuodesta 1950 lukien myönnetty lainoja kalan talteenoton, säilyttämisen ja käsittelyn edistämistä tarkoittavien laitosten perustamista sekä tarkoitukseen tarvittavien laitteiden ja kalan kuljetukseen sopivien alusten ja autojen hankkimista varten. Maa- ja metsätalousministeriö myöntää lainat enintään kymmeneksi vuodeksi ja niistä on suoritettava vuotuista korkoa kuusi ja kolmeneljäsosaa prosenttia. Vuoden 1975 tulo- ja menoarviossa on tarkoitukseen myönnetty 1 000 000 markkaa.

Kun kalan talteenottoa, säilyttämistä ja käsittelyä harjoittaville yrityksille valtion varoista myönnetyt lainat on katsottu tarkoituksenmukaiseksi muuttaa korkotukilainoiksi, on sitä varten tarpeelliset säännökset sisällytetty kalastuselinkeinon harjoittamisen tukemisesta annetun lain (557/69) pohjalta laadittuun, tähän esitykseen sisältyvään ehdotukseen laiksi kalatalouden korkotukilainoista. Vuoden 1976 tulo- ja menoarvioesityksessä hallitus on ehdottanut tähän esitykseen viitaten yhteistä määrärahaa molemmista edellä mainituista korkotukilainoista aiheutuvia menoja varten.

Kalastuselinkeinon harjoittajille myönnettäviä lainoja, joita lakiehdotuksessa sanotaan kalastajalainoiksi, koskevat lakiehdotuksen säännökset vastaavat myöntämisedellytysten, laina-aikojen, koron sekä valtion takauksen osalta voimassa olevan lain kalastuslainoja. Kalan talteenottoa, säilyttämistä ja käsittelyä harjoittaville yrityksille annettavat lainat, joita lakiehdotuksessa sanotaan kalan markkinointilainoiksi, myöntäisi luottolaitos mainittuja tarkoituksia varten tarpeellisten laitosten hankkimiseen ja rakentamiseen sekä tarvittavien laitteiden hankkimisen sekä kalan kuljetukseen sopivien alusten ja muiden kuljetusvälineiden

hankkimisen ja alusten rakentamisen rahoittamiseksi. Markkinointilainojen laina-aika olisi enintään kymmenen vuotta ja korko kahdeksan prosenttia. Nykyisiin määräyksiin verrattuna on lainoituskohteita laajennettu käsittämään myös kalan talteenottoa, säilyttämistä ja käsittelyä varten tarpeellisten laitosten sekä alusten ja autojen lisäksi muidenkin kuljetusvälineiden hankkiminen.

Lainoitustoimintaa koskeva hallinnon hoito, joka nyt on jakautunut maatilahallituksen ja maa- ja metsätalousministeriön kesken lainalajista riippuen, tultaisiin keskittämään ministeriöön, jonka kalastus- ja metsästysosasto toimii maan kalatalousviranomaisena.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kalatalouden korkotukilainoista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

Kalastuselinkeinon harjoittamisen tukemiseksi edistetään luoton saantia ja helpotetaan luoton ehtoja sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettuina kalatalouden korkotukilainoina voidaan myöntää kalastajalainoja kalastuksen harjoittajille ja kalan markkinointilainoja kalan talteenottoa, säilyttämistä ja käsittelyä harjoittaville yrityksille.

Korkotukilainaa ei saa myöntää tarkoitukseen, johon on aikaisemmin myönnetty lainaa valtion varoista tai varoista, joiden osalta valtio maksaa lainan antajalle korkohyvitystä.

Kalastajalainat.

3 §.

Kalastajalainoja voidaan myöntää kalastusalusten ja -veneiden hankkimisen ja rakentamisen sekä tällaisiin aluksiin ja veneisiin tarvittavien koneiden ja laitteiden samoin kuin kalanpyyntivälineiden sekä muiden kalastuksen harjoittamista varten tarpeellisten välineiden ja laitteiden hankkimisen rahoittamiseksi.

Kalastajalaina voidaan myöntää myös yhden tai useamman osuuden hankkimiseksi kalastusalukseen.

Kalastusaluksella tarkoitetaan tässä laissa avomerikalastukseen käytettävää alusta, jonka tunnuspituus on vähintään 10 metriä.

4 §.

Kalastajalaina voidaan myöntää sellaiselle henkilölle, joka kalastusta itse harjoittaen saa siitä itselleen ja perheelleen pääasiallisen toimeentulon tai olennaisen osan siitä ja jonka on katsottava taloudellisen asemansa puolesta olevan tällaisen lainan tarpeessa.

Kalastusaluksen hankkimista ja rakentamista varten voidaan kalastajalaina myöntää myös sellaiselle yksityiselle yhtymälle tai yhteisölle, jonka osakkaat tai jäsenet ovat 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä tai heidän perheensä jäseniä.

5 §.

Kalastajalaina voidaan siirtää sellaisen henkilön, yhtymän tai yhteisön vastattavaksi, joka täyttää kalastajalainan myöntämiselle 4 §:ssä säädetyt edellytykset.

Kalastajalainan hakijan vastattavaksi siirrettävä sellainen hankittavaan omaisuuteen kohdistuva aikaisempi laina, joka on myönnetty valtion varoista tai jonka osalta valtio maksaa lainan antajalle korkohyvitystä, ja hakijalle myönnettävä kalastajalaina eivät yhteensä saa nousta suuremmaksi kuin mitä annettavien määräysten mukaan lainaa saadaan enintään myöntää.

6 §.

Laina-aika on kalastusaluksen hankkimista ja rakentamista varten tarkoitetun kalastajalainan osalta enintään kaksikymmentä vuotta ja muun kalastajalainan osalta enintään kymmenen vuotta. Lainasta on suoritettava vuotuista korkoa viisi prosenttia.

7 §.

Kalastusaluksen ja siihen tarvittavien moottoreiden sekä kalastusveneen hankkimiseen tarkoitetun kalastajalainan tai sen osan pääoman ja 6 §:ssä tarkoitetun koron maksamisesta voidaan antaa kauppakaaren 10 luvun 8 §:n mukainen valtion takaus.

Valtion takauksia saa olla voimassa samanaikaisesti yhteensä 5 000 000 markan määrä korkoja mukaan lukematta.

Valtion takauksen myöntää maa- ja metsätalousministeriö.

8 §.

Valtion takausta ei saa myöntää, jos lainan saajalla on käytettävissään sellaisia vakuuksia, että luotto yleisen käytännön mukaisesti voitaisiin niitä vastaan myöntää ilman valtion takausta.

Edellytyksenä valtion takauksen myöntämiselle on, että kalastajalainan pääomalle ja korolle annetaan maa- ja metsätalousministeriön hyväksymä sellainen vakuus, joka on käytettävissä lainan suorittamiseen ennen valtion takaukseen perustuvan maksuvelvollisuuden alkamista. Valtion takaus annetaan vastavakuutta vaatimatta.

9 §.

Takausluoton myöntäneen luottolaitoksen tulee hoitaa takausluottoa pankkitapojen mukaisesti ja samalla valvoa valtion etua takaajana.

Myös maa- ja metsätalousministeriöllä on oikeus valvoa takausluottoa.

Takausluoton saaja on velvollinen antamaan maa- ja metsätalousministeriölle ja takausluoton antajalle takausluoton valvontaa varten tarvittavat tiedot.

10 §.

Mikäli valtion takaus on myönnetty vain osalle kalastajalainan pääomaa ja korkoa, luetaan lainan lyhennyserät ensi sijassa valtion vastuulla olevan lainaosan lyhennykseksi siihen saakka, kunnes valtio kokonaan vapautuu vastuusta.

Siinä tapauksessa, että lainan vakuutena oleva omaisuus myydään ulosottotoimin, katsotaan huutokauppahinnasta lainan maksamiseen tulevalla määrällä ensiksi lyhennetyksi luottolaitoksen vastuulla olevaa osaa lainasta ja sen jälkeen sitä valtion vastuulla olevaa osaa lainasta, joka lainan saajan maksamien lyhennysten kautta ei ole tullut suoritetuksi.

11 §.

Milloin valtion takaus on annettu kalastajalainalle, jonka osalta korkohyvityksen suorittaminen valtion varoista on 17 §:n 1 momentissa mainituista syistä lakannut, on maa- ja metsätalousministeriöllä oikeus katsoa laina ilman irtisanomista heti maksettavaksi erääntyneeksi.

Kalan markkinointilainat.

12 §.

Kalan markkinointilainoja voidaan myöntää kalan talteenottoa, säilyttämistä ja käsittelyä varten tarpeellisten laitosten hankkimisen ja rakentamisen ja mainittuja tarkoituksia varten tarvittavien laitteiden hankkimisen sekä kalan kuljetukseen sopivien alusten ja muiden kuljetusvälineiden hankkimisen ja alusten rakentamisen rahoittamiseksi.

13 §.

Markkinointilainan laina-aika on enintään kymmenen vuotta. Lainasta on suoritettava vuotuista korkoa kahdeksan prosenttia.

Yhteisiä määräyksiä.

14 §.

Kalatalouden korkotukilainan myöntää osuuspankki, säästöpankki, liikepankki, Postipankki tai Suomen Hypoteekkiyhdistys.

Korkotukilainan myöntämiseen on osuuspankin saatava Osuuspankkien Keskuspankki Oy:n johtokunnan ja säästöpankin Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin johtokunnan hyväksyminen. Näiden johtokuntien samoin kuin liikepankin, Postipankin ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen johtokunnan tulee antaa lainahakemukset ennen asian ratkaisemista maa- ja metsätalousministeriön tehtävään määräämän henkilön tarkastettaviksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, on vastaavasti sovellettava 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun lainan siirtämiseen.

15 §.

Korkotukilainasta valtio maksaa luottolaitokselle valtioneuvoston vahvistaman korkohyvityksen. Korkohyvitystä ei saa vahvistaa korkeammaksi sitä määrää, joka saadaan, kun korkoprosenttina käytetään luottolaitoksen kuuden kuukauden irtisanomisajoin tehdyistä talletuksista yleisölle kulloinkin maksaman koron, li-

sättynä enintään kolmella ja puolella prosenttiyksiköllä, ja kalastajalainan osalta 6 §:n 1 momentissa ja kalan markkinointilainan osalta 13 §:ssä mainitun koron välistä erotusta. Suomen Hypoteekkiyhdistykselle maksettavaa korkohyvitystä laskettaessa käytetään talletuskorkona maan kahden suurimman liikepankin kuuden kuukauden irtisanomisajoin tehdyistä talletuksista yleisölle kulloinkin maksamaa korkoa. Lainoitustoiminnasta aiheutuvien lisäkustannusten korvaamiseksi suoritetaan luottolaitoksille lisäksi korkohyvityksenä valtioneuvoston päättämä määrä, joka saa olla enintään 0.4 prosenttia edellä tarkoitetuista lainoista.

16 §.

Edellä 14 §:ssä mainittujen luottolaitosten on valvottava, että korkotukilainat käytetään niitä myönnettäessä määrättyyn tarkoitukseen ja muutoinkin tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti.

Lainan myöntänyt luottolaitos on velvollinen antamaan maa- ja metsätalousministeriön valtuuttamille henkilöille sellaisia tietoja, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, onko lainan hakija ollut laissa tarkoitetun luoton tarpeessa, samoin kuin ne tiedot ja tarkastettaviksi ne asiakirjat, jotka tarvitaan sen toteamiseksi, onko lainaehtoja sekä tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä muutoin noudatettu. Samassa tarkoituksessa on mainituilla henkilöillä oikeus suorittaa lainan saajien luona tarkastuksia.

17 §.

Milloin korkotukilainan saaja on käyttänyt lainavaroja muuhun tarkoitukseen, kuin mihin laina on myönnetty, taikka lainaa hakiessaan antanut luottolaitokselle olennaisessa kohdassa erheellisen tiedon tai salannut lainan myöntämiseen olennaisesti vaikuttavia seikkoja, taikka milloin lainan saaja on saman omaisuuden hankkimista varten saanut lainaa myös muista, 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuista varoista, ei tällaisen lainan osalta sen jälkeen, kun lainan saajan sanotunlainen menettely on todettu, suoriteta 15 §:ssä tarkoitettua korkohyvitystä. Siltä ajalta, jolta valtio on maksanut korkohyvitystä, on lainan saajan tällöin suoritettava lainasta neljä prosenttia 6 §:n 1 momentissa ja 13 §:ssä mainittua korkoa korkeampi korko ja sen lisäksi kaksi prosenttia vuotuista sakkokorkoa. Koron lisäys ja sakkokorko menevät valtiolle.

Siltä ajalta, jolta valtio 1 momentin mukaan ei suorita korkohyvitystä, lainan saajan on maksettava lainastaan luottolaitokselle käypä antolainauskorko siihen saakka, kunnes laina on kokonaan takaisin maksettu.

Milloin korkohyvityksen suorittaminen valtion varoista 1 momentissa mainituista syistä on lakannut, on luottolaitoksella oikeus katsoa laina ilman irtisanomista heti maksettavaksi erääntyneeksi.

18 §.

Korkotukilainan lyhennysmaksuista, takaisinmaksuvelvollisuuden alkamisajankohdasta, takaisinmaksuajan pitentämisestä ja lainan saajan oikeudesta ylimääräisten lyhennysten maksamiseen samoin kuin koron suorittamisesta säädetään asetuksella.

Valtioneuvosto määrää montako prosenttia lainat saavat enintään olla omaisuuden hankintahinnasta taikka rakentamishankkeen hyväksytyn kustannusarvion määrästä.

Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa korkotukilainojen yleiset lainaehdot.

19 §.

Korkotukilainaa annettaessa laadittavaan velkakirjaan voidaan ottaa lainan irtisanomisen ja lainaehdoissa ehkä sovitun sakkokoron maksettavaksi määräämisen uhalla laina-aikana noudatettavaksi ehtoja, jotka koskevat lainan käyttöä ja sen perimisen turvaamista sekä lainan kohteena olevan omaisuuden vakuuttamista, samoin kuin muita tarpeellisiksi katsottavia ehtoja.

Erinäisiä säännöksiä.

20 §.

Maa- ja metsätalousministeriön tämän lain nojalla antamiin päätöksiin ei saa hakea muutosta.

21 §.

Tämän lain täytäntöönpano kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle.

22 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

23 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1976, ja sillä kumotaan kalastuselinkei-

non harjoittamisen tukemisesta 5 päivänä syyskuuta 1969 annettu laki (557/69) ja sen nojalla annetut säädökset.

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyihin lainoihin sovelletaan aikaisempia säännöksiä ja määräyksiä.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Veikko Ihamuotila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi radiolaitteista annetun lain 4 §:n ja leimaverolain 12 §:n muuttamisesta.

Posti- ja lennätinlaitoksen tehtäviin kuuluu muun muassa radiotoiminnan valvonta. Tästä toiminnasta valtiolle aiheutuvia kustannuksia ei peritä radiolaitteiden käyttäjiltä. Muun kuin yleisradiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitetun radiolaitteen käyttämiseen myönnetystä luvasta ja tällaisen laitteen tarkastuksesta annetusta todistuksesta peritään valtiolle leimaveroa.

Hallitus pitää tarpeellisena, että valtiolle ryhdytään perimään maksuja radiolaitteen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä valtion viranomaisen toimittamasta radiolaitteiden tarkastuksesta. Ehdotus laiksi radiolaitteista annetun lain muuttamisesta koskisi muita kuin yleisradiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitettuja radiolaitteita. Maksujen suuruutta määrättäessä olisi noudatettava valtion maksuperustelain (980/73) säännöksiä.

Siirryttäessä lupa- ja tarkastusmaksujen perimiseen myös asianomaisten toimituskirjojen antamisesta aiheutuvat kustannukset on tarkoituksenmukaista sisällyttää vastaaviin lupa- tai tarkastusmaksuilla katettaviin menoihin, minkä vuoksi leimaveron perimisestä olisi näiltä osin luovuttava.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

radiolaitteista annetun lain 4 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan radiolaitteista 17 päivänä tammikuuta 1927 annetun lain (8/27) 4 § näin kuuluvaksi:

4 §.

Valtioneuvosto voi määrätä radiolaitteen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä valtion viranomaisen tämän lain perusteella toimittamasta tarkastuksesta suoritettavaksi maksuja.

Yleisradiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitettujen radiolaitteiden käyttämiseen tarvittavista luvista kannettavat maksut kerätään erikoiseen rahastoon, jonka varoja voidaan valtioneuvoston harkinnan mukaan käyttää yleisradiotoiminnan edistämiseen.

Muiden kuin 2 momentissa tarkoitettujen maksujen suuruutta määrättäessä on noudatettava, mitä valtion maksuperustelaissa (980/73) on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

leimaverolain 12 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 6 päivänä elokuuta 1943 annetun leimaverolain (662/43) 12 §:n 1 momenttiin uusi 53 kohta seuraavasti:

12 §.

Leimaverosta ovat vapaat toimituskirjat:

— — — — — — — — — — — — — — —

asioissa, jotka koskevat:

— — — — — — — — — — — — — — —

niin myös

— — — — — — — — — — — — — — —

53) radiolaitteen rakentamiseen ja käyttämiseen annettava lupa sekä radiolaitteen tarkastamisesta annettava todistus.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Liikenneministeri *Esa Timonen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi korkohyvityksen maksamisen lopettamisesta eräissä tapauksissa.

Esityksessään valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1976 on hallitus ehdottanut poistettavaksi Outokumpu Oy:n Nivalan nikkelikaivoksen aloittamisen tukemisesta annetun lain (484/69), Kemijoki Oy:n suunnitteleman Porttipahdan tekojärven rakentamisen edistämisestä annetun lain (80/69), kaivostoiminnan aloittamisen tukemisesta Rautaruukki Oy:n Kolarin Rautuvaaran rautamalmiesiintymällä annetun lain (225/70), sellaisena kuin se on muutettuna lailla (495/73), vanadiinituotannon aloittamisen tukemisesta Rautaruukki Oy:n Mustavaaran vanadiiniesiintymällä annetun lain (345/71), sellaisena kuin se on muutettuna lailla (576/75), Outokumpu Oy:n Nivalan nikkelikaivoksen toiminnan jatkamisen tukemisesta annetun lain (429/73), Kemijoki Oy:n Taivalkosken voimalaitoksen rakentamisen tukemisesta annetun lain (493/73) ja eräistä toimenpiteistä Savon Sellu Oy:n toiminnan tukemiseksi annetun lain (129/66) mukaiset korkohyvitykset. Näiden kehitysalueiden kaivostoiminnan ja energiantuotannon sekä aalloituskartonkia tuottavan Savon Sellu Oy:n toiminnan tukemiseksi säädettyjen lakien tarkoituksena on ollut tukea valtion varoista maksettavin korkohyvityksin yritysten investointien liiketaloudellista kannattavuutta. Tukea saaneet yritykset ovat Savon Sellu Oy:tä lukuunottamatta valtionenemmistöisiä osakeyhtiöitä.

Kysymyksessä olevien investointien liiketaloudelliseen kannattavuuteen vaikuttavat tekijät ovat useissa tapauksissa muuttuneet olennaisesti asianomaisen lain säätämisen jälkeen. Muuttuneen energian hintatilanteen vuoksi hallitus ilmoitti jo vuoden 1975 tulo- ja menoarvioesityksessä selvittävänsä Kemijoki Oy:n Taivalkosken rakentamisen tukemisesta annetun lain mukaisten korkohyvitysten tarpeellisuuden.

Nopea inflaatio on viime vuosina vähentänyt tuntuvasti investointien rahoittamiseksi otetuista lainoista aiheutuvaa reaalista rasitusta. Tämä on vähentänyt tarvetta valtion varoista maksettaviin korkohyvityksiin. Korkohyvityksillä ei voida myöskään katsoa olevan ratkaisevaa merkitystä kyseisten yritysten koko taloudelle. Kun valtio tukee mainittuja yrityksiä yleisin kehitysaluepoliittisin toimenpitein ja huolehtii lainoin ja osakepääomankorotuksin valtionyhtiöiden toiminnan rahoituksesta, ei kyseessä oleva erillistuki ole hallituksen mielestä tarpeen. Valtion velvollisuus suorittaa korkotukea annettujen sitoumusten nojalla voidaan poistaa vain valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyssä järjestyksessä säädettävällä lailla. Hallitus edellyttää luonnollisesti, ettei korkohyvityksen poistaminen vaikuta valtionyhtiöiden toimintaan kyseisissä toimipaikoissa.

Vuonna 1976 merkitsisi ehdotuksen toteuttaminen noin 30 milj. markan vähennystä valtion menoissa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

korkohyvityksen maksamisen lopettamisesta eräissä tapauksissa.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Outokumpu Oy:n Nivalan nikkelikaivoksen aloittamisen tukemisesta annetun lain (484/69), Kemijoki Oy:n suunnitteleman Porttipahdan tekojärven rakentamisen edistämisestä annetun lain (80/69), kaivostoiminnan aloitta-

misen tukemisesta Rautaruukki Oy:n Kolarin Rautuvaaran rautamalmiesiintymällä annetun lain (225/70), sellaisena kuin se on muutettuna lailla (495/73), vanadiinituotannon aloittamisen tukemisesta Rautaruukki Oy:n Mustavaaran vanadiiniesiintymällä annetun lain (345/71), sellaisena kuin se on muutettuna lailla (576/75), Outokumpu Oy:n Nivalan nikkelikaivoksen toiminnan jatkamisen tukemisesta annetun lain (429/73), Kemijoki Oy:n Taivalkosken voimalaitoksen rakentamisen tukemisesta annetun lain (493/73) ja eräistä toimenpiteistä Savon Sellu Oy:n toiminnan tukemiseksi annetun lain (129/66) nojalla annetuissa valtioneuvoston sitoumuksissa tarkoitettuja korkohyvityksiä lakataan maksamasta.

2 §.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1976. Valtioneuvostolla ei enää ole oikeutta antaa 1 §:ssä mainittujen lakien nojalla uusia sitoumuksia korkohyvityksen maksamisesta.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Kauppa- ja teollisuusministeri *Arvo Rytkönen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi invaliidihuoltolain 22—22 e §:n voimassaoloajan jatkamisesta.

Suojatyötoiminta aloitettiin invaliidihuoltolain (907/46) puitteissa vuoden 1971 alusta. Tämän teki mahdolliseksi invaliidihuoltolain muuttamisesta 20 päivänä maaliskuuta 1970 annettu laki (227/70), jolla muutettiin invaliidihuoltolain 22 §:ää ja lisättiin lakiin uusi 22 a, 22 b, 22 c, 22 d ja 22 e §. Tämä laki on voimassa vuoden 1975 loppuun. Mainittua väliaikaisesti muutettua 22 §:ää on sittemmin muutettu 29 päivänä joulukuuta 1973 annetulla lailla (1005/73).

Mainittujen säännösten mukaan voidaan valtion varoista antaa kunnalle, kuntainliitolle, yhdistykselle ja säätiölle halpakorkoista lainaa ja avustusta sellaisen työtoiminnan järjestämistä varten, joka pääasiassa perustuu invalidityövoiman käyttöön. Lainan ja avustuksen saamisen edellytyksenä on, että työtoiminnan järjestämiseen on saatu sosiaali- ja terveysministeriön lupa.

Lainaa voidaan valtion tulo- ja menoarvioon otetun määrärahan puitteissa antaa työtoiminnan perustamiskustannuksiin enintään kaksi kolmasosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisista perustamiskustannuksista.

Avustusta annetaan valtion varoista 55 prosenttia hyväksytyistä työtoiminnan määrätyistä käyttötalousmenoista.

Määräaikaisen lainmuutoksen tarkoituksena on ollut valtion tuen turvin mahdollistaa suojatyöhön liittyvien kysymysten selvittäminen ja täten luoda edellytykset toiminnassa syntyvien erilaisten ongelmien ratkaisemiselle ja erilaisten ratkaisujen kokeilulle käytännön olosuhteissa.

Suojatyöpaikkoja on nyt noin 1100. Henkilöitä, joita ei voida erilaisten työvoimapoliittisten toimenpiteidenkään avulla sijoittaa avoimille työmarkkinoille on noin 10 000. Suojatyö on heille ainoa mahdollisuus osallistua työhön. Tarjoamalla suojatyömahdollisuus voidaan myös saada aikaan säästöä sosiaalihuollon ja -vakuutuksen menoista sekä lykkäämällä että poistamalla laitoshoidon tarvetta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2 päivänä lokakuuta 1974 toimikunnan, jonka tehtävänä oli koota suojatyöstä saadut kokemukset, selvittää suojatyötoiminnan tarpeellisuus ja laatia ehdotus suojatyötoiminnan jatkotoimenpiteiksi tarpeellisine säädösehdotuksineen ja kustannuslaskelmineen. Tämä suojatyötoimikunta sai työnsä valmiiksi 30 päivänä huhtikuuta 1975 (komiteanmietintö 1974:43). Toimikunnan mukaan kokeilukautena on selvästi käynyt ilmi suojatyön edulliset vaikutukset niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta.

Suojatyötoimikunnan mietinnöstä on hankittu lausunnot eräiltä keskusvirastoilta, lääninhallituksilta, keskusjärjestöiltä ja alalla toimivilta järjestöiltä. Asiaa valmistellaan parast'aikaa ministeriössä mainitun mietinnön ja lausuntojen pohjalta.

Uuden suojatyölainsäädännön aikaansaaminen vaatii vielä lisäselvityksiä. Suojatyö on joka tapauksessa jo osoittautunut tarpeelliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi. Tämän vuoksi ehdotetaan nyt voimassa olevien väliaikaisten suojatyösäännösten voimassaoloajan pidentämistä.

Toiminnan jatkamisesta on arvioitu aiheutuvan käyttötalousmenoiksi annettavan valtionavustuksen osalta vuonna 1976 valtiolle menoja 5 500 000 markkaa. Perustamiskustannuksiin annettavia lainoja varten on valtion vuoden 1976 menoarvioon ehdotettu varattavaksi 1 500 000 markkaa. Kuluvana vuonna on työtoiminnan käyttötalousmenoihin varattu 4 450 000 markkaa ja lainoihin 1 000 000 markkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

invaliidihuoltolain 22—22 e §:n voimassaoloajan jatkamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Joulukuun 30 päivänä 1946 annetun invaliidihuoltolain väliaikaisesti muutettu 22 §, sellaisena kuin se on 29 päivänä joulukuuta 1973 annetussa laissa (1005/73), sekä 22 a—22 e §, sellaisina kuin ne ovat 20 päivänä maaliskuuta 1970 annetussa laissa (227/70), ovat edelleen voimassa vuoden 1976 loppuun.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta.

Lapsilisiä korotettiin vuoden 1974 maaliskuussa hyväksytyn tulopoliittisen kokonaisratkaisun tarkistamisneuvottelujen tuloksena 30 prosentilla heinäkuun alusta 1975. Hallituksen tarkoituksena on pitää lapsilisien reaaliarvo sillä tasolla, mihin se nousi 1 päivänä heinäkuuta 1975 tapahtuneella korotuksella. Tämän vuoksi hallitus katsoo tarkoituksenmukaiseksi, että lapsilisien määriä korotettaisiin 10 prosentilla 1 päivästä heinäkuuta 1976 lukien.

Vastauksessaan lapsilisien määrän korottamista koskevaan hallituksen esitykseen n:o 35/1975 vp. laiksi lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta Eduskunta edellytti, että hallitus asettaisi komitean selvittämään, onko nykyinen lapsilisäjärjestelmä kaikilta osin perhepoliittisesti tarkoituksenmukainen ja että mihin toimenpiteisiin asian johdosta tulisi ryhtyä sekä antaisi tarvittavat lakiehdotukset Eduskunnalle viipymättä. Vastauksessa edellytetyn komitean asettamista selvitellään sosiaali- ja terveysministeriössä.

Edellä mainitun 10 prosentin korotuksen jälkeen tulisivat lapsilisien määrät olemaan 1 päivästä heinäkuuta 1976 lukien seuraavat: ensimmäisestä lapsesta 664 markkaa vuodessa, toisesta lapsesta 764 markkaa vuodessa, kolmannesta lapsesta 892 markkaa vuodessa sekä neljännestä ja kustakin seuraavasta lapsesta 1 140 markkaa vuodessa.

Korotuksesta aiheutuisi vuoden 1976 aikana noin 37 milj. markan lisäkustannukset.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiesitys:

Laki

lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 22 päivänä heinäkuuta 1948 annetun lapsilisälain 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 23 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa (491/75), näin kuuluvaksi:

1 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Lapsilisän määrä on 664 markkaa vuodessa. Jäljempänä 3 §:ssä mainitun lapsilisän nostamiseen oikeutetun henkilön toisesta lapsesta on lapsilisän määrä kuitenkin 764 markkaa vuodessa, kolmannesta lapsesta 892 markkaa vuodessa sekä neljännestä ja kustakin seuraavasta lapsesta 1 140 markkaa vuodessa, paitsi milloin lapsi on 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla hoidettavana laitoksessa.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1976.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Vuoden 1974 maaliskuussa hyväksytyn tulopoliittisen kokonaisratkaisun tarkistamisneuvottelujen tuloksena korotettiin lapsilisiä 30 prosentilla heinäkuun alusta 1975 lukien 23 päivänä kesäkuuta 1975 annetulla lailla lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta (491/75).

Hallituksen tarkoituksena on pitää lapsilisien reaaliarvo sillä tasolla, mihin se nousi 1 päivänä heinäkuuta 1975 toteutetun 30 prosentin korotuksen jälkeen. Tämän vuoksi hallitus antaa Eduskunnalle esityksen lapsilisien määrien korottamisesta 10 prosentilla 1 päivästä heinäkuuta 1976 lukien.

Edellä mainitun lapsilisien korotuksen sekä lasten ja lapsiperheiden sosiaaliturvaa parantavien muiden uudistustoimenpiteiden aiheuttamien kustannusten rahoittamiseksi esittää hallitus työnantajan sosiaaliturvamaksun korottamista 0,25 prosenttiyksiköllä 1 päivästä tammikuuta 1976 lukien.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiesitys:

Laki

työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/63) 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1100/74), näin kuuluvaksi:

1 §.

Työnantaja on velvollinen maksamiensa palkkojen perusteella suorittamaan valtiolle työnantajan lapsilisämaksua kaksi ja yksineljäsosaa prosenttia sekä kansaneläkelaitokselle työnantajan sairausvakuutusmaksua puolitoista prosenttia työntekijälle suoritetun ennakkoperinnän alaisen palkan määrästä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976. Lain 1 §:n 1 momenttia sovelletaan niihin palkkoihin, jotka suoritetaan sanottuna päivänä tai sen jälkeen.

Helsingissä 10 päivänä lokakutua 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi vuodelta 1976 suoritettavan vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun korottamisesta sekä vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksun ja sairausvakuutusmaksun huomioon ottamisesta merimiesverotuksessa vuonna 1976.

Kansaneläkelain 5 §:n 1 momentin mukaan, sellaisena kuin se on 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (956/72), vakuutetun vakuutusmaksu on 2 penniä veroäyriltä. Kansaneläkelain 3 §:n 2 momentin mukaan, sellaisena kuin se on edellä mainitussa laissa, työnantajan kansaneläkemaksuna peritään hänen liiketoimintansa pääomavaltaisuudesta riippuen joko 4,25, 4,75 tai 5,25 prosenttia työntekijälle suoritetun ennakkoperinnän alaisen palkan määrästä.

Vuodelta 1975 suoritettavan vakuutetun ja työnantajan kansaneläkemaksun korottamisesta 31 päivänä joulukuuta 1974 annetun lain (1098/74) mukaan peritään vakuutetun vakuutusmaksua 0,25 pennillä korotettuna ja työnantajan kansaneläkemaksua 0,25 prosenttiyksiköllä korotettuna ennen heinäkuun 1 päivää 1975 suoritetun ennakkoperinnän alaisen palkan määrästä ja 0,375 prosenttiyksiköllä korotettuna sanottuna päivänä tai sen jälkeen suoritetun palkan määrästä.

Vuonna 1973 ja sen jälkeen toteutetut kansaneläkeuudistukset ovat aiheuttaneet kansaneläkelaitokselle rahoitusvajauksen. Niinpä kansaneläkelaitoksen on ollut käytettävä kuluvana vuonna sijoitusomaisuudestaan yli 100 miljoonaa markkaa eläkekustannusten peittämiseen. Koska vajaus tulee nykyistenkin maksujen tasolla kasvamaan, ei vakuutusmaksujen alentamiseen ole mahdollisuutta. Hallitus pitää välttämättömänä vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun perimistä myös ensi vuonna saman suuruisina kuin kuluvan vuoden jälkipuoliskolla. Näiden korotusten arvioidaan tuottavan kansaneläkelaitokselle noin 270 miljoonaa markkaa.

Esitetty vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksun korotus ehdotetaan toteutettavaksi merimiesverotuksessa vuonna 1976 erillislailla, jossa on otettu huomioon myös sairausvakuutusmaksun korotus.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

vuodelta 1976 suoritettavan vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun korottamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Poiketen siitä, mitä vakuutetun vakuutusmaksusta on säädetty 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain 5 §:n 1 momentissa ja mitä työnantajan kansaneläkemaksusta on säädetty saman lain 3 §:n 2 momentissa, sellaisina kuin nämä lainkohdat ovat 29 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (956/72), peritään vakuutetun vakuutusmaksua 0,25 pennillä korotettuna vakuutetulle vuodelta 1976 toimitettavassa kunnallisverotuksessa määrätyltä veroäyriltä ja työnantajan kansaneläkemaksua 0,375 prosenttiyksiköllä korotettuna työntekijälle vuonna 1976 suoritetun ennakkoperinnän alaisen palkan määrästä.

Laki

vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksun ja sairausvakuutusmaksun huomioon ottamisesta merimiesverotuksessa vuonna 1976.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Poiketen siitä, mitä 16 päivänä toukokuuta 1958 annetun merimiesverolain 6 §:n 3 momentissa ja 13 §:n 1 momentissa, sellaisina kuin ne ovat 30 päivänä marraskuuta 1973 annetussa laissa (866/73), on säädetty vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksusta ja sairausvakuutusmaksusta, on nämä maksut otettava huomioon vuonna 1976 sovellettavissa merimiesverotaulukoissa laskettuna vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksu 2,25 pennin ja vakuutetun sairausvakuutusmaksu 1,50 pennin mukaan veroäyriltä. Vastaavasti on kansaneläkelaitokselle suoritettava vuodelta 1976 1,8 prosenttia merimiestulosta kansaneläkevakuutusmaksuna ja 1,2 prosenttia merimiestulosta vakuutetun sairausvakuutusmaksuna. Jos merimiesvero on pienempi kuin 11,8 prosenttia merimiestulosta, jaetaan vero edellä mainitulta ajalta kunnan, kansaneläkelaitoksen ja seurakunnan kesken siten, että siitä suoritetaan kunnalle 40 osaa, kansaneläkelaitokselle 15 osaa ja seurakunnalle 4 osaa. Mikäli merimiesveroon ei sisälly kirkollisveroa ja merimiesvero tällöin on pienempi kuin 11,0 prosenttia merimiestulosta, jaetaan vero kunnan ja kansaneläkelaitoksen kesken siten, että siitä suoritetaan kunnalle 40 osaa ja kansaneläkelaitokselle 15 osaa.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vuodelta 1976 suoritettavan vakuutetun sairausvakuutusmaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun määrästä.

Sairausvakuutuslain 33 §:n 1 momentin mukaan, sellaisena kuin se on 4 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (742/70), vakuutetun sairausvakuutusmaksu on 1,25 penniä veroäyriltä. Työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan, sellaisena kuin se on joulukuun 31 päivänä 1974 annetussa laissa (1100/74), työnantajan sairausvakuutusmaksu on 1,50 prosenttia työntekijälle suoritetun ennakkoperintälain alaisen palkan määrästä.

Vuodelta 1975 suoritettavan vakuutetun sairausvakuutusmaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun määrästä 31 päivänä joulukuuta 1974 annetun lain (1101/74) mukaan on vakuutetun sairausvakuutusmaksu 1,50 penniä veroäyriltä ja työnantajan sairausvakuutusmaksu 2 prosenttia palkan määrästä.

Heinäkuun 1 päivästä 1975 lukien korotettiin päivä- ja äitiysrahan vähimmäismäärä 15 markaksi arkipäivältä. Muutos merkitsi sairausvakuutuksen vuotuisten kustannusten nousua noin 70 miljoonalla markalla. Korotusta toimeenpantaessa lähtökohtana oli, että kustannuksista vastaa ensi sijassa sairausvakuutusrahasto eikä valtion osuutta sairausvakuutuksen rahoituksesta lisätä. Tämän johdosta hallitus on katsonut tarpeelliseksi ehdottaa, että vakuutetun sairausvakuutusmaksu ja työnantajan sairausvakuutusmaksu pysytettäisiin saman suuruisina kuin ne ovat olleet voimassa kuluvana vuonna. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu olisi siten 1,50 penniä vakuutetulle vuodelta 1976 toimitettavassa kunnallisverotuksessa määrätyltä veroäyriltä ja työnantajan sairausvakuutusmaksu 2 prosenttia työntekijälle vuonna 1976 suoritetun ennakkoperinnän alaisen palkan määrästä. Valtion osuus sairausvakuutuksen kustannuksista tulisi tällöin tuloja menoarvioesityksen mukaisesti vuodelle 1976 olemaan edelleen 5 miljoonaa markkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

vuodelta 1976 suoritettavan vakuutetun sairausvakuutusmaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun määrästä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Poiketen siitä, mitä vakuutetun sairausvakuutusmaksusta on säädetty 4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain 33 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on 4 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (742/70), ja mitä työnantajan sairausvakuutusmaksusta on säädetty 4 päivänä heinäkuuta 1963 työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 1 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1100

/74), vakuutetun sairausvakuutusmaksu on 1,50 penniä vakuutetulle vuodelta 1976 toimitettavassa kunnallisverotuksessa määrätyltä veroäyriltä ja työnantajan sairausvakuutusmaksu 2 prosenttia työntekijälle vuonna 1976 suoritetun ennakkoperinnän alaisen palkan määrästä.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työllisyyskoulutuksesta.

YLEISPERUSTELUT.

Nykyinen lainsäädäntö.

Työllisyyskoulutus perustuu nykyisin työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta annettuun lakiin (493/65). Lain mukaan työllisyyden edistämiseksi järjestetään valtion kustantamia ammatillisia perus-, täydennys- ja uudelleenkoulutuskursseja. Kurssitoimintaa järjestettäessä on erityisesti kiinnitettävä huomiota talouselämän rakennemuutosten ja teknisen kehityksen aiheuttamiin työvoiman kysynnän muutoksiin. Koulutukseen voi työvoimatoimisto osoittaa 17 vuotta täyttäneitä henkilöitä, jotka ovat työttömiä tai työttömyysuhan alaisia tai joilla ei nykyisellä työalallaan arvioida olevan riittävää tai jatkuvaa toimeentulomahdollisuutta, sekä henkilöitä, joiden toimeentulon turvaamiseksi nykyisessä ammatissa täydennyskoulutus on tarpeen. Työllisyyskoulutus ja sen oppilasvalintatilaisuudet ovat oppilaille maksuttomat.

Työllisyyskoulutusta toteutetaan työvoima- ja ammattikasvatusviranomaisten yhteistyönä. Työvoimaviranomaisten vastuualueeseen kuuluu lähinnä koulutusalojen ja ammattien määrittely, oppilaiden koulutukseen osoittaminen ja heidän työhönsijoittamisensa koulutuksen jälkeen. Ammattikasvatusviranomaiset myöntävät koulutukseen tarvittavat varat, vastaavat opetuksen suunnittelusta, toteuttamisesta ja valvonnasta. Johtavana yhteistyöelimenä toimii valtioneuvoston asettama ammattikurssiasiain neuvottelukunta. Työllisyyskurssien järjestäjinä voivat toimia kurssikeskukset, julkisen tarkastuksen alaiset ammatilliset oppilaitokset, kunnat, kuntainliitot, säätiöt ja yhdistykset.

Työllisyyskoulutuksella ammattitaidon hankkineiden määrä on jatkuvasti noussut. Vuonna 1969 heitä oli noin 6 000 ja vuonna 1973 noin 17 500. Ensivaiheen tavoite, joka on 1 % työvoimasta eli vuosittain noin 22 000 koulutettua, saavutettaneen vuonna 1975. Toiminta keskittyy tapahtuvaksi pääasiassa ammattikurssikeskuksissa. Perustettaviksi suunnitelluista 43:sta kurssikeskuksesta on perustettu 39. Kurssikeskusten pysyväisluontoisilla koulutuslinjoilla tapahtuvan koulutustoiminnan lisäksi järjestetään työllisyyskoulutusta niin sanotuilla erilliskursseilla, joista huolehtivat pääasiassa ammattikurssikeskukset ja ammatilliset oppilaitokset. Vuonna 1974 kurssin suorittaneista 18 000 oppilaasta arviolta 13 000 valmistui kurssikeskusten pysyviltä linjoilta.

Lainsäädännön puutteet.

Eri elinkeinojen sisäisessä ja keskinäisessä rakenteessa samoin kun yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen rakenteessa on tapahtunut tai tapahtumassa siinä määrin voimakkaita muutoksia, että niiden vaikutukset ulottuvat myös työllisyyskoulutusjärjestelmään. Työllisyyskoulutuksen keinoin tulisi näitä muutoksia ja niiden seurauksia pyrkiä tasapainottamaan taloudellista kasvua edistäen ja yksilön edut huomioon ottaen. Toiminnan kehittämisen edellytyksenä on nykyisen lainsäädännön puutteellisuuksien korjaaminen.

Työllisyyskoulutukseen osoitettavien ikärajasta ei nykyisessä laissa ole säännöksiä. Työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta annetussa asetuksessa (331/68) säädetään alaikärajaksi 17 vuotta. Työllisyyskoulutus on aikuiskoulutusta. Ammattikoulujen ja työllisyyskurssien välisen selkeän rajan aikaansaamiseksi tulisi peruskoulutukseen hakeutuvien ikäraja työllisyyskursseilla määritellä siten, että kilpailutilannetta näiden koulutusmuotojen välille ei syntyisi. Toisaalta nykyisen lainsäädännön puutteena on ollut se, että työllisyyskoulutukseen ei ole voitu osoittaa 17 vuotta nuorempia henkilöitä, jotka oppivelvollisuuden suoritettuaan hakeutuvat työelämään ja jäävät työttömiksi joko siksi, että työtä ei ole tarjolla tai siksi, että nuorten työntekijäin suojelusta annetut säännökset ovat esteenä työhön pääsylle. Heille voidaan myöntää työttömyyskorvausta, mutta

ei voida osoittaa työllisyyskursseille. Erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa, missä vakinaisia ammattikoulutuspaikkoja ei nuorille ole riittävästi, tämä on huomattava epäkohta. Nykyinen lainsäädäntö painottaa liiaksi työttömien tai välittömän työttömyysuhan alaisten kouluttamista. Työssä olevien henkilöiden koulutukseen osoittaminen ei nykyisin ole mahdollista ellei työnhakijan toimeentulomahdollisuuksien riittävyys tai jatkuvuus ole uhattuna. Tästä syystä ei työvoimaa ole kehitystä ennakoivasti voitu ohjata supistuvista ammateista työllisyyskoulutuksen kautta työvoimapuutetta kärsiville aloille tai vähemmän ammattitaitoa vaativista työtehtävistä erikoiskoulutusta edellyttäviin tehtäviin.

Kurssilaisten taloudelliset avustukset eivät nykyisessä muodossaan anna aikuisille riittävää toimeentuloturvaa verrattuna esimerkiksi työttömyyskassa-avustuksiin, josta syystä työttömyyskassan jäsenet eivät koe työllisyyskoulutusta taloudellisesti riittävän edullisena vaihtoehtona. Tästä on ollut seurauksena, että työvoiman ammatillinen jakauma ei toivottavassa määrin mukaudu työvoiman kysynnän rakenteeseen, työvoiman saanti laajeneville aloille vaikeutuu ja vanhentuneen ammattitaidon omaavalle työntekijälle ei pystytä tarjoamaan työtä.

Nykyisessä lainsäädännössä ei ole riittävästi otettu huomioon työvoimaviranomaisten vaikutusmahdollisuuksia kurssitoiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja valvonnassa. Tämän vuoksi ei nykyisessä laissa ole säännöksiä siitä, vaikuttaako työvoimaviranomaisten lausunto kurssin aloittamisluvan antamiseen, voiko työvoimaviranomainen valvoa kurssin järjestämistä tai osallistua oppilasvalintaan.

Kurssin järjestäjänä voivat toimia nykyisin ammatillisen kurssikeskuksen ja ammatillisen oppilaitoksen lisäksi myös kunta, yhdistys ja säätiö. Sen sijaan korkeakoulu- tai yliopistotutkinnon suorittaneille ei yliopisto tai korkeakoulu nykyisen lain mukaan voi järjestää työllisyyskoulutusta. Kunnan, yhdistyksen ja säätiön mukanaoloa yksittäisten kurssien järjestäjänä ei voida enää pitää tarpeellisena kurssikeskusten, joiden taustayhteisönä voivat edelleen olla kunta, yhdistys tai säätiö, sekä eri oppilaitosten laajennuttua ja muodostaessa nykyisin riittävän ja koulutuskysymyksissä asiantuntevan verkon kurssitoiminnan järjestämiselle. Valtio ei nykyisen lain mukaan voi toimia kurssikeskuksen perustajana, vaikka on rakentanut kurssikeskuksia ja rahoittaa kurssitoiminnan. Kun kurssikeskusten perustaminen tehtiin lainmuutoksella (97/70) mahdolliseksi, ei siinä säädetty kurssikeskusten hallinnon järjestämisestä. Nykyisestä lainsäädännöstä puuttuvat siis säännökset ohjesäännöstä, johtokunnasta, valtion korvauksista, niiden lakkauttamisesta, kurssikeskuksen omaisuuden käytöstä kurssikeskuksen lopettaessa toimintansa tai sen käyttötarkoituksen muuttuessa, oppilaiden päätöksentekoon osallistumisesta tai opettajien jatkokoulutusvelvollisuudesta.

Uudistusesitykset.

Työllisyyskoulutuslainsäädännön uudistamistarpeita on tutkinut vuonna 1971 asetettu toimikunta, jonka ehdotuksiin (komiteanmietintö 1973: 108) esitys pääosiltaan perustuu.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

Yleiset säännökset.

Lakiehdotuksen 1 § sisältää, kuten nykyisen lain vastaava pykälä, yleisluontoisia säännöksiä työllisyyskoulutuksen tarkoituksesta, luonteesta ja koulutuksen järjestämisessä huomioonotettavista periaatteellisista seikoista sekä säännöksen siitä, kenen toimesta koulutusta järjestetään. Sen 1 momentin mukaan työllisyyden edistämiseksi järjestettäisiin pääasiassa aikuisille tarkoitettuja uudelleen-, jatko-, täydennys- ja peruskoulutuskursseja. Työllisyyden edistämisellä tarkoitetaan, paitsi vallitsevia olosuhteita vastaavan ammattitaidon antamista työttömille ja ammattitaitoisen työvoiman puutteen lievittämistä, myös pitkällä tähtäyksellä työttömyyden syihin vaikuttamista ja työttömyyden ehkäisemistä työntekijöiden ammattitaitoa uudistamalla ja lisäämällä. Uudelleenkoulutuksella tarkoitetaan lakiehdotuksessa koulutusta, joka valmentaa koulutettavan uudelle ammattialalle tai entisestään huomattavasti poikkeaviin tehtäviin. Täydennyskoulutuksen tarkoituksena on ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen niissä tehtävissä, joihin henkilö on sijoittunut. Jatkokoulutuksen, jota ei mainita voimassa olevassa laissa, tavoitteena on ammattipätevyyden lisääminen niin, että työntekijä voi siirtyä alalla entistä ammattitaitoaan vaativampiin tehtä-

viin. Peruskoulutuksella tarkoitetaan koulutusta, joka kohdistuu pääasiassa varsinaisen ammattikouluiän sivuuttaneisiin henkilöihin. Heille annetaan tietyssä ammatissa tarvittavat tiedot ja taidot, jollei heillä ole aikaisemmin hankittua ammattitaitoa tai jolleivät he ole saaneet ammatillista peruskoulutusta.

Edellä mainituissa lakiehdotuksen säännöksissä on työllisyyskoulutuksen aikuiskoulutusluonnetta pyritty korostamaan säätämällä, että se on tarkoitettu pääasiassa aikuisille. Samalla ehdotetaan säädettäväksi peruskoulutuksen antaminen mahdolliseksi vain silloin, kun on kyse henkilöistä, joilla ei ole ammattia tai jotka eivät ole saaneet ammatillista peruskoulutusta. Nämä muutokset on nähty tarpeellisiksi, jotta työllisyyskoulutuksen ero nuorisoasteen ammatilliseen koulutukseen saataisiin mahdollisimman selkeäksi.

Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että koulutusta järjestettäessä tulee kiinnittää huomiota paitsi työvoiman kysynnässä myös työvoiman tarjonnassa tapahtuviin talouselämän rakennemuutosten ja teknisen kehityksen aiheuttamiin muutoksiin.

Kurssin järjestäjinä voisivat toimia kurssikeskus, julkisen tarkastuksen alainen ammatillinen oppilaitos ja erityisistä syistä yliopisto tai muu korkeakoulu. Poikkeussäännös on välttämätön, jotta akateemisen loppututkinnon suorittaneiden työllisyyskoulutuksen järjestäjänä voisi toimia suoraan ja itsenäisesti yliopisto tai muu korkeakoulu silloin, kun koulutus muulla tavalla ei ole tarkoituksenmukaisesti järjestettävissä. Edellä mainitut oppilaitokset muodostavat koko maan kattavan riittävän tiheän ja koulutuskysymyksissä asiantuntevan verkon ammattikurssitoiminnan järjestämiselle. Tällöin nykyisen lain mukaan kurssin järjestäjinä toimivia kuntia, yhdistyksiä ja säätiöitä ei enää hyväksyttäisi kurssin järjestäjiksi. Niiden asiantuntemus koulutuskysymyksissä ei aina ole ollut riittävä ja niiden osuus kurssin järjestäjistä on nykyisinkin hyvin vähäinen (2 § 1 mom.).

Lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentissa määritellään ammatillinen kurssikeskus sellaiseksi koulutusyksiköksi, joka ammattikasvatushallituksen vahvistaman ohjesäännön puitteissa järjestää tässä laissa ja sen nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettua koulutustoimintaa. Kurssikeskuksen voisivat perustaa valtio, kunta, kuntainliitto, yhdistys ja säätiö. Valtion mahdollisuus toimia kurssikeskuksen perustajana on nähty välttämättömäksi, koska valtio rakentaa kurssikeskuksia ja rahoittaa kurssitoiminnan.

Lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentin mukaan luvan sekä kurssikeskuksen perustamiseen että sen oleelliseen laajentamiseen myöntäisi opetusministeriön esityksestä valtioneuvosto. Voimassa olevan lain mukaan kurssitoimintaa järjestetään ammattikasvatusviranomaisen hyväksymissä ammattikurssikeskuksissa. Säännöksien muuttaminen on nähty tarpeelliseksi, jotta jo suunnitteilla olevien lisäksi mahdollisesti perustettavat kurssikeskukset toteutettaisiin tarkkaan harkitun kokonaissuunnitelman puitteissa. Nykyisenkin käytännön vallitessa valtioneuvosto on tehnyt periaatteelliset ohjepäätökset suunnitteilla olevien kurssikeskusten perustamisesta.

Valtioneuvoston luvalla voidaan kurssikeskus luovuttaa myös toiselle omistajalle. Tällaista säännöstä on pidettävä aiheellisena siksi, että valtio tulee tietyn ajan kuluttua vuosittaisten vuokrasuoritusten yhteydessä maksaneeksi kurssikeskuksen omistavalle taustayhteisölle kokonaisuudessaan takaisin sen kurssikeskuksen rakentamiseen investoimat varat (2 § 4 mom.).

Lakiehdotuksen 3 §:ksi on erotettu nykyisen lain vastaavan pykälän säännökset kurssin aloittamisluvan antamisesta sekä kurssin toimeenpanon valvonnasta. Luvan ammattikurssin aloittamiseen antaisi ammattikasvatusviranomainen saatuaan kurssin työvoimapoliittisesta tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta työvoimaviranomaisen puoltavan lausunnon. Työvoimaviranomaisen puoltavaa lausuntoa on pidettävä välttämättömänä, jotta kurssin aloittaminen työllisyyskurssina olisi mahdollista vain silloin, kun kurssi on työvoimapoliittisin perustein puollettavissa.

Kurssien toimeenpanon valvonnasta huolehtisivat lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan ammattikasvatus- ja työvoimaviranomaiset. Nykyisen lain 5 §:n mukaan työvoiministeriö ohjaa ja valvoo oppilaiden osoittamista, valintaa ja työhönsijoittamista. Kun kurssien toimeenpanossa on muitakin työvoimapoliittiselta kannalta tärkeitä tekijöitä, kuten koulutuksen pituuden ja kurssien alkamisen ajoitus työllisyystilanteen vaihtelut huomioon ottaen, on työvoimaviranomaisten mahdollisuus valvoa kurssien toimeenpanoa kokonaisuudessaan nähty tarpeelliseksi. Ammattikasvatusviranomaisella tarkoitetaan sitä viranomaista, jonka toimivaltaan kuuluvasta kurssista kulloinkin on kyse.

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan valtioneuvoston asettaman ammattikurssiasiain neuvottelukunnan merkitys tulisi säilymään nykyisenlaisena. Työvoima- ja ammattikasvatusviranomaisten yhteistyöelimenä toimivan neuvottelukunnan tehtävänä olisi tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja työllisyyskoulutuksen yleisestä järjestelystä sekä tämän toiminnan kehittämisestä.

Valtion korvaukset.

Lakiehdotuksen 5—8 § sisältävät säännöksiä kustannusten korvaamisesta kurssin järjestäjälle, säännöksiä tuloista, jotka täytyy ottaa huomioon kustannuksia määrättäessä, sekä säännöksiä valtion korvausten lakkauttamisesta tai rajoittamisesta aiheutuvista toimenpiteistä. Nykyisessä laissa on säädetty vain kurssien järjestäjälle korvattavista kustannuksista.

Lakiehdotuksen 5 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että kurssien järjestäjälle korvataan valtion varoista kurssitoiminnan järjestämisestä aiheutuvat menot. Säännökset kustannusten korvaamisesta on laadittu kuntien ja kuntainliittojen valtion osuuksista ja avustuksista annetun lain mukaisesti (35/73). Valtion korvauksia suoritetaan kurssin järjestäjälle silloin, kun kustannuksia pidetään tarpeellisina kurssitoiminnan asianmukaisen hoitamisen kannalta. Milloin kustannukset arvioidaan kohtuuttomiksi, ei tarpeelliseksi katsottavan määrän ylittäviä kustannuksia korvattaisi. Myöskään arvonvähennyksiin ei suoritettaisi korvausta. Hyväksyttävät kustannukset luetellaan 6 §:ssä.

Lakiehdotuksen 7 §:ssä luetellaan vähennykset, jotka on tehtävä 6 §:ssä mainituista kurssin järjestäjälle korvattavista kustannuksista.

Valtion korvaus voitaisiin lakkauttaa joko kokonaan tai osittain sekä samalla antaa määräykset lakkautuksen toimeenpanosta ja valtion varoin tai korvauksella hankitun kiinteän tai irtaimen omaisuuden käytöstä. Edellytyksenä on, että valtion korvausta saava ammatillinen kurssikeskus ei noudata sille vahvistettua ohjesääntöä tai muita asianmukaisesti annettuja määräyksiä taikka että sen toiminnassa ilmenee epäkohtia, joita ei huomautuksesta huolimatta korjata. Kurssikeskuksen lopettaessa toimintansa tai valtion varoin tai korvauksella hankitun kiinteän tai irtaimen omaisuuden käyttötarkoituksen muuttuessa on myönnettyä korvausta vastaava osuus omaisuuden käyvästä arvosta palautettava valtiolle. Valtioneuvosto voi erityisten syiden vuoksi tehdä poikkeuksen tästä määräyksestä (8 §).

Lakiehdotukseen ei ole otettu nykyisen lain 4 §:n säännöstä, jonka mukaan tulo- ja menoarviossa varataan määrärahat ammattikasvatusviranomaisten käyttöön, koska on katsottu, että rahoituksen käytöstä vastaavan viranomaisen määrittely ei ole tarpeen laissa.

Hallinto ja henkilökunta.

Lakiehdotuksen 9—11 § sisältävät kurssitoiminnan hallintoa koskevia yleissäännöksiä täydentäviä normeja kurssikeskuksen sisäisestä hallinnosta, johtokunnasta, ohjesäännöstä, kurssikeskusneuvostosta ja kurssikeskuksen henkilökunnasta. Näistä ei nykyisessä lainsäädännössä ole säännöksiä.

Lakiehdotuksen 9 §:n 1 momentin mukaan kurssikeskuksella on johtokunta sekä ammattikasvatushallituksen vahvistama ohjesääntö. Ohjesääntöön on tarkoitus ottaa säännöksiä kurssikeskuksen tarkoituksesta, opetuskielestä ja koulutusaloista, oppilaiden oikeuksista ja velvollisuuksista, johtokunnasta, kurssikeskuslautakunnasta ja muista hallintoelimistä. Ohjesäännössä säänneltäisiin myös henkilökunnan ottaminen, eron myöntäminen ja irtisanominen.

Ammattillisessa kurssikeskuksessa tulisi olemaan kurssikeskusneuvosto (9 § 2 mom.). Ottaen huomioon kurssitoiminnan erityisluonteen verrattuna muihin oppilaitoksiin opettajilla ja oppilailla voisi lisäksi olla muitakin yhteistyöelimiä ja oppilailla oppilaskuntia. Nykyisen lain mukaan ei oppilailla ole mahdollisuutta osallistua kurssitoiminnan hallintoon ja päätöksentekoon käsiteltäessä heille tärkeitä asioita. Oppilaiden mahdollisuus osallistua aktiivisesti koulutustapahtumaan ja heidän vaikutusmahdollisuuksiensa parantaminen heitä itseään koskevassa päätöksenteossa on tullut entistä ajankohtaisemmaksi oppilaiden iän kohotessa ja työmarkkinoilla sekä järjestöelämässä toimineiden määrän lisääntyessä. Kurssikeskusneuvosto osallistuisi koulutuksen järjestelyyn liittyvien asioiden hoitoon tekemällä esityksiä, antamalla lausuntoja ja avustamalla johtoa koulutuksen ja opetuksen kehittämiseen liittyvissä asioissa. Oikeusturvasta huolehtiminen, järjestyssääntöjen vahvistaminen ja kurinpitorangaistusten määrääminen tulisivat myös kuulumaan neu-

vostolle samoin kuin lausuntojen antaminen ohjesäännöstä ja vuotuisesta kalusto- ja opetusvälineiden hankintasuunnitelmasta. Myös oppilaskunnan sääntöjen vahvistaminen kuuluisi neuvostolle. Ammatillisen kurssikeskuksen johtoa ja hallintoa varten johtokunta valitsisi kurssikeskukselle rehtorin. Lisäksi kurssikeskuksessa on opettajia ja muuta henkilökuntaa. Ammattikasvatushallitus vahvistaisi rehtorin, rehtorin sijaisen ja päätoimisten opettajien valinnan. Työllisyyskoulutustoiminnalle ominaisista koulutettavien määrien ja koulutusalojen vaihteluista johtuu, että muun henkilökunnan tulisi olla työsopimussuhteista (9 § 3 ja 4 mom.).

Kurssikeskuksen johtokunnan kokoonpanosta ehdotetaan säädettäväksi 10 §:ssä. Johtokunnasta ei nykyisessä laissa ole säännöksiä. Lakiehdotuksen mukaan johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, jäsenet ja varajäsenet määrää ammatillisen kurssikeskuksen omistaja siten, että johtokunnassa on edustettuina molemmat työmarkkinaosapuolet. Työvoima- ja ammattikasvatusviranomaiset määräävät suoraan johtokuntaan kumpikin yhden oman hallinnonalansa edustajan. Johtokunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 8 muuta jäsentä ja yhtä monta varajäsentä. Työvoima- ja ammattikasvatusviranomaisen mahdollisuus itse nimetä edustajansa johtokuntaan on tarpeellista sen vuoksi, että kurssitoiminnasta vastaavien ja valvovien viranomaisten edustus voitaisiin valita taustayhteisöstä riippumatta. Milloin kuntainliitto on kurssikeskuksen taustayhteisönä, voi johtokuntana toimia liittohallitus, mikäli se täyttää laissa jäseniltä vaaditut edellytykset. Tämän järjestelyn katsotaan antavan lisää joustavuutta kurssitoimintaa koskevien asioiden käsittelyyn. Johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, jäsenten ja varajäsenten valinnan vahvistaa ammattikasvatushallitus. Johtokunnan jäsenten toimikausi kestää 4 vuotta kerrallaan.

Opetushenkilökunnan täydennys- ja jatkokoulutusvelvoitteista ei nykyisessä laissa ole säännöksiä. Lakiehdotuksen 11 §:n mukaan voitaisiin kurssikeskuksen rehtorille ja opettajille asettaa velvollisuus täydentää ammattitaitoaan hakeutumalla täydennys- ja jatkokoulutukseen sekä käytännön työtehtäviin yleisillä työmarkkinoilla. Tekninen kehitys on voimakasta ja tuotantomenetelmät uusiutuvat nopeasti. Kurssikeskuksissa toimivan opetushenkilökunnan pysyminen kehityksen mukana on mahdollista vain, jos heillä on velvollisuus määräajoin osallistua täydennys- ja jatkokoulutukseen sekä käytännön työtehtäviin. Tämän tulisi tapahtua ammattikasvatushallituksen laatiman täydennys- ja jatkokoulutusohjelman mukaisesti. Täydennys- ja jatkokoulutus voisi tapahtua silloin, kun kurssitoiminta on vähäisempää, esimerkiksi kesäaikana. Koulutettavan työsuhde ei saisi keskeytyä eivätkä hänen palkkaetunsa vähentyä koulutuksen aikana.

Oppilaat.

Lakiehdotuksen 12 § vastaa asiasisällöltään nykyisen lain 5 §:ää. Se täydentää 1 §:n yleisluontoisia säännöksiä työllisyyskoulutuksen kohderyhmistä ja siinä määritellään, minkälaisilla edellytyksillä oppilaita voidaan osoittaa työllisyyskoulutukseen. Lakiehdotuksen mukaan työvoimaviranomainen osoittaa oppilaat kursseille. Kurssille osoitettavien tulee olla sekä halukkaita että soveltuvia koulutukseen ja koulutettavaan ammattiin. Kurssille valittavien soveltuvuuden, sosiaalisten olosuhteiden sekä valinnan työvoimapoliittisen tarkoituksenmukaisuuden huomioon ottaminen edellyttää myös työvoimaviranomaisen osallistumista itse valintaan. Onkin tarkoitus, että valinnan suorittaisivat työvoima- ja ammattikasvatusviranomaiset yhdessä.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös ikärajasta, jonka alittavia ei yleensä voitaisi osoittaa kurssille. Ikärajan määrittelyllä pyritään tehostamaan työllisyyskoulutuksen aikuiskoulutusluonnetta. Alaikärajaksi ehdotetaan 20 vuotta. Asetuksella säädettäisiin, millä edellytyksillä siitä voidaan poiketa. Ikärajan alittavan osoittaminen ammattikursseille tulisi olla mahdollista silloin, kun kouluviranomaiset eivät voi osoittaa hänelle muuta ammatillista koulutusta.

Poikkeussäännöksiä 20 vuoden ikärajaan on pidetty välttämättöminä, koska nuorten oppivelvollisuuden suorittaneiden perusammattikoulutuspaikkoja ei ole varsinkaan Pohjois- ja Itä-Suomessa riittävästi ja koska työllisyystilanteiden vaihtelut ja työttömyys kohdistuvat voimakkaammin juuri nuorten ikäluokkiin. Ammattikoulu- ja työpaikkojen puuttuessa sekä nuorten työntekijäin suojelusta annettujen säännösten vuoksi ei näille nuorille voida nykyisin yleensä tarjota koulutusta eikä työtä vaihtoehtona työttömyyskorvaukselle.

Puheena olevan pykälän mukaan kursseille voidaan osoittaa, kuten nykyisinkin henkilöitä, jotka ovat työttömiä tai työttömyysuhanalaisia. Myös työssä olevien kouluttaminen muulloinkin, kuin nykyisen lain määrittelemien toimeentulomahdollisuuksien riittävyyden ja jatkuvuuden uhattuna ollessa, on välttämätöntä. Työvoimaa (työtöntä tai työssä olevaa) pitäisi voida osoittaa uudelleenkoulutukseen, jotta tehtäisiin mahdolliseksi heidän siirtymisensä tätä kautta esimerkiksi supistuvista ammateista työvoimapulasta kärsiviin ammatteihin. Myös ammattitaidon ylläpitäminen tai lisääminen jatkoja täydennyskoulutuksen avulla tulisi olla mahdollista, jotta edistettäisiin työntekijän siirtymistä esimerkiksi vähemmän ammattitaitoa edellyttävistä työtehtävistä erikoiskoulutusta vaativiin. Näiden muutosten on katsottu edistävän taloudellista kasvua yhtäältä lisätessään työntekijän mahdollisuuksia parempaan ja varmempaan ansioon ja auttaessaan hänen ammatillista etenemistään sekä toisaalta estäessään tuotantotoiminnan laajentumista hidastavien ammattitaitoisen työvoiman puutteesta aiheutuvien tuotantokapeikkojen syntymistä.

Lakiehdotuksen 13 §:n mukaan ovat työllisyyskurssit ja niiden oppilasvalintatilaisuudet oppilaille maksuttomat. Ammattikurssin oppilaalle tai oppilasvalintatilaisuuteen osallistuvalle maksettavasta hänen ja perheen toimeentulon turvaamiseksi myönnettävästä tuesta tai muista korvauksista ja etuuksista ehdotetaan säädettäväksi asetuksella. Nykyisen avustusjärjestelmän perussäännökset sisältäytyvät voimassa olevan lain 6 §:ään. Avustusjärjestelmää on tarkoitus yksinkertaistaa menettelyltään ja samalla varmistaa, että kurssille hakija saa mahdollisimman selkeän etukäteistiedon niistä taloudellisista etuuksista, joihin hän on oikeutettu. Tavoitteena koulutusjärjestelmää uudistettaessa on ollut, että tuki tulisi olemaan rinnastettavissa siihen toimeentuloturvan määrään, joka työttömälle maksetaan työttömyyskassa- tai työllisyyslain mukaisesti. Jos koulutustuki jää tätä pienemmäksi, ei koulutukseen hakeutumista koeta mielekkäänä vaihtoehtona työllisyysturvalle tai taloudelliset edellytykset hakeutua koulutukseen puuttuvat kokonaan. Nykyisen avustusjärjestelmän sisältämät puutteet tältä osin ovat osaltaan johtaneet tilanteeseen, jossa samanaikaisesti on kymmeniätuhansia työttömiä työntekijöitä ja avoimia työpaikkoja. Kun työttömistä valtaosa on työttömyyskassan jäseniä, jotka eivät ole hakeutuneet koulutukseen, ei työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoittaminen koulutuksen avulla ole toivottavassa määrin ollut mahdollista. Koulutustuen lisäksi oppilailla olisi ilmainen kurssiaikainen opetus, majoitus ja muonitus, samoin kurssille osoitettaessa suoritettavat lääkärintutkimukset sekä oppilaiden sairaanhoito kuten nykyisenkin lain mukaan. Myös matkakustannusten korvausta ja päivärahaa voitaisiin suorittaa. Jos koulutukseen osallistuva henkilö saa kurssiaikana palkkaa tai muuta vastaavaa korvausta, otetaan ne huomioon koulutustukea ja edellä mainittuja korvauksia myönnettäessä.

Nykyisessä laissa ei ole säädetty, miten tuetaan henkilöitä, joita tarkoituksenmukaisimmin voitaisiin kouluttaa muussa pohjoismaassa, esimerkiksi Ruotsissa. Koulutusyhteistyötä erillisen sopimuksen pohjalla on vain Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksessa. Kun yhteistyömahdollisuuksien laajentaminen on nähty tarpeelliseksi, on pykälän 3 momenttiin otettu tätä koskevat säännökset.

Lakiehdotuksen 14 §:ssä on määritelty 13 §:ssä tarkoitettu perheenhuoltajakäsite. Koulutustukea maksettaessa perheellisinä pidettäisiin avioliiton solmineiden lisäksi miestä ja naista, jotka avioliittoa solmimatta jatkuvasti elävät yhteistaloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Perheellisenä pidetään myös henkilöä, joka huoltaa alle 16-vuotiasta lasta tai 16 vuotta täyttänyttä lasta, jonka toimeentulo on huoltajasta huomattavasti riippuvainen. Sen sijaan ei muita perheenjäseniä lakiehdotuksen mukaan eläkkeiden ja muiden sosiaaliturvamuotojen kehityttyä ole enää syytä pitää huollettavina. Myös asumus- tai avioerossa olevaa, joka on tuomittu suorittamaan elatusmaksua, tai avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta elatusmaksua suorittamaan tuomittua pidetään ehdotuksen mukaan perheellisenä.

Erinäiset säännökset.

Lakiehdotuksen mukaan työllisyyskoulutukseen osallistuvaa ei pidetä työllisyyslain (941/71) tai työttömyyskassoista annetun lain (125/34) tarkoittamana työttömänä henkilönä eikä lakiehdotuksen 13 §:ssä tarkoitettua koulutustukea ja muita etuisuuksia pidetä asianomaisen verotettavana tulona eikä niitä saa ulosmitata (15 ja 16 §).

Tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annettaisiin asetuksella

(17 §). Asetuksella tultaisiin säätämään tarkemmin työllisyyskoulutustoiminnan järjestelystä, neuvottelukunnasta, ohjesäännöstä, johtokunnasta, kurssikeskusneuvostosta, henkilökunnasta, kurssille osallistuvien ikärajasta, oppilaille maksettavasta taloudellista tuesta ja valtion korvauksista.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Kustannukset.

Nykyisen avustusjärjestelmän edellyttämät kustannukset 22 000 koulutettavan ja nykyisen kustannustason mukaan laskettuna ovat 78 miljoonaa markkaa vuodessa. Uudistetun avustusjärjestelmän mukaiset kustannukset olisivat 94 miljoonaa markkaa vuodessa, joten uudistuksen aiheuttama kustannusten lisäys olisi 16 miljoonaa markkaa. Muihin koulutuskustannuksiin ei lainmuutos aiheuttaisi lisäystä.

Jos työllisyystilanne edellyttää 22 000 ylittävää koulutettavien määrää, nousevat molempien avustusjärjestelmien koulutuskustannukset.

Jos avustusjärjestelmän muuttamisesta seuraa vähintään 5 000 työttömyyskassa-avustusta saavan hakeutuminen koulutukseen, aiheutuu vastaavaa kustannussäästöä työttömyyskassa-avustus menoissa. Nykyisten avustusten pienuuden johdosta on työllisyyskoulutuksen suorittaneista vain vajaa 10 % työttömyyskassan jäseniä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

työllisyyskoulutuksesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Yleiset säännökset.

1 §.

Työllisyyden edistämiseksi järjestetään pääasiassa aikuisille tarkoitettuja ammatillisia uudelleen-, täydennys- ja jatkokoulutuskursseja. Koulutusta voidaan antaa myös peruskoulutuksena henkilöille, joilla ei ole ammattia tai jotka eivät ole saaneet ammatillista peruskoulutusta.

Ammattikurssitoimintaa järjestettäessä on erityisesti kiinnitettävä huomiota talouselämän rakennemuutosten ja teknisen kehityksen työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa aiheuttamiin muutoksiin.

2 §.

Ammattikurssitoimintaa voivat järjestää ammatilliset kurssikeskukset ja julkisen tarkastuksen alaiset ammatilliset oppilaitokset sekä erityisistä syistä korkeakoulut.

Ammatillisella kurssikeskuksella tarkoitetaan sellaista koulutuspaikkaa, joka ammattikasvatushallituksen vahvistaman ohjesäännön puitteissa järjestää tässä laissa ja sen nojalla annetussa asetuksessa tarkoitettua vuosittain jatkuvaa koulutustoimintaa. Ammatillisen kurssikeskuksen voi perustaa valtio, kunta, kuntainliitto, yhdistys tai säätiö.

Luvan ammattikurssikeskuksen perustamiseen tai sen oleelliseen laajentamiseen myöntää valtioneuvosto.

Kurssikeskuksen luovuttaminen toiselle omistajalle voi tapahtua ainoastaan valtioneuvoston luvalla.

3 §.

Luvan ammattikurssin aloittamiseen antaa ammattikasvatusviranomainen saatuaan kurssin työvoimapoliittisesta tarpeellisuudesta ja tarkoi-

tuksenmukaisuudesta työvoimaviranomaisen puoltavan lausunnon.

Kurssien toimeenpanon valvonnasta huolehtivat työvoima- ja ammattikasvatusviranomaiset.

4 §.

Työvoimaviranomaisten ja ammattikasvatusviranomaisten yhteistyöelimenä toimii tämän lain mukaista ammattikurssitoimintaa koskevissa asioissa valtioneuvoston asettama ammattikurssiasiain neuvottelukunta. Sen tehtävänä on tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja työllisyyskoulutuksen yleisestä järjestelystä sekä ammattikurssitoiminnan kehittämisestä.

Valtion korvaukset.

5 §.

Tämän lain tarkoittaman työllisyyttä edistävän ammattikurssitoiminnan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset korvataan kurssin järjestäjälle valtion varoista.

Valtion korvauksen suorittamisen edellytyksenä on, että kustannuksia on pidettävä toiminnan asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina. Kustannuksiin, jotka ovat määrältään liiallisia tai kohtuuttoman korkeita, ei suoriteta korvausta siltä osin kuin ne ylittävät tarpeellisen määrän.

Arvonvähennyksiin ei suoriteta korvausta.

6 §.

Hyväksyttävinä kustannuksina pidetään menoja, jotka aiheutuvat:

1) kiinteän ja irtaimen omaisuuden käytöstä ja kunnossapidosta;

2) kiinteiden laitteiden ja irtainten omaisuusesineiden sekä kulutustarvikkeiden hankkimisesta;

3) ruoasta, lämmöstä, valosta, voimasta, vedestä ja puhtaanapidosta;

4) palkkioista, palkkauksista, eläkkeistä, maksuista eläkelaitoksille, luontoissuorituksista, terveydenhuollosta ja sosiaaliturvasta;

5) kuljetuksista ja matkoista;

6) vuokrista, joihin rinnastetaan omien rakennusten vuokra-arvot, ja ulkopuolisista palveluksista suoritettavista korvauksista sekä vakuutuksista henkilökohtaisia vastuuvakuutuksia lukuunottamatta; sekä

7) laitoksen toiminnasta tai muun tehtävän hoidosta muutoin aiheutuvat kustannukset välittömät hallintokustannukset mukaan luettuina.

Kurssikeskuksen rakennuskustannukset korvataan tulo- ja menoarvioon erikseen otettavien määrärahojen puitteissa.

7 §.

Kustannusten vähennykseksi luetaan tulot siitä toiminnasta, mistä kustannukset aiheutuvat, niin kuin korvaukset, jotka peritään laitoksen tai palvelusten käyttämisestä, vuokrat tai vuokra-arvot muuhun käyttöön luovutetuista tiloista mukaanluettuina henkilökunnan luontoissuoritukset, tapaturma- ja sairausvakuutuksen perusteella saatavat korvaukset samoin kuin vuosi-, vaihto-, kassa- ja muut sellaiset alennukset sekä ylijäämän palautukset. Kurssikeskuksen tai oppilaitoksen tai palvelusten käyttämisestä perittäviä korvauksia tai maksuosuuksia taikka tuloja sellaisesta toiminnasta, minkä kustannuksiin valtion korvausta ei suoriteta, ei kuitenkaan lueta kustannusten vähennykseksi.

Milloin 1 momentissa mainittuja korvauksia laitoksen tai palvelusten käyttämisestä taikka luontoissuorituksista ei peritä tai ne peritään alhaisempina kuin valtiolle perittävät vastaavat korvaukset, ne otetaan huomioon viimeksi mainitun määräisinä.

8 §.

Jos valtion korvausta saava ammatillinen kurssikeskus ei noudata sille vahvistettua ohjesääntöä tai muita määräyksiä taikka jos sen toiminnassa ilmenee epäkohtia, joita ei huomautuksesta huolimatta korjata, voidaan valtion korvaus päättää lakkautettavaksi kokonaan tai sen tarkoitukseltaan vastaamattomaksi osoittautuneelta osalta. Samalla voidaan antaa määräys siitä, missä järjestyksessä lakkautus on toimeenpantava ja miten valtion korvauksella hankittu omaisuus on käytettävä.

Jos kurssikeskus lopettaa toimintansa tai valtion varoin tai korvauksella hankittua kiinteää tai irtainta omaisuutta lakataan käyttämästä tarkoitukseensa, on myönnettyä korvausta vastaava osuus omaisuuden käyvästä arvosta palautettava valtiolle, jollei valtioneuvosto erityisistä syistä toisin päätä.

Hallinto ja henkilökunta.

9 §.

Ammatillisella kurssikeskuksella on johtokunta sekä ohjesääntö, jonka ammattikasvatushallitus vahvistaa.

Ammatillisessa kurssikeskuksessa on oppilaita koskevien asioiden käsittelyä varten kurssikeskusneuvosto.

Ammatillisella kurssikeskuksella on sen johtoa ja hallintoa varten johtokunnan valitsema kurssikeskuksen rehtori.

Ammatillisessa kurssikeskuksessa on työsopimussuhteisia opettajia sekä muuta henkilökuntaa.

Ammattikasvatushallitus vahvistaa rehtorin, rehtorin sijaisen ja päätoimisten opettajien valinnan.

Muiden ammatillisten oppilaitosten järjestämien kurssien osalta on noudatettava soveltuvin osin tämän pykälän säännöksiä. Oppilaitoksen johtokunta toimii kuitenkin kurssin johtokuntana.

10 §.

Ammatillisen kurssikeskuksen johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä enintään 8 muuta jäsentä ja yhtä monta varajäsentä.

Työvoimaviranomainen ja ammattikasvatusviranomainen nimeävät kumpikin johtokuntaan yhden hallinnonalaansa edustavan jäsenen ja tämän varajäsenen. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä muut jäsenet ja varajäsenet nimeää kurssikeskuksen omistaja siten, että jäsenistä vähintään yksi edustaa työnantajia ja vähintään yksi työntekijöitä. Johtokunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, jäsenten ja varajäsenten valinnan vahvistaa ammattikasvatushallitus. Johtokunnan toimikausi kestää neljä vuotta.

11 §.

Ammatillisen kurssikeskuksen palveluksessa olevat rehtori ja opettajat voidaan velvoittaa heidän ammattitaitonsa ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi osallistumaan tarvittaessa alansa käytännön työtehtäviin yleisillä työmarkkinoilla sekä täydennys- ja jatkokoulutukseen.

Oppilaat.

12 §.

Kurssin oppilaiksi voivat työvoimaviranomaiset osoittaa sellaisia koulutukseen ja koulutettavaan ammattiin halukkaita ja soveltuvia henkilöitä,

1) jotka ovat työttömiä tai työttömyysuhan alaisia tai

2) joiden ammattitaidon ylläpitämiseksi tai lisäämiseksi täydennys tai jatkokoulutus on tarpeen taikka

3) jotka tarvitsevat koulutusta siirtyäkseen ammatteihin, joilla ammattitaitoisesta työvoimasta on huomattavaa puutetta.

Kurssille osoitettavan tulee olla 20 vuotta täyttänyt, jollei asetuksella toisin säädetä.

13 §.

Tässä laissa tarkoitetut ammattikurssit ja niiden oppilasvalintatilaisuudet ovat oppilaille maksuttomat.

Ammattikurssin oppilaille maksettavista oppilaan ja hänen perheensä toimeentulon turvaamiseksi myönnettävästä koulutustuesta sekä muista korvauksista ja etuuksista samoin kuin oppilasvalintatilaisuuksiin osallistuvalle myönnettävistä korvauksista ja etuuksista säädetään asetuksella.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, on soveltuvin osin voimassa myös muussa pohjoismaassa kuin Suomessa työllisyyden edistämiseksi järjestettävään koulutukseen osallistuvan oppilaan osalta.

14 §.

Edellä 13 §:ssä tarkoitettuna perheellisenä pidetään:

1) avioliitossa olevaa henkilöä;

2) miestä ja naista, jotka avioliittoa solmimatta jatkuvasti elävät yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa;

3) sitä, joka huoltaa alle 16-vuotiasta lasta tai 16 vuotta täyttänyttä lasta, jonka toimeentulo on hänestä huomattavasti riippuvainen, sekä;

4) sitä, joka elää asumus- tai avioerossa ja on tuomittu suorittamaan elatusmaksua taikka joka on tuomittu suorittamaan elatusmaksua avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta.

Erinäiset säännökset.

15 §.

Työvoimaviranomaisen osoituksesta työllisyyskoulutukseen osallistuvaa ei pidetä työllisyyslain (946/71) eikä valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain (125/34) tarkoittamana työttömänä henkilönä.

16 §.

Edellä 13 §:n mukaan myönnettävät avustukset ja edut eivät ole asianomaisen verotettavaa tuloa eikä niitä saa ulosmitata.

17 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

18 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976. Sillä kumotaan 10 päivänä syyskuuta 1965 annettu laki työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta (493/65).

Helsingissä 10 päivänä lokakutua 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Työvoimaministeri *Ilmo Paananen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion varoista suoritettavia henkilöstömenoja koskevista eräistä väliaikaisista toimenpiteistä.

Yleisperustelut.

Vaihtotaseen kohtuullisen tasapainon palauttaminen viimeistään vuosikymmenen loppuun mennessä merkitsee sitä, ettei monia yhteiskuntapoliittisia ja talouspoliittisia tavoitteita voida painottaa samassa määrin kuin aikaisemmin. Yleistaloudellisten lähtökohtien heikennyttyä on myös julkista kulutusta tarpeen rajoittaa vielä jonkin verran enemmän kuin vuoden 1975 tuloja menoarviossa ja hallituksen maaliskuussa 1975 hyväksymissä talouspolitiikan yleislinjoissa kaavailtiin. Julkisen kulutuksen määrä voisi tämän mukaisesti kasvaa vuosina 1976—1980 keskimäärin 3 prosentin vuosivauhtia. Valtion kulutuksen määrä kasvaisi keskimäärin noin 2 prosenttia vuodessa sekä kuntien ja kuntainliittojen noin 4 prosenttia vuodessa. Näissä puitteissa on mahdollista toteuttaa jo päätetyt palvelutuotannon uudistukset ja tyydyttää nykyisin tuotettavien palvelujen kysynnän kasvun aiheuttama välttämätön menojen lisäys. Sen sijaan palvelutason kohottamiseen on hyvin rajoitetut mahdollisuudet. Palvelutason parantaminen voineekin tapahtua vain, mikäli julkisen hallinnon tuottavuutta voidaan kohottaa.

Julkisten kulutusmenojen kasvuun merkittävimmin vaikuttava tekijä on henkilöstömenojen kasvu. Tämän vuoksi valtion ja kuntien keskusjärjestöjen väliseen, vuosia 1975 ja 1976 koskevaan, 17 päivänä kesäkuuta 1975 allekirjoitettuun julkisen talouden kehityssuuntaviivoja koskevaan asiakirjaan on sisällytetty kohta, jonka mukaan kunnalliset keskusjärjestöt ovat valmiit myötävaikuttamaan siihen, että kuntien palveluksessa olevan henkilöstön lisäys pyritään rajoittamaan enintään kahteen prosenttiin vuodessa. Vastaavasti valtioneuvosto puolestaan pyrkii siihen, että valtion palveluksessa olevan pysyväisluonteisen henkilöstön määrän kasvu rajoitettaisiin yhteen prosenttiin vuodessa.

Myöskään työvoiman kehitysnäkymät eivät näytä maassamme pitkällä aikavälillä kovin suotuisilta. Edellyttäen, että ulkoinen muuttoliike pysyy nettomääräisesti tasapainossa, työvoimaan kuuluvan väestön lisäyksen arvioidaan vuosina 1976—1980 olevan noin 13 000 henkilöä vuodessa. Tästä työvoiman lisäyksestä tulisi huomattava osa voida sijoittaa vaihtotaseen tasapainottamista edistävällä tavalla. Tämäkin puolestaan edellyttää, että julkisen sektorin palveluksessa olevan henkilöstön määrän kasvua tulisi voida tehokkaasti hillitä.

Julkisen sektorin palveluksessa olevan henkilöstön kasvu on viime vuosina ollut suhteellisen nopeata. Valtion palveluksessa olevan pysyväisluonteisen henkilöstön keskimääräinen vuosikasvu on ollut vuosina 1968—1974 runsaat 3 200 eli noin 2,6 prosenttia. Valtion palveluksessa arvioidaan vuoden 1975 lopussa olevan noin 134 000 virkamiestä ja työntekijää. Tarkoituksena on, että vuoden 1976 aikana nettolisäys on enintään noin 1 000 henkeä eli vajaat 1 prosentti valtion virkojen ja toimien lukumäärästä.

Valtion palveluksessa olevaa henkilöstöä huomattavasti suurempi ryhmä on henkilöstö, jonka palkkaukseen suoritetaan valtionapua. Sen määrän arvioidaan vuoden 1975 lopussa olevan noin 180 000 henkeä. Pääosa tästä valtionapuhenkilöstöstä on kuntien ja kuntainliittojen palveluksessa, vuoden 1975 lopussa arviolta noin 150 000 henkeä. Kuntien ja kuntainliittojen viranhaltijoiden ja työntekijöiden kokonaismäärän arvioidaan vuoden 1975 lopussa olevan noin 240 000 henkeä. Valtionapuhenkilöstön ja erityisesti kuntasektorin palveluksessa olevan sanotun henkilöstön kasvu on viime vuosina ollut noin 7—8 prosenttia vuodessa. Suurelta osin tämä on johtunut kuntien ja kuntainliittojen lisääntyneistä tehtävistä. Edellä esitettyjen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää muiden käytettävissä olevien keinojen lisäksi myös lainsäädännöllisiä toimenpiteitä. Tämän vuoksi eduskunnalle annetaan hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus laiksi valtion varoista suoritettavia henkilöstömenoja koskevista eräistä väliaikaisista toimenpiteistä.

Yksityiskohtaiset perustelut.

Laki koskisi sekä valtiota että valtionavun saajia. Valtion osalta lailla mahdollistettaisiin menettely, jolla avoinna oleva valtion vakinainen virka tai toimi taikka ylimääräinen toimi voitaisiin määräajaksi tai toistaiseksi jättää täyttämättä ja hoitaja siihen määräämättä. Menettely koskisi myös tilapäisiä toimia ja pysyväisluonteista, lähinnä kuukausipalkkaista työsopimussuhteista henkilökuntaa. Menettelyä ei kuitenkaan sovellettaisi niihin virkoihin, jotka on mainittu hallitusmuodon 87 §:ssä, eikä muihinkaan niihin verrattaviin asetuksilla säädettäviin virkoihin. (1 ja 2 §).

Valtionapusektorin osalta laissa ehdotetaan toteutettavaksi järjestely, jonka mukaan valtioneuvosto voisi vahvistaa kunkin valtionaputoiminnan osalta valtionapuun oikeuttavan uuden henkilöstön enimmiäsmäärän. Uudeksi katsottaisiin tämän lain mukaan henkilöstö, joka palkataan sellaiseen virka- tai työsuhteiseen tehtävään, jota lain voimaan tullessa ei ole hyväksytty valtionapuun oikeuttavaksi.

Jotta yhtäällä valtionavunsaajat voisivat varmistautua valtionavun saamisesta uutta virkaa tai työsopimussuhteista tointa perustaessaan ja valtionapuja myöntävillä viranomaisilla toisaalta olisi mahdollisuudet seurata asetettavien henkilöstökiintiöiden noudattamista, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset ennakkosuostumusmenettelystä. (3 §).

Yhteistoiminta valtionavunsaajien, lähinnä niitä edustavien kunnallisten keskusjärjestöjen kanssa, on tarkoitus järjestää asettamalla neuvottelukunta, jonka tehtävistä ja kokoonpanosta säädettäisiin asetuksella (4 §).

Lakia on tarkoitus soveltaa kaikissa niissä tapauksissa, joissa valtionapuun oikeuttavan uuden henkilöstön määrää ei voida jo olemassa olevan lainsäädännön nojalla säädellä. Tarkoituksena on edelleen, että lakia ei sovellettaisi niissä tapauksissa, joissa sen soveltaminen hallintoyksiköiden lukumäärän tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi johtaisi hallinnollisesti epätyydyttäviin ratkaisuihin.

Laki ehdotetaan säädettäväksi määräaikaiseksi ja sen voimassaoloaika ehdotetaan päättyväksi 31 päivänä joulukuuta 1977 (6 §).

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion varoista suoritettavia henkilöstömenoja koskevista eräistä väliaikaisista toimenpiteistä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Tätä lakia sovelletaan niihin valtion varoista suoritettaviin palkkausmenoihin, jotka aiheutuvat valtion vakinaisista viroista tai toimista, ylimääräisistä tai tilapäisistä toimista tahi pysyväisluonteisesta työsuhteisesta henkilöstöstä, sekä niihin valtion varoista suoritettaviin menoihin, jotka aiheutuvat valtionavuista kuntien, kuntainliittojen ja muiden yhteisöjen henkilöstön palkkaamiseen, siten kuin jäljempänä säädetään.

Valtionavulla tarkoitetaan tässä laissa valtionosuutta ja valtionavustusta sekä muuta näihin verrattavaa valtion varoista tulevaa suoritusta, jota kunta, kuntainliitto tai muu yhteisö saa kysymyksessä olevan tehtävän hoitamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

2 §.

Valtioneuvosto voi määrätä, että 1 §:ssä tarkoitettu avoinna oleva valtion virka tai toimi on jätettävä täyttämättä määräajaksi tai toistaiseksi ja sen hoitaja määräämättä sekä että avoinna olevaan tilapäiseen tai työsuhteiseen toimeen ei oteta uutta henkilöä.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei koske hallitusmuodon 87 §:ssä mainittuja virkoja eikä niihin verrattavia virkoja, joista säädetään asetuksella.

3 §.

Valtioneuvosto voi sen estämättä, mitä muutoin on säädetty oikeudesta saada valtionapua henkilöstömenoihin, määrätä että asianomainen valtionapua myöntävä viranomainen voi hyväk-

syä valtionapuun oikeuttavaksi kunnan, kuntainliiton tai muun yhteisön uutta henkilöstöä vain valtioneuvoston kyseessä olevaa valtionaputoimintaa varten vahvistaman uuden henkilöstön määrää koskevan suunnitelman puitteissa.

Edellä 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa valtioneuvosto voi määrätä, että kunnan, kuntainliiton tai muun yhteisön, joka aikoo palkata uutta henkilöstöä, tulee pyytää ennakolta asianomaiselta valtionapua myöntävältä viranomaiselta suostumus uuden henkilöstön palkkaamiseen siinä järjestyksessä kuin tämä viranomainen erikseen määrää.

Uudella henkilöstöllä tarkoitetaan 1 ja 2 momentissa henkilöstöä, joka palkataan sellaiseen virka- tai työsuhteeseen, jota tämän lain voimaan tullessa ei ole hyväksytty valtionapuun oikeuttavaksi.

4 §.

Lausuntojen antamista varten 3 §:n soveltamisesta ja täytäntöönpanosta valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan, jonka tehtävistä ja kokoonpanosta säädetään asetuksella.

5 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain soveltamisesta ja täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

6 §.

Tämä laki on voimassa vuoden 1977 loppuun.

Helsingissä 10 päivänä lokakutua 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Minister *Teuvo Varjas*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.

Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain (955/73) mukaan kuntien yleinen kalleusluokitus toimitetaan maan eri kuntien välillä todettujen elinkustannusten erojen perusteella. Nykyisen kalleusluokituksen, jossa kunnat on jaettu enintään kolmeen kalleusluokkaan, on valtioneuvosto vahvistanut valtiovarainministeriön esityksestä kahdeksi kalenterivuodeksi. Erityisen painavista syistä kalleusluokitusta voidaan muuttaa vahvistetun kaksivuotiskauden aikana. Laki on voimassa vuoden 1975 loppuun, ja sen nojalla kunnat on jaettu vuosiksi 1974 ja 1975 kolmeen kalleusluokkaan.

Hyväksyessään kuntien yleistä kalleusluokitusta koskevan lain eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee esityksen, jonka mukaan vuoden 1976 alusta voidaan siirtyä enintään kahteen kuntakalleusluokkaan. Valtiovarainministeriö antoikin 24 päivänä tammikuuta 1974 toimikunnan tehtäväksi kahteen kalleusluokkaan perustuvan kuntien yleistä kalleusluokitusta koskevan lakiehdotuksen laatimisen. Toimikunnan työ on kuitenkin viivästynyt muun muassa uudistuksen edellyttämän, tilastokeskuksessa laaditun entistä laajemman kalleustutkimuksen suorittamisen vaatiman ajan vuoksi siinä määrin, ettei hallitus pidä mahdollisena antaa eduskunnalle esitystä kahteen kalleusluokkaan siirtymiseksi vuoden 1976 alusta. Tämän ohella uudistuksen lykkäämistä puoltaa se, että uudistuksen toteuttamisen edellyttämiä valtiontaloudellisia ja kansantaloudellisia kustannuksia ei nykyisessä taloudellisessa tilanteessa voida pitää tarkoituksenmukaisina eikä mahdollisina. Tämän vuoksi ehdotetaan että alussa mainitun lain voimassaoloaikaa jatkettaisiin vuoden 1976 loppuun ja että lain 2 §:n säännöksestä poiketen kalleusluokitus vahvistettaisiin vain yhdeksi vuodeksi eli vuodeksi 1976.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kuntien yleisestä kalleusluokituksesta 29 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (955/73) 6 § seuraavasti:

6 §.

Tämä laki on voimassa vuoden 1976 loppuun.

Sen estämättä, mitä 2 §:ssä on säädetty ajasta, joksi kalleusluokitus on vahvistettava, valtioneuvosto voi vahvistaa kalleusluokituksen vuodeksi 1976.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vuodelta 1976 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista.

Tulo- ja varallisuusverolain 55 §:n 3 momentin mukaan kultakin vuodelta toimitettavassa verotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista säädetään erikseen. Tämä lakiesitys sisältää hallituksen ehdotuksen vuodelta 1976 toimitettavassa tulo- ja varallisuusverotuksessa sovellettaviksi valtionverotuksen veroasteikoiksi ja veroprosenteiksi.

Eduskunnan käsitellessä kuluvan vuoden keväällä hallituksen esitystä puolisoiden erillisverotukseen siirtymisestä johtuvista muutoksista verolainsäädäntöön (HE 63/75) hallitus esitti erillisverouudistuksen vaikutuksia kuvaavien laskelmien ja muiden selvitysten yhteydessä myös alustavan luonnoksen siksi tuloveroasteikoksi, jota erillisverotuksessa olisi vuodelta 1976 sovellettu. Arvioiden mukaan tämä alustava tuloveroasteikko olisi yhdessä muiden erillisverotukseen siirtymiseen liittyvien veroperusteiden muutosten kanssa johtanut luonnollisten henkilöiden tuloveron tuoton pienentymiseen vuodelta 1976 toimitettavassa verotuksessa noin 1 200 milj. markalla siltä tasolta, mille veron tuotto nousisi voimassa olevien veroasteikkojen ja muiden veroperusteiden mukaan. Jotta kotitalouksien käytettävissä olevan tulon kehitystä vuonna 1976 voitaisiin myös veropoliittisin toimenpitein tukea, hallitus on katsonut tarkoituksenmukaiseksi laatia vuoden 1976 tuloveroasteikkoa koskevan esityksen siten, että se johtaisi yhdessä jo päätettyjen muiden veroperusteiden muutosten kanssa vuodelta 1976 maksuunpantavan luonnollisten henkilöiden tuloveron tuoton pienentymiseen yhteensä noin 1 800 milj. markalla siltä tasolta, miksi se voimassa olevien veroperusteiden mukaan vuodelta 1976 muodostuisi. Valtiontaloudellisista syistä on kuitenkin tarpeen korvata näin syntyvä noin 600 milj. markan lisävähennys valtion tuloissa muiden verojen tuoton lisäämisellä, mistä syystä hallitus on antanut Eduskunnalle myös esityksen liikevaihtoveron ja eräistä vakuutusmaksuista suoritettavan veron korottamisesta yhdellä prosenttiyksiköllä.

Tulo- ja menoarvion tasapainoon saattamiseksi on hallitus antanut Eduskunnalle myös esityksen laiksi eräiden yhteisöjen velvollisuudesta suorittaa varallisuusveroa vuodelta 1976, johon liittyen hallitus ehdottaa myös yhteisöjen varallisuusveroprosentin nostamista vuodeksi 1976 nykyisestä 1 prosentista 1,5 prosenttiin, jolloin myös niiden yhteisöjen, jotka jo pysyvästi voimassa olevan lainsäädännön mukaan ovat velvollisia suorittamaan varallisuusveroa, varallisuusveroprosentti nousisi.

Luonnollisten henkilöiden varallisuusveroasteikko ja yhteisöjen tuloveroprosentti pysyisivät lakiehdotuksen mukaan samoina kuin kuluvalta vuodelta toimitettavassa verotuksessa.

Laatiessaan ehdotusta luonnollisten henkilöiden vuoden 1976 tuloveroasteikoksi hallitus on katsonut tarpeelliseksi, että toteutettavat tuloverotuksen lisähelpotukset tuntuisivat mahdollisimman monien tulonsaajien kohdalla. Samalla hallitus on kuitenkin pitänyt tärkeänä erityisesti kiinnittää huomiota myös pieni -ja keskituloisten verovelvollisten aseman helpottamiseen. Näistä syistä on nyt ehdotettavassa tuloveroasteikossa nostettu verotettavan tulon alarajaa 1 000 markalla siltä 5 000 markan tasolta, jolla edellä tarkoitetun alustavan asteikkoluonnoksen mukaan verotettavan tulon alaraja olisi ollut. Verrattuna tähän aikaisempaan asteikkoluonnokseen on nyt ehdotettu tuloveroasteikko kaikilla tulotasoilla lievempi siten, että veromäärien markkamääräiset alennukset nousevat asteettain tuloasteikolla ylöspäin siirryttäessä saavuttaen suurimman määränsä 20 000 mk verotettavan tulon kohdalla. Asteikon lievennykset ovat tämän tulotason yläpuolella 350 markan suuruisia. Veroasteikkoon sisältyviä marginaaliveroprosentteja on myös alle 20 000 mk verotettavien tulojen kohdalla hieman pienennetty.

Koska käytännöllisistä syistä erillisverotukseen siirtymisen ja ehdotetun luonnollisten henkilöiden tuloveroasteikon vaikutuksia ei voida ennakonpidätyksissä ottaa huomioon vuoden 1976 alussa, ehdotetaan lakiin voimaantulosäännös, jonka perusteella valtiovarainministeriö voisi määrätä sen ajankohdan, josta lähtien toteutettavat veromuutokset otetaan ennakonpidätyksissä huomioon. Vuoden 1976 alussa en-

nen uusien ennakonpidätystaulukoiden soveltamista toimitettaisiin ennakonpidätykset niiden taulukoiden mukaan, jotka ovat olleet käytössä 1. 4. 1975 lähtien.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

vuodelta 1976 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Vuodelta 1976 toimitettavassa verotuksessa määrätään verovelvollisen tulo- ja varallisuusverolain perusteella valtiolle suoritettava tulovero ja varallisuusvero tässä laissa olevien veroasteikkojen ja veroprosenttien mukaan.

2 §.

Progressiivinen tuloveroasteikko on seuraava:

Verotettava tulo mk	Veron vakioerä tulon alarajan kohdalla, mk	Vero-% alarajan yli menevästä tulon osasta
6 000— 8 000	20	10
8 000— 10 000	220	13
10 000— 12 000	480	16
12 000— 15 000	800	23
15 000— 20 000	1 490	25
20 000— 30 000	2 740	28
30 000— 40 000	5 540	32
40 000— 60 000	8 740	38
60 000—100 000	16 340	44
100 000—200 000	33 940	50
200 000—	83 940	51

3 §.

Progressiivinen varallisuusveroasteikko on seuraava:

Verotettava varallisuus mk	Veron vakioerä varallisuuden alarajan kohdalla, mk	Vero-% alarajan ylittävästä varallisuuden osasta
50 000—100 000	50	0,7
100 000—300 000	400	1,2
300 000—500 000	2 800	1,9
500 000—	6 600	2,0

4 §.

Yhteisön tuloveroprosentti on 43 ja yhteisön varallisuusveroprosentti 1,5.

Ennakonpidätys toimitetaan vuonna 1976 valtiovarainministeriön määräämään päivään saakka vuoden 1975 huhtikuun alun ja vuoden lopun välisenä aikana käytettyjen pidätystaulukkojen mukaan noudattamalla sitä ennakonpidätystunnusta, joka ilmenee palkansaajan vuoden 1976 verokirjasta. Sanotun päivän jälkeen ennakonpidätys toimitetaan käyttämällä sellaisia pidätystaulukoita, joiden mukainen pidätysmäärä vastaa vuodelta 1976 toimitettavassa verotuksessa sovellettavien säännösten mukaan määrättäviä veroja ja maksuja.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden yhteisöjen velvollisuudesta suorittaa varallisuusveroa vuodelta 1976.

Tulo- ja varallisuusverolain 14 §:n 3 kohdan mukaan on varallisuuden perusteella suoritettavasta verosta vapaa kotimainen osakeyhtiö, osuuskunta ja muu yhteisö, jonka osakkaan tai jäsenen veronalaisia varoja ovat hänen osuutensa yhteisössä. Säännös otettiin tulo- ja omaisuusverolakiin omaisuusverotusta uudistettaessa 29. 12. 1967 annetulla lailla (613/67). Kotimaisten osakeyhtiöiden ja niihin verrattavien yhteisöjen vapauttamista omaisuusverotuksesta perusteltiin tällöin sillä, että näin saatiin poistetuksi osakeyhtiöiden ja niiden osakkaiden kaksinkertainen verotus. Uudistettuja omaisuusverosäännöksiä sovellettiin ensimmäisen kerran vuodelta 1968 toimitetussa verotuksessa. Siitä lähtien ovat vain ulkomaiset osakeyhtiöt ja sellaiset muut yhteisöt, joiden osakkaiden tai jäsenten veronalaisia varoja eivät ole hänen osuutensa yhteisössä, suorittaneet omaisuusveroa. Omaisuusveron suuruus on näille yhteisöille ollut 1 prosentti verotettavasta varallisuudesta.

Valtiontaloudellisista syistä on tulo- ja menoarvion tasapainoon saattamiseksi välttämätöntä vuodelta 1976 periä myös kotimaisilta osakeyhtiöiltä ja osuuskunnilta ja niihin verrattavilta yhteisöiltä varallisuusveroa. Tästä syystä hallitus on valmistuttanut eduskunnalle esityksen laiksi eräiden yhteisöjen velvollisuudesta suorittaa varallisuusveroa vuodelta 1976. Lakiehdotuksen mukaan on siitä poiketen, mitä tulo- ja varallisuusverolain 14 §:n 3 kohdassa on säädetty, kotimainen osakeyhtiö, osuuskunta ja muu yhteisö, jonka osakkaan tai jäsenen veronalaisia varoja ovat hänen osuutensa yhteisössä, velvollinen suorittamaan verovuodelta 1976 varallisuuden perusteella veroa. Asuntopoliittisista syistä ei tätä varallisuusverovelvollisuutta ole kuitenkaan ehdotettu koskemaan sellaista asunto-osakeyhtiötä, asunto-osuuskuntaa, asunto-osakeyhtiöistä annetun lain 25 §:ssä tarkoitettua osakeyhtiötä eikä kiinteistöosakeyhtiötä, jonka kokonaisvaroista vähintään 75 prosenttia muodostuu pääasiallisesti asumiskäytössä verovuoden lopussa olleista rakennuksista tai asumiskäyttöön tarkoitetuista keskeneräisistä rakennuksista sekä niiden tonteista tai rakennuspaikoista. Ennen vuotta 1968 toimitetuissa varallisuusverotuksissa eivät osuuspankit eivätkä säästöpankit olleet varallisuusverovelvollisia. Tästä syystä ja kun osuuspankit ovat luonteeltaan säästöpankkeihin verrattavia ei varallisuusverovelvollisuutta ole ehdotettu koskemaan myöskään osuuspankkeja eikä osuuskuntalain 18 a §:ssä tarkoitettuja lainausliikettä harjoittavia osuuskuntia. Erityislaissa oleviin veronhuojennussäännöksiin ei ehdotetulla lailla ole tarkoitus puuttua, joten esimerkiksi kehitysalueiden veronhuojennuslaeissa ja laissa laivanrakennus- ja muun metalliteollisuuden tuotannon ja viennin edistämiseksi myönnettävistä veronhuojennuksista tietylle omaisuudelle taattu verovapaus säilyisi myös lain tarkoittamilla yhteisöillä.

Varallisuusveron suuruudesta ei säädettäisi ehdotetussa laissa, vaan säännös siitä sisältyisi vuodelta 1976 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavia veroasteikkoja ja veroprosentteja koskevaan lakiin, jossa nykyisin määrätään verovelvollisilta yhteisöiltä perittävän varallisuusveron suuruus. Hallitus tulee ehdottamaan yhteisöjen varallisuusveron suuruudeksi vuodelta 1976 1.5 prosenttia verotettavasta varallisuudesta. Tämä merkitsisi vuonna 1976 noin 200 miljoonan markan verokertymää valtiolle nyt varallisuusverotuksen piiriin saatettavilta yhteisöiltä ja kaikkiaan 250—300 milj. markan verokertymää.

Ennakkoperinnän toimittamisesta ehdotetaan lakiin otettavaksi erityissäännös. Lakiehdotuksen 3 §:ssä ehdotetaan, että ennakonkantoa varallisuuden perusteella toimitettaessa käytetään ehdotetun lain mukaan verovelvollisen osakeyhtiön ennakon määräämisen perusteena sitä nettovarallisuutta, jonka perusteella osakeyhtiön osakkeiden verotusarvo on vuodelta 1974 toimitettavaa verotusta varten vahvistettu. Tätä menettelyä voitaisiin soveltuvin osin noudattaa myös muiden nyt varallisuusveron piiriin saatettavien yhteisöjen osalta, koska ne voimassa olevan verotuslain 33 §:n nojalla ovat verovapaudestaan huolimatta antaneet verotoimistoille vuosittain varojaan ja velkojaan koskevat tiedot. Ennakko pyrittäi-

siin kantamaan normaalina varallisuusveroennakkona. Jotta tässä laissa tarkoitetun varallisuusveron ennakon kanto voitaisiin toimittaa mahdollisimman joustavasti, ehdotetaan laissa kuitenkin annettavaksi valtiovarainministeriölle oikeus määrätä, kuinka monena eränä ja minä aikana laissa tarkoitettu ennakko kannettaisiin. Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan noudatettaisiin puheena olevan varallisuusveron määräämisessä ja maksuunpanossa soveltuvin osin muuten tulo- ja varallisuusverolain, ennakkoperintälain ja verotuslain säännöksiä.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräiden yhteisöjen velvollisuudesta suorittaa varallisuusveroa vuodelta 1976.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Siitä poiketen, mitä tulo- ja varallisuusverolain 14 §:n 3 kohdassa on säädetty, on kotimainen osakeyhtiö, osuuskunta ja muu yhteisö, jonka osakkaan tai jäsenen veronalaisia varoja ovat hänen osuutensa yhteisössä, velvollinen suorittamaan verovuodelta 1976 varallisuuden perusteella veroa.

Mitä 1 momentissa on verovelvollisuudesta säädetty, ei koske sellaista asunto-osakeyhtiötä, asunto-osuuskuntaa, asunto-osakeyhtiöistä annetun lain 25 §:ssä tarkoitettua osakeyhtiötä eikä kiinteistöosakeyhtiötä, jonka kokonaisvaroista vähintään 75 prosenttia muodostuu pääasiallisesti asumiskäytössä verovuoden lopussa olleista rakennuksista tai asumiskäyttöön tarkoitetuista keskeneräisistä rakennuksista sekä niiden tonteista tai rakennuspaikoista.

Tämän lain mukaisesta velvollisuudesta suorittaa veroa varallisuuden perusteella ovat myös vapaat osuuspankki ja osuuskuntalain 18 a §:ssä tarkoitettu lainausliikettä harjoittava osuuskunta. Säästöpankin verovapaudesta varallisuusverotuksessa on säädetty tulo- ja varallisuusverolain 14 §:n 2 kohdassa.

2 §.

Tämän lain mukaan verovelvollisen yhteisön varallisuusvero määrätään vuodelta 1976 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavia veroasteikkoja ja veroprosentteja koskevassa laissa säädetyn yhteisöjen varallisuusveroprosentin mukaan.

3 §.

Ennakonkantoa varallisuuden perusteella toimitettaessa käytetään tämän lain mukaan verovelvollisen osakeyhtiön ennakon määräämisen perusteena sitä nettovarallisuutta, jonka perusteella osakeyhtiön osakkeiden verotusarvo on vuodelta 1974 toimitettavaa verotusta varten vahvistettu. Mitä edellä on sanottu, koskee myös, sen mukaan kuin verohallitus tarkemmin määrää, sellaisen osakeyhtiön, jonka osakkeet noteerataan arvopaperipörssissä, sekä muun tämän lain mukaan verovelvollisen yhteisön ennakon määräämistä.

Valtiovarainministeriö määrää, kuinka monena eränä ja minä aikana tässä laissa tarkoitettu ennakko kannetaan.

4 §.

Mikäli tässä laissa ei ole toisin säädetty, noudatetaan soveltuvin osin tulo- ja varallisuusverolain, ennakkoperintälain ja verotuslain säännöksiä.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Auto- ja moottoripyöräverosta 14 päivänä marraskuuta 1967 annetun lain (482/67) 3 §:n mukaan suoritetaan henkilöautoista autoveroa auton verotusarvon määrä korotettuna 40 prosentilla ja vähennettynä 2 500 markalla, kuitenkin niin, että veron määrä aina on vähintään 50 prosenttia verotusarvosta. Käytettynä maahan tuodun auton vero on 90 prosenttia vastaavan uuden auton verotusarvosta. Auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetuilla laeilla (39 ja 958/74) mainittua 3 §:ää on vuosien 1974 ja 1975 ajaksi muutettu siten, että autoveroa suoritetaan auton verotusarvon määrä korotettuna 45 prosentilla ja vähennettynä 2 500 markalla. Veroa korotettiin vuoden 1974 alusta lukien sen vuoksi, että Efta-maista ja Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitosta tuotavien henkilöautojen finanssitulli poistettiin kokonaan ja EEC-maista tuotavien autojen tullia alennettiin.

Kun EEC-maista samoin kuin Kevsos-maista tuotavien henkilöautojen tulli alenee jälleen vuoden 1976 alusta lukien, on autovero vuoden 1976 aikana hallituksen mielestä kannettava edelleen korotettuna. Tämän vuoksi ehdotetaan autoverolain 3 §:ää väliaikaisesti vuoden 1976 ajaksi muutettavaksi niin, että autoveroa suoritettaisiin auton verotusarvon määrä korotettuna 45 prosentilla ja vähennettynä 2 500 markalla, kuitenkin niin, että veron määrä on aina vähintään 50 prosenttia verotusarvosta.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan väliaikaisesti auto- ja moottoripyöräverosta 14 päivänä marraskuuta 1967 annetun lain (482/67) 3 § näin kuuluvaksi:

3 §.

Autoveroa suoritetaan auton verotusarvon määrä korotettuna 45 prosentilla ja vähennettynä 2 500 markalla, kuitenkin niin, että veron määrä aina on vähintään 50 prosenttia verotusarvosta. Käytettynä maahan tuodun auton vero on 90 prosenttia vastaavasta uuden auton verosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976 ja sitä sovelletaan ajoneuvoihin, jotka luovutetaan tullivalvonnasta tai toimitetaan sanottuna päivänä tai sen jälkeen viimeistään kuitenkin 31 päivänä joulukuuta 1976.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta.

Auto- ja moottoripyöräverosta 14 päivänä marraskuuta 1967 annetun lain 4 §:n mukaan, sellaisena kuin tämä lainkohta on auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1066/74), moottoripyöräveroa suoritetaan vuonna 1975 moottorin iskutilavuuden mukaan siten, että iskutilavuuden ollessa enintään 130 kuutiosenttimetriä vero on 20 prosenttia moottoripyörän verotusarvosta. Vero kasvaa asteittain iskutilavuuden suuretessa ja on iskutilavuuden ollessa 756 kuutiosenttimetriä tai enemmän 120 prosenttia moottoripyörän verotusarvosta. Tässä muodossa mainittua 4 §:ää sovellettiin myös vuonna 1974 maahan tuotuihin ja maassa valmistettuihin moottoripyöriin. Ennen vuotta 1974 moottoripyöräveron määrä oli 15 prosenttia ajoneuvon verotusarvosta, minkä suuruisena veroa kannettiin vuodesta 1958 lähtien. Hallitus ehdotti veron määriä muutettavaksi pysyvästi (HE n:ot 200/73 ja 137/74), mutta Eduskunnassa lait säädettiin vain vuotta 1974 ja vastaavasti vuotta 1975 koskeviksi. Hallituksen mielestä moottoripyöräveroa tulisi kuitenkin erityisesti suurten moottoripyörien käytön rajoittamiseksi pysyvästi korottaa. Tämän vuoksi hallitus ehdottaa, että vuoden 1976 alusta lukien moottoripyöristä perittäisiin saman suuruinen vero kuin vuoden 1974 alusta lähtien on tehty. Samalla ehdotetaan 6 §:n 2 momenttia pysyvästi siten muutettavaksi, että verovapaita moottoripyöriä olisivat vain tavaran kuljetukseen käytettävät kolmipyöräiset moottoripyörät ja invalidipyörät. Lain selvennyksen vuoksi ehdotetaan verovapaiden moottoripyörien joukkoon lisättäväksi myös moottoripolkupyörät.

Samassa yhteydessä kun hallitus esitti moottoripyöräveroa korotettavaksi pysyvästi vuoden 1975 alusta lukien, ehdotettiin auto- ja moottoripyöräverosta annettua lakia muutoinkin muutettavaksi. Kun moottoripyöräveroasteikko hyväksyttiin vain vuoden lakina, ovat nämä muutoksetkin voimassa vain kuluvan vuoden. Lain 6 §:ään lisätyssä uudessa 4 momentissa säädetään, että veronalainen auto, jonka maahantuoja ilmoittaa muuttavansa ennen ensi rekisteröintiä verovapaaksi, saadaan tuoda maahan autoveroa suorittamatta käyttämällä vakuus- tai vakuutusmenetelmää ja noudattaen soveltuvin osin teollisuustullien ehdoista säädettyä menettelyä. Tämä menettely koskee lähinnä veronalaisia autonalustoja, joista Suomessa on valmistettu sairasautoja. Edellä kerrotusta menettelystä aiheutui muutoksia myös lain 7 §:n 2 momenttiin ja sen vuoksi lisättiin 12 §:ään uusi 5 momentti. Niin ikään muutettiin lain 7 ja 17 §:ää siten, että maahantuotavista taksiautoista ja invalidien omistukseen tulevista autoista autoveron palautusta haetaan tullihallituksen sijasta Helsingin piiritullikamarilta. Kun mainitut muutokset edelleen ovat aiheellisia, ehdotetaan autoverolakia muutettavaksi pysyvästi edellä selostetulla tavalla.

Autoverolain 17 §:n mukaan invalidi, jonka liikuntavammasta aiheutuva pysyvä haitta-aste on vähintään 80 % ja jonka henkilökohtaiseen käyttöön auto tulee, ja sellainen invalidi, jonka pysyvä haitta-aste on vähintään 60 % ja jolle auton hankinta on hänen työnsä tai toimensa hoitamiseksi olennaisen tarpeellinen, saa hakemuksesta omistukseensa tulevasta hinnaltaan kohtuullisesta ja asianomaisen invalidin tarvetta vastaavasta uudesta henkilöautosta auoveron takaisin. Jos invalidin liikuntakyky on alaraajan tai alaraajojen puuttumisen vuoksi siten alentunut, että hänen pysyvä haitta-asteensa on vähintään 40 %, saa hän edellä kerrotuin muin edellytyksin autoverosta hakemuksesta takaisin 60 %, kuitenkin enintään 5 500 markkaa.

Kun autovero edellä tarkoitetuissa tapauksissa palautetaan ostetusta autosta jälkikäteen, ostohetkellä ei aina ole varmuuutta siitä, katsotaanko auto veroa takaisin haettaessa hinnaltaan kohtuulliseksi. Tämä voi johtaa kohtuuttomuuksiin niissä tapauksissa, joissa veron palautuspäätöksen tekevät viranomaiset katsovat auton liian kalliiksi. Kohtuuttomuuksien vähentämiseksi ja palautusmenettelyn yksinkertaistamiseksi ehdotetaan autoverolain 17 §:ää siten muutettavaksi, että palautusedellytyksiin ei enää kuuluisi auton kohtuuhintaisuus ja se seikka, että auto on asianomaisen

invalidin tarvetta vastaava. Jotta autoveron palautusmäärät eivät tämän vuoksi oleellisesti lisääntyisi, ehdotetaan, että veroa ei kuitenkaan palautettaisi enempää kuin 9 000 markkaa. Silloin kun invalidi ajokortissa olevalla merkinnällä tai muutoin luotettavasti osoittaa, että hänen on käytettävä automaattivaihteista autoa, veroa ehdotetaan palautettavaksi enintään 13 000 markkaa. Autoverolain 17 §:n 2 momentissa tarkoitettujen alaraajainvalidien autoveron palautuksen yläraja ehdotetaan korotettavaksi 6 000 markkaan.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan auto- ja moottoripyöräverosta 14 päivänä marraskuuta 1967 annetun lain (482/67) 4 §, 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena kuin 1 momentti on 18 päivänä tammikuuta 1974 annetussa laissa (40/74), 8 §:n 1 momentti sekä 17 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat 9 päivänä toukokuuta 1969 annetussa laissa (284/69) sekä

lisätään 6 §:ään uusi 4 momentti ja 12 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

4 §.

Moottoripyöräveroa suoritetaan moottoripyörän moottorin iskutilavuuden mukaan moottoripyörän verotusarvosta seuraavasti:

Moottorin iskutilavuus kuutiosenttimetriä	Vero moottoripyörän verotusarvosta
enintään 130	20 prosenttia
131—255	40 „
256—355	60 „
356—505	80 „
506—755	100 „
756 tai enemmän ...	120 „

6 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Moottoripyöräverosta on vapaa tavaran kuljetukseen käytettävä moottoripyörä, jossa on kolme kiinteää pyörää, invalidipyörä ja moottoripolkupyörä.

— — — — — — — — — — — — — — —

Veronalainen auto, jonka maahan tuoja ilmoittaa ennen auton ensirekisteröintiä muuttavansa sellaiseksi, että se olisi 1 momentin nojalla autoverosta vapaa, saadaan tuoda maahan autoveroa suorittamatta käyttämällä vakuus- tai vakuutusmenetelmää ja noudattaen soveltuvin osin teollisuustullien ehdoista säädettyä menettelyä.

7 §.

Mikäli veronalaisena maahan tuotu auto on sitä ensi kertaa rekisteröitäessä merkitty rekisteriin ammattimaiseen liikenteeseen käytettäväksi, on se, joka tällöin on rekisteröity auton omistajaksi tai haltijaksi ja joka käyttää sitä pääasiallisesti ammattimaiseen liikenteeseen, oikeutettu, auton oltua haltijan käytössä kuitenkin vasta tämän tultua rekisteröidyksi auton omistajaksi, hakemuksesta saamaan Helsingin piiritullikamarilta takaisin maahan tuotaessa suoritetun autoveron määrän, kuitenkin enintään 12 000 markkaa. Palautusta on uhalla, että oikeus sen saamiseen on menetetty, haettava 6 kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on merkitty autorekisteriin auton omistajaksi.

Mikäli veronalaisena maahan tuotu auto on ennen auton ensirekisteröintiä muutettu sellaiseksi, että se olisi 6 §:n 1 momentin nojalla maahan tuotaessa verosta vapaa, on omistaja tai haltija oikeutettu, mikäli 6 §:n 4 momentissa säädettyä menettelyä ei ole noudatettu, noudattaen soveltuvin osin, mitä 1 momentissa on säädetty, hakemuksesta Helsingin piiritullikamarilta saamaan takaisin autosta maahan tuonnin yhteydessä suoritetun autoveron koko määrän.

— — — — — — — — — — — — — — —

8 §.

Jos 6 §:n 1 momentin nojalla verosta vapaan auton rakennetta on muutettu siten, että ajoneuvo ei enää ole sellainen, kuin mainitussa momentissa, ottaen huomioon 1 §:n 2 momentin säännöksen, tarkoitetaan, on ajoneuvon omistaja velvollinen tekemään tästä ilmoituksen

kuukauden kuluessa autorekisterikeskukselle. Samoin on se, joka 7 §:n nojalla on saanut autoveroa takaisin tai omistaa auton, josta veroa ei ole 6 §:n 4 momentin nojalla suoritettu tai josta veroa on palautettu, velvollinen, jos autoa ei enää käytetä pääasiallisesti ammattimaiseen liikenteeseen tahi 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuna autona, tekemään tästä edellä mainitussa ajassa ilmoituksen autorekisterikeskukselle. Milloin tässä pykälässä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus on laiminlyöty, on poliisiviranomaisen estettävä auton käyttö, kunnes sanottu velvollisuus on täytetty.

— — — — — — — — — — — — — —

12 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Jos auto, josta veroa 6 §:n 4 momentin nojalla ei ole ollut suoritettava, muutetaan sellaiseksi autoksi, josta vero on suoritettava, on asianomaisen piiritullikamarin saatuaan asiasta autorekisterikeskukselta ilmoituksen maksuunpantava autovero maahan tuojan maksettavaksi noudattaen soveltuvin osin, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty.

17 §.

Milloin veronalaisena maahan tuotua autoa ensi kertaa rekisteröitäessä sen omistajaksi tai haltijaksi on rekisteröity sellainen invalidi, jonka liikuntavammasta aiheutuva pysyvä haitta-aste on vähintään 80 prosenttia ja jonka henkilökohtaiseen käyttöön auto tulee, tai sellainen invalidi, jonka pysyvä haitta-aste on vähintään 60 prosenttia ja jolle auton hankinta on hänen toimensa tai työnsä hoitamiseksi olennaisen tarpeellinen, Helsingin piiritullikamarin on hakemuksesta määrättävä asettamillaan ehdoilla valtion varoista maksettavaksi takaisin maahantuonnin yhteydessä suoritettu tai auton hintaan sisältyvä vero, kuitenkin enintään 9 000 markkaa. Milloin hakija ajokortissa olevalla merkinnällä tai muutoin luotettavasti osoittaa, että hänen on käytettävä automaattivaihteista autoa, veroa palautetaan edellä mainituin edellytyksin enintään 13 000 markkaa. Jos auto on ollut haltijan käytössä, vero palautetaan vasta, kun haltija on rekisteröity auton omistajaksi. Hakemus on tehtävä 7 §:n 1 momentissa säädetyssä ajassa.

Milloin veronalaisena maahan tuotua autoa ensi kertaa rekisteröitäessä sen omistajaksi tai haltijaksi on rekisteröity sellainen invalidi, jonka liikuntakyky on alaraajan tai alaraajojen puuttumisen tahi toiminnanvajavuuden vuoksi siten alentunut, että hänen pysyvä haitta-asteensa on vähintään 40 prosenttia, Helsingin piiritullikamarin on hakemuksesta 1 momentissa säädetyillä ehdoilla määrättävä valtion varoista maksettavaksi takaisin 60 prosenttia maahantuonnin yhteydessä suoritetusta tai auton hintaan sisältyvästä verosta, kuitenkin enintään 6 000 markkaa. Palautusta myönnetään vain autosta, jonka hankinta on invalidille hänen toimensa tai työnsä hoitamiseksi olennaisen tarpeellinen. Hakemus on tehtävä 7 §:n 1 momentissa säädetyssä ajassa.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976. Lain 4 §:ää sekä 6 §:n 2 ja 4 momenttia sovelletaan ajoneuvoihin, jotka on luovutettu tullivalvonnasta tai toimitettu sanottuna päivänä tai sen jälkeen. Lain 17 §:ää sovelletaan myös invalideihin, jotka on autoa ensi kertaa rekisteröitäessä merkitty sen omistajaksi 6 kuukautta ennen tämän lain voimaan tuloa.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta.

Kuorma-, linja- ja erikoisautojen suurimpia sallittuja akseli-, teli- ja kokonaispainoja on korotettu moottoriajoneuvoasetuksen muuttamisesta annetulla asetuksella (142/75) kuluvan vuoden heinäkuun alusta lukien. Tämän vuoksi on moottoriajoneuvoverosta annettua lakia (722/66) muutettu 20 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla (957/74) siten, että kuorma- ja erikoisautojen suurimpien sallittujen painojen korotuksen perusteella tapahtuneesta kokonaispainon lisäyksestä on moottoriajoneuvovero 35 markkaa kultakin ajoneuvon kokonaispainon 100 kilogramman määrältä tai sen osalta. Kokonaispainon muulta osalta kuorma- ja erikoisautojen sekä linja- ja pakettiautojen vero on 9 markkaa kultakin kokonaispainon 100 kilogramman määrältä tai sen osalta. Nämä 9 markan veromäärät samoin kuin po. laissa mainitut muut veromäärät ovat edellä mainittua korotusta lukuun ottamatta pysyneet muuttumattomina vuoden 1965 alusta lukien.

Kuorma-autojen perävaunuista ei voimassa olevan lain mukaan kanneta moottoriajoneuvoveroa. Tällainen järjestelmä suosii niitä kuorma-autoja, jotka käyttävät perävaunuja. Perävaunun tietä kuluttava vaikutus on kuitenkin yleisesti ottaen yhtä suuri kuin vetoautonkin. Kun akseli-, teli- ja kokonaispainojen korottaminen ja samassa yhteydessä touteutettu ajoneuvoyhdistelmien suurimman sallitun pituuden lisääminen koituvat erityisesti perävaunuja käyttävien kuorma-autojen hyväksi, hallituksen mielestä perävaunut on saatettava moottoriajoneuvoveron alaisiksi. Vero perittäisiin perävaunuista, joiden kokonaispaino on vähintään 3 000 kilogrammaa, ja olisi kultakin 100 kilogramman kokonaispainon määrältä tai sen osalta puoliperävaunusta 6 markkaa ja varsinaisesta perävaunusta 7,50 markkaa siihen kokonaispainoon saakka, mikä vastaa 8 000 kilogramman akselipainoa tai 13 000 kilogramman telipainoa, sekä kultakin näiden painojen ylittävältä 100 kilogramman kokonaispainon määrältä tai sen osalta puoliperävaunusta 20 markkaa ja varsinaisesta perävaunusta 25 markkaa. Veron määrä on ehdotettu kuorma-autojen vastaavaa veroa alhaisemmaksi, koska perävaunujen keskimääräiset vuotuiset ajosuoritteet ovat pienemmät kuin kuorma-autojen. Perävaunuista olisi lakiehdotuksen mukaan suoritettava myös moottoriajoneuvoveron lisäveroa, jos tämä vero on suoritettava vetoautostakin.

Kun veroa ei perittäisi perävaunuista, joiden kokonaispaino on alle 3 000 kilogrammaa, kevyet, esim. matkailuperävaunut eivät tulisi veronalaisiksi. Perävaunun vero ei riippuisi vetoauton käyttämästä polttoaineesta, mutta bensiinikäyttöisillä autoilla vedetään yleensä kevyitä perävaunuja, jotka lakiehdotuksen mukaan jäävät moottoriajoneuvoverosta vapaiksi. Perävaunun enimmäisveroksi ehdotetaan 5 000 markkaa. Tällöin ei kokonaispainoltaan erityisen suurista perävaunuista, joita käytetään esim. energiateollisuuden ja muun teollisuuden painavien laitteiden erikoiskuljetuksissa vain muutaman kerran vuodessa, jouduttaisi suorittamaan kohtuuttoman korkeaa veroa.

Hallituksen ehdotuksen toteutuminen merkitsisi moottoriajoneuvoveron tuoton lisäystä 15 milj. markkaa vuodessa. Samalla hallitus toteaa, että kustannusvastaavuuteen perustuva moottoriajoneuvoverotuksen kokonaisuudistus on valmisteltavana valtiovarainministeriön asettamassa moottoriajoneuvoverotoimikunnassa. Sen ehdotusten valmistuttua hallitus antaa Eduskunnalle esityksen moottoriajoneuvoverotuksen kokonaisuudistukseksi.

Ehdotus perävaunujen verottamisesta sisältyy lakiehdotuksen 5 §:n 2 momenttiin. Perävaunujen verolle saattaminen aiheuttaa muutoksia useihin muihinkin moottoriajoneuvoverosta annetun lain pykäliin.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan moottoriajoneuvoverosta 30 päivänä joulukuuta 1966 annetun lain (722/66) 1, 2, 4 ja 5 §, 6 §:n 1, 2, 7 ja 8 kohta, 7 ja 8 §, 10 §:n 2 momentti, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 26 ja 27 § sekä 34 §:n 2 momentti, näistä 4 ja 7 § sekä 34 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (957/74) ja 5 §, sellaisena kuin se on osittain muutettuna sanotulla lailla, sekä

lisätään 14 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

Moottoriajoneuvon käyttämisestä muulla voimalla tai polttoaineella kuin sekoittamattomalla bensiinillä tai bensiinialkoholilla sekä auton perävaunusta on valtiolle suoritettava moottoriajoneuvoveroa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §.

Moottoriajoneuvolla tarkoitetaan tässä laissa tieliikennelain (143/57) nojalla annettujen säännösten mukaisia moottoriajoneuvoja ja moottorikäyttöisiä laitteita. Siitä, millaista auton perävaunua on pidettävä tässä laissa tarkoitettuna perävaununa, on niin ikään voimassa, mitä mainittujen säännösten nojalla perävaunuista on säädetty.

Varsinainen ajoneuvovero.

4 §.

Varsinainen ajoneuvovero on maksettava autorekisteriin merkittävästä moottoriajoneuvosta ja perävaunurekisteriin merkittävästä perävaunusta. Vero määrätään niiden painojen ja muiden tietojen perusteella, jotka on ilmoitettu tai olisi pitänyt ilmoittaa rekisteriä pitävälle viranomaiselle. Ilmoittamisvelvollisuudesta on erikseen säädetty.

5 §.

Varsinainen ajoneuvovero on dieselöljyä, moottoripetrolia tai sähköä käyttämään tarkoitetusta taikka puukaasua tahi nestekaasua käyttävästä moottoriajoneuvosta:

1) henkilöautosta 600 kilogramman kokonaispainoon saakka 72 markkaa ja kultakin mainitun painon ylittävältä 100 kilogramman määrältä tai sen osalta 9 markkaa;

2) paketti- ja linja-autosta kultakin kokonaispainon 100 kilogramman määrältä tai sen osalta 9 markkaa;

3) kaksiakselisesta kuorma- ja erikoisautosta kultakin 100 kilogramman kokonaispainon määrältä tai sen osalta 9 markkaa 14 000 kilogramman kokonaispainoon saakka ja kultakin tämän painon ylittävältä 100 kilogramman kokonaispainon määrältä tai sen osalta 35 markkaa;

4) telirakenteisesta kuorma- ja erikoisautosta sekä kolme- tai useampiakselisesta kuorma- ja erikoisautosta kultakin kokonaispainon 100 kilogramman määrältä tai sen osalta 9 markkaa 19 000 kilogramman kokonaispainoon saakka ja kultakin tämän painon ylittävältä 100 kilogramman kokonaispainon määrältä tai sen osalta 35 markkaa; sekä

5) moottoripyörästä 72 markkaa.

Perävaunusta, jonka kokonaispaino on vähintään 3 000 kilogrammaa, suoritetaan varsinaista ajoneuvoveroa kultakin 100 kilogramman kokonaispainon määrältä tai sen osalta puoliperävaunusta 6 markkaa ja varsinaisesta perävaunusta 7,50 markkaa siihen kokonaispainoon saakka, mikä vastaa 8 000 kilogramman akselipainoa tai 13 000 kilogramman telipainoa, sekä kultakin näiden painojen ylittävältä 100 kilogramman kokonaispainon määrältä tai sen osalta puoliperävaunusta 20 markkaa ja varsinaisesta perävaunusta 25 markkaa, yhteensä kuitenkin enintään 5 000 markkaa perävaunulta.

Jos moottoriajoneuvo tai perävaunu merkitään moottoriajoneuvorekisteriin vasta verovuoden kuluessa, on siltä verovuodelta suoritettava niin monta kahdestoistaosaa koko verovuoden ajoneuvoverosta kuin verovuodesta on jäljellä kuukausia, sekin kuukausi mukaan luettuna, jonka kuluessa rekisteriin merkitseminen tapahtui.

6 §.

Varsinaisesta ajoneuvoverosta ovat vapaat:

1) moottoriajoneuvot ja perävaunut, jotka omistaa ja joita käyttää valtio tai valtion laitos;

2) moottoriajoneuvot ja perävaunut, jotka eivät ole tieliikennelain nojalla säädetyn rekisteröimisvelvollisuuden alaisia;

— — — — — — — — — — — — — — —

7) ulkomaille vietävät moottoriajoneuvot ja perävaunut, joita täällä käytetään väliaikaisesta rekisteröimisestä annettujen säännösten rajoissa, sekä moottoriajoneuvot ja perävaunut, joita käytetään koenumerokilvin näiden tilapäiseen käyttöön liittyvin rajoituksin; sekä

8) vastavuoroisuuden ehdolla moottoriajoneuvot ja perävaunut, joita käyttää vieraan valtion Suomessa oleva lähetystö tai konsulivirasto, jonka päällikkönä on lähetetty konsuli, tahi niihin verrattava ulkomainen edustusto, taikka niihin kuuluva henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

7 §.

Epätietoisissa tapauksissa tai jos muun laatuisen kuin 5 tai 6 §:ssä mainitun moottoriajoneuvon tai perävaunun verotus on kysymyksessä, verohallitus määrää, mihin ryhmään ajoneuvo on luettava, tai antaa ohjeet sen verottamisesta.

8 §.

Jos moottoriajoneuvon tai perävaunun laatua on verovuoden aikana muutettu, suoritetaan siitä muuttamisen jälkeisestä katsastuksesta, tai jos sen toimittaminen on laiminlyöty, muutoksen suorittamisesta lukien uuden laatunsa mukainen ajoneuvovero, jolloin aikaisemmin maksettu vero on otettava lukuun.

10 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Moottoriajoneuvoa ja perävaunua, jonka rekisteri-ilmoitus on jätetty poliisiviranomaiselle, niin myös rekisteröityä ajoneuvoa ja perävaunua, jonka rekisteriote on veron määräämistä varten jätetty mainitulle viranomaiselle, saadaan kuitenkin käyttää liikenteessä, vaikka ajoneuvosta tai perävaunusta ei ole vielä suoritettu veroa, siksi kunnes sen rekisteriote on asianomaisen saatavana.

11 §.

Varsinainen ajoneuvovero on sen maksettava, joka sen ajan alkaessa, miltä vero lasketaan, on tai jonka silloin olisi pitänyt olla moottoriajoneuvorekisteriin merkitty ajoneuvon tai perävaunun omistajaksi tai haltijaksi.

12 §.

Jos moottoriajoneuvo tai perävaunu verovuoden aikana poistetaan moottoriajoneuvorekisteristä, maksettakoon suoritetusta ajoneuvoverosta takaisin määrä, joka ylittää sen kuukauden loppuun lasketun veron, minkä kuluessa ajoneuvon tai perävaunun tunnusmerkit on viranomaiselle annettu takaisin. Jos verovuodelta takaisin maksettava vero on pienempi kuin 50 markkaa, älköön veroa takaisin maksettako.

Lisävero.

14 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Jos 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ajoneuvoon on liitetty 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu perävaunu, lisävero on suoritettava myös perävaunusta.

15 §.

Lisävero on suoritettava riippumatta siitä, miten ja missä moottoriajoneuvoa tai perävaunua käytetään.

16 §.

Lisävero on niistä moottoriajoneuvoista ja perävaunuista, joista on suoritettava varsinaista ajoneuvoveroa tai joista laatunsa puolesta ajoneuvovero voidaan laskea, jolloin bensiiniä käyttämään tarkoitetun ajoneuvon vero on laskettava 5 §:ssä säädetyin perustein, tuo vero kymmenkertaisena kuitenkin vähintään 3 000 markkaa. Muista moottoriajoneuvoista lisävero on 3 000 markkaa.

17 §.

Lisäverosta ovat vapaat:

1) moottorikäyttöiset laitteet, moottorityökoneet ja auton alustalle rakennetut työkoneet, milloin niitä ei käytetä muihin kuljetuksiin kuin niiden käyttötarkoituksista johtuviin kuljetuksiin itse työpaikalla tai niiden omien polttoja voiteluaineiden kuljetukseen tahi niiden siirtyessä työpaikalta toiseen;

2) traktorit;

3) moottorireet;

4) moottoripolkupyörät; sekä

5) vastavuoroisuuden ehdolla moottoriajoneuvot ja perävaunut, joita käyttää vieraan

valtion Suomessa oleva lähetystö tai konsulinvirasto, jonka päällikkönä on lähetetty konsuli, tahi niihin verrattava ulkomainen edustusto, taikka niihin kuuluva henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

21 §.

Lisäveron moottoriajoneuvosta ja perävaunusta on velvollinen maksamaan edellä 20 §:ssä mainittu ilmoittamisvelvollinen.

Siitä lisäverosta, jota ei saada verovelvolliselta perityksi, vastaa ajoneuvon ja perävaunun omistaja, jos ajoneuvo tai perävaunu on hänen hallinnassaan, tai, jollei ajoneuvo tai perävaunu ole omistajan hallinnassa, se, jolle sen hallinta on siirtynyt.

22 §.

Jos moottoriajoneuvo tai perävaunu on tuhoutunut, maksettakoon suoritetusta lisäverosta takaisin niin monta kahdestoistaosaa koko verosta kuin verovuodesta tuhoutumispäivänä on jäljellä kokonaisia kalenterikuukausia.

26 §.

Moottoriajoneuvosta ja perävaunusta viimeksi suoritettua veroa osoittava todiste samoin kuin 6 §:n 7 kohdassa edellytettyä käyttöä koskeva lupatodistus on pidettävä mukana ajoneuvoa ja perävaunua käytettäessä ja näytettävä poliisille vaadittaessa.

27 §.

Jollei veroa tai varsinaisen ajoneuvoveron erääntynyttä osaa ole suoritettu, on moottoriajoneuvon tai perävaunun käyttö estettävä.

34 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ulkomailta tilapäistä käyttöä varten Suomeen tuodusta moottoriajoneuvosta ja perävaunusta suoritettavasta moottoriajoneuvoverosta ja veron maksamisesta myönnettävästä vapautuksesta säädetään niin ikään asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1976. Tämän lain säännöksiä noudattaen voidaan vero maksuunpanna jo ennen sanottua päivää. Autorekisterikeskuksella on oikeus vuodelta 1976 toimitettavassa ajoneuvoverotuksessa maksuunpanna tämän lain mukainen uuden veron määrä moottoriajoneuvoverosta annetun lain tai sen nojalla annettujen säännösten määräyksistä riippumatta.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin annetun lain voimassaolon jatkamisesta.

Viime vuonna annetulla lailla eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin (771/74) poistettiin eräiltä keskeisiltä elintarvikkeilta liikevaihtovero 1. 10. 1974—31. 12. 1975 väliseksi ajaksi. Liikevaihtoveron poistamisella pyrittiin torjumaan inflatoorista kehitystä ja sen haittavaikutuksia, jotka juuri elintarvikkeiden kohdalla koskettavat kaikkia kansalaisia ja erityisesti pienituloisia. Tämän vuoksi edellä mainitut elintarvikkeet, samanaikaisesti kuin niiltä poistettiin liikevaihtovero, saatettiin myös hintasäännöstelyn piiriin. Liikevaihtoveron poistaminen tapahtui siten, että liikevaihtoverolain mukainen alkutuotevähennys korotettiin lihan, maidon, kananmunien ja perunoiden osalta 100 prosentista 150 prosenttiin, minkä seurauksena näiden tuotteiden hintaa ei yleensä jäänyt rasittamaan ns. avoin liikevaihtovero. Paahtamattoman kahvin osalta myönnettiin ostohinnan vähennysoikeus, jolloin kahvi tuli samaan asemaan kuin em. peruselintarvikkeet ennen niiden alkutuotevähennyksen korottamista eli kahvin hintaan sisältyi liikevaihtoveroa vain sen jalostuskustannusten ja kaupan myyntipalkkion osalta.

Hallituksen mielestä on edelleen perusteltua alentaa ja säännöstellä edellä mainittujen elintarvikkeiden hintoja. Tämän johdosta hallitus esittää, että mainitun eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin annetun lain voimassaoloaikaa jatkettaisiin vuodella, jolloin edellä mainitut elintarvikkeet olisivat liikevaihtoverosta vapaita vielä vuonna 1976. Tällöin hallitus edellyttää, että elintarvikkeet jäävät mahdollisimman laajan hintasulku- tai hintavalvontalain perusteella harjoitettavan hintasäännöstelyn piiriin. Lain jatkaminen sanotuin tavoin edellyttää, että lain soveltamisen päättymistä säätelevää 8 §:n säännöstä vastaavasti muutetaan.

Lakiehdotuksen vaikutus liikevaihtoveron tuottoon on 12 prosentin verokannan mukaan laskien runsaat 400 miljoonaa markkaa vuodessa.

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin annetun lain voimassaolon jatkamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Syyskuun 30 päivänä 1974 eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin annetun lain (771/74) säännöksiä sovelletaan myös, milloin tavara on toimitettu, otettu käytettäväksi muuhun kuin myyntitarkoitukseen, viety maasta tai luovutettu tullivalvonnasta vuoden 1976 aikana, kuitenkin niin, että lain 8 § muutetaan näin kuuluvaksi:

8 §.

Verovelvollisen, jolla on 31 päivänä joulukuuta 1976 hallussaan 3 §:ssä mainittuja tavaroita, on suoritettava veroa määrästä, joka vastaa 50 sadasosaa tavaran alkutuottajalle maksetusta ostohinnasta tai, milloin kysymys on maahantuodusta tavarasta, maahantuojan maksamasta hinnasta, niin kuin tavara olisi otettu käytettäväksi muuhun kuin myyntitarkoitukseen vuoden 1976 joulukuun aikana. Paahtamattoman kahvin osalta veroa on kui-

tenkin suoritettava määrästä, joka vastaa sen ostohintaa.

Verovelvollisen, jolla on 31 päivänä joulukuuta 1976 hallussaan meijerivoita, juustoa, maitojauhetta tai paahdettua kahvia, on suoritettava veroa määrästä, joka vastaa 50 sadasosaa näihin tavaroihin sisältyvästä 3 §:ssä tarkoitetusta tavarasta alkutuottajalle maksetusta ostohinnasta tai, milloin on kysymys maahantuodusta tavarasta, maahantuojan maksamasta hinnasta. Paahdetun kahvin osalta veroa on kuitenkin suoritettava määrästä, joka vastaa kahvituotteeseen sisältyvän kahviraaka-aineen ostohintaa.

Valtiovarainministeriö vahvistaa ne perusteet, joiden mukaan tässä pykälässä tarkoitettu vero määrätään.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta.

Hallitus on ehdottanut vuodelta 1976 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavan tuloveroasteikon säädettäväksi sellaiseksi, että sen mukainen verotuotto alenisi 1 800 miljoonalla markalla verrattuna tuloverotusta koskevien vuonna 1975 voimassa olevien perusteiden mukaiseen veron tuottoon. Tämä ehdotus merkitsee noin 600 miljoonan markan lisäystä siihen 1 200 miljoonan markan määräiseen verokevennykseen, joka alunperin oli suunniteltu toteutettavaksi erillisverotukseen siirtymisen yhtevdessä. Valtiontaloudellisista syistä sanottua 600 miljoonan markan välittömän verotuksen lisäkevennystä ei kuitenkaan ole mahdollista toteuttaa ilman vastaavaa tulonlisäystä muusta lähteestä. Tämän vuoksi hallitus ehdottaa liikevaihtoveroa korotettavaksi 1. 1. 1976 alkaen yhdellä prosenttiyksiköllä. Liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:iä ehdotetaan tämän mukaisesti muutettaviksi siten, että liikevaihtoveron määrä on 12 prosenttia myynnin verotusarvosta ja 13.64 prosenttia maahantuodun tavaran arvosta sekä lain 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun työn arvosta.

Ehdotettu liikevaihtoveron yleinen korottaminen nostaisi kuluttajahintaindeksiä noin 0,5 prosentilla. Se ei kuitenkaan korottaisi täydellä määrällä liikevaihtoverolain 4 §:n 1 momentissa mainittujen peruselintarvikkeiden ja niistä valmistettujen jalosteiden hintoja, koska verotus kohdistuu niin sanotusta alkutuotevähennyksestä johtuen ainoastaan alkutuotteiden jakelupalkkioihin ja eri elintarvikejalosteiden osalta niiden valmistuskustannuksiin ja jakelupalkkioihin. Niiden peruselintarvikkeiden kohdalla, joista voidaan tehdä alkutuotevähennys puolitoistakertaisena, olisi hintojen nousu lähes merkityksetön, koska eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin annetun lain (771/74) voimassaoloa jatkettaisiin vuoden 1976 loppuun.

Sellaisten elintarvikkeiden ostohinnat, jotka verovelvollinen on hankkinut vuoden 1975 loppuun mennessä, on vähennetty tai tulevat vähennettäviksi myynnin verotusarvoa laskettaessa 11 prosentin verokannan alaisesta liikevaihdosta. Vuoden 1976 alusta lukien alkutuotevähennys tulee tehtäväksi tuolloin sovellettavan 12 prosentin verokannan alaisesta liikevaihdosta. Kun verovelvollisen varastossa 31. 12. 1975 olleet elintarvikkeet muun muassa hintasäännöstelyn johdosta joudutaan tulevan vuoden alusta myymään samaan hintaan kuin ne elintarvikkeet, joista on tehty alkutuotevähennys 12 prosentin verokannan alaisesta liikevaihdosta, ehdotetaan näistä elintarvikkeista, olkoonpa ne hankittu kotimaiselta alkutuottajalta tai maahantuotu ulkomailta, myönnettäväksi sellainen ylimääräinen vähennys, että se yhdessä jo tehdyn ostovähennyksen kanssa vastaa hintavaikutuksiltaan 12 prosentin verokannan alaisesta liikevaihdosta tehtävää alkutuotevähennystä. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan edellä tarkoitettu ylimääräinen vähennys, 1/12 osaa alkutuottajalle maksetusta hinnasta, myönnettäisiin verotusteknisistä syistä vain sellaisista elintarvikkeista, joiden varastomäärät vuoden 1975 päättyessä ovat merkittävät ja joiden kohdalla alkutuottajalle maksetun hinnan osuus kuluttajahinnasta on huomattava. Tämän mukaisesti ylimääräinen vähentämisoikeus tulisi koskemaan seuraavia tavaroita: kahvi, peruna, meijerivoi, juusto ja maitojauhe, ruis, vehnä, ohra ja kaura sekä niiden jyvistä tehdyt jauhot, ryynit, suurimot ja hiutaleet. Perunan ja mainittujen maitotaloustuotteiden osalta puheena oleva ylimääräinen vähennys laskettaisiin, ottaen huomioon, että perunasta ja maitotaloustuotteisiin sisältyvästä raaka-aineesta eli maidosta, voidaan alkutuotevähennys tehdä puolitoistakertaisena, vastaavasti alkutuottajalle maksetun ostohinnan puolitoista-

kertaisesta määrästä. Vähennysmenettelyn yksinkertaistamiseksi valtiovarainministeriön tehtäväksi jäisi vahvistaa tavarakohtaisesti ne perusteet, joiden mukaan edellä mainittu ylimääräinen vähennys lasketaan.

Selluloosatehtailla syntyy selluloosan valmistuksen yhteydessä ns. jätelientä. Jäteliemi laskettiin aikaisemmin sellaisenaan vesistöihin. Nyttemmin se on vesistöjen pilaantumisen estämiseksi otettu talteen ja siitä on ryhdytty valmistamaan vettä haihduttamalla ns. polttolientä. Polttolientä on käytetty pääasiallisesti polttoaineena, mutta sitä on myös myyty vähäisessä määrin raaka-aineeksi ligniinipulverin valmistukseen. Jätelientä on niinikään myyty vähäisessä määrin pölynsitomiseen kaduilla ja teillä.

Voimassa olevan liikevaihtoverolain mukaan on polttoliemen myynnistä suoritettava liikevaihtovero. Kun pääasiallisin syy polttoliemen valmistukseen on vesistön suojelu ja sitä koskevien lainsäädännöllisten velvoitteiden täyttäminen ja kun polttoaineet yleensä ovat liikevaihtoverosta vapaita tavaroita, olisi myös polttoliemi säädettävä verottomaksi tavaraksi. Polttoliemen vapauttamista liikevaihtoverosta puoltaa myös se, että selluloosateollisuus vain vähäisessä määrin myy valmistamaansa polttolientä ulkopuolisille, jolloin sen vapauttamisesta ei seuraisi verottomien tavaroiden laajennukseen yleensä liittyviä neutraliteetti-, veron tarkkailuja valvontaongelmia.

Liikevaihtoverolain 3 §:n 1 momentin b kohdan mukaan on muun muassa halkojen, pilkkeiden ja polttohakkeen myynti ja maahantuonti verotonta. Sen sijaan on puujätteistä valmistettujen polttopuupuristeiden myynti liikevaihtoveron alaista. Kun polttopuupuristeet ovat käyttötarkoitukseltaan edellä mainittuihin tavaroihin verrattavia, olisi yhdenmukaisuuden vuoksi myös polttopuupuristeet säädettävä liikevaihtoverosta vapaiksi tavaroiksi.

Edellä lausuttuun viitaten hallitus esittää liikevaihtoverolain 3 §:n 1 momentin b kohtaa siten muutettavaksi, että haihduttamalla valmistettu jätelipeä eli polttoliemi ja polttopuupuristeet lisättäisiin lainkohdassa tarkoitettujen verottomien tavaroiden luetteloon.

Vuoden 1974 tammikuun alusta muutettiin liikevaihtoverolakia siten, että vesialukset, joiden rungon suurin pituus on yli 10 metriä, eivät enää ole verottomia, jos ne rakenteeltaan ovat pääasiallisesti huvi- tai urheilukäyttöön tarkoitettuja. Huvi- tai urheilukäyttöön hankitut lentokoneet sitä vastoin ovat edelleenkin verottomia. Hallituksen käsityksen mukaan sanotunlaisten, pääasiallisesti maahan tuotavien lentokoneiden verottomuutta ei voida pitää asianmukaisena. Tämän vuoksi ja kun myynnin ja maahantuonnin verottomuutta ei tulkintavaikeuksien vuoksi ole syytä tehdä riippuvaksi ilma-aluksen käyttötarkoituksesta, ehdotetaan liikevaihtoverolain 3 §:n 1 momentin e kohdassa säädettäväksi, että siinä tarkoitettu verottomuus ei koskisi moottorilentokoneita, joiden suurin sallittu lentopaino on enintään 1 600 kiloa.

Tavaran valmistustoiminnassa syntyy runsaasti jätteitä. Energian hinnan kallistumisen jälkeen on teollisen toiminnan jätteitä ryhdytty säästäväisyyssyistä yhä enemmän käyttämään polttoaineena. Liikevaihtoverolain säännösten mukaan on sanottujen jätteiden polttamisesta eräissä tapauksissa suoritettava liikevaihtoveroa samalla tavalla kuin tavaran ottamisesta käytettäväksi muuhun kuin myyntitarkoitukseen. Milloin jätteen käyttämisestä polttoaineena on veroa ollut suoritettava, on verotuksen toimittaminen ja verotuksen valvonta kuitenkin ollut hankalaa, koska syntyneen jätteen tarkkaa määrää ja arvoa on jälkikäteen ollut vaikea todeta. Polttamiseen käytettävien jätteiden kohdalla syntyvien lain soveltamis- ja valvontavaikeuksien poistamiseksi olisikin verovelvollisen valmistamien tavaroiden ottamista muuhun kuin myyntitarkoitukseen koskevia säännöksiä siten tarkennettava, etteivät ne koskisi tavaran valmistustoiminnassa syntyviä jäteaineita, jotka verovelvollinen käyttää polttoaineena verollisessa toiminnassaan. Jätteiden polttamisen verottomuus olisi samalla omiaan edistämään ympäristönsuojelun ja energiansäästön tarkoitusperiä.

Edellä sanottuun viitaten ehdotetaan, että liikevaihtoverolain 13 §:ään lisättäisiin säännös, joka poistaa oman käytön verollisuuden verollisessa liiketoiminnassa polttoaineena käytettäviltä jätteiltä. Säännösehdotus merkitsisi muun muassa sahojen ja mekaanisen puunjalostusteollisuuden oman käytön verottomuutta niiden valmistustoiminnassa syntyneiden rimojen, tasauspätkien, sahauspintojen ja jätelautojen polt-

tamisen osalta. Veron tuoton voidaan puujätteiden verottomuuden osalta arvioida alenevan noin 0,5 milj. mk vuodessa. Tarkoituksena on selvittää, voitaisiinko polttoaineeksi kelpaavien jätteiden nyt ehdotettu verottomuus myöhemmin ulottaa koskemaan myös sanottujen jätteiden myyntiä polttoaineeks.i

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

liikevaihtoverolain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* 5 päivänä joulukuuta 1963 annetun liikevaihtoverolain (532/63) 3 §:n 1 momentin b kohta, sellaisena kuin se on muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1974 annetulla lailla (301/74), 3 §:n 1 momentin e kohta, sellaisena kuin se on muutettuna 31 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla (1064/74), 16 § ja 27 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat muutettuina 20 päivänä joulukuuta 1966 annetulla lailla (668/66) sekä *lisätään* lain 13 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

3 §.

Verotonta on seuraavien tavaroiden myynti ja maahantuonti:

— — — — — — — — — — — — — — — —

b) pyöreä puutavara, myös kyllästettynä tai lahosuojattuna, halot, pilkkeet, polttohake ja -puupuristeet, polttoturve ja turvebriketit, jätelipeä eli polttoliemi, poronjäkälä;

— — — — — — — — — — — — — — — —

e) ilma-alukset, lukuun ottamatta sellaisia moottorilentokoneita, joiden suurin sallittu lentopaino on enintään 1 600 kiloa, sekä sellaiset vesialukset, joiden rungon suurin pituus on vähintään 10 metriä, lukuun ottamatta aluksia, jotka ovat rakenteeltaan pääasiallisesti huvi- tai urheilukäyttöön tarkoitettuja;

— — — — — — — — — — — — — — — —

13 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Veroa ei ole suoritettava, kun verovelvollinen ottaa valmistustoiminnassaan syntyneitä jäteaineita käytettäväksi polttoaineena tässä laissa tarkoitetussa liiketoiminnassaan.

16 §.

Veron määrä on 12 prosenttia myynnin verotusarvosta.

Edellä 6 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa vero on 13.64 prosenttia siitä määrästä, jolla verovelvollista on työstä veloitettu.

27 §.

Veron määrä on 13.64 prosenttia maahantuodun tavaran arvosta, joksi katsotaan tullilaissa tarkoitettu tavaran normaalihinta.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1976 ja sitä sovelletaan, milloin myyty tavara on toimitettu taikka tavara on luovutettu tullivalvonnasta tai otettu käytettäväksi muuhun kuin myyntitarkoitukseen lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.

Verovelvollinen, jolla tämän lain voimaantullessa on hallussaan ruista, vehnää, ohraa tai kauraa jyvinä, myös kuivatettuina ja lajiteltuina taikka mainituista jyvistä tehtyjä jauhoja, ryynejä, suurimoita tai hiutaleita, saa liikevaihtoverolain 18 §:n 1 momentin ja 22 §:n mukaisesti vähentää yhden kahdennentoista osan (1/12) mainitusta tavarasta tai siihen sisältyvästä liikevaihtoverolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetusta alkutuotteesta alkutuottajalle maksetusta ostohinnasta.

Verovelvollinen, jolla tämän lain voimaantullessa on hallussaan paahtamatonta kahvia, saa eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin annetun lain (771/74) mukaisesti vähentää yhden kahdennentoista osan (1/12) sanotun tavaran tuontihinnasta. Niin ikään verovelvollinen, jolla tämän lain voimaantullessa on hallussaan paahdettua kahvia,

saa vähentää määrän, joka vastaa yhtä kahdettatoista osaa (1/12) kahvituotteeseen sisältyvän kahviraaka-aineen tuontihinnasta.

Verovelvollinen, jolla tämän lain voimaantullessa on hallussaan perunoita, meijerivoita, juustoa tai maitojauhetta, saa liikevaihtoverolain 18 §:n 1 momentin ja 22 §:n sekä eräistä väliaikaisista poikkeussäännöksistä liikevaihtoverolakiin annetun lain (771/74) mukaisesti vähentää yhden kahdennentoista osan (1/12) perunasta ja mainittuihin maitotaloustuotteisiin sisältyvästä liikevaihtoverolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetusta alkutuotteesta alkutuottajalle maksetun ostohinnan puolitoistakertaisesta määrästä.

Sanotut vähennykset saadaan tehdä myynnin verotusarvoa lain voimaantulokuukaudelta laskettaessa. Saadakseen hyväkseen sanotut vähennykset verovelvollisen on liikevaihtoveroviranomaisten myöhemmin suoritettavaa tarkastusta varten laadittava inventointiluettelo lain voimaantullessa hallussaan olevista edellä mainituista tavaroista ja niiden määristä. Valtiovarainministeriö vahvistaa ne perusteet, joiden mukaan edellä mainitut vähennykset lasketaan.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain muuttamisesta.

Hallitus on esityksessään laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta ehdottanut, että liikevaihtoveron määrä korotettaisiin nykyisestä 11 prosentista 12 prosenttiin. Nykyisen liikevaihtoveron suuruista veroa kannetaan myös eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetussa laissa (664/66) tarkoitetuista vakuutusmaksuista. Kun valtiontaloudellisista syistä valtion verotuloja on lisättävä ja kun on asianmukaista, että liikevaihdon perusteella kannettavien verojen verokannat ovat samansuuruiset, hallitus ehdottaa, että myös vakuutusmaksuveron määrä korotettaisiin 11 prosentista 12 prosenttiin. Korotus toteutettaisiin muuttamalla eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:ää. Korotuksen vaikutus veron tuottoon tulisi vuositasolla olemaan noin 20 miljoonaa markkaa. Korotuksen ensimmäiseltä soveltamisvuodelta veron tuoton lisäys jäisi kuitenkin vähäisemmäksi sen johdosta, että lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan korotettua veroa ei perittäisi takautuvasti ennen vuotta 1976 tehtyihin vakuutussopimukseen perustuvista vakuutusmaksuista, vaikka nämä maksut kertyisivätkin vasta vuoden 1976 puolella.

Eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 5 §:n mukaan kalenterikuukaudelta laskettu vero on suoritettava viimeistään lähinnä seuraavan kalenterikuukauden viimeisenä arkipäivänä. Veron suorittaminen kalenterikuukauden viimeisenä arkipäivänä on rahalaitosten aukioloajoissa viime vuosina tapahtuneiden muutosten johdosta muodostunut hankalaksi, jos viimeinen arkipäivä on lauantai. Tämän vuoksi ehdotetaan, että säännös muutettaisiin siten, että jos kalenterikuukauden viimeinen päivä on pyhäpäivä tai arkilauantai, veron saa suorittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen tai, jos silloin on vapunpäivä, seuraavana arkipäivänä. Muutetussa muodossaan säännös tulisi vastaamaan liikevaihtoveron maksamiseen sovellettavaa liikevaihtoverolain 24 §:n säännöstä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* 20 päivänä joulukuuta 1966 eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain (664/66) 3 ja 5 § seuraavasti:

3 §.

Veron määrä on 12 prosenttia vakuutusmaksusta, johon vero sisältyy.

5 §.

Kalenterikuukaudelta laskettu vero on suoritettava viimeistään lähinnä seuraavan kalenterikuukauden viimeisenä päivänä. Jos mainittu päivä on pyhäpäivä tai arkilauantai, saa veron suorittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen tai, jos silloin on vapunpäivä, seuraavana arkipäivänä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1976. Lain 3 §:ää sovelletaan lain voimaantulopäivän jälkeen suoritettavaan ja kertyneeseen tai maksettuun vakuutusmaksuun, joka perustuu mainitun päivän jälkeen tehtyyn tai uudistettuna jatkuvaan taikka voimaan tullee-

seen vakuutussopimukseen, niin myös sellaiseen mainitun päivän jälkeen kertyneeseen tai maksettuun vakuutusmaksuun, jota koskevissa viranomaisen vahvistamissa maksuperusteissa on otettu huomioon tässä laissa tarkoitettu vero.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tasausverolain 10 §:n muuttamisesta.

Maahan tuoduista tavaroista on kannettu tasausveroa 6 päivästä kesäkuuta 1971. Nykyisen tasausverolain (922/71) voimassaoloaika päättyy vuoden 1975 lopussa. Lain tarkoituksena on asettaa ulkomaiset tavarat verotuksellisesti samaan asemaan kotimaassa valmistettujen tavaroiden kanssa siten, että ulkomaisista tavaroista kannetaan kotimaisia tavaroita keskimäärin rasittavaa piilevää liikevaihtoveroa vastaava tasausvero.

Tasausveroa kannetaan tullitariffilakiin (359/68) liittyvän tullitariffin 11—98 ryhmiin kuuluvista tavaroista 1,2—6,0 prosenttia tavaran verotusarvosta. Lain soveltamisalan ulkopuolella ovat tullitariffin 1—10 ryhmiin kuuluvat alkutuotteet ja 99 ryhmään kuuluvat taideteokset samoin kuin eräät ryhmiin 11—98 kuuluvat vähän tai ei lainkaan teollisesti valmistetut tuotteet, polttoaineet, tasku- ja rannekellot sekä eräät pääasiassa kauppamerenkulussa käytettävät alukset.

Valtiovarainministeriö voi laissa olevan valtuuden nojalla myöntää vapautuksen tasausverosta sellaisille maahan tuoduille, tasausveron piiriin muuten kuuluville tavaroille, joita käytetään teollisessa tuotantotoiminnassa ja joita ei tehdasmaisesti valmisteta Suomessa. Tällä perusteella on lukuisia tuotteita vapautettu tasausverosta. Vuosina 1973 ja 1974 oli kaikkiaan hieman yli puolet tuonnista joko välittömästi lain tai valtiovarainministeriön päätösten nojalla verotonta. Keskimääräinen tasausveroprosentti mainittuina vuosina oli 2,2.

Suomessa ei ole toistaiseksi ollut mahdollista siirtyä lisäarvonverojärjestelmään, jonka puitteissa piilevä liikevaihtoverorasitus poistuisi. Kotimaassa valmistetut tavarat ovat siten edelleen verotuksellisesti epäedullisemmassa asemassa kuin useiden maamme ulkomaankaupan kannalta avainasemassa olevien maiden kilpailevat tuotteet.

Maamme ulkomaankaupan vajaus on jatkuvasti kasvanut. Tammi—heinäkuussa 1975 oli kauppataseen vaje ennakkotietojen mukaan 4 855 miljoonaa markkaa sen oltua viime vuoden vastaavana aikana 2 489 miljoonaa markkaa. Vuonna 1974 oli kauppataseen vaje 4 980 miljoonaa markkaa, vuonna 1973 1 995 miljoonaa markkaa ja vuonna 1972 1 025 miljoonaa markkaa.

Kun niissä olosuhteissa, joiden perusteella voimassa oleva tasausverolaki säädettiin, ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia, hallitus pitää tasausverojärjestelmän jatkamista edelleen vuonna 1976 tarpeellisena. Tämän vuoksi ehdotetaan lain voimaantulosäännöksen sisältävää 10 §:ää siten muutettavaksi, että lakia sovelletaan tavaraan, joka lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen, kuitenkin ennen 1 päivää tammikuuta 1977, luovutetaan tullivalvonnasta. Tasausveron määriin ei ehdoteta muutoksia.

Tasausveron arvioidaan vuonna 1976 tuottavan 250 000 000 markkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tasausverolain 10 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 23 päivänä joulukuuta 1971 annetun tasausverolain 10 §, sellaisena kuin se on 8 päivänä marraskuuta 1974 annetussa laissa (820/74), näin kuuluvaksi:

10 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1972. Sitä sovelletaan tavaraan, joka lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen, kuitenkin ennen 1 päivää tammikuuta 1977, luovutetaan tullivalvonnasta.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi makeisvalmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Voimassa oleva laki makeisvalmisteverosta (801/69), sellaisena kuin se on osittain muutettuna 20 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla (991/74), sisältää makeisvalmisteisiin jo vuoden 1964 alusta sovelletun yhdistetyn valmisteverotusjärjestelmän ja raaka-aineiden hinnanerojen tasausjärjestelmän. Järjestelmän avulla kotimainen teollisuus saa sekä kotimaiseen kulutukseen että maasta vietyihin valmisteisiin käyttämänsä maatalousperäiset raaka-aineet maailmanmarkkinahintaan.

Edellä sanottua tasausjärjestelmää on pidetty välttämättömänä, koska makeisvalmisteet ovat tulleet tullittomiksi Euroopan vapaakauppaliiton perustamista koskevan konvention (EFTA-konventio) sekä Suomen ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden välisen sopimuksen (FINEFTA-sopimus) perusteella. Vastaavasti tulevat makeisvalmisteet tullittomiksi myös Suomen ja Euroopan talousyhteisön (EEC) välisen vapaakauppasopimuksen mukaan. Tämän vuoksi hallitus esittää tasausjärjestelmän jatkamista. Tätä koskeva säännös sisältyy lakiehdotuksen 7 §:ään.

Voimassa olevan lain mukaan saa kotimainen valmistaja verottomasti siirtää makeisvalmisteita sellaisten tuotteiden valmistukseen, joista on maksettava makeisvalmisteveroa. Koska näin siirretyistä valmisteista suoritetaan hinnanero lain 7 §:n nojalla, saa siirtäjä käyttämänsä makeisvalmisteet maailmanmarkkinahintaan. Hän saa kuitenkin myös valmistamistaan makeisvalmisteista hinnaneron niihin sisältyvien, keskimääräisten raaka-ainekoostumusten mukaisten raaka-aineiden osalta. Tämän kansainvälisten sopimusten vastaisen ylikompensaation estämiseksi on lain 7 §:n 2 momenttiin otettu määräys siitä, että milloin edellä sanotun lainen veroton siirto on tapahtunut, on siirrettyyn makeisvalmisteeseen sisältyvien raaka-aineiden osalta suoritettu hinnanero vähennettävä valmistetusta makeisvalmisteesta suoritettavasta hinnanerosta. Tässä yhteydessä on otettava huomioon myös hallituksen esitykseen laiksi eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta sisältyvä vastaava mahdollisuus saada verotta raaka-aineita, joista on jo suoritettu hinnanero.

Verottomuuden myöntäminen makeisvalmisteille milloin niitä käytetään tiettyyn tarkoitukseen edellyttää myös säännöstä niiden käyttäjän verovelvollisuudesta siinä tapauksessa, että valmisteita on käytetty muuhun kuin laissa mainittuun tarkoitukseen. Tämän sisältöinen säännös on otettu lakiehdotuksen 2 §:n 2 momenttiin.

Lakiehdotuksen 4 §:ään on sisällytetty eräitä valmisteverotustekniikkaan liittyviä muutoksia sekä eräitä täsmentäviä ja selventäviä säännöksiä. Nykyisen lain 7 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä vastaavat säännökset ehdotetaan otettaviksi uuteen 8 §:ään.

Makeisvalmisteverona arvioidaan vuonna 1976 kertyvän 75 000 000 markkaa.

Makeisvalmisteiden hinnanerojen kokonaismäärä nousee vuonna 1976 arvion mukaan noin 60 miljoonaan markkaan, jolla määrällä tultaisiin rasittamaan menoarvion momenttia 28.37.40. (Eräiden valmisteverolakien mukaiset hinnaneropalautukset.)

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

makeisvalmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan makeisvalmisteverosta 19 päivänä joulukuuta 1969 annetun lain (801/69) 4 §:n 3 momentti ja 5—7 §,

näistä 7 § sellaisena kuin se on 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (991/74), sekä

lisätään 2 §:ään uusi 2 momentti ja 4 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 ja 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi ja muutettu 3 momentti 4 momentiksi, sekä lakiin siitä 3 päivänä heinäkuuta 1974 annetulla lailla (558/74) kumotun 8 §:n sijaan uusi 8 § seuraavasti:

2 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Velvollinen suorittamaan makeisvalmisteveroa on myös se, jolle makeisvalmiste on siirretty valmisteverotta käytettäväksi tässä laissa tarkoitettujen makeisten valmistukseen, jollei siirrettyjä makeisvalmisteita ole käytetty sanottuun tarkoitukseen.

4 §.

Kuorrutussuklaaksi katsotaan sokerilla tai muilla makeuttamisaineilla makeutettu, kappaleiksi muodostettu suklaa, jota käytetään eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta annetussa laissa (/) tarkoitettujen tuotteiden valmistamiseen.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tässä laissa tarkoitettuja makeisvalmisteita eivät ole leivokset, kaakut, keksit, vohvelit ja niihin verrattavat valmisteet, 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainittuja valmisteita lukuun ottamatta, raakalakritsi, salmiakkivalmisteet jauheena, eivätkä myöskään sellaiset valmisteet, joita on pidettävä apteekkitavaralaissa (374/35) tarkoitettuina apteekkitavaroina.

5 §.

Vapautettuja makeisvalmisteverosta ovat:

1) maassa valmistetut makeisvalmisteet, jotka valmistaja vie maasta tai siirtää vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tahi verottomaan myymälään;

2) maahan tuodut makeisvalmisteet, milloin ne maahan tuotaessa ovat tullittomia muun lain, asetuksen tai määräyksen kuin tullitariffilain (359/68) tai tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla; maassa valmistetut, maahan palautetut makeisvalmisteet eivät kuitenkaan tällä perusteella ole valmisteverosta vapaita muissa kuin tullilain (271/39) 90 §:n 1—3, 10 ja 16—23 kohdassa sekä 92 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa;

3) maassa valmistetut tai maahan tuodut makeisvalmisteet, jotka valmisteverovalvonnassa siirretään käytettäviksi tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistukseen; sekä

4) maassa valmistetut makeisvalmisteet, jotka valmistaja vastikkeetta on luovuttanut näytteiksi tai mainostarkoituksiin, jos näin luovutettujen makeisvalmisteiden määrää voidaan pitää sanotun valmistajan valmistusmääriin verrattuna kohtuullisena.

Milloin maassa valmistettuja makeisvalmisteita siirretään vapaasatamasta, vapaavarastosta, muonitusvarastosta tai verottomasta myymälästä takaisin vapaaseen liikkeeseen, on valmisteista suoritettavasta makeisvalmisteverosta, niiden valmisteverottomuudesta ja veron palauttamisesta voimassa, mitä maahan tuotujen makeisvalmisteiden osalta on säädetty tai määrätty. Mitä edellä on säädetty, on sovellettava myös maassa valmistettuihin makeisvalmisteisiin, jotka on kulutettu vapaasatamassa, vapaavarastosta, muonitusvarastossa tai verottomassa myymälässä, samoin kuin muuhun niissä tapahtuneeseen varaston vajaukseen, jollei makeisvalmisteita näytetä maasta viedyiksi.

6 §.

Jos maassa valmistettuja makeisvalmisteita, joista makeisvalmistevero on suoritettu, viedään maasta tai siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään, viejällä tai siirtäjällä on oikeus hakemuksesta saada valmisteista suoritettua valmisteveroa vastaava palautus.

Palautusta on haettava asianomaiselta piiri-

tullikamarilta kuuden kuukauden kuluessa viennistä tai siirrosta.

Maahan tuoduista makeisista suoritetun makeisvalmisteveron palauttamisesta, milloin makeiset viedään maasta tai siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään, on soveltuvin osin voimassa mitä tullista on säädetty tai määrätty.

7 §.

Kotimaisella valmistajalla on oikeus saada valtion varoista 3 §:ssä mainittuihin valmisteisiin, ei kuitenkaan 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa, käyttämiensä raaka-aineiden kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotuksena seuraavat kullekin valmisteelle vahvistetun keskimääräisen raaka-ainekoostumuksen mukaiset määrät (hinnanero):

1) 3 §:n 1 momentissa tarkoitetuista valmisteista 1,84 markkaa kilolta;

2) 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuista valmisteista 1,84 markkaa kilolta;

3) 3 §:n 3 momentissa tarkoitetuista valmisteista 0,96 markkaa kilolta; sekä

4) 3 §:n 4 momentissa tarkoitetuista valmisteista 0,99 markkaa kilolta.

Jos kotimainen valmistaja on käyttänyt makeisvalmisteiden valmistukseen 5 §:n 1 momentin 3 kohdan tai eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain nojalla verotta saamiaan makeisvalmisteita tai elintarviketuotteita, on 1 momentin perusteella hänelle suoritettavasta hinnanerosta vähennettävä hänen verottomasti saamiensa makeisvalmisteiden tai elintarviketuotteiden osalta niiden keskimääräisen raaka-ainekoostumuksen mukaan lasketut hinnanerot.

8 §.

Jos 7 §:ssä tarkoitettujen valmisteiden raaka-aineiden kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotus on vertailuaikana olevan kalenterikuukauden aikana ollut keskimäärin ainakin kymmenen prosenttia korkeampi tai alempi kuin vuoden 1975 elokuun tasoon perustuva edellä mainittu erotus, valtiovarainministeriö voi tullihallituksen esityksestä muuttaa 7 §:ssä mainittuja määriä vertailukuukautta seuraavan kalenterikuukauden alusta vastaavasti. Sama oikeus valtiovarainministeriöllä on, milloin erotuksessa on tapahtunut 7 §:ssä mainittujen määrien muuttamisen jälkeen ainakin edellä sanotun suuruinen muutos.

Valtiovarainministeriön päätös 1 momentissa tarkoitettujen valmisteiden hinnanerojen muuttamisesta on julkaistava virallisessa lehdessä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sitä sovelletaan makeisvalmisteisiin, jotka viedään valmistuspaikalta tai luovutetaan tullivalvonnasta sanottuna päivänä tai sen jälkeen. Kuitenkin sovelletaan 5 §:n 2 momentin säännöksiä makeisvalmisteisiin, jotka päivänä kuuta 197 tai sen jälkeen siirretään vapaasatamasta, vapaavarastosta, muonitusvarastosta tai verottomasta myymälästä takaisin vapaaseen liikkeeseen tai jotka sanottuna päivänä tai sen jälkeen kulutetaan vapaasatamassa, vapaavarastossa, muonitusvarastossa tai verottomassa myymälässä, samoin kuin sanottuna päivänä tai sen jälkeen niissä todettuun varaston vajaukseen.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi keskioluen ja vahvan oluen valmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Keskioluen ja vahvan oluen valmisteverosta annetun lain (464/68) 4 §:n mukaan vero on II veroluokan oluesta 13 prosenttia, III veroluokan oluesta 25 prosenttia ja IV veroluokan oluesta 35 prosenttia alkoholiyhtiön vahvistamasta oluen vähittäismyyntihinnasta. Voimassa olevat oluen vähittäismyyntihinnat alkoholiyhtiö on vahvistanut sovellettaviksi kuluvan vuoden heinäkuun 10 päivästä alkaen, jolloin oluen hinnat nousivat keskimäärin 10,7 prosenttia.

Paitsi valmisteverona, kertyy oluesta valtiolle tuloja muun muassa alkoholiyhtiön vuosivoiton ylijäämänä. Ylijäämän ennakkona alkoholiyhtiö siirtää oluesta, kuten muistakin alkoholijuomista, valtiolle ne varat, mitkä liikenevät yhtiön varsinaisesta toiminnasta. Ylijäämän ennakot voidaan kirjata valtion lopullisiksi tuloiksi kuitenkin vasta sen jälkeen, kun tilinpäätös on vahvistettu.

Alkoholiyhtiön osuus eli niin sanottu kate vahvasta oluesta on ollut keskimäärin 20 prosenttia oluen vähittäismyyntihinnasta. Viimeksi toteutetun oluen hintajärjestelyn jälkeen kate on 21,06 prosenttia vähittäismyyntihinnasta. Keskioluesta alkoholiyhtiön osuus on pennimääräinen tietyltä paljousyksiköltä. Tällä hetkellä alkoholiyhtiön osuus keskioluesta on 14,23 penniä ⅓ litran pullolta, mikä vastaa 9,69 prosenttia keskioluen vähittäismyyntihinnasta.

Hallituksen mielestä olisi oluesta valtiolle alkoholiyhtiön vuosivoiton ylijäämänä kertyvän osuuden tulouttamisjärjestelmää muutettava siten, että suunnilleen puolet sekä keskioluen että vahvan oluen ylijäämästä tuloutetaan valmisteverona suoraan valtiolle. Tämän vuoksi ehdotetaan III veroluokan oluen valmistevero korotettavaksi viidellä prosenttiyksiköllä eli 25 prosentista 30 prosenttiin ja IV veroluokan oluen valmistevero korotettavaksi kymmenellä prosenttiyksiköllä eli 35 prosentista 45 prosenttiin alkoholiyhtiön vahvistamasta oluen vähittäismyyntihinnasta. Mainittu verojärjestely ei vaikuta oluen vähittäismyyntihintoihin.

Mikäli edellä esitetty hyväksytään, arvioidaan keskioluen ja vahvan oluen valmisteverona tuloutettavan määrän vuonna 1976 lisääntyvän 40 000 000 markalla ja valmisteveroa kertyvän 360 000 000 markkaa.

Voimassa oleva laki keskioluen ja vahvan oluen valmisteverosta, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 20 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla (944/74), sisältää jo lain voimaantuloajankohdasta sovelletun yhdistetyn valmisteverotusjärjestelmän ja raaka-aineiden hinnanerojen tasausjärjestelmän. Järjestelmän avulla kotimainen teollisuus saa sekä kotimaiseen kulutukseen että maasta vietyyn olueen käyttämänsä, maassa valmistetut maltaat maailmanmarkkinahintaan.

Edellä sanottua tasausjärjestelmää on pidetty välttämättömänä, koska olut on tullut tullittomaksi Euroopan vapaakauppaliiton perustamista koskevan konvention (EFTA-konventio) sekä Suomen ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden välisen sopimuksen (FINEFTA-sopimus) perusteella. Vastaavasti tulee olut tullittomaksi myös Suomen ja Euroopan talousyhteisön (EEC) välisen vapaakauppasopimuksen mukaan. Lakiehdotuksen 6 § sisältää säännökset tämän tasausjärjestelmän jatkamisesta edelleen.

Oluen hinnanerojen kokonaismäärä nousee vuonna 1976 arvion mukaan 6 miljoonaan markkaan, jolla määrällä tultaisiin rasittamaan menoarvion momenttia 28.37.40 (Eräiden valmisteverolakien mukaiset hinnaneropalautukset).

Voimassa olevan lain 2 §:n 1 momentin 1 kohta sisältää määräyksen oluen valmisteverottomasta myynnistä ulkovaltojen diplomaattisille ja konsuliedustajille. Koska nämä henkilöt ostavat oluen muonitusvarastoista, joihin siirtäminen lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan voi tapahtua verottomasti, on voimassa olevan lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan määräys, kuten myös sanotun momentin 3 kohdan määräys valmisteveron palauttamisesta edellä mainituille henkilöille myydystä oluesta, tarpeettomina poistettu.

Kertakäyttöpäällyksien ja useampaan kertaan vähittäismyyntipäällyksenä käyttökelpoisten päällyksien välinen ongelma on muodostunut maassamme päivänpolttavaksi kysymykseksi. Eritoten tämä asia on tullut ajankohtaiseksi niiden elintarvike- ja nautintoaineteollisuuden haarojen kohdalla, jotka perinnäiseen

tapaan ovat pakanneet tuotteensa tähän asti sen laatuisiin myyntipäällyksiin, että niitä on voitu käyttää useampaan kertaan tuotteen toimittamiseen valmistuspaikalta kuluttajalle. Tämän yhteydessä on ajankohtainen myös panimoteollisuus, jonka piirissä laajempi siirtyminen kertakäyttöpäällyksienkin käyttöön saattaa tulla tosiasiaksi lähitulevaisuudessa.

Luonnonsuojelunäkökohdat puhuvat nykyisten kokemusten valossa selvästi kertakäyttöpäällyksiä vastaan. Jätehuolto kunnallisena ongelmana vaikeutuu päivä päivältä, ei vähiten yhä laajenevan kertakäyttöpäällyksiin siirtymisen ansiosta.

Hallitus pitää tarpeellisena myös valmisteverotukseen liittyviin lainsäädäntötoimiin ryhtymistä kertakäyttöpäällysten käytön rajoittamiseksi. Mikäli kertakäyttöisissä vähittäismyyntipäällyksissä myytävälle oluelle asetetaan noin 35—40 pennin vähittäismyyntihinnan korotukseen 0,45 litran pakkaukselta johtava lisävero, tätä voidaan hallituksen mielestä yhdessä palautuspulloista maksettavan palautushyvityksen kanssa pitää riittävänä taloudellisena kiihokkeena kertakäyttöpäällysten käytön rajoittamiseksi mahdollisimman vähiin. Tämän mukainen säännös sisältyy lakiehdotuksen 4 §:n 2 momenttiin.

Edellä sanotun lisäksi lakiehdotuksen 2 ja 8 § sisältävät eräitä valmisteverotusteknisiä muutoksia sekä eräitä täsmentäviä ja selventäviä säännöksiä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

keskioluen ja vahvan oluen valmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan keskioluen ja vahvan oluen valmisteverosta 26 päivänä heinäkuuta 1968 annetun lain (464/68) 2 §, 4 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti sekä 8 §:n 2 momentti, näistä 6 §:n 1 ja 2 momentti sellaisina kuin ne ovat 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (944/74), sekä

lisätään 4 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

2 §.

Valmisteveroa ei ole suoritettava oluesta, joka:

1) viedään maasta tai siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään;

2) maahan tuotaessa on tullivapaa muun lain, asetuksen tai määräyksen kuin tullitariffilain (359/68) tai tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla; maassa valmistettu, maahan palautettu olut ei kuitenkaan tällä perusteella ole valmisteverosta vapaa muissa kuin tullilain (271/39) 90 §:n 1—3, 10 ja 16—23 kohdassa ja 92 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

Milloin maassa valmistettu olut siirretään vapaasatamasta, vapaavarastosta, muonitusvarastosta tai verottomasta myymälästä takaisin vapaaseen liikkeeseen, on oluesta suoritettavasta valmisteverosta, sen valmisteverottomuudesta ja valmisteveron palauttamisesta voimassa mitä maahan tuodusta oluesta on säädetty tai määrätty. Mitä edellä on säädetty, on sovellettava myös maassa valmistettuun olueen, joka on kulutettu vapaasatamassa, vapaavarastossa, muonitusvarastossa ja verottomassa myymälässä, samoin kuin muuhun niissä tapahtuneeseen varaston vajaukseen, jollei sanottua olutta näytetä maasta viedyksi.

Jos valmistevero on jo suoritettu, on:

1) siirtäjällä vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verovapaaseen myymälään siirretyn oluen osalta;

2) viejällä maasta viedyn oluen osalta; sekä

3) valmistajalla alkoholiyhtiön valmistajalle palauttaman tai hävittämän oluen osalta oikeus saada takaisin mainitusta oluesta suoritettu valmistevero.

Valmisteveron palautusta on haettava asianomaiselta piiritullikamarilta kuuden kuukauden kuluessa siirrosta 3 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa, viennistä sanotun momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa sekä palauttamisesta tai hävittämisestä sano-

tun momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

Maahan tuodusta oluesta suoritetun valmisteveron palauttamisesta, milloin olut viedään maasta tai siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään, on soveltuvin osin voimassa mitä tullista on säädetty tai määrätty.

4 §.

Valmistevero on II veroluokan oluesta 13 prosenttia, III veroluokan oluesta 30 prosenttia ja IV veroluokan oluesta 45 prosenttia alkoholiyhtiön vahvistamasta oluen vähittäismyyntihinnasta.

Milloin olutta viedään panimosta tai tuodaan maahan laadultaan sellaisissa myyntipäällyksissä, joita ei voida täyttää koneellisesti useammin kuin kerran tässä laissa tarkoitetuilla tuotteilla, on valmisteveroa 1 momentissa mainittujen määrien lisäksi suoritettava 36 penniä litralta.

— — — — — — — — — — — — — —

6 §.

Kotimaisella valmistajalla on oikeus saada valtion varoista tässä laissa tarkoitetun oluen valmistukseen käytettyjen, maassa valmistettujen maltaiden hinnan ja maltaiden maailmanmarkkinahinnan erotuksena 14 penniä kilolta (hinnanero).

Milloin 1 momentissa tarkoitettu maltaiden kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotus on vertailuaikana olevan kalenterikuukauden aikana ollut keskimäärin ainakin kymmenen prosenttia korkeampi tai alempi kuin vuoden 1975 elokuun tasoon perustuva edellä mainittu erotus, valtiovarainministeriö voi tullihallituksen esityksestä muuttaa 1 momentissa mainittua määrää vertailukuukautta seuraavan kalenterikuukauden alusta vastaavasti. Sama oikeus valtiovarainministeriöllä on, milloin erotuksessa on tapahtunut 1 momentissa mainitun määrän muuttamisen jälkeen ainakin edellä sanotun suuruinen muutos.

— — — — — — — — — — — — — —

8 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Jos olut piiritullikamarin luvalla siirretään valmistusvaiheen aikana panimosta toiseen, on vero jälkimmäisen, valmistajaksi katsottavan panimon maksettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sitä sovelletaan olueen, joka on viety panimosta taikka luovutettu tullivalvonnasta sanottuna päivänä tai sen jälkeen. Kuitenkin 2 §:n 2 momentin säännöstä on sovellettava olueen, joka sanottuna päivänä tai sen jälkeen siirretään vapaasatamasta, vapaavarastosta, muonitusvarastosta tai verottomasta myymälästä takaisin vapaaseen liikkeeseen.

Edellä sanotun 2 §:n 2 momentin säännöksiä on niin ikään sovellettava olueen, joka kuun päivänä 197 tai sen jälkeen todetaan kulutetuksi vapaasatamassa, vapaavarastossa, muonitusvarastossa tai verottomassa myymälässä, samoin kuin muuhun niissä sanottuna päivänä tai sen jälkeen todettuun varaston vajaukseen.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta.

Voimassa oleva laki virvoitusjuomaverosta (800/69), sellaisena kuin se on osittain muutettuna 20 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla (943/74), sisältää yhdistetyn valmisteverojärjestelmän ja raaka-aineiden hinnanerojen tasausjärjestelmän. Järjestelmä turvaa virvoitusjuomateollisuuden kilpailuedellytykset niin kotimaassa kuin vientimarkkinoillakin, koska kotimaiselle valmistajalle on luotu mahdollisuus hankkia virvoitusjuomien valmistukseen käyttämänsä sokeri sekä I veroluokan oluen valmistukseen käyttämänsä kotimainen mallasohra maailmanmarkkinahintaan, mikäli maailmanmarkkinahinta on alempi kuin kotimainen hinta. Edellä sanottua tasausjärjestelmää on pidetty välttämättömänä, koska virvoitusjuomat ovat tulleet tullittomiksi Euroopan vapaakauppaliiton perustamista koskevan konvention (EFTA-konventio) sekä Suomen ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden välisen sopimuksen (FINEFTA-sopimus) perusteella. Eräin poikkeuksin tulevat virvoitusjuomat tullittomiksi myös Suomen ja Euroopan talousyhteisön (EEC) välisen vapaakauppasopimuksen mukaan. Tämän vuoksi hallitus esittää tasausjärjestelmän jatkamista. Tätä koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotuksen 7 §:ään.

Kertakäyttöpäällyksien ja useampaan kertaan vähittäismyyntipäällyksenä käyttökelpoisten päällyksien välinen ongelma on muodostunut maassamme päivänpolttavaksi kysymykseksi. Eritoten tämä asia on tullut ajankohtaiseksi niiden elintarvike- ja nautintoaineteollisuuden haarojen kohdalla, jotka perinnäiseen tapaan ovat pakanneet tuotteensa tähän asti sen laatuisiin myyntipäällyksiin, että niitä on voitu käyttää useampaan kertaan tuotteen toimittamiseen valmistuspaikalta kuluttajalle. Lähinnä ovat kysymyksessä virvoitusjuoma- ja panimoteollisuus, joiden piirissä laajempi siirtyminen kertakäyttöpäällyksienkin käyttöön saattaa tulla tosiasiaksi lähitulevaisuudessa.

Luonnonsuojelunäkökohdat puhuvat nykyisten kokemusten valossa selvästi kertakäyttöpäällyksiä vastaan. Jätehuolto kunnallisena ongelmana vaikeutuu päivä päivältä, ei vähiten yhä laajenevan kertakäyttöpäällyksiin siirtymisen ansiosta.

Hallitus pitää tarpeellisena myös valmisteverotukseen liittyviin lainsäädäntötoimiin ryhtymistä kertakäyttöpäällysten käytön rajoittamiseksi. Mikäli kertakäyttöisissä lasipulloissa tai muissa vähittäismyyntipäällyksissä myytäville oluelle ja virvoitusjuomille asetetaan noin 25—30 pennin vähittäismyyntihinnan korotukseen 1/3 litran pakkaukselta johtava lisävero, tätä voidaan hallituksen mielestä yhdessä palautuspulloista maksettavan palautushyvityksen kanssa pitää riittävänä taloudellisena kiihokkeena kertakäyttöpäällysten käytön rajoittamiseksi mahdollisimman vähiin. Tämän mukainen säännös sisältyy lakiehdotuksen 3 §:n 4 momenttiin.

Lain 3 §:ssä olevia veronkohteiden määritelmiä ehdotetaan selvennettäviksi siten, että säännöksistä selvästi kävisi ilmi korkeimman virvoitusjuomaveron koskevan ainoastaan lisättyä sokeria sisältäviä tuotteita. Veromääriin ei ehdoteta muutoksia.

Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan ei veroa ole suoritettava sellaisista tuotteista, jotka valmisteverovalvonnassa siirretään käytettäviksi tässä laissa tai makeisvalmisteverosta annetussa laissa (801/69) tarkoitettujen tuotteiden valmistukseen. Verottomuuden myöntäminen tämän lain alaisille tuotteille, milloin niitä käytetään tiettyyn tarkoitukseen, edellyttää myös säännöstä niiden käyttäjän verovelvollisuudesta siinä tapauksessa, että tuotteita on käytetty muuhun kuin laissa mainittuun tarkoitukseen. Tämän sisältöinen säännös on otettu lakiehdotuksen 2 §:n 2 momenttiin.

Lakiehdotuksen 5 ja 6 §:ään on sisällytetty eräitä verotustekniikkaan liittyviä muutoksia sekä eräitä täsmentäviä ja selventäviä säännöksiä.

Virvoitusjuomaveroa arvioidaan vuonna 1976 kertyvän noin 60 000 000 markkaa.

Tämän lain piiriin kuuluvista tuotteista maksettavat hinnanerot nousevat vuonna 1976 arviolta noin 34 miljoonaan markkaan, jolla määrällä tultaisiin rasittamaan menoarvion moment-

tia 28.37.40 (Eräiden valmisteverolakien mukaiset hinnaneropalautukset)

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan virvoitusjuomaverosta 19 päivänä joulukuuta 1969 annetun lain (800/69) 3 §:n 1 momentti, 5 ja 6 § sekä 7 §:n 1 ja 2 momentti,

näistä 3 §:n 1 momentti ja 7 §:n 1 ja 2 momentti sellaisina kuin ne ovat 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (943/74), sekä

lisätään 2 §:ään uusi 2 momentti ja 3 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Velvollinen suorittamaan virvoitusjuomaveroa on myös se, jolle tuotteet on verotta siirretty käytettäviksi tässä laissa tai makeisvalmisteverosta annetussa laissa (801/69) tarkoitettujen tuotteiden valmistukseen, jollei siirrettyjä tuotteita ole käytetty sanottuun tarkoitukseen.

3 §.

Virvoitusjuomaveroa on suoritettava:

1) I veroluokan oluesta 9 penniä litralta;

2) tullitariffin nimikkeeseen 22.01 kuuluvista luonnollisista ja keinotekoisista kivennäisvesistä sekä hiilihappoisesta vedestä 20 penniä litralta;

3) tullitariffin nimikkeeseen 22.02 kuuluvista maitoon ja kaakaoon perustuvista lisättyä sokeria sisältävistä juomista sekä lisättyä sokeria sisältävistä limonadeista ja maustetuista kivennäis- ja hiilihappoisista vesistä sekä muista nimikkeeseen kuuluvista lisättyä sokeria sisältävistä alkoholittomista juomista 27 penniä litralta;

4) tullitariffin nimikkeeseen 21.07 kuuluvista juomien valmistukseen soveltuvista lisättyä sokeria sisältävistä tuotteista 27 penniä litralta lisättynä 27 pennillä tuotteen kultakin laimennusosalta;

5) tullitariffin nimikkeeseen 22.09 kuuluvista juomien valmistukseen soveltuvista lisättyä sokeria sisältävistä alkoholipitoisista valmisteista eli niin sanotuista tiivistetyistä ekstrakteista 27 penniä litralta lisättynä 27 pennillä tuotteen kultakin laimennusosalta; sekä

6) edellä 3, 4 ja 5 kohdassa mainituista, lisättyä sokeria sisältämättömistä tuotteista 20 penniä litralta, lisättynä 4 ja 5 kohdassa mainittujen tuotteiden osalta 20 pennillä tuotteen kultakin laimennusosalta.

— — — — — — — — — — — — — — —

Milloin 1 momentin 1, 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tuotteita viedään valmistuspaikalta tai tuodaan maahan laadultaan sellaisissa vähittäismyyntipäällyksissä, joita ei voida täyttää koneellisesti useammin kuin kerran, on veroa suoritettava 1 momentissa mainittujen määrien lisäksi 60 penniä litralta. Jos tuote pakataan edellä sanotun laisiin vähittäismyyntipäällyksiin vasta valmistuspaikalta viennin tai maahantuonnin jälkeen, on pakkaaja velvollinen suorittamaan lisäveron.

5 §.

Virvoitusjuomaverosta vapaita ovat:

1) maassa valmistetut tuotteet, jotka valmistaja vie maasta tai siirtää vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tahi verottomaan myymälään;

2) maahan tuodut tuotteet, milloin ne maahan tuotaessa ovat tullittomat muun lain, asetuksen tai määräyksen kuin tullitariffilain (359/68) tai tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla, kuitenkin siten, että maassa valmistetut ja maahan palautetut tuotteet eivät tällä perusteella ole virvoitusjuomaverosta vapaita muissa kuin tullilain (271/39) 90 §:n 1—3, 10 ja 16—23 kohdassa sekä 92 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa; sekä

3) maassa valmistetut tai maahan tuodut tuotteet, jotka valmisteverovalvonnassa siirretään käytettäviksi tässä laissa tai makeisvalmisteverosta annetussa laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistukseen.

Milloin maassa valmistettuja tuotteita siirretään vapaasatamasta, vapaavarastosta tai muonitusvarastosta takaisin vapaaseen liikkeeseen,

on tuotteista suoritettavasta virvoitusjuomaverosta, niiden verovapaudesta ja veron palauttamisesta voimassa, mitä maahan tuotujen tuotteiden osalta on säädetty tai määrätty. Mitä edellä on säädetty, on sovellettava myös maassa valmistettuihin tuotteisiin, jotka on kulutettu vapaasatamassa, vapaavarastossa, muonitusvarastossa tai verottomassa myymälässä, samoin kuin muuhun niissä tapahtuneeseen varaston vajaukseen, jollei tuotteita näytetä maasta viedyiksi.

6 §.

Milloin maassa valmistettuja tuotteita, joista virvoitusjuomavero on suoritettu, on viety maasta tai siirretty vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään, viejällä tai siirtäjällä on oikeus hakemuksesta saada tuotteista suoritettuja veromääriä vastaava palautus.

Palautusta on haettava asianomaiselta piiritullikamarilta kuuden kuukauden kuluessa viennistä tai siirrosta.

Maahan tuoduista tuotteista suoritetun veron palauttamisesta, milloin tuotteet viedään maasta tai siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään, on soveltuvin osin voimassa mitä tullista on säädetty tai määrätty.

7 §.

Kotimaisella valmistajalla on oikeus saada valtion varoista 3 §:ssä mainittuihin tuotteisiin käyttämiensä raaka-aineiden kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotuksena seuraavat määrät (hinnanero):

1) 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainitun oluen valmistukseen käytettyjen, maassa valmistettujen maltaiden hinnan ja maltaiden maailmanmarkkinahinnan erotuksena 0,14 markkaa kilolta; sekä

2) 3 §:n 1 momentin 3, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettuihin tuotteisiin käytetyn sokerin kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotuksena 1,31 markkaa kilolta.

Milloin 1 momentissa tarkoitettu maltaiden tai sokerin kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotus on vertailuaikana olevan kalenterikuukauden aikana ollut keskimäärin ainakin kymmenen prosenttia korkeampi tai alempi kuin vuoden 1975 elokuun tasoon perustuva edellä mainittu erotus, valtiovarainministeriö voi tullihallituksen esityksestä muuttaa 1 momentissa mainittuja määriä vertailukuukautta seuraavan kalenterikuukauden alusta vastaavasti. Sama oikeus valtiovarainministeriöllä on, milloin erotuksissa on tapahtunut 1 momentissa mainittujen määrien muuttamisen jälkeen ainakin edellä sanotun suuruinen muutos.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sitä sovelletaan tuotteisiin, jotka viedään valmistuspaikalta tai luovutetaan tullivalvonnasta sanottuna päivänä tai sen jälkeen. Kuitenkin 5 §:n 2 momentin säännöksiä sovelletaan tuotteisiin, jotka päivänä kuuta 197 tai sen jälkeen siirretään vapaasatamasta, vapaavarastosta, muonitusvarastosta tai verottomasta myymälästä takaisin vapaaseen liikkeeseen tai jotka sanottuna päivänä tai sen jälkeen on kulutettu vapaasatamassa, vapaavarastossa, muonitusvarastossa tai verottomassa myymälässä, samoin kuin sanottuna päivänä tai sen jälkeen niissä todettuun varaston vajaukseen.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta.

Nykyinen laki eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta (282/73) on tullut voimaan huhtikuun 1 päivänä 1973. Sitä sovelletaan, osittain muutettuna 20 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla (990/74), elintarviketuotteisiin, jotka viedään valmistuspaikalta tai luovutetaan tulivalvonnasta huhtikuun 1 päivän 1973 ja joulukuun 31 päivänä 1975 välisenä aikana, mainitut päivät mukaan luettuina.

Eräiden elintarviketuotteiden valmisteveroa on voimassa olevan lain mukaan suoritettava useimmista elintarviketuotteista, jotka ovat tullittomia tai tulevat tullittomiksi Euroopan vapaakauppaliiton perustamista koskevan konvention (EFTA-konventio) sekä Suomen ja Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden välisen sopimussuhteen luomista tarkoittavan sopimuksen (FINEFTA-sopimus) perusteella. Vastaavat tuotteet tulevat tullittomiksi myös Suomen ja Euroopan talousyhteisön (EEC) välisen vapaakauppasopimuksen mukaan. Tällaisia elintarviketuotteita ovat muun muassa leipomatuotteet sekä eräät tahnat, tahtaat ja muut elintarviketeollisuuden välivalmisteet, makeutettu kaakaojauhe ja eräät muut kaakaota sisältävät ravintovalmisteet, jäätelö- ja vanukasjauheet, jauho-, tärkkelys- ja mallasuutevalmisteet sekä makaroni, spaghetti ja niiden kaltaiset valmisteet ja sokerikemian teollisuuden tuotteista fruktoosi, sorbitoli ja mannitoli.

EFTA-konventio sallii ryhdyttäväksi toimenpiteisiin konvention nojalla tullittomiksi tulleiden, maataloustuotteista valmistettujen tuotteiden maatalousperäisten raaka-aineiden kotimaisten hintojen ja maailmanmarkkinahintojen välisen eron tasaamiseksi julkisista varoista, teollisuuden ja kaupan joutuessa itse huolehtimaan muiden kilpailuedellytysten turvaamisesta kansainvälisessä kaupankäynnissä. Myös Suomen ja Euroopan talousyhteisön välisen vapaakauppasopimuksen mukaan voidaan ryhtyä toimenpiteisiin maataloustuotteista valmistettujen elintarviketuotteiden kustannuserojen tasaamiseksi, sikäli kuin nämä kusannuserot johtuvat maatalousraaka-aineiden hinnaneroista.

Laki eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta sisältää elintarviketuotteiden tullinalennusten vuoksi välttämättömänä pidetyn, jo vuodesta 1964 sovelletun yhdistetyn valmisteverotusjärjestelmän ja raaka-aineiden hinnanerojen tasausjärjestelmän, jonka avulla elintarviketeollisuus saa sekä kotimaiseen kulutukseen toimitettuihin että maasta vietyihin tuotteisiin käyttämänsä maatalousperäiset raaka-aineet maailmanmarkkinahintaan. Hallitus pitää eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain piiriin kuuluvien tuotteiden hintatason vakaana säilyttämiseksi ja niitä valmistavan kotimaisen teollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi tarpeellisena, että edellä sanottua yhdistettyä valmisteverotusjärjestelmää ja raaka-aineiden hinnanerojen tasausjärjestelmää edelleen jatketaan.

Voimassa olevan lain mukaan verollisten tuotteiden valmisteveromäärät on vahvistettu siten, että ne ovat yhtä suuret kuin näiden tuotteiden tietyn perusajankohtana käytetyn kalenterivuosineljänneksen hintatietojen perusteella määrätyt hinnanerot. Valmisteverot ehdotetaan edelleen vahvistettaviksi saman suuruisiksi kuin vastaavien tuotteiden raaka-aineiden hinnanerot. Lain piiriin kuuluvien, maassa valmistettujen ja myytyjen elintarviketuotteiden osalta ei siten synny maksuliikettä valtion ja verovelvollisten välillä. Maahan tuoduista elintarviketuotteista valmistevero sen sijaan on suoritettava. Maasta viedyistä kotimaisista elintarviketuotteista, jotka lain mukaan ovat vapaat valmisteverosta, suoritetaan vastaavasti hinnaneropalautukset valtion varoista verovelvollisille.

Nykyisen lain mukaan valtiovarainministeriöllä on oikeus muuttaa hinnaneroja ja samalla veromääriä, mikäli raaka-aineiden kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotukses-

sa on vertailuaikana olevan kalenterivuosineljänneksen aikana tapahtunut vähintään kymmenen prosentin muutos. Laskentateknisistä syistä sanottu vertailuaika esitetään muutettavaksi lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin mukaisesti kalenterivuosineljänneksen kahden ensimmäisen kuukauden ja kolmannen kuukauden 1—10 päivän mittaiseksi.

Lain 3 §:ssä olevien verokohteiden määritelmiä ehdotetaan selvennettäväksi eräiltä osin. Lakiehdotukseen sisältyy myös eräitä verotustekniikkaa koskevia muutoksia.

Jotta fruktoosin, sorbitolin ja mannitolin käyttöä virvoitusjuomien makeutusaineena ei asetettaisi verotuksen vuoksi epäedullisempaan asemaan kuin sokerin käyttöä, lakiin tulisi lisätä ehdotuksen 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukainen verovapaussäännös.

Tämä on tarpeellinen myös kotimaisen lääke- ja teknokemian teollisuuden sekä sokerikemian teollisuuden kilpailuaseman parantamiseksi. Voimassa olevan eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta annetun lain mukaan lääke- ja teknokemian teollisuuden on ostettava käyttämänsä mannitoli, sorbitoli ja fruktoosi valmisteverollisena. Kansainvälisten sopimusten mukaan ei ole mahdollista maassa valmistettujen tai maahan tuotujen lääkkeiden ja teknokemian teollisuuden tuotteiden osalta tasata maatalousraaka-aineiden hinnaneroja samalla tavalla kuin esim. tämän lakiehdotuksen 3 §:ssä mainittujen elintarviketuotteiden osalta.

Verottomuuden myöntäminen mannitolin, sorbitolin ja fruktoosin osalta vain milloin niitä käytetään laissa mainittujen tuotteiden valmistukseen edellyttää myös säännöstä niiden käyttäjän verovelvollisuudesta siinä tapauksessa, että valmisteita on käytetty muuhun kuin laissa mainittuun tarkoitukseen. Tämän sisältöinen säännös on otettu lakiehdotuksen 2 §:n 2 momenttiin.

Mannitolin, sorbitolin ja fruktoosin saattaminen verottomaksi esityksen mukaisella tavalla aiheuttaisi arviolta vuonna 1976 eräiden elintarviketuotteiden valmisteveron tuoton 1,2 miljoonan markan suuruisen vähennyksen.

Lakiehdotukseen otetut hinnaneromäärät ja valmisteverot perustuvat heinäkuun 1 päivän ja syyskuun 10 päivän 1975 väliseltä ajalta saatuihin hintatietoihin.

Eräiden elintarviketuotteiden valmisteveroa arvioidaan vuonna 1976 kertyvän 170 000 000 markkaa.

Mikäli edellä ehdotetut hinnanerojen maksamisperusteiden muutokset hyväksytään, kysymyksessä olevien elintarviketuotteiden hinnanerojen kokonaismäärä nousee vuonna 1976 arvion mukaan noin 175 miljoonaan markkaan, jolla määrällä tultaisiin rasittamaan menoarvion momenttia 28. 37. 40 (Eräiden valmisteverolakien mukaiset hinnaneropalautukset).

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Eräistä maassa valmistetuista ja maahan tuoduista elintarviketuotteista on suoritettava valtiolle eräiden elintarviketuotteiden valmisteveroa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §.

Velvollinen suorittamaan eräiden elintarviketuotteiden valmisteveroa on jokainen, joka valmistaa maassa ansiotarkoituksessa tai tuo maahan tässä laissa tarkoitettuja elintarviketuotteita.

Velvollinen suorittamaan eräiden elintarviketuotteiden valmisteveroa on myös se, jolle 3 §:n 1 momentin 30-32 kohdassa mainitut elintarviketuotteet on valmisteverovalvonnassa siirretty käytettäviksi sellaisten tuotteiden valmistukseen, joista maksetaan veroa tämän lain tai makeisvalmisteverosta annetun lain (801/69) mukaan tai virvoitusjuomaverosta annetussa laissa (800/69) tarkoitettujen tuotteiden tai tullitariffilakiin (359/68) liittyvän tullitariffin nimikkeeseen 30. 03 kuuluvien lääkkeiden tai nimikkeeseen 33.06 kuuluvien

hajustevalmisteiden tai kosmeettisten tai toalettivalmisteiden valmistamiseen, jollei siirrettyä elintarviketuotetta ole käytetty sanottuun tarkoitukseen.

3 §.

Valmisteveroa on suoritettava seuraavista elintarviketuotteista, laskettuna nettopainon mukaan:

1) vehnäkorpuista ja vehnäkorppujauhosta, joissa ei ole sokeri-, hunaja-, muna-, rasva-, juusto- tai hedelmälisäyksiä, 0,72 markkaa kilolta;

2) muista kuin 1 kohdassa mainituista vehnäkorpuista seuraavat määrät:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 3 prosenttia 0,87 markkaa kilolta;
— vähintään 3, mutta alle 10 prosenttia 0,93 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 10 prosenttia 1,31 markkaa kilolta;

3) kaakuista, täytekaakuista ja leivoksista seuraavat määrät:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 10 prosenttia 1,12 markkaa kilolta;
— vähintään 10, mutta alle 20 prosenttia 1,34 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 20 prosenttia 1,59 markkaa kilolta;

4) rasvassa kypsennetyistä hienommista leipomatuotteista 1,11 markkaa kilolta;

5) kääretortuista seuraavat määrät:

— lisättyä rasvaa sisältävät 1,27 markkaa kilolta; sekä
— lisättyä rasvaa sisältämättömät 0,96 markkaa kilolta;

6) tanskalaisista wienerleivistä 1,12 markkaa kilolta;

7) kekseistä ja pikkuleivistä seuraavat määrät:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 15 prosenttia 1,04 markkaa kilolta;
— vähintään 15, mutta alle 25 prosenttia 1,21 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 25 prosenttia 1,20 markkaa kilolta;

8) vohveleista 1,39 markkaa kilolta;

9) ruisruokaleivästä, jonka valmistamiseen käytetyistä jauhoista vähintään 80 prosenttia on ruisjauhoa, 0,17 markkaa kilolta;

10) muusta ruokaleivästä kuin edellä 9 kohdassa mainitusta ruisruokaleivästä 0,73 markkaa kilolta;

11) ruiskorpuista ja ruiskorppujauhosta 0,31 markkaa kilolta;

12) ruisnäkkileivästä seuraavat määrät:

valmisteen nettopaino valmistuspaikalla
— alle 17 grammaa neliödesimetriltä 0,38 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 17 grammaa neliödesimetriltä, 0,29 markkaa kilolta;

13) muista tullitariffin nimekkeisiin 19.07 ja 19.08 kuuluvista leipomatuotteista seuraavat määrät:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 5 prosenttia, 0,78 markkaa kilolta;
— vähintään 5, mutta alle 20 prosenttia, 0,94 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 20 prosenttia 1,07 markkaa kilolta;

14) tullitariffin nimikkeeseen 18.06 kuuluvasta jäätelöstä ja tullitariffin nimikkeeseen 21.07 kuuluvasta rasvaa sisältävästä jäätelöstä 1,73 markkaa kilolta;

15) makeutetusta kaakaojauheesta 0,56 markkaa kilolta;

16) tullitariffin nimikkeeseen 18.06 kuuluvista, kaakaota, mutta ei maitoa tai siitä valmistettuja tuotteita sisältävistä tahnoista, tahtaista ja pastoista 0,52 markkaa kilolta;

17) tullitariffin nimikkeeseen 18.06 kuuluvista jäätelö- ja vanukasjauheista sekä niiden kaltaisista valmisteista seuraavat määrät:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 1.5 prosenttia 2,38 markkaa kilolta;
— vähintään 1.5, mutta alle 26 prosenttia 4,66 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 26 prosenttia 5,65 markkaa kilolta;

18) muista kuin edellä 14, 15, 16 ja 17 kohdassa sekä makeisvalmisteverosta annetun lain 3 §:n 1 ja 2 momentissa mainituista, tullitariffin nimikkeeseen 18.06 kuuluvista, kaakaota sisältävistä ravintovalmisteista 5,41 markkaa kilolta;

19) tullitariffin nimikkeeseen 17.04 kuuluvista fondanteista, tahnoista, tahtaista ja niiden kaltaisista välivalmisteista seuraavat määrät:

— vähemmän kuin 80 painoprosenttia lisättyä makeuttamisainetta sisältävistä 1,37 markkaa kilolta; sekä

— vähintään 80 painoprosenttia lisättyä makeuttamisainetta sisältävistä 1,48 markkaa kilolta;

20) leipomoille valmisteverovalvonnassa myytävästä, leipomatuotteiden valmistukseen käytetystä jauhetuista manteleista ja muista pähkinöistä tai hedelmänsiemenistä sokerin tahi hunajan kera tehdystä massasta 1,37 markkaa kilolta;

21) tullitariffin nimikkeeseen 19.02 kuuluvista jauho-, tärkkelys- tai mallasuutevalmisteista, vanukasjauheita ja niiden kaltaisia tuotteita kuitenkaan lukuun ottamatta, seuraavat määrät:

— rasvaa tai muuta kuin rasvatonta maitojauhetta sisältämättömät:

a) valmisteeseen käytetyistä jauhoista vehnäjauhoa alle 40 prosenttia 0,69 markkaa kilolta; sekä

b) valmisteeseen käytetyistä jauhoista vehnäjauhoa vähintään 40 prosenttia 0,95 markkaa kilolta;

— rasvaa tai muuta kuin rasvatonta maitojauhetta sisältävät 1,38 markkaa kilolta;

22) tullitariffin nimikkeeseen 19.02 kuuluvista rasvattomista vanukasjauheista ja niiden kaltaisista valmisteista 0,78 markkaa kilolta;

23) muista kuin edellä 22 kohdassa mainituista tullitariffin nimikkeeseen 19.02 kuuluvista vanukasjauheista ja niiden kaltaisista valmisteista seuraavat määrät:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus

— alle 1.5 prosenttia 2,38 markkaa kilolta;

— vähintään 1.5, mutta alle 26 prosenttia 4,66 markkaa kilolta; sekä

— vähintään 26 prosenttia 5,65 markkaa kilolta;

24) tullitariffin nimikkeeseen 21.07 kuuluvista jäätelö- ja vanukasjauheista sekä niiden kaltaisista valmisteista seuraavat määrät:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus

— alle 1.5 prosenttia 2,38 markkaa kilolta;

— vähintään 1,5, mutta alle 26 prosenttia 4,66 markkaa kilolta; sekä

— vähintään 26 prosenttia 5,65 markkaa kilolta;

25) tullitariffin nimikkeeseen 19.01 kuuluvasta mallasuutteesta 0,29 markkaa kilolta;

26) tullitariffin nimikkeeseen 19.03 kuuluvista makaroneista, spagheteista ja niiden kaltaisista valmisteista sekä tullitariffin nimikkeeseen 21.07 kuuluvista kahvitahnoista sekä keitetyistä ravioleista, makaroneista, spagheteista ja niiden kaltaisista valmisteista seuraavat määrät:

— kananmunaa sisältävistä 1,24 markkaa kilolta; sekä

— kananmunaa sisältämättömistä 0,76 markkaa kilolta;

27) tullitariffin nimikkeeseen 21.07 kuuluvasta makearasvasta 1,39 markkaa kilolta;

28) tullitariffin nimikkeeseen 21.07 kuuluvista rasvaemulsioista ja niiden kaltaisista valmisteista, jollaisia käytetään leipomatuotteiden valmistukseen, 0,88 markkaa kilolta;

29) tullitariffin nimikkeeseen 21.04 kuuluvista kastikkeista ja maustamisvalmisteista, ei kuitenkaan tomaattivalmisteista, sekä tullitariffin nimikkeeseen 21.05 kuuluvista keitoista ja liemistä 0,42 markkaa kilolta;

30) tullitariffin nimikkeeseen 29.43 kuuluvasta fruktoosista 1,49 markkaa kilolta;

31) tullitariffin nimikkeeseen 29.04 kuuluvasta sorbitolista 1,55 markkaa kilolta; sekä

32) tullitariffin nimikkeeseen 29.04 kuuluvasta mannitolista 1,94 markkaa kilolta.

Valmisteveroa on suoritettava:

1) tullitariffin nimikkeeseen 04.01 kuuluvasta yoghurtista 0,58 markkaa litralta; sekä

2) tullitariffin nimikkeeseen 21.07 kuuluvasta makuaine- tai hedelmälisäyksiä sisältävästä yoghurtista 0,62 markkaa litralta.

4 §.

Valmisteverosta ovat vapaita:

1) maassa valmistetut elintarviketuotteet, jotka valmistaja vie maasta tai siirtää vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään;

2) elintarviketuotteet, joita on pidettävä apteekkitavaralaissa (374/35) tarkoitettuina apteekkitavaroina;

3) maahan tuodut elintarviketuotteet, milloin ne maahan tuotaessa ovat tullittomat muun lain, asetuksen tai määräyksen kuin tullitariffilain tai tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla; maassa valmistetut ja maahan palautetut elintarviketuotteet eivät kuitenkaan tällä perusteella ole valmisteverosta vapaita muissa kuin tullilain (271/39) 90 §:n 1—3, 10, 16—23 kohdassa ja 92 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa; sekä

4) maassa valmistetut ja maahan tuodut, 3 §:n 1 momentin 30—32 kohdassa mainitut elintarviketuotteet, jotka valmisteverovalvonnassa siirretään käytettäviksi sellaisten tuotteiden valmistukseen, joista maksetaan veroa tämän lain tai makeisvalmisteverosta annetun lain mukaan tai virvoitusjuomaverosta annetussa laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistukseen tai jotka valmisteveroviranomaisten valvonnassa siirretään tullitariffin nimikkeeseen 30.03 kuuluvien lääkkeiden tai nimikkeeseen 33.06 kuuluvien hajustevalmisteiden tai kosmeettisten tai toalettivalmisteiden valmistukseen.

Milloin maassa valmistettuja elintarviketuotteita siirretään vapaasatamasta, vapaavarastosta tai muonitusvarastosta takaisin vapaaseen liikkeeseen, on tuotteista suoritettavasta eräiden elintarviketuotteiden valmisteverosta, niiden verottomuudesta ja veron palauttamisesta voimassa, mitä maahan tuotujen elintarviketuotteiden osalta on säädetty tai määrätty. Mitä edellä on säädetty, sovelletaan myös maassa valmistettuihin eräisiin elintarviketuotteisiin, jotka on kulutettu vapaasatamassa, vapaavarastossa, muonitusvarastossa tai verottomassa myymälässä, samoin kuin muuhun niissä tapahtuneeseen varaston vajaukseen, jollei elintarviketuotteita näytetä maasta viedyiksi.

5 §.

Milloin maassa valmistettuja elintarviketuotteita, jotka on viety maasta tai siirretty vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään, ei ole vapautettu valmisteverosta verotuksen yhteydessä, viejällä tai siirtäjällä on oikeus hakemuksesta saada veronpalautus, joka vastaa vienti- tai siirtohetkellä voimassa olevaa valmisteveroa.

Takaisinmaksua on haettava asianomaiselta piiritullikamarilta kuuden kuukauden kuluessa viennistä tai siirrosta. Hakemukseen on liitettävä valmistajan antama kirjallinen vakuutus valmisteen rasvapitoisuudesta, milloin hakemus koskee 3 §:n 1 momentin 2, 3, 7, 13, 17, 23 tai 24 kohdassa tarkoitettuja tuotteita.

6 §.

Kotimaisella valmistajalla on oikeus saada valtion varoista 3 §:ssä mainittuihin tuotteisiin käyttämiensä raaka-aineiden kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotuksena seuraavat määrät (hinnanero):

3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 0,72 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus

— alle 3 prosenttia 0,87 markkaa kilolta;
— vähintään 3, mutta alle 10 prosenttia 0,93 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 10 prosenttia 1,31 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus

— alle 10 prosenttia 1,12 markkaa kilolta;
— vähintään 10, mutta alle 20 prosenttia 1,34 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 20 prosenttia 1,59 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 1,11 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:

— lisättyä rasvaa sisältävät 1,27 markkaa kilolta; sekä
— lisättyä rasvaa sisältämättömät 0,96 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 1,12 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:

valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus

— alle 15 prosenttia 1,04 markkaa kilolta;

— vähintään 15, mutta alle 25 prosenttia 1,21 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 25 prosenttia 1,20 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 1,39 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 0,17 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 0,73 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 0,31 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:
valmisteen nettopaino valmistuspaikalla
— alle 17 grammaa neliödesimetriltä 0,38 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 17 grammaa neliödesimetriltä 0,29 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 13 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:
valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 5 prosenttia 0,78 markkaa kilolta;
— vähintään 5, mutta alle 20 prosenttia 0,94 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 20 prosenttia 1,07 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 14 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 1,73 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 0,56 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 16 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 0,52 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 17 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavat määrät:
valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 1.5 prosenttia 2,38 markkaa kilolta;
— vähintään 1.5, mutta alle 26 prosenttia 4,66 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 26 prosenttia 5,65 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 18 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 5,41 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 19 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:
— vähemmän kuin 80 painoprosenttia lisättyä makeuttamisainetta sisältävistä 1,37 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 80 painoprosenttia lisättyä makeuttamisainetta sisältävistä 1,48 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 20 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 1,37 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 21 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:
— rasvaa tai muuta kuin rasvatonta maitojauhetta sisältämättömät:
a) valmisteeseen käytetyistä jauhoista vehnäjauhoa alle 40 prosenttia 0,69 markkaa kilolta; sekä
b) valmisteeseen käytetyistä jauhoista vehnäjauhoa vähintään 40 prosenttia 0,95 markkaa kilolta;
— rasvaa tai muuta kuin rasvatonta maitojauhetta sisältävät 1,38 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 22 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 0,78 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 23 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavat määrät:
valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 1.5 prosenttia 2,38 markkaa kilolta;
— vähintään 1.5, mutta alle 26 prosenttia 4,66 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 26 prosenttia 5,65 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 24 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:
valmisteen lisätyn rasvan mukainen rasvapitoisuus
— alle 1.5 prosenttia 2,38 markkaa kilolta;
— vähintään 1.5, mutta alle 26 prosenttia 4,66 markkaa kilolta; sekä
— vähintään 26 prosenttia 5,65 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 0,29 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 26 kohdassa tarkoitettujen valmisteiden osalta seuraavasti:
— kananmunaa sisältävistä 1,24 markkaa kilolta; sekä
— kananmunaa sisältämättömistä 0,76 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 27 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 1,39 markkaa

3 §:n 1 momentin 28 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 0,88 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 29 kohdassa tarkoitetuista tuotteista 0,42 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 30 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 1,49 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 31 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 1,55 markkaa kilolta;

3 §:n 1 momentin 32 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 1,94 markkaa kilolta;

3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta tuotteesta 0,58 markkaa litralta; sekä

3 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta tuotteista 0,62 markkaa litralta.

7 §.

Milloin jonkin 6 §:ssä tarkoitetun tuotteen raaka-aineiden kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotus on vertailuaikana olevan kalenterivuosineljänneksen kahden ensimmäisen kuukauden ja kolmannen kuukauden 1—10 päivän aikana ollut keskimäärin ainakin kymmenen prosenttia korkeampi tai alempi kuin heinäkuun 1 päivän 1975 ja syyskuun 10 päivän 1975 välisenä aikana vallinneeseen tasoon perustuva edellä mainittu erotus, valtiovarainministeriö voi tullihallituksen esityksestä muuttaa 6 §:ssä mainittuja määriä ja samalla 3 §:ssä mainittuja veromääriä vertailuaikaa seuraavan kalenterikuukauden alusta vastaavasti. Sama oikeus valtiovarainministeriöllä on, milloin erotuksessa on tapahtunut 6 §:ssä mainittujen määrien muuttamisen jälkeen ainakin edellä sanotun suuruinen muutos.

Valtiovarainministeriön päätös 6 §:ssä tarkoitettujen tuotteiden raaka-aineiden kotimaisen hinnan ja maailmanmarkkinahinnan erotusta vastaavien määrien ja 3 §:ssä mainittujen veromäärien muuttamisesta on julkaistava virallisessa lehdessä.

8 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta antaa valtioneuvosto.

9 §.

Tätä lakia sovelletaan elintarviketuotteisiin, jotka viedään valmistuspaikalta tai luovutetaan tullivalvonnasta vuoden 1976 aikana. Kuitenkin sovelletaan 4 §:n 2 momentin säännöstä elintarviketuotteisiin, jotka siirretään vapaaseen liikkeeseen vuoden 1976 aikana, ja 5 §:n säännöksiä elintarviketuotteisiin, jotka viedään maasta tai siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään vuoden 1976 aikana, jos niitä ei ole vapautettu valmisteverosta verotuksen yhteydessä.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Laki polttoaineiden valmisteverosta (300/74) on tullut voimaan 1 päivänä toukokuuta 1974. Mainitulla lailla ja samanaikaisesti toteutetulla liikevaihtoverolain 3 §:n muutoksella (301/74) uudistettiin polttoaineiden verotusjärjestelmä siten, että kivennäispolttoaineet sekä ne öljyt ja niiden tislaustuotteet, joita käytetään polttoaineina, vapautettiin liikevaihtoverosta ja säädettiin vastaavasti valmisteveron alaisiksi. Samalla jo aikaisemmin valmisteverotuksen kohteina olleiden nestemäisten polttoaineiden eli moottoribensiinin ja dieselöljyn valmisteveromääriä korotettiin liikevaihtoveron osuutta vastaavalla määrällä. Verotusjärjestelmän muutoksen tarkoituksena oli luopumalla prosentuaalisesta liikevaihtoverosta ja siirtymällä markkamääräiseen valmisteveroon estää polttoaineiden hintojen nousun kertautuminen verotuksen kautta.

Vuonna 1973 oli tuontienergian arvo noin 2,1 miljardia markkaa vastaten noin 13 % kokonaistuonnin arvosta. Viime vuoden tuontienergian arvo oli 5,5 miljardia markkaa ja sen osuus kokonaistuonnista noin 21 %. Liikenteen osuus energian kokonaiskulutuksesta on noin 12 %.

Vuonna 1974 aleni energian käyttö tuontienergian hinnan nousun, ilmastollisten olosuhteiden sekä valtiovallan antamien säästöohjeiden vuoksi noin 5 %:lla edelliseen vuoteen verrattuna. Kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla on energian käyttö kauppa- ja teollisuusministeriössä tehtyjen laskelmien mukaan kuitenkin jälleen lisääntynyt, kasvun edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna ollessa lähes 2 %. Nousu aiheutuu lähinnä yksityisen kulutuksen kasvusta varsinkin liikenteen ja lämmityksen osalta, teollisuuden käyttämien polttoaineiden määrän puolestaan edelleen vähennyttyä yhtäältä suhdannetaantuman ja toisaalta teollisuuden toteuttamien energian säästötoimenpiteiden vuoksi. Yksityisessä kulutuksessa sen sijaan ollaan ilmeisesti yhä suuremmassa määrin palaamassa ennen niin sanottua energiakriisiä vallinneisiin käyttötottumuksiin.

Liikenteen polttoaineiden käyttö on kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla noussut noin 10 %. Moottoribensiinin käyttö on kasvanut keskimääräistä nopeammin, sillä kasvu oli tammi—kesäkuussa 1975 noin 16 % verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan.

Moottoribensiinin ja osittain myös dieselöljyn hinta Suomessa on yleistä eurooppalaista tasoa alempi. Jos otetaan huomioon henkilöautoista ja eräistä pakettiautoista kannettava autovero sekä dieselkäyttöisistä ajoneuvoista kannettava moottoriajoneuvovero, on moottoriajoneuvoliikenteen kokonaisverorasitusta maassamme pidettävä kuitenkin suhteellisen korkeana.

Valtion tulo- ja menoarvioesityksessä vuodelle 1976 on moottoribensiinin ja dieselöljyn valmisteveroa valtion rahoitustarpeen kattamiseksi edellytetty korotettavaksi. Tämän vuoksi ja ottaen huomioon myös lisääntyneen moottoriajoneuvoliikenteen aiheuttama tiestön ylläpitokustannusten nousu sekä pyrkimykset hillitä polttoaineiden kulutuksen kasvua esitetään moottoribensiinin valmisteveroa korotettavaksi 10 pennillä eli nykyisestä 51,50 pennistä 61,50 penniin normaalilitralta sekä dieselöljyn valmisteveron korottamista viidellä pennillä eli nykyisestä 23,98 pennistä 28,98 penniin normaalilitralta. Mikäli muut hintatekijät pysyvät ennallaan, nousisi moottoribensiinin vähittäishinta valmisteveron korotuksen vuoksi 10,11 pennillä sekä dieselöljyn vähittäishinta 5,04 pennillä myyntilitralta.

Asumiskustannusten nousun estämiseksi hallitus ei pidä tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena puuttua polttoöljyjyen valmisteveroperusteisiin.

Polttoaineiden valmisteverolakiin ehdotetaan samalla tehtäväksi eräitä pääasiassa verotusteknisiä muutoksia. Lain 2 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että velvollisuus

suorittaa valmisteveroa eräissä tapauksissa, milloin polttoaine on siirretty valmisteverotta käytettäväksi muun polttoaineen valmistukseen, koskisi kaikkea tässä laissa tarkoitettua polttoainetta. Käytännössä saattaa nimittäin esiintyä tapauksia, jolloin esimerkiksi matala-oktaanista bensiiniä käytetään korkeampioktaanisen bensiinin valmistukseen.

Lain 3 §:n 1 momentin 4, 12 ja 18 kohdan sanamuotoa ehdotetaan veroperusteita muuttamatta tarkistettavaksi siten, että se vastaa voimassa olevan tullitariffin jaottelua. Vastaavat muutokset on tehtävä myös liikevaihtoverolain (532/63) 3 §:ään, mistä annetaan erikseen esitys eduskunnalle.

Lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentissa on lueteltu tapaukset, joissa polttoaineista ei ole suoritettava valmisteveroa. Lain 4 §:n 1 momentin 1 kohtaa esitetään selvennettäväksi siten, että sen nojalla olisi verosta vapaata maassa valmistettu polttoaine, joka viedään maasta tai luovutetaan ulkomaanliikenteessä olevan aluksen tai ilma-aluksen tahi Suomen aluevesien ulkopuolella pyyntiä harjoittavan kalastusaluksen polttoaineeksi. Edellä mainittua tarkennusta on pidettävä tarpeellisena sen vuoksi, että maassa valmistetun polttoaineen osalta voimassa olevan lain säännökset edellyttävät tarkasti ottaen ulkomaanliikenteessä olevan aluksen tai ilma-aluksen polttoaineen ottamista vapaasatamasta, vapaavarastosta tai muonitusvarastosta. Tankkaaminen suoritetaan käytännössä yleensä kuitenkin joko valmistuspaikalla tai varastossapitäjän varastosta. Muutoksen jälkeen mainitusta säännöksestä käy myös nykyistä selvemmin ilmi se seikka, että ulkomaanliikenteessä olevien autojen polttoaine ei ole vapaa polttoaineiden valmisteverosta.

Koska vapaasatamaan, vapaavarastoon tai muonitusvarastoon siirretty, maassa valmistettu polttoaine on tarkoitettu vietäväksi myöhemmin maasta tai luovutettavaksi ulkomaanliikenteessä olevan aluksen tai ilma-aluksen polttoaineeksi, ehdotetaan polttoaine tällaisissa tapauksissa edelleen vapautettavaksi valmisteverosta jo siinä vaiheessa kun siirto on tapahtunut. Jotta sanotulla alueella tai sanotuissa varastoissa tapahtuva kulutus ei tulisi verosta vapaaksi, säännöksen sanamuotoa ehdotetaan tässä suhteessa tarkistettavaksi.

Jotta maassa valmistettu ja maasta viennin jälkeen tänne palautettu polttoaine ei tullilain 90 §:n 4 kohtaan perustuvan tullittomuutensa nojalla tulisi vapaaksi maahan tuotaessa kannettavasta valmisteverosta muutoin kuin siinä tapauksessa, että se on hankittu verollisena ja viety maasta veronpalautuksetta, ehdotetaan mahdollisten väärinkäytösten ehkäisemiseksi voimassa olevan lain 4 §:n 1 momentin 2 kohta tältä osin muutettavaksi.

Tulkintavaikeuksien ja kahdenkertaisen verotuksen mahdollisuuden välttämiseksi ehdotetaan lain 4 §:n 1 momentin 3 kohtaa täsmennettäväksi siten, että se koskisi kaiken tässä laissa tarkoitetun polttoaineen valmistukseen valmisteverovalvonnassa siirrettyä polttoainetta.

Lain 4 §:n 4 momentin säännös ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että se sanamuodoltaan vastaa edellä mainittua 1 momentin 1 kohtaa.

Kotimaisessa lentotoiminnassa käytettävä polttoaine on tullilain 89 §:n ja siihen perustuvan kotimaisessa lentotoiminnassa käytettävien poltto- ja voiteluaineiden tullivapauden soveltamisesta annetun valtiovarainministeriön päätöksen (544/65) nojalla tulliton. Maahan tuotu, sanottuun tarkoitukseen käytettävä polttoaine on tästä syystä polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 4 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla vapaa myös polttoaineiden valmisteverosta. Maassa valmistettujen polttoaineiden saattamiseksi verotuksellisesti tuontitavaraa vastaavaan asemaan hallitus pitää välttämättömänä, että lakiin lisätään ehdotuksen mukainen uusi 4 §:n 5 momentti.

Tulkintavaikeuksien välttämiseksi ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös siitä, milloin polttoaine polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla katsotaan siirretyksi valmisteverovalvonnassa. Säännös sisältyy lakiehdotuksen 4 a §:ään.

Maassa valmistetun polttoaineen osalta on verovelvollinen valmistaja. Laissa mainitut varastossapitäjät antavat omalta osaltaan lain 9 §:n 3 momentin mukaisen ilmoituksen kunkin kalenterikuukauden polttoainetoimituksistaan. Näiden ilmoitusten sekä valmistajan veroilmoituksen nojalla pannaan valmistevero valmistajan maksettavaksi. Koska varastossapitäjän ilmoitus vastaa asiallisesti veroilmoitusta, on käytännön verotusmenettelyn kannalta välttämätöntä, että tältäkin osin noudatetaan 1 päivänä lokakuuta 1974 voimaan tulleen valmisteverotuslain (558/74) säännöksiä. Tästä syystä ehdotetaan sanottua 9 §:n säännöstä tarkistettavaksi.

Polttoaineiden valmisteveron tuotoksi vuonna 1976 arvioidaan 1 740 000 000 markkaa, josta moottoribensiinin ja dieselöljyn valmisteveron korotuksen sekä kulutuksen arvioidun kasvun aiheuttama lisätuotto on noin 240 000 000 markkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan polttoaineiden valmisteverosta 19 päivänä huhtikuuta 1974 annetun lain (300/74) 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 1 momentin 1, 4, 9, 12 ja 18 kohta, 4 §:n 1 ja 4 momentti ja 9 §,

näistä viimeksi mainittu sellaisena kuin se on osittain muutettuna 3 päivänä heinäkuuta 1974 annetulla lailla (558/74), sekä

lisätään 4 §:ään uusi 5 momentti ja lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

2 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Velvollinen suorittamaan polttoaineiden valmisteveroa on myös se, jolle polttoaine on valmisteverovalvonnassa valmisteverotta siirretty käytettäväksi tässä laissa tarkoitetun polttoaineen valmistukseen, jollei siirrettyä polttoainetta ole käytetty sanottuun tarkoitukseen.

— — — — — — — — — — — — — — — —

3 §.

Polttoaineiden valmisteveroa on suoritettava:

1) polttomoottoreissa käytettäväksi soveltuvasta moottoribensiinistä 61,50 penniä normaalilitralta;

— — — — — — — — — — — — — — — —

4) raskasbensiinistä ja muista sen kaltaisista tullitariffin nimikkeeseen 27.10 kuuluvista, tässä pykälässä erikseen mainitsemattomista kevytöljyistä ja kevytöljyvalmisteista 4,35 penniä normaalilitralta;

— — — — — — — — — — — — — — — —

9) dieselöljystä 28,98 penniä normaalilitralta;

— — — — — — — — — — — — — — — —

12) muusta tullitariffin nimikkeeseen 27.10 kuuluvasta nestemäisestä polttoaineesta 23,90 penniä kilolta;

— — — — — — — — — — — — — — — —

18) propaanista, butaanista ja muista tullitariffin nimikkeeseen 27.11 kuuluvista maaöljykaasuista sekä kaasumaisista hiilivedyistä 2,42 penniä kilolta.

— — — — — — — — — — — — — — — —

4 §.

Polttoaineiden valmisteveroa ei ole suoritettava:

1) maassa valmistetusta polttoaineesta, joka viedään maasta tai luovutetaan ulkomaanliikenteessä olevan aluksen tai ilma-aluksen tahi Suomen aluevesien ulkopuolella pyyntiä harjoittavan kalastusaluksen polttoaineeksi taikka joka sanotussa tarkoituksessa siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon tai muonitusvarastoon;

2) maahan tuodusta polttoaineesta, milloin se maahan tuotaessa on tulliton muun lain, asetuksen tai määräyksen kuin tullitariffilain (359/68) tai tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla, kuitenkin siten, että maassa valmistettu, maahan palautettava polttoaine on tullilain (271/39) 90 §:n 4 kohtaan perustuvan tullittomuuden nojalla valmisteverosta vapaa ainoastaan, milloin näytetään, että polttoaine on ostettu kotimaassa valmisteverollisena ja edellyttäen, että siitä ei ole suoritettu valmisteveron palautusta;

3) maassa valmistetusta tai maahan tuodusta polttoaineesta, joka valmisteverovalvonnassa siirretään käytettäväksi tässä laissa tarkoitetun polttoaineen valmistukseen; eikä

4) maassa valmistetusta tai maahan tuodusta polttoaineesta, joka käytetään vientitavaran valmistamiseen, korjaamiseen, kunnostamiseen, täydentämiseen tai päällystämiseen, ei kuitenkaan milloin polttoaine käytetään koneiden tai laitteiden käynnissä tai kunnossa pitämiseen.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Milloin maassa valmistettu tai maahan tuotu polttoaine, josta valmistevero on suoritettu, viedään maasta tai luovutetaan ulkomaanliikenteessä olevan aluksen tai ilma-aluksen tahi Suomen aluevesien ulkopuolella pyyntiä harjoittavan kalastusaluksen polttoaineeksi tahi sanotussa tarkoituksessa siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon tai muonitusvarastoon, taikka käytetään 1 momentin 4 kohdassa mainittuun tarkoitukseen, on viejällä, luovuttajalla, siirtäjällä tai käyttäjällä oikeus saada suoritettu valmistevero hakemuksesta takaisin.

Milloin maahan tuotu, kotimaisessa lentotoiminnassa käytettävä polttoaine on 1 momentin 2 kohdan ja valtiovarainministeriön tullilain 89 §:n nojalla antaman päätöksen perusteella vapaa polttoaineiden valmisteverosta, ei polttoaineiden valmisteveroa ole suoritettava myöskään sanottuun tarkoitukseen käytettävästä maassa valmistetusta polttoaineesta. Vapautuksen ehdoista on soveltuvin osin voimassa, mitä tullista on tällaisessa tapauksessa säädetty tai määrätty.

4 a §.

Polttoaine katsotaan siirretyksi 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetussa valmisteverovalvonnassa, milloin verovelvollinen tai varastossapitäjä liittää valmisteverotusta varten antamaansa ilmoitukseen polttoaineen vastaanottajan allekirjoittaman kirjallisen vakuutuksen, josta käy ilmi siirretyn polttoaineen määrä, paikka, jonne polttoaine on siirretty, sekä polttoaineen käyttötarkoitus.

9 §.

Varastossapitäjän on annettava asianomaiselle piiritullikamarille ilmoitus valmistuspaikalta varastossapitäjän varastoon siirretystä ja sanotusta varastosta kulutukseen viedystä nestemäisestä polttoaineesta. Tästä ilmoitusvelvollisuudesta ja varastossapitäjän varastosta viedyn nestemäisen polttoaineen valmisteverotuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä valmisteverotuslain 8 ja 10—21 §:ssä on säädetty. Valmistajalla on oikeus periä asianomaiselta varastossapitäjältä valmistajan maksettavaksi tällaisessa tapauksessa pantu valmistevero, veronkorotus ja viivästyskorko.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sitä sovelletaan polttoaineeseen, joka viedään valmistuspaikalta tahi valmistajan tai varastossapitäjän varastosta taikka luovutetaan tullivalvonnasta sanottuna päivänä tai sen jälkeen.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi liikevaihtoverolain 3 §:n muuttamisesta.

Voimassa oleva liikevaihtoverolain (532/63) 3 §:n 1 momentin f kohta, sellaisena kuin se on 19 päivänä huhtikuuta 1974 annetussa laissa (301/74), on tullut voimaan 1 päivänä toukokuuta 1974. Mainitusta ajankohdasta alkaen muutettiin polttoaineiden verotusjärjestelmä siten, että kivennäispolttoaineet sekä ne öljyt ja niiden tislaustuotteet, joita käytetään polttoaineina, vapautettiin liikevaihtoverosta, mutta säädettiin polttoaineiden valmisteverosta annetulla lailla (300/74) vastaavilta osin valmisteveron alaisiksi.

Hallitus on esittänyt polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 3 §:n muuttamista siten, että sanotussa lainkohdassa luetellut veronkohteet paremmin vastaisivat voimassa olevan tullitariffin jaottelua tullitariffin nimikkeiden 27.10 ja 27.11 kohdalta. Hallitus esittää tämän vuoksi, että myös liikevaihtoverolain 3 §:n 1 momentin f kohtaan tehtäisiin vastaavat muutokset.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

liikevaihtoverolain 3 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan liikevaihtoverolain 3 §:n 1 momentin f kohta, sellaisena kuin se on 19 päivänä huhtikuuta 1974 annetussa laissa (301/74), näin kuuluvaksi:

3 §.

Verotonta on seuraavien tavaroiden myynti ja maahantuonti:

— — — — — — — — — — — — — — —

f) kivihiili, briketit ja muut kivihiilestä valmistetut jähmeät polttoaineet, ruskohiili, ruskohiilibriketit, kivihiilestä, ruskohiilestä tai turpeesta valmistettu koksi ja puolikoksi, moottoribensiini, teollisuusbensiini, raskasbensiini ja muu sen kaltainen tullitariffin nimikkeeseen 27.10 kuuluva kevytöljy tai kevytöljyvalmiste, lentobensiini, moottoripetroli, lentopetroli, valopetroli, dieselöljy, kevyt ja raskas polttoöljy sekä muu tullitariffin nimikkeeseen 27.10 kuuluva nestemäinen polttoaine samoin kuin maakaasu sekä propaani, butaani ja muut tullitariffin nimikkeeseen 27.11 kuuluvat maaöljykaasut ja kaasumaiset hiilivedyt; eivät kuitenkaan silloin, kun niiden myynti tai maahantuonti tapahtuu alle viiden litran vetoisissa vähittäismyyntipakkauksissa.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sitä sovelletaan, milloin myyty tavara on toimitettu tai tavara on luovutettu tullivalvonnasta sanottuna päivänä tai sen jälkeen.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksusta annetun lain muuttamisesta.

Laki nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksusta (858/72) on tullut voimaan 1 päivänä tammikuuta 1973. Lain tarkoituksena on turvata maan energiahuollon häiriöttömän toiminnan kannalta välttämätön nestemäisten polttoaineiden valtion varoilla tapahtuva varmuusvarastointi, siten että varastoinnista aiheutuvat kustannukset tulevat ensi kädessä näiden polttoaineiden käyttäjien kannettaviksi.

Lailla nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (992/74) korotettiin vuoden 1972 kustannustason perusteella määrättyjä nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksuja vuoden 1975 huhtikuun alusta siten, että maksujen määrissä otettiin huomioon tapahtunut öljyn hintojen sekä rakennuskustannusten nousu. Sanotun lain mukaan kannetaan nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksua polttomoottoreissa käytettäväksi soveltuvasta moottoribensiinistä alkuperäisen 1,25 pennin sijasta 3,40 penniä normaalilitralta, dieselöljystä 0,75 pennin sijasta 2,25 penniä normaalilitralta, kevyestä polttoöljystä 0,35 pennin sijasta 1,30 penniä normaalilitralta ja raskaasta polttoöljystä 0,20 pennin sijasta 1,05 penniä kilolta. Lakia sovelletaan nestemäiseen polttoaineeseen, joka 1 päivänä huhtikuuta 1975 tai sen jälkeen, kuitenkin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1975 viedään valmistuspaikalta tahi valmistajan tai nestemäisten polttoaineiden kauppaa harjoittavan liikkeen varastosta tahi valtion varmuusvarastosta taikka luovutetaan tullivalvonnasta. Korotetut varmuusvarastointimaksut on otettu huomioon voimassa olevia nestemäisten polttoaineiden kuluttajahintoja määrättäessä.

Nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastoinnin tavoitteena on kolmen kuukauden keskimääräistä kulutusta vastaavien valtion varmuusvarastojen aikaansaaminen. Tämä tavoiteohjelma on sisällytetty valtiontalouden suunnitelmaan vuosille 1975—1979. Jotta lähivuosinakin voitaisiin suunnitellun tavoiteohjelman mukaisesti toteuttaa välttämättömät investoinnit valtion varmuusvarastoinnissa sekä samalla turvata nestemäisistä polttoaineista saatavan energian häiriötön jakelu, hallitus esittää nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksua edelleen kannettavaksi moottoribensiinistä 3,40 penniä normaalilitralta, dieselöljystä 2,25 penniä normaalilitralta, kevyestä polttoöljystä 1,30 penniä normaalilitralta ja raskaasta polttoöljystä 1,05 penniä kilolta.

Lain 4 §:ssä on lueteltu tapaukset, joissa nestemäinen polttoaine on vapaa varmuusvarastointimaksusta. Nämä säännökset ehdotetaan tarkistettaviksi siten, että ne vastaavat hallituksen esitykseen laiksi polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (300/74) muuttamisesta sisältyviä muutettuja säännöksiä. Nämä muutokset ovat laadultaan pääasiassa verotusteknisiä ja lain tulkintaa selventäviä.

Hallitus esittää lisäksi, että voimassa olevan lain 4 §:n 1 kohtaan sisältyvä säännös teollisessa tuotannossa poltto-, raaka- tai apuaineena taikka välittömästi ensikäytössä tavaran valmistuksessa käytettävän moottoribensiinin vapautuksesta varmuusvarastointimaksusta poistetaan, jolloin kaikki varmuusvarastointimaksun alaiset nestemäiset polttoaineet tulisivat tässä suhteessa samaan asemaan. Samaan lainkohtaan nykyään sisältyvä erityissäännös lentobensiinin varmuusvarastointimaksuvapaudesta tulee niin ikään tarpeettomaksi, koska lentotoiminnassa käytettävästä polttoaineesta ei lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan sekä 3 momentin nojalla ole suoritettava nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksua.

Nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksun määräämisestä, suorittamisesta, maksuunpanosta ja kannosta, muutoksenhausta

ja muutoinkin on ollut soveltuvin osin voimassa, mitä polttoaineiden valmisteverosta annetussa laissa (300/74) ja valmisteverotuslaissa (558/74) on säädetty. Tätä koskevat säännökset ehdotetaan edelleen sisällytettäviksi lain 7 §:ään.

Edellä sanotun suuruisten nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksujen arvioidaan tuottavan vuonna 1976 noin 205 000 000 markkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksusta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksusta 29 päivänä joulukuuta 1972 annetun lain (858/72) 3, 4 ja 7 § näin kuuluviksi:

3 §.

Nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksua on suoritettava:

1) polttomoottoreissa käytettäväksi soveltuvasta moottoribensiinistä 3,40 penniä normaalilitralta;

2) dieselöljystä 2,25 penniä normaalilitralta;

3) kevyestä polttoöljystä 1,30 penniä normaalilitralta; sekä

4) raskaasta polttoöljystä 1,05 penniä kilolta.

4 §.

Nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksua ei ole suoritettava:

1) maassa valmistetusta polttoaineesta, joka viedään maasta tai luovutetaan ulkomaanliikenteessä olevan aluksen tai ilma-aluksen tahi Suomen aluevesien ulkopuolella pyyntiä harjoittavan kalastusaluksen polttoaineeksi taikka joka sanotussa tarkoituksessa siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon tai muonitusvarastoon;

2) maahan tuodusta polttoaineesta, milloin se maahan tuotaessa on tulliton muun lain, asetuksen tai määräyksen kuin tullitariffilain (359/68) tai tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla, kuitenkin siten, että maassa valmistettu, maahan palautettava polttoaine on tullilain (271/39) 90 §:n 4 kohtaan perustuvan tullittomuuden nojalla varmuusvarastointimaksusta vapaa ainoastaan, milloin näytetään, että polttoaine on ostettu kotimaassa hintaan, johon sisältyy varmuusvarastointimaksu, ja edellyttäen, että siitä ei ole suoritettu varmuusvarastointimaksua takaisin;

3) maassa valmistetusta tai maahan tuodusta polttoaineesta, joka valmisteverovalvonnassa siirretään käytettäväksi tässä laissa tarkoitetun polttoaineen valmistukseen;

4) maassa valmistetusta tai maahan tuodusta polttoaineesta, joka käytetään vientitavaran valmistamiseen, korjaamiseen, kunnostamiseen, täydentämiseen tai päällystämiseen, ei kuitenkaan milloin polttoaine käytetään koneiden tai laitteiden käynnissä tai kunnossa pitämiseen; eikä

5) maassa valmistetusta tai maahan tuodusta polttoaineesta, joka tulee Suomessa toimivalle ulkomaalaiselle diplomaattiselle tahi muulle vastaavassa asemassa olevalle edustustolle virkakäyttöön tahi ulkomaisen diplomaattisen virkamiehen, lähetetyn konsulin taikka mainittujen edustustojen ulkomaan kansalaisuutta olevan kansliavirkamiehen henkilökohtaiseen käyttöön, jos Suomen edustustoilla ja virkamiehillä on vastaavat edut vieraassa valtiossa.

Milloin maassa valmistettu tai maahan tuotu polttoaine, josta varmuusvarastointimaksu on suoritettu, viedään maasta tai luovutetaan ulkomaanliikenteessä olevan aluksen tai ilma-aluksen tahi Suomen aluevesien ulkopuolella pyyntiä harjoittavan kalastusaluksen polttoaineeksi tahi sanotussa tarkoituksessa siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon tai muonitusvarastoon, taikka käytetään 1 momentin 4 kohdassa mainittuun tarkoitukseen, on viejällä, luovuttajalla, siirtäjällä tai käyttäjällä oikeus saada suoritettu varmuusvarastointimaksu hakemuksesta takaisin.

Milloin maahan tuotu, kotimaisessa lentotoiminnassa käytettävä polttoaine on 1 momentin 2 kohdan ja valtiovarainministeriön tullilain 89 §:n nojalla antaman päätöksen perusteella vapaa varmuusvarastointimaksusta, ei

varmuusvarastointimaksua ole suoritettava myöskään sanottuun tarkoitukseen käytettävästä maassa valmistetusta polttoaineesta. Vapautuksen ehdoista on soveltuvin osin voimassa, mitä tullista on tällaisessa tapauksessa säädetty tai määrätty.

7 §.

Nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointimaksun määräämisestä, suorittamisesta, maksuunpanosta ja kannosta, muutoksenhausta ja muutoinkin on, jollei tässä laissa toisin säädetä, soveltuvin osin noudatettava, mitä polttoaineiden valmisteverosta annetussa laissa (300/74) ja valmisteverotuslaissa (558/74) tai niiden nojalla on polttoaineiden valmisteverosta säädetty tai määrätty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sitä sovelletaan nestemäiseen polttoaineeseen, joka viedään valmistuspaikalta tahi valmistajan tai polttoaineiden valmisteverosta annetussa laissa tarkoitetun varastossapitäjän varastosta tahi valtion varmuusvarastosta taikka luovutetaan tullivalvonnasta sanottuna päivänä tai sen jälkeen.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tullilain 100 §:n muuttamisesta.

Tullilain (271/39) 100 §:n mukaan, sellaisena kuin se muutettuna 31 päivänä joulukuuta 1971 annetulla lailla (983/71) on tullut voimaan vuoden 1972 alusta, on tullilasku maksettava 30 päivän kuluessa sen kirjoittamispäivästä. Muun kuin tullilaitoksen luottoasiakkaan on kuitenkin maksettava laskunsa tulliselvityksen yhteydessä ennen kuin tavara luovutetaan tullivalvonnasta.

Tullilaskun maksuaika on aikaisemmin ollut seitsemän päivää. Tullausmenettelyn uudistamisen yhteydessä 1960-luvulla maksuaika pidennettiin tullisäännön (275/39) 137 §:ään tehdyllä muutoksella (580/68) niin sanottua ilmoitusmenettelyä soveltaneiden tullilaitoksen asiakkaiden osalta 30 päiväksi jo 1 päivästä marraskuuta 1968. Ilmoitusmenettelyn tullessa vuoden 1972 alusta yleiseksi tullausmenettelyksi tullilaskun maksuaikaa koskevat säännökset yhtenäistettiin ja siirrettiin tullisäännöstä tullilakiin.

Tullilaskun valmistamiseen liittyvät laskenta-, tarkistus- ja lähetysvaiheet sekä työn ruuhkautumisalttius huomioon ottaen on laskun tosiasiallinen maksuaika tullilaitoksen luottoasiakkaiden osalta muodostunut laissa säädettyä maksuaikaa pitemmäksi, vaihdellen yleensä 45 ja 60 päivän välillä tullauksen päättymisestä. Näin pitkä tosiasiallinen maksuaika on ollut omiaan muun muassa heikentämään eräiden sellaisten toimenpiteiden tehoa, joihin hallitus on ryhtynyt vaihtotaseen tasapainottamiseksi. Se on myös ollut käytännössä pitempi kuin mitä esimerkiksi kotimaisessa liikevaihtoverotuksessa noudatetaan. Tästä syystä esitetään tullilain 100 §:n 3 momenttia muutettavaksi siten, että tullilasku on nykyisen 30 päivän sijasta maksettava 15 päivän kuluessa sen päiväyksestä. Muiden kuin tullilaitoksen luottoasiakkaiden olisi maksettava tullilasku kuten nykyäänkin ennen kuin tavara luovutetaan tullivalvonnasta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tullilain 100 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä syyskuuta 1939 annetun tullilain 100 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa (983/71), näin kuuluvaksi:

100 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Tullilasku on maksettava 15 päivän kuluessa sen päiväyksestä tullilaitoksen postisiirtotulotilille postisiirtoliikettä välittävään postitoimipaikkaan, Postipankkiin tai muuhun pankkiin. Muun kuin luottoasiakkaan on kuitenkin maksettava tullilasku tulliselvityksen yhteydes-

sä ennen kuin tavara luovutetaan tullivalvonnasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi hukkakauran torjunnasta.

Hukkakaura on viljan viljelyä erityisesti haittaava rikkakasvi. Se lisääntyy nopeasti, leviää tehokkaasti, ja kun sen siemen saattaa säilyä maassa itämiskykyisenä useita vuosia, on se myös vaikeasti hävitettävissä. Jo vanhastaan on hukkakauran haitallisuus maanviljelykselle ollut tunnettu pohjoismaissa. Niinpä vuoden 1734 lain rakennuskaaren 8 luvun 4 §:ssä on säännös, jonka mukaan rangaistaan sakolla sitä, joka levittää toisen peltoon hukkakauraa. Lisäksi hukkakauran levittäjä on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Jo useiden vuosien aikana on Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa lainsäädännöllisin toimenpitein pyritty estämään hukkakauran leviämistä sekä edistämään tämän rikkakasvin hävittämistä. Tanskassa ja Ruotsissa on lakiin otettu säännöksiä, jotka asettavat rajoituksia viljan siemenen sekä muidenkin kasvinviljelytuotteiden vaihdannalle, milloin on vaara olemassa, että näiden tuotteiden myynnin ja muun luovutuksen välityksellä hukkakaura saattaa levitä. Norjan hukkakauralaissa on hallitukselle annettu valta vastaavanlaisin edellytyksin rajoittaa kasvinviljelytuotteiden vaihdantaa. Yhteisenä piirteenä näiden maiden hukkakauralaeissa on, että hukkakauran leviämisen kannalta on erityisen haitallisena pidetty hukkakauran saastuttamalla tilalla tuotetun viljan myyntiä tai muuta luovutusta käytettäväksi jauhamattomana tai vain rouhittuna rehuksi. Kun hukkakaura saattaa helposti levitä myös kasvinviljelytuotteiden käsittelyssä ja säilytyksessä käytettyjen koneiden, muiden välineiden ja varastotilojen välityksellä, on pohjoismaisessa hukkakauralainsäädännössä säännöksiä, jotka velvoittavat sanottujen laitteiden ja varastotilojen käyttäjiä huolehtimaan niiden puhdistuksesta. Myös kasvinviljelytuotteiden kuljettamisesta on annettu määräyksiä, joiden tarkoituksena on estää hukkakauran siementen variseminen maahan kuljetuksen aikana.

Hukkakauran leviämisen estämistä tarkoittavien säännösten ohella on pohjoismaiden hukkakauralainsäädännössä monia osittain toisistaan poikkeavia säännöksiä, jotka velvoittavat alueen omistajia ja haltijoita hävittämään hukkakauran hallitsemiltaan alueilta. Viranomaiset voivat antaa ohjeita ja neuvoja tai, jos tämän rikkakasvin levinneisyys on todettu merkittäväksi, laatia erityisiä torjuntasuunnitelmia hukkakauran hävittämiseksi. Suunnitelmien tekemisessä avustavat maatalousseurajärjestöt viranomaisia.

Viimeksi kuluneiden vuosien aikana on hukkakaura päässyt myös meillä huolestuttavassa määrin leviämään. Erityisesti maamme kylvösiementuotannolle siitä on muodostunut uhkaava vaara. Kun julkisesti kaupan pidettävässä siementavarassa ei sallita hukkakauran siementä ja kun ei valiosiemenen eikä eräin poikkeuksin muunkaan kylvösiemenen viljelysopimuksia tehdä tiloille, joilla esiintyy hukkakauraa, joutuu suuri joukko siementuotantoon erikoistuneita tiloja vuosittain lopettamaan ainakin toistaiseksi kaupallisen siemenviljelyn. Mainitusta syystä siemenviljelysopimuksia joudutaan yhä enenevässä määrin tekemään tiloille, joilla ei ole riittävää kokemusta siemenviljelystä, mikä luonnollisesti vaikuttaa siemenviljan laatua heikentävästi. Hukkakauran edelleen levitessä muodostuu tilanne sellaiseksi, että sopivia siemenviljelytiloja on vaikea löytää. Siemenhankintaan muilta kuin sopimusviljelyksiltä, toisin sanoen tarkastamattomilta viljelyksiltä liittyy vaara, että tällaisen siemenen mukana hukkakaura sekä muutkin haitalliset rikkakasvit saattavat levitä entistä enemmän.

Mikäli hukkakauran leviämistä ei pystytä tehokkaasti estämään, aiheutuu siitä huomattavaa haittaa ei ainoastaan siementuotannollemme, vaan myös koko viljanviljelyllemme. Eräillä paikkakunnilla hukkakaura on jo le-

vinnyt siinä määrin, että viljalla ei käytännöllisesti katsoen ole enää juuri lainkaan kasvutilaa.

Kun vapaaehtoisuuteen nojautuvin toimenpitein ja siemenkauppaa koskevien säännöksin hukkakauratilannetta ei ilmeisesti pystytä hallitsemaan, olisi hukkakauran torjumiseksi saatettava voimaan samantapainen lainsäädäntö, mikä nyt on voimassa muissa pohjoismaissa.

Esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi, että puitua ja puimatonta viljaa, siemeniä, heinää, olkea, akanoita, viljan ja siemenen puhdistus- ja lajittelujätteitä, kotieläinten lantaa, maa-ainesta ja maanparannusaineita, jotka ovat peräisin alueelta, jolla on todettu röyhyllä olevia hukkakaurayksilöitä, ei saa myydä tai muutoin luovuttaa sellaiseen käyttöön, johon liittyy hukkakauran leviämisen vaara, ellei esitetä selvitystä siitä, että luovutettava tuote- tai tavaraerä on vapaa hukkakaurasta. Hukkakauran leviämisen vaara on olemassa erityisesti silloin, kun hukkakauran saastuttamalta alueelta myydään viljaa siemeneksi naapuriviljelmälle tahi käytettäväksi jauhamattomana tai vain rouhittuna rehuksi. Hukkakaura saattaa levitä myös muiden kasvinviljelytuotteiden samoin kuin myös lannan sekä maa-aineksen ja maanparannusaineiden luovutuksen välityksellä. Mainittujen tuotteiden ja tavaroiden luovutus olisi kuitenkin sallittua, mikäli luovuttaja voi hyväksyttävällä tavalla selvittää, että luovutettu erä on hukkakaurasta vapaa.

Sen vuoksi, että hukkakaura leviää erittäin helposti ja monin eri tavoin, on pidetty tarpeellisena säätää huolellisuuden noudattamisesta käsiteltäessä mahdollisesti hukkakauraa sisältävää tavara- ja tuote-erää, niin ettei erässä mahdollisesti oleva hukkakaura pääse siitä leviämään muualle (2 § 2 mom.).

Hukkakauran leviämisen vaara on erityisen suuri silloin, kun maahan tuodaan viljaa ja siementä sellaisista maista, joissa tätä rikkakasvia esiintyy runsaasti. Tämän vuoksi lakiehdotukseen on otettu säännös, jonka mukaan maahan tuodun, hukkakauraa sisältävän siemenen ja viljan myynnin tai muun luovutuksen osalta olisi voimassa samanlaisia rajoituksia kuin omassa maassa tuotetun viljan ja siemenen osalta on edellä sanottu.

Hukkakauran siemenet saattavat levitä myös puinti- ja kuljetuskaluston sekä ihmisten ja työvälineiden mukana paikasta toiseen. Puhdistamattomat viljankäsittelylaitteet, varsinkin vuokrapuimurit ja -kuivurit ovat yleisiä hukkakauran levittäjiä. Hukkakaura tarttuu helposti kuljetusvälineisiin ja säkkeihin sekä erilaisten maanviljelyskoneiden pyöriin, joiden mukana se saattaa kulkeutua hyvinkin kauas tartuntapaikasta. Varsinkin viljaa ja siementä kuljetettaessa rautatievaunuissa, kuorma-autoilla ja muilla kuljetusvälineillä saattaa hukkakauran siementä varista, jollei ajoneuvon kuormatila ole kyllin tiiviisti suljettu. Hukkakauran edellä kerrotulla tavalla tapahtuvan leviämisen estämiseksi lakiehdotuksessa on ehdotettu annettavaksi valtioneuvostolle valta antaa määräyksiä kasvinviljelytuotteiden käsittelyyn, kuljetukseen tai säilytykseen käytettävien välineiden ja laitteiden puhdistamisesta, samoin kuin määräyksiä sanottujen tuotteiden kuljetuksesta sekä sadon, viljelyjätteiden ja lannan varastoinnista, käsittelystä ja käytöstä.

Lakiehdotuksen 7 §:n mukaan alueen haltijan tulee, jos hän tietää tai epäilee tilalla esiintyvän hukkakauraa, viipymättä ilmoittaa siitä sen kunnan maatalouslautakunnalle, jonka toimipiirissä alue sijaitsee. Jollei maatalouslautakunta pysty toteamaan saamiensa näytteiden perusteella, onko kysymyksessä hukkakaura, lautakunnan tulee toimittaa näytteet valtion siementarkastuslaitokselle varmuuden saamiseksi asiasta. Jos siementarkastuslaitos toteaa, että kysymyksessä on hukkakaura, tulee sen viipymättä tehdä siitä ilmoitus maatalouslautakunnalle. Saatuaan tässä mainitun tiedon lautakunnan tulee, tarvittaessa yhteistoiminnassa paikallisen neuvontajärjestön toimihenkilöiden kanssa, selvittää alueen haltijalle, millä tavalla hukkakaura voidaan tehokkaimmin hävittää. Lautakunnan on myös valvottava, että näihin hävittämistoimenpiteisiin ryhdytään. Maatalouslautakunnan tulee lisäksi selvittää, onko hukkakauran esiintyminen kunnan alueella niin merkittävää, että sen hävittämiseksi olisi laadittava erityinen torjuntasuunnitelma. Jos lautakunnan mielestä sellaista on pidettävä tarpeellisena, tulee sen alistaa asia maataloustoimistolle. Kun torjuntasuunnitelman laatiminen, varsinkin jos se koskee useamman kunnan alueita, on verrattain laaja ja asiantuntemusta vaativa tehtävä, on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että maataloustoimisto käyttää apunaan paikallisen maatalouskeskuksen, maanviljelyseuran tai talousseuran asiantuntija-apua. Koska suunnitelman laatiminen ja varsinkin sen toteuttaminen saattaa vaatia melkoisesti ylei-

siä varoja, on lakiehdotuksessa edellytetty, että suunnitelman laatimiseen on saatava maatilahallituksen suostumus sekä että laadittu torjuntasuunnitelma on alistettava maatilahallituksen vahvistettavaksi.

Lakiehdotuksen 9 §:ään on otettu säännös, joka velvoittaa alueen omistajan tai haltijan pitämään mahdollisuuksiensa mukaan alueensa vapaana olevista hukkakurayksilöistä, jollei alueelle ole voimassa torjuntasuunnitelmaa. Vastaavanlainen säännös on myös muiden pohjoismaiden hukkakauralainsäädännössä. Hukkakauran hävittämissuunnitelma tulisi laatia ja vahvistaa vain alueille, joissa hukkakauraa esiintyy niin paljon, että sitä ei katsota voitavan pitää vapaana röyhyllä olevista hukkakurayksilöistä.

Kun alueen haltijalle asetettujen velvollisuuksien täyttäminen saattaa muodostua hänen taloudellinen asemansa huomioon ottaen kohtuuttoman raskaaksi, voidaan lakiehdotuksen mukaan hukkakauran hävittämiskustannukset korvata hänelle valtion varoista osaksi tai kokonaan.

Huomioon ottaen hukkakaurasta alueen viljelylle aiheutuvat haitat sekä ne kustannukset, jotka alueen haltijalle voivat koitua hukkakauran hävittämisvelvollisuudesta, on katsottu tarpeelliseksi asettaa sille, joka luovuttaa tai vuokraa hukkakauran saastuttaman alueen, velvollisuus ilmoittaa hukkakauran esiintymisestä toiselle sopimuspuolelle. Vastaava ilmoitusvelvollisuus on myös silloin, kun hukkakauran saastuttamalta tilalta luovutetaan viljaa tai siemeniä tahi muita lakiehdotuksessa tarkoitettuja tuotteita tai tavaroita.

Esitykseen sisältyvä lakiehdotus on yhdenmukainen sen lakiehdotuksen kanssa, joka sisältyi vuoden 1975 ensimmäisillä valtiopäivillä Eduskunnalle annettuun, mutta rauenneeseen esitykseen laiksi hukkakauran torjunnasta (n:o 9/1975 vp.).

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

hukkakauran torjunnasta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Hukkakauran leviämisen estämiseksi ja hävittämiseksi ryhdytään jäljempänä tässä laissa säädettyihin toimenpiteisiin.

Asetuksella voidaan säätää, että tämän lain säännöksiä sovelletaan vastaavasti muuhunkin luonnonvaraiseen kauralajiin.

2 §.

Puitua ja puimatonta viljaa, siemeniä, heinää, olkea, akanoita, viljan ja siemenien puhdistus- ja lajittelujätteitä, kotieläinten lantaa, maa-ainesta ja maanparannusaineita, jotka ovat peräisin alueelta, jolla on todettu röyhyllä olevia hukkakurayksilöitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa sellaiseen käyttöön, johon liittyy hukkakauran leviämisen vaara, ellei esitetä selvitystä siitä, että luovutettava tuote- tai tavaraerä on vapaa hukkakaurasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulta alueelta ei saa kuljettaa, eikä sieltä peräisin olevia sanotussa momentissa mainittuja tuotteita tai tavaroita säilyttää eikä käsitellä siten, että siitä saattaa aiheutua hukkakauran leviämisen vaara.

3 §.

Maahan tuotua viljaa ja siementä, jossa on todettu esiintyvän hukkakauraa, ei saa myydä eikä luovuttaa sellaiseen käyttöön, johon liittyy hukkakauran leviämisen vaara.

4 §.

Sen, jolla on hukkakauraa sisältävää viljan tai siementavaran puhdistus- tai lajittelujätettä, on poltettava tai muuten hävitettävä se siten, ettei hukkakauran leviämisen vaaraa aiheudu.

5 §.

Koristetarkoituksiin käytettävää tavaraa, joka sisältää hukkakauraa, ei saa pitää kaupan eikä muutenkaan luovuttaa.

6 §.

Valtioneuvosto voi antaa määräyksiä 2 §:ssä mainittujen tuotteiden ja tavaroiden käsittelystä, säilyttämisestä ja kuljettamisesta sekä käytettyjen välineiden, varastojen, päällyksien ja laitteiden puhdistamisesta.

7 §.

Sen, joka tietää tai epäilee, että hänen omistusoikeuden tai muun oikeuden perusteella hallitsemallaan alueella esiintyy hukkakauraa, on siitä viipymättä ilmoitettava asianomaisen kunnan maatalouslautakunnalle.

8 §.

Saatuaan 7 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai muulla tavalla tiedon hukkakauran mahdollisesta esiintymisestä on maatalouslautakunnan toimesta viipymättä suoritettava alueella katselmus. Mikäli maatalouslautakunta ei voi varmasti todeta, onko kysymyksessä hukkakaura, on näyte hukkakauraksi epäillystä kasvista lähetettävä valtion siementarkastuslaitokselle. Kun hukkakauran esiintyminen on todettu, on maatalouslautakunnan viipymättä tehtävä ilmoitus asianomaiselle maataloustoimistolle sekä ryhdyttävä toimenpiteisiin hukkakauran hävittämiseksi. Jos maatalouslautakunta katsoo, että hukkakauran esiintymisalueelle on laadittava torjuntasuunnitelma, on sen tehtävä siitä ehdotus maataloustoimistolle.

Milloin maataloustoimisto katsoo torjuntasuunnitelman tarpeelliseksi, sen on ryhdyttävä viipymättä toimenpiteisiin suunnitelman laatimiseksi saatuaan siihen maatilahallituksen suostumuksen. Torjuntasuunnitelman vahvistaa maatilahallitus.

9 §.

Milloin alueella esiintyy hukkakauraa, on alueen haltijan ryhdyttävä torjuntasuunitelman edellyttämiin toimenpiteisiin. Jollei torjuntasuunnitelmaa ole laadittu, on haltija velvollinen mahdollisuuksiensa mukaan pitämään alueen vapaana röyhyllä olevista hukkakaurayksilöistä.

10 §.

Jollei alueen haltija noudata 9 §:n mukaista velvollisuuttaan eikä hän maatalouslautakunnan kehotuksestakaan sitä tee, maataloustoimisto voi suorituttaa hukkakauran hävittämistä tarkoittavat toimenpiteet laiminlyöjän kustannuksella. Kustannukset saadaan periä laiminlyöjältä valtiolle verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin voimassa olevassa järjestyksessä.

11 §.

Jos 9 §:n mukaisen velvollisuuden täyttäminen muodostuu alueen haltijalle hänen taloudellinen asemansa huomioon ottaen raskaaksi, voidaan hukkakauran hävittämisestä aiheutuneet kustannukset korvata tulo- ja menoarvion rajoissa valtion varoista joko kokonaan tai osittain. Korvausta on haettava maatilahallitukselta kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun työ on suoritettu.

12 §.

Jos alue kaupan tai muun sopimuksen perusteella luovutetaan toiselle, luovuttaja tai vuokranantaja on ennen sopimuksen tekoa velvollinen siinä tapauksessa, että alueella esiintyy hukkakauraa, antamaan siitä tiedon toiselle sopimuspuolelle.

Alueen haltija, joka myy tai muulla tavoin luovuttaa viljaa tai siemeniä tahi 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja muita tuotteita tai tavaroita, on velvollinen, mikäli alueella esiintyy hukkakauraa, antamaan siitä luovutuksen yhteydessä tiedon vastaanottajalle. Viljan tai siementen myynnin yhteydessä tieto on annettava kirjallisena.

13 §.

Tämän lain nojalla annettujen määräysten noudattamisen valvonnasta säädetään asetuksella. Maatalouskeskuksia sekä maanviljelys- ja talousseuroja ja niiden keskusjärjestöjä voidaan, siten kuin asetuksella säädetään, käyttää apuna tämän lain mukaisissa tehtävissä.

14 §.

Valvontaviranomaisilla ja 13 §:ssä mainittujen järjestöjen toimihenkilöillä on oikeus päästä alueille, varastoihin ja myyntipaikkoihin sekä oikeus tarkastaa koneita, työkaluja, kuljetuskalustoa, päällyksiä sekä muita paikkoja ja laitoksia, joissa viljaa, siementä tai 2 §:n 1 momentissa mainittuja muita tuotteita tai tavaroita käsitellään, säilytetään tai muuten pidetään. Heillä on myös oikeus ottaa korvauksetta näytteitä tutkimusta varten.

Se, joka hoitaa tämän lain mukaisia tehtäviä, ei saa ilmaista tietoonsa tulleita ammatti- ja liikesalaisuuksia eikä käyttää niitä hyväkseen omassa elinkeinotoiminnassaan.

15 §.

Jos joku rikkoo 2—5 §:n tahi 9 tai 12 §:n säännöksiä taikka 6 §:n nojalla annettuja määräyksiä, tuomittakoon hänet sakkoon.

Ilmoituksen 1 momentissa tarkoitetun rikkomuksen syytteeseen panemisesta tekee valtion puolesta maataloustoimisto.

Milloin rikkomus on vähäinen voi maatalous-toimisto kutenkin jättää ilmoituksen tekemättä.

16 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *V. Ihamuotila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle väliintulosta öljysaastuntaonnettomuuksissa aavalla merellä tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Valtioiden välisen neuvoa-antavan merenkulkujärjestön (IMCO) toimesta Brysselissä järjestetyssä kansainvälisessä konferenssissa, johon Suomi osallistui, hyväksyttiin 29 päivänä marraskuuta 1969 kansainvälinen yleissopimus väliintulosta öljysaastuntaonnettomuuksissa aavalla merellä.

Yleissopimus on luonteeltaan julkisoikeudellinen. Sen tarkoituksena on antaa sopimusvaltioille oikeus ryhtyä aavalla merellä toimenpiteisiin, jotka saattavat olla tarpeellisia estämään, lieventämään tai poistamaan niiden rannikkoon tai siihen liittyviin etuihin kohdistuvaa, meren öljysaastunnasta tai sellaisen uhasta aiheutuvaa vakavaa vaaraa, joka on johtunut merionnettomuudesta tai sellaiseen onnettomuuteen liittyvistä toimista ja jonka järkevästi arvostellen voidaan otaksua johtavan huomattaviin vahingollisiin seurauksiin. Toimenpiteitä ei kuitenkaan saa kohdistaa sota-aluksiin eikä sellaisiin valtion omistamiin tai käyttämiin aluksiin, jotka onnettomuuden tapahtuessa ovat valtion muussa kuin kaupallisessa käytössä.

Yleissopimuksessa on tarkoin määritelty siinä käytettyjen käsitteiden merkitys ja pyritty estämään mielivaltaiset toimenpiteet rannikkovaltioiden taholta. Ennen kuin rannikkovaltio saa ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, sen on neuvoteltava muiden merionnettomuudesta kärsimään joutuneiden valtioiden kanssa. Samoin sen on otettava, mikäli tapauksen kiireellisyys ei muuta vaadi, yhteys lippuvaltioon ja neuvoteltava puolueettomien asiantuntijoiden kanssa sekä ilmoitettava toimenpiteistään kaikille niille, joiden etuja ne voivat koskea. Rannikkovaltion on tehtävä parhaansa estääkseen ihmishengen vaarantaminen, annettava hätään joutuneille apua ja avustettava miehistön kotiutuksessa. On huomattava, ettei sopimus anna valtiolle oikeutta ryhtyä toimenpiteisiin vieran valtion aluevesillä ja ettei se koske myöskään muiden vahinkojen kuin meriliikenteestä johtuvien öljyvahinkojen torjumista. Toimenpiteistä Suomen aluevesillä sellaista alusta kohtaan, joka aiheuttaa öljyvahingon vaaran, säädetään aluksista aiheutuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetussa laissa (668/72).

Toimenpiteiden, joihin rannikkovaltio ryhtyy, tulee olla oikeassa suhteessa sille aiheutuvaan vahinkoon tai vahingonvaaraan. Vahingosta, joka aiheutuu yleissopimuksen määräysten rikkomisesta, rannikkovaltio on korvausvelvollinen.

Yleissopimus sisältää vielä määräyksiä sen soveltamisesta johtuvien riitaisuuksien ratkaisemisesta sopimusvaltioiden kesken. Milloin asiassa ei päästä sovintoon neuvotteluilla, riitakysymys on, jolleivät osapuolet toisin sovi, alistettava jonkun osapuolen vaatimuksesta sovittelumenettelyyn. Ellei sovittelumenetelykään johda tulokseen, on riitapuolten alistettava asia välitysmenettelyyn. Sovittelu- ja välitysmenettelystä on tarkemmat määräykset yleissopimuksen liitteessä.

Sopimus itsessään siis velvoittaa turvautumaan sovittelu- tai välitysmenettelyyn, jollei muusta menettelystä riidan ratkaisemiseksi sovita. Sopimuspuolella ei ole oikeutta torjua sovittelu- ja välitysmenettelyä pelkästään sillä perusteella, että oikeuskeinoja sen omissa tuomioistuimissa kansallisen lain mukaan ei vielä ole käytetty loppuun. Määräys merkitsee poikkeusta yleisesti hyväksytystä sisäisten oikeuskeinojen säännöstä, joten sopimusvaltion on toisen sopimusvaltion vaatiessa välittömästi alistuttava sovittelu- ja välitysmenettelyyn.

Yleissopimus merkitsee asiallisesti, paitsi että se antaa mahdollisuuden kohdistaa toimenpiteitä vieraan valtion lippua käyttävään alukseen, puuttumista kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuun aavan meren vapauden periaatteeseen, josta on määräyksiä aavaa merta koskevassa vuoden 1958 yleissopimuksessa (SopS 6—6/65). Tämä ei kuitenkaan ole ainoa poikkeus sanotusta periaatteesta. Useat valtiot kuten Suomi, ovat omaksuneet aluevesiensä ulkopuolella niin sanotun lisävyöhykkeen, jolla ne harjoittavat määrättyä vallankäyttöä, kuten tulli-, puolueettomuus- tai muuta valvontaa. Samoin useat valtiot ovat perustaneet aluevesiensä ulkopuolelle kalastusvyöhykkeen, jolla kalastusoikeus on pidätetty omille kansalaisille. Voimassa olevan tullisäännön (275/39) mukaan Suomen tulliraja ulottuu

Itämerellä, Suomenlahdella ja Pohjanlahdella eräin poikkeuksin kaksi meripeninkulmaa aluemeren ulkorajaa ulommaksi.

Yleisen kansainvälisen oikeuden mukaan, joka on vahvistettu edellä mainitussa vuoden 1958 yleissopimuksessa, rannikkovaltiolla on myös niin sanottu takaa-ajo-oikeus. Sen mukaan rannikkovaltion viranomaisilla on oikeus jatkaa johonkin rikokseen syyllistyneen kauppa-aluksen takaa-ajoa vielä aavalla merelläkin.

Erinäisten meriapua ja meripelastusta koskevien määräysten yhdenmukaistamiseksi tehty vuoden 1910 kansainvälinen sopimus (SopS 23/23) ja ihmishengen turvaamisesta merellä vuonna 1948 tehty kansainvälinen yleissopimus (SopS 24/53) oikeuttavat sopimusvaltion pelastustarkoituksessa ryhtymään määrättyihin toimenpiteisiin aavalla merellä.

Edellä olevasta käy ilmi, ettei aavan meren vapauden periaate saata olla esteenä silloin, kun muut yleiset tärkeät edut vaativat siihen puuttumista. Puheena olevassa yleissopimuksessa toteutettua järjestelyä on pidettävä tarpeen vaatimana ottaen huomioon, että Suomella on pitkä rannikko, joka on alttiina öljyn aiheuttamalle ympäristön pilaantumiselle. Toisaalta suomalaiset alukset voivat öljynkuljetuksia suorittaessaan joutua yleissopimuksessa tarkoitettujen toimenpiteiden kohteeksi, jolloin on oltava riittävät takeet mielivaltaisten toimenpiteiden ehkäisemisestä ja mahdollisten vahinkojen korvaamiseksi siten, ettei merenkulun etuja tarpeettomasti vaaranneta.

Sopimus siis toisaalta lisää valtion oikeuksia aavalla merellä ja toisaalta se velvoittaa valtion alistumaan sovittelu- ja välitysmenettelyyn muiden sopimuspuolten sitä vaatiessa, jos yleissopimuksessa tarkoitetuista korvauksista syntyy riita. Sopimuspuolten on myös sallittava sovittelulautakunnan ja välitystuomioistuimen saapuminen alueelleen.

Tämä esitys vastaa asiallisesti 22 päivänä marraskuuta 1974 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä eduskunnalle väliintulosta öljysaastuntaonnettomuuksissa aavalla merellä tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (n:o 201/1974 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Edellä olevan nojalla ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Brysselissä 29 päivänä marraskuuta 1969 väliintulosta öljysaastuntaonnettomuuksissa aavalla merellä tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Kun mainittu yleissopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

väliintulosta öljysaastuntaonnettomuuksissa aavalla merellä tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Brysselissä 29 päivänä marraskuuta 1969 väliintulosta öljysaastuntaonnettomuuksissa aavalla merellä tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen sisältyvät määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin niistä on sovittu.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan **Presidentti**

URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

(Suomennos)

KANSAINVÄLINEN YLEISSOPIMUS

väliintulosta öljysaastuntaonnettomuuksissa aavalla merellä

Tämän yleissopimuksen osapuolet,

Tietoisina tarpeesta suojella väestönsä etuja merionnettomuuden vakavilta seuraamuksilta, jotka tuovat mukanaan vaaran öljyn aiheuttamasta meren ja rannikkojen saastumisesta,

Vakuuttuneina siitä, että näiden etujen suojaamiseksi poikkeuksellista laatua olevat toimenpiteet saattavat osoittautua tällaisissa olosuhteissa tarpeellisiksi aavalla merellä ja että nämä toimenpiteet eivät loukkaa aavan meren vapauden periaatetta,

Ovat sopineet seuraavaa:

1 artikla

1. Tämän yleissopimuksen osapuolet voivat ryhtyä aavalla merellä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka saattavat olla tarpeellisia estämään, lieventämään tai poistamaan niiden rannikkoon tai siihen liittyviin etuihin kohdistuvaa meren öljysaastunnasta tai sellaisen uhasta aiheutuvaa vakavaa vaaraa, joka on johtunut merionnettomuudesta tai sellaiseen onnettomuuteen liittyvistä toimista ja jonka järkevästi arvostellen voidaan otaksua johtavan huomattaviin vahingollisiin seuraamuksiin.

2. Tämän yleissopimuksen nojalla ei kuitenkaan saa ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin sotaalusten tai valtion omistamien tai sen käytössä olevien, asianomaisena ajankohtana yksinomaan hallituksen epäkaupallisessa palveluksessa käytettyjen muiden alusten suhteen.

2 artikla

Tässä yleissopimuksessa:

1. "merionnettomuudella" tarkoitetaan alusten yhteentörmäystä, karilleajoa tai muuta merenkulkutapahtumaa, taikka muuta aluksella tai aluksen ulkopuolella sattunutta tapahtu-

INTERNATIONAL CONVENTION

relating to intervention on the high seas in cases of oil pollution casualties

The States Parties to the present Convention,

Conscious of the need to protect the interests of their peoples against the grave consequences of a maritime casualty resulting in danger of oil pollution of sea and coastlines,

Convinced that under these circumstances measures of an exceptional character to protect such interests might be necessary on the high seas and that these measures do not affect the principle of freedom of the high seas,

Have agreed as follows:

Article 1

1. Parties to the present Convention may take such measures on the high seas as may be necessary to prevent, mitigate or eliminate grave and imminent danger to their coastline or related interests from pollution or threat of pollution of the sea by oil, following upon a maritime casualty or acts related to such a casualty, which may reasonably be expected to result in major harmful consequences.

2. However, no measures shall be taken under the present Convention against any warship or other ship owned or operated by a State and used, for the time being, only on government non-commercial service.

Article 2

For the purposes of the present Convention:

1. "maritime casualty" means a collision of ships, stranding or other incident of navigation, or other occurrence on board a ship or external to it resulting in material damage

maa, josta aiheutuu aineellista vahinkoa tai sellaisen välitöntä uhkaa alukselle tai lastille;

2. "aluksella" tarkoitetaan:

a) jokaista mertakulkevaa alusta tyyppiin katsomatta ja

b) jokaista vedessä kelluvaa alusta, lukuunottamatta laitosta tai laitteita, jota käytetään merenpohjan ja sen sisustan varojen tutkimuksessa ja hyväksikäytössä;

3. "öljyllä" tarkoitetaan raaka-, poltto-, diesel- ja voiteluöljyä;

4. "rannikkoon liittyvillä eduilla" tarkoitetaan rannikkovaltion etuja, joita merionnettomuus suoranaisesti loukkaa tai uhkaa, kuten:

a) sellaista toimintaa merenrannikolla, satamassa tai joen suulla, kalastus mukaan luettuna, joka muodostaa olennaisen toimeentulokeinon sitä harjoittaville henkilöille;

b) asianomaisen alueen matkailutoimintaa;

c) rannikkoväestön terveyttä ja asianomaisen alueen hyvinvointia, meren elollisten luonnonvarojen ja eläimistön ja kasviston säilyttäminen mukaan luettuna;

5. "Järjestöllä" tarkoitetaan valtioiden välistä neuvoa-antavaa merenkulkujärjestöä.

3 artikla

Rannikkovaltion oikeuteen ryhtyä 1 artiklan mukaisiin toimenpiteisiin sovelletaan seuraavia määräyksiä:

a) ennen toimenpiteisiin ryhtymistä rannikkovaltion on neuvoteltava muiden merionnettomuudesta kärsimään joutuneiden valtioiden, erityisesti lippuvaltion tai lippuvaltioiden kanssa;

b) rannikkovaltion on viipymättä ilmoitettava aikomistaan toimenpiteistä jokaiselle fyysiselle ja juridiselle henkilölle, joiden etuja se tietää tai neuvottelujen aikana saa tietää niiden koskevan ja joiden voidaan kohtuudella otaksua kärsivän mainituista toimenpiteistä. Rannikkovaltion on otettava näiden henkilöiden esittämät näkökohdat huomioon;

c) ennen kuin mihinkään toimenpiteeseen ryhdytään, rannikkovaltio voi neuvotella puolueettomien asiantuntijoiden kanssa, jotka valitaan järjestön pitämästä luettelosta;

d) erittäin kiireellisissä tapauksissa, jotka vaativat välittömiä toimenpiteitä, rannikkovaltio voi ryhtyä kiireellisen tilanteen edellyttämät

or imminent threat of material damage to a ship or cargo;

2. "ship" means:

a) any sea-going vessel of any type whatsoever, and

b) any floating craft, with the exception of an installation or device engaged in the exploration and exploitation of the resources of the sea-bed and the ocean floor and the subsoil thereof;

3. "oil" means crude oil, fuel oil, diesel oil and lubricating oil;

4. "related interests" means the interests of a coastal State directly affected or threatened by the maritime casualty, such as:

a) maritime coastal, port or estuarine activities, including fisheries activities, constituting an essential means of livelihood of the persons concerned;

b) tourist attractions of the area concerned;

c) the health of the coastal population and the well-being of the area concerned, including conservation of living marine resources and of wildlife;

5. "Organization" means the Inter-Governmental Maritime Consultative Organization.

Article 3

When a coastal State is exercising the right to take measures in accordance with Article 1, the following provisions shall apply:

a) before taking any measures, a coastal State shall proceed to consultations with other States affected by the maritime casualty, particularly with the flag State or States;

b) the coastal State shall notify without delay the proposed measures to any persons physical or corporate known to the coastal State, or made known to it during the consultations, to have interests which can reasonably be expected to be affected by those measures. The coastal State shall take into account any views they may submit;

c) before any measure is taken, the coastal State may proceed to a consultation with independent experts, whose names shall be chosen from a list maintained by the Organization;

d) in cases of extreme urgency requiring measures to be taken immediately, the coastal State may take measures rendered necessary

miin toimenpiteisiin ilmoittamatta tai neuvottelematta niistä etukäteen tai jatkamatta jo aloitettuja neuvotteluja;

e) rannikkovaltion on ennen ryhtymistään sanottuihin toimenpiteisiin ja niiden kuluessa tehtävä parhaansa estääkseen ihmishengen vaarantumisen, annettava hätään joutuneille henkilöille kaikkea heidän tarvitsemaansa apua ja tarvittaessa helpotettava alusten miehistön kotiuttamista estämättä tätä millään tavoin;

f) toimenpiteistä, joihin on ryhdytty 1 artiklan nojalla, on tiedotettava viipymättä asianomaisille valtioille ja tiedossa oleville asianomaisille fyysisille ja juridisille henkilöille samoin kuin järjestön pääsihteerille.

by the urgency of the situation, without prior notification or consultation or without continuing consultations already begun;

e) a coastal State shall, before taking such measures and during their course, use its best endeavours to avoid any risk to human life, and to afford persons in distress any assistance of which they may stand in need, and in appropriate cases to facilitate the repatriation of ships' crews, and to raise no obstacle thereto;

f) measures which have been taken in application of Article 1 shall be notified without delay to the States and to the known physical or corporate persons concerned, as well as to the Secretary-General of the Organization.

4 artikla

1. Tämän yleissopimuksen 3 artiklassa tarkoitettu asiantuntijaluettelo on laadittava ja ylläpidettävä järjestön valvonnassa. Järjestön tulee laatia luettelon kannalta tarpeelliset asianmukaiset määräykset, tarvittavat kelpoisuusvaatimukset niihin luettuina.

2. Järjestön jäsenvaltiot ja tämän yleissopimuksen osapuolet voivat tehdä nimityksiä luetteloon. Asiantuntijoille maksetaan palvelusten perusteella korvaus, jonka suorittavat ne valtiot, jotka näitä palveluksia käyttävät hyväkseen.

Article 4

1. Under the supervision of the Organization, there shall be set up and maintained the list of experts contemplated by Article 3 of the present Convention, and the Organization shall make necessary and appropriate regulations in connexion therewith, including the determination of the required qualifications.

2. Nominations to the list may be made by Member States of the Organization and by Parties to this Convention. The experts shall be paid on the basis of services rendered by the States utilizing those services.

5 artikla

1. Toimenpiteiden, joihin rannikkovaltio ryhtyy 1 artiklan nojalla, tulee olla oikeassa suhteessa sille aiheutuvaan vahinkoon tai vahingonvaaraan.

2. Sellaiset toimenpiteet eivät saa ylittää sitä, mikä on välttämätöntä 1 artiklassa mainitun tavoitteen saavuttamiseksi, ja niiden tulee päättyä heti, kun tuo tavoite on saavutettu; toimenpiteillä ei saa tarpeettomasti puuttua asiassa osallisena olevan lippuvaltion, kolmannen valtion, tai kenenkään fyysisen tai juridisen henkilön oikeuksiin ja etuihin.

3. Harkittaessa, ovatko toimenpiteet oikeassa suhteessa vahinkoon, on otettava huomioon:

a) uhkana olevan vahingon laajuus ja todennäköisyys, ellei kysymyksessä oleviin toimenpiteisiin ryhdytä;

Article 5

1. Measures taken by the coastal State in accordance with Article 1 shall be proportionate to the damage actual or threatened to it.

2. Such measures shall not go beyond what is reasonably necessary to achieve the end mentioned in Article 1 and shall cease as soon as that end has been achieved; they shall not unnecessarily interfere with the rights and interests of the flag State, third States and of any persons, physical or corporte, concerned.

3. In considering whether the measures are proportionate to the damage, account shall be taken of:

a) the extent and probability of imminent damage if those measures are not taken; and

b) näiden toimenpiteiden todennäköinen tehokkuus; ja

c) vahingon suuruus, joka saattaa aiheutua näistä toimenpiteistä.

6 artikla

Jokainen sopimuspuoli, joka on ryhtynyt tämän yleissopimuksen määräysten vastaisiin toimenpiteisiin, aiheuttaen vahinkoa muille, on velvollinen suorittamaan korvausta niistä aiheutuneista vahingoista siihen määrään kuin ne ylittävät sen, mikä olisi ollut perustellusti tarpeen 1 artiklassa mainitun tavoitteen saavuttamiseksi.

7 artikla

Ellei erityisesti ole toisin määrätty, mikään tämän yleissopimuksen määräys ei muuta eikä loukkaa mitään muutoin sovellettavaa velvollisuutta, oikeutta, etua tai erivapautta eikä riistä miltään sopimuspuolelta eikä asianosaiselta fyysiseltä tai juridiselta henkilöltä mitään muutoin sovellettavaa korvauksensaantimahdollisuutta.

8 artikla

1. Kaikki osapuolten välillä syntyvät erimielisyydet siitä, ovatko toimenpiteet, joihin on ryhdytty 1 artiklan nojalla, olleet tämän yleissopimuksen vastaisia, onko 6 artiklan nojalla maksettava vahingonkorvausta ja sellaisen vahingonkorvauksen määrä on, ellei asiaa sopimuspuolten kesken tai toimenpiteisiin ryhtyneen sopimuspuolen ja vahingonkorvausta vaativien fyysisten tai juridisten henkilöiden kesken ole neuvottelemalla saatu ratkaistua ja elleivät osapuolet toisin sovi, alistettava jonkin osapuolen pyynnöstä sovittelumenettelyyn tai, jollei sovittelumenettely johda tulokseen, välitysmenettelyyn tämän yleissopimuksen liitteessä määrätyllä tavalla.

2. Toimenpiteisiin ryhtyneellä sopimuspuolella ei ole oikeutta torjua edellisen kohdan määräysten mukaista sovittelu- tai välitysmenettelypyyntöä pelkästään sillä perusteella, että korvauksensaantimahdollisuuksia sen omassa tuomioistuimessa ei sen kansallisen lain mukaan ole vielä käytetty loppuun.

9 artikla

1. Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten 31 päivään joulukuuta 1970 saakka, ja on sen jälkeen avoinna liittymistä varten.

b) the likelihood of those measures being effective; and

c) the extent of the damage which may be caused by such measures.

Article 6

Any Party which has taken measures in contravention of the provisions of the present Convention causing damage to others, shall be obliged to pay compensation to the extent of the damage caused by measures which exceed those reasonably necessary to achieve the end mentioned in Article 1.

Article 7

Except as specifically provided, nothing in the present Convention shall prejudice any otherwise applicable right, duty, privilege or immunity or deprive any of the Parties or any interested physical or corporate person of any remedy otherwise applicable.

Article 8

1. Any controversy between the Parties as to whether measures taken under Article 1 were in contravention of the provisions of the present Convention, to whether compensation is obliged to be paid under Article 6, and to the amount of such compensation shall, if settlement by negotiation between the Parties involved or between the Party which took the measures and the physical or corporate claimants has not been possible, and if the Parties do not otherwise agree, be submitted upon request of any of the Parties concerned to conciliation or, if conciliation does not succeed, to arbitration, as set out in the Annex to the present Convention.

2. The Party which took the measures shall not be entitled to refuse a request for conciliation or arbitration under provisions of the preceding paragraph solely on the grounds that any remedies under municipal law in its own courts have not been exhausted.

Article 9

1. The present Convention shall remain open for signature until 31 December 1970 and shall thereafter remain open for accession.

2. Yhdistyneiden Kansakuntien, tai sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön jäsenvaltiot tai Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön osapuolet voivat tulla tämän yleissopimuksen osapuoliksi:

a) allekirjoittamalla sen ilman ratifiointia tai hyväksymistä koskevaa varaumaa;
b) allekirjoittamalla sen ratifiointia tai hyväksymistä koskevin varaumin, jota seuraa ratifioiminen tai hyväksyminen; tai
c) liittymällä siihen.

10 artikla

1. Ratifioiminen, hyväksyminen tai liittyminen tapahtuu tallettamalla tätä koskeva asianmukainen ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja järjestön pääsihteerin huostaan.
2. Jokaisen ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan, joka talletetaan sen jälkeen, kun yleissopimuksen muutos on tullut voimaan kaikkien yleissopimuksen osapuolten osalta tai kun kaikki muutoksen voimaantulon edellyttämät toimenpiteet on näiden osapuolten osalta suoritettu, on katsottava koskevan yleissopimusta sen muutetussa muodossa.

11 artikla

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona viidentoista valtion hallitukset ovat joko allekirjoittaneet sen tekemättä ratifioimista tai hyväksymistä koskevaa varaumaa tai tallettaneet ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa järjestön pääsihteerin huostaan.

2. Jokaisen valtion osalta, joka ratifioi tai hyväksyy tämän yleissopimuksen tai liittyy siihen myöhemmin, tämä yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun tämä valtio on tallettanut asianmukaisen ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

12 artikla

1. Sopimuspuoli voi sanoa irti tämän yleissopimuksen milloin tahansa sen päivän jälkeen, jona yleissopimus tulee sen osalta voimaan.
2. Irtisanominen on tehtävä tallettamalla sitä koskeva asiakirja järjestön pääsihteerin huostaan.

2. States Members of the United Nations or any of the Specialized Agencies or of the International Atomic Energy Agency or Parties to the Statute of the International Court of Justice may become Parties to this Convention by:
a) signature without reservation as to ratification, acceptance or approval;
b) signature subject to ratification, acceptance or approval followed by ratification, acceptance or approval; or
c) accession.

Article 10

1. Ratification, acceptance, approval or accession shall be effected by the deposit of a formal instrument to that effect with the Secretary-General of the Organization.
2. Any instrument of ratification, acceptance, approval or accession deposited after the entry into force of an amendment to the present Convention with respect to all existing Parties or after the completion of all measures required for the entry into force of the amendment with respect to those Parties shall be deemed to apply to the Convention as modified by the amendment.

Article 11

1. The present Convention shall enter into force on the ninetieth day following the date on which Governments of fifteen States have either signed it without reservation as to ratification, acceptance or approval or have deposited instruments of ratification, acceptance, approval or accession with the Secretary-General of the Organization.
2. For each State which subsequently ratifies, accepts, approves or accedes to it the present Convention shall come into force on the ninetieth day after deposit by such State of the appropriate instrument.

Article 12

1. The present Convention may be denounced by any Party at any time after the date on which the Convention comes into force for that State.
2. Denunciation shall be effected by the deposit of an instrument with the Secretary-General of the Organization.

3. Irtisanominen tulee voimaan yhden vuoden tai irtisanomisasiakirjassa mahdollisesti määrätyn pitemmän ajan kuluttua siitä, kun asiakirja on talletettu järjestön pääsihteerin huostaan.

13 artikla

1. Yhdistyneet Kansakunnat sen ollessa vastuussa jonkin alueen hallinnosta tai jokaisen tämän yleissopimuksen osapuolena oleva valtio sen vastatessa jonkin alueen kansainvälisistä suhteista, neuvottelee mahdollisimman pian tuon alueen asianomaisten viranomaisten kanssa tai ryhtyy muihin asianmukaisiin toimenpiteisiin tämän yleissopimuksen ulottamiseksi koskemaan sellaista aluetta ja se voi milloin tahansa ilmoittaa kirjallisesti järjestön pääsihteerille, että tämä yleissopimus on ulotettu koskemaan tuota aluetta.

2. Tätä yleissopimusta sovelletaan ilmoituksessa mainittuun alueeseen ilmoituksen saapumispäivästä tai muusta ilmoituksessa mahdollisesti määrätystä päivästä alkaen.

3. Yhdistyneet Kansakunnat tai jokainen tämän yleissopimuksen osapuoli, joka on tehnyt tämän artiklan 1 kohdan mukaisen ilmoituksen voi milloin tahansa sen päivän jälkeen, jona yleissopimuksen soveltaminen on ulotettu koskemaan jotakin aluetta, ilmoittaa kirjallisesti järjestön pääsihteerille, että tämän yleissopimuksen soveltaminen ilmoituksessa määrätyllä alueella lakkaa yhden vuoden tai ilmoituksessa mahdollisesti määrätyn pitemmän ajan kuluttua siitä päivästä, kun järjestön pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

4. Tämän yleissopimuksen ulottaminen koskemaan edellä mainitulla tavalla ilmoitettua aluetta lakkaa yhden vuoden tai ilmoituksessa mahdollisesti mainitun pitemmän ajan kuluttua siitä päivästä, jona järjestön pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

14 artikla

1. Järjestö voi kutsua koolle kokouksen tarkistamaan tai muuttamaan tätä yleissopimusta.

2. Järjestön on kutsuttava koolle tämän yleissopimuksen osapuolina olevien valtioiden kokous tämän yleissopimuksen tarkistamiseksi tai muuttamiseksi kun vähintään kolmososa sopimuspuolista sitä pyytää.

3. A denunciation shall take effect one year, or such longer period as may be specified in the instrument of denunciation, after its deposit with the Secretary-General of the Organization.

Article 13

1. The United Nations where it is the administering authority for a territory, or any State Party to the present Convention responsible for the international relations of a territory, shall as soon as possible consult with the appropriate authorities of such territories or take such other measures as may be appropriate, in order to extend the present Convention to that territory and may at any time by notification in writing to the Secretary-General of the Organization declare that the present Convention shall extend to such territory.

2. The present Convention shall, from the date of receipt of the notification or from such other date as may be specified in the notification, extend to the territory named therein.

3. The United Nations, or any Party which has made a declaration under paragraph 1 of this Article may at any time after the date on which the Convention has been so extended to any territory declare by notification in writing to the Secretary-General of the Organization that the present Convention shall cease to extend to any such territory named in the notification.

4. The present Convention shall cease to extend to any territory mentioned in such notification one year, or such longer period as may be specified therein, after the date of receipt of the notification by the Secretary-General of the Organization.

Article 14

1. A Conference for the purpose of revising or amending the present Convention may be convened by the Organization.

2. The Organization shall convene a Conference of the States Parties to the present Convention for revising or amending the present Convention at the request of not less than one-third of the Parties.

15 artikla

1. Tämä yleissopimus talletetaan järjestön pääsihteerin huostaan.

2. Järjestön pääsihteerin on:

a) ilmoitettava kaikille yleissopimuksen allekirjoittaneille tai siihen liittyneille valtioille:

i) jokainen uusi allekirjoitus tai asiakirjan talletus ja allekirjoituksen tai talletuksen päivämäärä;

ii) jokaisen tätä yleissopimusta koskevan irtisanomisasiakirjan talletus ja talletuksen päivämäärä;

iii) tämän yleissopimuksen ulottaminen 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti jollekin alueelle ja tällaisen ulottamisen lakkaaminen saman artiklan 4 kohdan mukaisesti, mainiten jokaisessa tapauksessa päivämäärän, jona tämän yleissopimuksen ulottaminen jollekin alueelle on alkanut tai päättyy.

b) toimitettava oikeaksi todistetut jäljennökset tästä yleissopimuksesta kaikille allekirjoittajavaltioille ja kaikille tähän yleissopimukseen liittyneille valtioille.

16 artikla

Heti tämän yleissopimuksen tultua voimaan järjestön pääsihteerin on toimitettava sen teksti Yhdistyneiden Kansakuntien sihteeristölle Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaisesti kirjattavaksi ja julkaistavaksi.

17 artikla

Tämä yleissopimus on laadittu yhtenä ainoana englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, molempien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaisia. Viralliset venäjän- ja espanjankieliset käännökset on valmistettava ja talletettava allekirjoitetun alkuperäiskappaleen kanssa.

Minkä vakuudeksi allekirjoittaneet, asianomaisten hallitusten sitä varten asianmukaisesti valtuuttamina ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Brysselissä 29 päivänä marraskuuta 1969.

Article 15

1. The present Convention shall be deposited with the Secretary-General of the Organization.

2. The Secretary-General of the Organization shall:

a) inform all States which have signed or acceded to the Convention of:

i) each new signature or deposit of instrument together with the date thereof;

ii) the deposit of any instrument of denunciation of this Convention together with the date of the deposit;

iii) the extension of the present Convention to any territory under paragraph 1 of Article 13 and of the termination of any such extension under the provisions of paragraph 4 of that Article stating in each case the date on which the present Convention has been or will cease to be so extended;

b) transmit certified true copies of the present Convention to all Signatory States and to all States which accede to the present Convention.

Article 16

As soon as the present Convention comes into force, the text shall be transmitted by the Secretary-General of the Organization to the Secretariat of the United Nations for registration and publication in accordande with Article 102 of the Charter of the United Nations.

Article 17

The present Convention is established in a single copy in the English and French languages, both texts being equally authentic. Official translations in the Russian and Spanish languages shall be prepared and deposited with the signed original.

In witness whereof the undersigned being duly authorized by their respective Governments for that purpose have signed the present Convention.

Done at Brussels this twenty-ninth day of November 1969.

Liite

I luku

Sovittelumenettely

1 artikla

Elleivät asianomaiset osapuolet toisin päätä, noudatetaan sovittelymenettelyssä tämän luvun määräyksiä.

2 artikla

1. Toisen osapuolen esitettyä yleissopimuksen 8 artiklan mukaisen pyynnön toiselle osapuolelle, on muodostettava sovittelumenettelylautakunta.

2. Osapuolen esittämän sovittelumenettelypyynnön tulee käsittää selostus tapahtuneesta sekä kaikki siihen liittyvät asiakirjat.

3. Mikäli menettelytavasta on sovittu kahden osapuolen välillä, kaikki muut osapuolet, joiden kansalaisia tai omaisuutta samat toimenpiteet ovat kohdanneet tai se, joka rannikkovaltiona on ryhtynyt samanlaisiin toimenpiteisiin, voi yhtyä sovittelumenettelyyn antamalla tätä koskevan kirjallisen ilmoituksen osapuolille, jotka ovat aloittaneet tämän menettelyn, ellei joku viimeksi mainituista osapuolista tätä vastusta.

3 artikla

1. Sovittelumenettelylautakunnassa on kolme jäsentä, joista yhden nimittää väliintulotoimenpiteisiin ryhtynyt rantavaltio, yhden nimittää valtio, jonka kansalaisiin tai omaisuuteen nämä toimenpiteet kohdistuvat ja kolmas, joka toimii lautakunnan puheenjohtajana, nimitetään kahden varsinaisen jäsenen yhteisellä sopimuksella.

2. Nämä sovittelijat valitaan henkilöiden luettelosta, joka on laadittu alempana 4 artiklassa määrätyllä tavalla.

3. Ellei osapuoli, jolle pyyntö sovittelumenettelystä on tehty, ole 60 päivän kuluessa pyynnön saamisesta ilmoittanut toiselle riidan osapuolelle hänen tehtävänään olevan sovittelijan nimittämisestä tai jos 30 päivän kuluessa toisen jäsenen nimittämisestä osapuolten mää-

Annex

Chapter I

Conciliation

Article 1

Provided the Parties concerned do not decide otherwise, the procedure for conciliation shall be in accordance with the rules set out in this Chapter.

Article 2

1. A Conciliation Commission shall be established upon the request of one Party addressed to another in application of Article 8 of the Convention.

2. The request for conciliation submitted by a Party shall consist of a statement of the case together with any supporting documents.

3. If a procedure has been initiated between two Parties, any other Party the nationals or property of which have been affected by the same measures, or which is a coastal State having taken similar measures, may join in the conciliation procedure by giving written notice to the Parties which have originally initiated the procedure unless either of the latter Parties object to such joinder.

Article 3

1. The Conciliation Commission shall be composed of three members: one nominated by the coastal State which took the measures, one nominated by the State the nationals or property of which have been affected by those measures and a third, who shall preside over Commission and shall be nominated by agreement between the two original members.

2. The Conciliators shall be selected from a list previously drawn up in accordance with the procedure set out in Article 4 below.

3. If within a period of 60 days from the date of receipt of the request for conciliation, the Party to which such request is made has not given notice to the other Party to the controversy of the nomination of the Conciliator for whose selection it is responsible,

räämään lautakuntaan nämä kaksi sovittelijaa eivät ole voineet määrätä yhteisesti lautakunnan puheenjohtajaa, järjestön pääsihteerin tulee jomman kumman osapuolen pyynnöstä suorittaa 30 päivän kuluessa tarvittava nimitys. Lautakuntaan näin määrättävät jäsenet on valittava edellisessä kohdassa mainitusta luettelosta.

4. Lautakunnan puheenjohtaja ei missään tapauksessa saa olla eikä olla ollut kummankaan menettelyn osapuolen kansalainen valittakoon hänet mitä tahansa menettelytapaa noudattaen.

4 artikla

1. Artiklassa 3 mainittu luettelo, jonka järjestö pitää ajan tasalla, on kokoonpantu sopimuspuolten valitsemista kykenevistä henkilöistä. Jokainen sopimuspuoli valitsee luetteloon neljä henkilöä, joiden ei välttämättä tule olla sen kansalaisia. Nimitykset tehdään kuudeksi vuodeksi ja ne ovat uudistettavissa.

2. Luettelossa olevan henkilön kuollessa tai erotessa sopimuspuoli, joka on nimittänyt tällaisen henkilön, voi nimittää sijaisen tehtävään jäljellä olevaksi ajaksi.

5 artikla

1. Elleivät osapuolet toisin sovi, sovittelumenettelylautakunta tekee itse menettelytapasääntönsä, jotka sallivat kaikissa tapauksissa oikeudenmukaisen kuulustelun. Tutkinnan suhteen lautakunta, ellei se yksimielisesti toisin päätä, noudattaa 18 päivänä lokakuuta 1907 kansainvälisten riitaisuuksien sovinnollisesta ratkaisemisesta tehdyn Haagin yleissopimuksen III luvun määräyksiä.

2. Sovittelumenettelylautakunnassa edustavat osapuolia asiamiehet, joiden tehtävänä on toimia välittäjänä osapuolten ja lautakunnan välillä. Jokainen osapuoli voi käyttää myös apuna tarkoitukseen nimeämiään neuvonantajia ja asiantuntijoita ja pyytää kuultavaksi kaikkia niitä henkilöitä, joiden todistusta osapuoli pitää hyödyllisenä.

3. Lautakunnalla on oikeus pyytää selvityksiä osapuolten asiamiehiltä, neuvonantajilta ja asiantuntijoilta samoin kuin kaikilta niiltä hen-

or if, within a period of 30 days from the date of nomination of the second of the members of the Commission to be designated by the Parties, the first two Conciliators have not been able to designate by common agreement the Charman of the Commission, the Secretary-General of the Organization shall upon request of either Party and within a period of 30 days, proceed to the required nomination. The members of the Commission thus nominated shall be selected from the list prescribed in the preceding paragraph.

4. In no case shall the Chairman of the Commission be or have been a national of one of the original Parties to the procedure, whatever the method of his nomination.

Article 4

1. The list prescribed in Article 3 above shall consist of qualified persons designated by the Parties and shall be kept up to date by the Organization. Each Party may designate for inclusion on the list four persons, who shall not necessarily be its nationals. The nominations shall be for periods of six years each and shall be renewable.

2. In the case of the decease or resignation of a person whose name appears on the list, the Party which nominated such person shall be permitted to nominate a replacement for the remainder of the term of office.

Article 5

1. Provided the Parties do not agree otherwise, the Conciliation Commission shall establish its own procedures, which shall in all cases permit a fair hearing. As regards examination, the Commission, unless it unanimously decides otherwise, shall conform with the provisions of Chapter III of The Hague Convention for the Peaceful Settlement of International Disputes of 18 October 1907.

2. The Parties shall be represented before the Conciliation Commission by agents whose duty shall be to act as intermediaries between the Parties and the Commission. Each of the Parties may seek also the assistance of advisers and experts nominated by it for this purpose and may request the hearing of all persons whose evidence the Party considers useful.

3. The Commission shall have the right to request explanations from agents, advisers and experts of the Parties as well as from any

kilöiltä, joita se katsoo näiden hallitusten luvalla olevan tarpeellista kuulla.

6 artikla

Mikäli osapuolet eivät toisin sovi, sovittelumenettelylautakunnan päätökset tehdään äänten enemmistöllä ja lautakunta ei voi tuoda julki erimielisyyden perustetta elleivät kaikki sen jäsenet ole läsnä.

7 artikla

Osapuolten on helpotettava sovittelumenettelylautakunnan työtä ja erityisesti lainsäädäntönsä mukaisesti ja käyttäen kaikkia käytettävissä olevia keinoja:

a) toimitettava lautakunnalle tarpeelliset asiakirjat ja tiedot;

b) oikeuttaa lautakunta saapumaan niiden alueelle kuulemaan todistajia ja asiantuntijoita ja käymään tapahtumapaikalla.

8 artikla

Sovittelumenettelylautakunnan tehtävänä on riidan kohteena olevien kysymysten selventäminen, kerätä tässä tarkoituksessa tutkinnan avulla tai muilla keinoin kaikki tarpeelliset tiedot ja pyrkiä saamaan sovinto osapuolten välillä. Tutkittuaan tapauksen lautakunnan tulee ilmoittaa osapuolille suositus, joka lautakunnan mielestä on tapaukseen sovelias ja asettaa määräaika, joka ei saa olla 90 päivää pitempi, jonka kuluessa osapuolten on ilmoitettava hyväksyvätkö ne suosituksen tai ei.

9 artikla

Suosituksen on oltava perusteltu. Mikäli suositus ei edusta kokonaisuudessaan tai osittain lautakunnan yksimielistä mielipidettä, jokainen sovittelija on oikeutettu ilmoittamaan erikseen mielipiteensä.

10 artikla

Sovittelumenettelyn katsotaan epäonnistuneen, jos 90 päivän kuluttua sen jälkeen, kun osapuolet ovat saaneet ilmoituksen suosituksesta, kumpikaan osapuoli ei ole ilmoittanut toiselle osapuolelle hyväksyneensä suositusta. Sovittelumenettely katsotaan myös epäonnistuneeksi, ellei lautakuntaa ole muodostettu 3 artiklan 3 kohdassa mainitun ajan kuluessa,

persons whom, with the consent of their Governments, it may deem useful to call.

Article 6

Provided the Parties do not agree otherwise, decisions of the Conciliation Commission shall be taken by a majority vote and the Commission shall not pronounce on the substance of the controversy unless all its members are present.

Article 7

The Parties shall facilitate the work of the Conciliation Commission and in particular, in accordance with their legislation, and using all means at their disposal:

a) provide the Commission with the necessary documents and information;

b) enable the Commission to enter their territory, to hear witnesses or experts, and to visit the scene.

Article 8

The task of the Conciliation Commission will be to clarify the matters under dispute, to assemble for this purpose all relevant information by means of examination or other means, and to endeavour to reconcile the Parties. After examining the case, the Commission shall communicate to the Parties a recommendation which appears to the Commission to be appropriate to the matter and shall fix a period of not more than 90 days within which the Parties are called upon to state whether or not they accept the recommendation.

Article 9

The recommendation shall be accompanied by a statement of reasons. If the recommendation does not represent in whole or in part the unanimous opinion of the Commission, any Conciliator shall be entitled to deliver a separate opinion.

Article 10

A conciliation shall be deemed unsuccessful if, 90 days after the Parties have been notified of the recommendation, either Party shall not have notified the other Party of its acceptance of the recommendation. Conciliation shall likewise be deemed unsuccessful if the Commission shall not have been established within the period prescribed in the third para-

tai mikäli osapuolet eivät ole toisin sopineet, jos lautakunta ei ole tehnyt suositustaan vuoden kuluessa päivästä, jolloin lautakunnan puheenjohtaja valittiin.

11 artikla

1. Lautakunnan jokainen jäsen saa työstään korvauksen, joka määrätään osapuolten välisellä sopimuksella, josta kumpikin suorittaa yhtäsuuren osuuden.

2. Lautakunnan työstä aiheutuneiden muiden kulujen korvaaminen jaetaan samalla tavoin.

12 artikla

Riidan osapuolet voivat milloin tahansa sovittelumenettelyn kestäessä sopia erilaisen menettelyn käyttämisestä riidan ratkaisemisessa.

graph of Article 3 above, or provided the Parties have not agreed otherwise, if the Commission shall not have issued its recommendation within one year from the date on which the Chairman of the Commission was nominated.

Article 11

1. Each member of the Commission shall receive remuneration for his work, such remuneration to be fixed by agreement between the Parties which shall each contribute an equal proportion.

2. Contributions for miscellaneous expenditure incurred by the work of the Commission shall be apportioned in the same manner.

Article 12

The parties to the controversy may at any time during the conciliation procedure decide in agreement to have recourse to a different procedure for settlement of disputes.

II luku

Välitysmenettely

13 artikla

1. Välitysmenettelyssä noudatetaan, elleivät osapuolet toisin päätä, tämän luvun määräyksiä.

2. Kun sovittelumenettely epäonnistuu, pyyntö välitysmenettelystä on esitettävä 180 päivän kuluessa sovittelymenettelyn epäonnistumisesta.

14 artikla

Välitystuomioistuimessa on kolme jäsentä: yksi toimenpiteisiin ryhtyneen rannikkovaltion nimittämä välimies, yksi sen valtion, jonka kansalaisiin tai omaisuuteen nämä toimenpiteet ovat kohdistuneet, nimittämä välimies ja yksi kahden ensin nimetyn yhteisestä sopimuksesta valittu välimies, joka toimii puheenjohtajana.

15 artikla

1. Ellei välitystuomioistuimen puheenjohtajaa ole valittu 60 päivän kuluessa toisen välimiehen nimittämisestä, järjestön pääsihteerin on uuden 60 päivän määräajan kuluessa jommankumman osapuolen pyynnöstä toimitet-

Chapter II

Arbitration

Article 13

1. Arbitration procedure, unless the Parties decide otherwise, shall be in accordance with the rules set out in this Chapter.

2. Where conciliation is unsuccessful, a request for arbitration may only be made within a period of 180 days following the failure of conciliation.

Article 14

The Arbitration Tribunal shall consist of three members: one Arbitrator nominated by the coastal State which took the measures, one Arbitrator nominated by the State the nationals or property of which have been affected by those measures, and another Arbitrator who shall be nominated by agreement between the two first-named, and shall act as its Chairman.

Article 15

1. If, at the end of a period of 60 days from the nomination of the second Arbitrator, the Chairman of the Tribunal shall not have been nominated, the Secretary-General of the Organization upon request of either Party

tava nimittäminen valitsemalla hänet edellä 4 artiklassa mainittujen määräysten mukaisesti laaditusta pätevien henkilöiden luettelosta. Tämä luettelo on erillinen yleissopimuksen 4 artiklassa tarkoitetusta asiantuntijoiden luettelosta ja tämän liitteen 4 artiklan tarkoittamasta sovittelijan luettelosta; saman henkilön nimi voi kuitenkin esiintyä sekä sovittelijain että välimiesten luettelossa. Henkilöä, joka on toiminut riidassa sovittelijana ei kuitenkaan voida valita toimimaan välimiehenä samassa asiassa.

2. Ellei toinen osapuoli ole 60 päivän kuluessa pyynnön saatuaan nimittänyt velvollisuutensa mukaisesti tuomioistuimen jäsentä, toinen osapuoli voi ilmoittaa tästä suoraan järjestön pääsihteerille, joka nimittää välitystuomioistuimen puheenjohtajan 60 päivän kuluessa valiten hänet tämän artiklan 1 kohdassa mainitusta luettelosta.

3. Välitystuomioistuimen puheenjohtajan on pyydettävä määrätyksi tultuaan osapuolta, joka ei ole määrännyt välimiestä, nimittämään tämä samalla tavalla ja samoilla ehdoilla. Ellei osapuoli toimita pyydettyä nimittämistä, välitystuomioistuimen puheenjohtajan on pyydettävä järjestön pääsihteeriä tekemään nimitys edellisessä kohdassa esitetyssä muodossa ja ehdoilla.

4. Tämän artiklan määräysten mukaisesti nimitetty välitystuomioistuimen puheenjohtaja ei saa olla eikä olla ollut toisen asianosaisen osapuolen kansalainen, ellei toinen osapuoli tai osapuolet tähän suostu.

5. Mikäli välimies, jonka nimittäminen on osapuolen velvollisuutena, kuolee tai jää oikeuteen saapumatta, on tämän osapuolen nimitettävä hänelle seuraaja 60 päivän kuluessa kuolemasta tai oikeuteen saapumatta jäämisestä. Ellei sanottu osapuoli tee nimitystä, välitysmenettelyä jatketaan jäljellä olevien välimiesten avulla. Välitystuomioistuimen puheenjohtajan kuollessa tai jäädessä oikeuteen saapumatta, hänen seuraajansa valitaan edellä mainitun 14 artiklan määräysten mukaisesti tai tuomioistuimen jäsenten pääsemättä tästä sopimukseen 60 päivän kuluessa kuolemasta tai oikeudesta pois jäämisestä tämän artiklan määräysten mukaisesti.

shall within a further period of 60 days proceed to such nomination, selecting from a list of qualified persons previously drawn up in accordance with the provisions of Article 4 above. This list shall be separate from the list of experts prescribed in Article 4 of the Convention and from the list of Conciliators prescribed in Article 4 of the present Annex; the name of the same person may, however, appear both on the list of Conciliators and on the list of Arbitrators. A person who has acted as Conciliator in a dispute may not, however, be chosen to act as Arbitrator in the same matter.

2. If, within a period of 60 days from the date of the receipt of the request, one of the Parties shall not have nominated the member of the Tribunal for whose designation it is responsible, the other Party may directly inform the Secretary-General of the Organization who shall nominate the Chairman of the Tribunal within a period of 60 days, selecting him from the list prescribed in paragraph 1 of the present Article.

3. The Chairman of the Tribunal shall, upon nomination, request the Party which has not provided an Arbitrator, to do so in the same manner and under the same conditions. If the Party does not make the required nominiation, the Chairman of the Tribunal shall request the Secretary-General of the Organization to make the nomination in the form and conditions prescribed in the preceding paragraph.

4. The Chairman of the Tribunal, if nominated under the provisions of the present Article, shall not be or have been a national of one of the Parties concerned, except with the consent of the other Party or Parties.

5. In the case of the decease or default of an Arbitrator for whose nomination one of the Parties is responsible, the said Party shall nominate a replacement within a period of 60 days from the date of decease or default. Should the said Party not make the nomination, the arbitration shall proceed under the remaining Arbitrators. In the case of decease or default of the Chairman of the Tribunal, a replacement shall be nominated in accordance with the provisions of Article 14 above, or in the absence of agreement between the members of the Tribunal within a period of 60 days of the decease or default, according to the provisions of the present Article.

16 artikla

Mikäli menettely on aloitettu kahden osapuolen välillä, jokainen muu osapuoli, joiden kansalaiset tai omaisuus on ollut samojen toimenpiteiden kohteena tai joka on samoihin toimenpiteisiin ryhtynyt rantavaltio, voi liittyä välitysmenettelyyn antamalla kirjallisen ilmoituksen tästä menettelyn alunperin aloittaneille osapuolille, ellei jompikumpi näistä osapuolista sellaista liittymistä vastusta.

17 artikla

Tämän liitteen määräysten mukaisesti perustettu välitystuomioistuin päättää itse menettelytapasäännöistään.

18 artikla

1. Tuomioistuimen päätökset sen menettelytapaa, kokoontumispaikkaa ja jokaista riitakysymystä koskevassa asiassa tehdään sen jäsenten äänten enemmistöllä. Tuomioistuimen yhden jäsenen, jonka nimittäminen oli osapuolten velvollisuutena, poissaolo tai pidättäytyminen äänestämästä ei muodosta estettä tuomioistuimen päätöksen teolle. Äänten mennessä tasan, puheenjohtajan ääni ratkaisee.

2. Osapuolten on helpotettava tuomioistuimen työtä ja erityisesti lainsäädäntönsä mukaisesti ja käyttäen kaikkia käytettävinä olevia keinoja:

a) toimitettava tuomioistuimelle tarpeelliset asiakirjat ja tiedot;

b) oikeuttaa tuomioistuin saapumaan niiden alueelle kuulemaan todistajia tai asiantuntijoita ja käymään tapahtumapaikalla.

3. Osapuolen poissaolo tai poisjääminen oikeudesta ei muodosta estettä menettelylle.

19 artikla

1. Tuomioistuimen päätöksen on oltava perusteltu. Se on lopullinen eikä siihen saa hakea muutosta. Osapuolten on heti noudatettava päätöstä.

2. Kaikki erimielisyydet, jotka voivat syntyä osapuolten välillä päätöksen tulkinnasta ja toimeenpanosta, voidaan jommankumman osapuolen toimesta alistaa päätöksen tehneen tuomioistuimen ratkaistavaksi, tai ellei tämä ole käytettävissä toiselle tuomioistuimelle, joka on perustettu tätä tarkoitusta varten samalla tavalla kuin alkuperäinen tuomioistuin.

Article 16

If a procedure has been initiated between two Parties, any other Party, the nationals or property of which have been affected by the same measures or which is a coastal State having taken similar measures, may join in the arbitration procedure by giving written notice to the Parties which have originally initiated the procedure unless either of the latter Parties object to such joinder.

Article 17

Any Arbitration Tribunal established under the provisions of the present Annex shall decide its own rules of procedure.

Article 18

1. Decisions of the Tribunal both as to its procedure and its place of meeting and as to any controversy laid before it, shall be taken by majority vote of its members; the absence or abstention of one of the members of the Tribunal for whose nomination the Parties were responsible shall not constitute an impediment to the Tribunal reaching a decision. In cases of equal voting, the Chairman shall cast the deciding vote.

2. The Parties shall facilitate the work of the Tribunal and in particular, in accordance with their legislation, and using all means at their disposal:

a) provide the Tribunal with the necessary documents and information;

b) enable the Tribunal to enter their territory, to hear witnesses or experts, and to visit the scene.

3. Absence or default of one Party shall not constitute an impediment to the procedure.

Article 19

1. The award of the Tribunal shall be accompanied by a statement of reasons. It shall be final and without appeal. The Parties shall immediately comply with the award.

2. Any controversy which may arise between the Parties as regards interpretation and execution of the award may be submitted by either Party for judgement to the Tribunal which made the award, or, if it is not available, to another Tribunal constituted for this purpose in the same manner as the original Tribunal.

Hallituksen esitys Eduskunnalle Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Suomi on joulukuun 20 päivänä 1974 allekirjoittanut Tukholmassa Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamista koskevan sopimuksen. Sopimuksen tarkoituksena on vakinaistaa Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminta kokeilukauden päätyttyä.

Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitukset sopivat syyskuun 23 päivänä 1971 Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen perustamisesta Ruotsin Ylitornioon. Hallitus antoi eduskunnalle esityksen sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä vuoden 1971 valtiopäiville (hall. esit. n:o 144/1971 vp.). Eduskunta hyväksyi ne sopimuksen määräykset, jotka vaativat sen suostumuksen. Sopimus tuli voimaan vuoden 1971 lopulla.

Sopimuksen 10 artiklan mukaan ammattikurssikeskuksen toiminta järjestetään kolmivuotisena kokeilutoimintana ja kysymys toiminnan jatkamisesta otetaan harkittavaksi ennen kokeilukauden päättymistä. Pohjoiskalottikomitea käsitteli kysymystä Ylitorniolla sijaitsevan ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamisesta 31 päivänä lokakuuta ja 2 päivänä marraskuuta 1973 välisenä aikana pidetyssä kokouksessaan. Komitea päätti ehdottaa Suomen, Norjan ja Ruotsin työministereille, että ammattikurssikeskuksen toiminta vakinaistettaisiin kokeilukauden päätyttyä. Pohjoismainen työryhmä laati vaadittavat muutokset voimassa olevaan sopimukseen, minkä työn tuloksena valmistui uusi sopimusteksti. Sopimustekstien vertailu osoittaa, että ne poikkeavat varsin vähän toisistaan. Muutokset johtuvat joko asian luonteesta, kuten voimaantulosäännökset, tai koskevat sanonnallisia seikkoja ja kurssitoiminnan käytännön järjestelyä.

Seuraavat säädökset tulevat sovellettaviksi sopimuksen yhteydessä:

— työllisyyslaki (946/71) ja työllisyysasetus (948/71),
— laki työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta (493/65) ja saman nimikkeinen asetus (331/68),
— työnvälityslaki (246/59),
— asetus työvoiman liikkuvuuden edistämisestä (949/71),
— valtioneuvoston päätös työllisyyttä edistäville ammattikursseille osallistuvien oppilaiden majoitus- ja muonituskustannuksista sekä päivärahasta (943/71),
— työvoimaministeriön päätös työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta annetun lain tarkoittamille ammattikursseille osallistuville perheenhuoltajille myönnettävästä asuntokustannusten korvauksesta (944/71), sekä
— työvoimaministeriön päätös työllisyyttä edistävästä ammattikurssitoiminnasta annetun lain tarkoittamille ammattikursseille osallistuville perheettömille oppilaille myönnettävästä asuntokustannusten korvauksesta (945/71).

Työllisyysasetuksen 9 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdan ja 3 momentin mukaan työttömyyskorvausta ei saa suorittaa henkilölle, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy menemästä asetuksessa tarkoitettuun ammattikoulutukseen tai on siitä eronnut. Voimassa olevan lainsäädännön (esimerkiksi hallitusmuodon 7 §) mukaisena ei voida pitää kansalaisten velvoittamista joidenkin etujen menettämisen uhalla siirtymään maan rajojen ulkopuolelle. Työvoimaministeriön mukaan säännösten soveltaminen on vakiintunut sellaiseksi, että työttömyyskorvauksen myöntämisperusteiden kannalta ei ole ollut merkitystä sellaisilla työstä kieltäytymisillä tai työstä eroamisilla, jotka ovat koskeneet Suomen rajojen ulkopuolella olevia työkohteita.

Työllisyysasetuksen 9 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuksi pätevästi ammattikoulutuksesta kieltäytymisen tai siitä eroamisen syyksi on edellä olevan mukaisesti katsottava henkilön joutuminen ammattikoulutukseen Suomen rajojen ulkopuolelle vastoin hänen tahtoaan. Ottaen huomioon työllisyysasetuksen kyseisen tulkinnan, joka on vastannut lainsäädäntömme periaatteita, sekä sen seikan, että Pohjoiskalotin kurssikeskukseen ohjattu henkilö ei ole tähänkään asti menettänyt kieltäytymisen tai eroamisen johdosta etujaan muun muassa työttömyyskorvauksen saannissa, ei sopimuksen selventämistä ja saattamista voimaan tältä osin hallitusmuodon 33 §:n edellyttämällä tavalla

ole katsottu aiheelliseksi. Sopimuksen oikeudelliset määräykset pohjautuvat siten osaltaan Suomessa voimassa olevaan lainsäädäntöön, jonka nojalla ammattikurssista aiheutuvat velvoitteet voidaan hoitaa. Näiltä osin sopimus ei edellytä eduskunnan myötävaikutusta.

Olennaisimmat Suomelle aiheutuvat velvoitteet sisältyvät uuden sopimuksen 5 ja 6 artiklaan. Sopimuksen 5 artiklan mukaan Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen kursseihin osallistuvien henkilöiden tulee saada samassa artiklassa mainitun Norrbottenin läänin työvoimalautakunnan maksaman perusavustuksen lisäksi kotimaassaan vastaavasta koulutuksesta maksettavat avustukset, jotka asianomaisen kurssilaisen kotimaan viranomaiset maksavat. Sopimuksen 6 artiklan mukaan Suomi osallistuu Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen kustannuksiin siten, että Suomen asianomaiset viranomaiset ilmoittavat kunkin toimintavuoden päätyttyä vastaavan tai siihen verrattavissa olevan koulutuksen kustannukset Suomessa. Ammattikurssikeskuksen hallitus päättää ilmoitettujen raha- ja osanottajamäärien perusteella, paljonko Suomi joutuu maksamaan kustakin käyttämästään ammattikurssikeskuksen koulutuspaikasta. Vuoden 1975 tulo- ja menoarviossa on tarkoitukseen varattu enintään 1 350 000 markkaa (29.85.27: työllisyyskurssit).

Sopimuksen 10 artiklan mukaan se voidaan irtisanoa kolmen vuoden irtisanomisajalla. Työministerit voivat sopia vähäisistä muutoksista sopimukseen.

Sopimuksesta aiheutuu näin ollen pysyviä suurehkoja kustannuksia. Kun voimaan saatettu valtiosopimus sitoo eduskuntaa valtion vuotuista tulo- ja menoarviota vahvistettaessa, koskee nyt puheena oleva sopimus eduskunnan toimivaltaa ja edellyttää sen vuoksi eduskunnan suostumusta. Sopimuksen voidaan myös katsoa olevan Suomen osalta kysymyksessä olevan yhteispohjoismaisen laitoksen menosääntö.

Tämä esitys vastaa asiallisesti 11 päivänä huhtikuuta 1975 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (n:o 38/1975 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Edellä olevan nojalla ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Suomen, Norjan ja Ruotsin väliseen Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamista koskevaan sopimukseen sisältyvät määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tukholmassa 20 päivänä joulukuuta 1974 tehtyyn Suomen, Norjan ja Ruotsin välisen Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamista koskevaan sopimukseen liittyvät määräykset ovat voimassa niin kuin niistä on sovittu.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

Suomen, Norjan ja Ruotsin välinen

SOPIMUS

Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamisesta

Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitukset, jotka 23 päivänä syyskuuta 1970 sopivat siitä, että Ylitorniolle perustetaan kolme vuotta kestävänä kokeilutoimintana Pohjoiskalotin ammattikurssikeskus, ovat sopineet ammattikurssikeskuksen toiminnan jatkamisesta seuraavaa:

1 artikla

Pohjoiskalotin ammattikurssikeskus Ruotsin Ylitorniolla on Suomen, Norjan ja Ruotsin yhteinen laitos, jonka tarkoituksena on edistää ammattikoulutusta erityisesti näiden kolmen maan pohjoisimmissa osissa.

Opetus tulee järjestää siten, että sitä voi seurata osanottaja, joka hallitsee joko suomen, norjan tai ruotsinkielen.

Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen toiminnassa sovelletaan periaatteessa työttömille järjestettävistä ammattikursseista annettua julistusta (SFS 1945:445) ja siihen liittyviä määräyksiä, ellei allaolevista määräyksistä muuta johdu.

2 artikla

Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksella on hallitus, joka muodostuu kahdesta jäsenestä kustakin kolmesta maasta. Yhden hallituksen jäsenen kustakin maasta tulee edustaa työvoimaviranomaisia ja toisen kouluviranomaisia. Lisäksi valitaan kullekin jäsenelle varajäsen, joka osallistuu hallituksen kokouksiin varsinaisen jäsenen ollessa estynyt.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsen ja varajäsen asetetaan kolmeksi vuodeksi.

3 artikla

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan kutsusta yleensä joka toinen kuukausi tai millloin joku jäsenistä sitä pyytää. Yleensä kokoukset pide-

OVERENSKOMST

mellom Norge, Finland og Sverige om Nordkalottens yrkesopplaeringssenter för voksne

Regjeringene i Norge, Finland og Sverige som den 23. september 1971 vedtok å opprette et Nordkalottens yrkesopplaeringssenter for voksne i Övertorneå for en forsøksperiode på tre år har blitt enige om følgende vedrørende den fortsatte virksomheten:

Artikkel 1

Nordkalottens yrkesopplaeringssenter for voksne i Övertorneå er en felles institusjon for Norge, Finland og Sverige med det formål å fremme yrkesopplaeringen for voksne saerlig i de tre lands nordligste områder.

Undervisningen skal drives slik at den kan følges av deltakere som behersker enten norsk, finsk eller svensk.

Den svenske kunngjøringen SFS 1945:445 om yrkesutdanningskurs for arbeidsløse og de forskrifter som er gitt i samband med kunngjøringen, skal legges til grunn for virksomheten ved Nordkalottens yrkesopplaeringssenter så sant ikke annet går fram av denne overenskomst.

Artikkel 2

Nordkalottens yrkesopplaeringssenter for voksne skal ha et styre med to medlemmer fra hvert av de tre landene. Et styremedlem fra hvert land skal representere arbeidsmarkedsmyndighetene og ett skolemyndighetene. I tillegg skal det pekes ut en varamann for hvert medlem. Varamennene skal delta i styrets møter dersom det faste medlem har forfall.

Styret velger selv formann og viseformann blant sine medlemmer. Medlem og varamenn oppnevnes for en tid av tre år.

Artikkel 3

Styret holder møter etter inkalning av formannen som regel en gang annen hver måned eller når et medlem krever det. Møtene

tään Ruotsin Ylitorniolla, ellei hallitus jossakin tapauksessa päätä kokouksen pitämisestä muualla. Hallitus on päätösvaltainen vähintään neljän jäsenen ollessa läsnä ja kunkin kolmen maan ollessa edustettuna. Äänten mennessä tasan tulee päätökseksi puheenjohtajan kannattama mielipide. Hallituksen kokouksista on pidettävä pöytäkirjaa. Jäljennökset pöytäkirjoista on lähetettävä kunkin maan asianomaisille työvoima- ja kouluasioiden keskusviranomaisille.

Kurssikeskuksen johtaja toimii hallituksen sihteerinä.

4 artikla

Hallitus jakaa ammattikurssikeskuksen paikat siten, että kukin maa saa käyttää hyväkseen yhden kolmanneksen kunkin kurssin paikoista. Mikäli jokin maa ei halua käyttää koko osuuttaan, jakaa hallitus käyttämättä jääneet paikat toisten maiden kesken.

Hallituksen on pyrittävä siihen, että koulutuskapasiteetti käytetään tehokkaasti hyväksi.

Hallitus voi tarpeen vaatiessa käyttää asiantuntijoita.

5 artikla

Norrbottenin läänin työvoimalautakunta maksaa Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen kurssien osanottajille avustuksen, joka vastaa Ruotsissa työmarkkinakoulutuksesta maksettavaa perusavustusta. Suomesta ja Norjasta tulleille osanottajille maksetun perusavustuksen maksavat osanottajan kotimaan asianomaiset viranomaiset neljännesvuosittain jälkikäteen Norrbottenin läänin työvoimalautakunnalle.

Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen kursseihin osallistuvien tulee lisäksi saada kotimaassaan vastaavasta koulutuksesta maksettavat avustukset. Kotimaan viranomaiset maksavat nämä avustukset.

6 artikla

Suomi ja Norja osallistuvat näistä maista tulevien osanottajien käyttämistä paikoista johtuviin Pohjoiskalotin ammattikurssikeskuksen kustannuksiin seuraavalla tavalla:

Suomen ja Norjan asianomaiset viranomaiset ilmoittavat hallitukselle kunkin toimintavuoden päätyttyä vastaavan tai siihen verrattavissa olevan koulutuksen kustannukset asianomaisessa maassa. Hallitus päättää täten ilmoitettujen raha- ja osanottajamäärien perusteella, paljonko

skal som regel holdes i Övertorneå dersom styret ikke beslutter at møtet skal holdes et annet sted. Styret er vedtaksført når minst fire medlemmer er til stede og hvert av de tre land er representert. Står stemmene like, gjør formannens stemme utslaget. Det skal føres protokoll over styrets møter. Kopi av protokollen skal sendes til de sentrale arbeidsmarkeds- og skolemyndigheter i de respektive land.

Skolens rektor skal vaere styrets sekretaer.

Artikkel 4

Styret fordeler plassene ved yrkesopplaeringssenteret slik at hvert land har rett til å utnytte en tredjedel av plassene ved hvert kurs. Dersom et land ikke ønsker å gjøre krav på sin andel, fordeles de unyttede plassene mellom de øvrige land.

Styret skal sørge for at utdanningskapasiteten utnyttes på den mest effektive måte.

Styret har adgang til å søke sakkyndig hjelp.

Artikkel 5

Länsarbetsnämnden i Norrbottens län skal utbetale et tilskott som tilsvarer grunntilskottet som gis ved yrkesopplaering for voksne i Sverige til deltakere ved Nordkalottens yrkesopplaeringssenter.

Grunntilskott som er gitt til deltakere fra Norge og Finland, skal betales tilbake til länsarbetsnämnden i Norrbottens län på etterskott hvert kvartal av vedkommende myndighet i deltakerens heimland.

Deltakere ved Nordkalottens yrkesopplaeringssenter skal for øvrig ytes den stønad som gis ved tilsvarende utdanning i heimlandet.

Denne stønad skal ytes av heimlandets myndigheter.

Artikkel 6

For å dekke kostnadene ved driften av Nordkalottens yrkesopplaeringssenter skal Norge og Finland betale økonomisk vederlag etter følgende regler:

Ved utgangen av hvert virkeår underretter myndighetene i Norge og Finland styret om hva en tilsvarende utdanning i de respektive land ville koste for de deltakere disse land har hatt ved kursstedet. Med utgangspunkt i de beløp Norge og Finland oppgir, fastsetter styret hva

Suomi ja vastaavasti Norja joutuvat maksamaan kustakin käyttämästään ammattikurssikeskuksen koulutuspaikasta.

7 artikla

Mikäli osanottaja päätettyään koulutuksensa menee työhön muualle kuin kotimaahansa, tulee sen maan suorittaa 5 artiklan 1 kappaleen mukaiset perusavustukset sekä 6 artiklan mukaiset koulutuskustannukset, missä hän on työssä kolmen kuukauden kuluttua koulutuksen päättymisestä.

8 artikla

Ruotsin asianomaisten viranomaisten tulee huolehtia siitä, että ammattikurssikeskukseen järjestetään tarpeelliset majoitus- ja muonitusmahdollisuudet. Näiden viranomaisten tulee myös huolehtia siitä, että keskuksessa on sosiaalihuoltoa varten tarvittava henkilökunta.

9 artikla

Hallitus antaa kolmen kuukauden kuluessa toimintavuoden päättymisestä toimintakertomuksen kunkin maan asianomaisille työvoima- ja kouluasioiden keskusviranomaisille. Työministerit käsittelevät joka kolmas vuosi yhdessä kysymystä keskuksen toiminnan jatkamisesta.

10 artikla

Kukin sopimusvaltio voi irtisanoa sopimuksen päättymään kolmen vuoden irtisanomisajalla 1 päivänä heinäkuuta. Tämä sopimus astuu voimaan 1 päivänä tammikuuta 1975.

Työministerit voivat keskenään sopia vähäisistä muutoksista sopimukseen tarpeen niin vaatiessa.

Minkä vakuudeksi Suomen, Norjan ja Ruotsin valtuutetut edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Tukholmassa 20 päivänä joulukuuta 1974 yhtenä suomen, norjan- ja ruotsinkielisenä kappaleena, josta Ruotsin ulkoasiainministeriö toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset Suomen ja Norjan hallituksille.

Norge og Finland skal betale for de plassene som elever fra disse land har nyttet ved kurssenteret.

Artikkel 7

Hvis en deltaker etter avsluttet utdanning tar arbeid i annet land enn heimlandet, skal kostnadene ved grunntilskottet ifølge artikkel 5 første ledd, samt de kostnader som hans utdanning har medført ifølge artikkel 6, betales av det land der han arbeider tre måneder etter at utdanningen ved kurssenteret er avsluttet.

Artikkel 8

Vedkommende myndighet i Sverige skal påse at det ordnes med tilfredsstillende innkvarterings- og forpleiningsmuligheter ved yrkesopplaeringssenteret. Det påligger også disse myndigheter å sørge for at det ved senteret finnes tilstrekkelig personale til å ta seg av de velferdsmessige og sosiale behov som er til stede.

Artikkel 9

Innen tre måneder etter virkeårets slutt skal styret gi en redegjørelse for virksomheten til vedkommende sentrale arbeidsmarkeds- og skolemyndigheter i hvert land. Arbeidsministrene skal hvert 3. år sammen drøfte spørsmålet om yrkesopplaeringssenterets fortsatte virksomhet.

Artikkel 10

Hver av de kontraherende parter kan si opp overenskomsten med en frist av minst 3 år til opphør den 1. juli. Denne overenskomst trer i kraft 1. januar 1975. Arbeidsministrene kan treffe avtale om mindre endringer i overenskomsten om dette viser seg nødvendig.

Til bekreftelse av dette har de befullmektigede representanter for Norge, Finland og Sverige undertegnet overenskomsten.

Som skjedde i Stockholm den 20. desember 1974 i ett eksemplar på norsk, finsk og svensk, hvorav det svenske utenriksdepartement skal overlevere bekreftede avskrifter til regjeringene i Norge og Finland.

Hallituksen esitys Eduskunnalle Yhdistyneen Arabitasavallan kanssa tehdyn kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla tehtyä sopimusta muuttavan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Suomen ja Yhdistyneen Arabitasavallan välillä on 1 päivänä huhtikuuta 1965 tehty sopimus kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla (SopS 12/66). Sopimus tuli voimaan 2 päivänä huhtikuuta 1966 ja sen määräyksiä sovellettiin ensimmäisen kerran vuodelta 1966 toimitetussa verotuksessa. Sopimuksessa Yhdistyneellä Arabitasavallalla tarkoitetaan Egyptiä. Sopimus on tähän nähden nyttemmin voimassa Suomen ja Egyptin Arabitasavallan välillä.

Sittemmin on Suomen taholta ehdotettu osingon verotusta koskevien sopimusmääräysten täydentämistä egyptiläisen yhtiön suomalaiselle yhtiölle maksaman osingon osalta. Sopimuksen täydentäminen on käynyt tarpeelliseksi Suomessa 1 päivänä tammikuuta 1969 voimaan tulleen elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/68) johdosta. Täydentäminen on tapahtunut noottien vaihdolla 6 päivänä heinäkuuta 1974.

Suomalaisten osakeyhtiöiden ja osuuskuntien saamien osinkojen taloudellisen kaksinkertaisen verotuksen lieventämiseksi ei valtion tuloverotuksessa aikaisemman lain mukaan pidetty veronalaisena tulona, mitä kotimainen osakeyhtiö tai osuuskunta, joka ei harjoittanut kauppaa arvopapereilla, oli saanut osinkona osakeyhtiöstä. Maksava yhtiö saattoi olla myös ulkomainen. Vastaavaa säännöstä verovapaudesta ei ollut kunnallisverotuksessa.

Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (jäljempänä EVL) 6 §:n 5 kohdan mukaan kotimaisen osakeyhtiön tai osuuskunnan toiselta kotimaiselta osakeyhtiöltä tai osuuskunnalta saamat osingot ja osuuspääoman korot eivät pääsäännön mukaan ole veronalaista tuloa. Raha-, vakuutus- ja eläkelaitoksen sekä arvopaperikauppiaan veronalaista tuloa ovat kuitenkin saman lainkohdan mukaan muusta kuin käyttöomaisuuteen kuuluvasta osakkeesta tai osuudesta saadut osingot ja osuuspääoman korot myös silloin, kun osingon tai koron on jakanut kotimainen yhteisö. Mainitut säännökset koskevat sekä valtion tuloveroa että kunnallisveroa. EVL niin ollen muutti aikaisempaa osakeyhtiöiden ja osuuskuntien saamien osinkojen verotusta muun muassa siten, että se yhtäältä rajoitti näiden osinkojen verovapauden vain suomalaisten osakeyhtiöiden maksamiin osinkoihin ja toisaalta taas ulotti sen koskemaan myös kunnallisverotusta.

Egyptin Arabitasavallan kanssa voimassa olevan verosopimuksen mukaan egyptiläisen yhtiön Suomessa asuvalle henkilölle maksamasta osingosta voidaan Suomessa verottaa sisäisen lainsäädännön mukaan. Sopimuksessa tarkoitetaan yhtiöllä kaikkia oikeushenkilöitä ja kaikkia yhteisöjä, joita verotuksellisesti käsitellään oikeushenkilöinä. Niin ollen myös osuuskunta on sopimuksen tarkoittamassa merkityksessä yhtiö. Henkilö taas käsittää sekä luonnollisen henkilön että yhtiön. Osingolla tarkoitetaan sopimuksessa tuloa, joka on saatu osakkeista tai muista oikeuksista, jotka oikeuttavat voittoon olematta velkasuhteeseen perustuvia saatavia. Osinkona pidetään myös muista yhtiöoikeuksista saatua tuloa, joka sen valtion verolainsäädännön mukaan, jossa maksun suorittava yhtiö on, katsotaan osakkeista saaduksi tuloksi.

Suomalaisen yhtiön Egyptistä saama osinko olisi siis edellä olevan mukaan yhtiön veronalaista tuloa Suomessa, jollei verosopimusta olisi muutettu. Sopimuksen muutoksen ulottuessa myös kunnallisverotukseen suomalaisen yhtiön Egyptistä saaman osingon verovapaus on muutoksen jälkeen laajempi kuin se oli ennen EVL:n voimaantuloa.

Suomesta Egyptiin maksetun osingon verotuksessa ei ole tapahtunut muutosta.

Verosopimusta täydentävä muutos on toteutettu lisäämällä sopimuksen 23 artiklaan uusi 3 kappale, jonka mukaan egyptiläisen yhtiön suomalaiselle yhtiölle maksama osinko on vapaa Suomessa verosta siinä laajuudessa kuin osinko olisi ollut vapaa verosta Suomen lainsäädännön mukaan, jos molemmat yhtiöt olisivat olleet suomalaisia. Viittaus Suomen lainsäädäntöön tarkoittaa EVL 6 §:n 5 kohtaa.

Sopimuksen muutos tulee voimaan 30 päivänä siitä päivästä lukien, jona sopimusvaltioiden hallitukset ovat ilmoittaneet toisilleen täyttäneensä valtiosäännössään muutoksen voimaantulolle asetetut edellytykset. Sopimuksen muutoksen tultua voimaan uusia määräyksiä sovelletaan veroihin, jotka kohdistuvat vuoden 1966 aikana tai sen kuluessa päättyneen tilikauden aikana tai myöhemmin saatuun tuloon.

Edellä lausutun perusteella esitetään hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti,

että Eduskunta hyväksyisi ne Egyptin Arabitasavallan kanssa noottienvaihdolla tehdyn Suomen ja Egyptin Arabitasavallan välillä voimassa olevaa kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla tehtyä sopimusta muuttavan sopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska kysymyksessä oleva sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

Yhdistyneen Arabitasavallan kanssa kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Suomen Tasavallan hallituksen ja Yhdistyneen Arabitasavallan hallituksen välillä kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla 1 päivänä huhtikuuta 1965 tehdyn sopimuksen muuttamisesta 6 päivänä heinäkuuta 1974 noottienvaihdolla tehdyn sopimuksen määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin niistä on sovittu.

Tarkempia säännöksiä mainittujen määräysten täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

(Suomennos)

NOOTTIENVAIHTO

1. *Suomen suurlähettiläs Egyptin Arabitasavallan ulkoministerille*

Kairossa 6 päivänä heinäkuuta 1974

Teidän Ylhäisyytenne,

Minulla on kunnia viitata Suomen Tasavallan hallituksen ja Yhdistyneen Arabitasavallan hallituksen välillä Kairossa 1 päivänä huhtikuuta 1965 allekirjoitettuun kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla tehtyyn sopimukseen sekä myöhempiin tämän suurlähetystön ja ulkoasiainministeriön välisiin neuvotteluihin ja ehdottaa, että sopimuksen 23 artiklaan lisätään seuraava kappale uutena kolmantena kappaleena:

"3. Tämän artiklan 2 kappaleen määräysten estämättä on Egyptin Arabitasavallassa asuvan yhtiön Suomessa asuvalle yhtiölle maksama osinko vapaa Suomen verosta siinä laajuudessa kuin osinko olisi ollut vapaa verosta Suomen lainsäädännön mukaan, jos molemmat yhtiöt olisivat olleet Suomessa asuvia.

Tämä 23 artiklan uusi 3 kappale tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä päivästä lukien, jona sopimusvaltioiden hallitukset ovat ilmoittaneet toisilleen täyttäneensä valtiosäännössään 23 artiklan uuden 3 kappaleen voimaantulolle asetetut edellytykset, ja sovelletaan siitä lähtien veroihin, jotka kohdistuvat kalenterivuoden 1966 aikana, mainitun vuoden kuluessa päättyneen tilikauden aikana tai myöhemmin saatuun tuloon."

Mikäli tämä ehdotus vastaa Egyptin Arabitasavallan hallituksen käsitystä, minulla on kunnia ehdottaa, että tämä nootti ja Teidän Ylhäisyytenne siihen antama vastaus muodostavat lisäyksen Suomen hallituksen ja Yhdistyneen Arabitasavallan hallituksen välillä kaksinkertai-

Cairo, July 6, 1974

Excellency,

I have the honour to refer to the Convention between the Government of the Republic of Finland and the Government of the United Arab Republic for the Avoidance of Double Taxation and the Prevention of Fiscal Evasion with respect to Taxes on Income, signed at Cairo on April 1, 1965, and to the subsequent negotiations which have taken place between this Embassy and the Ministry for Foreign Affairs, and to propose that the following paragraph would be added to Article 23 of the Convention as new paragraph 3.

"3. Notwithstanding the provisions of paragraph 2 of this Article dividends paid by a company which is a resident of the Arab Republic of Egypt to a company which is resident of Finland shall be exempt from Finnish tax to the extent that the dividends would have been exempt from tax under Finnish law if both companies had been residents of Finland.

This new paragraph 3 of Article 23 shall enter into force on the 30th day after the date on which the Covernments of the Contracting States have notified to each other that the constitutional requirements for the entry into force of the new parapragh 3 of Article 23 have been complied with, and shall thereupon have effect in respect of taxes on income acquired during the calender year of 1966 or any accounting period closed in the course of that year or on income acquired thereafter."

If this proposal corresponds to the view of the Government of the Arab Republic of of Egypt, I have the honour to propose that this Note and Your Excellency's reply thereto, shall constitute a Supplement to the Convention between the Government of Finland

sen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla tehtyyn sopimukseen.

Vastaanottakaa . . .

Pekka Malinen

and the Government of the United Arab Republic for the Avoidance of Double Taxation and the Prevention of Fiscal Evasion with respect to Taxes on Income.

Accept, etc . . .

Pekka Malinen

2. *Egyptin Arabitasavallan ulkoministeri Suomen suurlähettiläälle*

Kairossa 6 päivänä heinäkuuta 1974

Herra Suurlähettiläs,

Minulla on kunnia vastaanottaa Teidän tänä päivänä päivätty noottinne, joka on näin kuuluva:

— — — — — — — — — — — — — — —

Vastauksena minulla on kunnia ilmoittaa Teille, että Egyptin Arabitasavallan hallitus hyväksyy edellä mainitun ehdotuksen ja on siten yhtä mieltä siitä, että Teidän noottinne ja tämä vastaus muodostavat lisäyksen Suomen hallituksen ja Yhdistyneen Arabitasavallan hallituksen välillä kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tuloverojen alalla tehtyyn sopimukseen.

Vastaanottakaa . . .

Ismail Fahmi

Cairo, July 6th 1974

Mr. Ambassador

I have the honour to acknowledge receipt of your note of today's date, which reads as follows:

— — — — — — — — — — — — — — —

In reply, I have the honour to inform you that the aforementioned proposal is acceptable to the Government of the Arab Republic of Egypt, who therefore agree that your Note and the present Reply shall constitute a Supplement to the Convention between the Government of Finland and the Government of the United Arab Republic for the Avoidance of Double Taxation and the Prevention of Fiscal Evasion with respect to Taxes on Income.

Accept, etc . . .

Ismail Fahmi

Hallituksen esitys Eduskunnalle Neuvostoliiton kanssa tullikysymyksistä 24 päivänä marraskuuta 1960 tehdyn sopimuksen eräiden muutosten hyväksymisestä.

Suomen ja Euroopan Talousyhteisön välinen sopimus, joka allekirjoitettiin 5 päivänä lokakuuta 1973, tuli voimaan vuoden 1974 alusta, jolloin suoritettiin sopimuksen edellyttämät kaksi ensimmäistä tullinalennusta. Hyväksyessään sopimuksen eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen Euroopan Talousyhteisön jäsenmaille tekemien myönnytysten antamiseksi välittömästi myös Neuvostoliitolle, kuten sen ja Suomen välisessä 1 päivänä joulukuuta 1947 tehdyssä kauppasopimuksessa edellytetään. Maiden välisen tullikysymyksiä koskevan sopimuksen kaksi liitettä (maataloustuotteet sekä kalat ja muut meren tuotteet) on tämän mukaisesti muutettu 31 päivänä tammikuuta 1975 tapahtuneella hallitusten välisellä noottien vaihdolla siten, että ne liitteisiin sisältyvät tuotteet, joiden perustullit tai tuontimaksut muuttuvat edellä mainitun Suomen ja Euroopan Talousyhteisön välisen sopimuksen johdosta, tulevat sanotun tullisopimuksen yleisten määräysten alaisiksi. Koska eräiden maataloustuotteiden perustullien ja tuontimaksujen supistaminen tai poistaminen on Euroopan Talousyhteisön kanssa tehdyn sopimuksen mukaan asteittainen, Suomi sitoutuu noottien vaihdossa vastaavaan asteittaiseen Neuvostoliitosta tuotavien tuotteiden tullien alentamiseen tai poistamiseen 1 päivään heinäkuuta 1977 mennessä.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Neuvostoliiton kanssa tullikysymyksistä 24 päivänä marraskuuta 1960 tehdyn sopimuksen muutokset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Kun muutokset sisältävät määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

Neuvostoliiton kanssa tullikysymyksistä 24 päivänä marraskuuta 1960 tehdyn sopimuksen eräiden muutosten hyväksymisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton välisen 24 päivänä marraskuuta 1960 tullikysymyksistä tehdyn sopimuksen muuttamisesta Suomen Tasavallan hallituksen ja Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton hallituksen välillä Helsingissä 31 päivänä tammikuuta 1975 noottien vaihdolla tehdyn sopimuksen määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin niistä on sovittu.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Arvo Rytkönen*

Helsinki 31 päivänä tammikuuta 1975

Herra Kaupallinen Edustaja,

Ehdotan kunnioittavasti, että Moskovassa 24 päivänä marraskuuta 1960 allekirjoitetun Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton tullikysymyksiä koskevan sopimuksen, sellaisena kuin se on noottienvaihdolla muutettuna, 2. ja 3. liite muutetaan 1 päivänä helmikuuta 1975 sisällöltään seuraaviksi:

2 liite

Suomen ja SNT-Liiton väliseen sopimukseen tullikysymyksistä.

LUETTELO

maataloustuotteista, joihin sopimuksen määräyksiä ei sovelleta.

Suomen tullitariffin nimike	Poista seuraava nimike:
08.04	Viinirypäleet, tuoreet tai kuivatut
	Korvaa seuraava nimike oheisella korjatulla tekstillä:
20.02:sta	Vihannekset ja kasvikset, valmistetut tai säilötyt muuten kuin etikan tai etikkahapon avulla
	I. herneet
	II. sienet
	III. tomaattisurve ja -sose, lukuunottamatta tomaattimassaa ja -tahdasta ilmatiiviissä astioissa, tomaatin kuivapainosisältö vähintään 25 %, kokonaan tomaattia ja vettä, myös jos niissä on suolaa tai muita säilömis-, mauste- tai aromiaineita
	IV. parsa
	VII. kurkut, muissa pakkauksissa kuin hermeettisesti suljetuissa astioissa
	VII:sta: kurkut, hermeettisesti suljetuissa astioissa sekä muut kuin kuoritut tomaatit

2 liitteen huomautusta muutetaan seuraavasti:

Huomautus

Siitä riippumatta, että nimikkeet 15.04 ja 15.08 on poistettu sopimuksen 2 liitteestä, on Suomella oikeus kantaa näihin nimikkeisiin kuuluvilta SNTL-alkuperää olevilta tuotteilta tuonti-

Хельсинки, 31 января 1975 года

Господин Торговый Представитель,

Имею честь подтвердить, чтобы в Приложения 2 и 3 к подписанному в Москве 24 ноября 1960 года Соглашению между Финляндской Республикой и Союзом Советских Социалистических Республик по таможенным вопросам, измененому в соответствии с имевшимися ранее обменами нот, считая с 1 февраля 1975 года, были внесены следующие изменения:

Приложение 2

к Соглашению между Финляндией и СССР по таможенным вопросам

СПИСОК I

сельскохозяйственных товаров, в отношении которых постановления Соглашения не будут применяться

Номера позиций по финскому таможенному тарифу	
	Исключить следующую позицию:
08.04	Виноград свежий или слушеный
20.02	Следующей позиции придается нижеследующая редакция: Овощи и растения обработанные или консервированные без уксуса или уксусной кислоты I. горох II. грибы III. томатное пюре и соус за исключением томатной массы и пасты в герметических сосудах, с содержанием сухим весом не менее 25 % полностью томатов и воды, а также если они содержат соль или другие консервирующие вещества, пряности или ароматные вещества. IV. спаржа VII. огурцы в любой упаковке, кроме герметических закрытых сосудов VIII. огурцы в герметических закрытых сосудах, а также прочее кроме очищенных томатов. (Из этой подгруппы только вышеназванные продукты).

Примечанию к Приложению 2 придается следующая редакция:

Примечание

Независимо от того, что позиции 15.04 и 15.08 исключены из Приложения 2 к Соглашению, Финляндия будет и в дальнейшем иметь право взимать с товаров этих

maskua, mutta ei tullia. Tätä menettelyä sovelletaan niin kauan kuin sitä sovelletaan vastaaviin EFTA-maista tuotaviin tavaroihin.

Sama koskee nimikkeeseen 15.12 kuuluvia kokonaan kalasta tai merinisäkkäistä saatuja rasvoja ja öljyjä, kuitenkin siten, että näiden tuotteiden tuontimaksu määrätään tasolle, joka on 30 penniä alempi kuin yleinen tuontimaksu, joka peritään Suomen tullitariffin nimikkeisiin 15.04, 15.07 ja 15.12 kuuluvilta raffinoiduilta eläin- ja kasviöljyiltä ja -rasvoilta. Näin määrätty alempi tuontimaksu koskee enintään 400 tonnin suuruista vuotuista tuontimäärää.

Siitä riippumatta, että alla olevat tuotteet on poistettu sopimuksen 2 liitteestä, on Suomella edelleen oikeus kantaa niiltä tuontimaksua, joka vastaa EFTA-maista tuotaviin tuotteisiin sovellettua tuontimaksua.

Suomen tullitariffin nimike	Tavara
20.02.200	pavut
20.02.909	muut vihannekset ja kasvikset, valmistetut tai säilötyt muuten kuin etikan tai etikkahapon avulla

3 liite

Suomen ja SNT-Liiton väliseen sopimukseen tullikysymyksistä.

LUETTELO

kalasta ja muista meren tuotteista, joihin sopimuksen määräyksiä ei sovelleta.

03.01:stä	Korvaa seuraavat nimikkeet oheisella korjatulla tekstillä: Kala, tuore (elävä tai kuollut), jäähdytetty tai jäädytetty, ei kuitenkaan jäädytetty kalafilee, lukuunottamatta:

turskaa (gadus morhua)
koljaa (gadus aeglefinus)
seitiä (pollachius virens)
puna-ahventa (sebastes spp.)
Ruijan pallasta (hippoglossus hippoglossus)
Grönlannin pallasta (hippoglossus reinhardtius)
makrillia (scomber spp.)

позиций, страна происхождения которых — СССР, импортный сбор, но не пошлины. Этот порядок будет применяться до тех пор, пока он применяется к соответствующим товарам, ввозимым из стран ЕАСТ.

Это касается и жиров и масел, целиком полученных из рыб или морских млекопитающих, позиции 15.12, однако, таким образом, что для импортного сбора, взимаемого с этих товаров, устанавливается уровень, который на 30 пенни ниже общего импортного сбора, взимаемого с входящих в позиции 15.04, 15.07 и 15.12 таможенного тарифа Финляндии животных и растительных масел и жиров. Установленный таким образом сниженный импортный сбор касается импорта, не превышающего 400 тонн в год.

Независимо от того, что нижеследующие позиции исключены из Приложения 2 к Соглашению, Финляндия будет и в дальнейшем иметь право взимать с них импортный сбор, который соответствует сбору, взимаемому с ввозимых из стран ЕАСТ товаров.

Номера позиций по финскому таможенному тарифу	Наименование товаров
20.02.200	Бобы
20.02.909	Прочие овощи и растения обработанные или консервированные без уксуса или уксусной кислоты.

Приложение 3

к Соглашению между Финляндией и СССР таможенным вопросам.

СПИСОК

рыбной и другой продукции морского промысла, в отношении которой постановления Соглашения не будут применяться.

Следующим позициям придается нижеследующая редакция:

03.01 Рыба свежая (живая или неживая), охлажденная или замороженная, за исключением замороженного филе, за исключением:

трески
пикши
сайды
красного окуня
обыкновенного или
белокрылого палтуса
черного или синекорого
палтуса
скумбрии

03.02:sta	Kala, kuivattu, suolattu, tai suolavedessä; savustettu kala, myös ennen savustamista tai sen aikana kuumakäsitelty, lukuunottamatta turskaa (gadus morhua) ja seitiä (pollachius virens) suolattuna tai kuivattuna.

Edelleen ehdotan kunnioittavasti, että tämä nootti ja Teidän, Herra Kaupallinen Edustaja, vahvistuksenne suostumuksestanne sen sisältöön katsottaisiin Suomen hallituksen ja SNT-Liiton hallituksen keskeiseksi sopimukseksi kysymyksessä olevassa asiassa.

Vastaanottakaa, Herra Kaupallinen Edustaja, vakuutukseni korkeasta kunnioituksestani Teitä kohtaan.

Arvo Rytkönen
Ulkoasiainministeriön kauppapoliittisen osaston päällikkö

03.02	Рыба сушеная, соленая или в соленой воде; копченая рыба, также до копчения или во время копчения подверженная термообработке, за исключением трески и сайды просоленной и сушеной.

Вместе с тем имею честь предложить, чтобы настоящее письмо и подтверждение его содержания Вами, Господин Торговый Представитель, считались договоренностью между Правительством Финляндии и Правительством Союза ССР по данному вопросу.

Примите, Господин Торговый Председатель, уверения в моем высоком к Вам уважении.

Арво Рюткенен
Начальник Торгово-политического отдела
Министерства иностранных дел

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta.

Suomessa on vuodesta 1955 saakka ollut voimassa erityinen laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä. Ensimmäinen laki (212/55) on korvattu 1 päivänä kesäkuuta 1973 voimaan tulleella uudella lailla (87/73). Maksuton oikeudenkäynti myönnetään henkilölle, joka, huomioon ottaen hänen tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat, ei vaikeuksitta kykene suorittamaan asian käsittelyn vaatimia menoja. Se vapauttaa asianomaisen suorittamasta merkittävimpiä oikeudenkäyntikustannuksia sekä oikeuttaa hänet laissa mainituin edellytyksin saamaan oikeudenkäyntiavustajan, jolle suoritetaan palkkio ja kulujen korvaus valtion varoista. Maksuton oikeudenkäynti voidaan myöntää myös osittaisena siten, että asianomainen joutuu suorittamaan osan oikeudenkäyntikustannuksista. Uudessa laissa maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämismahdollisuuksia laajennettiin jonkin verran.

Maksuttomista oikeudenkäynneistä aiheutuu valtiolle kustannuksia sekä leimaveron ja eräiden maksujen perimättä jättämisen vuoksi että suoranaisina menoina. Valtion varoista maksetaan, paitsi eräitä maksuttoman oikeudenkäynnin saaneen itse suorittamia maksuja ja kustannuksia, oikeudenkäyntiavustajien palkkiot, eräät todistelukustannukset sekä tuomioistuimien virkamiehille korvaus maksuttoman oikeudenkäynnin saaneelta perimättä jätetyistä lunastusmaksuista. Maksuttomista oikeudenkäynneistä valtiolle aiheutuvat kustannukset ovat 1970 luvulla kohonneet voimakkaasti osaksi tämän edun laajenevan käytön ja osaksi kustannusten nousun takia. Kehitystä osoittaa seuraava asetelma:

1960	.....	0,29	miljoonaa markkaa
1962	.....	0,68	„ „
1964	.....	1,43	„ „
1966	.....	2,28	„ „
1968	.....	4,13	„ „
1970	.....	6,17	„ „
1971	.....	8,54	„ „
1972	.....	11,03	„ „
1973	.....	15,22	„ „
1974	.....	20,39	„ „

Edellä kuvattuun kustannuskehitykseen ovat muun muassa valtiontilintarkastajat kiinnittäneet huomiota. Sekä valtiontilintarkastajat että valtiovarainministeriö ovat katsoneet, että kustannusten nousua tulisi voida hillitä puuttumatta kuitenkaan maksuttoman oikeudenkäynnin soveltamisalan laajuuteen taikka sen myöntämisedellytyksiin.

Valtiolle aiheutuvia kustannuksia arvioitaessa on otettava huomioon, että suoritetut kustannukset voidaan eräissä tapauksissa määrätä korvattaviksi tai suoritettaviksi takaisin valtiolle. Tällä ei kuitenkaan liene kokonaiskustannusten kannalta suurtakaan merkitystä, koska suurin osa palkkioista maksetaan rikosjutuissa syytettyjen avustajina toimineille ja niitä ei yleensä korvata valtiolle.

Nykyisen tilastointijärjestelmän perusteella ei voida suoraan osoittaa, miten maksuttomista oikeudenkäynneistä aiheutuvat kokonaiskustannukset jakautuvat edellä mainittujen kustannusryhmien kesken. Muun muassa tämän vuoksi ja mahdollisten epäkohtien osoittamiseksi on oikeusministeriössä aloitettu lääninhallitusten tiliasiakirjojen pohjalta eri kustannustekijöiden selvittäminen. Tutkimus on suoritettu loppuun eräiden lääninhallitusten osalta. Tuloksista ilmenee, että ylivoimaisesti suurimman kustannuserän muodostavat oikeudenkäyntiavustajille suoritetut palkkiot.

Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain nojalla suoritettavat todistelukustannukset määräytyvät valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetun asetuksen (813/72) mukaisesti sekä tuomioistuimien virkamiehille suoritetut korvaukset toimituskirjain lunastuksesta ja toimituspalkkiosta annetun asetuksen (807/42) säännösten mukaan. Sitä vastoin oikeudenkäyntiavustajille tulevat palkkiot määrää tuomioistuin harkintansa mukaan eikä mitään enimmäismääriä ole säädetty tai määrätty.

Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 15 §:n mukaan oikeudenkäyntiavustajalla on oikeus saada valtion varoista kohtuullinen palkkio työstään ja ajanhukasta sekä korvaus tarpeellisista kuluistaan. Lisäksi laissa on nimenomaan mainittu, että palkkiota määrättäessä on sen määrään vaikuttavana seikkana otettava huomioon erityisesti suoritetun työn laatu. On luonnollista, että näin yleisluontoisten ohjeiden pohjalla tuomioistuimien harkintavalta

on suuri ja että eri tuomioistuimissa on saattanut muodostua palkkion määräämisessä erilaista käytäntöä.

Valtion kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että oikeusministeriö saisi antaa tarkemmat määräykset ja ohjeet palkkioiden ja korvausten suorittamisesta. Yleisestä oikeusaputoiminnasta annetun lain (88/73) 27 §:n 2 momentin mukaan oikeusministeriö voi tarvittaessa vahvistaa yleisessä oikeusaputoiminnassa annetun virka-avun korvaamisessa noudatettavat laskutusperusteet. Ministeriö onkin yleiskirjeellään n:o 4/1973 vahvistanut sanotut perusteet. Vastaavalla tavalla voitaisiin menetellä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain nojalla määrättävien oikeudenkäyntiavustajille suoritettavien palkkioiden ja korvausten suhteen.

Myös muita palkkion kohtuullisuuteen vaikuttavia seikkoja kuin työn laatu voidaan yksilöidä, kuten työn määrä, oikeudenkäyntiavustajan ammattitaito sekä se, harjoittaako oikeudenkäyntiavustaja asianajotointa liiketaloudellisena yrityksenä vai ei. Vastaavasti voitaisiin käytännöstä otetuin esimerkein selventää, miten suoritetun työn laatu on otettava huomioon palkkiota määrättäessä. Aineistoa määräysten ja ohjeiden laatimiseksi saataneen erityisesti oikeusministeriön käynnistämän edellä mainitun tutkimuksen avulla. Määräyksiä ja ohjeita laadittaessa on luonnollisesti otettava huomioon sekin seikka, etteivät kyvykkäät lakimiehet ryhdy karttamaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain mukaisia oikeudenkäyntiavustajantehtäviä palkkioiden vähäisyyden takia.

Yhtenäisen palkkioiden määräämiskäytännön saavuttamiseksi sekä suoritetun työn määrään ja laatuun nähden kohtuullisen palkkiotason takaamiseksi hallitus pitää välttämättömänä, että oikeusministeriölle annetaan oikeus antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 15 §:ssä tarkoitetuista palkkioista ja korvauksista. Lakiteknisesti tämä voidaan toteuttaa lisäämällä sanottuun pykälään uusi valtuutussäännöksen sisältävä 4 momentti. Mainituilla maksuttomista oikeudenkäynneistä valtiolle aiheutuvaa suurinta kustannuserää koskevilla määräyksillä ja ohjeilla voidaan ainakin jonkin verran hillitä kokonaiskustannusten nousua.

Maksutonta oikeudenkäyntiä koskevan tutkimuksen tultua kokonaan suoritetuksi harkitaan erikseen, antaako se aihetta maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muiden säännösten tarkistamiseen.

Edellä mainitun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään helmikuuta 1973 annetun lain (87/73) 15 maksuttomasta oikeudenkäynnistä 2 päivänä §:ään näin kuuluva uusi 4 momentti:

15 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Oikeusministeriö antaa tarkemmat määräykset ja ohjeet tässä pykälässä tarkoitetuista palkkioista ja korvauksista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vankeinhoidon koulutuskeskuksesta.

Vankeinhoitolaitoksen toiminnan monipuolisuus, uuden vapausrangaistusten täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön toteuttaminen sekä vankilahallinnon tehostaminen asettavat jatkuvasti kasvavia vaatimuksia vankeinhoitolaitoksen henkilökunnan koulutukselle.

Vankeinhoitolaitoksen virkamieskoulutusta järjestettäessä on tavoitteena pidettävä myös sitä, että vankeinhoito saavuttaa ja säilyttää sen kanssa työvoimasta kilpailevien hallinnonalojen, kuten sosiaalihuollon, poliisitoimen ja työvoimahallinnon koulutustason.

Vankeinhoitolaitoksesta annetun asetuksen (86/50) 16 §:n edellyttämä kelpoisuus vartija- ja ylivartijatehtäviin voidaan saavuttaa vain vankeinhoitolaitoksen itsensä ylläpitämän koulutusjärjestelmän avulla. Myös varsinaisesta vankiloiden hallintovirkamieskunnasta on merkittävä osa koulutettu vankeinhoitolaitoksen omilla muodollisen kelpoisuuden eräisiin virkoihin ja toimiin tuottavilla kursseilla.

Vankeinhoitolaitoksen järjestämä muodollisen kelpoisuuden tuottava koulutus (vartija- ja ylivartija- sekä vankeinhoitotutkinnon oppikurssit) käsitti vuonna 1974 yhteensä 9 730 koulutuspäivää. Samana vuonna virkamieskunnan jatkokoulutusta järjestettiin 1 750 koulutuspäivää. Vuonna 1975 koulutuspäiviä on vastaavasti 10 870 ja 2 010. Vuosia 1976—1980 varten laaditussa koulutussuunnitelmassa on laskettu, että koulutuspäivien vuosittainen keskimäärä on 21 000. Tästä on muodolliseen kelpoisuuteen johtavan koulutuksen osuus vuosittain noin 16 000 koulutuspäivää.

Henkilökunnan vaihtuvuus vankeinhoitolaitoksessa on vuosittain ollut 5—6 prosenttia koko henkilökunnan määrästä. Vartijahenkilökunnan vaihtuvuus on vielä tätä keskimäärää merkittävästi suurempi. Tämä merkitsee sitä, että vuosittain tarvitaan 150—200 uutta työntekijää, jotka on myös koulutettava.

Koska vankeinhoitolaitoksessa ei ole henkilöstökoulutusta varten erillistä koulutusyksikköä, on muodollisen kelpoisuuden tuottava koulutus jouduttu järjestämään eri vankiloissa sangen puutteellisissa ja alkeellisissa oloissa. Muodolliseen kelpoisuuteen johtavan koulutuksen järjestäminen eri paikkakunnilla sekä osittain epäpätevin opettajavoimin vaikeuttaa opetuksen kohottamista sille tasolle, jota ammatilliselle koulutukselle asetettavat vaatimukset valtionhallinnossa edellyttävät.

Erillistä koulutusyksikköä vankeinhoitolaitoksen henkilöstökoulutusta varten ovat esittäneet vankeinhoito-opistotoimikunta (komiteanmietintö 1965: B 104), oikeusministeriön hallinnonalan jatko- ja täydennyskoulutuksen organisointia suunnittelemaan asetettu työryhmä (komiteanmietintö 1971: B 132) sekä vankeinhoitolaitoksen hallintotoimikunta (komiteanmietintö 1974: 138).

Vankeinhoidon toimintatavoitteiden toteuttamiseksi ja riittävän pätevän henkilökunnan saamisen ja sen pysyvyyden takaamiseksi on osoittautunut välttämättömäksi tehostaa vankeinhoitoalan perus- ja jatkokoulutusta. Koska vankeinhoitolaitoksen tarpeita palveleva henkilöstökoulutus täyttää tehtävänsä parhaiten osana vankeinhoitolaitoksen organisaatiota, on hallitus katsonut tarpeelliseksi, että henkilökunnan kouluttamista varten perustetaan erityinen vankeinhoidon koulutuskeskus. Koulutuskeskus toimisi ainakin aluksi Helsingin keskusvankilan tiloissa. Lakiehdotuksesta ei sinänsä aiheudu valtiolle lisämenoja lähivuosina.

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki
vankeinhoidon koulutuskeskuksesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Vankeinhoitolaitoksen palveluksessa olevan henkilökunnan kouluttamista varten on vankeinhoidon koulutuskeskus. Koulutuskeskus on oikeusministeriön alainen.

Koulutuskeskuksessa voidaan sen mukaan kuin asetuksella säädetään antaa opetusta, joka tuottaa kelpoisuuden vankeinhoitoalan virkoihin ja toimiin.

2 §.

Vankeinhoidon koulutuskeskuksella on johtokunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

3 §.

Vankeinhoidon koulutuskeskukseen voidaan perustaa peruspalkkainen johtajan virka. Lisäksi koulutuskeskuksessa voi olla ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä, työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa sekä tuntiopettajia.

4 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

5 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin koulutuskeskuksen johtajan viran täyttämiseksi ja koulutuskeskuksen toiminnan aloittamiseksi lain tullessa voimaan.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnallisvaalilain muuttamisesta.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi kunnallislain (642/48) muuttamisesta on eräitä säännösehdotuksia, jotka vaativat muutoksia myös kunnallisvaalilakiin (361/72). Tällaisia ehdotuksia ovat kunnallislakiin lisättävä uusi 18 §:n 3 momentti, jonka mukaan ketään ei saa valita valtuutetuksi tai tämän varajäseneksi, ellei hän ole antanut siihen suostumustaan, sekä kunnallislain 38 §:n muutos, jonka nojalla varajäsenten määrä kaksinkertaistetaan.

Edellä ensiksi mainittu säännösehdotus vaatii kunnallisvaalilain 24 §:n 2 momentin ja 25 §:n 3 momentin täydentämistä. Valitsijayhdistyksen ehdokaslistan ja puolueen ehdokaslistan julkaisemista koskeviin hakemuksiin olisi liitettävä ehdokkaiden omakätisesti allekirjoittamat suostumukset vastaanottaa valtuutetun toimi ja vakuutukset, etteivät he ole suostuneet valtuutettujen vaaleissa toisen valitsijayhdistyksen tai puolueen ehdokkaiksi.

Kunnallisvaalilain 26 §:ssä on säännös, jonka mukaan ehdokkaaksi asetettu henkilö, joka on myös toisen valitsijayhdistyksen tai puolueen ehdokkaana, saa nimensä poistetuksi toisesta ehdokaslistasta, jollei hän ole valitsijayhdistyksen jäsen tai muutoin suostunut ehdokkaaksi. Kun kunnallislain muuttamista tarkoittavan ehdotuksen 18 §:n 3 momentin mukaan ketään ei saisi valita valtuutetuksi tai tämän varajäseneksi, ellei hän ole antanut siihen suostumustaan, ei ehdokkaalle enää olisi tarpeen 26 §:ssä tarkoitettu oikeus saada nimensä poistetuksi ehdokaslistasta. 26 § olisi siten kumottava. Mikäli henkilö kuitenkin olisi asetettu myös toisen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi, noudatettaisiin kunnallisvaalilain 35, 36 ja 39 §:ssä säädettyä menettelyä.

Kunnallisvaalilain 37 §:n 2 momentti tulisi samalla kumota, koska se koskee yksinomaan kumottavaksi ehdotetussa 26 §:ssä tarkoitettua tapausta. Tämän johdosta taas 39 §:n 1 ja 2 momentti olisi muutettava siltä osin kuin ne koskevat kumottavaksi ehdotettua 37 §:n 2 momenttia.

Kunnallislain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 38 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, miten monta varajäsentä valtuutetuille valitaan. Kun nykyisin säännös varajäsenten määrästä on kunnallisvaalilain 82 §:n 1 momentissa, olisi sitä muutettava siten, että siinä tyydyttäisiin vain viittaamaan kunnallislakiin. Tästä aiheutuisi myös 82 §:n 2 momenttiin lakitekninen muutos.

Ehdotetut kunnallislain muutokset eivät vaatisi varajäseniä koskevien säännösten tarkistamista kunnallisvaalilain 43 §:ssä, joska koskee valtuutettujen valitsemista vaaleja toimittamatta.

Eduskunnalle on 3 päivänä lokakuuta 1975 annettu hallituksen esitys kunnallisvaalilain muuttamisesta (hall. es. 2/1975 II vp.). Sen tarkoituksena on kunnallisvaalien ajankohdan siirtäminen ja siitä johtuva muiden määräaikojen tarkistaminen. Näitä puhtaasti teknisiä muutoksia ei ole haluttu yhdistää nyt esillä oleviin, kunnallislain muuttamiseen liittyviin periaatteellisiin uudistuksiin. Hallitus katsoo, että edellä mainittu aikaisempi hallituksen esitys tulisi käsitellä ennen tätä esitystä ja siitä erillään. Jos mainittu esitys n:o 2 hyväksytään ennen tätä esitystä, on puheena olevan lakiehdotuksen johtolauseeseen ja 39 §:ään tehtävä siitä johtuvat tarkistukset.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

kunnallisvaalilain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä toukokuuta 1972 annetun kunnallisvaalilain (361/72) 26 § ja 37 §:n 2 momentti sekä

muutetaan 24 §:n 3 momentti, 25 §:n 3 momentti, 39 §:n 1 ja 2 momentti ja 82 §:n 1 ja 2 momentti seuraavasti:

24 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Hakemukseen on liitettävä perustamiskirja sekä erikseen kirjoitettu ehdotus ehdokaslistaksi, jossa on oltava ehdokkaasta 21 §:n 1 momentissa mainitut tiedot. Etunimen rinnalla tai sen sijasta voidaan kuitenkin käyttää yleisesti tunnettua puhuttelunimeä tai myös etunimeä lyhennettynä. Ehdokaslistassa ei saa olla muita merkintöjä, paitsi jos ne ovat tarpeen henkilöllisyyden täsmentämiseksi. Hakemukseen on lisäksi liitettävä ehdokkaan omakätisesti allekirjoittama suostumus vastaanottaa valtuutetuntoimi ja vakuutus, ettei hän ole suostunut valtuutettujen vaaleissa toisen valitsijayhdistyksen tai puolueen ehdokkaaksi.

25 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Hakemukseen on liitettävä ehdotus puolueen ehdokaslistaksi, jossa ehdokkaat on puolueen nimen alla lueteltava siinä järjestyksessä, mihin heidät 40 §:ssä tarkoitetussa ehdokaslistojen yhdistelmässä tulee asettaa. Tiedot ehdokkaista on ilmoitettava niin kuin 24 §:n 3 momentissa on säädetty. Hakemukseen on myös liitettävä puolueen antama ilmoitus siitä, että yhdistys, jonka puolesta puolueen vaaliasiamies esiintyy, edustaa puolueen jäseniä kunnassa, sekä vaaliasiamiehen valtuutus. Hakemukseen on lisäksi liitettävä ehdokkaiksi asetettujen henkilöiden omakätisesti allekirjoittamat suostumukset vastaanottaa valtuutetuntoimi ja vakuutukset, etteivät he ole suostuneet valtuutettujen vaaleissa toisen puolueen ehdokkaiksi eivätkä valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi.

39 §.

Siinä kokouksessa, joka pidetään syyskuun 5 päivänä, kunnan keskusvaalilautakunta tekee päätökset 36 §:n 2 momentissa ja 38 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten johdosta. Samassa kokouksessa lautakunta laatii 40 §:n 1 momentissa tarkoitetun ehdokaslistojen yhdistelmän.

Jos ehdokas on valtuutettujen vaaleissa asetettu myös toisen valitsijayhdistyksen tai toisen puolueen ehdokkaaksi eikä 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ehdokkaan poistamisesta ole määräajassa tehty taikka jos ehdokas on kuollut, on ehdokkaan nimi poistettava ehdokaslistojen yhdistelmästä.

— — — — — — — — — — — — — —

82 §.

Valtuutetuille valitaan varajäseniä siten kuin kunnallislain 38 §:ssä on säädetty.

Jos valtuuston toimikauden aikana on kutsuttava valtuutetun sijaan varajäsen, mutta varajäseniksi määrättyjä ei enää ole, kunnan keskusvaalilautakunnan on valtuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrättävä uusia varajäseniä kunnallislain 38 §:n mukaisesti.

— — — — — — — — — — — — — —

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnallislain muuttamisesta.

Yleisperustelut.

Hallituksen pyrkimyksenä on, että eduskunnalle voitaisiin ensi tilassa antaa esitykset kunnallislaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi, laiksi kunnallisvaalilain muuttamisesta ja laiksi kunnanosavaltuuston vaaleista sekä laiksi kuntajaotuksesta. Nämä lait olisi voitava saattaa voimaan vuoden 1977 alusta, jolloin seuraava kunnallinen vaalikausi alkaa. Esitysten käsittely tullee kuitenkin vaatimaan aikaa niin, että ne lainmuutokset, joita olisi sovellettava jo vuoden 1976 syksyllä toimitettavissa kunnallisvaaleissa, on toteutettava erikseen aikaisemmin.

Hallituksen toimesta on tässä tarkoituksessa valmisteltu ehdotukset sellaisiksi muutoksiksi voimassa oleviin kunnallislakiin (642/48) ja kunnallisvaalilakiin (361/72), joissa on otettu huomioon kunnallisvaaleihin vaikuttavat kunnallislain kokonaistarkistuksen yhteydessä toteutettaviksi suunnitellut uudistukset. Kunnallislain muutosten osalta ehdotus perustuu kunnallishallintokomitean mietintöön (1973: 60) ja siitä annettuihin lausuntoihin.

Yksityiskohtaiset perustelut.

Periaatteesta, jonka mukaan kunnalliseen luottamustoimeen ryhtyminen on kunnan jäsenelle kuuluva velvollisuus, on syytä edelleen pitää kiinni. Siitä on kuitenkin paikallaan tehdä se poikkeus, että ketään ei saa valita valtuutetuksi tai tämän varajäseneksi, ellei hän ole antanut siihen suostumustaan. Kunnallislain 18 §:ään ehdotetaan lisättäväksi tämän uuden säännöksen sisältävä 3 momentti.

Jo tässä yhteydessä ehdotetaan omaksuttavaksi kanta, että kunnalliselle luottamusmiehelle kuuluu kohtuullinen palkkio toimensa hoitamisesta ja korvaus siitä aiheutuvasta ansionmenetyksestä. Tätä on pidettävä asianmukaisena ottaen huomioon, että luottamustointen hoitaminen nykyisin vaatii paljon aikaa ja että niiden hoitamiseen pitäisi eri asemassa olevilla henkilöillä olla riittävän tasaveroiset mahdollisuudet. Ansionmenetyksen korvaamisen tulisi kuitenkin sekä periaatteellisista että käytännöllisistä syistä tapahtua erittäin kaavamaisten perusteiden mukaan. On lähdettävä siitä, että niin näiden kuin muidenkin luottamusmiehille suoritettavien korvausten ja palkkioiden perusteista kuntien keskusjärjestöt antaisivat kunnille suosituksensa. Perusteista olisi määrättävä kussakin kunnassa palkkiosäännössä, jonka kunnallisvaltuusto hyväksyisi.

Samalla, kun luottamusmiehille tulevista palkkioista ja korvauksista ehdotetaan säädettäväksi kunnallislakiin lisättävässä uudessa 21 a §:ssä, jolloin nykyinen 41 § kumottaisiin, ehdotetaan säädettäväksi siitä, miten käsitellään erimielisyydet, jotka koskevat näitä palkkioita ja korvauksia. Niin ikään ehdotetaan, että luottamusmiesten eläketurvasta säädetään erikseen.

Tärkeimpiin uudessa kunnallislaissa toteutettaviksi suunniteltuihin uudistuksiin kuuluu kunnallisvaltuuston jäsenten ja varajäsenten lukumäärää koskevien säännösten uudistaminen. Kunnallisen kansanvallan ja luottamusmieshallinnon vahvistamiseksi on paikallaan lisätä valtuuston jäsenten lukua. Tätä puoltaa sekin, että kuntien yhdistyessä, mitä jo on melkoisessa määrässä tapahtunut ja ilmeisesti tulee edelleen tapahtumaan, valtuutettujen luku alenee siitä, mitä se yhdistetyissä kunnissa sitä ennen on ollut. Samalla kun valtuutettujen lukua ehdotetaan lisättäväksi, ehdotetaan sitä kunnan asukaslukuun perustuvaa porrastusta, jonka mukaan valtuutettujen lukun lasketaan, nykyisestä harvennettavaksi. Ehdotetun uudistuksen vaikutusta voidaan kuvata siten, että jos vuonna 1972 toimitetuissa kunnallisvaaleissa valtuutetut olisi valittu ehdotettujen säännösten mukaan, heidän lukumääräkseen olisi 11 224 valtuutetun sijasta tullut 13 582 valtuutettua eli 21 % enemmän. Uudistuksen toteuttamiseksi ehdotetaan kunnallislain 36 § muutettavaksi.

Kunnallislain 37 §:n säännöstä, jonka mukaan sisäasiainministeriö voi erityisestä syystä myöntyä siihen, että valtuutettuja valitaan vähemmän kuin 36 §:ssä on säädetty, ehdotetaan tässä yhteydessä tarkistettavaksi niin, että valtuutettuja tällöin on valittava vähintään 17.

Kunnallislain 38 §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kunnallisen luottamusmieshallinnon pohjan laajentamista silmällä pitäen, että valtuutettujen varajäseniä valitaan yhteensä kaksi kertaa valtuutettujen lukua vastaava määrä.

Vaalikelpoisuutta valtuutetuksi koskevat kunnallislain 40 §:ään sisältyvät rajoitukset ehdotetaan tarkistettavaksi muun muassa siten, että luovutaan rajoituksesta, joka perustuu kunnan viranhaltijan tilivelvollisuuteen toimestaan. Tämän sijasta ehdotetaan säädettäväksi, että vaalikelpoisia eivät ole, paitsi kaupungin- ja kauppalanjohtaja ja apulaiskaupungin- ja -kauppalanjohtaja sekä kunnanjohtaja, myöskään välittömästi kunnallishallituksen alaisina toimivat kunnan keskushallinnon johtavat viranhaltijat.

Ehdotetuista muutoksista aiheutuu, että myös eräitä muita kunnallislain säännöksiä olisi muutettava. Tämä koskee muun muassa 64 §:n 1 momentin säännöstä kunnanhallituksen jäsenten vaalikelpoisuudesta ja 145 §:n 1 momentin säännöstä edustajien äänivallasta kuntien edustajainkokouksessa. Nämä muutokset on kuitenkin syytä jättää tekemättä, koska uusi kunnallislaki voitaneen hyväksyä ja antaa niin, että se tulee voimaan jo vuoden 1977 alusta.

Niistä muutoksista, jotka eräisiin edellä mainittuihin kunnallislain muutoksiin liittyen olisi tehtävä kunnallisvaalilakiin, eduskunnalle annetaan samanaikaisesti eri hallituksen esitys.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kunnallislain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 27 päivänä elokuuta 1948 annetun kunnallislain (642/48) 41 §,

muutetaan lain 36 ja 37 §, 38 §:n 1 ja 2 momentti sekä 40 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 38 §:n 1 momentti 7 päivänä helmikuuta 1964 annetussa laissa (50/64) ja 2 momentti 8 päivänä toukokuuta 1953 annetussa laissa (192/53), sekä

lisätään 18 §:ään, sellaisena kuin se on 16 päivänä joulukuuta 1955 annetussa laissa (505/55), uusi 3 momentti ja lakiin uusi 21 a § seuraavasti:

18 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ketään ei kuitenkaan saa valita valtuutetuksi tai tämän varajäseneksi, ellei hän ole antanut siihen suostumustaan.

21 a §.

Luottamusmiehille suoritetaan palkkiota luottamustoimen hoitamisesta ja korvausta siitä aiheutuvasta ansionmenetyksestä sekä matkakustannusten korvausta ja päivärahaa. Niiden perusteet määrätään palkkiosäännössä, jonka kunnallisvaltuusto hyväksyy. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tehtävästä tai muusta luottamusmiehen erityisestä tehtävästä voidaan palkkiosäännössä määrätä suoritettavaksi eri palkkio.

Luottamusmiehen vaatimuksen häneltä evätyn luottamustoimisuhteeseen perustuvan palkkion tai korvauksen suorittamisesta ratkaisee ensi asteena kunnallishallitus tai palkkiosäännössä määrätty kunnan muu toimielin.

Luottamusmiehen eläketurvasta säädetään erikseen.

36 §.

Valtuutettuja valitaan kunnan henkikirjoitettujen asukkaiden lukumäärän mukaan seuraavasti:

Asukasluku	Valtuutettujen luku
enintään 4 000	21
4 001— 8 000	27
8 001— 15 000	35
15 001— 30 000	43
30 001— 60 000	51
60 001—120 000	59
120 001—250 000	67
250 001—400 000	75
yli 400 000	85

37 §.

Kunnallisvaltuusto voi, jos siihen on erityistä syytä, päättää valittavaksi valtuutettuja pienemmänkin määrän kuin 36 §:ssä on säädetty, ei kuitenkaan vähempää kuin 17. Päätös on alistettava sisäasiainministeriön vahvistettavaksi.

38 §.

Valtuutetuille valitaan jokaisen kunnallisvaaleissa esiintyneen vaaliliiton, vaaliliittoon kuulumattoman puolueen sekä yhteislistan ensimmäisistä valitsematta jääneistä ehdokkaista kaksi kertaa niin monta varajäsentä kuin siitä on valittu valtuutettuja, jos niissä on ollut ehdokkaita tähän riittävä määrä. Yhteislistojen ulkopuolella olleen valitsijayhdistyksen ehdokkaana valitulla valtuutetulla ei ole varajäsentä.

Jos valtuutettu on kuollut tai hänelle on kieltäytymisen perusteella myönnetty vapautus toimestaan taikka hän on menettänyt vaalikelpoisuuden siihen tai jos hänet on erotettu toimesta tai tuomittu siitä viraltapantavaksi, hänen sijaansa tulee jäljellä olevaksi toimikaudeksi asianomaisen vaaliliiton, vaaliliittoon kuulumattoman puolueen tai yhteislistan järjestyksessä ensimmäisenä oleva varajäsen.

— — — — — — — — — — — — — —

40 §.

Vaalikelpoisia valtuutetuksi eivät ole:

1. maaherra, lääninhallituksen osastopäällikkö, lääninoikeuden puheenjohtajana toimiva lääninneuvos, lääninassesori eikä lääninoikeudensihteeri; eikä

2. kaupunginjohtaja, apulaiskaupunginjohtaja ja kunnanjohtaja, eikä myöskään välittömästi kunnallishallituksen alaisena toimiva muu kunnan keskushallinnon johtava viranhaltija.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 , 21 a §:n osalta kuitenkin vasta päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi puolustusministeriön viroista ja toimista annetun lain muuttamisesta.

Hallituksen esityksessä valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1976 ehdotetaan 27.01.01. momentin kohdalla suunnittelijan peruspalkkaisen toimen perustamista. Tämän ehdotuksen hyväksyminen merkitsisi uuden toimityypin käyttöönottoa puolustusministeriössä ja edellyttäisi puolustusministeriön viroista ja toimista 1 päivänä helmikuuta 1974 annetun lain (92/74) 1 §:n 1 momentin 2 kohdan muuttamista.

Eräiden virkojen ja toimien perustamisesta 1 päivänä helmikuuta 1974 annetulla lailla (99/74) on puolustusministeriöön perustettu ylivirastomestarin ja virastomestarin toimityypit, jotka olisi lisättävä edellä tarkoitettuun lainkohtaan, jolloin siitä samalla poistettaisiin ylivahtimestarin toimityyppi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

puolustusministeriön viroista ja toimista annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan puolustusministeriön viroista ja toimista 1 päivänä helmikuuta 1974 annetun lain (92/74) 1 §:n 1 momentin 2 kohta näin kuuluvaksi:

1 §.

Puolustusministeriöön voidaan perustaa seuraavia peruspalkkaisia virkoja ja toimia:

— — — — — — — — — — — — — — —

2) arkkitehdin, insinöörin, metsänhoitajan, räjähdysainetarkastajan, työntutkijan, suunnittelijan, sosiaalitarkastajan, osastosihteerin, sotilaspalotoimen tarkastajan, toimistosihteerin, sihteerin, kartoittajan, kamreerin, tarkastajan, apulaiskamreerin, reviisorin, kirjanpitäjän, notaarin, kirjaajan, kanslistin, apulaiskanslistin, kanslia-apulaisen, konekirjoittajan, ylivirastomestarin, virastomestarin ja vahtimestarin toimia.

— — — — — — — — — — — — — — —

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Puolustusministeri *Erkki Huurtamo*

Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta.

Valtion virkaehtosopimuslain 1 §:n 3 momentin mukaan valtion virkaehtosopimuslakia ei sovelleta ulkomaanedustuksen virkamiehiin. Perusteena ulkomaanedustuksen virkamiesten jättämiselle lain soveltamispiirin ulkopuolelle oli se, että heidän palkkauksensa rakenne on erilainen kuin muulla virkamieskunnalla. Tästä on osaltaan aiheutunut mm. ulkomaanedustuksessa palvelevien virkamiesten ja kotimaassa ulkoasiainministeriössä palvelevien virkamiesten palvelussuhteen ehdoissa erilaista kehitystä, joka vaikeuttaa ulkoasiainhallinnon henkilöstöasiain hoitoa.

Valtioneuvosto asetti 4 päivänä lokakuuta 1973 komitean tutkimaan ja selvittämään valtion ja kunnallisen virkaehtosopimusjärjestelmän kehittämistä ottaen huomioon näiden järjestelmien voimassa ollessa niistä saadut kokemukset. Komitea jätti mietintönsä valtioneuvostolle 30 päivänä toukokuuta 1975. Valtion virkaehtosopimusjärjestelmän osalta komitean mietintöön sisältyy ehdotus henkilöpiirin laajentamisesta siten, että siihen tulisivat kuulumaan myös ulkomaanedustuksen virkamiehet. Hallitus pitää tämän ehdotuksen toteuttamista erittäin tärkeänä ja kiireellisenä ja katsoo, että uudistus tulisi toteuttaa erillisenä komitean muista ehdotuksista, jotka edellyttävät ennen jatkotoimenpiteisiin ryhtymistä eräitä selvityksiä.

Ulkomaanedustuksen virkamiesten saattamiseksi virkaehtosopimusjärjestelmän piiriin hallitus ehdottaa valtion virkaehtosopimuslain 1 §:n 3 momentin kumottavaksi.

Ulkomaanedustuksen virkamiesten palkkausjärjestelmä poikkeaa kuitenkin olennaisesti muiden virkamiesten palkkausjärjestelmästä siinä suhteessa, että osan palkkauksesta muodostavat erilaiset lisät tai korvaukset, joiden maksuperusteet ja määrät riippuvat asianomaisen asemapaikan olosuhteista. Asemapaikassa saattaa olla useissa tapauksissa vain muutama virkamies ja heidänkin palkkaustekijöittensä välillä eroavuuksia. Näitä lisiä tai korvauksia joudutaan lisäksi usein olosuhteissa tapahtuvien muutosten, kuten valuuttakurssien vaihtelujen johdosta tarkistamaan. Lisäksi esimerkiksi edustuskorvauksen suorittaminen ei perustu virkamiehen vaan valtion intressiin. Näin ollen ei ole tarkoituksenmukaista määrätä ulkomaanedustuksen virkamiesten palkkauksen näistä osatekijöistä virkaehtosopimuksin. Tämän johdosta on lain 2 §:n 3 momentin 1 kohdassa ehdotettu sopimuksenvaraisten asioiden piiriä rajoitettavaksi siten, että sopia ei saisi ulkomaandustuksen virkamiehille maksettavista paikaillisista erikoisolosuhteista aiheutuvista lisistä ja korvauksista. Sopia ei näin ollen saisi esimerkiksi paikalliskorotuksista, puolisokorotuksista, lapsikorotuksista, varustautumiskorvauksesta, edustuskorvauksesta ja asettautumiskorvauksesta.

Ehdotuksen mukaan laki astuisi voimaan 1 päivänä helmikuuta 1976. Voimassa oleva virkaehtosopimuskausi päättyy 30. 1. 1976 ja uudet virkaehtosopimukset on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivästä helmikuuta 1976 lukien. Tällöin voitaisiin uusista sopimuksista neuvoteltaessa ottaa huomioon ulkomaanedustuksen sopimusten sisältöön mahdollisesti aiheuttamat tarkistukset. Ennen lain voimaantulohetkeä tehdyissä virkaehtosopimuksissa ei ole voitu ottaa huomioon ulkomaanedustuksen erityisolosuhteita. Tämän johdosta ehdotetaan, että näiden sopimusten soveltamisesta ulkomaanedustuksen virkamiehiin on erikseen neuvoteltava ja sovittava virkaehtosopimuksin.

Sen perusteella, mitä edellä on esitetty, annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *kumotaan* 6 päivänä marraskuuta 1970 annetun valtion virkaehtosopimuslain (664/70) 1 §:n 3 momentti ja *muutetaan* 2 §:n 3 momentin 1 kohta seuraavasti:

— — — — — — — — — — — — — — —

Sopia ei saa:

1) virkaan vaadittavista kelpoisuusehdoista, virkaylennysperusteista, virkamiehen velvollisuuksista, kurinpidosta, ulkomaanedustuksen virkamiehille maksettavista paikallisista erikoisolosuhteista aiheutuvista lisistä ja korvauksista eikä muun kuin sairauden tai raskauden ja synnytyksen perusteella myönnettävästä virkavapaudesta.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä helmikuuta 1976. Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyjä virkaehtosopimuksia sovelletaan ulkomaanedustuksen virkamiehiin vain sikäli kuin asiasta erikseen virkaehtosopimuksin sovitaan.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Teuvo Varjas*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan annetun lain muuttamisesta.

Eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan 20 päivänä joulukuuta 1966 annetun lain (682/66), jäljempänä kertaperintälaki, 1 §:n mukaan on sellainen valtion ja sen hoidossa olevan rahaston varoista myönnetty laina ja valtion tai rahaston muu saaminen, jonka maksamaton pääoma on enintään 100 markkaa tai vuotuismaksu enintään 10 markkaa, maksettava kokonaisuudessaan seuraavassa kannossa. Kuitenkin jos viimeksi mainitussa tapauksessa perittävä pääoma on 100 markkaa suurempi, maksetaan saaminen kahdessa kannossa pääomamääriltään yhtä suurina erinä. Edellä sanottu koskee myös valtion varoista kuntien tai rahalaitosten välityksellä myönnettyjä lainoja siten, että ne on maksettava kunkin lainan ensiksi sattuvana maksupäivänä, paitsi jos maksettava lainapääoma on 100 markkaa suurempi, jolloin saaminen peritään kahden vuoden aikana pääomamääriltään yhtä suurina erinä. Asianomainen lääninhallitus sekä valtiokonttori sen hoidettavana olevien lainojen osalta voivat erityisistä syistä myöntää tiettyjä helpotuksia kantomenettelyssä perittävien saamisten maksuajoista. Kuntien ja rahalaitosten myöntämien lainojen osalta asianomaisella keskusvirastolla tai ministeriöllä on vastaava oikeus helpotusten antamiseen.

Kertaperintälakia ei sen 3 §:n mukaan sovelleta 16 päivänä elokuuta 1958 annetussa maankäyttölaissa (353/58), eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa samana päivänä annetussa laissa (361/58) ja valtion osanotosta eräiden maa- ja vesirakennustöiden kustannuksiin 30 päivänä elokuuta 1963 annetussa laissa (433/63) tarkoitettuihin lainoihin ja muihin saamisiin, koska niiden perimisestä yhdellä kertaa on säädetty mainituissa laeissa sekä niiden täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetuissa asetuksissa. Myös valtioneuvosto voi erityisistä syistä päättää, ettei lakia sovelleta erikseen määrättäviin sellaisiin lainoihin, joiden alkuperäinen tarkoitus jäisi saavuttamatta, jos laina perittäisiin kerralla takaisin.

Valtiolla on kahdessa tai useammassa kannossa perittäviä vähäisiä saatavia varsin suuri määrä. Niiden periminen sitoo runsaasti työvoimaa aiheuttaen suhteettoman suuria kustannuksia saatavien taloudellisiin arvoihin verrattuna. Lain antamisen jälkeen tapahtuneen rahanarvon alenemisen johdosta on epäsuhde perittävän pääoman ja perimiskustannusten välillä jatkuvasti kasvanut. Toisaalta samalla lainojen taloudellinen merkitys on niiden saajillekin vähentynyt. Tämän vuoksi olisi asianmukaista, että kerralla perittävien saamisten markkamääriä korotettaisiin likimain rahanarvon muutosta vastaavasti.

Edellä olevan mukaisesti lakiehdotuksen 1 §:n 1—3 momentissa ehdotetaan, että niissä tarkoitetut lainat ja muut saamiset peritään lain säännösten mukaisesti kokonaisuudessaan seuraavassa kannossa, jos maksamaton pääoma on enintään 300 markkaa tai jos vuotuismaksu on enintään 30 markkaa. Viimeksi mainitussa tapauksessa pääoma perittäisiin kuitenkin kahdessa kannossa, jos sen määrä on yli 300 markkaa. Valtion varoista kunnan tai rahalaitoksen välityksellä myönnettyjen lainojen perintää koskevat säännökset ehdotetaan vastaavasti tarkistettavaksi.

Kertaperintälain säätämisen jälkeen on 15 päivänä syyskuuta 1967 annetussa metsänparannuslaissa (413/67) tarkoitettujen metsänparannuslainojen ja eräiden kustannusten perimisestä annettu ensin mainitusta laista poikkeavat erilliset säännökset. Lakiehdotuksen 3 §:ssä ne ehdotetaan tämän vuoksi lisättäväksi kertaperintälain soveltamisalan ulkopuolelle jääviin saamisiin. Toisaalta ehdotetaan 3 §:n säännöksestä poistettavaksi valtion osanotosta eräiden maa- ja vesirakennustöiden kustannuksiin 30 päivänä elokuuta 1963 annetussa laissa (433/63) tarkoitetut saamiset. Näihin maanparannuslainoihin sovellettaisiin siten kertaperintälain säännöksiä, mikä merkitsisi, että myös niiden osalta kerralla perittävien saamisten markkamäärät nousisivat ehdotetulla tavalla. Ne ovat jo nyt vastanneet pääosiltaan kertaperintälain mukaisia markkamääriä. Tästä johtuen lainat ovat kuuluneet tietokonekäsittelyssä tapahtuvassa takaisinperinnässä samaan ryhmään muiden maanparannuslainojen kanssa. Jotta

vältyttäisiin erilaisista markkamäärärajoista seuraavalta työläältä lainojen erittelemiseltä eri ryhmiin ja kun muutoinkin on tarkoituksenmukaista yhdenmukaistaa perimissäännöksiä, on katsottu aiheelliseksi saattaa myös nämä maanparannuslainat kertaperintälain soveltamisalan piiriin.

Ehdotus koskee arvion mukaan yli 100 000 valtion viraston tai laitoksen välityksellä perittävää vähäistä saatavaa.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, muutetaan eräiden saamisten perimisestä kerta kaikkiaan 20 päivänä joulukuuta 1966 annetun lain (682/66) 1 §:n 1—3 momentti sekä 3 § näin kuuluviksi:

1 §.

Valtion ja sen hoidossa olevan rahaston varoista myönnetty laina ja valtion tai rahaston muu saaminen on kokonaisuudessaan maksettava seuraavassa kannossa:

a) jos maksamaton pääoma on enintään 300 markkaa; tai

b) jos vuotuismaksu on enintään 30 markkaa.

Jos 1 momentin b kohdan mukaan perittävä pääoma on 300 markkaa suurempi, maksetaan saaminen kuitenkin kahdessa kannossa pääomamääriltään yhtä suurina erinä.

Jos 1 momentissa tarkoitettu laina on myönnetty kunnan tai rahalaitoksen välityksellä, on laina mainitun momentin mukaisesti maksettava ensiksi sattuvana maksupäivänä. Jos maksettava lainapääoma on 300 markkaa suurempi, laina on kuitenkin maksettava takaisin kahden vuoden aikana pääomamääriltään yhtä suurina erinä. Kunnan tai rahalaitoksen on suoritettava sille kalenterikuukauden aikana täten kertyneet varat viimeistään seuraavan kalenterikuukauden 15 päivään mennessä asianomaiselle valtion tilivirastolle tai rahastolle.

— — — — — — — — — — — — — —

3 §.

Tätä lakia ei sovelleta maankäyttölaissa (353/58), eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa annetussa laissa (361/58) eikä metsänparannuslaissa (413/67) tarkoitettuihin lainoihin tai muihin saamisiin. Valtioneuvostolla on valta erityisistä syistä päättää, ettei tätä lakia ole myöskään sovellettava erikseen määrättäviin muihin lainoihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle Teollistamisrahasto Oy — Industrialization Fund of Finland Ltd:n lainojen valtion takauksista.

Teollisuutemme investointien rahoittamisesta on kehitysluottolaitosten osuus ollut huomattava. Tämä vastaa myös niitä teollisuuspoliittisia tavoitteita, joiden tarkoituksena on tuotantorakenteen parantaminen, tuotekehittelyn saattaminen tuotantoasteelle sekä riskialttiiden hankkeiden tarkoituksenmukainen toteuttaminen.

Teollistamisarahasto Oy — Industrialization Fund of Finland Ltd on kehitysluottolaitos, jonka tarkoituksena on kehittää erityisesti pientä ja keskisuurta teollisuutta lähinnä rahoittamalla yritysten investointeja. Yrityksille annettava tuki sisältää myös rahoitukseen ja yrityksen toiminnan suunnitteluun liittyvää asiantuntija-apua.

Teollistamisarahasto Oy — Industrialization Fund of Finland Ltd:n luotonanto on ollut vakaassa kasvussa. Vuonna 1974 myönnettyjen uusien luottojen määrä oli noin 230 000 000 markkaa ja yhtiön koko luottokanta kohoaa tällä hetkellä noin 730 000 000 markkaan. Vuosina 1976 ja 1977 ennakoidaan uusien luottopäätösten määrän saatavilla olevan ulkomaisen rahoituksen määrästä riippuen nousevan keskimäärin 350 000 000—400 000 000 markkaan vuodessa.

Yhtiön myöntämän rahoitustuen kokonaismäärästä noin puolet on peräisin ulkomaisista luottolähteistä. Kaikille näille ulkomaisille lainoille on annettu valtion takaus. Koska ulkomaisten lainojen hankkimista ratkaisevasti helpottaa ja niiden ehtoja parantaa mahdollisuus saada lainoille valtion takaus, hallitus esittää, että valtion takauksia voitaisiin antaa vuosina 1975—1977 Teollistamisrahasto Oy — Industrialization Fund of Finland Ltd:n pääomamäärältään yhteensä enintään 250 000 000 markkaan nousevien lainojen maksamisen sekä muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi.

Edellä olevan perusteella esitetään,

että Eduskunta päättäisi oikeuttaa valtioneuvoston vastavakuuksia vaatimatta, mutta muuten määräämillään ehdoilla antamaan valtion omavelkaisia takauksia vuosina 1975—1977 Teollistamisrahasto Oy — Industrialization Fund of Finland Ltd:n pääomamäärältään yhteensä enintään 250 000 000 markkaan nousevien lainojen maksamisen ja muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi siten, että kunkin ulkomaisen lainan määrä lasketaan takausta annettaessa kyseisen suuruiseen määrään nähden voimassa olevan Suomen Pankin myyntikurssin mukaan.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Teuvo Varjas*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden sopimuspalkkaisten virkojen täyttämisestä annetun lain 2 §:n muuttamisesta.

Eräiden sopimuspalkkaisten virkojen täyttämisestä 27 päivänä tammikuuta 1971 annetussa laissa (76/71) on lueteltu sellaisia sopimuspalkkaisia virkoja, jotka täytetään määräajaksi, enintään kuitenkin viideksi vuodeksi kerrallaan. Edellä mainitun lain 2 §:n nojalla myös ulkoasiainministeriön valtiosihteerin sopimuspalkkainen virka täytetään määräajaksi, enintään kuitenkin viideksi vuodeksi kerrallaan.

Siitä, että ulkoasiainministeriön valtiosihteerin virka nykyisin on täytettävä määräajaksi, aiheutuu ulkoasiainhallinnon erityisluonteen johdosta haittaa, varsinkin jos valtiosihteerin virkaan nimitetään ulkomaanedustuksen viranhaltija. Tämän johdosta on aiheellista poistaa ulkoasiainministeriön valtiosihteerin sopimuspalkkainen virka em. lain 2 §:n luettelosta.

Sen perusteella, mitä edellä on esitetty annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

eräiden sopimuspalkkaisten virkojen täyttämisestä annetun lain 2 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan eräiden sopimuspalkkaisten virkojen täyttämisestä 27 päivänä tammikuuta 1971 annetun lain (76/71) 2 §, sellaisena kuin se on 23 päivänä kesäkuuta 1975 annetussa laissa (481/75), näin kuuluvaksi:

2 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettuja virkoja ovat, sen lisäksi mitä muissa laeissa on säädetty, seuraavat virat:

oikeusministeriön lainsäädäntöosaston apulaisosastopäällikön lainsäädäntöjohtajana, sopimuspalkkaiset virat;

valtiovarainministeriön valtiosihteerin ja osastojaon ulkopuolella olevan neuvottelevan virkamiehen sopimuspalkkaiset virat;

opetusministeriön korkeakoulu- ja tiedeosaston osastopäällikön sopimuspalkkainen virka;

Helsingin yliopiston kasvatustieteiden osaston opettajankoulutuslaitoksen harjoittelukoulujen rehtorien sopimuspalkkaiset virat;

Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opettajankoulutuslaitoksen harjoittelukoulun rehtorin sopimuspalkkainen virka;

Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Oulun opettajankoulutuslaitoksen ja Kajaanin opettajankoulutuslaitoksen harjoittelukoulujen rehtorien sopimuspalkkaiset virat;

Joensuun korkeakoulun kasvatustieteiden osaston Joensuun ja Savonlinnan opettajankoulutuslaitosten harjoittelukoulujen rehtorien sopimuspalkkaiset virat;

Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Turun opettajankoulutuslaitoksen ja Rauman opettajankoulutuslaitoksen harjoittelukoulujen rehtorien sopimuspalkkaiset virat;

Tampereen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Tampereen opettajankoulutuslaitoksen ja Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitoksen harjoittelukoulujen rehtorien sopimuspalkkaiset virat ja toimittajakoulutuksen keskuksen johtajan sopimuspalkkainen virka;

Åbo Akademin kasvatustieteiden tiedekuntaa varten ylläpidettävän harjoittelukoulun rehtorin sopimuspalkkainen virka;

taideteollisen korkeakoulun rehtorin, koulutuskeskuksen johtajan ja professorin sopimuspalkkaiset virat;

Suomen Akatemian sopimuspalkkainen tutkimusjohtajan virka;

maa- ja metsätalousministeriön sopimuspalkkainen lainsäädäntöneuvoksen virka;

sosiaali- ja terveysministeriön sopimuspalkkainen lainsäädäntöneuvoksen virka.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Teuvo Varjas*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi merimiesveron suorittamisesta vuonna 1976.

Merimiesverolain mukaan merimiesvero suoritetaan siten, että laivanisäntä tai hänen edustajansa pidättää kunkin palkanmaksun yhteydessä merimieheltä veroa erityisen merimiesverotaulukon osoittaman määrän, joka jää merimiehen lopulliseksi veroksi. Merimiesverotaulukko on laadittava siten, että kuukaudelta maksettavasta rahapalkasta suoritettava merimiesvero mahdollisuuksien mukaan on kahdestoista osa siitä valtion tuloveron, kunnallisveron, kirkollisveron, kansaneläkevakuutusmaksun ja vakuutetun sairausvakuutusmaksun yhteenlasketusta määrästä, mikä näitä veroja ja maksuja olisi voimassa olevan lainsäädännön mukaan suoritettava merimiesverolain 6 §:n 2 momentin mukaan lasketusta tulosta. Vuosina 1974 ja 1975 ei merimiesveroa kuitenkaan ole määrätty yksinomaan merimiesverolain säännösten mukaan, vaan sitä määrättäessä on noudatettu myös lakia merimiesveron suorittamisesta vuonna 1974 (375/74) ja lakia merimiesveron suorittamisesta vuonna 1975 (1055/74).

Vuoden 1976 alusta voimaantulevan aviopuolisoiden erillisverotusjärjestelmän johdosta on 25 päivänä heinäkuuta 1975 annetulla lailla (609/75) tehty muutoksia myös merimiesverotukseen. Hallitus on 10 päivänä lokakuuta 1975 antanut Eduskunnalle esityksen n:o 56/75 laiksi vuodelta 1976 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista. Tämän lain mukaisia veroasteikkoja sovelletaan myös merimiesverotuksessa käytettäviä merimiesverotaulukoita laadittaessa. Jotta uudet merimiesverotaulukot ehdittäisiin laatia ja painaa sekä edelleen toimittaa laivanisännille riittävän ajoissa, olisi taulukoiden laatimisen edellytyksenä oleva veroasteikko vahvistettava noin 10—12 viikkoa ennen sitä ajankohtaa, jolloin uusia merimiesverotaulukoita olisi ensimmäisen kerran sovellettava. Veroasteikkojen käsittelyn ja vahvistamisen siirtyessä vuoden loppuun, on vuoden 1976 maalis—huhtikuu se aikaisin ajankohta, jolloin uusia merimiesverotaulukoita voidaan soveltaa. Tarkka ajankohta riippuu siitä, milloin laki vuodelta 1976 toimitettavassa verotuksessa sovellettavista veroasteikoista vahvistetaan. Tästä syystä olisi vuoden 1976 alkupuolella voitava soveltaa kuluvana vuonna käytössä olevia merimiesverotaulukoita. Koska merimiesvero on lopullinen vero, ei uusia merimiesverotaulukoita, joissa huomioon otettava valtion tuloverokanta olisi nykyisin sovellettavissa taulukoissa huomioon otettua valtion tuloverokantaa alhaisempi, voida ottaa käyttöön kesken vuotta, ellei samalla säädetä menettelyä, jolla merimiehet saavat takaisin heiltä ehkä liikaa perityn veron. Tämän vuoksi hallitus ehdottaa säädettäväksi erillisen lain, jonka perusteella merimiesvero suoritetaan vuonna 1976.

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan merimiesvero suoritettaisiin vuoden 1976 alusta valtiovarainministeriön määräämään päivään saakka siten, että merimiesvero pidätettäisiin käyttäen merimiesverotaulukoita, joita vahvistettaessa valtion tuloveroa ja kunnallisveroa koskevat säännökset on otettu huomioon samansisältöisinä kuin vuoden 1975 huhtikuun alun ja vuoden lopun välisenä aikana käytettyjä merimiesverotaulukoita vahvistettaessa. Sen sijaan kansaneläkevakuutusmaksu ja vakuutetun sairausvakuutusmaksu otettaisiin huomioon sen suuruisina kuin niistä erikseen on säädetty. Sanotun päivän jälkeen merimiesvero suoritettaisiin siten, että merimiesvero pidätettäisiin käyttäen merimiesverotaulukoita, joita vahvistettaessa on otettu huomioon vuonna 1976 toimitettavassa merimiesverotuksessa muutoin noudatettavat säännökset ja sanotulta vuodelta toimitettavassa tulo-

ja varallisuusverotuksessa sovellettavat tuloverokantaa koskevat säännökset. Sanottua loppuvuotta varten tulisi merimiehelle voida antaa viran puolesta uusi merimiesverokortti.

Useat merimiehet joutuisivat vuoden alkupuolella maksamaan suurempaa merimiesveroa kuin mitä heiltä olisi uusien säännösten mukaisesti vuotta 1976 varten vahvistettujen merimiesverotaulukoiden mukaan ollut pidätettävä. Tämän vuoksi on lakiehdotuksen 2 §:ään otettu säännös siitä, että liikaa pidätetty määrä palautettaisiin näissä tapauksissa hakemuksetta merimiehelle. Palauttaminen, joka voitaisiin toimittaa vasta vuoden 1976 jälkeen, ehdotetaan suoritettavaksi viimeistään vuoden 1977 loppuun mennessä. Käytännöllisistä syistä ehdotetaan, ettei 50 markkaa pienempiä määriä palautettaisi. Lisäksi ehdotetaan, ettei palautettavalle määrälle maksettaisi korkoa, koska liikaa pidätettyjen ennakonpidätystenkään osalta ei verovelvollisille makseta korkoa. Lakiehdotuksen 2 §:n mukainen menettely ei koskisi niitä merimiehiä, joilla on ollut merimiestuloa 4 kuukautta lyhyemmältä ajalta, koska sanottu merimiestulo verotetaan tulo- ja varallisuusverolain säännösten mukaan ja pidätetty merimiesvero katsotaan tällöin ennakonpidätykseksi.

Eräissä tapauksissa saattaa tapahtua, että merimieheltä on kaikkiaan pidätetty merimiesveroa vähemmän kuin mitä hänen olisi ollut suoritettava uusien säännösten mukaisesti vuotta 1976 varten vahvistettujen merimiesverotaulukoiden mukaan. Näitä tapauksia on todennäköisesti erittäin vähän. Tämän vuoksi ja ottaen lisäksi huomioon merimiesveron lopullisen veron luonteen sekä jälkiperintään liittyvät käytännölliset vaikeudet ja kustannukset, joita pienten merimiesveroerien jälkikäteen periminen aiheuttaisi, ei lakiehdotukseen ole sisällytetty takaisin perimistä koskevia säännöksiä.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

merimiesveron suorittamisesta vuonna 1976.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Vuoden 1976 alusta valtiovarainministeriön määräämään päivään saakka merimiesvero suoritetaan siten, että merimiesvero pidätetään käyttäen merimiesverotaulukoita, joita vahvistettaessa valtion tuloveroa ja kunnallisveroa koskevat säännökset on otettu huomioon samansisältöisinä kuin vuoden 1975 huhtikuun alun ja sanotun vuoden lopun välisenä aikana käytettyjä merimiesverotaulukoita vahvistettaessa.

Valtiovarainministeriön määräämän päivän jälkeen merimiesvero suoritetaan vuonna 1976 siten, että merimiesvero pidätetään käyttäen merimiesverotaulukoita, jotka on vahvistettu vuonna 1976 toimitettavassa merimiesverotuksessa noudatettavien säännösten ja sanotulta vuodelta toimitettavassa tulo- ja varallisuusverotuksessa sovellettavien tuloverokantaa koskevien säännösten mukaisiksi. Merimiesverolain 7 §:ssä tarkoitettu viranomainen antaa merimiehelle hakemuksetta tätä varten uuden merimiesverokortin.

2 §.

Merimiehelle, jolla on vuoden 1976 aikana ollut merimiestuloa vähintään 4 kuukauden ajalta ja jolta on sanotun vuoden aikana pidätetty merimiesveroa yhteensä enemmän kuin mitä häneltä olisi 1 §:n 2 momentin mukaisesti vuotta 1976 varten vahvistettujen merimiesverotaulukoiden mukaan ollut pidätettävä,

merimiesverolautakunta palauttaa hakemuksetta liikaa pidätetyn määrän vuoden 1977 loppuun mennessä.

Jos liikaa pidätetty määrä on 50 markkaa pienempi, sitä ei palauteta. Palautettavalle määrälle ei makseta korkoa.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräistä palkkatuloista verotuksessa tehtävistä vähennyksistä annetun lain muuttamisesta.

Eräistä palkkatuloista verotuksessa tehtävistä vähennyksistä 22 päivänä joulukuuta 1967 annetussa laissa (582/67) on säädetty ne keskimääräiset vähennykset, jotka verovelvollinen saa verotuksessa ilman eri selvitystä vähentää palkkatuloistaan moottorisahan, hevosen ja ajovälineiden sekä traktorin käytöstä aiheutuneina kustannuksina, milloin hän on käyttänyt moottorisahaa puun kaadossa tai puutavaran valmistamisessa tahi hevosta tai traktoria metsä- tai muussa ajossa. Täten saamastaan palkkatulosta saa mainitun lain mukaan moottorisahan käyttäjä vähentää 30 prosenttia sekä hevosta tai traktoria käyttänyt verovelvollinen metsäajossa 60 prosenttia ja muussa ajossa 50 prosenttia. Jos verovelvollinen esittää selvityksen kustannusten suuruudesta, voidaan moottorisahan, hevosen ja ajovälineiden sekä traktorin käytöstä aiheutuneet kustannukset lain mukaan hyväksyä edellä mainittuja määriä suurempinakin. Lain 1 §:n 2 momentin mukaan verojohtajan tulee yksinään työskentelevän verovelvollisen pyynnöstä määrätä, että verovelvollisen palkkatulosta edellä mainittujen säännösten estämättä vähennetään moottorisahan käytöstä aiheutuneina kustannuksina 40 prosenttia.

Puheena olevan lain muuttamisesta 20 päivänä joulukuuta 1974 annetun lain (954/74) mukaan mainittuja säännöksiä sovelletaan vuosilta 1968—1975 toimitettavissa valtion- ja kunnallisverotuksissa kuitenkin niin, että lain 1 §:n 2 momenttia sovelletaan vuosilta 1971—1975 toimitettavissa valtion- ja kunnallisverotuksissa. Kysymyksessä olevien säännösten tarpeellisuus ja sisältö riippuvat olennaisesti siitä, minkälainen on metsäalan palkkauksessa sovellettava käytäntö ja mitä määräyksiä metsätyövälineiden käytöstä sisältyy metsäalan työehtosopimuksiin. Tämän vuoksi tässä tarkoitettuja säännöksiä ei katsottu tarkoituksenmukaisiksi sisällyttää tulo- ja varallisuusverolakiin (1043/74).

Hallituksen suorittamien selvitysten perusteella on voitu havaita, että vuodelta 1974 toimitettavassa verotuksessa moottorisahavähennykseen oikeutetuista verovelvollisista on noin kolmeneljäsosaa pyytänyt 30 prosentin ja noin joka neljäs 40 prosentin mukaisen vähennyksen. Sitä vastoin 30 prosentin vähennyksen saaneiden verovelvollisten sanotusta työstä saamien palkkojen yhteismäärä oli vain runsas puolet kaikkien palkkojen yhteismäärästä. Voidaan siis havaita, että pysyvämmissä ja pitempiaikaisissa työsuhteissa olevat verovelvolliset valitsevat useimmin kuin lyhytaikaisissa työsuhteissa olevat 40 prosentin vähennyksen. Kumpaakin vaihtoehtoista vähennyksen suuruutta kuitenkin edelleenkin käytännössä tarvitaan.

Koska metsäalan työehtosopimuksessa ei ole sovittu tai muutoinkaan ei ole tullut muutoksia moottorisahan, hevosen ja ajovälineiden tai traktorin käyttöä koskevaan aikaisempaan käytäntöön eikä sanottuja muutoksia ole tällä hetkellä myöskään odotettavissa, hallitus pitää tarpeellisena, että nyt puheena olevaa lakia sovelletaan edelleen vuodelta 1976 toimitettavissa verotuksissa.

Puheena olevaa lakia sovelletaan sen 1 §:n 1 momentin mukaan verovelvolliseen, joka on käyttänyt moottorisahaa puun kaadossa tai puutavaran valmistuksessa. Verotuskäytännössä tätä säännöstä on tulkittu siten, ettei lakia voida soveltaa verovelvolliseen, joka suorittaa metsänraivaustyötä moottorisahaa tai tarkoitusta varten valmistettua raivaussahaa käyttäen. Koska sahan käytöstä myös edellä mainituissa tapauksissa aiheutuu keskimäärin yhtä suuret kulut kuin moottorisahan käytöstä puun kaadossa tai puutavaran valmistuksessa, olisi tarkoituksenmukaista, että puheena olevaa lakia

voitaisiin soveltaa myös näissä tapauksissa. Tämän vuoksi ehdotetaan lakiin lisättäväksi uusi 5 a §, jonka mukaan tätä lakia voitaisiin soveltaa myös moottorisahan tai raivaussahan käytöstä metsänraivaustyössä tai muussa siihen verrattavassa työssä aiheutuneiden kustannusten vähentämiseen. Sitä vastoin lakia ei tämän muutoksen jälkeenkään sovellettaisi tapauksiin, joissa moottorisahaa käytetään rakennustyössä tai muussa siihen verrattavassa työssä.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eräistä palkkatuloista verotuksessa tehtävistä vähennyksistä annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* eräistä palkkatuloista verotuksessa tehtävistä vähennyksistä 22 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 7 §, sellaisena kuin se on 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (954/74) ja *lisätään* lakiin uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §.

Mitä tässä laissa on säädetty moottorisahan käytöstä puun kaadossa tai puutavaran valmistuksessa aiheutuneiden kustannusten vähentämisestä, sovelletaan myös moottorisahan tai raivaussahan käytöstä metsänraivaustyössä tai muussa siihen verrattavassa työssä aiheutuneiden kustannusten vähentämiseen.

7 §.

Tätä lakia sovelletaan vuosilta 1968—1976 toimitettavissa valtion- ja kunnallisverotuksissa kuitenkin niin, että lain 1 §:n 2 momenttia sovelletaan vuosilta 1971—1976 ja 5 a §:ää vuodelta 1976 toimitettavissa valtion- ja kunnallisverotuksissa.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta.

Pelto- ja puutarhaviljelyn kehittyessä ja kasvinjalostuksen tuottaessa yhä uusia lajikkeita on käynyt entistä tarpeellisemmaksi, että ostaja saa oikein nimettyä, lajikepuhdasta ja tervettä siementavaraa ja taimiaineistoa. Eräitten kasvilajiryhmien korkealaatuisen lisäysaineiston tuotantoa ei ole saatu kehittymään nykyaikaisen siemen- ja taimihuollon edellyttämälle tasolle. Niinpä esimerkiksi perunaviljelyn heikko taso maassamme johtuukin suurelta osin siitä, että terveen, korkealaatuisen siemenperunan tuotantoa ei maassamme ole tyydyttävästi järjestetty. Kokemus on osoittanut, että erityisesti siemenperunan ja eräiden marjakasvien terveen korkealaatuisen lisäysaineiston tuottaminen edellyttää erityistoimenpiteitä ja että siihen liittyy vielä tutkimuksella ja koetoiminnalla selvitettäviä kysymyksiä. Tämän vuoksi on katsottu, että valtion tulisi osallistua tällaisen tuotannon järjestämiseen. Eräät yksityiset yhteisöt, tuottajajärjestöt sekä eräät kaupan ja teollisuuden yritykset ja järjestöt ovat ilmoittaneet olevansa kiinnostuneita terveen siemenperunan tuotannon aikaansaamisesta ja osallistumisesta sen rahoittamiseen. Sanotussa tarkoituksessa on vuoden 1976 tulo- ja menoarvioesityksessä ehdotettu myönnettäväksi varoja siemenperunakeskuksen perustamista varten maatalouden tutkimuskeskuksen yhteyteen.

Maatalouden tutkimuskeskuksen kasvinjalostusosaston jalostamien kasvilajikkeiden korkealaatuisen siementavaran tuotanto on tapahtunut tutkimuskeskuksen yhteydessä olevan Jokioisten siemenkeskuksen toimesta, jota on hoidettu liikelaitoksen luontoisesti.

Maatalouden tutkimuskeskuksesta 29 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (1008/73) 1 §:n mukaan tutkimuskeskus on maatalouden tutkimus- ja koetoimintaa varten. Kun Jokioisten siemenkeskuksen toiminta on ja siemenperunan ja marjakasvien lisäysaineistojen tuottaminen tulisi olemaan tuotannollista toimintaa eikä tutkimusta ja koetoimintaa, olisi tutkimuskeskuksesta annettua lakia tämän mukaisesti muutettava.

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään maatalouden tutkimuskeskuksesta 29 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (1008/73) 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Korkealaatuisen siemen- ja taimiaineiston tuottamiseksi voidaan tutkimuskeskuksen yhteyteen perustaa tuotantoyksiköitä, joiden toiminta ja hallinto voidaan sen mukaan kuin asetuksella säädetään, järjestää niin, että toiminnan rahoitukseen ja yksikön hallinnon hoitoon osallistuvat myös alan elinkeinonharjoittajat.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *V. Ihamuotila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi eräiden asutusluottojen korkoa koskevien säännösten soveltamisesta.

Maankäyttölain 94 §:n 1 momenttiin (812/72) sisältyvät maankäyttölain mukaisten saamisten korkoa koskevat säännökset ovat maankäyttölain 94 §:n 1 momentin soveltamisesta 31 päivänä joulukuuta 1974 annetun lain (1003/74) mukaan voimassa vain vuoden 1975 loppuun. Niin ikään ovat asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä annetun lain 15 §:n 3 momenttiin (1/68) sisältyvät maanhankintalainsäädännön mukaisten saamisten korkoa koskevat säännökset austuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä annetun lain 15 §:n 3 momentin soveltamisesta 31 päivänä joulukuuta 1974 annetun lain (1004/74) mukaan voimassa vain vuoden 1975 loppuun. Tämän vuoksi ja kun maatilalain valmistelu on vielä kesken, ehdotetaan edellä mainittujen korkosäännösten soveltamisaikaa pitennettäväksi siten, että niitä voidaan soveltaa vielä vuoden 1976 aikana.

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

maankäyttölain 94 §:n 1 momentin soveltamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Mitä 16 päivänä elokuuta 1958 annetun maankäyttölain 94 §:n 1 momentissa, sellaisena kuin se on 15 päivänä joulukuuta 1972 annetussa laissa (812/72), on säädetty, sovelletaan saamisiin, jotka syntyvät vuoden 1976 aikana.

Laki

asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä annetun lain 15 §:n 3 momentin soveltamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Mitä asutuslainsäädännön komoamiseen liittyvistä toimenpiteistä 16 päivänä elokuuta 1958 annetun lain 15 §:n 3 momentissa, sellaisena kuin se on 4 päivänä tammikuuta 1968 annetussa laissa (1/68), on säädetty, sovelletaan, mikäli sanotun lain 13 §:stä ei muuta johdu, myös saamisiin, jotka syntyvät vuoden 1976 aikana.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *Veikko Ihamuotila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunnallisista yleissairaaloista annetun lain 25 §:n muuttamisesta.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) voimaantulon johdosta muutettiin kahdeksaatoista sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakia siten, että näiden lakien valtionosuussäännöksissä on otettu huomioon ensiksi mainitun lain säännökset. Nämä lainmuutokset tulevat voimaan vuoden 1976 alusta. Kyseisten lakien muuttamista tarkoittaneesta hallituksen esityksestä (hall.es. 223/1974 vp.) oli kuitenkin kunnallisista yleissairaaloista annetun lain (561/65) kohdalla jäänyt lakiehdotuksen 25 §:stä erehdyksestä pois pykälän 5 momentti, johon lain 32 §:ssä viitataan. Säännöksessä määritellään keskussairaalan käyttökustannusten jakoperusteet keskussairaalapiirin kuntien välillä. Säännös on sisältynyt lain 25 §:ään jo ennen edellä mainittua lainmuutosta ja sitä on pidettävä välttämättömänä, jotta keskussairaalapiirin kuntainliitolle tulevan valtionosuuden määrä voitaisiin laskea kuntakohtaisesti lain 25 §:n 2 momentin mukaisesti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kunnallisista yleissairaaloista annetun lain 25 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 29 päivänä lokakuuta 1965 kunnallisista yleissairaaloista annetun lain 25 §:ään, sellaisena kuin se on 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (595/75), uusi 5 momentti seuraavasti:

25 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Kunnan osuudeksi keskussairaalan käyttökustannuksista katsotaan sen suuruinen määrä, joka kuntien hoitopäivistä, poliklinikan osalta kuitenkin tutkimus- ja hoitokäynneistä, tulee kunnan potilaiden osalle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi auto- ja moottoripyöräveron väliaikaisesta korottamisesta.

Ulkomaan kaupan vajaus oli syyskuun 1975 päättyessä 6 431 milj. markkaa. Kulutustavaroiden osuus tuonnista oli viime elokuun loppuun mennessä 14.6 prosenttia koko tuonnin arvosta. Henkilöautoja tuotiin mainitun elokuun loppuun mennessä 524 milj. markan arvosta, mikä oli 2.8 prosenttia koko tuonnin arvosta. Autojen tuonti näyttää jatkuvan vilkkaana.

Hallituksen mielestä tuonnin ja viennin tasapainottamiseen on pyrittävä kaikin tavoin, rajoittamalla myös henkilöautojen ja moottoripyörien tuontia. Näiden ajoneuvojen tuonnin rajoittamiseen on mahdollista päästä auto- ja moottoripyöräveroa tuntuvasti korottamalla. Tämän vuoksi hallitus ehdottaa, että auto- ja moottoripyöräveroa korotettaisiin väliaikaisesti siten, että korotus olisi lain voimaantulopäivästä vuoden 1975 loppuun 30 prosenttia, vuoden 1976 alusta saman vuoden heinäkuun loppuun 20 prosenttia sekä sanotun vuoden elokuun alusta vuoden 1976 loppuun 10 prosenttia.

Korotetusta auto- ja moottoripyöräverosta säädettäisiin laissa auto- ja moottoripyöräveron väliaikaisesta korottamisesta. Lakiesityksen mukaan korotetusta verosta olisi muutoin voimassa, mitä edellä mainitun auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain mukaan puheena olevasta verosta on säädetty.

Lakiehdotuksessa tarkoitettu menettely koskisi sekä maahan tuotavia henkilöautoja että kotimaassa valmistettavia henkilöautoja. Lain tultua voimaan on tarkoitus vapauttaa lain alaisuuteen kuuluvien ajoneuvojen varaosat tuontitalletusmenettelystä. Lain piiriin kuuluvien henkilöautojen tarkkailulisenssioiminen lopetetaan hallituksen esityksen antamisen yhteydessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

auto- ja moottoripyöräveron väliaikaisesta korottamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Auto- ja moottoripyöräverosta 14 päivänä marraskuuta 1967 annetun lain (482/67) 3 §:ssä tarkoitettu autovero ja sanotun lain 4 §:ssä tarkoitettu moottoripyörävero kannetaan tämän lain voimassa ollessa korotettuna siten, että korotus on lain voimaantulopäivästä vuoden 1975 loppuun 30 prosenttia, vuoden 1976 alusta saman vuoden heinäkuun loppuun 20 prosenttia sekä sanotun vuoden elokuun alusta vuoden 1976 loppuun 10 prosenttia. Korotettua auto- ja moottoripyöräveroa laskettaessa on korotuksen perusteena autovero sen suuruisena, kuin autovero on 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (958/74) ja moottoripyörävero sen suuruisena, kuin moottoripyörävero on 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1066/74).

2 §.

Tässä laissa tarkoitetusta korotetusta verosta on muutoin voimassa, mitä auto- ja moottoripyöräverosta on auto- ja moottoripyöräverosta annetussa laissa säädetty.

3 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1975 ja sitä sovelletaan ajoneuvoihin, jotka luovutetaan tullivalvonnasta tai toimitetaan sanottuna päivänä tai sen jälkeen, viimeistään kuitenkin 31 päivänä joulukuuta 1976.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle vuoden 1968 pidennetyn kansainvälisen kahvisopimuksen voimassaolon jatkamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä.

Vuoden 1968 kansainvälisen kahvisopimuksen (SopS 13—14/1969) voimassaoloaikaa päätettiin Kansainvälisen kahvineuvoston huhtikuussa 1973 pidetyssä kokouksessa pidentää 30 päivään syyskuuta 1975. Tämän niin sanotun vuoden 1968 pidennetyn kansainvälisen kahvisopimuksen (SopS 45/1974) päätarkoituksena oli varata aikaa uuden sopimuksen valmisteluille ja turvata aikaisemman sopimuksen perusteella toimivan hallintokoneiston säilyminen uuden sopimuksen voimaantuloon saakka. Sopimuksesta jätettiin tuolloin pois muun muassa kiintiöjärjestelmää, jäsenmaiden ulkopuolelta tapahtuvaa tuontia ja yleensä maailman kahvikaupan sääntelyä ja valvontaa koskevat määräykset.

Kansainvälisessä kahvijärjestössä vuosina 1973—1974 käydyissä neuvotteluissa ei ole päästy yksimielisyyteen uudesta, taloudellisia määräyksiä sisältävästä kahvisopimusluonnoksesta, jonka oli määrä valmistua kahvineuvoston päätöslauselman numero 265 mukaan 30 päivään syyskuuta 1974 mennessä. Kahvineuvoston Lontoossa syyskuussa 1974 pidetyssä 25. istunnossa hyväksyttiin päätöslauselma numero 273, johon liittyi nyt voimassa olevan kahvisopimuksen voimassaoloajan jatkamista 30 päivään syyskuuta 1976 koskeva pöytäkirja. Sopimuksen ja pöytäkirjan katsotaan muodostavan yhtenäisen asiakirjan (8 artikla). Suomi allekirjoitti pöytäkirjan 24 päivänä helmikuuta 1975.

Vuoden 1968 pidennetyn kahvisopimuksen voimassaolo jatkuu pöytäkirjan osapuolten kesken 30 päivään syyskuuta 1976 saakka, kuten edellä mainittiin. Siinä tapauksessa, että uusi kansainvälinen kahvisopimus tulee voimaan ennen mainittua päivää, pöytäkirjan voimassaolo lakkaa uuden sopimuksen voimaantulopäivänä. Pöytäkirjan voimassaolo voi jatkua enintään 12 kuukauden ajan vielä 30 päivän syyskuuta 1976 jälkeenkin edellyttäen, että uusi kahvisopimus on jo valmiiksi neuvoteltu ja sen voimaantulon edellytykset ovat olemassa (1 artikla).

Pöytäkirja sisältää määräykset väliaikaisesta ja lopullisesta voimaantulosta. Lopullisesti pöytäkirja tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1975, mikäli riittävä määrä valtioita on siihen päivään mennessä pöytäkirjan allekirjoittanut ratifiointiehdoitta tai tallettanut ratifiointikirjansa (5 artiklan 1 kappale). Pöytäkirja voi tulla myös väliaikaisesti voimaan mainittuna päivänä. Tässä tarkoituksessa allekirjoittajavaltion siihen mennessä tekemää väliaikaista soveltamista koskevaa ilmoitusta, jossa se sitoutuu mahdollisimman pian alistamaan pöytäkirjan ratifioimismenettelyyn, pidetään lopullista hyväksymistä tarkoittavan allekirjoittamisen tai ratifioimisen veroisena (5 artiklan 2 kappale). Suomi teki tällaisen väliaikaista soveltamista koskevan ilmoituksen Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille 29 päivänä syyskuuta 1975. Edellä mainittujen 5 artiklan 1 kappaleen ehtojen tultua määräaikaan mennessä täytetyiksi pöytäkirja tuli lopullisesti voimaan 1 päivänä lokakuuta 1975.

Suomen pysymistä edelleen kahvisopimuksen osapuolena voidaan pitää perusteltuna. Suomi on kannattanut sitä yleisperiaatetta, että mahdollisimman monet valtiot osallistuisivat perushyödykealan yhteistyöhön. Kahvisopimuksen osapuolena Suomi voi olla jatkuvasti mukana uutta sopimusta koskevissa neuvotteluissa ja vaikuttaa niissä siihen, että Suomen kaltaisten tuojamaiden näkökohdat ja edut, kuten tasainen hintakehitys ja kahvin saannin turvaaminen, tulisivat otetuiksi huomioon. Suomen myönteistä suhtautumista sopimuksen jatkamiseen puoltaa jo sekin, että Suomi on valittu vuosiksi 1974—1975 Kansainvälisen kahvijärjestön johtokunnan jäseneksi ja joutuu sen vuoksi osallistumaan aktiivisesti uuden kahvisopimuksen valmisteluihin.

Vuoden 1968 pidennetty kahvisopimus, jonka voimassaoloaikaa pöytäkirjalla jatketaan, ei sisällä lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joten tältä osin pöytäkirja ei vaadi eduskunnan suostumusta. Kahvisopimuksen mukaan Suomen on kuitenkin maksettava jäsenmaksu Kansainväliselle kahvijärjestölle. Nämä kustannukset on otettu huomioon tulo- ja menoarviossa kauppa- ja teollisuusministeriön momentilla 32.99.26 (kansainvälinen yhteistyö) ja tarkoitukseen on vuodelle 1975 varattu 84 000 markkaa. Vuoden 1976 osalta on kustannusten laskettu nousevan suunnilleen samaan määrään.

Kun pöytäkirjan lopullisesta hyväksymisestä aiheutuu valtiolle kustannuksia useamman kuin yhden budjettivuoden osalle, on eduskunnan suostumus tältä osin tarpeen.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne vuoden 1968 pidennetyn kansainvälisen kahvisopimuksen voimassaolon jatkamista koskevan pöytäkirjan määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Vt. ulkoasiainministeri *Grels Teir.*

(Suomennos)

Vuoden 1968 pidennetyn kansainvälisen kahvisopimuksen voimassaolon jatkamista koskeva

PÖYTÄKIRJA

Tämän pöytäkirjan osapuolina olevat hallitukset,

ottaen huomioon, että vuoden 1968 pidennetyn kansainvälisen kahvisopimuksen voimassaoloaika saman sopimuksen 69 artiklan 1 kappaleen määräysten mukaisesti menee umpeen 30 päivänä syyskuuta 1975;

ottaen huomioon, että uuden, taloudelliset määräykset sisältävän sopimuksen nouvottelemisen ja valtiosäännön mukaisten ratifioimistai hyväksymismenettelyjen vaatiman ajan johdosta sellainen sopimus ei ehdi tulla voimaan 1 päivänä lokakuuta 1975; ja

ottaen huomioon, että riittävän pitkän ajan varaamiseksi uuden sopimuksen nouvottelemiselle ja tarvittavien valtiosäännön mukaisten toimenpiteiden suorittamiselle vuoden 1968 pidennetyn kansainvälisen kahvisopimuksen voimassaoloajan tulisi jatkua myös 30 päivän syyskuuta 1975 jälkeen,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Vuoden 1968 pidennetyn kansainvälisen kahvisopimuksen (jäljempänä pelkkä "sopimus") voimassaolo jatkuu tämän pöytäkirjan osapuolten kesken 30 päivänä syyskuuta 1976 saakka. Mikäli uusi kansainvälinen kahvisopimus tulee voimaan ennen mainittua päivää, tämän pöytäkirjan voimassaolo lakkaa uuden kansainvälisen kahvisopimuksen voimaantulopäivänä. Mikäli 30 päivään syyskuuta 1976 mennessä uusi kansainvälinen kahvisopimus on neuvoteltu ja saanut tarpeellisen määrän allekirjoituksia, niin että se voi tulla voimaan ratifioimisten tai hyväksymisten tapahduttua asianomaisten määräysten mukaisesti, mutta se ei ole tullut voimaan väliaikaisesti tai lopulli-

PROTOCOL

for the Continuation in force of the International Coffee Agreement 1968 as Extended

The Governments Party to this Protocol,

Considering that the International Coffee Agreement 1968 as Extended is due to expire, under the provisions of paragraph 1 of Article 69 thereof, on 30 september 1975;

Considering that the time required both to negotiate a new Agreement with economic provisions and to carry out the constitutional procedures for approval, ratification or acceptance will not permit such an Agreement to enter into force on 1 October 1975; and

Considering that in order to allow adequate time for the negotiation of a new Agreement and the completion of the necessary constitutional procedures, the International Coffee Agreement 1968 ax Extended should continue in force beyond 30 September 1975,

Have agreed as follows:

Article 1

The International Coffee Agreement 1968 as Extended (hereinafter referred to as "the Agreement") shall continue in force between the Parties to this Protocol until 30 September 1976. Should a new International Coffee Agreement enter into force before that date, this Protocol shall cease to have effect on the date of the entry into force of the new International Coffee Agreement. If by 30 September 1976 a new Agreement has been negotiated and has received a sufficient number of signatures to enable it to enter into force after approval, ratification or acceptance in conformity with the relevant provisions but has not entered into force either provisionally or defi-

sesti, tämän asiakirjan voimassaolo jatkuu uuden sopimuksen voimaantuloon saakka, edellyttäen kuitenkin, ettei tällainen pidennys ylitä kahtatoista kuukautta.

2 artikla

1. Hallitukset voivat tulla tämän pöytäkirjan osapuoliksi

a) allekirjoittamalla sen;

b) ratifioimalla tai hyväksymällä sen allekirjoitettuaan sen ensin ratifioimis- tai hyväksymisehdoin;

c) liittymällä siihen tämän pöytäkirjan 6 artiklan määräysten mukaisesti.

2. Jokainen allekirjoittajahallitus ilmoittaa virallisesti allekirjoittamishetkellä, liittyykö sen allekirjoitukseen sen valtiosäännön mukaan ratifioimista tai hyväksymistä koskeva ehto.

3 artikla

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa 31 päivään maaliskuuta 1975 saakka kaikille hallituksille, jotka allekirjoituspäivänä ovat sopimuksen osapuolia.

4 artikla

Milloin ratifioiminen tai hyväksyminen on tarpeen, talletetaan asiaankuuluvat asiakirjat Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan viimeistään 30 päivänä syyskuuta 1975.

5 artikla

1. Tämä pöytäkirja tulee lopullisesti voimaan 1 päivänä lokakuuta 1975 niiden hallitusten kesken, jotka ovat sen allekirjoittaneet tai, mikäli niiden valtiosäännöt niin vaativat, tallettaneet hyväksymis- tai ratifioimiskirjansa, mikäli mainittuna päivänä nämä hallitukset edustavat ainakin kahtakymmentä viejäjäsenmaata, joilla on enemmistö viejäjäsenmaiden äänistä, ja ainakin kymmentä tuojajäsenmaata, joilla on enemmistö tuojajäsenmaiden äänistä. Äänet tähän tarkoitukseen jaetaan tämän pöytäkirjan liitteen mukaisesti. Vaihtoehtoisesti pöytäkirja tulee lopullisesti voimaan koska tahansa väliaikaisen voimaan tulon jälkeen, mikäli tämän kappaleen edellytykset on täytetty. Tämä pöytäkirja tulee lopullisesti voimaan tallettamispäivänä jokaisen hallituksen osalta, joka tallettaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa sen jälkeen,

nitively, the present instrument shall continue in force until the entry into force of the new Agreement, provided that the period of such extension shall not exceed twelve months.

Article 2

1. Governments may become Party to this Protocol:

a) by signing it;

b) by approving, ratifying or accepting it, after having signed it subject to approval, ratification or acceptance; or

c) by acceding to it in accordance with the provisions of Article 6 of this Protocol.

2. On signing this Protocol, each signatory Government shall state formally whether, in conformity with its constitutional procedure, its signature is or is not subject to approval, ratification or acceptance.

Article 3

This Protocol shall remain open at the headquarters of the United Nations from 1 November 1974 until and including 31 March 1975 for signature by any Government which on the date of signature is a Party to the Agreement.

Article 4

In cases in which approval, ratification or acceptance is required, the appropriate instruments shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations not later than 30 September 1975.

Article 5

1. This Protocol shall enter into force definitively on 1 October 1975 among those Governments which have signed this Protocol or, should their constitutional procedures so require, which have deposited instruments of approval, ratification or acceptance if, on that date, such Governments represent at least twenty exporting Members holding a majority of the votes of the exporting Members and at least ten importing Members holding a majority of the votes of the importing Members. The votes for this purpose shall be as distributed in the Annex to this Protocol. Altenatively, it shall enter into force definitively at any time after it is provisionally in force and the requirements of this paragraph are satisfied. This Protocol shall enter into force definitively for any Government which

kun sopimus on muiden hallitusten osalta tullut voimaan.

2. Tämä pöytäkirja voi tulla väliaikaisesti voimaan 1 päivänä lokakuuta 1975. Tässä tarkoituksessa allekirjoittajavaltion ilmoitusta, jossa se sitoutuu soveltamaan väliaikaisesti tämän pöytäkirjan määräyksiä sekä alistamaan sen mahdollisimman pian valtiosääntönsä edellyttämään ratifioimis- tai hyväksymismenettelyyn, pidetään ratifioimis- tai hyväksymiskirjan veroisena edellyttäen, että Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri on sen vastaanottanut 30 päivään syyskuuta 1975 mennessä. Hallitusta, joka sitoutuu väliaikaisesti soveltamaan tätä pöytäkirjaa ennen ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamista, pidetään pöytäkirjan väliaikaisena osapuolena siksi, kunnes se tallettaa ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tai 31 päivään joulukuuta 1975 saakka, riippuen siitä, kumpi on aikaisemmin. Neuvosto voi myöntää ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamiselle varatun ajan pidennystä sellaiselle hallitukselle, joka soveltaa pöytäkirjaa väliaikaisesti.

3. Mikäli tämä pöytäkirja ei 1 päivänä lokakuuta 1975 ole tullut voimaan lopullisesti tai väliaikaisesti, voivat ne hallitukset, jotka ovat sen allekirjoittaneet, tallettaneet ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa tai ilmoituksen, jossa ne sitoutuvat soveltamaan väliaikaisesti tämän pöytäkirjan määräyksiä ja alistamaan sen ratifioimis- tai hyväksymismenettelyyn, välittömästi ryhtyä neuvottelemaan keskenään, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä, ja voivat yhteisestä sopimuksesta päättää, että pöytäkirja tulee niiden kesken voimaan. Samoin, mikäli tämä pöytäkirja on 31 päivään joulukuuta 1975 mennessä tullut voimaan väliaikaisesti, mutta ei lopullisesti, voivat ne hallitukset, jotka ovat tallettaneet ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa, neuvotella keskenään, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä, ja yhteisestä sopimuksesta päättää, että pöytäkirjan väliaikainen voimassaolo jatkuu edelleen tai että se tulee niiden kesken lopullisesti voimaan.

6 artikla

1. Kaikki Yhdistyneiden Kansakuntien tai sen erityisjärjestöjen jäsenvaltioiden hallitukset

deposits an instrument of approval, ratification, acceptance or accession subsequent to the definitive entry into force of the Agreement for other Governments, on the date of such deposit.

2. This Protocol may enter into force provisionally on 1 October 1975. For this purpose a notification by a signatory Government containing an undertaking to apply this Protocol provisionally and to seek approval, ratification or acceptance of this Protocol in accordance with its constitutional procedures as rapidly as possible, which is received by the Secretary-General of the United Nations not later than 30 September 1975, shall be regarded as equal in effect to an instrument of approval, ratification or acceptance. A Government which undertakes to apply this Protocol provisionally pending the deposit of an instrument of approval, ratification or acceptance shall be regarded as a provisional Party thereto until it deposits its instrument of approval, ratification or acceptance, or up to and including 31 December 1975, whichever is the earlier. For any Government which is applying this Protocol provisionally the Council may grant an extension of the time within which such Government may deposit its instrument of approval, ratification or acceptance.

3. If this Protocol has not entered into force definitively or provisionally on 1 October 1975 those Governments which have signed it or deposited instruments of approval, ratification or acceptance or notifications containing an undertaking to apply this Protocol provisionally and to seek approval, ratification or acceptance, may immediately after that date consult together to consider what action the situation requires and may, by mutual consent, decide that it shall enter into force among themselves. Similarly, if this Protocol has entered into force provisionally but has not entered into force definitively by 31 December 1975, those Governments which have deposited instruments of approval, ratification or acceptance may consult together to consider what action the situation requires and may, by mutual consent, decide that it shall continue in force provisionally or enter into force definitively among themselves.

Article 6

1. The Government of any State member of the United Nations or any of its specialized

voivat liittyä tähän pöytäkirjaan neuvoston asettamin ehdoin.

2. Liittymiskirjan tallettavan hallituksen tulee talletamisen suorittaessaan ilmoittaa, liittyykö se järjestöön tuoja- vai viejäjäsenmaana, niin kuin ne sopimuksen 2 artiklan 7 ja 8 kappaleessa on määritelty.

3. Liittymiskirjat talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan. Liittyminen tulee voimaan asiakirjan talletushetkellä.

7 artikla

Jokainen hallitus, joka tulee tämän pöytäkirjan osapuoleksi, voi tehdä sopimuksen 5 ja 65 artiklassa mainitut, ryhmäjäsenyyttä ja riippuvuussuhteessa olevia alueita koskevat ilmoitukset sanottujen artiklojen määräysten mukaisesti.

8 artikla

Sopimuksen ja pöytäkirjan katsotaan muodostavan yhden yhtenäisen asiakirjan, josta käytetään nimitystä vuoden 1968 kansainvälinen kahvisopimus pöytäkirjalla pidennettynä.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet hallitustensa asianmukaisesti siihen valtuuttamina ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan nimiensä kohdalle merkittyinä päivinä.

Tämän pöytäkirjan englannin-, espanjan-, portugalin- ja ranskankieliset tekstit ovat kaikki yhtä todistusvoimaisia. Alkuperäiskappaleet talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan, joka toimittaa niistä oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille tämän pöytäkirjan allekirjoittaja- ja liittyjähallituksille.

Kansainvälinen kahvineuvosto hyväksyi tämän pöytäkirjan sisällön ja sanamuodon 273. päätöslauselmallaan 26 päivänä syyskuuta 1974.

agencies may accede to this Protocol upon conditions which shall be established by the Council.

2. Such Government depositing an instrument of accession shall, at the time of such deposit, indicate whether it is joining the organization as an exporting Member or an importing Member, as defined in paragraphs 7 and 8 of Article 2 of the Agreement.

3. Instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations. The accession will take effect upon deposit of the instrument.

Article 7

Any Government which becomes a Party to this Protocol may make the notifications in respect of Group Membership or Dependent Territories referred to in Articles 5 and 65 of the Agreement subject to the provisions thereof.

Article 8

The Agreement and this Protocol shall be regarded as one single instrument and shall be known as the International Coffee Agreement 1968 as Extended by Protocol.

In witness whereof, the undersigned, having been duly authorized to this effect by their respective Governments, have signed this Protocol on the dates appearing opposite their signatures.

The texts of the present Protocol in the English, French, Portuguese and Spanish languages shall all be equally authentic. The originals shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations who shall transmit certified copies thereof to each signatory and acceding Party to this Protocol.

The text of this Protocol was approved by Resolution number 273 of the International Coffee Council on 26 September 1974.

Liite

Äänten jakautuminen

Jäsen	Viejä	Tuoja
Australia	4	—
Belgia *	—	31
Bolivia	4	—
Brasilia	329	—
Burundi	8	—
Kanada	—	35
Kolumbia	112	—
Costa Rica	21	—
Kypros	—	5
Tšekkoslovakia	—	10
Tanska	—	25
Dominikaaninen tasavalta	12	—
Ecuador	16	—
El Salvador	34	—
Etiopia	27	—
Saksan Liittotasavalta	—	116
Suomi	—	20
Ranska	—	92
Ghana	4	—
Guatemala	32	—
Guinea	6	—
Haiti	12	—
Honduras	11	—
Intia	11	—
Indonesia	25	—
Jamaika	4	—
Japani	—	39
Kenia	17	—
Liberia	4	—
Meksiko	31	—
Alankomaat	—	50
Uusi Seelanti	—	7
Nicaragua	13	—
Nigeria	4	—
Norja	—	17
OAMCAF	87	—
OAMCAF	(4)	—
Kamerun	(15)	—
Keski-Afrikan tasavalta	(3)	—
Kongon kansantasavalta	(1)	—

* Sisältää Luxembourgin

Annex

Distribution of votes

Member	Exporting	Importing
Australia	4	—
Belgium *	—	31
Bolivia	4	—
Brazil	329	—
Burundi	8	—
Canada	—	35
Colombia	112	—
Costa Rica	21	—
Cyprus	—	5
Czechoslovakia	—	10
Denmark	—	25
Dominican Republic	12	—
Ecuador	16	—
El Salvador	34	—
Ethiopia	27	—
Federal Republic of Germany	—	116
Finland	—	20
France	—	92
Ghana	4	—
Guatemala	32	—
Guinea	6	—
Haiti	12	—
Honduras	11	—
India	11	—
Indonesia	25	—
Jamaica	4	—
Japan	—	39
Kenya	17	—
Liberia	4	—
Mexico	31	—
Netherlands	—	50
New Zealand	—	7
Nicaragua	13	—
Nigeria	4	—
Norway	—	17
OAMCAF	87	—
OAMCAF	(4)	—
Cameroon	(15)	—
Central African Republic	(3)	—
Congo	(1)	—

* Including Luxembourg

Jäsen	Viejä	Tuoja
Dahomey	(1)	—
Gabon	(1)	—
Norsunluurannikko	(45)	—
Madagascar	(14)	—
Togo	(3)	—
Panama	4	—
Paraguay	4	—
Peru	16	—
Portugal	47	—
Ruanda	6	—
Sierra Leone	6	—
Espanja	—	29
Ruotsi	—	40
Sveitsi	—	27
Tansania	15	—
Trinidad ja Tobago	4	—
Uganda	41	—
Iso-Britannia	—	57
Amerikan Yhdysvallat	—	400
Venezuela	9	—
Zaire	20	—
Yhteensä	1 000	1 000

Member	Exporting	Importing
Dahomey	(1)	—
Gabon	(1)	—
Ivory Coast	(45)	—
Madagascar	(14)	—
Togo	(3)	—
Panama	4	—
Paraguay	4	—
Peru	16	—
Portugal	47	—
Rwanda	6	—
Sierra Leone	6	—
Spain	—	29
Sweden	—	40
Switzerland	—	27
Tanzania	15	—
Trinidad and Tobago	4	—
Uganda	41	—
United Kingdom	—	57
United States of America	—	400
Venezuela	9	—
Zaire	20	—
Total	1 000	1 000

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuomiokuntain hoidosta annetun lain muuttamisesta.

Tuomarien virkasivutulojärjestelmästä luopuminen on aloitettu tuomiokuntain hoidosta annetun lain (220/35) muuttamisesta annetulla lailla (493/71). Sillä mahdollistettiin kihlakunnantuomarin siirtäminen kokonaispalkkaukseen tuomiokunnassa, jossa kihlakunnantuomarin virka on avoinna. Tuomiokuntain hoidosta annetun lain muuttamisesta annetulla uudella lailla (324/74) laajennettiin kihlakunnantuomarien virkasivutulojen asteittaista poistamista koskevaa järjestelmää siten, että määräys kokonaispalkkajärjestelmään siirtämisestä voitiin antaa myös kihlakunnantuomarin omasta pyynnöstä. Kihlakunnantuomarien siirtäminen kokonaispalkkaukseen toteutuu oikeusministeriön taloussuunnitelmassa tehdyn ennusteen mukaan, joitakin yksittäisiä tuomiokuntia ehkä lukuunottamatta, mainituilla kahdella lailla säännellyn järjestelyn puitteissa vuoden 1978 loppuun mennessä. Raastuvanoikeuksien tuomarien siirtäminen kokonaispalkkaukseen riippuu raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämistä valtion haltuun koskevan uudistussuunnitelman toteutumisesta. Tätä koskeva hallituksen esitys eduskunnalle on annettu 10 päivänä lokakuuta 1975.

Hyväksyessään lakiehdotuksen, jolla kihlakunnantuomarien kokonaispalkkaukseen siirtäminen aloitettiin, eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelemiseksi, että myös niissä tuomiokunnissa, joissa on entisin palkkaeduin nimitetyt viranhaltijat, siirryttäisiin kokonaispalkkaukseen, ja että myös raastuvanoikeuksien kohdalta toteutetaan vastaava uudistus. Mainittua lakiehdotusta käsitellessään eduskunnan lakivaliokunta katsoi sekä oikeudenkäytön että uudesta järjestelmästä hankittavien kokemusten ja selvitysten kannalta olevan välttämätöntä, että tuomarinvirkoja eivät hoitaisi viransijaiset (lakivaliokunnan mietintö n:o 10/1971 vp.).

Kihlakunnantuomarien kokonaispalkkaukseen siirtämisestä tähän mennessä saatujen kokemusten valossa ei näytä tarpeelliselta toteuttaa lainsäädäntöä, jolla kihlakunnantuomarit velvoitettaisiin vastoin tahtoaan välittömästi siirtymään uuteen palkkausjärjestelmään. Virkasivutuloista luopuminen näyttää toteutuvan nykyisen lainsäädännön puitteissa siihen mennessä kuin vastaava uudistus on toteutettavissa raastuvanoikeuksien tuomarien osalta. Lisäksi kokonaispalkkauksesta luopuminen vaatii tuomiokunnissa niin paljon uudelleenjärjestelyjä, ettei siirtymistä uuteen järjestelmään voida juuri nykyisestään nopeuttaa.

Tähän mennessä on annettu asetukset 30 tuomiokunnan siirtämisestä kokonaispalkkausjärjestelmään (42/72, 350/72, 302/73, 859/74, 25/75, 153/75 ja 731/75). Vuoden 1976 alussa kihlakunnantuomarin virka on avoinna 12 tuomiokunnassa. Entisin palkkaeduin nimitetty kihlakunnantuomari on silloin 29 tuomiokunnassa. Heistä yksi on pyytänyt kokonaispalkkaukseen siirtämistä.

Kokonaispalkkaukseen siirtämistä on hidastanut se, ettei järjestelmän muutoksen vaatimia laajempia toimitiloja tuomiokuntia varten ole voitu hankkia riittävän nopeasti. Palkkausjärjestelmän muutos merkitsee tuomiokunnan henkilöstön lisääntymistä siinä määrin, etteivät sen entiset toimitilat ole riittävät. Tämän johdosta asetus, jonka mukaan tuomiokunnassa ei peritä lunastuksia ja toimituspalkkioita, on voitu antaa ja kihlakunnantuomarin viran täyttämiseen ryhtyä usein vasta pitkän ajan kuluttua viran tulosta avoimeksi. Avoinna olleita kihlakunnantuomarin virkoja ovat hoitaneet viransijaiset keskimäärin noin 1 ½ vuoden ajan.

Periaatteessa oikeudenhoidon kannalta ei voida pitää tyydyttävänä, että kihlakunnantuomarien virkoja hoitavat pitkän aikaa viransijaiset, kuten eduskunnan lakivaliokuntakin on todennut. Kihlakunnanoikeuksille ei järjestelystä tosin ole aiheutunut haittaa, ei ainakaan sellaista, joka poikkeaisi niin sanotuissa vanhoissa tuomiokunnissa yleensä todetuista puutteista. Tämä johtuu siitä, että viransijaisina ovat olleet

hovioikeudenneuvokset, hovioikeudessa jo pitkään toimineet esittelijät tai eräissä tapauksissa alioikeuden tuomarit. Viransijaisjärjestelyt ovat sen sijaan huomattavasti vaikeuttaneet hovioikeuksien toimintaa.

Suurin osa avoinna olevia kihlakunnantuomarinvirkoja hoitavista on hovioikeuksien jäseniä tai vanhempia esittelijöitä, tällä hetkellä 13 lakimiestä. Sen vuoksi on työn järjestely etenkin pienemmissä hovioikeuksissa vaikeutunut. Viransijaisina toimivien hovioikeudenneuvoksien tilalle on ollut määrättävä apujäseniä hovioikeuden vakinaisista esittelijöistä. Kun samanaikaisesti hovioikeuksissa on ollut ylimääräisiä jaostoja, joita varten ei perusteta vakinaisia virkoja, ovat apujäseninä joutuneet toimimaan jopa nuorimmat vakinaiset esittelijät. Eräässä hovioikeudessa on vakinaisten esittelijöiden puutteen takia syntynyt muun muassa sairaustapauksissa tilanteita, joissa hovioikeuden jaostoa ei ole saatu tuomionvoivaksi. Viransijaisuusjärjestelmä on siis vaikeuttanut hovioikeuksien toimintaa ajankohtana, jolloin sitä on pyritty kasvavan asiaruuhkan hillitsemiseksi tehostamaan.

Niiden tuomiokuntien hoito, joissa kihlakunnantuomarin virka on avoinna, on osaltaan aiheuttanut myös hovioikeuksiin viransijaisuusjärjestelmän. Tämän seurauksena nuoret lakimiehet joutuvat toimimaan pitkän aikaa vakinaisten esittelijöiden viransijaisina tai tilapäisinä viskaaleina, mikä on ollut omiaan hidastamaan virkakiertoa ja vähentämään heidän kiinnostustaan hovioikeusuralle.

Edellä mainitut epäkohdat, tuomiokuntien hoito viransijaisilla ja viransijaisuusjärjestelmästä hovioikeuksien toiminnalle aiheutuvat haitat voidaan nykytilanteessa poistaa vain siten, että kihlakunnantuomarin virat saadaan täyttää vakinaisesti jo ennen kuin asetuksen antaminen tuomiokunnan kokonaispalkkausjärjestelmään siirtämisestä on mahdollista. Tämä edellyttää, että kihlakunnantuomarin palkkausta voidaan hänen virkakautenaan muuttaa. Järjestely ei viivytä kihlakunnantuomarien kokonaispalkkaukseen siirtämistä.

Periaatteessa kihlakunnantuomari on velvollinen virkamiesten palkkausta koskevien yleisten säännösten mukaan alistumaan palkkausjärjestelmänsä muuttamiseen. Tällöin tulevat sovellettaviksi muun muassa lakkautuspalkkasäännökset. Eduskunnan lakivaliokunta on edellä mainitussa mietinnössään lausunut, että siirryttäessä kokonaispalkkaukseen niiden tuomiokuntien osalta, joissa on entisin palkkaeduin nimitetyt kihlakunnantuomarit, ei heidän niin sanottuja saavutettuja oikeuksiaan saisi loukata, vaan heille uudistuksesta aiheutuva tulojen alentuminen olisi korvattava esimerkiksi henkilökohtaisella palkanlisällä. Virkasivutulojärjestelmän johdosta kihlakunnantuomarin palkkausta on kuitenkin vaikea täsmällisesti määrittää. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että palkkausjärjestelmän muutos perustetaan edelleenkin kihlakunnantuomarin omaan suostumukseen.

Edellä mainituin perustein ehdotetaan tuomiokuntain hoidosta annetun lain 3 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että asetus tuomiokunnan siirtämisestä kokonaispalkkaukseen voidaan antaa paitsi silloin, kun kihlakunnantuomarin virka on avoinna tai kihlakunnantuomari sitä pyytää, myös silloin, kun kihlakunnantuomari on nimitetty virkaansa ehdoin, että tuomiokunnassa voidaan hänen virkakautenaan luopua perimästä lunastuksia ja toimituspalkkioita. Asetuksella sijoitettaisiin tällaiseen tuomiokuntaan uusi tuomiokunnan kihlakunnantuomarin virka, joka nykyisin kuuluu joko B 5 tai B 4 palkkausluokkaan. Ehdotettua järjestelmää ei kuitenkaan sovellettaisi ennen lain voimaantuloa nimitettyihin kihlakunnantuomareihin, vaikka heidän valtakirjaansa olisikin otettu ehto tuomioistuinlaitoksen uudelleenjärjestelyn vaikutuksesta tuomarin palkkauksen määräytymiseen. Tuomiokuntain hoidosta annetun lain 8 b §:ää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että entisin palkkaeduin nimitetty kihlakunnantuomari on nimitettävä sanotun kihlakunnantuomarin virkaan sitä haettavaksi julistamatta samalla tavalla kuin kihlakunnantuomari, joka on itse pyytänyt palkkausjärjestelmän muuttamista. Ehdotettu järjestelmä ei merkitse asiallista muutosta kihlakunnantuomarien kokonaispalkkaukseen siirtämisessä, mutta mahdollistaa viransijaisista luopumisen.

Tuomiokuntain hoidosta annetun lain 3 a §:n mukaan kihlakunnantuomarin, joka saa periä tuomiokunnassa annetuista toimituskirjoista lunastukset ja suoritetuista virkatoimista toimituspalkkiot, on palkattava itse tuomiokunnan asianmukaista hoitoa varten tarvittava henkilökunta ja vastattava niistä tuomiokunnan hoitokustannuksista, joista ei ole muuta säädetty. Kun virkasivutulojärjestelmän piirissä olevan tuomiokunnan tuomarinvirka tulee avoimeksi, joudutaan säännönmukaisesti viran hoito uskomaan viransijaiselle joksikin aikaa myös ehdo-

tetun uuden järjestelmän toteuduttua. Viransijaisen saattaa olla vaikeata suorittaa virkasivutuloista tuomiokunnan palkkaus- ja muita kansliamenoja varsinkin silloin, kun kysymyksessä on lyhytaikainen viranhoito, koska hänen on hankittava myös tarvittavat kansliatarvikkeet ja konttorikoneet. Tästä syystä käytännössä on jo esiintynyt tapauksia, jolloin viransijaisen saaminen hoitamaan avoimeksi tullutta tuomarinvirkaa on tuottanut vaikeuksia. Myös vakinaiset, vanhaan palkkausjärjestelmään kuuluvat kihlakunnantuomarit ovat eräissä tuomiokunnissa joutuneet toteamaan, ettei heille jää virkasivutuloista enää kohtuullista korvausta suoritetusta työstä sen jälkeen, kun niistä on suoritettu kihlakunnantuomarin vastattavat palkkaus- ja kansliamenot. Vapautuakseen tällaisesta tilanteesta kihlakunnantuomari voi pyytää kokonaispalkkaukseen siirtämistä.

Palkkausjärjestelmää ei kuitenkaan voida aina kihlakunnantuomarin pyynnöstä välittömästi muuttaa. Lisäksi vastaava tilanne saattaa syntyä, jos kihlakunnantuomari edellä ehdotetuin tavoin nimitetään virkaansa vanhan palkkausjärjestelmän mukaisin eduin siten, että hän suostuu virkakautenaan tapahtuvaan palkkausjärjestelmän muutokseen. Valtion tulee vastata oikeudenkäytöstä yleensäkin ja erityisesti tilanteissa, joissa tuomiokunnan siirtyminen kokonaispalkkaukseen viivästyy huoneistotilojen puutteen tai muun kihlakunnantuomarista riippumattoman syyn takia. Tämän vuoksi valtion olisi suoritettava tulo- ja menoarvioon otettavan määrärahan rajoissa sellaiset uuteen järjestelmään siirtyvän tuomiokunnan hoidosta aiheutuvat kustannukset, joita ei kohtuudella voida jättää kihlakunnantuomarin vastattaviksi. Valtio vastaa jo nyt kaikissa tuomiokunnissa kanslianotaarien ja notaarien palkkauksen suorittamisesta, minkä lisäksi tulo- ja menoarvioon sisältyy määräraha niin sanottujen päätoimisten lakimiesapulaisten palkkaamiseksi tuomiokuntiin. Sitä vastoin kansliahenkilökunnan palkkausta ja tarpeellisten välineiden kuten valokopiokoneiden hankkimisesta ja käytöstä aiheutuvia kustannuksia ei voida voimassa olevan lainsäädännön mukaan suorittaa valtion varoista.

Mainituin perustein ehdotetaan tuomiokuntain hoidosta annettuun lakiin lisättäväksi uusi 3 b §, jonka mukaan tuomiokuntaan, jossa kihlakunnantuomarin virka on avoinna tai jonka kihlakunnantuomari on pyytänyt kokonaispalkkausjärjestelmään siirtämistä tai on nimitetty virkaansa 3 §:n 2 momentissa mainituin ehdoin, voidaan valtion varoilla palkata kansliahenkilökuntaa sekä hankkia tuomiokunnan hoitamista varten välttämätöntä kalustoa tulo- ja menoarvion rajoissa siten kuin asetuksella säädetään. Järjestelystä aiheutuisi valtiolle 3—4 vuoden aikana vuosittain noin 400 000 markan kustannukset. Vastaavanlainen järjestely on toteutettu niiden tuomiokuntien ja raastuvanoikeuksien osalta, joissa on asunto-oikeus.

Kihlakunnantuomarien siirtäminen kokonaispalkkaukseen voidaan saattaa loppuun käytännöllisesti katsoen kokonaan jo toteutetun järjestelmän puitteissa. Ehdotetut säännökset vain poistaisivat siirtymävaiheessa todetut epäkohdat. Ne vanhan palkkausjärjestelmän mukaisin ehdoin nimitetyt kihlakunnantuomarit, jotka uuden säännöksen mukaan eivät ole velvolliset siirtymään uuteen palkkausjärjestelmään tai jotka eivät sitä pyydä, voitaneen siirtää kokonaispalkkaukseen samanaikaisesti kuin raastuvanoikeuksien tuomarit.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tuomiokuntain hoidosta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomiokuntain hoidosta 7 päivänä kesäkuuta 1935 annetun lain (220/35) 3 §:n 2 momentti ja 8 b §, sellaisina kuin ne ovat 30 päivänä huhtikuuta 1974 annetussa laissa (324/74), sekä

lisätään lakiin uusi 3 b § seuraavasti:

1 luku.

Tuomiokuntain virkamiehet ja apulaiset.

3 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Asetuksella määrätään ne tuomiokunnat, joissa ei peritä lunastuksia ja toimituspalkkioita. Määräys voidaan antaa, jos kihlakunnantuomarin virka on avoinna, kihlakunnantuomari sitä pyytää tai kihlakunnantuomari on nimitetty virkaansa ehdoin, että tuomiokunnassa voidaan hänen virkakautenaan luopua perimästä lunastuksia ja toimituspalkkioita.

— — — — — — — — — — — — — — —

3 b §.

Milloin kihlakunnantuomarin virka on avoinna tai kihlakunnantuomari on pyytänyt määräystä, ettei tuomiokunnassa peritä lunastuksia ja toimituspalkkioita, taikka hänet on nimitetty virkaansa 3 §:n 2 momentissa mainituin ehdoin, voidaan tuomiokuntaan tulo- ja menoarvion rajoissa palkata valtion varoilla kansliahenkilökuntaa sekä hankkia konttorikoneita ja muuta tuomiokunnan toiminnan kannalta välttämätöntä kalustoa sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

8 b §.

Sitten kun asetuksella on määrätty, ettei tuomiokunnassa peritä lunastuksia eikä toimituspalkkioita, on kihlakunnantuomarin viran täyttämiseen välittömästi ryhdyttävä. Tuomiokunnan tuomari, jonka pyynnöstä tuomiokuntaa koskeva määräys on annettu, tai joka on nimitetty virkaansa 3 §:n 2 momentissa mainituin ehdoin, on nimitettävä sanotun tuomiokunnan kihlakunnantuomarin virkaan sitä haettavaksi julistamatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Mitä 3 §:n 2 momentissa on säädetty siinä mainitun ehdon vaikutuksesta, ei sovelleta, jos kihlakunnantuomari on nimitetty virkaansa ennen lain voimaantuloa.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Oikeusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rakennuslain muuttamisesta.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista 19 päivänä tammikuuta 1973 annettu laki (35/73) siihen 31 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla (1104/74) tehtyine muutoksineen tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1975. Voimaantulosäännöksensä mukaan laki kumoaa sen kanssa ristiriidassa olevat ennen ensin mainittua päivää annetut säännökset. Lakia sovelletaan jo vuoden 1974 käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden loppuerän suorittamiseen sekä vuoden 1975 käyttökustannusten ennakoiden suorittamiseen. Vuosien 1975 ja 1976 käyttökustannusten ennakot määrätään kuitenkin vielä aikaisempien, lailla kumottujen säännösten mukaan.

Mainitusta laista johtuen olisi 16 päivänä elokuuta 1958 annetun rakennuslain (370/58) eräät seutukaavaliitoille suoritettavaa valtionosuutta koskevat säännökset muutettava.

Rakennuslain 23 §:n 2 momentin mukaan seutukaavaliiton on kalenterivuotta varten kerrallaan laadittava yksityiskohtainen toimintaohjelma ja kustannusarvio. Sisäasiainministeriö hyväksyy mainitun kustannusarvion seutukaavaliitolle suoritettavan valtionosuuden määräämisen perusteeksi ottaen huomioon kustannukset, jotka on katsottava tarpeellisiksi seutukaavaliitolle rakennuslain 20 §:n 1 ja 2 momentin ja 22 §:n 1 momentin mukaan kuuluvien tehtävien suorittamista varten. Viimeksi mainitun lainkohdan mukaan seutukaavaliiton tehtävänä on huolehtia seutukaavan laatimisessa tarvittavien selvitysten ja tutkimusten toimittamisesta sekä viivytyksettä laatia seutukaava, huolehtia sen pitämisestä ajan tasalla ja kehittää sitä tarpeen mukaan. Rakennuslain 24 §:n 1 momentin mukaan seutukaavaliitoille suoritetaan kalenterivuodelta jälkikäteen puolet hyväksytyn kustannusarvion mukaisista kustannuksista. Erityisestä syystä valtionosuus voidaan suorittaa myös kustannusarviosta poikkeaviin tarpeellisiin kustannuksiin. Seutukaavaliitoille tulevan valtionosuuden suorittamisperusteet on syytä säilyttää entisellään siirtymättä tältä osin kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain mukaiseen järjestelmään. Tämän vuoksi olisi rakennuslain 23 § ja 24 § pysytettävä pääasiassa entisessä muodossaan. Edelliseen lainkohtaan olisi käsitteiden selventämiseksi kuitenkin tehtävä eräitä tarkennuksia siten, että seutukaavaliittojen toimesta vuosittain laadittavasta ohjelmasta käytettäisiin nimitystä toimintasuunnitelma. Lisäksi vuosittainen toimintasuunnitelma olisi säädettävä sisäasiainministeriön hyväksyttäväksi kuten kustannusarviokin. Valtionosuuden hakemista ja ennakkoa koskevat rakennuslain 24 §:n 3 ja 4 momentin säännökset esitetään kumottaviksi. Tältä osin esitetään siirryttäväksi kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain mukaiseen järjestelmään kuitenkin siten, että valtionosuuden ennakot suoritetaan vuoden 1975 jälkeenkin neljänä eränä vuosittain eikä kahtenatoista eränä kuten kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annettu laki edellyttää.

Rakennuslain 137 §:ään olisi lisättävä säännös maalaiskunnalle rakentamisen neuvonnan ja valvonnan kustannuksiin myönnettävän valtionosuuden ennakoiden suorittamisesta neljänä eränä vuosittain.

Säännöstä korvauksesta, joka maalaiskunnalle valtion varoista suoritetaan rakennuskaava-alueen mittaamisesta ja kartoittamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin (RakL 115 §), olisi niin ikään täydennettävä.

Muilta osin rakennuslaissa olevat valtionosuuksia ja -avustuksia koskevat säännökset jäisivät ennalleen.

Rakennuslain 10 §:n 4 momentin mukaan maalaiskunnassa tulee rakentamisen neuvontaa ja valvontaa varten olla yksi tai useampi päätai sivuvirkainen rakennustarkastaja. Kunnilla voi olla myös yhteinen rakennustarkastaja. Rakennustarkastajan pätevyydestä säädetään mainitun pykälän 5 momentissa. Tästä laissa sää-

detystä kelpoisuusehdosta ei voida myöntää erivapautta. Tämän vuoksi esitetään rakennuslain 10 §:n 5 momentti muutettavaksi siten, että rakennustarkastajan virkaan vaadittavasta kelpoisuusehdosta säädetään asetuksella, jolloin valtioneuvosto voi siitä myöntää erivapauden.

Edellä olevan perusteella Eduskunnan hyväksyttäväksi annetaan seuraava lakiehdotus:

Laki

rakennuslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 16 päivänä elokuuta 1958 annetun rakennuslain (370/58) 24 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on muutettuna 9 päivänä elokuuta 1968 annetulla lailla (493/68),

muutetaan 10 §:n 5 momentti, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1960 annetulla lailla (536/60), 23 § sekä 24 §:n 1 ja 3 momentti, sellaisena kuin ne ovat muutettuina mainitulla 9 päivänä elokuuta 1968 annetulla lailla ja 115 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on muutettuna 29 päivänä huhtikuuta 1966 annetulla lailla (250/66) sekä

lisätään 137 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna mainitulla 30 päivänä joulukuuta 1960 annetulla lailla, 2 momentti, seuraavasti:

10 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Rakennustarkastajan virkaan vaadittavasta kelpoisuusehdosta säädetään asetuksella.

23 §.

Seutukaavaliitolla tulee olla tehtäviensä suorittamista koskeva yleisohjelma ja arvio niistä aiheutuvista kustannuksista. Ohjelma ja arvio samoin kuin niihin tehdyt muutokset on saatettava sisäasiainministeriön tietoon.

Kalenterivuotta varten kerrallaan seutukaavaliiton on laadittava yksityiskohtainen toimintasuunnitelma ja kustannusarvio. Ne on toimitettava lääninhallitukselle, seutukaavaliiton aloittaessa toimintansa kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lääninhallituksen päätös seutukaavaliiton perussäännön vahvistamisesta on annettu, ja muulloin ennen edellisen vuoden marraskuun loppua. Lääninhallituksen on lähetettävä toimintasuunnitelma ja kustannusarvio lausuntonsa ohella sisäasiainministeriölle. Ministeriö päättää toimintasuunnitelman ja kustannusarvion hyväksymisestä 24 §:ssä säädetyn valtionosuuden määräämisen perusteeksi ottaen huomioon kustannukset, jotka on katsottava tarpeellisiksi 20 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 22 §:n 1 momentissa mainittujen tehtävien suorittamista varten. Kustannuksia, jotka kohdistuvat edellä mainitua lääninhallituksen päätöstä edeltäneeseen aikaan, ei tällöin voida hyväksyä, ellei siihen ole erityistä syytä.

Erityisestä syystä sisäasiainministeriö voi hyväksyä myös toimintasuunnitelman ja kustannusarvion, joka on toimitettu lääninhallitukselle 2 momentissa säädetyn määräajan päätyttyä.

Edellä 2 momentissa mainittuihin toimintasuunnitelmaan ja kustannusarvioon voidaan kalenterivuoden aikana hyväksyä muutoksia, milloin ne ovat osoittautuneet tarpeellisiksi.

Tässä pykälässä tarkoitettua yleisohjelmaa, arviota, toimintasuunnitelmaa ja kustannusarviota laadittaessa on kuultava läänin seutukaavatoimikuntaa.

24 §.

Seutukaavaliitolle suoritetaan kalenterivuodelta jälkikäteen valtionosuutena puolet hyväksytyn kustannusarvion mukaisista kustannuksista. Erityisestä syystä valtionosuus voidaan suorittaa myös kustannusarviosta poikkeaviin tarpeellisiin kustannuksiin.

— — — — — — — — — — — — — — —

Valtionosuudesta maksetaan ennakkoa neljännesvuosittain, viimeistään helmi-, touko-, elo- ja marraskuun 20 päivänä tai, milloin tämä on lauantai- tai pyhäpäivä, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

115 §.

Rakennuskaava-alueen mittaamisesta ja kartoittamisesta aiheutuvat hyväksyttävät kustannukset korvataan kunnalle valtion varoista. Korvauksesta suoritetaan ennakkoa töiden edistymisen mukaan siten kuin asetuksella säädetään.

137 §

Valtionosuudesta maksetaan ennakkoa neljännesvuosittain, viimeistään helmi-, touko-, elo- ja marraskuun 20 päivänä tai, milloin tämä on lauantai- tai pyhäpäivä, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle talletusten veronhuojennuslaiksi.

Joulukuun 10 päivänä 1971 annetun talletusten veronhuojennuslain (867/71) mukaan, sellaisena kuin se on muutettuna 14 päivänä joulukuuta 1973 annetulla lailla (894/73), luonnollisen henkilön tai jakamattoman kuolinpesän veronalaiseksi tuloksi ei vuosilta 1972—1975 toimitettavissa valtion- ja kunnallisverotuksissa katsota korkoa talletuksesta, joka on tehty kotimaiseen rahalaitokseen tai osuuskunnan säästökassaan sellaiselle tilille, jota pankkitoiminnassa yleisesti käytetään yleisön talletusten vastaanottamiseen, tai talletusehdoiltaan siihen verrattavalle tilille osuuskuntalain 18 a §:ssä tarkoitettuun lainausliikettä harjoittavaan osuuskuntaan. Tällaista talletusta ei mainituilta vuosilta toimitettavissa valtionverotuksissa pidetä luonnollisen henkilön tai jakamattoman kuolinpesän veronalaisina varoina. Edellä tarkoitetun laatuisesta, vuoden 1974 aikana määräajaksi tai vähintään kuuden kuukauden irtisanomisajalla ilman tänä aikana olevaa nosto-oikeutta tehdystä talletuksesta, joka on nostettavissa vasta vuonna 1975 tai 1976 tai vuoden 1975 aikana tehdystä sanotusta talletuksesta, joka on nostettavissa vasta vuonna 1976 tai 1977, saatua korkoa ei pidetä edellä mainituilta talletuksen nostovuosilta toimitettavissa verotuksissa sanottujen verovelvollisten veronalaisena tulona eikä tällaista talletusta heidän veronalaisina varoinaan. Veronhuojennuksen saamiseksi säädetyt edellytykset täyttävänä talletuksena ei kuitenkaan pidetä shekkitilille tehtyä tai muuta siihen verrattavaa vaadittaessa maksettavaa talletusta. Niin ikään on työntekijän työnantajan perustamaan huoltokonttoriin tallettamista varoista saama korko vuosilta 1972—1975 toimitettavissa valtion- ja kunnallisverotuksissa verovapaata 250 markkaan ja talletus vastaavilta vuosilta toimitettavissa omaisuusverotuksissa verovapaata 4 000 markkaan saakka.

Talletukset lisääntyivät vuoden 1973 aikana 2 946 miljoonalla markalla ja vuoden 1974 aikana 4 072 miljoonalla markalla, talletusten yhteismäärän ollessa vuoden 1973 lopussa 24 299 miljoonaa markkaa ja vuoden 1974 lopussa 28 371 miljoonaa markkaa. Kuluvana vuotena on talletusten määrä elokuun loppuun mennessä lisääntynyt 2 862 miljoonalla markalla, talletusten kasvun ollessa vastaavana aikana viime vuonna 1 866 miljoonaa markkaa.

Hallitus pitää säästämistoiminnan edistämistä tärkeänä. Säästämistä on pyritty edistämään joulukuun 5 päivänä 1974 annetulla lailla veronhuojennustalletuksesta (893/74) ja lailla korkopalkkio- ja säästöpalkintotalletuksesta (894/74), joiden lakien mukaiset talletukset on säädetty verovapaiksi. Myös muille yleisön talletusten vastaanottamiseen käytetyille tileille tehtyjen talletusten veronhuojennuksia olisi hallituksen mielestä jatkettava säätämällä uusi talletusten veronhuojennuslaki. Veronhuojennus olisi edelleenkin myönnettävä vain pankkitoiminnassa yleisesti käytetylle tilille tehdystä talletuksesta tai talletusehdoiltaan siihen verrattavalle tilille lainausliikettä harjoittavaan osuuskuntaan tehdystä talletuksesta. Pankkitoiminnassa yleisesti käytettyinä tileinä on pidettävä tilejä, jotka pankkitarkastusvirasto on hyväksynyt yleisön talletusten vastaanottamiseen ja joiden talletusehdot yleensä määräytyvät pankkien keskinäisen korkosopimuksen perusteella. Verovapaus ei siten koskisi ns. notariaattitalletuksia eikä muita talletuksia, joiden talletusehdot poikkeavat yleisön talletusten vastaanottamiseen käytettyjen tilien ehdoista. Myöskään shekkitilille tehtyä tai muuta siihen verrattavaa vaadittaessa maksettavaa talletusta ei pidettäisi vastaisuudessakaan veronhuojennukseen oikeuttavana (1 § 3 mom.).

Talletusten veronhuojennukset myönnettäisiin vuosilta 1976—1978 toimitettavissa verotuksissa. Näinä vuosina tehdyille pitkäaikaisille määräaikaistalletuksille tulisi lisäksi taata verovapaus koko siksi ajaksi, jona talletukset ovat tilillä sidottuina. Tämän vuoksi veronhuojennukset myönnettäisiin ennen vuotta 1979 tehdystä vähintään kuuden kuukauden määräaikaistalletuksista myös vuosilta 1979 ja 1980 toimitettavissa verotuksissa.

Työnantajan perustamaan huoltokonttoriin talletettujen varojen veronhuojennussäännöstöä

ehdotetaan vuosilta 1976—1978 toimitettavissa verotuksissa sovellettavaksi nykyisessä laajuudessaan, joten huoltokonttorilta saadun verovapaan korkotulon raja pysyisi 250 markkana ja verovapaan talletuksen määrä varallisuusverotuksessa 4 000 markkana (2 §).

Edellä esitetyillä perusteilla annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Talletusten veronhuojennuslaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Luonnollisen henkilön tai erillisenä verovelvollisena verotettavan kotimaisen kuolinpesän veronalaiseksi tuloksi ei vuosilta 1976—1978 toimitettavissa valtion- ja kunnallisverotuksissa katsota korkoa talletuksesta, joka on tehty kotimaiseen rahalaitokseen tai osuuskunnan säästökassaan sellaiselle tilille, jota pankkitoiminnassa yleisesti käytetään yleisön talletusten vastaanottamiseen, tai talletusehdoiltaan siihen verrattavalle tilille osuuskuntalain 18 a §:ssä tarkoitettuun lainausliikettä harjoittavaan osuuskuntaan. Tällaista talletusta ei mainituilta vuosilta toimitettavissa valtionverotuksissa pidetä luonnollisen henkilön tai erillisenä verovelvollisena verotettavan kotimaisen kuolinpesän veronalaisina varoina.

Edellä 1 momentissa tarkoitetusta ennen vuotta 1979 vähintään kuuden kuukauden määräajaksi tehdystä talletuksesta, joka on nostettavissa vasta vuonna 1979 tai vuonna 1980, saatua korkoa ei pidetä myöskään vuosilta 1979 ja 1980 toimitettavissa verotuksissa 1 momentissa mainittujen verovelvollisten veronalaisena tulona eikä tällaista talletusta heidän veronalaisina varoinaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna talletuksena ei pidetä shekkitilille tehtyä tai muuta siihen verrattavaa vaadittaessa maksettavaa talletusta.

2 §.

Työntekijällä on oikeus työnantajansa perustamaan huoltokonttoriin tallettamistaan varoista saamistaan veronalaisista korkotuloista vähentää vuosilta 1976—1978 toimitettavissa valtion- ja kunnallisverotuksissa enintään 250 markkaa sekä sanotuilta vuosilta varallisuuden perusteella toimitettavissa valtionverotuksissa tällaisen talletuksen arvosta enintään 4 000 markkaa.

3 §.

Valtiovarainministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä tämän lain täytäntöönpanosta.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi obligaatiolainojen veronhuojennuksesta annetun lain muuttamisesta.

Obligaatiolainojen veronhuojennuksista kesäkuun 24 päivänä 1969 annetun lain (412/69) mukaan, sellaisena kuin se on muutettuna 14 päivänä marraskuuta 1969 ja 14 päivänä joulukuuta 1973 annetuilla laeilla (686/69 ja 892/73), myönnetään valtion- ja kunnallisverotuksessa veronhuojennuksia vuonna 1969 heinäkuun 1 päivänä tai sen jälkeen sekä vuosina 1970—1975 liikkeeseen lasketun suomenrahan määräisen obligaatiolainan korosta ja pääomasta. Veronhuojennus myönnetään yleisön merkittäväksi tarkoitetulle obligaatiolainalle, jonka liikkeeseenlaskijana on valtio, kunta tai muu julkisyhteisö, elinkeinonharjoittaja tai luottolaitos. Muiden kuin valtion kohdalla on veronhuojennuksen myöntämisen edellytyksenä, että obligaatiolainalla hankittavat varat on käytettävä investointien rahoittamiseen. Elinkeinonharjoittajan kohdalla edellytetään lisäksi, että kysymyksessä tulee olla taloudellista kasvua edistävä, kansainvälistä kilpailukykyä lisäävä tai työllisyyttä parantava investointi. Veronhuojennus myönnetään obligaatiolainan laina-ajalta, kuitenkin enintään 11 verovuodelta siten, että obligaatiolaina on näiltä vuosilta toimitettavissa verotuksissa verovapaa. Milloin obligaatiolaina on verovapaa, ei luonnollisen henkilön tai jakamattoman kuolinpesän veronalaiseksi tuloksi katsota niiltä verovuosilta toimitettavissa verotuksissa, joiksi huojennus on myönnetty, obligaation korkoa eikä heidän veronalaisena omaisuutenaan pidetä näiltä vuosilta toimitettavissa verotuksissa obligaation arvoa. Valtioneuvosto päättää obligaatiolainan liikkeellelaskijan hakemuksesta veronhuojennuksen myöntämisestä.

Obligaatiolainojen veronhuojennuksista annetun lain nojalla verovapaita, valtion toimesta liikkeeseen laskettuja obligaatiolainoja on myyty vuonna 1974 liikkeeseen laskettujen 3 lainan obligaatioita 113 miljoonaa markkaa ja vuonna 1975 laskettujen 3 lainan obligaatioita elokuun loppuun mennessä 251 miljoonaa markkaa. Muita verovapaita obligaatiolainoja kuin valtion liikkeelle laskemia on valtioneuvoston luvalla laskettu liikkeeseen vuonna 1974 7 lainaa yhteensä 220 miljoonaa markkaa ja vuonna 1975 elokuun loppuun mennessä 3 lainaa yhteensä 100 miljoonaa markkaa.

Hallitus on tänään antanut Eduskunnalle esityksen talletusten veronhuojennuslaiksi. Sen mukaan talletusten veronhuojennuksia jatkettaisiin kolmella vuodella. Kun talletusten veronhuojennuksia jatketaan, on myös niihin verrattavien obligaatioiden, jotka ovat vaihtoehtoisia sijoituskohteita säästäjille, veronhuojennuksia jatkettava. Tämän vuoksi obligaatiolainojen veronhuojennuksista annetun lain 1 §:ää olisi muutettava siten, että sanotun lain mukaan voitaisiin myöntää valtion- ja kunnallisverotuksessa veronhuojennuksia myös vuosina 1976—1978 liikkeeseen laskettavan obligaatiolainan korosta ja pääomasta.

Obligaatiolainojen veronhuojennuksista annettu laki ei koske muita joukkovelkakirjalainoja kuin obligaatiolainoja. Lähivuosina valtion lisääntyvä lainanoton tarve saattaa edellyttää laina-ajaltaan nykyistä lyhyempiaikaisten yleisön merkittäväksi tarkoitettujen lainojen liikkeeseen laskemista. Kun voi olla tarkoituksenmukaisempaa pyrkiä ottamaan tällainen lyhyempiaikainen laina muuna joukkovelkakirjalainana kuin obligaatiolainana, olisi lainan myynnin turvaamiseksi voitava myöntää laissa tarkoitetut veronhuojennukset myös tässä tapauksessa. Tämän vuoksi ehdotetaan obligaatiolainojen veronhuojennuksista annetun lain 1 §:ään otettavaksi uusi 2 momentti, jonka mukaan lakia sovelletaan myös muuhun valtion vuosina 1976—78 liikkeeseen laskemaan joukkovelkakirjalainaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

obligaatiolainojen veronhuojennuksista annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan obligaatiolainojen veronhuojennuksista 24 päivänä kesäkuuta 1969 annetun lain 1 §, sellaisena kuin se on 14 päivänä joulukuuta 1973 annetussa laissa (892/73), näin kuuluvaksi:

1 §.

Vuonna 1969 heinäkuun 1 päivänä tai sen jälkeen sekä vuosina 1970—1978 liikkeeseen lasketun suomenrahan määräisen obligaatiolainan korosta ja pääomasta myönnetään valtion- ja kunnallisverotuksessa veronhuojennuksia sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään valtion liikkeeseen laskemasta obligaatiolainasta, sovelletaan myös muuhun valtion vuosina 1976—1978 liikkeeseen laskemaan joukkovelkakirjalainaan.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sokerituotteiden valmisteverosta.

Yleisperustelut.

Sokerin kulutus Suomessa oli vuonna 1974 196 miljoonaa kiloa. Tästä määrästä käytettiin teollisuuden tarpeisiin noin 43 prosenttia ja suoraan kulutukseen noin 57 prosenttia. Kulutuksessa on tällä hetkellä todettavissa lievää laskua. Osa maamme sokerin kulutuksesta katetaan kotimaisella tuotannolla. Omavaraisuusaste on vaihdellut vuosittain 18 prosentista 38 prosenttiin ollen vuonna 1974 37,7 prosenttia. Kotimaisen juurikassokerin tuotanto on nykyisin noin 75 miljoonaa kiloa vuodessa. Tuontitarve on näin ollen noin 120 miljoonaa kiloa.

Sekä kotimaisesta sokerijuurikkaasta että ulkomaisesta ruokosokeriraaka-aineesta valmistetun sokerin hinta on maassamme sama, vaikka raaka-aineiden hinnat poikkeavat toisistaan. Hintataso määräytyy pääasiassa raakasokerin tuontihinnan sekä sokerin tuonnista perityn kiinteän tuontimaksun pohjalta. Koska kotimaisen juurikassokerin osuus sokerin kokonaiskulutuksesta on ollut suhteellisen pieni, ei sokerin vähittäishintaa määrättäessä kotimaisen juurikassokerin tuottajan omakustannushintaa ole tähän asti otettu huomioon.

Tuontiraakasokerin hinta tasataan sokerin vähittäishintatason sekä sokerijalostamoiden raaka-ainekustannusten vakaana säilyttämiseksi kulloinkin voimassa olevasta sokerin vähittäishinnasta johdetulle tasolle. Tasaajana toimii kauppa- ja teollisuusministeriön alainen tuontikaupparahasto, joka maksaa tuontisokerin jalostajille tai perii niiltä tietyn raakasokerin tuontihinnasta ja sokerin kotimaisesta hintatasosta riippuvan tasausmaksun.

Kotimaisesta raaka-aineesta valmistetun sokerin myynti vahvistettuun hintaan on tehty mahdolliseksi juurikassokeritehtaille valtion varoista maksettavalla tuotantotuella. Tuotantotukena maksetaan juurikassokeritehtaiden tuottaman sokerin omakustannushinnan ja tuottajan myyntihinnan välinen ero. Tuotantotuen saamisen edellytyksenä on, että juurikassokeritehtaat maksavat viljelijöille sokerijuurikkaasta tietyn vuodeksi kerrallaan vahvistetun hinnan. Kotimaisen sokerin tuotannon tukemiseen käytettiin vuonna 1974 27,5 miljoonaa markkaa. Saman suuruinen määräraha on osoitettu tähän tarkoitukseen myös vuoden 1975 tulo- ja menoarviossa.

Kotimaisen sokerin tuotannosta annetulla lailla (303/75) pyritään sokerintuotannon huomattavaan lisäämiseen siten, että omavaraisuus nousisi yli 40 prosentin. Koska tuontiraaka-aineen osuus sokerin kulutuksesta näin ollen todennäköisesti laskee tuntuvasti, olisi sokerin vähittäishinnasta päätettäessä voitava ottaa huomioon myös kotimaisen juurikassokerin tuotantokustannukset. Hallitus edellytti tätä esityksensä perusteluissa antaessaan eduskunnalle esityksen laiksi kotimaisen sokerin tuotannosta.

Juurikassokerin tuotantokustannusten huomioon ottaminen sokerin hinnoittelussa edellyttää uuden hintajärjestelmän luomista, koska nykyisessä järjestelmässä ei voida periaatteessa ainakaan oleellisesti poiketa maailmanmarkkinahintojen edellyttämästä hintatasosta.

Hallitus katsoo, että ulkomaisesta raakasokerista valmistetun sokerin ja kotimaisen juurikassokerin tuotantokustannukset olisi voitava ottaa huomioon sokerin hinnoittelussa valmisteveroon perustuvan hintajärjestelmän avulla. Sekä maahan tuoduista että maassa valmistetuista sokerituotteista kannettaisiin valmisteveroa. Toisaalta valtion tulo- ja menoarvioon otettavalla määrärahalla tuettaisiin kotimaisen sokerin tuotannosta annetun lain mukaisesti juurikassokerituotantoa silloin, kun juurikassokerin omakustannushinta on vahvistettua tuottajan verotonta myyntihintaa korkeampi. Mikäli ulkomaisesta raakasokerista valmistetun sokerin omakustannushinta olisi kuitenkin sanottua tuottajan verotonta myyntihintaa korkeampi, määrärahaa käytettäisiin vastaavasti mainitun tuontisokerin hinnan alentamiseen.

Valmisteveron kantamisen mahdollistamiseksi ehdotetaan säädettäväksi erityinen laki sokerituotteiden valmisteverosta.

Yksityiskohtaiset perustelut.

Laki koskisi sekä maassa valmistettuja että maahan tuotuja sokerituotteita (1 §). Velvollinen suorittamaan sokerituotteiden valmisteveroa olisi jokainen, joka maassa ansiotarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan laissa tarkoitettuja sokerituotteita (2 §).

Tarkoituksena on, että valmistevero kohdistuisi tasapuolisesti kaikkiin sokerituotteisiin raaka-ainepohjasta riippumatta. Lakiehdotuksen 3 §:n mukaan valmisteveroa olisi suoritettava tullitariffin nimikkeisiin 17.01, 17.02 ja 17.05 kuuluvista sokerituotteista lukuun ottamatta maitosokeria ja maustettua tai värjättyä melassia. Veron alaisia olisivat siten ruokosokeri, juurikassokeri ja tärkkelyssokeri sekä niistä valmistetut kiinteät ja nestemäiset sokerituotteet. Maitosokeri jäisi lain soveltamisen ulkopuolelle, koska se on ominaisuuksiltaan erikoistuote eikä hinnaltaan kilpaile lain mukaan verotettavien sokerituotteiden kanssa. Samasta syystä lakia ei myöskään sovellettaisi sokerikemian tuotteisiin. Laki ei myöskään koskisi sokerin valmistuksen sivutuotteena syntyvää pääasiassa rehutarkoituksiin käytettävää melassia. Siirapista olisi sen sijaan suoritettava veroa, koska siirappia käytetään samoihin tarkoituksiin kuin sokeria. Myös verottomien tuotteiden valmistukseen käytettävästä sokeriraaka-aineesta olisi lakiehdotuksen mukaan suoritettava valmisteveroa.

Valmisteveron markkamäärä määräytyisi sen mukaan, missä määrin valtion sokerituotannolle maksamaa tukea katsottaisiin tarkoituksenmukaiseksi rahoittaa valmisteveron tuotolla. Valmisteveron määrä olisi siten mahdollista asettaa sellaiseksi, että veron tuotto kattaisi kotimaisen juurikassokerin tuotannon tukemiseen tai, hintasuhteiden poikkeuksellisesti niin vaatiessa ulkomaisesta raakasokerista valmistetun sokerin hinnan alentamiseen tulo- ja menoarviossa osoitettavan määrärahan kokonaisuudessaan. Näin meneteltäessä tulisi sokerituotannolle maksettu tuki otetuksi kokonaisuudessaan huomioon sokerin tuottajan myyntihintaa ja vähittäishintaa määrättäessä. Toisaalta olisi sokerin hinnan vakaana ja kohtuullisella tasolla pitämiseksi uudessa hintajärjestelmässä mahdollista asettaa valmisteveron määrä pienemmäksikin kuin mitä sokerintuotannon tukemiseen tarvittavien valtion varojen määrä sinänsä edellyttäisi tai poistaa vero kokonaan. Näin voitaisiin menetellä hintapoliittisista syistä tai kotimaisen sokeria käyttävän teollisuuden kilpailukyvyn ylläpitämiseksi sekä kotiettä vientimarkkinoilla. Näissä tapauksissa jouduttaisiin sokerintuotantoa tukemaan tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitettavin varoin enemmän kuin valtiolle kertyisi varoja sokerituotteiden valmisteverona.

Lakiehdotuksen 3 § on valmistettu siltä pohjalta, että kotimaisille juurikassokeritehtaille maksettava tuki rahoitetaan vuonna 1976 kokonaisuudessaan valmisteverona kertyvillä varoilla. Tämä edellyttää, että tavallisesta kidesokerista suoritettaisiin veroa 0,15 markkaa kilolta, laskettuna nettopainon mukaan. Muiden tuotteiden kuin kidesokerin valmisteveron määrä määräytyisi niistä saatavan sokerimäärän perusteella. Valtiovarainministeriö vahvistaisi perusteet, joiden mukaan nämä tuotteet muunnettaisiin vastaamaan tavallista kidesokeria niistä saatavan sokerimäärän perusteella.

Jotta valmistevero voitaisiin joustavasti määrätä vastaamaan kulloistakin hintatilannetta, valtioneuvostolla tulisi olla oikeus määrätä valmisteveron muuttamisesta tai väliaikaisesta poistamisesta jo siinä vaiheessa, kun eduskunnalle on annettu valmisteveron muuttamista tai poistamista koskeva esitys (4 §). Lopullisen päätöksen valmisteverosta tekisi eduskunta.

Sokerituotteiden valmisteveroa ei olisi lakiehdotuksen mukaan suoritettava sokerituotteesta, joka viedään maasta taikka siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään. Kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi olisivat verosta vapaita myös sokerituotteet, jotka otetaan valmistuspaikalla käytettäväksi sellaisten sokerituotteiden valmistukseen, joista maksetaan lakiehdotuksen mukaan valmisteveroa tai jotka valmisteveroviranomaisen valvonnassa siirretään käytettäväksi sanottuun tarkoitukseen (5 §).

Verottomuuden myöntäminen sokerituotteille, milloin niitä käytetään tiettyyn tarkoitukseen, edellyttää myös säännöstä niiden käyttäjän verovelvollisuudesta siinä tapauksessa, että valmisteita on käytetty muuhun kuin laissa mainittuun tarkoitukseen. Tämän sisältöinen säännös on otettu lakiehdotuksen 2 §:n 2 momenttiin.

Veroviranomaisena olisi tullilaitos. Valmisteveron määräämisestä ja suorittamisesta olisi voimassa mitä valmisteverotuslaissa (558/74) on valmisteverojen osalta säädetty. Koska valmisteverotuslaissa ei ole asiasta nimenomaista säännöstä, olisi kuitenkin tarpeen erikseen säätää veron suorittamisesta sokerituotteen osalta, joka otetaan valmistuspaikalla käytettäväksi sellaisen tuotteen valmistamiseen, josta ei olisi suoritettava sokerituotteiden valmisteveroa. Tässä tapauksessa vero olisi suoritettava siltä kalenterikuukaudelta, jona tuote on otettu sanottuun tarkoitukseen (6 §).

Lakia sovellettaisiin sokerituotteisiin, jotka lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen otetaan valmistuspaikalla käytettäväksi muun kuin ehdotetun lain nojalla verotettavan tuotteen valmistukseen taikka jotka sanottuna päivänä tai sen jälkeen viedään valmistuspaikalta tai luovutetaan tullivalvonnasta (9 §).

Valmisteveron tuottoa koskevien arvioiden esittäminen on tässä vaiheessa vaikeaa. Mikäli verotettavien tuotteiden kulutus, mukaan luettuna tärkkelyssokeri ja -siirappi, vuonna 1976 olisi 200 000 tonnia, olisi veron tuotto veron määrän ollessa 0,15 markkaa kilolta 30 miljoonaa markkaa. Tämän hetkisten arvioiden mukaan kotimaiselle juurikassokeriteollisuudelle maksettavan tuen tarve vuoden 1975 käyntikauden osalta on noin 30 miljoonaa markkaa ja vuoden 1976 käyntikauden osalta noin 50 miljoonaa markkaa. Juurikassokeritehtaille vuoden 1975 käyntikauden osalta maksettavan tuen jälkitilitykseen ja seuraavan käyntikauden tuen ennakkojen maksamiseen on arvioitu tarvittavan vuonna 1976 noin 30 miljoonaa markkaa. Veron tuotolla voitaisiin siten näiden arvioiden mukaan kokonaisuudessaan kattaa vuonna 1976 juurikassokeritehtaille maksettava tuki.

Valmisteverolla olisi veron määrää vastaava laskelmallisesti korottava vaikutus tuottajan myyntihintaan. Tulisiko sokerin hinta ehdotetun valmisteveron perimisen johdosta todellisuudessa nousemaan ja kuinka paljon, riippuisi kuitenkin muistakin tekijöistä, etenkin maailmanmarkkinahintojen tulevasta kehityksestä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sokerituotteiden valmisteverosta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Maassa valmistetuista ja maahan tuoduista sokerituotteista on suoritettava valtiolle sokerituotteiden valmisteveroa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

2 §.

Velvollinen suorittamaan sokerituotteiden valmisteveroa on jokainen, joka maassa ansiotarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan tässä laissa tarkoitettuja sokerituotteita.

Velvollinen suorittamaan sokerituotteiden valmisteveroa on myös se, jolle sokerituote on siirretty valmisteverotta käytettäväksi tässä laissa tarkoitettujen sokerituotteiden valmistukseen, jollei siirrettyä sokerituotetta ole käytetty sanottuun tarkoitukseen.

3 §.

Sokerituotteiden valmisteveroa on suoritettava tullitariffin nimikkeeseen 17.01 kuuluvasta tavallisesta kidesokerista 0,15 markkaa kilolta, laskettuna nettopainon mukaan.

Sokerituotteiden valmisteveroa on suoritettava 1 momentissa mainitun perusteen mukaan myös muusta tullitariffin nimikkeeseen 17.01 kuuluvasta sokerista sekä nimikkeeseen 17.02 ja 17.05 kuuluvista sokerituotteista niistä saatavan sokerimäärän perusteella. Valmisteveroa ei kuitenkaan suoriteta maitosokerista eikä maustetusta tai värjätystä melassista. Valtionvarainministeriö vahvistaa perusteet, joiden mukaan edellä tarkoitetut tuotteet muunnetaan vastaamaan tavallista kidesokeria niistä saatavan sokerimäärän perusteella.

Valtiovarainministeriön 2 momentissa mainittu päätös on julkaistava virallisessa lehdessä.

4 §.

Kun eduskunnalle on annettu esitys sokerituotteiden valmisteveron muuttamisesta tai väliaikaisesta poistamisesta, valtioneuvostolla on oikeus määrätä, että näistä tuotteista kannetaan esityksen mukainen valmistevero tai että sitä ei väliaikaisesti kanneta.

Jos 1 momentin mukaisesti kannettu valmistevero on korkeampi kuin lailla sittemmin vahvistetaan, erotus on hakemuksesta suoritettava valmisteveropalautuksena verovelvolliselle.

5 §.

Sokerituotteiden valmisteveroa ei ole suoritettava:

1) sokerituotteesta, joka viedään maasta taikka siirretään vapaasatamaan, vapaavarastoon, muonitusvarastoon tai verottomaan myymälään;

2) sokerituotteesta, joka valmisteverovalvonnassa siirretään käytettäväksi tämän lain nojalla verotettavan sokerituotteen valmistukseen;

3) sokerituotteesta, joka otetaan valmistuspaikalla käytettäväksi 2 kohdassa mainittuun tarkoitukseen; eikä

4) maahan tuoduista sokerituotteista, milloin ne maahan tuotaessa ovat tullittomia muun lain, asetuksen tai määräyksen kuin tullitariffilain (359/68) tai tulleja koskevan kansainvälisen sopimuksen nojalla; maassa valmistetut, maahan palautetut sokerituotteet eivät kuitenkaan tällä perusteella ole valmisteverosta vapaita muissa kuin tullilain (271/39) 90 §:n 1—3, 10, 16—23 kohdassa ja 92 §:n 1 momentin 9 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

Milloin maassa valmistettuja sokerituotteita siirretään vapaasatamasta, vapaavarastosta, muonitusvarastosta tai verottomasta myymälästä takaisin vapaaseen liikkeeseen, on niistä suoritettavasta sokerituotteiden valmisteverosta, niiden valmisteverottomuudesta ja veron palauttamisesta voimassa, mitä maahan tuotujen sokerituotteiden osalta on säädetty tai määrätty. Mitä edellä on säädetty, on sovellettava myös maassa valmistettuihin sokerituotteisiin, jotka on kulutettu vapaasatamassa, vapaavarastossa, muonitusvarastossa tai verottomassa myymälässä, samoin kuin muuhun niissä tapahtuneeseen varaston vajaukseen, jollei sokerituotteita näytetä maasta viedyiksi.

6 §.

Maassa valmistettujen sokerituotteiden valmisteveron määräämisestä, maksuunpanosta ja kannosta sekä valmisteverotusmenettelystä muutoinkin on voimassa, mitä valmisteverotuslaissa (558/74) on säädetty. Kuitenkin sokerituotteesta, joka otetaan valmistuspaikalla käytettäväksi muun kuin tämän lain nojalla verotettavan sokerituotteen valmistamiseen, on suoritettava valmistevero siltä kalenterikuukaudelta, jona tuote on otettu käytettäväksi sanottuun tarkoitukseen.

Maahan tuoduista sokerituotteista suoritettavasta valmisteverosta samoin kuin maahantuonnin yhteydessä toimitettavasta valmisteverotuksesta muutoinkin on, jollei tässä laissa toisin säädetä, soveltuvin osin voimassa, mitä tullista on säädetty tai määrätty.

7 §.

Milloin valmistevero on 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa jo suoritettu, on viejällä tai siirtäjällä oikeus saada vero hakemuksesta takaisin. Takaisinmaksua on haettava asianomaiselta piiritullikamarilta kuuden kuukauden kuluessa viennistä tai siirtämisestä.

8 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta antaa tarvittaessa valtioneuvosto.

9 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sillä kumotaan sokerijuurikkaasta valmistettujen tuotteiden valmisteverosta 30 päivänä toukokuuta 1975 annettu laki (390/75).

Tätä lakia sovelletaan sokerituotteisiin, jotka lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen otetaan valmistuspaikalla käytettäväksi muun kuin tämän lain nojalla verotettavan tuotteen valmistukseen taikka jotka sanottuna päivänä tai sen jälkeen viedään valmistuspaikalta tahi luovutetaan tullivalvonnasta.

Milloin tässä laissa tarkoitettuja sokerituotteita lain voimaantulopäivänä on sokeritehtaan alueella olevassa varastossa, on sanotuista tuotteista maksettava veroa tämän lain mukaan siltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana tuotteet viedään sokeritehtaan alueelta tai otetaan siellä käytettäviksi muun kuin tämän lain no-

jalla verotettavan tuotteen valmistukseen. Velvollinen suorittamaan tässä momentissa tarkoitetun veron on sen sokerituotteen osalta, joka otetaan sokeritehtaassa käytettäväksi, sokeritehtaan omistaja, ja sokeritehtaalta viedyn sokerituotteen osalta se, jonka lukuun tavara toimitetaan.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta.

Yleisperustelut.

Kansallisten kielten tieteellistä tutkimusta on sivistysvaltioissa pidetty kansakunnan erityistehtävänä. Perinteisesti on äidinkielen ja sen sukukielten tutkimusta harjoitettu korkeakouluissa. Useimmissa maissa on oman kielen tutkimista ja vaalintaa varten kuitenkin perustettu myös erityisiä instituutteja, jotka toimivat joko akatemiajärjestelmään kuuluvina tai erillisinä tutkimuslaitoksina.

Suomessa valtio on tukenut korkeakoulujen ulkopuolella tapahtuvaa kotimaisten kielten tutkimusta jo pitkään hankekohtaisesti myöntämällä varoja alan laajoihin sanakirja- ja aineistonkeruutöihin. Valtion laitoksena on tällä alalla toiminut valtion humanistisen toimikunnan alainen *nykysuomen laitos*. Muut edellä tarkoitetut hankkeet rahoitetaan opetusministeriön käytössä olevista raha-arpajais- ja veikkausvoittovaroista. Näistä laajin on *Suomen murteiden sanakirja,* jonka toimitustyöstä huolehtii 1924 perustettu *Sanakirjasäätiö*. Sanakirjasäätiö on keräyttänyt suomen kansanmurteista ainoalaatuisen runsaan ja tieteellisesti arvokkaan aineiston, jonka pohjalla Suomen murteiden sanakirja laaditaan. Hallinnollisesti Sanakirjasäätiöön kuuluvina toimivat *tutkimuslaitos Suomen suku,* joka tähän mennessä on julkaissut viisi osaa Suomen kielen etymologista sanakirjaa, sekä *vanhan kirjasuomen jaos,* jonka tehtävänä on laatia vanhan kirjakielemme sanavarat esittelevä sanakirja. Valtion varoin on tuettu myös *Karjalan kielen sanakirjan* toimitustyötä. Sanakirjasta on tähän mennessä ilmestynyt kaksi osaa.

Myös Suomen nimistön keruuta ja huoltoa valtiovalta on tukenut vuosikymmeniä. Työstä huolehtii *Suomen nimiarkiston säätiö,* joka tähän mennessä on kerännyt maamme paikannimistöä noin 1 900 000 nimeä. Opetusministeriö on myös tukenut Helsingin yliopiston yhteydessä vuodesta 1959 toiminutta *suomen kielen nauhoitearkistoa,* joka tähän mennessä on äänittänyt suomen murteita ja suomen sukukieliä sekä kulttuurihistoriallisesti merkittävää aineistoa noin 17 000 tuntia. Alkuaan Suomen Akatemian rahoittamat *suomen kielen muoto-opin arkistointi,* jota suoritetaan Helsingin yliopistossa, sekä *lauseopin arkisto,* joka toimii Turun yliopiston yhteydessä, ovat keväällä 1975 siirtyneet opetusministeriön rahoitettaviksi.

Suomen ruotsalaismurteiden tutkimusta on korkeakoulujen ulkopuolella harjoittanut *Folkmålskommissionen,* joka toimii läheisessä yhteistyössä Svenska Litteratursällskapetin kanssa. Sen keräyttämiin kokoelmiin pohjautuva ruotsalaismurteiden sanakirja on ollut valtionavustuksen turvin toimitteilla vuodesta 1960. Suomen ruotsalaisen paikannimistön tallennuksesta on huolehtinut Svenska Litteratursällskapetin *kansankulttuuriarkiston paikannimiosasto*. Ruotsin kielen huoltoa hoitaa maassamme lautakunta, jonka valitsevat Suomen ruotsalaiset kansankäräjät.

Näiden sanakirja-, tutkimus- ja keruutöiden toteutuksessa vuosien aikana ilmenneisiin epäkohtiin, joita ovat muun muassa rahoituksen epävarmuus, työvoiman nopea vaihtuvuus ja hallinnollinen hajanaisuus, ovat asianomaiset avustuksen saajat kiinnittäneet valtiovallan huomiota jo useina vuosina. Opetusministeriön kannalta keskeinen epäkohta on ollut töiden hallinnollinen epäyhtenäisyys. Tämän johdosta valtioneuvosto asetti opetusministeriön esityksestä 22 päivänä huhtikuuta 1970 komitean, joka sai tehtäväkseen laatia ehdotuksen selvityksen kohteena olevien laitosten hallinnollisesta yhdistämisestä. Tämän kotimaisten kielten tutkimuslaitoskomitean mietintö valmistui joulukuussa 1970 (komiteanmietintö 1970: B 113). Komitea esitti mietinnössään, että olisi perustettava erityinen

valtion laitoksena toimiva kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Komitean esittämää organisaatiota tarkisti sittemmin opetusministeriön asettama työryhmä siten, että tutkimuskeskuksen pysyväisluontoisen rungon muodostaisi komitean esittämää suppeampi henkilökunta ja tämän lisäksi tutkimuskeskuksella olisi käytössään projektimäärärahoja, joilla varsinaiset sanakirjahankkeet rahoitettaisiin.

Uudistuksella saavutettaisiin ainakin seuraavia etuja:

1) Hallinnollinen yhtenäisyys varmistaisi sen, että työntekijöitä, jotka ovat hankkineet erikoiskokemusta esimerkiksi jonkin sanakirjatyön yhteydessä, voidaan joustavasti siirtää vastaaviin tehtäviin toiseen tutkimushankkeeseen.

2) Tutkimuskeskukseen kyettäisiin kiinnittämään itsenäiseen tieteelliseen työskentelyyn pystyviä tutkijoita samantapaisin ehdoin kuin valtion muihin tutkimuslaitoksiin. Tähän saakka on työskentely kotimaisten kielten sanakirja- ja arkistointitöissä käsitetty selvästi tilapäiseksi, mistä on ollut seurauksena työvoiman huomattava vaihtuvuus.

3) Ehdotettu organisaatio mahdollistaa uusien tutkimustöiden niveltämisen tutkimuskeskuksen yhteyteen. Tutkimuskeskus voi toteuttaa erillisiä hankkeita myös muualla kuin sijaintipaikkakunnallaan, mikä avaa eri korkeakouluille yhteistyömahdollisuuksia kotimaisten kielten tutkimuksen alalla.

4) Kotimaisten kielten tutkimuskeskus tulee tuottamaan paitsi tieteellisiä sanakirjoja myös kansalaisten käyttöön tarkoitettuja sanakirjoja, kuten Nykysuomen perussanakirja, kaksikielisiä sanakirjoja sekä kielenkäytön ohjeistoja. Näiden myynnistä koituu valtiolle tuloja, ja toisaalta valtio voi keskitetysti huolehtia siitä, että päteviä kielenkäytön apuneuvoja on saatavissa kohtuulliseen hintaan.

Edellä esitetyistä syistä hallitus katsoo, että olisi perustettava valtion laitoksena toimiva kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Yksityiskohtaiset perustelut.

Lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin mukaan kotimaisten kielten tutkimuskeskus olisi suomen ja ruotsin kielen tutkimusta ja huoltoa, suomen sukukielten tutkimusta sekä saamen kielen huoltoa varten.

Opetusministeriön ja asianomaisten laitosten kesken on sovittu, että laitosten tieteelliset kokoelmat, kirjastot ja valmiit tai puolivalmiit käsikirjoitukset samoin kuin muu edellä tarkoitettujen tehtävien toteuttamiseksi valtion avustuksella hankittu irtain omaisuus luovutetaan tutkimuskeskuksen aloittaessa toimintansa valtion omaisuudeksi.

Useimmilla niistä laitoksista, joiden tehtävät lakiehdotuksen johdosta siirtyisivät tutkimuskeskukselle, on jo tähän mennessä yhtenä tehtävänä ollut hankkia aineistoa maamme korkeakouluissa suoritettavaa kotimaisten kielten tutkimusta varten. Jotta perustettava tutkimuskeskus voisi tasapuolisesti hoitaa tämän palvelutoiminnan, ei tutkimuskeskusta tulisi hallinnollisesti sitoa minkään korkeakoulun yhteyteen. Myöskään ei ole aiheellista sijoittaa tutkimuskeskusta Suomen Akatemian alaisuuteen vaan välittömästi opetusministeriön alaiseksi (1 § 2 mom.).

Asetuksella on tarkoitus säätää (2 §), että tutkimuskeskuksen toimistot olisivat kielitoimisto, nimitoimisto, tutkimusarkisto, tutkimus- ja suunnittelutoimisto sekä hallintotoimisto.

Toimistojen tehtävät olisivat seuraavat:

Kielitoimisto jatkaisi jo nykyisin valtion laitoksena toimivan nykysuomen laitoksen tehtävien hoitoa. Lisäksi siihen perustettaisiin toimi suomenruotsin huoltoa varten. Yhteiskunnalliselta merkitykseltään kielitoimisto on tutkimuskeskuksen tärkein osa, koska sen tehtävänä olisi kehittää ja huoltaa suomen kieltä sekä suomenruotsia siten, että ne ilmaisuvälineinä palvelevat mahdollisimman hyvin ihmisten välisessä kanssakäymisessä sekä yhteiskunnan eri alojen viestinnässä. Kielenhuolto perustuu kielen ominaisuuksien ja nykyisen käytön tuntemiseen. Tämän vuoksi toimiston tehtävänä olisi myös nykykielen ja erilaisten erikoisalojen kielenkäytön tieteellinen tutkimus. Toimiston tulee laatia yleissuomea ja suomenruotsia esitteleviä sanakirjoja ja kielenkäytön ohjeistoja, osallistua erikoisalojen sanastojen sekä kaksikielisten sanakirjojen toimitustyöhön ja antaa tarvittaessa apua oppikirjojen ja muiden laajalevikkisten julkikäyttöön tulevien julkaisujen kieliasun tarkistuksessa. Lisäksi toimiston tulee aktiivisesti levittää yleistajuista tietoa kielenkäyttöä koskevista suosituksista ja ohjeista.

Kielitoimiston tulisi huolehtia myös tekniikan sanastotyön edistämisestä niiden velvot-

teiden mukaisesti, jotka nykysuomen laitos on ottanut solmiessaan yhteistyösopimuksen Tekniikan Sanastokeskus ry:n kanssa.

Suomenruotsin huollon ja tutkimuksen alalla organisaation kehittäminen on erityisen tärkeää. Näiden tehtävien hoitoon on viime vuosina ohjattu perin niukasti varoja, vaikka ongelmat ovat suomenruotsin ja Ruotsissa puhuttavan ruotsin jatkuvan loittonemisen johdosta kasvaneet tuntuvasti.

Nimitoimisto jatkaisi Suomen nimiarkiston säätiön sekä Svenska Litteratursällskapetin paikannimiosaston työtä. Sen tehtäviin kuuluisi nimistön tutkimus ja huolto, muun muassa laajamittainen karttanimistön ja muun yleiseen käyttöön tulevan nimistön ennakkotarkastus, jota nykyinen Suomen nimiarkiston säätiö on hoitanut eduskunnan toivomuksesta jo vuodesta 1957 alkaen. Lisäksi toimiston tulisi hoitaa loppuun projektiluonteisena tehtävänä maamme paikannimistön keruu sekä arkistoida nimet tutkimusta mahdollisimman monipuolisesti hyödyttäviksi järjestelmiksi.

Tutkimusarkisto sisältäisi nykyisen tutkimuslaitos Suomen suvun kirjaston sekä suomen sukukielistä tähän mennessä kerätyt arvokkaat kokoelmat. Tutkimusarkistoon liitettäisiin myös nykyisten sanakirja- ja muiden vastaavien hankkeiden käytössä olevat arkistot ja kokoelmat, sen jälkeen kun niitä ei enää tarvita päivittäin toimitustyössä. Tutkimusarkiston tehtävänä on kehittää kielenainesten arkistointijärjestelmiä nykyaikaisen tekniikan ja tietojenkäsittelyn menetelmiä soveltaen.

Tutkimus- ja suunnittelutoimiston alaisuuteen tulisivat veikkausvoittovaroin rahoitettavat sanakirja- ja keruuhankkeet. Toimiston tehtävänä olisi projektien teknisen toteutuksen järjestely ja valvonta sekä uusien hankkeiden suunnittelu.

Hallintotoimisto hoitaisi paitsi tutkimuskeskuksen vakinaisen osan myös veikkausvoittovaroin rahoitettavien hankkeiden osan hallinnolliset tehtävät. Vastaavat työt on tähän mennessä hoitanut osaksi opetusministeriö, osaksi kunkin laitoksen ja hankkeen johto. Tutkimuskeskuksen perustaminen merkitsisi tältä osin erittäin huomattavaa parannusta valtion varojen kanavoinnissa kotimaisten kielten tutkimukseen ja huoltoon.

Tutkimuskeskuksella olisi lisäksi *johtokunta*.

Pääosa käynnissä olevista hankkeista liitettäisiin tutkimuskeskukseen erillisinä, ensi sijassa veikkausvoittovaroin rahoitettavina projekteina, joissa työskentelevät noin 50 henkilöä tulisivat olemaan työsopimussuhteessa valtioon (6 §). Tarkoitus on, että tällä hetkellä näissä hankkeissa työskentelevät henkilöt jatkaisivat entisissä tehtävissään uuden tutkimuskeskuksen palveluksessa. Osa henkilökunnasta tulisi asetuksella säädettävällä tavalla otettavaksi tutkimuskeskukseen perustettaviin ylimääräisiin toimiin ja nykysuomen laitoksessa toimivat henkilöt siirrettäviksi vastaaviin toimiin kielitoimistoon.

Tutkimuskeskuksessa voisi olla johtajan virka sekä ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä ja työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa (3 §).

Lakiehdotuksen mukaan tutkimuskeskuksella olisi oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja tehtäviänsä edistäviin tarkoituksiin (4 §).

Tärkeänä on pidettävä, että tutkimuskeskus voisi maksusta suorittaa valtion ja kunnan viranomaisille sekä yksityisille ja yhteisöille näiden tilaamia tieteellisiä tutkimuksia ja muita palvelutehtäviä. Tästä ehdotetaan otettavaksi säännös lain 5 §:ään.

Laki tulisi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1976 (7 § 1 mom.).

Tutkimuskeskuksen kokonaismenot vuonna 1976 olisivat noin 3,5 miljoonaa markkaa. Tästä summasta 1,5 miljoonaa markkaa olisi valtion tulo- ja menoarvion asianomaisesta määrärahasta rahoitettavia varsinaisia laitoksen toiminnasta aiheutuvia menoja ja 2 miljoonaa markkaa rahoitettaisiin veikkausvoittovaroin. Vuonna 1975 on sanottuja laitoksia ja hankkeita varten myönnetty varoja kaikkiaan 2,6 miljoonaa markkaa. Tästä summasta on nykysuomen laitoksen osuus 354 800 markkaa ja loput 2,2 miljoonaa markkaa on rahoitettu opetusministeriön harkinnanvaraisista raha-arpajais- ja veikkausvoittovaroista.

Edellä sanotun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kotimaisten kielten tutkimuskeskuksesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Suomen ja ruotsin kielen tutkimusta ja huoltoa, suomen sukukielten tutkimusta sekä saamen kielen huoltoa varten on kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Tutkimuskeskus on opetusministeriön alainen.

2 §.

Tutkimuskeskuksen hallinnosta säädetään asetuksella.

3 §.

Tutkimuskeskuksessa voi olla johtajan virka sekä tulo- ja menoarvion rajoissa ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä ja työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

4 §.

Tutkimuskeskuksella on oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja tehtäviänsä edistäviin tarkoituksiin.

5 §.

Tutkimuskeskus voi suorittaa valtion tai kunnan viranomaisille sekä yksityisille ja yhteisöille näiden tilaamia tieteellisiä tutkimuksia ja muita palvelutehtäviä, joista suoritettavien maksujen osalta on noudatettava, mitä valtion maksuperustelaissa (980/73) on säädetty.

6 §.

Valtion tulo- ja menoarvioon otetaan vuosittain määräraha tutkimuskeskuksen tutkimus-, keruu- ja sanakirjahankkeiden rahoittamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräraha osoitetaan ensisijaisesti niistä vedonlyönnistä urheilukilpailuissa kertyvistä varoista, jotka valtion tulo- ja menoarviossa on osoitettu käytettäväksi tieteen tukemiseen.

7 §.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

8 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1976.

Tämän lain voimaan tullessa siirtyy nykysuomen laitos kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen virkojen ja toimien täyttämiseksi sekä muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen tutkimuskeskuksen toiminnan aloittamiseksi.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Vt. opetusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yksityisoppikoulujen valtionavusta annetun lain sekä kunnallisten ja yksityisten oppikoulujen valtionavusta annetun lain muuttamisesta.

Väliaikaisesta poikkeuksesta kansakoululakiin ı lakiin koulujärjestelmän perusteista annetus- ı laissa (765/70) säädetään, että kunnalla on ikeus eräin poikkeuksin saada kansakoulu- tai eruskoulurakennuksen hankkimiseen valtion ıhoitusta ainoastaan, jos se on saanut opetus- ıinisteriöltä rakennusluvan. Tällaisen menette- ytavan tarkoituksena on, että kansa- ja perus- oulujen tilojen rakentamisessa noudatetaan altakunnallista kiireellisyysjärjestystä ottamalla amalla huomioon kulloinkin vallitsevat val- iontaloudelliset ja työvoimapoliittiset näkö- ohdat. Vastaavaa rakentamisen säätelymenet- elyä ei ole säädetty yksityisten ja kunnallisten ppikoulujen rakennushankkeiden osalta, koska äille kouluille ei myönnetä samanlaista laki- ääteistä valtion rahoitusta koulurakennusten ankkimiseen kuin kansa- ja peruskouluille. Valtio osallistuu yksityisten ja kunnallisten ppikoulujen koulurakennusten rakentamisesta iheutuviin kustannuksiin pääasiallisesti niin sa- otun vuokra-arvovaltionavun tai oppilaskohtai- en valtionavun muodossa. Näiden koulujen akentamiskustannuksiin valtio joutuu osallis- umaan myös siinä tapauksessa, että oppikoulu unnan peruskouluun siirtymisen yhteydessä otetaan kunnan koululaitokseen, jolloin kunnalla on koulujärjestelmän perusteista annetun lain (467/68) 25 §:n mukaan oikeus saada valtionavustusta ja lainaa haltuunotettavan koulun vakautettujen velkojen maksamiseen soveltuvin kohdin samojen perusteiden mukaan, kuin se saisi niitä rakennusten hankkimiseen peruskoulua varten.

Yksityisten ja kunnallisten oppikoulujen koulurakennusten rakentaminen on tapahtunut säätelymenettelyn puuttumisen johdosta sattumanvaraisesti paikallisten olosuhteiden mukaan ilman valtakunnallisesti määriteltyä kiireellisyysjärjestystä. Kun valtio kuitenkin joutuu osallistumaan paitsi koulurakennusten rakentamisesta myös rakentamisesta johtuvasta toiminnan laajentumisesta aiheutuviin kustannuksiin, on katsottu välttämättömäksi saattaa yksityisten ja kunnallisten oppikoulujen uusien koulurakennusten rakentaminen ja entisten koulurakennusten laajentaminen valtionavun menettämisseuraamuksen uhalla luvanvaraiseksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

yksityisoppikoulujen valtionavusta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään yksityisoppikoulujen valtionavusta 6 päivänä lokakuuta 1950 annettuun lakiin (493/50) uusi 2 a § seuraavasti:

2 a §.

Yksityisoppikoulun uuden koulurakennuksen akentamiseen ja entisen koulurakennuksen laa- entamiseen on ennen rakennustöiden aloitta- mista hankittava opetusministeriön lupa uhalla, että koululle tämän lain nojalla tuleva valtion- apu voidaan lakkauttaa tai evätä osittain tai kokonaan.

Laki

kunnallisten ja yksityisten oppikoulujen valtionavusta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään kunnallisten ja yksityisten oppikoulujen valtionavusta 26 päivänä heinäkuuta 1968 annettuun lakiin (468/68) uusi 3 a § seuraavasti:

3 a §.

Oppikoulun uuden koulurakennuksen rakentamiseen ja entisen koulurakennuksen laajentamiseen on ennen rakennustöiden aloittamista hankittava opetusministeriön lupa uhalla, että koululle tämän lain nojalla tuleva valtionapu voidaan lakkauttaa tai evätä osittain tai kokonaan.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Vt. opetusministeri *Inkeri Anttila.*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi väliaikaisesta poikkeuksesta kansakoululakiin ja lakiin koulujärjestelmän perusteista.

Väliaikaisesta poikkeuksesta kansakoululakiin ja lakiin koulujärjestelmän perusteista 11 päivänä joulukuuta 1970 annetun lain (765/70) mukaan kunnalla on oikeus omien kansakoulu- tai peruskoulurakennusten hankkimiseksi saada valtiolta avustusta ja kuoletuslainaa ainoastaan, jos se rakennustyötä varten on saanut opetusministeriöltä rakennusluvan. Mainitun lain voimassaoloaika päättyy 31 päivänä joulukuuta 1975.

Hallitus katsoo, että toistaiseksi on välttämätöntä jatkaa sitä valtion menojen säätelyä ja koulurakentamisen valtakunnallista ohjaamista, jota kansa- ja peruskoulujen rakennuslupajärjestelmä merkitsee. Kun valtion nykyinen taloudellinen asema vaatii ryhdyttäväksi mm. toimenpiteisiin sen omien investointimenojen supistamiseksi, on Hallituksen mielestä välttämätöntä, että myös edellä mainittuihin rakennusavustuksiin ja -lainoihin tarkoitettujen vuotuisten menojen kasvua on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan välttämään ja menojen tarpeellisuuden sekä tarkoituksenmukaisuuden valvontaa tehostamaan. Menojen säätelyn ohella on tärkeätä, että valtiovallalla edelleenkin on mahdollisuus ohjata koulurakentamista valtakunnallisesti katsoen tärkeiden päämäärien saavuttamiseksi. Jotta kansakoulu- ja peruskoulurakennusten avustamiseen käytettävissä olevat määrärahat tulisivat tarkoituksenmukaisimmin käytetyiksi, olisi edelleen välttämätöntä, että rakennettavien kansa- ja peruskoulujen tarpeellisuus ja tärkeysjärjestys vuosittain selvitetään sillä tavoin kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Selvitys tapahtuisi valtion viranomaisten toimesta samanaikaisesti kaikkien rakentamista aikovien kuntien osalta ja tämän selvityksen perusteella myönnettäisiin kunnille rakennuslupia kulloinkin valtion tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen myönnettyjen määrärahojen rajoissa.

Edellä mainitun lain 1 §:n mukaan rakennuslupa ei ole tarpeen sellaisen rakennuksen hankkimista varten, jolle määrätty normaalihinta ei ylitä 60 000 markkaa. Mainitun rajan reaalista merkitystä on oleellisesti vähentänyt viime vuosina tapahtunut voimakas kustannustason nousu. Tämän osoittaa mm. se, että vuosittain vahvistettavat kansakoulurakennusten normaalihinnat ovat viimeisten viiden vuoden aikana nousseet lähes 130 prosenttia. Tämän vuoksi ja kun pienehköt kansa- ja peruskoulujen korjaus- ja rakennustyöt sekä lisätilat on tarkoituksenmukaista saada suorittaa ilman rakennuslupaa, Hallitus ehdottaa, että kysymyksessä oleva markkamäärä korotettaisiin nykyisestä 60 000 markasta 150 000 markkaan.

Koulurakentamisen valtakunnallisen ohjaamisen kannalta rakennuslupajärjestelmä on osoittautunut pysyväisestikin tarkoituksenmukaiseksi. Kun kuitenkin on ilmeistä, että rakennuslupajärjestelmän tarkistaminen kustannustasossa tapahtuvien muutosten ja muidenkin syiden vuoksi saattaa tulla tarpeelliseksi, laki ehdotetaan edelleenkin väliaikaiseksi ja olemaan voimassa vuoden 1980 loppuun.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

väliaikaisesta poikkeuksesta kansakoululakiin ja lakiin koulujärjestelmän perusteista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Heinäkuun 1 päivänä 1957 annetun kansakoululain (247/57) sekä koulujärjestelmän perusteista 26 päivänä heinäkuuta 1968 annetun lain (467/68) säännöksistä poiketen on kunnalla oikeus tämän lain voimassa ollessa saada omien kansakoulu- tai peruskoulurakennusten hankkimiseksi valtiolta avustusta ja kuo-

letuslainaa ainoastaan, jos se rakennustyötä varten on saanut opetusministeriöltä rakennusluvan. Rakennuslupa ei kuitenkaan ole tarpeen sellaista rakennustyötä varten, jolle määrätty normaalihinta ei ylitä 150 000 markkaa.

Rakennusluvan antamista harkittaessa on erityisesti huomiota kiinnitettävä niihin tapauksiin, jolloin puuttuu koulun toiminnalle välttämätön huonetila, jota ei ole muutoin saatavissa kohtuullisin ehdoin.

Tämä laki ei koske kansakoululain 74 §:n 4 momentissa, eikä koulujärjestelmän perusteista annetun lain 24 §:n 6 momentissa tarkoitettua valtion rahoitusta.

2 §.

Kuntaa, jolle 1 §:n säännöksestä johtuen ei ole voitu myöntää rakennusavustusta ja -lainaa, älköön velvoitettako rakennustoimeen, vaikka se muun säännöksen nojalla olisi siihen velvollinen.

3 §.

Kunnalla, joka väliaikaisesta poikkeuksesta kansakoululakiin ja lakiin koulujärjestelmän perusteista 11 päivänä joulukuuta 1970 annetun lain (765/70) nojalla on kansakoulurakennustyötä tai peruskoulurakennustyötä varten saanut opetusministeriön rakennusluvan, on oikeus, jos rakennuslupa ei ole rauennut, sen perusteella saada tämän lain voimassa ollessa rakennusavustusta ja kuoletuslainaa kansakoululain tai koulujärjestelmän perusteista annetun lain mukaan.

4 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

5 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976 ja se on voimassa vuoden 1980 loppuun.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Vt. opetusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi opintotukilain 10 §:n muuttamisesta.

Opintotukilain 10 §:ssä säädetään yhden opintovuoden ajaksi myönnettävien opintorahojen enimmäismäärät. Hallitus on todennut opintorahajärjestelmän kehittämisen painopisteen olevan keskiasteen ammatillisessa koulutuksessa. Tämän mukaisesti esitetään opintotukilain 10 §:n muuttamista siten, että opintorahan enimmäismäärä olisi alemman keskiasteen ammatillisessa koulutuksessa 900 markkaa nykyisen 800 markan asemesta ja muussa ammatillisessa koulutuksessa 800 markkaa nykyisen 700 markan asemesta yhtä opintovuotta kohden. Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan opintovuoden 1976—77 alusta lukien eli 1 päivästä heinäkuuta 1976. Muutoksen aiheuttamat menonlisäykset vuoden 1976 aikana ovat 3 250 000 markkaa, mikä on otettu huomioon vuoden 1976 tulo- ja menoarvioesityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

opintotukilain 10 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä tammikuuta 1972 annetun opintotukilain 10 §:n 1 momentin 2 kohta sellaisena, kuin se on 24 päivänä tammikuuta 1975 annetussa laissa (50/75), näin kuuluvaksi:

10 §.

Opintorahana myönnetään kerrallaan enintään yhdeksi opintovuodeksi:

— — — — — — — — — — — — — — —

2) alemman keskiasteen ammatillisessa koulutuksessa 900 markkaa ja muussa ammatillisessa koulutuksessa, ellei jäljempänä 3 kohdasta muuta johdu, 800 markkaa; ja

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1976.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Vt. opetusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtionrautateiden viroista ja toimista annetun lain muuttamisesta.

Rautatiehallitus on hyväksynyt valtionrautateiden terveydenhuollon ja työterveydenhuollon kehittämisohjelman, joka tullaan toteuttamaan pitkähköllä aikavälillä käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa seuraten samalla yhteiskunnan yleisiä mahdollisuuksia riittävien terveyspalvelujen tarjontaan. Ohjelman toteuttaminen edellyttää muunmuassa kokopäivätoimisten työterveyslääkärien palkkaamista. Nämä toimisivat rautatiepiirien keskuspaikkakunnilla valtionrautateiden terveydenhuollon ja työterveyshuollon vastuuhenkilöinä.

Jotta työterveyslääkärien virkojen perustaminen tulisi mahdolliseksi, ehdotetaan 23 päivänä lokakuuta 1970 valtionrautateiden viroista ja toimista annetun lain (642/70) 1 §, sellaisena kuin se on 24 päivänä marraskuuta 1972 annetussa laissa (760/72), muutettavaksi siten, että sopimuspalkkaisten virkojen luetteloon lisätään työterveyslääkärin virka. Samasta syystä ehdotetaan, että mainitussa pykälässä olevaan peruspalkkaisten toimien luetteloon lisätään työterveyshoitajan toimi.

Samalla ehdotetaan, että puheena olevan pykälän sisältämään virkaluetteloon lisätään ne jäljempänä luetellut virat, jotka jo on perustettu eri vuosina virkojen ja toimien perustamisesta annetuilla erillisillä laeilla. Sopimuspalkkaisiin virkoihin ehdotetaan siten lisättäväksi ylilääkärin virka (860/72), koulutuspäällikön virka (99/74) ja suunnittelijan virka (1014/74). Peruspalkkaisiin virkoihin ehdotetaan lisättäväksi yliaktuaarin virka (55/73), koulutussuunnittelijan virka (55/73) ja yliteknikon virka (474/72).

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtionrautateiden viroista ja toimista annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan valtionrautateiden viroista ja toimista 23 päivänä lokakuuta 1970 annetun lain (642/70) 1 §, sellaisena kuin se on 24 päivänä marraskuuta 1972 annetussa laissa (760/72), näin kuuluvaksi:

1 §.

Valtionrautateille voidaan perustaa seuraavat sopimuspalkkaiset sekä peruspalkkaiset virat ja toimet:

sopimuspalkkaiset virat

pääjohtajan
ylijohtajan
talousosaston johtajan
rataosaston johtajan
koneosaston johtajan
hankintaosaston johtajan
ylilääkärin
työterveyslääkärin
yli-insinöörin
apulaisjohtajan
apulaisosastopäällikön
liikennepiirin päällikön
geologi-insinöörin
koneinsinöörin

kemisti-insinöörin
arkkitehdin
ratainsinöörin
koulutuspäällikön
suunnittelijan ja
tutkijan virka;

peruspalkkaiset virat

hallinto-osaston johtajan
liikenneosaston johtajan
apulaisjohtajan
ylilääkärin
ylikamreerin
päämatemaatikon
ylitarkkaajan
asianvalvojan
apulaisasianvalvojan
psykoteknillisen laboratorion hoitajan
rautatieopiston johtajan
sosiaalipäällikön
psykologin
koneinsinöörin
ratainsinöörin
varastonpäällikön
apulaisvarastonpäällikön
apulaisinsinöörin
konttoripäällikön
yliaktuaarin
aktuaarin
koulutussuunnittelijan
kamreerin
apulaiskamreerin
apulaisostopäällikön
apulaissosiaalipäällikön
osastosihteerin
kielenkääntäjän
apulaiskielenkääntäjän
kirjeenvaihtajan
kirjaajan
toimistosihteerin
tarkkaajan
työntutkijan
pääkirjanpitäjän
kirjanpitäjän
rautatieopettajan
jaksonkassanhoitajan
kassanhoitajan
liikennetarkastajan
asemapäällikön
apulaisasemapäällikön
aikataulunsuunnittelijan
varikonpäällikön
sähkötarkastajan
veturimestarin
vanhemman toimistorakennusmestarin
nuoremman toimistorakennusmestarin
toimistorakennusmestarin
rakennusmestarin
yliteknikon
teknikon
työnjohtajan
alityönjohtajan
ylipuutarhurin
kirjurin
asemamestarin
veturinkuljettajan
vaunumestarin
konemestarin (konepajoissa)
järjestelymestarin
ylikonduktöörin
konduktöörin
kaasumestarin
kuormausmestarin
vaihdemiesten esimiehen ja
veturinpuhdistajain esimiehen virka;

peruspalkkaiset toimet

rikostutkijan
koneteknikon
konemestarin (muualla kuin konepajoissa)
autonkuljettajain esimiehen
polttoainetyönjohtajan
varastomestarin
vanhemman autonasentajan
autonasentajan
autonkuljettajan
asetinlaitemiehen
yliasentajan
opastinasentajan
sähköasentajan
puutarhurin
vaakatarkastajan
vaununtarkastajan
huoltomiehen
vaihdemiehen
junamiehen
veturinlämmittäjän
koneenhoitajan
vaununvoitelijan
rataesimiehen
asemamiehen
tallimiehen
terveysolojen tarkkaajan
sairaanhoitajan
työterveyshoitajan
laboratoriohoitajan

piirtäjän
kanslistin
apulaiskanslistin
konekirjoittajan
konttoriapulaisen
puhelunvälittäjän
ylivahtimestarin
vanhemman vahtimestarin
vahtimestarin
talonmies-lämmittäjän
talonmiehen ja
vartijan toimi.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Liikenneministeri *Esa Timonen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi välittömän verotuksen piiri- ja paikallishallinnosta ja laiksi verohallituksesta annetun lain muuttamisesta.

Yleisperustelut.

Verotustointa ja verohallintoa johtaa ja valvoo valtiovarainministeriön alaisena keskusvirastona verohallitus. Verohallituksen alaisena piiriviranomaisena on jokaisessa läänissä lääninverotoimisto. Turun ja Porin lääniä sekä Ahvenanmaan lääniä varten on kuitenkin yhteinen lääninverotoimisto. Lääninverotoimiston tehtävänä on virka-alueellaan johtaa ja valvoa valtionveron, kunnallisveron, kirkollisveron, kansaneläkevakuutusmaksun ja sairausvakuutusmaksun määräämistä ja maksuunpanoa. Välittömän verotuksen hallinnon paikallisviranomaisena on kussakin veropiirissä lääninverotoimiston alainen verotoimisto. Veropiirejä, joihin maa on jaettu ja joihin kuuluu yksi tai useampia kuntia, on 215. Veronkantoviranomaisina toimivat lääninhallitukset ja verotoimistot.

Verohallituksen alaisena piiriviranomaisena toimivan lääninverotoimiston tulee virka-alueellaan paitsi johtaa ja valvoa välittömien verojen määräämistä ja maksuunpanoa, myös toimittaa liike- ja muiden asiakirjojen tarkastuksia sekä suorittaa erikoisperintään, henkilöstöhallintoon ja taloushallintoon liittyviä tehtäviä. Valtiontilintarkastajat ovat kertomuksissaan vuosilta 1969—1972 kiinnittäneet erityisesti huomiota tarkastustoiminnan tehostamiseen. Tähän on pyritty muun muassa lisäämällä tarkastajien lukumäärää.

Verohallinnon organisaatiotoimikunta on mietinnössään (komiteanmietintö 1973: 84) selvittänyt piirihallinnon tehostamista erityisesti organisaatiota kehittämällä. Tämän komiteanmietinnön perusteella hallitus on valmistellut eduskunnalle nyt annettavan esityksen laiksi välittömän verotuksen piiri- ja paikallishallinnosta. Tämän esityksen johdosta on muutettava myös verohallituksesta annettua lakia (739/69).

Yksityiskohtaiset perustelut.

Toimintaedellytysten parantamiseksi ehdotetaan nykyiset lääninverotoimistot muutettavaksi lääninverovirastoiksi. Lääninverovirastojen organisaatiota, josta tarkemmat säännökset annettaisiin asetuksella, kehitettäisiin jakamalla ne verotus- ja tarkastusosastoihin. Osastot jakaantuisivat eräiden virastojen osalta edelleen toimistoihin. Uudenmaan, Turun ja Hämeen lääninverovirastojen verotusosastoon tulisi perustettavaksi hallintotoimisto, verotustoimisto sekä asianvalvontatoimisto. Kymen, Vaasan ja Oulun lääninverovirastojen verotusosasto jakaantuisi ainoastaan hallintotoimistoon ja verotustoimistoon. Uudenmaan, Turun ja Hämeen lääninveroviraston tarkastusosastoon perustettaisiin tarkastustoimisto ja ennakontarkastustoimisto. Uudenmaan lääninveroviraston tarkastusosasto jakaantuisi kuitenkin kahteen tarkastustoimistoon sekä kahteen ennakontarkastustoimistoon.

Lääninverotoimistojen organisaatiomuutos ei edellytä henkilöstön lisäystä. Muutoksen johdosta lääninverovirastoon perustettaviksi ehdotettuja virkoja ja toimia vastaava määrä lääninverotoimiston virkoja ja toimia ehdotetaan vuoden 1976 tulo- ja menoarviossa lakkautettavaksi.

Ehdotettu organisaatiomuutos loisi hallituksen käsityksen mukaan hyvät edellytykset myös veronkannon uudistussuunnitelmien tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle. Lääninverovirastojen yhteistyötä lääninhallitusten kanssa on tarkoitus edelleen kehittää ja tehostaa.

Laki välittömän verotuksen piiri- ja paikallishallinnosta korvaisi voimassa olevan osittain jo vanhentuneen lain välittömän verotuksen hallinnosta (321/59), jonka säännökset saatettuina olosuhteita vastaaviksi ja vain vähäisin asiallisin muutoksin siirrettäisiin ehdotettuun

lakiin. Välittömän verotuksen hallinnosta annetun lain 2 §:n 2 momentin säännös keskusverolautakunnan tehtävistä ehdotetaan siirrettäväksi verohallituksesta annetun lain 4 §:ään sen uudeksi 2 momentiksi. Laki välittömän verotuksen hallinnosta olisi tässä yhteydessä kumottava. Ehdotetut muutokset on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivästä maaliskuuta 1976.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

välittömän verotuksen piiri- ja paikallishallinnosta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Yleiset säännökset.

1 §.

Verohallituksen alaisina välittömän verotuksen piirihallintoviranomaisina ovat lääninverovirastot ja paikallishallintoviranomaisina verotoimistot.

Lääninverovirastojen ja verotoimistojen tehtävänä on huolehtia välittömän verotuksen alueellisesta hoitamisesta.

Lääninverovirastot.

2 §.

Jokaisessa läänissä on lääninverovirasto.

Asetuksella voidaan kuitenkin säätää, että kahta lääniä varten on yhteinen lääninverovirasto.

3 §.

Lääninverovirasto johtaa ja valvoo virka-alueellaan valtionveron, kunnallisveron, kirkollisveron, kansaneläkevakuutusmaksun, sairausvakuutusmaksun, metsänhoitomaksun, sosiaaliturvamaksun, perintö- ja lahjaveron sekä muiden välittömien verojen ja maksujen, joiden osalta ei ole erikseen muuta säädetty, määräämistä ja maksuunpanoa. Lisäksi lääninverovirasto suorittaa ne muut tehtävät, jotka sille erikseen säädetään tai määrätään.

Asetuksella voidaan lääninveroviraston tehtäviä siirtää verotoimistolle kuitenkin siten, että lääninveroviraston kustannukset tällöinkin suoritetaan valtion varoista.

4 §.

Lääninverovirastossa voi olla lääninverojohtajan, osastopäällikön, toimistopäällikön, vanhemman verotarkastajan, verotarkastajan, vanhemman tarkastajan, tarkastajan, apulaistarkastajan, vanhemman ennakontarkastajan, ennakontarkastajan, veroesittelijän, asianvalvojan, kamreerin, kirjanpitäjän, kirjaajan, toimistosihteerin, kanslistin, apulaiskanslistin, konekirjoittajan, toimistoapulaisen ja vahtimestarin virkoja ja toimia.

Lääninverovirastossa voi olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

Verotoimistot.

5 §.

Jokaisessa veropiirissä on lääninverovirastoon alainen verotoimisto.

Asetuksella voidaan säätää, että verotoimiston nimenä joissakin veropiireissä on verovirasto.

6 §.

Verotoimiston tehtävänä on suorittaa veropiirissä 3 §:ssä mainittujen verojen ja vakuutusmaksujen määräämiseen, maksuunpanoon ja kantoon kuuluvia tehtäviä, sen mukaan kuin siitä on verotuslaissa säädetty tai muutoin erikseen säädetään.

Lisäksi verotoimisto suorittaa ne muut tehtävät, jotka sille erikseen säädetään tai määrätään. Niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat verotoimistolle muista kuin verotuslaissa tarkoitetuista tehtävistä, ei oteta sanotun lain 135 ja 136 §:ssä säädettyyn kustannusten jakoon.

7 §.

Verotoimistossa voi olla verojohtajan, apulaisverojohtajan, osastopäällikön, konttoripäällikön, toimistopäällikön, apulaistoimistopäällikön, asianvalvojan, yleissihteerin, osastosihteerin, verosihteerin, apulaisverosihteerin, tarkastajan, verovalmistelijan, arkistonhoitajan, kamreerin, kirjanpitäjän, kirjaajan, toimistosihteerin, kanslistin, apulaiskanslistin, konekirjoittajan, toimistoapulaisen, puhelunvälittäjän, ylivahtimestarin, vanhemman vahtimestarin ja vahtimestarin virkoja ja toimia.

Verotoimistossa voi olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

Erinäiset säännökset.

8 §.

Verotuksen valvontaa varten on verohallituksen ja lääninverovirastón asianomaisilla virkamiehillä oikeus olla saapuvilla tässä laissa tarkoitettujen verojen määräämistä toimittavien viranomaisten kokouksissa ja ottaa niissä osaa keskusteluun.

9 §.

Verohallituksella ja lääninverovirastolla on oikeus valtion puolesta hakea muutosta tässä laissa tarkoitettuja valtion veroja koskeviin veroviranomaisten ja lainkäyttöviranomaisten päätöksiin siinä järjestyksessä kuin tällaisesta muutoksenhausta on säädetty. Niillä on myös oikeus syytteeseen panoa varten ilmoittaa verorikosta koskeva asia syyttäjälle ja määräämänsä asiamiehen edustamana käyttää valtion puhevaltaa tällaista syytettä tai mainitusta rikoksesta johtuvaa vahingonkorvausta koskevassa asiassa. Sama oikeus on kunnan puolesta kunnallishallituksella kunnallisveroa koskevissa asioissa.

Milloin verohallitus, lääninverovirasto tai kunnallishallitus haluaa käyttää 1 momentissa tarkoitettua oikeutta, sen on ilmoitettava siitä muutoksen hakemiseen tai syytteen nostamiseen oikeutetulle alemmalle veroviranomaiselle, joka silloin ei saa käyttää puhevaltaa samassa asiassa.

10 §.

Lääninverovirastón tai verotoimiston viran tai toimen haltija, ylimääräisen toimen haltija ja tilapäinen toimihenkilö ei saa kuulua valtiolle verovelvollisen yhteisön hallitukseen tai hallintoon eikä toimia sen tilintarkastajana, ellei lääninverovirasto ole yksityistapauksessa tai erityisiä tapauksia varten yleisesti antanut siihen lupaa.

Lääninverovirasto voi antaa rajoittavia määräyksiä 1 momentissa mainitun henkilön oikeudesta harjoittaa liikettä tai ammattia tahi toimia virkansa ulkopuolella verovelvollisen asiamiehenä, avustajana tai asiantuntijana verotusta tahi kirjanpitoa koskevassa taikka tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa.

11 §.

Milloin henkilö, joka vuoden 1958 päättyessä on ollut kunnan palveluksessa pääasiallisesti verotuksen toimittamiseen tai veronkantoon liittyvässä tehtävässä, vuoden 1961 loppuun mennessä on nimitetty tai otettu lääninverotoimiston tai verotoimiston virkaan tai pysyväiseen tahi ylimääräiseen toimeen, saa hän lukea ikälisää ja eläkettä varten hyväkseen koko sen ajan, minkä hän on ollut kunnan, kuntayhtymän tai kuntain keskusjärjestön palveluksessa, niin kuin hän olisi ollut vastaavan ajan valtion palveluksessa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuin tavoin kunnan palveluksessa olleella henkilöllä, joka vuoden 1961 loppuun mennessä on otettu lääninverotoimiston tai verotoimiston tilapäiseen toimeen ja siitä myöhemmin nimitetään tai otetaan verohallinnon virkaan tai pysyväiseen tahi ylimääräiseen toimeen, on niin ikään 1 momentissa säädetty oikeus palvelusajan laskemiseen.

12 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

13 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1976. Sillä kumotaan välittömän verotuksen hallinnosta 17 päivänä heinäkuuta 1959 annettu laki (321/59).

Tässä laissa tarkoitettuja virkoja ja toimia voidaan perustaa ennen lain voimaantuloa.

Tämän lain tullessa voimaan siirretään lääninverotoimiston ja verotoimiston sellaisen viran tai pysyväisen toimen haltija, jonka virka tai toimi lakkautetaan valtion vuoden 1976 tulo- ja menoarvion mukaan, säädettyä järjestystä noudattaen saman tulo- ja menoarvion mukaan perustettavaan asianomaiselle soveltuvaan tässä laissa tarkoitettuun virkaan tai pysyväiseen toimeen tai, jollei häntä sanotuin tavoin siirretä edellä tarkoitettuun tai muuhunkaan hänelle soveltuvaan virkaan tai toimeen, asetetaan lakkautuspalkalle. Muut lääninverotoimiston ja verotoimiston viran tai pysyväisen toimen haltijat siirtyvät tämän lain tullessa voimaan ilman eri toimenpiteitä vastaavien tässä laissa tarkoitettujen virkojen ja pysyväisten toimien haltijoiksi.

Tässä laissa tarkoitetut virat ja toimet voidaan täyttää ennen lain voimaantuloa. Niin

ikään voidaan ennen tämän lain voimaantuloa täyttää lääninveroviraston ja verotoimiston ylimääräiset toimet, ottaa tilapäisiä toimihenkilöitä sekä ryhtyä muihinkin toimenpiteisiin tämän lain täytäntöönpanon aloittamiseksi sen voimaan tullessa.

Laki

verohallituksesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään verohallituksesta 5 päivänä joulukuuta 1969 annetun lain (739/69) 4 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

4 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Keskusverolautakunnan tehtävänä on sen lisäksi, mitä verotuslain (482/58) 69 §:ssä on säädetty, edistää oikean ja yhdenmukaisen verotuksen toimittamista antamalla, sen mukaan kuin siitä asetuksella säädetään, veroviranomaisille neuvoja ja ohjeita.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1976.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi alueellisesta kuljetustuesta.

Kehitysalueiden kuljetustuesta annettiin 19 päivänä tammikuuta 1973 laki (26/73), joka tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1973. Sen tarkoituksena on ollut alentaa kehitysalueiden elinkeinoelämälle keskimääräistä suuremmista kuljetuskustannuksista aiheutuvia rasituksia ja siten osaltaan parantaa edellytyksiä kehitysalueilla jo tapahtuvan tuotannon määrän nostamiseksi, uuden tuotantotoiminnan syntymiseksi ja sekä entisen että uuden tuotannon jalostusasteen kohottamiseksi. Lakia on sen antamisen jälkeen kahdesti muutettu, 23 päivänä toukokuuta 1975 annetulla lailla (352/75) sekä 25 päivänä heinäkuuta 1975 annetulla lailla (613/75). Edellisellä lainmuutoksella korotettiin laivakuljetustuki kaksinkertaiseksi. Jälkimmäinen on aiheutunut kehitysaluelainsäädännön uudistamisen edellyttämistä tarkistuksista.

Kehitysalueiden kuljetustuesta annettu laki on voimassa vuoden 1975 loppuun saakka. Kun ne kehitysaluepoliittiset näkökohdat, jotka ovat olleet perusteena mainitun lain antamiselle, eivät ole olennaisesti muuttuneet, katsoo hallitus, että kuljetustukijärjestelmää olisi sovellettava edelleen, ja ehdottaa annettavaksi lain alueellisesta kuljetustuesta korvaamaan kehitysalueiden kuljetustuesta annetun lain. Kuljetustukijärjestelmän jatkamista ovat edellyttäneet myös parlamentaarinen liikennekomitea osamietinnössään III (komiteanmietintö 1975:10) sekä kehitysalueiden neuvottelukunta kehitysaluelainsäädännön uudistamista koskevassa mietinnössään (komiteanmietintö 1974:4).

Eri kuljetusmuotojen nykyistä työnjakoa pitää hallitus päälinjoiltaan oikeana. Työnjaon tarpeelliset muutokset tulisi pyrkiä aikaansaamaan muilla toimenpiteillä kuin kuljetustuen avulla. Merkittäviä muutoksia kuljetusmuotojen väliseen työnjakoon ei nykyisen kuljetustukijärjestelmän vaikutuksesta ole tähän mennessä voitu todeta tapahtuneen. Näin ollen voimassa olevan kuljetustukijärjestelmän pääperiaatteet olisi hallituksen mielestä asetettava myös uuden lain pohjaksi.

Rautatiekuljetusten osalta hallitus ei katso olevan tarvetta muuttaa nykyisen kuljetustukijärjestelmän perussäännöksiä. Tarkistamiseen on sen sijaan aihetta nykyisen lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettujen yhdistettyjen rautatie- ja kuorma-autokuljetusten tuen osalta. Mainitun lainkohdan mukaan kuljetustukiprosentti näissä kuljetuksissa määräytyy rautatiekuljetusmatkan pituuden mukaan eikä autokuljetusosuuden pituus siten vaikuta kuljetustukiprosentin määräytymiseen. Kun kuljetustukiprosentin määräämistä perustuen koko suoritettuun kuljetusmatkaan on pidettävä oikeana, ehdotetaan, että kuljetustukiprosentti yhdistetyissä rautatie- ja kuorma-autokuljetuksissa määrätään yhteenlasketun rautatie- ja kuorma-autokuljetusmatkan pituuden perusteella (2 § 2 mom.).

Nykyisen lain mukaan maksetaan kuljetustukea ammattimaisessa liikenteessä tapahtuvista kuorma-autokuljetuksista, mikäli kuljetus luonteensa puolesta tai muutoin ei sovellu rautatiekuljetukseksi tai mikäli kuljetus alkaa paikkakunnalta, jolle ei ole rautatieliikennettä eikä lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua kuorma-autoliikennettä. Kuorma-autokuljetusten käyttö keskipitkillä ja pitkillä matkoilla rajoittuu pääasiassa sellaisiin kuljetustehtäviin, joissa kuorma-autokuljetus on ainoa kysymykseen tuleva kuljetusmuoto tai joissa kuorma-autokuljetus on tavaran laadun, liikenneverkon tai muiden syiden vuoksi erityisen edullinen kuljetusmuoto. Voimassa olevassa laissa omaksuttua periaatetta on edellä sanottu huomioonottaen pidettävä siten pääosaltaan tyydyttävänä.

Pienehköt edellä esitettyihin näkökohtiin soveltuvat helpotukset kuorma-autoliikennettä koskeviin rajoituksiin ovat kuitenkin aiheelli-

sia. Kun alle 5 000 kg:n kappaletavarakuljetusten samoin kuin erikoisluvan vaativien, suurikokoisten tavaralähetysten sopivin kuljetusmuoto useimmissa tapauksissa on kuorma-autokuljetus, ehdottaa hallitus, että sanotuista kuljetuksista kuorma-autokuljetuksina maksettaisiin kuljetustukea ilman erityisiä ehtoja. Koska kuljetuksen päättyminen paikkakunnalle, jonka liikennetarvetta valtionrautateiden hoitama rautatieliikenne ja siihen liittyvä kuorma-autoliikenne eivät pysty tyydyttämään, muodostaa samanlaisen esteen rautatien käytölle kuin kuljetuksen alkaminen tällaiselta paikkakunnalta, tulisi kuljetuksen päättyminen rinnastaa sen alkamiseen. Vain säännöllisen rautatieliikenteeseen liittyvän kuorma-autoliikenteen ulottuminen paikkakunnalle saisi muodostaa esteen tuen maksamiselle kuorma-autokuljetuksesta. Paikkakunnan käsite olisi syytä samalla täsmentää käyttämällä sanontaa "paikka ja sen lähialue". Sanotut tarkistukset sisältyvät lakiehdotuksen 2 §:n 3 momenttiin. Lainkohtaan ei ole sisällytetty nykyisessä laissa olevaa mainintaa siitä, että kuorma-autokuljetuksista suoritettaisiin tukea "valtion tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitetusta määrärahasta", koska laki velvoittaa kuljetustuen maksamiseen kuorma-autokuljetuksista, jos laissa säädetyt edellytykset ovat täytetyt. Kun tuen maksamisella lentokuljetuksista ei hakijoiden vähäisyyden vuoksi ole ollut merkitystä, ehdotetaan lentokuljetuksia koskevien säännösten poistamista (nykyisen lain 2 § 3 mom ja 6 § 4 mom).

Käytettävissä olevat tiedot osoittavat, että Perämeren satamien, varsinkin Oulun, liikenne on vuoden 1973 syksystä alkaen jossain määrin vähentynyt. Koska tämä on saattanut osaltaan aiheutua myös kuljetustukijärjestelyn vaikutuksesta, on laivakuljetustuki 23 päivänä toukokuuta 1975 annetulla lainmuutoksella (352/75) korotettu kaksinkertaiseksi. Jotta vastaisuudessa vältettäisiin laivakuljetustuen jälkeenjääneisyys, jonka voi aiheuttaa tuen määrääminen markkoina, olisi tarkoituksenmukaista, että valtioneuvostolle annetaan oikeus laivakuljetustuen korottamiseen kustannustason noustessa. Lakiehdotuksessa on vertauskohteeksi esitetty valtionrautateiden tavaraliikenteen rahtitason keskimääräinen nousu.

Kuljetustuen määrä laivakuljetuksista määräytyy nykyisellään samoin kuin ehdotuksenkin mukaan painon perusteella eli markoissa tonnilta. Koska lähetyksen paino kuitenkin eräissä tapauksissa jää tilavuuteen verrattuna pieneksi, olisi tarkoituksenmukaista soveltaa tällaisissa tapauksissa vähintä kuutiopainoa. Ehdotettu 250 kg/m³ on käytössä sekä rautatie- että kuorma-autoliikenteessä (7 §).

Voimassa olevan lain mukaan maksetaan kuljetustukea kuorma-autokuljetuksista enintään samojen perusteiden mukaan kuin rautatiekuljetuksista kuitenkin siten, että kuljetustuki saa tällöin enintään nousta samaan määrään kuin vastaavan pituisesta rautatiekuljetuksesta maksettava tuki olisi viidennen vaunukuormaluokan mukaan laskettuna.

Alle 5 000 kg:n painoisten lähetysten osalta, jotka valtionrautateiden tariffisäännössä katsotaan kappaletavaralähetyksiksi, olisi kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa ottaa vertauskohteeksi kappaletavaraluokka. Koska valtionrautateiden viides vaunukuormaluokka on poistettu käytöstä ja kun uusi tariffiluokitus toteutettaneen vuoden 1976 alusta, olisi vähintään 5 000 kg:n painoisten lähetysten eli valtionrautateiden vaunukuormalähetyksiä vastaavien lähetysten osalta asianmukaista määrätä vertailuluokaksi kallein kulloinkin käytössä oleva vaunukuormaluokka (8 §).

Enimmäismääräksi, jonka perusteella kuorma-autokuljetuksen tuki määrätään, on voimassa olevassa laissa asetettu valtionrautateiden viidennen vaunukuormaluokan rahti ilman noutoja kotiinkuljetusmaksua. Kun kuorma-autokuljetus aina sisältää noudon lähettäjältä ja kotiinkuljetuksen vastaanottajalle, olisi vastaavat kustannukset voitava ottaa huomioon myös siinä valtionrautateiden rahdissa, johon kuorma-autokuljetusmaksun vertaus suoritetaan. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan kappaletavaraluokan ja vaunukuormaluokan mukaiseen rahtiin sisällytettäväksi valtioneuvoston määräämä korvaus noudosta ja kotiinkuljetuksesta (8 § 2 mom.).

Lain nykyinen sanamuoto ei anna ohjetta kuljetustuen määräämiseksi erikoiskuljetuslupaa vaativien kuorma-autokuljetusten osalta. Mikäli tällainen kuljetus voitaisiin suorittaa normaalissa tavarajunassa, olisi kuljetus, tuen perustana olevan rahdin enimmäismäärää määriteltäessä, verrattava normaaliin vaunukuormakuljetukseen. Niissä tapauksissa, joissa kuorma-autokuljetuksena erikoiskuljetusluvan vaativa kuljetus rautateillä kuljetettuna vaatisi kuljetuksen ylimääräisellä junalla, ehdotetaan vertausrahdin enimmäismääräksi kolminkertainen kalleimman käytössä olevan vaunukuormaluokan rahti. Jos taas kuljetusta ei lainkaan voitaisi kuljettaa rautateitse, olisi enimmäismää-

ränä kuusinkertainen kalleimman käytössä olevan vaunukuormaluokan rahti. Näissä tapauksissa ei vertausrahtiin ehdoteta sisällytettäväksi nouto- ja kotiinkuljetuskorvausta (8 § 3 mom.).

Ehdotettujen toimenpiteiden johdosta tulisi rautatierahtiin perustuva kuorma-autokuljetuksesta maksettavan tuen enimmäismäärä nousemaan lukuunottamatta painoltaan pieniä kappaletavaralähetyksiä, joiden osalta muutos aiheuttaisi enimmäismäärän pienenemisen.

Lain 5 §:n 2 momentin luettelo kuljetustukeen oikeuttavista tuotteista on laadittu pääasiassa silmälläpitäen tuen kohdistamista mahdollisimman pitkälle jalostettuihin tuotteisiin. Kun tuoteluettelo sisältää muunmuassa lihaym. säilykkeet ja kuivatut luonnontuotteet, ehdotetaan tasapuolisuuden vuoksi, että kuljetustukea maksettaisiin lihavalmisteista yleensä. Vielä ehdotetaan ravintoaineiden luetteloon lisättäväksi liha, kalat, marjat, vihannekset ja einekset käyttöpakkauksina.

Luettelon 2 kohdassa mainitaan kivi- ja maalajeista muunmuassa kvartsi- ja lasihiekka. Kun karkeamman kvartsin ja kromihiekan käyttöä teollisuudessa voidaan verrata kvartsihiekan käyttöön, ehdotetaan luetteloon lisättäväksi lajiteltu kvartsimurske ja valuhiekka. Edelleen on mukaan otettu jalostusasteeltaan kvartsihiekkaan verrattava liuskesirote. Kun tuoteluettelon on käsitetty sisältävän tiilet lukuunottamatta kalkkihiekkatiiliä, ehdotetaan viimeksi mainitutkin luetteloon sisällytettäväksi käyttämällä nimikettä tiilet.

Toisaalta nykyiseen tuoteluetteloon sisältyy tuotteita, joiden jalostusarvo on suhteellisen alhainen. Kun tukitoimenpiteiden avulla on pyrittävä muuttamaan kehitysalueiden elinkeinorakennetta entistä enemmän jalostavaa teollisuutta sisältäväksi ja kohottamaan kehitysalueiden tuotannon jalostusastetta, ehdotetaan tuoteluettelosta poistettavaksi metalliteollisuustavaroista rauta- ja teräslevyt, palkit, langat ja muotorauta. Nimikkeen betonituote sijasta ehdotetaan käytettäväksi nimikettä betoniset rakennuselementit.

Koska maatalouskalkkina käytettävää kalkkia on saatavissa eri puolilta maata, ei kuljetustuen maksamista dolomiittikalkille voida pitää tarpeellisena. Turveteollisuuden tuotteet ja kasvuturve, joiden kuljetusten pituus useimmiten jää alle kuljetustuen saamiseksi vaadittavan 266 km:n matkapituuden, saavat nykyisin kuljetusalennusta valtioneuvoston erikseen tekemien päätösten perusteella. Sanottujen tuotteiden säilyttämistä kuljetustukilain tuoteluettelossa ei näin ollen ole pidetty tarkoituksenmukaisena. Kun asbestin valmistus Suomessa on lopetettu, on asbesti poistettu tuoteluettelosta.

Edellä selostetun, jalostusasteen lisäämistä korostavan linjan mukaisesti ehdotetaan edelleen, että nykyisen lain 5 §:n 3 momentin säännöstä, jonka mukaan valtioneuvosto on voinut erityisen painavista syistä maksaa kuljetustukea tulo- ja menoarvion rajoissa myös sahateollisuuden hakkeesta, puuhiokkeesta ja selluloosasta, ei sisällytetä uuteen lakiin.

Kuljetustuen suuruuden määräämiseksi on välttämätöntä, että kaikissa kuljetuksissa, joista kuljetustukea haetaan, käytetään kuljetuskirjaa, josta kuljetusta koskevat tiedot käyvät selville. Puutteellisuutta tässä suhteessa on esiintynyt lähinnä kuorma-autokuljetuksissa. Lakiehdotukseen tehdyillä kuljetuskirjaa koskevilla täsmennyksillä (4 § ja 10 § 2 mom.) on tarkoitus vaatia kuljetuskirjan käyttöä ko. tapauksissa.

Uutta lakia valmisteltaessa on Eduskunnan hallituksen esitykseen laiksi kehitysalueiden kuljetustuesta antamaan vastaukseen sisällyttämän lausuman mukaan selvitetty tarvetta laajentaa kuljetustukijärjestelmää erityisesti saariston osalta. Tällöin on todettu, että saaristossa tärkeiden tuotteiden, maidon ja rehusilakan osalta maksetaan jo nykyään kuljetustukea valtion varoista sekä että maa- ja metsätalousministeriössä selvitellään mahdollisuuksia tämän tuen ulottamiseksi myös muuhun kalaan. Koska saariston kuljetusolosuhteet lisäksi vaatisivat täysin erilaiset tukemismenetelmät kuin mantereen kuljetukset, ei hallitus ole katsonut mahdolliseksi sisällyttää tähän lakiesitykseen saaristoa koskevia erityismääräyksiä. Mahdollisesti muille tuotteille tarvittava kuljetustuki on ilmeisesti edullisin ratkaista erityissäännöksin kuten maidon ja kalankin kohdalta.

Lain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kuljetusten osalta valtion menot lisääntyisivät ehdotetun lain johdosta noin 1 milj. markalla ja muiden menojen lisäävien muutosten johdosta noin 0,4 milj. markalla vuodessa. Tuoteluetteloon ehdotettavat poistot puolestaan merkitsevät noin 4,7 milj. markan säästöä. Saavutettava säästö olisi siten kokonaisuudessaan noin 3,3 milj. markkaa.

Laki alueellisesta kuljetustuesta ehdotetaan olemaan voimassa vuoden 1979 loppuun eli saman ajan kuin laki alueellisen kehityksen edistämisestä (451/75) ja laki kehitysalueiden tuotantotoiminnan tukemisesta (452/75).

Sen nojalla, mitä edellä on esitetty, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki
alueellisesta kuljetustuesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Alueellisen kehityksen edistämisestä annetun lain (451/75) nojalla määrätyiltä kehitysalueilta, lisätukialueilta ja tukialueilta alkavista Suomessa suoritettavista tavarankuljetuksista maksetaan valtion varoista kuljetustukea siten kuin jäljempänä säädetään.

2 §.

Kuljetustukea maksetaan vähintään 266 kilometrin pituisista rautatiekuljetuksista, Merikarvian kunnassa ja sen pohjoispuolella sijaitsevista Pohjanlahden satamista sekä kehitysalueilla olevista Saimaan vesistöalueen satamista Saimaan kanavan kautta laivalla kotimaahan suuntautuvista rannikkokuljetuksista ja ulkomaille suuntautuvista vientikuljetuksista sekä rautatiekuljetusten ja tällaisten laivakuljetusten yhdistelmistä. Edellä tarkoitetuissa yhdistetyissä rautatie- ja laivakuljetuksissa kuljetustukea maksetaan yli 100 kilometrin pituisista rautatiekuljetuksista.

Kuljetustukea maksetaan myös 1 momentissa mainittujen rautatiekuljetusten ja ammattimaisten kuorma-autokuljetusten yhdistelmistä, joista kuljetusmaksun perii valtionrautatiet. Näissä kuljetuksissa kuljetustukiprosentti määräytyy yhdistetyn rautatie- ja kuorma-autokuljetusmatkan pituuden mukaan.

Sen lisäksi, mitä edellä 2 momentissa on säädetty, maksetaan kuljetustukea ammattimaisessa liikenteessä tapahtuvista vähintään 266 kilometrin pituisista tai 1 momentissa tarkoitettuihin laivakuljetuksiin liittyvistä yli 100 kilometrin pituisista kuorma-autokuljetuksista. Tässä tarkoitetuista kuorma-autokuljetuksista maksetaan kuljetustukea, mikäli kysymys on erikoiskuljetusluvan vaativista kuljetuksista tai valtionrautateiden tariffisäännön mukaisia kappaletavarakuljetuksia vastaavista kuljetuksista tai mikäli kuljetus luonteensa puolesta tai muutoin ei sovellu rautatiekuljetukseksi tahi mikäli kuljetus alkaa paikalta tai päättyy paikalle, jolle tai jonka lähialueelle ei ole rautatieliikennettä eikä 2 momentissa tarkoitettua säännöllistä kuorma-autoliikennettä.

3 §.

Kuljetustukea maksetaan kotimaiselle yhteisölle, säätiölle ja Suomessa asuvalle henkilölle, joka tavaran lähettäjänä tai vastaanottajana on maksanut kuljetusmaksun. Laivakuljetuksista ulkomaille maksetaan kuljetustuki kuitenkin aina lähettäjälle.

4 §.

Kuljetustuki maksetaan siitä kuljetusmaksusta rahdinlisineen ja lisämaksuineen, joka on rahtikirjaan tai muuhun kuljetuskirjaan merkitty. Saadut alennukset ja vähennykset on vähennettävä kuljetusmaksusta ennen kuljetustuen määräämistä. Laivakuljetuksessa tuki kuitenkin maksetaan lähetyksen painon perusteella.

Kuljetustuki maksetaan, mikäli kuljetusmaksu on ollut vähintään 20 markkaa lähetykseltä ja kuljetusmaksujen yhteismäärä nousee vuosineljänneksen aikana vähintään 1000 markkaan.

Kuljetustuki maksetaan vuosineljänneksittäin jälkikäteen.

5 §.

Kuljetustukea maksetaan kehitysalueilla, lisätukialueilla ja tukialueilla jalostettujen tuotteiden kuljetuksesta. Jalostukseksi ei katsota alkuperäistä arvoa vain vähän lisäävää jalostusta eikä uudelleen lastaamista tai purkamista eikä tavaran pakkaamista.

Kuljetustukea maksetaan seuraavien tuotteiden kuljetuksesta:

1. Ravinto- ja nautintoaineista
— leipomotuotteet,
— meijeriteollisuustuotteet ja maitojauhe,
— peratut ja fileoidut kalat,
— lihavalmisteet,
— hedelmä-, kala-, marja-, sieni- ja vihannessäilykkeet,
— kuivatut hedelmät, marjat, sienet ja vihannekset, kuivatut ja savustetut kalat
— liha, kala, marjat, vihannekset, einekset ja niihin verrattavat tuotteet käyttöpakkauksina,
— makeistuotteet,
— juomat.
2. Kivi- ja maalajeista, kivennäisaineista sekä niiden valmisteista
— kvartsihiekka ja lajiteltu kvartsimurske, lasi- ja valuhiekka, liuskesirote, talkki, rikki ja piimaa,
— betoniset rakennuselementit,
— kiviteokset,
— savi- ja grafiittiteokset,
— tiilet,
— lasi ja lasitavarat,
— jäkälä.
3. Puusta ja puuteoksista
— sahattu, höylätty ja veistetty puutavara,
— puiset rakennukset ja rakennelmat,
— kyllästetty puutavara,
— vaneri ja vaneriviilu,
— lastu- ja rimalevyt, lastuvilla, tulitikkusäleet ja -laatikkoainekset,
— puusepänteollisuuden tuotteet ja puolivalmisteet.
4. Paperiteollisuustavaroista
— kuitulevy, kartonki, pahvi ja paperi sekä näistä tehdyt valmisteet.
5. Metalliteollisuustavaroista
— rauta- ja terästeokset,
— muut metalliteokset.
6. Koneista ja laitteista
— maanviljelys-, tehdas-, työ-, sähkö- sekä muut koneet ja laitteet, kuljetusvälineet sekä niiden osat.
7. Kemian teollisuuden ja sen liitännäisteollisuuden tuotteet lukuunottamatta lannoitteita.
8. Muista tavaroista
— tekstiili- ja vaatetusteollisuustuotteet,
— matot, linoleumit, huovat, juutetuotteet ja näihin verrattavat tavarat,
— nahat ja turkikset sekä niistä valmistetut tuotteet,
— punonta- ja korintekijäteokset.

Mikäli kehitysalueilla, lisätukialueilla tai tukialueilla ryhdytään valmistamaan sellaisia 2 momentissa tarkoitettuihin tavaroihin jalostusasteeltaan verrattavia tuotteita, joita sanotussa momentissa ei ole mainittu, on valtioneuvostolla oikeus määrätä, mitkä tällaisista tuotteista oikeuttavat kuljetustukeen.

Käytettyjen tavaroiden kuljetuksesta ei makseta kuljetustukea.

6 §.

Kuljetustuen määrä 4 §:ssä tarkoitetusta kuljetusmaksusta on rautatie- ja niihin liittyvissä autokuljetuksissa:

Kuljetettu matka kilometriä	Tukiprosentti	Tukiprosentti 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin laivakuljetuksiin liittyvissä kuljetuksissa
101— 116	—	5
117— 134	—	7
135— 160	—	10
161— 210	—	12
211— 265	—	15
266— 283	5	17
284— 303	9	20
304— 335	12	20
336— 435	15	20
436— 485	17	20
486— 535	20	20
536— 585	22	22
586— 635	25	25
636— 690	28	28
691— 760	30	30
761— 850	32	32
851— 950	34	34
951—1050	36	36
1051—1160	38	38
yli 1160	40	40

Kehitysalueiden ensimmäiseltä vyöhykkeeltä alkavista kuljetuksista maksetaan 1 momentissa mainittu tuki kolmella ja alueellisen kehityksen edistämisestä annetun lain 4 §:ssä tarkoitetulta lisätukialueelta alkavista kuljetuksista kuudella prosenttiyksiköllä korotettuna. Tukialueelta alkavista kuljetuksista tuki maksetaan 1 momentin mukaisena.

7 §.

Kuljetustuen määrä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa laivakuljetuksissa on

a) Raahen kaupungissa ja sen pohjoispuolella sijaitsevista Pohjanlahden satamista .. 5,00 mk/tonni
b) Merikarvian kunnassa sekä sen ja Raahen kaupungin välillä sijaitsevista Pohjanlahden satamista..... 2,50 mk/tonni
c) Saimaan kanavan kautta tapahtuvista laivakuljetuksista
   1) Joensuun ja Kuopion satamista sekä niiden yläpuolella olevista satamista ..... 10,00 mk/tonni
   2) muista kehitysalueilla olevista Saimaan vesistöalueen satamista .. 8,00 mk/tonni

Laivakuljetustukea laskettaessa pidetään vähimpänä painona kuutiometriä kohti 250 kiloa, mikäli lähetyksen paino kuutiometriä kohti on tätä painoa pienempi. Valtioneuvostolla on oikeus korottaa laivakuljetuksista maksettavaa tukea valtionrautateiden tavaraliikenteen rahtitason keskimääräistä nousua vastaavasti.

8 §.

Edellä 2 §:n 3 momentissa mainituista kuorma-autokuljetuksista maksetaan kuljetustukea enintään samojen perusteiden mukaan kuin 6 §:ssä on säädetty rautatiekuljetuksista kuitenkin siten, että kuljetustuki saa tällöin enintään nousta samaan määrään kuin vastaavan pituisesta rautatiekuljetuksesta maksettava tuki olisi valtionrautateiden tariffisäännön mukaisia kappaletavarakuljetuksia vastaavista kuljetuksista kappaletavaraluokan mukaan sekä vaunukuormakuljetuksia vastaavista kuljetuksista ja sellaisista erikoiskuljetusluvan vaativista kuorma-autokuljetuksista, jotka olisi voitu kuljettaa normaalissa tavarajunassa, kalleimman käytössä olevan vaunukuormaluokan mukaan laskettuna.

Kappaletavaraluokan ja vaunukuormaluokan mukaiseen rahtiin sisällytetään edellä mainituissa tapauksissa valtioneuvoston määräämä korvaus nouto- ja kotiinkuljetuksesta.

Mikäli sellainen tavarakuljetus, joka kuorma-autokuljetuksena vaatisi erikoiskuljetusluvan, olisi lähetyksen rakenteen, koon tai muun seikan vuoksi rautatiekuljetusta käytettäessä kuljetettava ylimääräisellä junalla, saadaan tuki laskea enintään kolminkertaisesta kalleimman käytössä olevan vaunukuormaluokan mukaisesta rahdista. Ellei tällaista kuljetusta voida kuljettaa rautateitse, saadaan tuki laskea enintään kuusinkertaisesta kalleimman käytössä olevan vaunukuormaluokan mukaisesta rahdista.

9 §.

Kuljetustukea koskevat asiat käsittelee kauppa- ja teollisuusministeriö.

10 §.

Kuljetustukea on haettava kauppa- ja teollisuusministeriöltä kultakin vuosineljännekseltä erikseen viimeistään kahden kuukauden kuluessa kunkin vuosineljänneksen päättymisestä lukien.

Hakemukseen on liitettävä sitä kuljetusta, johon kuljetustukea haetaan, koskeva rahtikirja tai muu kuljetuskirja. Lisäksi hakija on velvollinen kauppa- ja teollisuusministeriölle toimittamaan muitakin hakemuksen ratkaisemista varten tarpeellisia tietoja ja selvityksiä.

Jollei hakemusta tehtäessä noudateta, mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, on oikeus kuljetustuen saamiseen menetetty, ellei kauppa- ja teollisuusministeriö erityisistä syistä päätä toisin.

11 §.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi hakemuksesta antaa kirjallisella päätöksellään ennakkotiedon siitä, oikeuttaako jokin tietty tai jonkin tietyn tavaran kuljetus kuljetustukeen. Hakija on velvollinen esittämään ministeriölle ennakkotiedon antamista varten tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

Kirjallinen päätös ennakkotiedosta on valtiota sitova kahden vuoden ajan päätöksen antamisesta lukien edellyttäen, että kuljetustuen maksamisperusteet eivät kyseisenä aikana ole muuttuneet, enintään kuitenkin vuoden 1979 loppuun.

12 §.

Jos kuljetustukea koskeva kauppa- ja teollisuusministeriön päätös on perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tahi ilmeisesti ei ole ollut lainmukainen, ministeriö voi asianomaisen hakemuksesta poistaa päätöksen ja ottaa asian uudelleen käsiteltäväksi.

Jos kuljetustuen saaja on tukea hakiessaan antanut olennaisesti erheellisen tiedon tai sa-

lannut tuen myöntämiseen olennaisesti vaikuttavia seikkoja, voi kauppa- ja teollisuusministeriö määrätä myönnetyn tuen kokonaan tai osaksi palautettavaksi valtiolle. Palautettavan tuen määrälle voidaan tällöin määrätä maksettavaksi vuotuista sakkokorkoa kymmenen prosenttia tuen maksamisesta lukien siihen saakka, kunnes palautettava määrä on kokonaan maksettu valtiolle takaisin.

13 §.

Tämän lain nojalla annettuun kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla paitsi, milloin asiassa on kysymys 5 tai 12 §:n soveltamisesta.

Päätökset, joihin 1 momentin mukaisesti voidaan hakea muutosta valittamalla, on annettava asianomaiselle tiedoksi kirjatulla kirjeellä. Tällaisen päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon, ellei muuta näytetä, 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun päätös on annettu postin kuljetettavaksi.

14 §.

Kauppa- ja teollisuusministeriö tai sen määräämä on oikeutettu valvomaan ja tarkastamaan kuljetuksia, joista on haettu tai joille on myönnetty tämän lain mukaista kuljetustukea, sekä sitä varten saamaan tarvittavat tiedot ja selvitykset 3 §:ssä mainitulta yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä tahi kuljetuksen suorittajalta.

15 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta antaa kauppa- ja teollisuusministeriö kuitenkin siten, että 2 §:n 3 momentissa mainittujen kuljetusten osalta tarkemmat määräykset antaa valtioneuvosto.

16 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976 ja sitä sovelletaan niihin kuljetuksiin, jotka tämän lain voimaantultua tapahtuvat vuoden 1979 loppuun mennessä, jollei kuljetustuen maksamisperusteista tai kehitysalueiden rajoista lailla sitä ennen toisin säädetä.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Ministeri *Jorma Uitto*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta sekä siitä johtuvista muutoksista muuhun lainsäädäntöön.

YLEISPERUSTELUT.

Veronmaksun laiminlyömisen johdosta suoritettavasta veronlisäyksestä annetun lain (1077/43), jota jäljempänä kutsutaan veronlisäyslaiksi, 1 §:n (487/58) mukaan on se, joka laiminlyö valtiolle tai kunnalle tai evankelisluterilaisen kirkon tai ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnalle suoritettavan veron maksamisen määräaikana, velvollinen suorittamaan erääntyneelle veromäärälle siitä päivästä, jona vero viimeistään olisi ollut maksettava, maksupäivään 12 prosentin vuotuisen koron. Edellä tarkoitettua veronlisäystä sovelletaan myös veron ennakkoon sekä ennakonpidätyksen toimittamisen tai pidätettyjen varojen suorittamisen laiminlyöneen työnantajan suoritettavaksi määrättävään määrään. Samoin määräytyy asianomaisten lakien sisältämien viittaussäännösten perusteella myös eräiden muiden verojen ja maksujen laiminlyömisen johdosta suoritettava veronlisäys.

Veronlisäyslain 6 §:n mukaan noudatetaan asianomaista verolakia silloin, kun siinä on säädetty toisin veronmaksun laiminlyömisen seuraamuksista. Tällaisia säännöksiä on liikevaihtoverolain 55 §:ssä (495/71), auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain (482/67) 21 §:ssä, arpajaisverolain (259/70) 5 §:ssä ja elokuvaverolain (366/64) 11 §:ssä. Edellä mainituissa laeissa koron määrää, laskemistapaa ja käsitteitä koskevat säännökset poikkeavat veronlisäyslain vastaavista säännöksistä. Niinpä liikevaihtoveron, vakuutusmaksuveron ja liikevaihtoverotoimistojen maksuunpaneman autoveron viivästyskorko on kultakin täydeltä sadalta markalta yksi markka jokaiselta kalenterikuukaudelta verokauden päättymisestä lukien, ei kuitenkaan siltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana vero maksetaan, eikä veromäärästä, joka on asetuksella vahvistettavaa markkamäärää pienempi. Laiminlyödylle elokuvaverolle ja arpajaisverolle taas on suoritettava 8 prosentin vuotuinen korko. Kun leimaverolaissa (662/43) ei ole maksuunpanoa eikä veronlisäystä koskevia säännöksiä eikä myöskään veronlisäyslakia ole verotuskäytännössä katsottu voitavan soveltaa leimaveroon, ei leimaveron osalta voida siten lainkaan periä veronlisäystä.

Nykyisin voimassa olevien säännösten mukaan peritään jokaisen verolajin mukainen vero erikseen, vaikka niitä samalle verovelvolliselle määrättäisiin samanaikaisesti maksuun useitakin. Veronkannon kokonaisuudistukseen tähtäävä kehittämistyö on kuitenkin jo käynnissä ja erääksi tärkeimmistä päämääristä on asetettu siirtyminen verolajikohtaisesta kannosta verovelvolliskohtaiseen kantoon. Tällöin saman verovelvollisen kaikkien eri verolajien mukaiset ja eri vuosien maksamattomat verot kannettaisiin yhdessä. Tämän kehittämistyön helpottamiseksi olisi pyrittävä yhdenmukaistamaan veronkantoon liittyvät käsitteet ja menetelmät. Yhtenä osana tässä työssä on veronmaksun laiminlyönnistä aiheutuvia seuraamuksia koskevien käsitteitten yhdenmukaistaminen. Lisäksi olisi tällä hetkellä erisuuruiset veronlisäykset säädettävä samansuuruisiksi. Se tekisi verovelvolliskohtaisen kannon yhteydessä yksinkertaisemmaksi kulloinkin perittävän veronlisäyksen määrittämisen. Veronmaksun laiminlyönnistä aiheutuneiden seuraamusten yhdenmukaistaminen olisi syytä toteuttaa tällä hetkellä ensisijaisesti vain niiden verojen osalta, jotka veroviranomaiset maksuunpanevat. Muiden verojen osalta uudistus toteutettaisiin vain siinä laajuudessa kuin se on mahdollista ilman olennaisia hallinnollisia muutoksia.

Maksuunpannuista veroista kertyy suurin osa kantoaikana ja osa niin sanottuna jälkikantoaikana, jolloin viranomaiset eivät ole vielä ryhtyneet erityisiin toimenpiteisiin verojen perimiseksi. Kaikkien verojen osalta ei kuitenkaan sovelleta mainittua jälkikantoaikaa. Tämän jälkeen kertyy osa veroista ennen ulosottoon lähettämistä tai ulosottomiehen kehotuksesta ilman muita erityisiä toimenpiteitä. Osa veroista taas kertyy vasta ulosottotoimenpiteiden seurauksena. Päämääränä tulisi luonnollisesti olla, että yhä suurempi osa veroista kertyisi varsinaisena kantoaikana ja mahdollisimman pieni osa jäisi ulosottotoimin perittäväksi. Tehokkaassa perimisjärjestelmässä verot siten kertyvät yhteiskunnalle täysimääräisenä, nopeasti ja halvalla. Täysimääräiseen kertymiseen vaikuttaa lähinnä verovelvollisen veronmaksukyky, joka taas on olennaisesti riippuvainen hänen tulois-

taan ja varallisuudestaan. Verojen kertyminen on varminta, jos vero kannetaan silloin, kun verovelvollinen saa veron perusteena olevat varat käyttöönsä. Tuloverotuksen osalta tämän tavoitteen toteuttaa lähdevero, jossa vero kannetaan tulon lähteellä. Eräiden muiden verojen osalta sitä vastoin on vaikeampi käytännössä määritellä, mikä olisi se paras ajankohta veron perimiselle.

Veron kertymisen nopeuteen vaikuttaa veronmaksukyvyn lisäksi verovelvollisen maksuhalukkuus; hänen käsityksensä siitä, kannattaako hänen maksaa käytettävissä olevilla varoillaan verovelkansa vai käyttää sitä vastaavat varat johonkin muuhun tarkoitukseen. Jotta verot saataisiin kertymään mahdollisimman nopeasti, tulisi veronmaksun laiminlyömisestä aiheutuvien seuraamusten olla sellaisia, että ne tekisivät aiheelliseksi verojen maksamisen määräaikana.

Paras keino saada maksukykyiset, mutta maksuhaluttomat verovelvolliset maksamaan veronsa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, on säätää seuraamus laiminlyönneistä riittävän ankaraksi. Seuraamusta määrättäessä on kuitenkin otettava huomioon, että se ei saa kohdistua liian voimakkaasti maksukyvyttömiin verovelvollisiin. Lisäksi on luonnollisesti otettava huomioon, että seuraamukset eivät saa olla niin ankaria, että yleinen mielipide kokisi ne kohtuuttomiksi. Kun kuitenkin on kysymys yhteiskunnallisen velvoitteen suorittamisesta, ei veronmaksun laiminlyömisestä aiheutuvia seuraamuksia ole syytä verrata esimerkiksi yksityisoikeudellisesta velasta maksettavaan korkoon.

Verotulojen kertyminen määräaikana ei ole viime vuosina toteutunut tyydyttävästi. Lisäksi voidaan havaita tilanteen olennaisesti pahentuneen parin viime vuoden aikana. Siten välittömien verojen jäämien suhteellinen määrä on viimeisten neljän vuoden aikana lähes kaksinkertaistunut. Jäämien osuus kaikista kannossa maksettavista veroista oli vuoden 1971 lopussa yhteensä 15,5 prosenttia, vuoden 1972 lopussa 17,4 prosenttia, vuoden 1973 lopussa 17,7 prosenttia ja vuoden 1974 lopussa peräti 19,0 prosenttia. Erityisen huolestuttava on kehitys laiminlyötyjen työnantajan suoritusten osalta, koska kaikista kannossa maksettaviksi määrätyistä työnantajan suorituksista oli jääminä vuoden 1971 lopussa 47,8 prosenttia, vuoden 1972 lopussa 52,4 prosenttia, vuoden 1973 lopussa 51,9 prosenttia ja vuoden 1974 lopussa 45,0 prosenttia. Välittömän verotuksen jäämien yhteismäärä oli vuoden 1971 lopussa 430,8 miljoonaa, vuoden 1972 lopussa 494,0 miljoonaa, vuoden 1973 lopussa 693,7 miljoonaa ja vuoden 1974 lopussa peräti 866,0 miljoonaa markkaa. Vuoden lopun tilanne ei yleensä ole valtion kannalta huonoin ajankohta, vaan maaliskuussa ja huhtikuussa jäämien suhteellinen osuus on suurin. Ainoat käytettävissä olevat tilastotiedot kuvaavat kuitenkin vain vuoden lopun tilannetta. Lisäksi on todettava, että muun muassa veroviranomaisten maksuunpanotoimenpiteiden ajoituksessa tapahtuvat muutokset aiheuttavat jossakin määrin satunnaisia muutoksia vuoden lopun tilanteeseen.

Liikevaihtoverolain mukaisten verotuspäätösten lukumäärä on viime vuotena pysynyt lähes samansuuruisena. Lisäperintätapausten lukumäärä on sitävastoin huomattavasti lisääntynyt. Liikevaihtoveron jäämät olivat vuoden 1971 lopussa 78,4 miljoonaa markkaa, vuoden 1972 lopussa 107,4 miljoonaa markkaa, vuoden 1973 lopussa 119,2 miljoonaa markkaa. Vuoden 1974 lopussa niiden arvioidaan olleen noin 160,4 miljoonaa markkaa.

Veroja ja valtiolle tulevia veronluonteisia maksuja oli viime vuoden päättyessä jäämänä yhteensä yli 1 000 miljoonaa markkaa. Viimeisimmät käytettävissä olevat ennakkotiedot osoittavat jäämien määrän kasvun nopeutuneen erityisesti kuluvan vuoden aikana, joten jäämien yhteismäärä syksyllä 1975 on runsaasti yli 1 000 miljoonaa markkaa. Eräät verovelvollisryhmät pyrkivät rahamarkkinoiden kiristyessä tai maksuvaikeuksien sattuessa rahoittamaan toimintansa verovelkaa ottamalla. Nykyinen veronkantojärjestelmä ja ennen kaikkea sen seuraamusjärjestelmä eivät ole tarjonneet käytettäviksi riittävän tehokkaita keinoja varsinkaan suurien veroerien maksamisen laiminlyömisen estämiseksi. Niinpä on voitu erityisen huolestuttavana ilmiönä havaita, että verojäämien yleisen lisääntymisen lisäksi erityisesti hyvin suurien verojäämien määrä on lisääntynyt voimakkaasti.

Hallitus on ryhtynyt useisiin hallinnollisiin toimenpiteisiin perintäjärjestelmän kehittämiseksi. Perintäjärjestelmän kokonaisuudistus on suunnitteilla. Tämän lisäksi on jäämäperinnän tehokkuutta pyritty tehostamaan erilaisilla jo toteutetuilla hallinnollisilla järjestelyillä. Pelkästään hallinnolliset toimenpiteet eivät kuitenkaan ole riittäviä. Olennaisena osana perinnän tehostamisessa tulisi olla veronmaksun laiminlyömisen johdosta määrättävien seuraamusten uudelleen järjestely. Tämän vuoksi hallitus on laati-

nut ehdotuksen veronlisäysjärjestelmän kokonaisuudistukseksi. Tässä tarkoituksessa annetaan eduskunnalle esitys laiksi veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta sekä muista tämän lain aiheuttamista muutoksista lainsäädäntöön.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

Laki veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta.

Veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta annettavan lain tarkoituksena on korvata laki veronmaksun laiminlyömisen johdosta suoritettavasta veronlisäyksestä sekä eräitä muita säännöksiä. Uusi laki tulisi olemaan yleislaki, jota sovellettaisiin mahdollisimman moniin veroihin ja maksuihin. Hallituksen esitys perustuu veronkantojärjestelmän kehittämistoimikunnan ehdotukseen (komiteanmietintö 1975: 8). Se käsittää veronkantojärjestelmän kokonaisuudistuksen ohella ehdotuksen veronlisäystä koskevien säännösten uudistamisesta. Lakiehdotuksen mukaan eri vaiheissa veronmaksun laiminlyömisen johdosta määrättävien seuraamusten käsitteet, määrät ja laskutavat olisivat kaikkien verojen ja maksujen osalta samat. Siten maksuunpanon yhteydessä määrättävään maksupäivään laskettava korko olisi edelleenkin veronlisäystä, kun taas yleisen tai erikseen määrätyn maksupäivän jälkeiseltä ajalta suoritettaisiin viivästyskorkoa ja lisäksi tietyissä tapauksissa jäämämaksua. Veronlisäystä koskevat säännökset eivät sisältyisi tähän lakiin, vaan kuten jäljempänä esitetään, kuhunkin eri verolakiin. Tämä on tarkoituksenmukaisin järjestely sen vuoksi, että veronlisäyksen määrääminen tulisi kysymykseen enää vain muutamissa erityistapauksissa, eikä sitä niin ollen voitaisi pitää siten yleisenä seuraamuksena. Sen sijaan tähän lakiin sisältyisivät viivästyskorkoa ja jäämämaksua koskevat säännökset.

Lakiehdotuksen 1 §:ssä lueteltaisiin ne verot ja maksut, joiden määräaikana maksamisen laiminlyönnin johdosta viivästyskorkoa ja jäämämaksua perittäisiin. Nykyinen veronlisäyslaki koskee tulo- ja varallisuusverolaissa (1043/74) tarkoitettua valtion- ja kunnallisveroa, kirkollisveroa sekä myös kansaneläke ja sairausvakuutusmaksua, vaikka kahta jälkimmäistä ei itse veronlisäyslaissa olekaan lueteltu. Ehdotuksen 1 §:ssä sensijaan lueteltaisiin ne verot erikseen, joita laki koskisi. Siten edellä mainittujen lisäksi siinä mainittaisiin metsänhoitomaksu, työnantajan sosiaaliturvamaksu, perintö- ja lahjavero, liikevaihtovero, vakuutusmaksuvero, rajoitetusti verovelvollisen valtion- ja kunnallisverosta annetussa laissa (917/72) tarkoitettu lähdevero, merimiesvero sekä ennakkoperinnässä suoritettava ennakko, muu määrä ja ennakkopidätys. Lisäksi lakia tulisi soveltaa muihinkin valtiolle ja kunnalle suoritettaviin veroihin, jollei niiden osalta ole nimenomaan toisin säädetty. Kaikkia edellä tarkoitettuja veroja ja maksuja sekä muita suorituksia kutsuttaisiin tässä laissa veroiksi.

Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että viivästyskorkoa tai jäämämaksua ei perittäisi veronlisäyksen tai viivästyskorkoa vastaavan koron maksamisen laiminlyömisen johdosta. Myöskään laiminlyödylle viivästyskorolle ei perittäisi jäämämaksua. Siten kukin seuraamus olisi erillinen, toisin sanoen se olisi seuraus veronmaksun laiminlyönnistä eikä seuraamusten vaikutus olisi kertautuva. Selvyyden vuoksi ehdotetaan 3 momentissa säädettäväksi, että milloin asianomaisessa verolaissa on veronmaksun laiminlyömisen seuraamuksesta säädetty toisin kuin tässä laissa, noudatetaan asianomaisen verolain säännöksiä.

Lakiehdotuksen 2 § sisältää viivästyskoron perimistä ja määrää koskevat säännökset. Pääsääntönä olisi, että viivästyskorkona perittäisiin viranomaisen maksulipulla maksuunpanemalle ja maksettavaksi erääntyneelle maksamattomalle verolle ja maksulle kultakin täydeltä sadalta markalta yksi markka jokaiselta alkavalta kuukaudelta. Näin ollen viivästyskoron määrä olisi keskimäärin 12 prosenttia vuodessa. Täten viivästyskorko olisi periaatteessa keskimäärin yhtä suuri kuin nykyisen veronlisäyslain mukainen veronlisäys. Laskemisessa ei kuitenkaan tarvittaisi koron laskemisessa käytettäviä taulukoita tai laskulaitteita, vaan se olisi erittäin yksinkertainen ja myös verovelvollisen itsensä helppo laskea. Viivästyskoron laskutapa olisi siten samankaltainen kuin nykyinen liikevaihtoverolain (532/63) mukainen viivästyskoron laskutapa.

Jos viivästyskorko on markkamääräisesti vähäinen, vaikka se olisi prosentuaalisesti korkea, ei siitä ole taloudellista rasitusta verovelvolliselle, joka sen vuoksi voi suhtautua välinpitämättömästi pienten veroerien maksamiseen. Valtiolle tällaisten veroerien periminen on kuitenkin suhteellisesti erittäin kallista. Tämän vuoksi olisi syytä säätää viivästyskorolle vähimmäismäärä, joka tulisi sovellettavaksi niissä

tapauksissa, jolloin lyödään laimin pienen suorituksen maksaminen määräaikana. Täksi vähimmäismääräksi ehdotetaan tässä vaiheessa neljää markkaa, jolloin se vastaisi esimerkiksi useimpien kunnallisten laitosten nykyisin maksamatta jääneiden laskujen perimisen yhteydessä niin sanottuina toimistokuluina perimää määrää.

Lakiehdotuksen 2 §:n 2 momentin mukaan viivästyskorko laskettaisiin eräkuukauden alusta silloinkin, kun veron pakkoperintä on verotuslain 112 §:n 4 momentin (1023/74) nojalla määrätty lykkäytymään. Tämä säännös vastaisi siten veronlisäyslain vastaavaa säännöstä. Maksuunpannun mutta suorittamatta olevan ennakon lyhentämistä koskevat säännökset sisältyvät verotuslain (482/58) 108 §:ään. Lakiehdotuksen 2 §:n 3 momentin mukaan viivästyskorko laskettaisiin näissä tapauksissa ennakon lyhennetylle osalle verotusvuoden marraskuun loppuun.

Jos verovelvollista verotetaan samasta tulosta kahdessa tai useammassa kunnassa, lakiehdotuksen 3 §:n mukaan perittävälle verolle ei olisi siltä osin, kuin verovelvollinen saa verotuslain 113 §:n mukaan veroa takaisin, suoritettava viivästyskorkoa ennen edellä tarkotettua takaisinmaksua kuluneelta ajalta. Lakiehdotuksen 3 § vastaisi siten sisällöltään veronlisäyslain 1 §:n 3 momentin säännöstä.

Jos aikanaan maksamatta jäänyttä veroa maksetaan osasuorituksin, niin lakiehdotuksen 4 §:n mukaan viivästyskorko lasketaan kulloinkin maksamatta olevalle määrälle. Tältä osin säännös asiallisesti vastaa veronlisäyslain 2 §:n 1 momenttia. Lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin mukaista vähimmäismäärää sovellettaisiin myöskin erikseen jokaiseen osasuoritukseen.

Mikäli veroa on muutoksenhakuviranomaisen päätöksellä alennettu tai se on poistettu, olisi lakiehdotuksen 5 §:n mukaan alennetulle tai poistetulle määrälle kertynyt viivästyskorko palautettava. Myös tältä osin säännös vastaa veronlisäyslain 5 §:n säännöstä.

Viivästyskoron periminen tulisi tapahtua yhdessä itse veronperimisen kanssa, joten lakiehdotuksen 6 §:n mukaan myös viivästyskoron perimisessä ulosottotoimin noudatettaisiin, mitä veron ulosotosta on säädetty.

Lakiehdotuksen 7 § sisältää säännökset jäämämaksun perimisestä. Jäämämaksun periminen tulisi periaatteessa kysymykseen niissä tapauksissa, joissa verovelvollinen ei ole vapaaehtoisesti suorittanut veroa, vaan vero joudutaan lähettämään jäämänä ulosottotoimin perittäväksi. Koska ulosottoon lähettäminen ei kuitenkaan koko maassa ja kaikkien verojen osalta tapahdu yhtä nopeasi, ei käytännössä voida jäämämaksun maksuvelvollisuutta sitoa tosiasialliseen ulosottoon lähettämiseen, vaan lakiin tulee sisällyttää kiinteä ajankohta, mistä alkaen jäämämaksua peritään.

Jäämämaksun tarkoituksena olisi vähentää ulosottoon lähetettävien verojen määrää. Täten jäämämaksu olisi perittävä näissä tapauksissa aina riippumatta siitä, mille viranomaiselle vero sitten suoritetaan, sekä myöskin riippumatta siitä, onko ulosottoviranomaisen ryhdyttävä joihinkin toimenpiteisiin veron saamiseksi. Jotta jäämämaksu ei kiutenkaan kohtuuttomasti rasittaisi todella maksukyvyttömiä verovelvollisia, olisi syytä periä jäämämaksua vain varsin lyhyeltä ajalta. Lakiehdotuksen mukaan tämä aika on puoli vuotta.

Selostetulla tavalla säädetty jäämämaksu vähentäisi mahdollisimman hyvin niiden tapausten määrää, joissa verovelvollinen joko huolimattomuuttaan tai lainatakseen valtiolta verovaroja tilapäisesti lykkää veronmaksuaan. Sen sijaan järjestelmä ei kohtuuttomasti rasittaisi todella maksukyvyttömiä verovelvollisia.

Lakiehdotuksen mukaan maksettavaksi erääntyneelle maksamattomalle verolle ja maksulle peritään jäämämaksua, joka olisi puolet viivästyskorosta. Jäämämaksu perittäisiin enintään kuudelta ensimmäiseltä kuukaudelta, joilta viivästyskorko peritään. Edellytyksenä olisi, että veroa ei ole suoritettu vimeistään sen kalenterikuukauden aikana, jona veron eräpäivä on. Ennakkoverolle ei kuitenkaan perittäisi jäämämaksua eräkuukaudelta eikä myöskään sitä seuraavalta kuukaudelta. Lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että jäämämaksusta olisi muutoin voimassa, mitä on säädetty viivästyskorosta. Verotuslain 108 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lyhennettyjen ennakoiden osalta perittäisiin vain viivästyskorkoa. Tästä syystä ehdotetaan 7 §:n 2 momentissa vielä säädettäväksi, että senotuille lyhennetville ennakoille ei peritä jäämämaksua.

Veronlisäyslain 3 §:n mukaan verovelvolliselta perityt varat käytetään ensisijassa veronlisäyksen ja sen jälkeen veron suorittamiseen. Tätä periaatetta olisi syytä edelleenkin jatkaa. Tämän vuoksi ehdotetaan lain 8 §:ssä säädettäväksi, että maksuvelvolliselta perityt varat käytetään ensin jäämämaksun, vii-

västyskoron, veronlisäyksen ja viivästyskorkoa vastaavan koron ja vasta senjälkeen veron suoritukseksi.

Valtio vastaa kaikista veronperintään liittyvistä tehtävistä, mistä syystä veronlisäyksenä kertyvät varat jäävät valtiolle. Valtion tulisi tästä syystä saada myöskin hyväkseen viivästyskorkona ja jäämämaksuna kertyvät varat, minkä vuoksi lain 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että viivästyskorko ja jäämämaksu tilitetään kokonaan valtiolle. Metsänhoitomaksun osalta olisi kuitenkin syytä säilyttää nykyinen käytäntö, jonka mukaan veronlisäyksenä kertyneet varat tilitetään metsänhoitoyhdistyksille. Tämän vuoksi ehdotetaan 9 §:ssä lisäksi säädettäväksi, että metsänhoitomaksulle peritty viivästyskorko tilitetään metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa (558/50) säädetyllä tavalla.

Nykyisen veronlisäyksen tosiasiallinen merkitys vaihtelee eri verojen osalta sen vuoksi, että eräissä tapauksissa veronlisäys on tuloverotuksessa vähennyskelpoinen ja eräissä tapauksissa ei. Oikeuskäytännön perusteella voidaan todeta, että nykyisin on veronlisäys pääsääntöisesti vähennyskelpoinen silloin, kun itse verokin on vähennyskelpoinen. Siten vähennyskelpoisia ovat esimerkiksi liikevaihtoveron osalta suoritettu veronlisäys ja ennakonpidätysten sekä työnantajan sosiaaliturvamaksun suorittamisen viivästymisen johdosta maksettu veronlisäys. Vähennyskelvottomia ovat taas tulo- ja varallisuusveron sekä kunnallisveron osalta suoritettu veronlisäys ja ennakonpidätyksen laiminlyömisen johdosta suoritettu veronlisäys.

Kun veronlisäys on vähennyskelpoinen, on sen tosiasiallinen merkitys joissakin tapauksissa vain vajaat puolet veronlisäyksen nimellissuuruudesta. Veronlisäyksen vähennyskelpoisuudesta johtuu myös se, että se kohdistuu aivan erilaisella ankaruudella eri tuloluokissa oleviin verovelvollisiin ja eri veroprosentin mukaan veroa maksaviin verovelvollisiin. Siten veronlisäyksen tosiasiallinen merkitys on sitä pienempi, mitä korkeammassa tuloluokassa olevasta luonnollisesta henkilöstä on kysymys. Yhteisöille veronlisäyksen tosiasiallinen merkitys on yleensä pienempi kuin luonnollisille henkilöille.

Edellä tarkoitettua eri verojen ja eri verovelvollisten välistä eriarvoisuutta ei ole syytä edelleen säilyttää. Sen vuoksi ja kun otetaan lisäksi huomioon, että veron viivästyskorko ja jäämämaksu olisi toisin kuin varsinainen veronlisäys lähinnä katsottava maksun laiminlyönnistä johtuvaksi seuraamukseksi, ei ole syytä pitää mainittuja suorituksia lainkaan tuloverotuksessa vähennyskelpoisina. Tämän vuoksi ehdotetaan lain 10 §:ssä säädettäväksi, että viivästyskorko ja jäämämaksu eivät ole tuloverotuksessa vähennyskelpoisia. Säännös siis tarkoittaisi sitä, että viivästyskorko ja jäämämaksu eivät olisi verotuslain mukaisessa verotuksessa vähennyskelpoisia. Veronlisäys niissä tapauksissa, joissa sitä peritään, olisi edelleenkin vähennyskelpoinen samalla tavoin kuin nykyisinkin. Varallisuusverotuksessa olisivat maksamatta oleva viivästyskorko ja jäämämaksu luonnollisesti velkoina vähennyskelpoisia.

Sen varalta, että tulevaisuudessa olisi annettava joitakin lain teknistä täytäntöönpanoa koskevia ohjeita, ehdotetaan lisäksi 11 §:ssä säädettäväksi, että tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta antaa tarvittaessa valtiovarainministeriö.

Jotta veroviranomaisten ja verovelvollisten ei tarvitsisi samanaikaisesti soveltaa sekä uusia että vanhoja säännöksiä, ehdotetaan lain 12 §:ään sisällytettäväksi siirtymäsäännös, jonka mukaan uutta lakia sovelletaan sen voimaantulopäivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin. Uuden lain mukaista viivästyskorkoa ja jäämämaksua ei kuitenkaan näiden vanhojenkaan verovelkojen osalta perittäisi lain voimaantulopäivää aikaisemmalta ajalta, vaan sanotulta ajalta perittäisiin vanhojen säännösten mukaista veronlisäystä.

Lakiehdotuksen 12 §:n 3 momentissa luetellaan ne säädökset ja säännökset, jotka tämän lain johdosta voitaisiin tarpeettomina kumota.

Muihin lakeihin tehtävät muutokset.

Useat muut lait on sekä sanamuodoltaan että sisällöltään saatettava veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta annettavaa lakia vastaaviksi. Uudesta laista johtuvia muodollisia muutoksia olisi tehtävä rajoitetusti verovelvollisen valtion- ja kunnallisverosta annetun lain (917/72) 8 §:ään, merimiesverolain (208/58) 12 §:ään, metsänhoitoyhdistyksestä annetun lain 11 ja 13 §:ään, auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 14 §:ään, elokuvaverolain 17 §:ään sekä veronkuittauslain (426/65) 2 ja 7 §:ään.

Edellä on esitetty, missä kohdin nykyistä veronlisäystä koskevat säännökset säilyisivät asial-

lisesti samansisältöisinä uudessa laissa. Sen sijaan eräät muut säännökset tosin säilyisivät periaatteessa nykyisen kaltaisina, mutta niihin tulisi myös asiallisia muutoksia. Niinpä työnantajan valtiolle tilittämättä jättämien suoritusten osalta ei perittäisi enää 12 prosentin suuruista veronlisäystä, vaan edellä selostetun viivästyskoron laskutavan mukaista veronlisäystä eli siis kultakin täydeltä sadalta markalta yksi markka jokaiselta alkavalta kalenterikuukaudelta. Tämän vuoksi ehdotetaan muutoksia ennakkoperintälain (418/59) 22, 25, 27, 28, 49 ja 49 a §:ään. Muutoksia on myös tehtävä työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/63) 10 ja 14 §:ään.

Koska laki veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta koskisi, toisin kuin nykyinen veronlisäyslaki, myös liikevaihtoverotusta tulisi liikevaihtoverolaista poistaa viivästyskorkoa koskevat säännökset siltä osin kuin ne korvataan lakiehdotuksen mukaisilla säännöksillä. Sen sijaan liikevaihtoverolakiin tulisi edelleenkin sisällyttää säännökset veronlisäyksestä, joka peritään verovelvollisen laiminlyömän määräajan ja verolipulla maksuunpannulle verolle asetetun määräajan väliseltä ajalta. Tältä ajaltahan ei perittäisi uuden lain mukaista viivästyskorkoa vaan veronlisäystä. Edellä sanottu aiheuttaa muutoksia liikevaihtoverolain 50, 52, 55 ja 71 §:ään.

Kotimaisen valmistuksen perusteella toimitettavaa valmisteverotusta koskevat valmisteverotuslain (558/74) säännökset ovat veron määräämistä ja maksuunpanoa koskevilta osiltaan yleensä samankaltaiset kuin liikevaihtoverolain vastaavat säännökset. Koska on tarkoituksenmukaista saattaa veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta annettava laki koskemaan myös valmisteveroa, tulisi valmisteverotuslaista poistaa viivästyskorkoa koskevat säännökset. Samalla olisi valmisteverotuslaissa kuitenkin säilytettävä säännökset veronlisäyksestä, joka peritään verovelvollisen laiminlyömän määräajan ja verolipulla maksuunpannun määräajan väliseltä ajalta. Edellä sanotusta aiheutuu muutoksia valmisteverotuslain 18, 19 ja 21 §:ään.

Verotuslaki olisi muutettava vastaamaan uutta lainsäädäntöä siten, että siitä selvästi ilmenee, milloin on kysymys veronlisäyksestä, viivästyskorosta ja jäämämaksusta. Jälkiverotuksen yhteydessä peritään nykyisin veronlisäystä vastaavaa korkoa. Myös tältä osin tulisi käytäntöä muuttaa siten, että sanottu korko lasketaisiin samalla tavalla kuin viivästyskoron suuruus lasketaan. Muutoksia aiheutuu verotuslain 83, 108, 113 ja 125 §:ään.

Uusi lainsäädäntö tulisi saattaa voimaan mahdollisimman pian. Sitä voidaan ryhtyä soveltamaan myös kesken kalenterivuoden minkä tahansa kuukauden alusta. Lain hyväksymisen ja voimaantuloajan välille olisi kuitenkin jäätävä riittävän pitkä aika, jotta veroviranomaiset ja perintäviranomaiset voisivat sopeuttaa työskentelynsä uuden lain mukaiseen järjestelmään.

Muutoksenhaussa todetulle liikaa suoritetulle verolle maksetaan verotuslain 113 §:n mukaan veroa palautettaessa asetuksella säädetty korko. Verotusasetuksen (530/59) 56 §:ssä on täksi koroksi säädetty 6 prosenttia. Liikevaihtoverolain 56 §:n 4 momentin (495/71) mukaan on liikevaihtoveron osalta palautukselle ja verovelvollisen liikaa maksamalle määrälle maksettava asetuksella säädetty korko. Liikevaihtoveroasetuksen 29 §:n 2 momentin (496/71) mukaan on myös täksi koroksi säädetty 6 prosenttia. Hallituksen tarkoituksena on korottaa mainittua korkoa, jotta se paremmin vastaisi nykyistä korkotasoa. Tätä tarkoittavat asetuksenmuutoksen toteutetaan samanaikaisesti, kun tässä esityksessä tarkoitetut lain tulevat voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

veron viivästyskorosta ja jäämämaksusta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Valtionveron, kunnallisveron, kirkollisveron, kansaneläkevakuutusmaksun, sairausvakuutusmaksun, metsänhoitomaksun, työnantajan sosiaaliturvamaksun, perintö- ja lahjaveron, liikevaihtoveron, vakuutusmaksuveron, lähdeveron, merimiesveron sekä ennakkoperinnässä suoritettavan ennakon, muun määrän ja ennakonpidätyksen sekä muun valtiolle tai kunnalle suoritettavan veron määräaikana maksamisen

laiminlyönnistä peritään viivästyskorkoa ja jäämämaksua sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Edellä tarkoitettuja veroja, maksuja ja muita suorituksia kutsutaan tässä laissa veroksi.

Viivästyskorkoa tai jäämämaksua ei peritä veronlisäyksen tai viivästyskorkoa vastaavan koron maksamisen laiminlyömisen johdosta. Laiminlyödylle viivästyskorolle ei peritä jäämämaksua.

Milloin asianomaisessa verolaissa on veronmaksun laiminlyömisen seuraamuksesta säädetty toisin kuin tässä laissa, noudatetaan verolain säännöksiä.

2 §.

Maksuunpannulle ja maksettavaksi erääntyneelle maksamattomalle verolle peritään viivästyskorkoa kultakin täydeltä sadalta markalta yksi markka jokaiselta alkavalta kalenterikuukaudelta eräkuukauden alusta, kuitenkin vähintään neljä markkaa.

Viivästyskorko lasketaan eräkuukauden alusta silloinkin, kun veron pakkoperintä on verotuslain (482/58) 112 §:n 4 momentin nojalla määrätty lykkäytymään.

Milloin maksuunpantua ennakkoa on lyhennetty verotuslain 108 §:n mukaan, lasketaan viivästyskorko ennakon lyhennetylle osalle verotusvuoden marraskuun loppuun.

3 §.

Milloin verovelvollista on verotettu samasta tulosta tai varallisuudesta kahdessa tai useammassa kunnassa, ei perittävälle verolle ole siltä osin, kuin verovelvollinen saa verotuslain 113 §:n mukaan veroa takaisin, suoritettava viivästyskorkoa takaisinmaksua edeltäneeltä ajalta.

4 §.

Jos aikanaan maksamatta jäänyttä veroa maksetaan osasuorituksin, lasketaan viivästyskorko erikseen kulloinkin maksamatta olevalle määrälle.

5 §.

Jos veroa on muutoksenhakuviranomaisen päätöksellä alennettu tai se on poistettu, on alennetulle tai poistetulle määrälle kertynyt viivästyskorko palautettava.

6 §.

Viivästyskoron perimisessä ulosottotoimin noudatetaan, mitä veron ulosotosta on säädetty.

7 §.

Maksuunpannulle ja maksettavaksi erääntyneelle maksamattomalle verolle peritään jäämämaksua, jollei veroa ole suoritettu eräkuukauden aikana. Ennakkoverolle ei kuitenkaan peritä jäämämaksua eräkuukaudelta eikä sitä seuraavalta kuukaudelta.

Jäämämaksun suuruus on puolet viivästyskoron määrästä. Jäämämaksua peritään enintään kuudelta kuukaudelta.

Jäämämaksusta on muutoin voimassa, mitä edellä on säädetty viivästyskorosta. Jäämämaksua ei kuitenkaan peritä verotuslain 108 §:n 2 momentissa tarkoitetulle lyhennetylle ennakolle.

8 §.

Maksuvelvolliselta perityt varat käytetään ensin jäämämaksun, viivästyskoron, veronlisäyksen ja viivästyskorkoa vastaavan koron sekä sen jälkeen veron suoritukseksi.

9 §.

Viivästyskorko ja jäämämaksu tilitetään valtiolle. Metsänhoitomaksulle peritty viivästyskorko tilitetään kuitenkin metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa (558/50) säädetyllä tavalla.

10 §.

Veron viivästyskorko ja jäämämaksu eivät ole tuloverotuksessa vähennyskelpoisia.

11 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta antaa tarvittaessa valtiovarainministeriö.

12 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 .

Tätä lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin. Näiden verovelkojen osalta peritään viivästyskorkoa ja jäämämaksua kuitenkin vasta lain voimaantulopäivästä lukien.

Tällä lailla kumotaan:

veronmaksun laiminlyömisen johdosta suoritettavasta veronlisäyksestä 30 päivänä joulukuuta 1943 annettu laki (1077/43) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen,

8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain 16 §, sellaisena kuin se on 12 päivänä joulukuuta 1958 annetussa laissa (486/58),

4 päivänä heinäkuuta 1963 annetun sairausvakuutuslain (364/63) 37 § sekä
12 päivänä heinäkuuta 1940 annetun perintö- ja lahjaverolain 54 §, sellaisena kuin se on 5 päivänä maaliskuuta 1945 annetussa laissa (222/45).

Laki

rajoitetusti verovelvollisen valtion- ja kunnallisverosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rajoitetusti verovelvollisen valtion- ja kunnallisverosta 29 päivänä joulukuuta 1972 annetun lain (917/72) 8 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

8 §.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Milloin lähdevero on jäänyt perimättä, mutta tulosta on pidätetty ennakkoperintälaissa tarkoitettua ennakkoa, on veron perimiseen velvollisen suoritettavaksi 1 momentin mukaan määrätystä veron määrästä vähennettävä pidätetyn ennakon määrä. Ennakkoperintälaissa tarkoitettu veronlisäys lasketaan tällöin perimättä jääneen lähdeveron ja pidätetyn ennakon väliselle erotukselle.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

merimiesverolain 12 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 16 päivänä toukokuuta 1958 annetun merimiesverolain (208/58) 12 § näin kuuluvaksi:

12 §.

Laivanisäntä, joka tämän lain mukaan on velvollinen toimittamaan merimiesveron pidätyksen, on valtiolle vastuussa niistä varoista, jotka hän tai hänen palveluksessaan olevat henkilöt ovat palkoista pidättäneet tai olleet velvolliset pidättämään. Mitä verojen ulosotosta ja ennakonpidätyksen toimittamatta tai valtiolle suorittamatta jättämisen johdosta maksuunpantavasta veronlisäyksestä on säädetty, sovelletaan sellaisiin varoihin samalla tavalla kuin työnantajan omiin veroihin.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 11 ja 13 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 17 päivänä marraskuuta 1950 metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain (558/50) 11 § ja 13 §:n johdantolause seuraavasti:

11 §.

Mitä on säädetty muutoksenhausta kunnallisverotukseen, jälkiverotuksesta ja verojen ulosottoteitse perimisestä on vastaavasti voimassa metsänhoitomaksusta.

13 §.

Metsänhoitomaksuista ja niille perityistä viivästyskoroista saa:

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 .

Laki

ennakkoperintälain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 28 päivänä marraskuuta 1959 annetun ennakkoperintälain (418/59) 22 §:n 2 momentti, 25 ja 27 §, 28 §:n 1 momentti, 49 ja 49 a §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 27 § osittain muutettuna 4 päivänä marraskuuta 1966 annetulla lailla (537/66), 28 §:n 1 momentti ja 49 a §:n 1 momentti 20 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (500/74) ja 49 § osittain muutettuna 7 päivänä huhtikuuta 1967 annetulla lailla (144/67), näin kuuluviksi:

22 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Milloin työnantaja on osaksi tai kokonaan laiminlyönyt kiinnittää 19 §:n mukaisesti pidätystä vastaavan määrän veromerkkejä palkansaajan verokirjaan tai palkanpidätystodistukseen tahi suorittaa pidättämänsä varat tai 19 §:n 3 momentissa tarkoitetun koron määrätyssä ajassa postisiirtotilille, sen veropiirin verojohtajan, johon työnantajan kotikunta kuuluu, on viivytyksettä pantava työnantajan maksettavaksi laiminlyöty määrä sekä sille veronlisäystä yksi markka kultakin täydeltä sadalta markalta jokaiselta alkavalta kalenterikuukaudelta sen kuukauden päättymisestä, jona ennakonpidätys on toimitettu, maksulipun eräpäivää edeltävän kuukauden loppuun. Jos työnantaja laiminlyöntinsä havaittuaan tai saatuaan kehotuksen heti korjaa laiminlyöntinsä, hänen maksettavakseen pannaan vain veronlisäys. Maksuunpanosta on työnantajalle annettava maksulippu.

25 §.

Ennakonpidätyksen toimittamisen laiminlyönyt työnantaja on valtiolle 24 §:n mukaan suoritettavan määrän lisäksi määrättävä suorittamaan valtiolle veronlisäystä yksi markka kultakin täydeltä sadalta markalta jokaiselta alkavalta kalenterikuukaudelta sen kuukauden päättymisestä, jona pidätys olisi ollut toimitettava, asetettavaa maksupäivää edeltävän kuukauden loppuun.

Veronlisäys on määrättävä työnantajan maksettavaksi, vaikka hän on jo suorittanut valtiolle pidättämättä jätetyn määrän taikka se jätetään 24 §:n 2 momentin nojalla määräämättä hänen suoritettavakseen. Veronlisäys lasketaan edellisessä tapauksessa suorituspäivää edeltävän kuukauden loppuun ja jälkimmäisessä sitä vuotta seuraavan vuoden loppuun, jona pidätys olisi ollut toimitettava.

27 §.

Työnantajan maksettavaksi 22, 24 ja 25 §:n nojalla pantuihin määriin sovelletaan, mitä verojen ulosotosta on säädetty.

28 §.

Erityisen painavista syistä valtiovarainministeriö voi hakemuksesta poistaa työnantajan maksettavaksi 24 §:n nojalla pannun pidättämättä jätetyn määrän, 22 ja 25 §:ssä tarkoitetut veronlisäykset sekä viivästyskorosta ja jäämämaksusta annetun lain mukaiset viivästyskoron ja jäämämaksun.

— — — — — — — — — — — — — —

49 §.

Erityisistä syistä verohallitus voi hakemuksesta myöntää ennakon suorittamisen lykkäystä. Valtiovarainministeriö voi oikeuttaa myös veronkantoviranomaisen myöntämään lykkäystä ministeriön määräämissä rajoissa.

Ennakonkannossa suoritettaviin määriin sovelletaan, mitä verojen ulosotosta on säädetty.

49 a §.

Erityisen painavista syistä valtiovarainministeriö voi hakemuksesta poistaa maksuunpannulle ennakolle suoritettavat viivästyskoron ja jäämämaksun sekä ennakolle lykkäyksen vuoksi maksettavan koron.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 10 ja 14 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä heinäkuuta 1963 työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain (366/63) 10 § ja 14 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat 10 § osittain muutettuna 4 päivänä marraskuuta 1966 annetulla lailla ja 14 §:n 1 momentti 20 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (502/74), näin kuuluviksi:

10 §.

Työnantaja on valtiolle vastuussa sosiaaliturvamaksusta, jonka hän tämän lain mukaan on velvollinen suorittamaan. Jos sosiaaliturvamaksu on jätetty suorittamatta, sille maksuunpannaan veronlisäys sen mukaan, kuin ennakkoperintälaissa on säädetty pidättämättä tai suorittamatta jätetylle määrälle perittävästä veronlisäyksestä. Veronlisäyksinä kertyvät varat jäävät valtiolle.

14 §.

Erityisen painavista syistä valtiovarainministeriö voi hakemuksesta poistaa työnantajan maksettavaksi pannut, 10 §:ssä tarkoitetut veronlisäykset sekä viivästyskoron ja jäämämaksun.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

liikevaihtoverolain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 5 päivänä joulukuuta 1963 annetun liikevaihtoverolain (532/63) 50 §:n 2 momentti, 52 ja 55 § sekä 71 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 55 § osittain muutettuna 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetulla lailla (495/71 sekä 71 §:n 1 ja 2 momentti 20 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (504/74), näin kuuluviksi:

50 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Jos verovelvollinen ei ole suorittanut veroa tai jos hänelle on määrätty enemmän veroa kuin hän on suorittanut, liikevaihtoverotoimiston on määrättävä hänet suorittamaan vero jälkimaksuajan kuluessa ja sitä varten annettava hänelle verolippu. Jälkimaksuaika saa olla enintään kolmekymmentä päivää laskettuna verolipun lähettämispäivästä.

— — — — — — — — — — — — — —

52 §.

Vero määrätään, suoritetaan ja maksetaan takaisin täysin markoin jättämällä yli menevät pennit lukuun ottamatta. Sama koskee 49 §:ssä

mainittua veronkorotusta, 55 §:ssä mainittua veronlisäystä ja 56 §:ssä mainittua korkoa.

55 §.

Milloin veroa ei ole suoritettu viimeistään verokauden päättymistä seuraavan kalenterikuukauden aikana tai, jos kalenterikuukauden viimeinen päivä on pyhäpäivä tai arkilauantai, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen tai, jos se on vapunpäivä, seuraavana arkipäivänä, suorittamatta jääneelle verolle on maksettava veronlisäystä kultakin täydeltä sadalta markalta yksi markka jokaiselta kalenterikuukaudelta verokauden päättymisestä lukien verolle määrättävää eräpäivää edeltävän kuukauden loppuun.

Jos vero myöhemmin viranomaisen toimenpitein määrätään, veronlisäystä on maksettava 1 momentissa säädetyllä tavalla tällekin veromäärälle. Milloin veron määrääminen perustuu valtion puolesta tehtyyn valitukseen sekä milloin valtiolle on perittävä verovelvollisen jo suorittama, mutta hänelle palautettu vero, veronlisäystä on määrättävä saman perusteen mukaan kuin palautukselle on suoritettava korkoa.

Veron vahvistanut viranomainen voi kuitenkin erityisten syiden vuoksi määrätä, että veronlisäystä on suoritettava myöhemmästä kuin 1 momentissa säädetystä ajankohdasta lukien.

Veronoikaisun tai jälkiverotuksen yhteydessä 49 §:n nojalla määrätylle veronkorotukselle ei maksuunpanna veronlisäystä.

71 §.

Säälittävistä tai muista erityisen painavista kohtuussyistä valtiovarainministeriö voi hakemuksesta alentaa suoritettua tai suoritettavaa veromäärää, veronlisäystä, viivästyskorkoa tai jäämämaksua tahi poistaa ne kokonaan. Ministeriö voi myös määrätä maahantuonnin yhteydessä suoritetun tai tavaran hintaan sisältyneen veron tahi osan siitä suoritettavaksi takaisin. Palautettavalle määrälle ei suoriteta korkoa.

Verohallituksella on oikeus ratkaista 1 momentissa tarkoitettu hakemus, milloin poistettavaksi tai palautettavaksi pyydetyn veron, veronlisäyksen, viivästyskoron tai jäämämaksun määrä on enintään 20 000 markkaa. Valtiovarainministeriö voi kuitenkin ratkaista periaatteellisesti tärkeitä asiaryhmiä koskevat hakemukset silloinkin, kun poistettavaksi pyydetty määrä on 20 000 markkaa tai sitä pienempi.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

auto- ja moottoripyöräverosta annetun lain 14 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan auto- ja moottoripyöräverosta 14 päivänä marraskuuta 1967 annetun lain (482/67) 14 §:n 2 ja 3 momentti näin kuuluviksi:

14 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Maksuunpannulle veromäärälle suoritettavasta viivästyskorosta ja jäämämaksusta on säädetty erikseen.

Jollei maksuunpantua veroa ole suoritettu maksulippuun merkittynä maksuaikana, ulosotetaan vero säädettyine viivästyskorkoineen ja jäämämaksuineen valituksesta huolimatta niin kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

valmisteverotuslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 3 päivänä heinäkuuta 1974 annetun valmisteverotuslain (558/74) 18 §, 19 §:n 2 momentti ja 21 § näin kuuluviksi:

18 §.

Milloin valmisteveroa ei ole suoritettu viimeistään verokauden päättymistä seuraavan kalenterikuukauden viimeisenä päivänä tai, jos mainittu päivä on pyhäpäivä tai arkilauantai, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen tai, jos se on vapunpäivä, seuraavana arkipäivänä, suorittamatta jääneelle valmisteverolle on maksettava veronlisäystä kultakin täydeltä sadalta markalta yksi markka jokaiselta kalenterikuukaudelta verokauden päättymisestä lukien verolle määrättävää eräpäivää edeltävän kuukauden loppuun.

19 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Jälkimaksuaika saa olla enintään 30 päivää verolipun lähettämispäivästä.

— — — — — — — — — — — — — — — —

21 §.

Valmistevero ja sen korotus, hinnanero ja sen alennus sekä veronlisäys, kukin erikseen, määrätään ja suoritetaan täysin markoin jättämällä yli menevät pennit lukuun ottamatta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

elokuvaverolain 17 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 1964 annetun elokuvaverolain (366/64) 17 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

17 §.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Maksuunpannulle määrälle suoritettavasta viivästyskorosta ja jäämämaksusta on säädetty erikseen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

verotuslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 12 päivänä joulukuuta 1958 annetun verotuslain (482/58) 118 §,

muutetaan 83 §, 108 §:n 2 momentti, 113 §:n 2 momentti sekä 125 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 83 § 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1024/74) sekä 125 §:n 1 ja 2 momentti 20 päivänä kesäkuuta 1974 annetussa laissa (499/74), seuraavasti:

83 §.

Jos verovelvollinen sen johdosta, että hän on jättänyt antamatta veroilmoituksen taikka antanut puutteellisen, erehdyttävän tai väärän veroilmoituksen tahi muun tiedon tai asiakir-

jan, on säännönmukaisessa verotuksessa jäänyt kokonaan tai osaksi verottamatta, on hänen suoritettavakseen jonakin säännönmukaisen verotuksen toimittamisvuotta seuraavista viidestä vuodesta määrättävä se vero, joka mainitusta syystä on jäänyt hänelle panematta, veronmaksun laiminlyömisen johdosta suoritettavaksi säädettyä viivästyskorkoa vastaavine korkoineen sekä säädetty veronkorotus (*jälkiverotus*). Ennen jälkiverotuksen toimittamista verovelvolliselle on, mikäli mahdollista, varattava tilaisuus tulla asiassa kuulluksi. Tilaisuuden varaaminen kuulemiseen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos kuulemisella ei ilmeisesti ole merkitystä asian ratkaisemiselle.

108 §.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Sen estämättä, että suorittamatta olevaa ennakkoa on 1 momentin nojalla lyhennetty, on maksuunpantavalle ennakolle suoritettava säädetty viivästyskorko.

113 §.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jos vero tai viivästyskorkoa vastaava korko on 1 mometissa mainitun viranomaisen päätöksellä poistettu tai sitä on tämän viranomaisen päätöksellä tai sen perusteella alennettu, veronkantoviranomaisen on asianomaiselle maksettava takaisin liikaa suoritettu määrä sekä sille korkoa verotusvuoden päättymisestä tai, jos maksu on tapahtunut sen jälkeen, maksupäivästä takaisinmaksupäivään, sen mukaan kun asetuksella säädetään.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

125 §.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jos verovelvollisen luonnollisen henkilön veronmaksukyky oman tai läheisen henkilön sairauden, tapaturman tai muun sellaisen syyn tähden on olennaisesti vähentynyt taikka jos verovelvollinen on kuollut ja häneltä on jäänyt leski, lapsia tai muita perillisiä, joiden elatus on ollut hänen ansionsa varassa, tahi jos veron periminen tällaiselta tai muulta verovelvolliselta olisi muusta erityisestä syystä ilmeisesti kohtuutonta, voi valtionveron osalta valtiovarainministeriö sekä kunnallisveron osalta kunnallisvaltuusto tahi kunnan ohjesäännössä olevan valtuutuksen nojalla kunnallishallitus hakemuksesta myöntää osittaisen tai täydellisen vapautuksen verosta tai viivästyskorkoa vastaavasta korosta. Samoin edellytyksin voi valtiovarainministeriö myöntää osittaisen tai täydellisen vapautuksen valtiolle tulevasta viivästyskorosta ja jäämämaksusta.

Verohallituksella on oikeus ratkaista 1 momentissa tarkoitettu hakemus, milloin poistettavaksi pyydetyn valtionveron, viivästyskorkoa vastaavan koron, viivästyskoron tai jäämämaksun määrä on enintään 20 000 markkaa. Valtiovarainministeriö voi kuitenkin ratkaista periaatteellisesti tärkeitä asiaryhmiä koskevat hakemukset silloinkin, kun poistettavaksi pyydetty määrä on 20 000 markkaa tai sitä pienempi.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Laki

veronkuittauslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 23 päivänä heinäkuuta 1965 annetun veronkuittauslain (426/65) 2 §:n 2 momentti ja 7 §:n 1 momentti sekä

lisätään sanottuun 7 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

2 §.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Mitä tässä laissa säädetään verosta, on vastaavasti voimassa veron- ja maksunlisäyksestä, viivästyskorkoa vastaavasta korosta, viivästyskorosta sekä jäämämaksusta.

7 §.

Kuittausta toimitettaessa lasketaan palautuksen kuittaukseen käytettävälle osalle korko, milloin sitä lain mukaan on suoritettava, ja verojäämälle viivästyskorko sitä edeltävän kuukauden loppuun, jona lääninhallitus maksat-

taa palautettavat varat verotoimiston tilille. Kun verojäämän suoritukseksi kuitataan verotuksessa palautettavaa ennakkoa, lasketaan viivästyskorko kuitenkin verotusvuoden lokakuun loppuun.

Jos verovelvolliselle on määrätty valtionveroa tai samasta tulosta kunnallisveroa kahdessa tai useammassa kunnassa, ja muutoksenhaun johdosta pysytetään voimassa muu vero kuin minkä verovelvollinen on maksanut tai minkä suoritukseksi ennakkoja on käytetty, ei korkoa makseta sille osalle palautettavaa kumottua veroa, joka kuitataan voimaan jätetyn veron suoritukseksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kuuta 197 . Lakia sovelletaan sanotusta päivästä myös sitä aikaisemmin syntyneisiin verovelkoihin.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KEIJO LIINAMAA

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen sekä elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan pidentämiseksi tehtyjen pöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Suomi on ollut kansainvälisten vehnäsopimusten osapuoli vuodesta 1963 lähtien. Nykyisin voimassa oleva kansainvälinen vehnäsopimus (SopS 9/72) on vuodelta 1971 ja se koostuu kahdesta erillisestä yleissopimuksesta, nimittäin vehnän kauppaa koskevasta yleissopimuksesta sekä elintarvikeapua koskevasta yleissopimuksesta. Näiden molempien yleissopimusten voimassaoloaika päättyi 30 päivänä kesäkuuta 1974. Kun osoittautui, että vuoden 1971 yleissopimusten voimassaoloajan päättymiseen mennessä ei ollut mahdollista saada aikaan uutta tähän verrattavaa yleissopimusta, päättivät kansainvälinen vehnäneuvosto, vehnän kauppaa koskevan yleissopimuksen hallintoelimenä sekä elintarvikeapukomitea elintarvikeapua koskevan yleissopimuksen hallintoelimenä, että yleissopimusten voimassaoloaikaa jatkettaisiin yhdellä vuodella eli 30 päivään kesäkuuta 1975 saakka (SopS 54/74). Koska jatketunkaan ajan puitteissa ei ole ollut mahdollisuuksia saada aikaan uusia, sisällöltään täydellisempiä yleissopimuksia, päätettiin kansainvälisen vehnäneuvoston 72. ylimääräisen istunnon yhteydessä pidetyssä hallitusten välisessä konferensissa helmikuussa 1975 pidentää vehnän kauppaa koskevan yleissopimuksen ja elintarvikeapua koskevan yleissopimuksen voimassaoloaikaa toisen kerran yhdellä vuodella eli 30 päivään kesäkuuta 1976 saakka.

Vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämiseksi tehdyn pöytäkirjan 1 artiklassa todetaan, että yleissopimus on pöytäkirjan osapuolten kesken voimassa 30 päivään kesäkuuta 1976 saakka. Jos kuitenkin laaditaan uusi vehnän kauppaa koskeva kansainvälinen yleissopimus, joka tulee voimaan ennen tätä ajankohtaa, on pöytäkirja voimassa vain uuden yleissopimuksen voimaantulopäivään saakka. Pöytäkirjan 2 artiklassa on lueteltu ne artiklat, jotka heinäkuun 1 päivän 1975 jälkeen eivät enää ole voimassa. Tällaisia ovat 19 artiklan 4 kappale, joka koskee yleissopimukseen liittyvän jäsenen ensimmäisen maksuerän määrää, sekä yleissopimuksen 22—26 artiklat, jotka koskevat yleissopimuksen allekirjoitusta, ratifiointia, väliaikaista soveltamista, yleissopimuksen liittymistä ja sen voimaantuloa. Edelleen tällaisia ovat yleissopimuksen voimassaoloaikaa koskeva 27 artiklan 1 kappale ja 29—31 artiklat, jotka sisältävät yleissopimuksen loppumääräyksiä.

Pöytäkirjan 3 artikla käsittää pöytäkirjassa käytettyjen termien määritelmiä ja 4 artikla pöytäkirjan osapuoliksi tulevien tuoja- ja viejäjäsenien ensimmäisen maksuerän määräämistä. Suomen osuus vuoden 1971 vehnän kauppaa koskevan yleissopimuksen mukaan määrättävistä maksueristä oli vuonna 1974 £ 180, mikä oli määrätty Suomelle tuojajäsenmaana kahden äänen perusteella.

Pöytäkirjan 5 artikla koskee pöytäkirjan allekirjoittamista. Pöytäkirja oli avoinna allekirjoitettavaksi Washingtonissa 25 päivästä maaliskuuta 14 päivään huhtikuuta 1975.

Pöytäkirja on 6 artiklan mukaan ratifioitava ja ratifioimiskirjat talletetaan Yhdysvaltain hallituksen huostaan viimeistään 18 päivänä kesäkuuta 1975. Kansainvälinen vehnäneuvosto voi kuitenkin myöntää yhden tai useamman lykkäyksen allekirjoittajahallitukselle, joka ei ole tallettanut ratifioimis- tai hyväksymiskirjaansa mainittuun päivään mennessä.

Pöytäkirjan 7 artikla koskee pöytäkirjaan liittymistä ja 8 artikla sen väliaikaista soveltamista. Pöytäkirjan 9 artikla koskee pöytäkirjan voimaantuloa ja artiklat 10, 11 ja 12 sisältävät tavanmukaisia loppumääräyksiä.

Elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämiseksi tehdyn pöytäkirjan 1 artikla on saman sisältöinen kuin vehnän kauppaa koskevan yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentä-

miseksi tehdyn pöytäkirjan 1 artikla. Pöytäkirjan 2 artiklassa luetellaan ne yleissopimuksen artiklat, joiden voimassaolo päättyy 1 päivänä heinäkuuta 1975. Tällaisia ovat yleissopimuksen kansainvälistä elintarvikeapua koskevan 2 artiklan 1—3 kappaleet. Vastaavat määräykset on otettu pöytäkirjan 3 artiklaan, jossa eri maiden elintarvikeapukiintiöt on lueteltu. Suomen osuus elintarvikeavusta on sama kuin ennenkin eli 14 000 metristä tonnia. Yleissopimuksen 3 artiklan 1 kappale, joka koskee elintarvikeapukomiteaa, on korvattu pöytäkirjan 4 artiklalla, jonka mukaan perustetaan elintarvikeapukomitea, jonka muodostavat pöytäkirjan osapuoliksi tulevat maat. Yleissopimuksen 6—14 artiklat, jotka koskevat yleissopimuksen allekirjoittamista, ratifiointia, liittymistä ja väliaikaista soveltamista sekä sisältävät myös muita loppumääräyksiä, lakkaavat niin ikään olemasta voimassa. Pöytäkirjan 5—12 artiklat vastaavat sisällöltään vehnän kauppaa koskevan yleissopimuksen voimassaolon edelleen jatkamisesta tehdyn pöytäkirjan määräyksiä, sisältäen tavanomaisia loppumääräyksiä.

Vuoden 1971 elintarvikeapua koskevan yleissopimuksen edellyttämien viljatoimitusten rahoittamiseksi on valtion vuoden 1975 tuloja menoarviossa varattu momentilla 24.20.66.4 elintarvikeapuohjelmiin 27 000 000 markkaa, josta 14 450 000 markkaa on tarkoitus käyttää viljatoimitusten rahoittamiseen. Kun satovuosi elintarvikeapusopimuksen mukaan päättyy 30 päivänä kesäkuuta, aiheuttaa vuoden 1971 elintarvikeapusopimuksen voimassaoloajan jatkaminen 30 päivään kesäkuuta 1976 sen, että pöytäkirjan ratifioiminen koskee eduskunnan budjettivaltaa vaatien siten tältä osin eduskunnan suostumuksen.

Koska Suomi ei ollut ratifioinut pöytäkirjoja 18 päivään kesäkuuta 1975 mennessä talletettiin Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan molempien pöytäkirjojen osalta niiden 8 artikloissa mainitut ilmoitukset väliaikaisesta soveltamisesta, minkä nojalla Suomea pidetään pöytäkirjojen väliaikaisena osapuolena siksi kunnes se tallettaa ratifioimisasiakirjansa. Kansainvälinen venhäneuvosto ja elintarvikeapukomitea myönsivät Suomelle pöytäkirjojen 6 artiklojen edellyttämän lykkäyksen ratifioimisasiakirjojen tallettamista varten 31 päivään joulukuuta 1975. Molemmat pöytäkirjat ovat tulleet lopullisesti voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1975 (9 artiklat).

Vuoden 1971 vehnän kauppaa koskeva yleissopimus sisältää ainoastaan hallinnollisia ja konsultatiivisia määräyksiä eikä aseta sopimuspuolille toimitus- tai ostovelvollisuuksia. Kun sanottu yleissopimus ja elintarvikeapua koskeva yleissopimus kuitenkin muodostavat yhdessä vuoden 1971 kansainvälisen vehnäsopimuksen, katsoo hallitus tarkoituksenmukaiseksi, että näiden yleissopimusten voimassaoloajan pidentämiseksi tehdyt pöytäkirjat esitetään eduskunnan hyväksyttäviksi yhtenä kokonaisuutena, kuten vuoden 1971 vehnäsopimuksen ja sen jatkamiseksi vuonna 1974 tehtyjen pöytäkirjojen osalta tapahtui.

Edellä olevan perusteella esitetään hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti,

että Eduskunta hyväksyisi ne vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen ja elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämiseksi tehtyjen pöytäkirjojen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

(Suomennos)

Vuoden 1971 kansainvälisen vehnäsopimuksen muodostavien vehnän kauppaa koskevan yleissopimuksen sekä elintarvikeapua koskevan yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämiseksi tehdyt PÖYTÄKIRJAT

Johdanto

Vuoden 1971 kansainvälisen vehnäsopimuksen muodostavien yleissopimusten voimassaoloajan edelleen pidentämiseksi tehtyjen pöytäkirjojen laatimiseksi pidetty konferenssi,

ottaen huomioon, että vuoden 1949 kansainvälinen vehnäsopimus tarkistettiin, uudistettiin tai sen voimassaoloaikaa pidennettiin vuosina 1953, 1956, 1959, 1962, 1965, 1966, 1967, 1968, 1971 ja 1974,

ottaen huomioon, että vuoden 1971 kansainvälinen vehnäsopimus, jonka muodostaa kaksi erillistä oikeudellista asiakirjaa, vehnän kauppaa koskeva vuoden 1971 yleissopimus sekä elintarvikeapua koskeva vuoden 1971 yleissopimus, joiden molempien voimassaoloaikaa pidettettiin pöytäkirjalla vuonna 1974, lakkaa olemasta voimassa 30 päivänä kesäkuuta 1975,

ovat laatineet, pöytäkirjat vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen sekä elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaolon edelleen pidentämiseksi.

PROTOCOLS for the further extension of the Wheat Ttrade Convention and Food Aid Convention constituting the International Wheat Agreement, 1971

Preamble

The Conference to establish the texts of the Protocols for the further extension of the Conventions constituting the International Wheat Agreement, 1971,

Considering that the International Wheat Agreement of 1949 was revised, renewed or extended in 1953, 1956, 1959, 1962, 1965, 1966, 1967, 1968, 1971 and 1974,

Considering that the International Wheat Agreement, 1971, consisting of two separate legal instruments, the Wheat Trade Convention, 1971 and the Food Aid Convention, 1971, both of which were extended by Protocol in 1974, will expire on 30 June 1975,

Has established the texts of Protocols for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971 and for the further extension of the Food Aid Convention, 1971.

Vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämiseksi tehty

PÖYTÄKIRJA

Tämän pöytäkirjan osapuolina olevat hallitukset,

ottaen huomioon, että vuoden 1971 kansainväliseen vehnäsopimukseen, jonka voimassaoloaikaa pidennettiin pöytäkirjalla vuonna 1974, kuuluvan vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen (josta jäljempänä käytetään nimitystä "yleissopimus") voimassaolo lakkaa 30 päivänä kesäkuuta 1975,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Yleissopimuksen voimassaoloajan pidentäminen, lakkaaminen ja lakkauttaminen

Tämän pöytäkirjan 2 artiklassa mainituin poikkeuksin yleissopimuksen voimassaolo jatkuu tämän pöytäkirjan osapuolten kesken 30 päivään kesäkuuta 1976 saakka, edellyttäen kuitenkin, että jos uusi vehnää koskeva kansainvälinen yleissopimus tulee voimaan ennen 30 päivää kesäkuuta 1976, tämä pöytäkirja on voimassa vain uuden sopimuksen voimaantulopäivään saakka.

2 artikla

Yleissopimuksen lakkautetut määräykset

1 päivästä heinäkuuta 1975 lukien seuraavien määräysten ei katsota enää olevan voimassa:

a) 19 artiklan 4 kappale;
b) 22—26 artiklat;
c) 27 artiklan 1 kappale;
d) 29—31 artiklat.

3 artikla

Määritelmät

Jokainen viittaus "hallitukseen" tai "hallituksiin" tässä pöytäkirjassa tarkoittaa myös Euroo-

PROTOCOL

for the further extension of the Wheat Ttrade Convention, 1971

The Governments party to this Protocol,

Considering that the Wheat Trade Convention, 1971 (hereinafter referred to as "the Convention") of the International Wheat Agreement, 1971, which was extended by Protocol in 1974, expires on 30 June 1975,

Have agreed as follows:

Article 1

Extension, expiry and termination of the Convention

Subject to the provisions of Article 2 of this Protocol, the Convention shall continue in force between the parties to this Protocol until 30 June 1976, provided that, if a new international agreement covering wheat enters into force before 30 June 1976, this Protocol shall remain in force only until the date of entry into force of the new agreement.

Article 2

Inoperative provisions of the Convention

The following provisions of the Convention shall be deemed to be inoperative with effect from 1 July 1975:

a) paragraph 4) of Article 19;
b) Articles 22 to 26 inclusive;
c) paragraph 1) of Article 27;
d) Articles 29 to 31 inclusive.

Article 3

Definition

Any reference in this Protocol to a "Government" or "Governments" shall be contrued as

pan Talousyhteisöä (josta jäljempänä käytetään nimitystä "Talousyhteisö"). Samoin jokaisen viittauksen jonkin hallituksen "allekirjoitukseen" tai "ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamiseen" tai "tilapäistä soveltamista koskevaan ilmoitukseen" tässä pöytäkirjassa katsotaan Talousyhteisön osalta käsittävän Talousyhteisön toimivaltaisen viranomaisen Talousyhteisön puolesta suorittaman allekirjoituksen tai ilmoituksen tilapäisestä soveltamisesta sekä Talousyhteisön menettelysääntöjen edellyttämän asiakirjan tallettamisen kansainvälisen sopimuksen tekemiseksi.

4 artikla

Rahoitus

Jokainen 7 artiklan 1 b kohdan mukaisesti tähän pöytäkirjaan liittyvän viejä- tai tuojajäsenen ensimmäisen maksuerän määrää neuvosto asianomaiselle jäsenelle annettavien äänien ja kuluvasta satovuodesta jäljellä olevan ajan perusteella, mutta toisille viejä- tai tuojajäsenille kuluvaksi satovuodeksi määrättyjä maksuja ei muuteta.

5 artikla

Allekirjoittaminen

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten Washingtonissa 25 päivästä maaliskuuta 1975 lukien 14 päivään huhtikuuta 1975 niiden maiden hallituksille, jotka ovat pöytäkirjalla pidennetyn yleissopimuksen osapuolia tai jotka 25 päivänä maaliskuuta 1975 katsotaan pöytäkirjalla pidennetyn yleissopimuksen väliaikaisiksi osapuoliksi tai jotka ovat Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön ((IAEA) jäseniä ja ovat lueteltuina yleissopimuksen A tai B liitteessä.

6 artikla

Ratifiointi ja hyväksyminen

Jokaisen allekirjoittajahallituksen on valtiosääntönsä mukaisesti ratifioitava tai hyväksyttävä tämä pöytäkirja. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan viimeistään 18 päivänä kesäkuuta 1975. Neuvosto voi kuitenkin myön-

including a reference to the European Economic Community (hereinafter referred to as "the Community"). Accordingly, any reference in this Protocol to "signature" or to the "deposit of instruments of ratification, acceptance, approval or conclusion" or "an instrument of accession" or a "declaration of provisional application" by a Government shall, in the case of the Community be construed as including signature or declaration of provisional application on behalf of the Community by its competent authority and the deposit of the instrument required by the institutional procedures of the Community to be deposited for the conclusion of an international agreement.

Article 4

Finance

The initial contribution of any exporting or importing member acceding to this Protocol under paragraph 1) b) of Article 7 thereof, shall be assessed by the Council on the basis of the votes to be distributed to it and the period remaining in the current crop year, but the assessments made upon other exporting and importing members for the current crop year shall not be altered.

Article 5

Signature

This Protocol shall be open for signature in Washington from 25 March 1975 until and including 14 April 1975 by Governments of countries party to the Convention as extended by Protocol, or which are provisionally regarded as party to the Convention as extended by Protocol, on 25 March 1975, or which are members of the United Nations, of its specialized agencies or of the International Atomic Energy Agency, and are listed in Annex A or Annex B to the Convention.

Article 6

Ratification, acceptance, approval or conclusion

This Protocol shall be subject to ratification, acceptance, approval or conclusion by each signatory Government in accordance with its respective constitutional or institutional procedures. Instruments of ratification, acceptance, approval or conclusion shall be deposited with

tää yhden tai useamman lykkäyksen allekirjoittajahallitukselle, joka ei ole tallettanut ratifioimis- tai hyväksymiskirjaansa mainittuun päivään mennessä.

7 artikla

Liittyminen

1. Tämä pöytäkirja on avoinna liittymistä varten

a) 18 päivään kesäkuuta 1975 saakka kaikkien niiden jäsenten hallituksille, jotka on lueteltu yleissopimuksen A tai B liitteessä. Neuvosto voi kuitenkin myöntää yhden tai useamman lykkäyksen hallitukselle, joka ei ole sanottuun päivään mennessä tallettanut liittymiskirjaansa, ja

b) 18 päivän kesäkuuta 1975 jälkeen kaikille Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenten hallituksille neuvoston vähintään kahdella kolmasosalla viejäjäsenten ja kahdella kolmasosalla tuojajäsenten äänistä tekemällä päätöksellä sopivaksi katsomin ehdoin.

2. Liittyminen tapahtuu tallettamalla liittymiskirja Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan.

3. Milloin yleissopimuksen tai tämän pöytäkirjan täytäntöönpanemisen yhteydessä viitataan yleissopimuksen A tai B liitteessä lueteltuihin jäseniin, katsotaan jokaisen jäsenen, jonka hallitus on neuvoston määräämin ehdoin liittynyt yleissopimukseen tai tämän artiklan 1 b kohdan mukaisesti tähän pöytäkirjaan, olevan asianomaisessa liitteessä lueteltu.

8 artikla

Väliaikainen soveltaminen

Jokainen allekirjoittajahallitus voi tallettaa Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan ilmoituksen tämän pöytäkirjan väliaikaisesta soveltamisesta. Samoin mikä tahansa muu hallitus, joka täyttää edellytykset tämän pöytäkirjan allekirjoittamiseksi tai jonka liittymisanomuksen neuvosto on hyväksynyt, voi tallettaa väliaikaista soveltamista koskevan ilmoituksen Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan. Jokainen hallitus, joka tallettaa tällaisen ilmoi-

the Government of the United States of America not later than 18 June 1975, except that the Council may grant one or more extensions of time to any signatory Government that has not deposited its instrument of ratification, acceptance, approval or conclusion by that date.

Article 7

Accession

1. This Protocol shall be open for accession:

a) until 18 June 1975 by the Government of any member listed in Annex A or B to the Convention as of that date, except that the Council may grant one or more extensions of time to any Government that has not deposited its instruments by that date, and

b) after 18 June 1975 by the Government of any member of the United Nations, of its specialized agencies or of the International Atomic Energy upon such conditions as the Council considers appropriate by not less than two-thirds of the votes cast by exporting members and two-thirds of the votes cast by importing members.

2. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Government of the United States of America.

3. Where, for the purposes of the operation of the Convention and this Protocol, reference is made to members listed in Annex A or B to the Convention, any member the Government of which has acceded to the Convention on conditions prescribed by the Council, or to this Protocol in accordance with paragraph 1 b) of this Article, shall be deemed to be listed in the appropriate Annex.

Article 8

Provisional application

Any signatory Government may deposit with the Government of the United States of America a declaration of provisional application of this Protocol. Any other Government eligible to sign this Protocol or whose application for accession is approved by the Council may also deposit with the Government of the United States of America a declaration of provisional application. Any Government depositing such a declaration shall provisionally

tuksen, soveltaa väliaikaisesti tätä pöytäkirjaa ja sitä pidetään tämän pöytäkirjan väliaikaisena osapuolena.

9 artikla

Voimaantulo

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan seuraavasti niiden hallitusten osalta, jotka ovat 18 päivään kesäkuuta 1975 mennessä tallettaneet ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tai ilmoituksena väliakaisesta soveltamisesta tämän pöytäkirjan 6, 7 ja 8 artiklan mukaisesti:

a) 19 päivänä kesäkuuta 1975 yleissopimuksen kaikkien määräysten paitsi 3—9 artiklan ja 21 artiklan osalta, sekä

b) 1 päivänä heinäkuuta 1975 yleissopimuksen 3—9 artiklan ja 21 artiklan osalta,

mikäli viejäjäsenten hallitukset, jotka edustavat vähintään 60 prosenttia A liitteessä mainitusta äänimäärästä, sekä tuojajäsenten hallitukset, jotka edustavat vähintään 50 prosenttia B liitteessä mainitusta äänimäärästä tai jotka olisivat edustaneet näitä äänimääriä, jos ne olisivat olleet yleissopimuksen osapuolia 18 päivänä kesäkuuta 1975, ovat viimeistään 18 päivänä kesäkuuta 1975 tallettaneet ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tai ilmoituksen väliaikaisesta soveltamisesta.

2. Niiden hallitusten osalta, jotka tallettavat ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tämän pöytäkirjan asianomaisten määräysten mukaisesti 19 päivän kesäkuuta 1975 jälkeen, tämä pöytäkirja tulee voimaan asiakirjan talletttamispäivänä. Pöytäkirja ei kuitenkaan näiden hallitusten kohdalta tule voimaan miltään osin, ennen kuin asianomainen osa on muiden hallitusten kohdalta tullut voimaan tämän artiklan 1 tai 3 kappaleen mukaisesti.

3. Mikäli tämä pöytäkirja ei tule voimaan tämän artiklan mukaisesti, voivat ne osapuolet, jotka ovat tallettaneet ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tai ilmoituksen väliaikaisesta soveltamisesta keskenään päättää, että pöytäkirja niiden kohdalta tulee voimaan.

apply this Protocol and be provisionally regarded as a party thereto.

Article 9

Entry into force

1. This Protocol shall enter into force among those Governments which have deposited instruments of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession, or declarations of provisional application, in accordance with Articles 6, 7 and 8 of this Protocol by 18 June 1975, as follows:

a) on 19 June 1975, with respect to all provisions of the Convention other than Articles 3 to 9 inclusive and Article 21, and

b) on 1 July 1975, with respect to Articles 3 to 9 inclusive, and Article 21 of the Convention,

if such instruments of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession, or declarations of provisional application have been deposited not later than 18 June 1975 on behalf of Governments representing exporting members which held at least 60 per cent of the votes set out in Annex A and representing importing members which held at least 50 per cent of the votes set out in Annex B, or would have held such votes respectively if they had been parties to the Convention on that date.

2. This Protocol shall enter into force for any Government that deposits an instrument of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession after 19 June 1975 in accordance with the relevant provisions of this Protocol, on the date of such deposit, except that no part of it shall enter into force for such a Government until that part enters into force for other Governments under paragraph 1) or 3) of this Article.

3. If this Protocol does not enter into force in accordance with paragraph 1) of this Article, the Governments which have deposited instruments of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession, or declarations of provisional application, may decide by mutual consent that it shall enter into force among those Governments that have deposited instruments of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession, or declarations of provisional application.

10 artikla

Tallettajahallituksen ilmoitukset

Tallettajahallituksena Amerikan Yhdysvaltojen hallitus ilmoittaa kaikille allekirjoittaja- ja liittyjäosapuolille jokaisesta tämän pöytäkirjan allekirjoittamisesta, ratifioinnista, hyväksymisestä, väliaikaisesta soveltamisesta ja siihen liittymisestä sekä kaikista yleissopimuksen 27 artiklan ja 28 artiklan mukaisesti tehdyistä ilmoituksista.

Article 10

Notification by depositary Government

The Government of the United States of America as the depositary Government shall notify all signatory and acceding Governments of each signature, ratification, acceptance, approval, conclusion, provisional application of, and accession to, this Protocol, as well as of each notification and notice received under Article 27 of the Convention and each declaration and notification received under Article 28 of the Convention.

11 artikla

Pöytäkirjan oikeaksi todistettu jäljennös

Mahdollisimman pian tämän pöytäkirjan lopullisen voimaantulon jälkeen tallettajahallitus toimittaa oikeaksi todistetut englannin-, espanjan-, ranskan- ja venäjänkieliset jäljennökset tästä pöytäkirjasta Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaista rekisteröintiä varten. Myös kaikista tähän pöytäkirjaan tehdyistä muutoksista on ilmoitettava.

Article 11

Certified copy of the Protocol

As soon as possible after the definitive entry into force of this Protocol, the depositary Government shall send a certified copy of this Protocol in the English, French, Russian and Spanish languages to the Secretary-General of the United Nations for registration in accordance with Article 102 of the Charter of the United Nations. Any amendments to this Protocol shall likewise be communicated.

12 artikla

Johdannon suhde pöytäkirjaan

Tämä pöytäkirja sisältää vuoden 1971 kansainvälisen vehnäsopimuksen edelleen pidentämistä koskevien pöytäkirjojen johdannon.

Article 12

Relationship of Preamble to Protocol

This Protocol includes the Preamble to the Protocols for the further extension of the International Wheat Agreement, 1971.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet edustajat asianmukaisesti hallitustensa tai viranomaisten siihen valtuuttamina ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan nimensä kohdalle merkittynä päivänä.

Tämän pöytäkirjan englannin-, espanjan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Alkuperäiskappaleet talletetaan Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan, joka toimittaa niistä oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille allekirjoittaja- ja liittyjähallituksille sekä neuvoston toimeenpanevalle sihteerille.

In witness whereof the undersigned, having been duly authorized to this effect by their respective Governments or authorities, have signed this Protocol on the dates appearing opposite their signatures.

The texts of this Protocol in the English, French, Russian and Spanish languages shall be equally authentic. The originals shall be deposited with the Government of the United States of America, which shall transmit certified copies thereof to each signatory and acceding party and to the Executive Secretary of the Council.

Elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämiseksi tehty

PÖYTÄKIRJA

Tämän pöytäkirjan osapuolet,

ottaen huomioon, että vuoden 1971 kansainväliseen vehnäsopimukseen, jonka voimassaoloaikaa pidennettiin pöytäkirjalla vuonna 1974, kuuluvan elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen (josta jäljempänä käytetään nimitystä, "yleissopimus") voimassaolo lakkaa 30 päivänä kesäkuuta 1975,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Yleissopimuksen voimassaoloajan pidentäminen, lakkaaminen ja lakkauttaminen

Tämän pöytäkirjan 2 artiklassa mainituin poikkeuksin yleissopimus on voimassa tämän pöytäkirjan osapuolten kesken 30 päivään kesäkuuta 1976 saakka edellyttäen kuitenkin, että jos laaditaan uusi elintarvikeapua koskeva yleissopimus, joka tulee voimaan ennen 30 päivää kesäkuuta 1976, tämä pöytäkirja on voimassa vain uuden sopimuksen voimaantulopäivään saakka.

2 artikla

Yleissopimuksen lakkautetut artiklat

Yleissopimuksen 2 artiklan 1, 2 ja 3 kappaleen, 3 artiklan 1 kappaleen sekä 6—14 artiklojen ei katsota 1 päivästä heinäkuuta 1975 lukien olevan voimassa.

3 artikla

Kansainvälinen elintarvikeapu

1. Tämän pöytäkirjan osapuolet sopivat siitä, että ne antavat elintarvikeapuna kehitysmaille vuosittain vähintään 2 kappaleessa mai-

PROTOCOL

for the further Extension of the Food Aid Convention, 1971

The parties to this Protocol,

Considering that the Food Aid Convention, 1971 (hereinafter referred to as "the Convention") of the International Wheat Agreement, 1971, which was extended by Protocol in 1974, expires on 30 June 1975,

Have agreed as follows:

Article 1

Extension, expiry and termination of the Convention

Subject to the provisions of Article 2 of this Protocol, the Convention shall continue in force between the parties to this Protocol until 30 June 1976, provided that, if a new agreement covering food aid enters into force before 30 June 1976 this Protocol shall remain in force only until the date of entry into force of the new agreement.

Article 2

Inoperative provisions of the Convention

The provisions of paragraph 1), 2) and 3) of Article 2, of paragraph 1) of Article 3, and of Articles 6 to 14, inclusive, of the Convention shall be deemed to be inoperative with effect from 1 July 1975.

Article 3

International food aid

1. The parties to this Protocol agree to contribute as food aid to the developing countries, wheat, coarse grains or products

nitun määrän ihmisravinnoksi sopivaa, lajiltaan ja laadultaan hyväksyttävää vehnää karkeina jyvinä tai niistä valmistettuina tuotteina tai näitä vastaavan rahasuorituksen.

2. Jokaisen tämän pöytäkirjan osapuolen vuotuisen osuuden vähimmäismäärä on määrätty seuraavasti:

	Metristä tonnia
Amerikan Yhdysvallat	1 890 000
Argentiina	23 000
Australia	225 000
Japani	225 000
Kanada	495 000
Ruotsi	35 000
Suomi	14 000
Sveitsi	32 000

3. Tämän pöytäkirjan täytäntöönpanemiseksi jokaisen maan, joka on 5 artiklan 2 kappaleen mukaisesti allekirjoittanut tämän pöytäkirjan tai 7 artiklan asianomaisten määräysten mukaisesti siihen liittynyt, katsotaan olevan tämän pöytäkirjan 3 artiklan 2 kappaleessa lueteltuna yhdessä tämän pöytäkirjan 5 tai 7 artiklan määräysten mukaisesti asianomaiselle maalle määrätyn vähimmäisosuuden kanssa.

derived therefrom, suitable for human consumption and of an acceptable type and quality, or the cash equivalent thereof, in the minimum annual amounts specified in paragraph 2) below.

2. The minimum annual contribution of each party to this Protocol is fixed as follows:

	Metric tons
Argentina	23 000
Australia	225 000
Canada	495 000
Finland	14 000
Japan	225 000
Sweden	35 000
Switzerland	32 000
United States of America	1 890 000

3. For the purpose of the operation of this Protocol, any party which has signed this Protocol pursuant to paragraph 2) of Article 5 thereof, or which has acceded to this Protocol pursuant to the appropriate provisions of Article 7 thereof, shall be deemed to be listed in paragraph 2) of Article 3 of this Protocol together with the minimum contribution of such party as determined in accordance with the relevant provisions of Article 5 or Article 7 of this Protocol.

4 artikla

Elintarvikeapukomitea

Perustetaan elintarvikeapukomitea, jonka muodostavat tämän pöytäkirjan 3 artiklan 2 kappaleessa luetellut sekä muut tämän pöytäkirjan osapuoliksi tulevat maat. Komitea nimittää itselleen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Article 4

Food Aid Committee

There shall be established a Food Aid Committee whose membership shall consist of the parties listed in paragraph 2) of Article 3 of this Protocol and of those others that become parties to this Protocol. The Committee shall appoint a Chairman and a Vice-Chairman.

5 artikla

Allekirjoittaminen

1. Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten Washingtonissa 25 päivästä maaliskuuta 1975 lukien 14 päivään huhtikuuta 1975 Amerikan Yhdysvaltojen, Argentiinan, Australian, Japanin, Kanadan, Ruotsin, Suomen ja Sveitsin hallituksille, edellyttäen että ne allekirjoittavat sekä tämän pöytäkirjan että myös vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämisestä tehdyn pöytäkirjan.

Article 5

Signature

1. This Protocol shall be open for signature in Washington from 25 March 1975 until and including 14 April 1975 by the Governments of Argentina, Australia, Canada, Finland, Japan, Sweden, Switzerland and the United States of America, provided that they sign both this Protocol and the Protocol for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971.

2. Tämä pöytäkirja on samoin ehdoin avoinna allekirjoittamista varten elintarvikeapua koskevan vuoden 1967 yleissopimuksen tai voimassaoloaikansa puolesta pöytäkirjalla pidennetyn, elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen osapuolille sekä maille, joiden katsotaan olevan voimassaoloaikansa puolesta pöytäkirjalla pidennetyn, elintarvikeapua koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen väliaikaisia osapuolia ja joita ei ole mainittu tämän artiklan 1 kappaleessa, edellyttäen että niiden osuus on ainakin elintarvikeapua koskevassa vuoden 1967 yleissopimuksessa tai vastaavasti voimassaoloaikansa puolesta pöytäkirjalla pidennetyssä vuoden 1971 yleissopimuksessa sovitun suuruinen.

2. This Protocol shall also be open for signature, on the same conditions, to parties to the Food Aid Convention, 1967 or to the Food Aid Convention, 1971 as extended by Protocol, and to those provisionally regarded as parties to the Food Aid Convention, 1971 as extended by Protocol, which are not enumerated in paragraph 1) of this Article, provided that their contribution is at least equal to that which they agreed to make in the Food Aid Convention, 1967 or, subsequently, in the Food Aid Convention, 1971 as extended by Protocol.

6 artikla

Ratifiointi ja hyväksyminen

Jokaisen allekirjoittajahallituksen on valtiosääntönsä mukaisesti ratifioitava tai hyväksyttävä tämä pöytäkirja edellyttäen kuitenkin, että nämä hallitukset myös ratifioivat tai hyväksyvät vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämisestä tehdyn pöytäkirjan. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan viimeistään 18 päivänä kesäkuuta 1975. Elintarvikeapukomitea voi kuitenkin myöntää yhden tai useamman lykkäyksen allekirjoittajahallitukselle, joka ei ole tallettanut ratifioimis- tai hyväksymiskirjaansa mainittuun päivään mennessä.

Article 6

Ratification, acceptance, approval or conclusion

This Protocol shall be subject to ratification, acceptance, approval or conclusion by each signatory in accordance with its constitutional or institutional procedures, provided that it also ratifies, accepts, approves or concludes the Protocol for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971. Instruments of ratification, acceptance, approval or conclusion shall be deposited with the Government of the United States of America not later than 18 June 1975, except that the Food Aid Committee may grant one or more extensions of time to any signatory that has not deposited its instrument of ratification, acceptance, approval or conclusion by that date.

7 artikla

Liittyminen

1. Tämä pöytäkirja on avoinna liittymistä varten jokaiselle tämän pöytäkirjan 5 artiklassa mainitulle osapuolelle, edellyttäen kuitenkin, että se liittyy myös vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämisestä tehtyyn pöytäkirjaan. 5 artiklan 2 kappaleessa mainittujen osapuolten kohdalla edellytetään lisäksi, että näiden osuus on vähintään elintarvikeapua koskevassa vuoden 1967 yleissopimuksessa tai vastaavasti voimassaoloaikansa puolesta pöytäkirjalla pidennetyssä vuoden 1971 yleissopimuksessa sovitun suuruinen. Tämän kappaleen mukaiset liittymiskirjat on talletettava viimeistään 18 päivänä kesäkuuta 1975. Elintarvikeapukomitea voi kui-

Article 7

Acession

1. This Protocol shall be open for accession by any party referred to in Article 5 of this Protocol, provided it also accedes to the Protocol for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971 and provided further that in the case of parties referred to in paragraph 2) of Article 5 their contribution is at least equal to that which they agreed to make in the Food Aid Convention, 1967 or, subsequently, in the Food Aid Convention, 1971 as extended by Protocol. Instruments of accession under this paragraph shall be deposited not later than 18 June 1975, except that the Food Aid Committee may grant one or more extensions of time to any party that

tenkin myöntää yhden tai useamman lykkäyksen osapuolelle joka ei mainittuun päivään mennessä ole tallettanut liittymiskirjaansa.

2. Elintarvikeapukomitea voi sopiviksi katsomillaan ehdoilla hyväksyä tämän pöytäkirjan antajaosapuoleksi jokaisen Yhdistyneiden Kansakuntien, sen erityisjärjestöjen tai Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaan hallituksen, edellyttäen kuitenkin, että asianomainen hallitus samanaikaisesti liittyy vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämisestä tehtyyn pöytäkirjaan, mikäli se ei vielä ole sen osapuoli.

3. Liittyminen tapahtuu tallettamalla liittymiskirja Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan.

has not deposited its instrument of accession by that date.

2. The Food Aid Committee may approve accession to this Protocol, as a donor, by the Government of any member of the United Nations, of its specialized agencies or of the International Atomic Energy Agency, on such conditions as the Food Aid Committee considers appropriate, provided that the Government also accedes at the same time to the Protocol for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971, if not already a party to it.

3. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Government of the United States of America.

8 artikla

Väliaikainen soveltaminen

Jokainen 5 artiklassa mainittu osapuoli voi tallettaa ilmoituksen tämän pöytäkirjan väliaikaisesta soveltamisesta Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan edellyttäen kuitenkin, että asianomainen hallitus myös tallettaa ilmoituksen vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämisestä tehdyn pöytäkirjan väliaikaisesta soveltamisesta. Jokainen muu osapuoli, jonka jäsenanomus on hyväksytty, voi niinikään tallettaa Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan ilmoituksen väliaikaisesta soveltamisesta edellyttäen, että osapuoli tallettaa myös ilmoituksen vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämisestä tehdyn pöytäkirjan väliaikaisesta soveltamisesta, ellei se jo ole sanotun pöytäkirjan osapuoli tai ole jo tallettanut ilmoitusta väliaikaisesta soveltamisesta sanotun pöytäkirjan osalta. Jokaisen sellaisen ilmoituksen tallettaneen hallituksen tulee soveltaa tätä pöytäkirjaa väliaikaisesti ja sitä pidetään sen väliaikaisena osapuolena.

Article 8

Provisional application

Any party referred to in Article 5 of this Protocol may deposit with the Government of the United States of America a declaration of provisional application of this Protocol, provided it also deposits a declaration of provisional application of the Protocol for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971. Any other party whose application for accession is approved may also deposit with the Government of the United States of America a declaration of provisional application of the Protocol for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971, unless it is already a party to that Protocol or has already deposited a declaration of provisional application of that Protocol. Any such party depositing such a declaration shall provisionally apply this Protocol and be provisionally regarded as a party thereto.

9 artikla

Voimaantulo

1. Niiden hallitusten osalta, jotka ovat tallettaneet ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa, tämä pöytäkirja tulee voimaan

Article 9

Entry into force

1. This Protocol shall enter into force for those parties that have deposited instruments of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession

a) 19 päivänä kesäkuuta 1975 kaikkien muiden määräysten paitsi yleissopimuksen 2 artiklan ja pöytäkirjan 3 artiklan osalta, sekä

b) 1 päivänä heinäkuuta 1975 yleissopimuksen 2 artiklan ja pöytäkirjan 3 artiklan osalta

edellyttäen, että jokainen 5 artiklan 1 kappaleessa lueteltu hallitus on tallettanut mainitun asiakirjan tai ilmoituksen väliaikaisesta soveltamisesta 18 päivään kesäkuuta 1975 mennessä ja että vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämisestä tehty pöytäkirja on voimassa. Jokaisen muun osapuolen kohdalla, joka tallettaa ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tämän pöytäkirjan voimaantulon jälkeen, tämä pöytäkirja tulee voimaan asiakirjan tallettamispäivänä.

2. Mikäli tämä pöytäkirja ei tule voimaan tämän artiklan 1 kappaleen määräysten mukaisesti, voivat ne osapuolet, jotka ovat 19 päivään kesäkuuta 1975 mennessä tallettaneet ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tai ilmoituksen väliaikaisesta soveltamisesta, keskenään päättää, että se niiden kohdalta tulee voimaan, edellyttäen että vehnän kauppaa koskevan vuoden 1971 yleissopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämisestä tehty pöytäkirja on voimassa, tai ne voivat ryhtyä muihin tarpeellisiksi katsomiinsa toimenpiteisiin.

a) on 19 June 1975 with respect to all provisions other than Article 2 of the Convention and Article 3 of the Protocol, and

b) on 1 July 1975 with respect to Article 2 of the Convention and Article 3 of the Protocol

provided that all Governments listed in paragraph 1) of Article 5 of this Protocol have deposited such instruments or a declaration of provisional application by 18 June 1975 and that the Protocol for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971 is in force. For any other party that deposits an instrument of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession after the entry into force of the Protocol, this Protocol shall enter into force on the date of such deposit.

2. If this Protocol does not enter into force in accordance with the provisions of paragraph 1) of this Article, the parties which by 19 June 1975 have deposited instruments of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession, or declarations of provisional application may decide by mutual consent that it shall enter into force among those parties that have deposited instruments of ratification, acceptance, approval, conclusion or accession, or declarations of provisional application, provided that the Protocol for the further extension of the Wheat Trade Convention, 1971 is in force, or they may take whatever other action they consider the situation requires.

10 artikla

Tallettajahallituksen ilmoitukset

Tallettajahallituksena oleva Amerikan Yhdysvaltojen hallitus ilmoittaa kaikille allekirjoittajaja liittyjäosapuolille jokaisesta tämän pöytäkirjan allekirjoituksesta, ratifioinnista, hyväksymisestä ja väliaikaisesta soveltamisesta sekä pöytäkirjaan liittymisestä.

Article 10

Notification by depositary Government

The Government of the United States of America as the depositary Government shall notify all signatory and acceding parties of each signature, ratification, acceptance, approval, conclusion, provisional application of, and accession to this Protocol.

11 artikla

Pöytäkirjan oikeaksi todistettu jäljennös

Mahdollisimman pian tämän pöytäkirjan lopullisen voimaantulon jälkeen tallettajahallitus toimittaa oikeaksi todistetut englannin-, espanjan-, ranskan- ja venäjänkieliset jäljennökset tästä pöytäkirjasta Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaista rekisteröintiä

Article 11

Certified copy of the Protocol

As soon as possible after the definitive entry into force of this Protocol, the depositary Government shall send a certified copy of this Protocol in the English, French, Russian and Spanish languages to the Secretary-General of the United Nations for registration in accordance with Article 102 of the Charter of the

varten. Kaikista tämän pöytäkirjan muutoksista on samoin ilmoitettava.

United Nations. Any amendments to this Protocol shall likewise be communicated.

12 artikla

Johdannon suhde pöytäkirjaan

Tämä pöytäkirja sisältää vuoden 1971 kansainväliseen vehnäsopimuksen voimassaoloajan edelleen pidentämistä koskevien pöytäkirjojen johdannon.

Article 12

Relationship of Preamble to Protocol

This Protocol includes the Preamble to the Protocols for the further extension of the International Wheat Agreement, 1971.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, hallitustensa tai viranomaistensa asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan nimiensä kohdalle merkittynä päivänä.

In witness whereof the undersigned, having been duly authorized to this effect by their respective Governments or authorities, have signed this Protocol on the dates appearing opposite their signatures.

Tämän pöytäkirjan englannin-, espanjan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset. Alkuperäiskappaleet talletetaan Amerikan Yhdysvaltojen hallituksen huostaan, joka toimittaa niistä oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille allekirjoitaja- ja liittyjähallituksille.

The texts of this Protocol in the English, French, Russian and Spanish languages shall be equally authentic. The originals shall be deposited with the Government of the United States of America, which shall transmit certified copies thereof to each signatory and acceding party.

Hallituksen esitys Eduskunnalle ehdollista rangaistusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Ehdollinen rangaistus tuli osaksi Suomen rikosoikeudellista seuraamusjärjestelmää lähes 60 vuotta sitten annetulla lailla ehdollisesta rangaistustuomiosta (20. 6. 1918/44). Tämä seuraamus oli tarkoitettu tilapäisrikollisille, jotka tuomittiin suhteellisen lyhyisiin rangaistuksiin. Lain pääperiaatteet näkyvät alkuperäisessä muodossaan vieläkin voimassa olevista 1 ja 3 §:stä. Enintään yhden vuoden pituinen vapausrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jos voidaan olettaa, että tuomittu ojentuu, vaikka rangaistusta ei pantaisikaan täytäntöön.

Ehdollisen rangaistuksen merkitys on nykyisen käsityksen mukaan suurempi kuin lakia säädettäessä. Vapausrangaistuksen suorittaminen suljetussa laitoksessa voi vaikuttaa hyvinkin epäedullisesti tuomitun vastaiseen elämään. Tällaisia haittoja ehdollinen rangaistus ei yleensä aiheuta. Sitä paitsi se säästää kustannuksia yhteiskunnalta.

Meillä voimassa oleva ehdollisen rangaistuksen järjestelmä poikkeaa jossakin määrin eräiden muiden maiden järjestelmistä. Niinpä siihen ei kuulu mahdollisuutta järjestää tuomitulle valvontaa muulloin kuin rikoksentekijän ollessa 21 vuotta nuorempi. Ehdollisen vapausrangaistuksen pituus (ja sakkorangaistuksen määrä) vahvistetaan tuomiossa tarkasti sen varalta, että rangaistus myöhemmin tulisi pantavaksi täytäntöön. Joissakin maissa rangaistus vahvistetaan vasta määrättäessä ehdollinen tuomio täytäntöönpantavaksi. Suomessa käytössä oleva järjestelmä on sikäli edullisempi, että seuraamuksesta päättävä tuomioistuin on tutkinut asian muiltakin osin.

Ehdollisen rangaistuksen yleisestävää vaikutusta pidetään heikompana kuin ehdottoman vapausrangaistuksen. Erityisestävyydeltään ehdollinen rangaistus niin kuin avoseuraamukset yleensäkin lienee useimmiten ehdotonta vapausrangaistusta tarkoituksenmukaisempi.

Laitosrangaistuksen suorittaneen mahdollisuudet sopeutua uudelleen yhteiskuntaan ovat usein vähäisemmät kuin avoseuraamukseen tuomitun, mikä helpommin johtaa uuden rikoksen tekemiseen. Erityisestävyyden kannalta olisi siis perusteltua pyrkiä käyttämään nykyistä enemmän seuraamuksia, jotka pannaan täytäntöön vapaudessa. Yleisestävyyden vaatimukset rajoittavat kuitenkin ehdollisten rangaistusten käyttöä.

Kaikista vapausrangaistuksista tuomitaan ehdollisina noin kolmasosa. Koko sodanjälkeisenä aikana osuus ei ole paljonkaan vaihdellut. Ehdollisen rangaistuksen käyttöä koskevista tilastoista voidaan esittää seuraavat tiedot:

Taulukko 1. Ensimmäisessä oikeusasteessa ehdolliseen vapausrangaistukseen tuomittujen prosentuaalinen osuus kolmivuotiskausittain v. 1950—1970 sekä vuosina 1971 ja 1972.

	Vapausrangaistukseen tuomitut N	Niistä ehdollisia %
1950—1952	25 526	31
1953—1955	24 596	32
1956—1958	21 511	38
1959—1961	33 984	34
1962—1964	37 161	32
1965—1967	41 927	30
1968—1970	44 002	33
1971	20 364	35
1972	20 233	38

Taulukko 2. Ehdollisten vapausrangaistusten käyttö ikäryhmittäin ensimmäisessä oikeusasteessa vuonna 1972.

	Vapausrangaistukseen tuomitut	Niistä ehdollisia	
Ikä	N	N	%
15—17	2 220	1 608	72
18—20	3 800	1 947	51
21—	14 213	4 229	30
Kaikki	20 233	7 784	38

Taulukko 3. Ehdollisen vapausrangaistuksen käyttö rikosryhmittäin ensimmäisessä oikeusasteessa vuonna 1972.

Rikosryhmä	Vapausrangaistukseen tuomitut N	Niistä ehdollisia %
Varkausrikokset	6 181	38
Muut omaisuusrikokset	2 259	34
Väkivaltarikokset	1 038	39
Rattijuopumus	7 892	38
Muut rikokset	2 863	44
Kaikki	20 233	38

Ehdollista rangaistusta käytetään, niin kuin asianmukaista onkin, huomattavasti enemmän nuorille rikoksentekijöille tuomittavana seuraamuksena kuin täysi-ikäisille. Lähes kolme neljäsosaa alle 18-vuotiaille tuomituista rangaistuksista on määrätty ehdollisiksi, mutta 21-vuotiaille ja sitä vanhemmille tuomituista rangaistuksista vain vajaa kolmasosa. 18—20-vuotiaiden rangaistuksista puolet on ollut ehdollisia.

Rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmämme mukaan ensikertaiseen rikoksentekijään pyritään soveltamaan lievempiä ja useampikertaiseen ankarampia seuraamuksia. Ilmi tulleesta rikoksesta aiheutuvat tutkinta- ja syyttäjäviranomaisten sekä tuomioistuinten määräämät seuraamukset voidaan jakaa ankaruuden mukaan pääpiirtein seuraavasti:

1. Toimenpiteistä luopuminen esitutkintavaiheessa (poliisimies voi jättää ilmoituksen rikoksesta tekemättä tai syyttäjä siitä syyttämättä).
2. Toimenpiteistä luopuminen tuomioistuinkäsittelyssä (tuomitsematta jättäminen, joka yleensä perustuu joko rikoksen vähäpätöisyyteen tai tekijän nuoruuteen).
3. Rangaistuksen tuomitseminen, mutta sen määrääminen ehdolliseksi.
4. Rangaistuksen tuomitseminen ehdottomana sakko- tai vankeusrangaistuksena; tähän voidaan rinnastaa ehdollisen tuomion määrääminen täytäntöönpantavaksi.

Rikoslain 6 luvun säännökset edellyttävät seuraamusten koventamista, jos tuomittu on rikoksen uusija. Rangaistuksen täytäntöönpanossakin saavat uusijat odottaa ehdonalaiseen vapauteen pääsyä yleensä kauemmin kuin ensikertaiset.

Varsinaisen rangaistusseuraamuksen ohella rikoksesta voi koitua muita oikeudellisesti säänneltyjä seuraamuksia, esimerkiksi vahingonkorvausvelvollisuus, menettämisseuraamus, liikennerikosasiassa ajokielto, joskus jopa elinkeinon menetyskin. Lisäksi tulevat oikeudellisesti lähes täysin sääntelemättömät rikoksen seuraamukset, esimerkiksi rikoksentekijän omaisille koituvat haitat, asunnon ja työpaikan menettäminen, koulutusmahdollisuuksien menettäminen. Näitä seuraamuksia, jotka voivat olla tuntuviakin, ei yleensä oteta huomioon rikosoikeudellisia seuraamuksia harkittaessa.

Voimassa oleva laki ehdollisesta rangaistustuomiosta asettaa melko ahtaat rajat rangaistuksen määräämiselle ehdolliseksi. Ehdollisesta rangaistustuomiosta annetun lain muuttamisesta 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetun lain (619/74) mukaan edellytyksiä jonkin verran väljennettiin. Tämä laki tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1975. Aikaisemmassa laissa ollut ehdollisen tuomion käyttämisen este, aikaisemmin tuomitun rangaistuksen kärsiminen viiden vuoden aikana ennen rikoksen tekemistä, on jäänyt uudesta laista pois. Uuden lain mukaan ehdollista tuomiota ei saa käyttää, jos syytetty rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden viiden vuoden aikana on tuomittu yli yhden vuoden vankeusrangaistukseen. Samalla on korotettu sitä rajaa, joka velvoittaa tuomioistuimen määräämään aikaisemman ehdollisen tuomion uuden rangaistuksen johdosta pantavaksi täytäntöön, kolmesta kuukaudesta yhteen vuoteen vankeutta.

Tämä esitys liittyy laajempaan vaiheittain toteutettavaksi suunniteltuun rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän uudistukseen. Toisessa vaiheessa tulisivat uudistettaviksi sakkorangaistusta ja nuorille rikoksentekijöille tarkoitettuja seuraamuksia koskevat säännökset, joita koskevat esitykset pyritään antamaan Eduskunnalle pian tämän esityksen jälkeen. Valmisteltavina ovat myös esitykset rikoslain 6 ja 7 luvun muuttamisesta. Näiden lukujen säännökset vaikuttavat hyvinkin merkittävästi vapausrangaistuksen tuomitsemiseen. Suunniteltuun uudistukseen kuuluisivat vielä ainakin ehdonalaista vapauttamista ja vapaudessa tapahtuvaa kriminaalihuoltoa koskevat säännökset.

Ehdollisen rangaistuksen järjestelmän perusrakennetta ei uudistuksessa esitetä muutettavaksi. Kuitenkin joudutaan säännöksiä ajanmukaistettaessa ja pyrittäessä saamaan ne yhdenmukaisiksi muun lainsäädännön kanssa

muuttamaan kaikkia lain pykäliä, osaksi senkin vuoksi, että lain kieliasu on jo paikoin käynyt vanhahtavaksi. Sen tähden on katsottu tarkoituksenmukaiseksi laatia kokonaan uusi laki, jolla kumottaisiin nykyisin voimassa oleva laki ehdollisesta rangaistustuomiosta.

Laki ehdollisesta rangaistuksesta.

Voimassa olevan lain otsake "laki ehdollisesta rangaistustuomiosta" on epätäsmällinen. Tuomiohan ei ole ehdollinen, vaan rangaistus. Lain otsake on muutettu kuulumaan "Laki ehdollisesta rangaistuksesta".

1 §. Vastaavassa nykyisen lain pykälässä on pääsääntö ehdollisen rangaistuksen edellytyksistä. Sen mukaan ankarin rangaistus, joka voidaan määrätä ehdolliseksi, on yhden vuoden pituinen vapausrangaistus. Lainkohdassa on myös asetettu koetusajan vaihtelurajat (kahdesta viiteen vuoteen).

Ehdotuksen mukaan tulisi pykälän 1 momenttiin yleinen sääntö siitä, että enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus tai sakko voidaan määrätä ehdolliseksi. Vapausrangaistuksen ylärajan korottamista kahteen vuoteen on esitetty aikaisemminkin, mm. lainvalmistelukunnan julkaisussa n:o 4 vuodelta 1945 sekä vuonna 1950 nuoria lainrikkojia koskevan lainsäädännön muuttamista käsitelleen komitean mietinnössä (1950: 29). Viimeksi tätä on ehdottanut kriminaalihuoltokomitea (mietintö 1972: A 1). Muissa pohjoismaissa ei ole tällaista ylärajaa.

Jos tekoon sovellettavan rangaistusasteikon alin rangaistus on vuotta ankarampi tai jos tuomittava rangaistus yleisesti noudatetun rangaistusten mittaamiskäytännön mukaan ylittää vuoden, rangaistusta ei nykyisin voida määrätä ehdolliseksi, vaikka kaikki muut edellytykset ovat olemassa.

Kun rajana on yksi vuosi eikä tuomioistuimella ole oikeutta siitä harkintansa mukaan poiketa silloinkaan kun sen mielestä ehdollinen rangaistus olisi sopivin, sattunee toisinaan, että rangaistusta mitattaessa väkinäisesti poiketaan vakiintuneesta käytännöstä: tuomitaan ainoastaan yhden vuoden vapausrangaistus, jotta se voitaisiin määrätä ehdolliseksi, vaikka rikoksesta yleisen käytännön mukaan tuomittaisiin vuotta pitempi vapausrangaistus. Jos tällainen tavallista lievempi ehdollinen rangaistus myöhemmin määrätään täytäntöönpantavaksi, tulee ehdollisesti tuomittu lievemmin kohdelluksi kuin se, jolle vastaavasta rikoksesta yleistä käytäntöä noudattaen on heti tuomittu ehdoton vapausrangaistus, joka on vuotta pitempi.

Rangaistusten yhdistämistä koskevien säännösten vuoksi aiheutuu nykyisestä yhden vuoden ylärajasta sekin haitta, että useasta suhteellisen vähäisestä rikoksesta tuomittu yhdistetty rangaistus ylittää helposti yhden vuoden rajan, jolloin rangaistus on tuomittava ehdottomana, vaikka yksikkörangaistukset erillisinä olisikin voitu määrätä ehdollisiksi.

Edellä mainituissa tapauksissa voitaisiin päästä tarkoituksenmukaisiin tuloksiin, jos raja korotettaisiin kahteen vuoteen.

Pykälän 2 momentin mukaan enintään kahden vuoden pituinen vankeusrangaistus voitaisiin määrätä ehdolliseksi, jollei yleisen edun edellyttämä lainkuuliaisuus muuta vaadi. Uuden sanamuodon mukaan tuomioistuimen harkintavalta pysyisi jokseenkin ennallaan.

Sanonta "yleisen edun edellyttämä lainkuuliaisuus" viittaa lähinnä rangaistuksen yleisestävään vaikutukseen. Tämä voi olla painava syy ehdollisuutta vastaan. Rangaistuksen ehdottomuus aiheutuisi lain mukaan siitä, että ehdollisuus käsiteltävänä olevassa yksityistapauksessa voisi horjuttaa kunnioitusta lakia kohtaan. Lainkuuliaisuuden vaatimus koskisi yksittäistä rikosta, ei yleisesti koko rikostyyppiä.

Ehdollisen rangaistuksen osuus on vakiintunut noin kolmannekseen kaikista vapausrangaistuksista. Rangaistus määrätään nykyisin ehdolliseksi, jos ehdollisuuden muodolliset edellytykset on täytetty, eikä yleinen etu vaadi rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana. Tämän ohessa lain 3 §:ssä mainituilla muilla perusteilla, jotka estävät ehdollisuuden, on vähäisempi merkitys. Tätä esitystä valmisteltaessa on sen vuoksi harkittu sitäkin mahdollisuutta, että rangaistus olisi säädetty tuomittavaksi aina ehdollisena, paitsi milloin yleisen edun edellyttämä lainkuuliaisuus vaatisi rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana. Lopulta päädyttiin kuitenkin siihen, että tuomioistuimet voivat ilman tällaista velvoittavaa säännöstäkin tarkoituksenmukaisesti valita joko ehdottoman tai ehdollisen rangaistuksen.

Nykyisen lain 3 §:n mukaisia erityisestäviä perusteita ei enää mainittaisi laissa. Yleisestävän perusteen käyttöönotto on laintarkastuskunnan lausunnossa (n:o 1/74) katsottu ilmeiseksi parannukseksi. Samalla on kuitenkin

huomautettu, että tuomioistuimille voitaisiin laissa antaa harkintaohjeita rangaistuksen ehdollisuudesta päättämiseen. Tuomioistuimen olisi otettava huomioon rikoksentekijän olot ja elämäntavat sekä olosuhteet, joissa rikos on tehty, ynnä rikoksen laatu. Onkin todettava, että laissa ei ole annettu yleisiä säännöksiä siitä, mikä rangaistus olisi kussakin tapauksessa tarkoituksenmukaisin. Tämä koskee kuitenkin yhtä lailla kaikkia yleisiä seuraamuksia, sekä ehdollista että ehdotonta vankeusrangaistusta ja sakkoa.

Nykyisen lain 3 §:ssä mainittu edellytys, että tuomitun voidaan olettaa ojentuvan, vaikkei rangaistusta pantaisikaan täytäntöön, ehdotetaan näin ollen jätettäväksi pois uudesta laista. Tämä olettamus tuomioistuimen on useimmiten ollut pakko perustaa arvioon, koska esitutkinnassa ei ole yleensä mahdollista hankkia riittäviä tietoja rikoksentekijän (paitsi nuoren rikoksentekijän) aikaisemmista vaiheista ja teon vaikuttimista. Vaikka tietoja saataisiinkin, olettamukselle annettu merkitys antaa liian suotuisan kuvan ehdottoman rangaistuksen erityisestävästä vaikutuksesta. Säännöksen poistaminen ei tietenkään estä tuomioistuinta harkitsemasta asiaa kaikilta puoliltaan niin hyvin kuin esitetty aineisto tekee mahdolliseksi.

Sakon tuomitseminen ehdollisena on harvinaista. Vuonna 1972 tuomittiin koko maassa vain 12 ehdollista sakkorangaistusta (ehdottomia noin 200 000). Laintarkastuskunta onkin katsonut, ettei sakon tuomitsemista ehdollisena ole pidettävä enää tarpeellisena. Tämä kanta perustuu siihen, että sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano voidaan määrätä lykkäytymään, jolloin se myös saattaa kokonaankin raueta, ja siihen, että syyllinen voidaan nykyisin eräissä tapauksissa jättää tuomitsematta rangaistukseen. Muuntorangaistus määrätään sakosta kuitenkin vain siinä tapauksessa, että sakkoa ei ole saatu rahana perityksi. Muuntorangaistuksen täytäntöönpanon määrääminen lykkäytymään eroaa ehdollisesta rangaistustuomiosta olennaisesti myös siinä, että edellisessä kiinnitetään huomio pääasiallisesti vain sakon maksamatta jäämisen syihin eikä niinkään itse rangaistavaan tekoon. Äskettäin valmistuneessa ehdotuksessa hallituksen esitykseksi sakkorangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta muuntorangaistuksen määräämisestä lykkäytymään ehdotetaan kokonaan luovuttavaksi. Vaikka ehdollinen sakko nykyisin onkin jäänyt melkein kokonaan pois käytöstä, olisi mahdollisuus siihen kuitenkin laissa säilytettävä. Rangaistusjärjestelmäämme uudistettaessa on päämääräksi otettava vapausrangaistusten vähentäminen ja varallisuuteen kohdistuvien seuraamusten nykyistä runsaampi käyttö. Tämä edellyttää sakkomäärien korottamista nykyisestään eli sakon tekemistä ankarammaksi. Tällöin sakko voi ankaruudeltaan lähennellä vapausrangaistusta, mistä seikasta taas aiheutuu, että sakko on voitava tuomita ehdollisena samoin perustein kuin vapausrangaistus. Noudatetun käytännön mukaisesti laissa olisi kuitenkin lausuttava, että sakkorangaistus voidaan tuomita ehdollisena vain erityisistä syistä.

Ehdollisen vapausrangaistuksen ohella ei samasta rikoksesta nykyisin voida tuomita sakkoa. Muissa pohjoismaissa ehdollisen vapausrangaistuksen ohella voidaan tuomita ehdoton sakkorangaistus. Nuorisorikollisuustoimikunta (mietintö 1966: A 2) katsoo, että sakkorangaistuksin tehostetun ehdollisen vapausrangaistuksen käyttäminen ehdottoman vapausrangaistuksen asemesta olisi tarkoituksenmukaista sen varalta, että syntyisi ristiriitaa punnittaessa erityis- ja yleisestävien näkökohtien ensisijaisuutta. Samoin suosittelee nuorisorikoskomitea (mietintö 1970: A 9) sakkoa ja muita tehosteita käytettäväksi silloin, kun olisi aihetta epäillä ehdollisen vapausrangaistuksen soveltuvuutta, mutta kuitenkin tultaisiin myönteiseen tulokseen. Yleisestävyyden kannalta voidaankin pitää suotavana, että tuomioistuimella olisi mahdollisuus tuomita tällaiseen oheissakkoon ehdollisen vapausrangaistuksen lisäksi nimenomaan rajatapauksissa. Nuorisorikoskomitea ja kriminaalihuoltokomitea ovat katsoneet, että jos ehdollinen vapausrangaistus on pitempi kuin yksi vuosi, sakkoa voitaisiin käyttää tuomion tehosteena. Koska sakko lisätehosteena voi olla tarkoituksenmukainen, vaikka vapausrangaistus olisi yhtä vuotta lyhyempikin, ei tällaista rajaa ehdoteta otettavaksi lakiin.

Käytännössä on joskus menetelty niin, että vapausrangaistus, joka tuomitaan ehdollisena, on estävän vaikutuksen tehostamiseksi määrätty jonkin verran vakiintunutta mittaamiskäytäntöä ankarammaksi. Periaatteessa rangaistus on kuitenkin mitattava kiinnittämättä huomiota siihen, määrätäänkö se ehdolliseksi vai ei. Jos ehdotettu oheissakko otetaan käyttöön, ei liene enää mitään tarvetta tällaisiin poikkeamisiin.

Päinvastoin voidaan vankeusrangaistus määrätä tavallista lievemmäksikin, jos siihen liitetään tuntuva ehdoton sakkorangaistus, jottei kokonaisseuraamus muodostuisi liian ankaraksi niissä tapauksissa, joissa ehdollinen vankeusrangaistus myöhemmin joudutaan määräämään täytäntöönpantavaksi.

2 §. Voimassa olevan lain (619/74) mukaan ehdollista rangaistustuomiota ei saa käyttää, jos syytetty rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden viiden vuoden aikana on tuomittu pitemmäksi ajaksi kuin yhdeksi vuodeksi vankeuteen.

On katsottu, että pykälässä tarkoitettu rangaistus voi olla tuomittu yhdestä tai useammasta rikoksesta. Yhdistettyä rangaistusta pidetään kokonaisuutena. Näin ollen yhdistetty rangaistus eikä kukin siihen sisältyvä yksikkörangaistus määrää, voidaanko ehdollista rangaistusta käyttää. Esteen muodostaa esimerkiksi yli vuoden pituinen yhdistetty vankeusrangaistus siinäkin tapauksessa, että kaikki siihen sisältyvät yksikkörangaistukset ovat vain muutaman kuukauden pituisia. Sen sijaan eivät yhteenlasketut yhtä vuotta lyhyemmät rangaistukset muodosta estettä siinäkään tapauksessa, että niiden yhteismäärä nousisi tuntuvastikin yli yhden vuoden. Monasti riippuu sattumanvaraisista seikoista, johtavatko useat rikokset yhdistettyyn vaiko yhteenlaskettuun rangaistukseen. Tämän vuoksi tuntuisi tarkoituksenmukaisimmalta sellainen ratkaisu, että estevaikutus määräytyisi kustakin rikoksesta tulevan seuraamuksen mukaan. Lakiteksti olisi tällöin kirjoitettava seuraavasti: "Jos syytetty rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden .... vuoden aikana on *jostakin rikoksesta* tuomittu ...". Tämä kysymys liittyy kuitenkin läheisesti rikoslain 7 lukua koskevaan uudistustyöhön, joka, kuten edellä jo on manittu, on vireillä. Tämän vuoksi hallitus on tässä vaiheessa katsonut tarkoituksenmukaiseksi jättää säännös näiltä osin muuttamatta.

Tässä ehdotuksessa esitetään uudesta rikoksesta taaksepäin laskettavan ajan lyhentämistä kolmeen vuoteen. Uusintarikollisuudesta tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että rikoksen uusiminen on tavallisinta heti tuomion antamisen tai rangaistuslaitoksesta vapautumisen jälkeen. Sen jälkeen uusiminen käy epätodennäköisemmäksi. Kun erityiset syyt voivat joissakin tapauksissa puoltaa uuden rangaistuksen määräämistä ehdolliseksi, vaikka aikaisempi rangaistus olisikin tuomittu mainitun ajan kuluessa, ehdotetaan, että tuomioistuin saisi tällöinkin erityisistä syistä määrätä uuden rangaistuksen ehdolliseksi. Tällainen erityinen syy voisi olla esimerkiksi, että aikaisempi rangaistus on ollut ehdollinen ja sen koetusaika on jo kulunut umpeen.

Lain 4 §:ssä oleva säännös, ettei virkarikoksesta tuomittavaa rangaistusta saa määrätä ehdolliseksi, ellei rikoksentekijä ole 21 vuotta nuorempi, kumottaisiin. Kumoamisen aiheena on virkarikoslainsäädäntömme vanhentuneisuus. Pääosa virkamiehistä hoitaa jo nykyisin teknisiä, taloudellisia ja sosiaalisia tehtäviä, jotka eivät juuri eroa elinkeinoelämän tehtävistä. Keskimäärin ei virkamiehen asema virkamieslainsäädännön kehityttyä nykyiselleen paljonkaan eroa yksityisen yrityksen työntekijän asemasta. Julkisissa liikelaitoksissa toimivat virkamiehet saattavat hoitaa täsmälleen samoja tehtäviä kuin vastaavan yksityisen yrityksen toimihenkilöt. Virkamiehiä ei ole syytä kohdella yleisesti toisin tai ankarammin kuin muitakaan työntekijöitä. Muutoksen perusteena on myös se seikka, etteivät yleisestävät syyt saisi estää ehdollisen rangaistuksen käyttämistä minkään rikostyypin seuraamuksena.

3 §. Voimassa olevasta laista ei selvästi ilmene, miten se aika on laskettava, jonka kuluessa tehty rikos voi aiheuttaa ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanon. Käytännössä koetusaika lasketaan alkavaksi siitä, kun tuomio on saanut lainvoiman, mutta sen lisäksi on ns. kriittiseen aikaan, jonka kuluessa tehty rikos on rinnastettu koetusaikana tehtyyn, luettu kuuluvaksi aika tuomion julistamisesta tai antamisesta lainvoimaiseksi tuloon saakka. Edellytetään tietysti, että jos muutosta on haettu, rangaistus pysyy ylemmässäkin asteessa ehdollisena. Kriittinen aika on siis tuomiossa määrättyä koetusaikaa pitempi.

Ehdotuksen mukaan koetusaika alkaisi heti ehdollisen rangaistuksen sisältävän tuomion antamisesta. Tällaista muutosta on suositellut mm. korkein oikeus 21 päivänä helmikuuta 1968 tekemässään lainsäädäntöaloitteessa. Lisäksi olisi koetusajan päättymispäivä määrättävä tuomiossa. Uusi säännös on verrattavissa liikennerikoksen seuraamukseksi tuomittavaa ajokieltoa koskevaan tieliikennelain säännökseen. Koetusaika ei voisi ulottua ehdollisen tuomion antamista edeltävään aikaan. Siten esimerkiksi, milloin alioikeus olisi tuominnut jonkun ehdottomaan vapausrangaistukseen ja hovi-

oikeus olisi muuttanut rangaistuksen ehdolliseksi, koetusaika alkaisi vasta hovioikeuden tuomiosta.

Koetusajan pituus on nykyisin vähintään kaksi ja enintään viisi vuotta. Käytännössä yleisin on kolmen vuoden koetusaika. Neljän tai viiden vuoden koetusajat ovat harvinaisia. Koetusajan enimmäiskesto ehdotetaankin nyt lyhennettäväksi kolmeen vuoteen. Voisi johtaa kohtuuttomaan tulokseen, jos aikaisempi ehdollinen rangaistus jouduttaisiin määräämään täytäntöönpantavaksi, kun joku, joka on useita vuosia — kolmea vuotta kauemmin — elänyt ehdollisen rangaistuksen saatuaan nuhteettomasti, on vähää ennen koetusajan umpeenkulumista syyllistynyt ehkäpä aivan eriluonteiseen rikokseen.

Kun rikoksen laadun ja muiden seikkojen tai rangaistuksen lyhyyden vuoksi voidaan perustella joissakin tapauksissa melko lyhyttäkin koetusaikaa, ehdotetaan lyhimmäksi koetusajaksi yhtä vuotta.

Tuomioistuimen olisi ehdotuksen mukaan ilmoitettava koetusajan päättymispäivä tuomiossaan. Jos tuomiosta valitettaisiin ja muutoksenhakutuomioistuin muuttaisi koetusajan kestoa, se määräisi uuden päättymispäivän. Jollei tuomiota muutettaisi, aikaisempi päättymispäivä jäisi voimaan. Voisi myös sattua, että tuomiossa määrätty päättymispäivä olisi jo ohi ennen kuin muutoksenhakutuomioistuin antaisi tuomionsa. Jos tällöin vain syytetty olisi valittanut, ylempi tuomioistuin ei voisi siirtää koetusajan päättymispäivää myöhemmäksi. Jos taas syyttäjä tai asianomistaja olisi valittanut, muutoksenhakutuomioistuin voisi jatkaa koetusaikaa määräämällä sille uuden päättymispäivän. Tällöin tulisi koetusaika muodostumaan kahdesta osasta, joiden välisenä aikana tehtyä rikosta ei pidettäisi koetusaikana tehtynä. Tällaisten erikoistapausten estämiseksi olisi muutoksenhakutuomioistuinten otettava viivyttelemättä käsiteltäväkseen valitukset asioissa, joissa ehdollisen rangaistuksen koetusaika on määrätty lyhyeksi. Vastaavia tilanteita voi muutoksenhakutuomioistuimessa sattua sovellettaessa tieliikennelain 10 §:n ajokieltosäännöksiä.

On sattunut, että ehdolliseen rangaistukseen tuomittu kohta tuomion jälkeen joutuu syytteeseen toisessa tuomioistuimessa ja tuomitaan ennen ensimmäistä tuomiota tehdystä rikoksesta. Rangaistukset voivat jäädä yhdistämättä sen vuoksi, että viimeksi asiaa käsittelevä tuomioistuin ei ole saanut aikaisempaa tuomiota tietoonsa taikka sen takia, että aikaisempi tuomio muutoksenhaun johdosta on lainvoimaa vailla. Koska nämä tapaukset kuitenkin ovat käytännössä harvinaisia, ei ole katsottu aiheelliseksi ehdottaa eri säännöstä tämän varalta. Voimassa olevassa laissakaan ei tällaista säännöstä ole, mutta asia otetaan tarkemmin selvitettäväksi uudistettaessa rikoslain 7 lukua.

4 §. Pykälässä käsitellään koetusaikana tehdyn rikoksen vaikutusta ehdollisen rangaistuksen määräämiseen täytäntöönpantavaksi. Voimassa olevan lain 5 §:n mukaan ehdollinen rangaistus on määrättävä pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee ennen koetusajan päättymistä tahallisen rikoksen, josta hänet tuomitaan pitemmäksi ajaksi kuin yhdeksi vuodeksi vankeuteen. Jos tuomittu rangaistus on tätä lievempi tai rikos on tuottamuksellinen, tuomioistuimen on harkittava, onko aikaisemmin tuomittu ehdollinen rangaistus määrättävä pantavaksi täytäntöön vai ei.

Nykyisen lain 5 §:n 3 momentin mukaan ehdollinen rangaistus saadaan määrätä pantavaksi täytäntöön juoppouden tai epäsiveellisen tai muun pahantapaisen elämän vuoksi syyttäjän tai asianomistajan vaatimuksesta. Jos tuomiossa on asetettu ehdoksi, että tuomitun on korvattava vahinko määräajassa, ja tuomittu laiminlyö tämän, rangaistus voidaan 5 §:n 4 momentin mukaan määrätä pantavaksi täytäntöön asianomistajan vaatimuksesta.

Ehdotuksen mukaan aikaisempi ehdollinen rangaistus olisi määrättävä pantavaksi täytäntöön, jos uudesta rikoksesta tuomitaan vuotta pitempi ehdoton vankeusrangaistus. Jos uudesta rikoksesta tuomitaan ehdollinen vankeusrangaistus tai ehdoton enintään vuoden vankeusrangaistus, tuomioistuimen harkintaan jäisi, onko aikaisempi ehdollinen rangaistus pantava täytäntöön.

Ehdotus poikkeaa nykyisestä laista siinä, ettei tuomioistuimen harkintavalta enää olisi riippuvainen siitä, onko uusi rikos tahallinen tai tuottamuksellinen. Ratkaisevana seikkana olisi tuomioistuimen uudesta rikoksesta määräämä seuraamus. Yhtä vuotta pitempi ehdoton vankeusrangaistus aiheuttaisi poikkeuksetta ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanon silloinkin, kun se tuomitaan tuottamuksellisesta rikoksesta. Toisaalta voitaisiin ehdollinen rangaistus määrätä pantavaksi täytäntöön vain, milloin uudesta rikoksesta tuomitaan vankeusrangaistukseen, joko ehdottomaan tai ehdolliseen. Jos uudesta rikoksesta tuomitaan

sakkorangaistus, aikaisempaa ehdollista rangaistusta ei näin ollen saisi määrätä pantavaksi täytäntöön. Tämä muutos on lähinnä muodollinen, koska sakkorangaistus ei käytännössä nykyisinkään aiheuta ehdollisen tuomion täytäntöönpanoa,

Käytännössä ei nykyisin juuri määrätä ehdollista rangaistusta täytäntöönpantavaksi epäsiveellisen elämän, pahantapaisuuden tai juoppouden eikä vahingonkorvauksen laiminlyönnin takia. Viimeksi mainitun tapauksen osalta ei tosin ole saatavissa selvitystä siitä, kuinka usein näin on käynyt esimerkiksi sen takia, että tuomittu on määräajassa täyttänyt vahingonkorvausvelvollisuutensa. Kun tällä ehdolla ei nykyisin kuitenkaan ole sanottavaa käytännöllistä merkitystä, ehdotetaan siitä luovuttavaksi.

Viime kymmenvuotiskautena on vuosittain keskimäärin alle 10 ehdollista rangaistusta määrätty täytäntöön pantavaksi muusta syystä kuin uuden rikoksen johdosta. Kriminaalihuolto r.y. (nyttemmin Kriminaalihuoltoyhdistys), joka huolehtii ehdollisesti tuomittujen nuorten rikoksentekijäin valvonnasta suurimmissa kaupungeissa, on viimeksi vuonna 1967 tilastoinut yhden tällaisen täytäntöönpanomääräyksen, mikä seikka osoittaa tapausten harvinaisuuden. Tilastojen puutteellisuuden vuoksi ei tiedetä, mistä syystä täytäntöönpanomääräykset on annettu. Voidaan pitää epäoikeudenmukaisena, että vain jotkut harvat satunnaisesti valikoituneet ehdollisesti tuomitut esimerkiksi juopumuspidätyksen vuoksi joutuvat suorittamaan rangaistuksensa laitoksessa, kun sama käytöshäiriö ei muille samoin tuomituille aiheuta samaa seuraamusta. Koska epäsiveellisyyden, pahantapaisuuden ja juoppouden toteaminen luotettavasti on tuomioistuimelle useimmiten vaikeata, ehdotetaan, ettei täytäntöönpanomääräystä enää voitaisi antaa näillä perusteilla, vaan ainoastaan uuden rikoksen johdosta.

Ehdollinen rangaistus voidaan voimassa olevan lain mukaan määrätä uuden rikoksen johdosta pantavaksi täytäntöön aina siihen saakka, kunnes ehdollinen rangaistus tai syyteoikeus uudesta rikoksesta on vanhentunut. Tämä voi merkitä useiden vuosien aikaa. Ehdotuksen mukaan tulisi uuteen rikokseen perustuvan täytäntöönpanovaatimuksen esittämiselle erityinen lyhyempi määräaika. Tämä määräaika olisi yksi vuosi koetusajan päättymisestä. Tätä on pidettävä oikeusvarmuuden kannalta hyväksyttäväna ja muutenkin kohtuullisena aikana, kun otetaan huomioon, että myös tuottamuksellinen rikos voisi aiheuttaa rangaistuksen täytäntöönpanon. Määräajan jälkeen ei ehdollista tuomiota enää koetusaikana tehdyn rikoksen johdosta voitaisi määrätä pantavaksi täytäntöön.

5 §. Lainkohta vastaa sisällöltään voimassa olevan lain 6 §:n säännöstä. Koska mainitun pykälän kieliasu on peräisin vuodelta 1918 eikä vastaa nykyistä kielenkäyttöä, se on kirjoitettu uudestaan. Ennen ehdollista tuomiota tehdystä muusta rikoksesta tuomittu rangaistus yhdistetään tämän säännöksen mukaan ehdolliseen rangaistukseen ja sen jälkeen harkitaan, voidaanko yhdistettykin rangaistus tuomita ehdollisena. Jollei sitä tuomita ehdollisena, tuomittu voi siis menettää aikaisemmin saamansa ehdollisuuden edun. Tätä voidaan perustella sillä, että myöhemmin ilmi tullut rikos ei ollut tiedossa silloin kun ehdollinen rangaistus tuomittiin.

Ellei syytettä rikoksesta panna vireille koetusaikana, ei ehdollista rangaistusta enää voida yhdistää ennen tuomiota tehdystä rikoksesta tuomittavaan rangaistukseen. Tuomio sensijaan säilyttäisi rangaistusten yhdistämistä estävän vaikutuksensa.

6 §. Pykälä on asiallisesti samansisältöinen kuin voimassa olevan lain 7 §. Meillä vallitsevan järjestelmän mukaan ehdollinen rangaistus, jota ei ole määrätty täytäntöönpantavaksi, katsotaan rauenneeksi, eikä se voi vaikuttaa myöhemmin esimerkiksi uusimissäännöksiä sovellettaessa. Ehdollinen rangaistus on tässä suhteessa eri asemassa kuin armahdettu rangaistus, joka katsotaan suoritetun veroiseksi.

7 §. Lainkohdassa käsitellään samaa asiaa kuin voimassa olevan lain 8 §:ssä. Nykyiseen järjestelmäämme kuuluu, että ehdollinen tuomio voidaan panna täytäntöön, paitsi uuden rikoksen, myös sellaisen moitittavan käytöksen perusteella, johon ei sisälly rikosta. Tuomitulle on tarpeen ilmoittaa, mitä hänen on noudatettava, jotta rangaistus raukeaisi. Vaikka ainoana perusteena rangaistuksen täytäntöönpanolle voikin ehdotuksen mukaan olla koetusaikana tehty uusi rikos, on tuomiota julistettaessa tai annettaessa ilmoitettava tuomitulle tämä seikka.

Koska vastaaja, joka on rikosasiain käsittelyssä ollut läsnä, voi oikeudenkäymiskaaren 16 luvun 8 §:n nykyisen muodon mukaan jäädä tietyin edellytyksin pois asian myöhemmästä käsittelystä ja asia saadaan silti ratkaista, on tuomiosta tiedotettava poisjääneelle vastaajalle. Tarkempia säännöksiä asiasta ei ole, mutta val-

misteilla on tätä tarkoittava oikeudenkäymiskaaren muutosesitys. Sen vuoksi ei ole tarpeellista ottaa säännöstä sellaiseen erityissäädökseen kuin lakiin ehdollisesta rangaistuksesta.

8 §. Tässä lainkohdassa käsitellään ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanon vanhentumisaikaa (siinä tapauksessa, että ehdollinen rangaistus on määrätty täytäntöönpantavaksi, mutta täytäntöönpanoon ei ole jostakin syystä voitu ryhtyä tai se on keskeytynyt). Nykyisin lasketaan vanhentumisaika, niin kuin 9 §:n säännöksestä voimassa olevassa laissa käy ilmi, koetusajan päättymisestä. Tämä voi joissakin tapauksissa johtaa kohtuuttomaan tulokseen, mikäli vertailukohteena pidetään ehdottoman vapausrangaistuksen täytäntöönpanon vanhentumista. Sen vuoksi on ehdotuksessa otettu vanhentumisajan alkamishetkeksi täytäntöönpanoa koskevan lainvoimaisen tuomion antopäivä, mikä on myös ehdottoman rangaistuksen vanhentumisen alkamispäivä.

9 §. Pykälän mukaan tarkemmat säännökset lain soveltamisesta ja täytäntöönpanemisesta annetaan asetuksella.

10 §. Pykälässä on voimaantulosäännös, jonka 1 momentissa kumotaan ehdollisesta rangaistustuomiosta 20 päivänä kesäkuuta 1918 annettu laki.

Lain voimaantuloa seuraavina vuosina on vielä runsaasti aikaisemman lain mukaan annettuja ehdollisia rangaistustuomioita, jotka eivät ole rauenneet. Niissä saattaa olla ehtoja, joita uuden lain mukaan ei ole mahdollista asettaa. Sen vuoksi ehdotetaan 2 momentissa säädettäväksi, että ehdollinen rangaistus, joka on tuomittu aikaisemman lain voimassa ollessa, saadaan määrätä täytäntöönpantavaksi, jos siihen on edellytykset sekä uuden että entisen lain säännösten nojalla. Uusi laki on yleensä entistä lievempi, mutta eräissä kohdin ankarampikin. Niinpä tuottamuksellisesta rikoksesta tuomittava yli vuoden ehdoton vankeusrangaistus aiheuttaisi uuden lain mukaan aikaisemman ehdollisen rangaistuksen määräämisen täytäntöönpantavaksi, mutta vanhan lain mukaan tuomioistuin saattaa jättää ehdollisen rangaistuksen edelleen ehdolliseksi. On huomattava, että tuomitulle on aikanaan ilmoitettu ne ehdot, joita hänen on noudatettava, jotta rangaistus raukeaisi, eikä näitä ehtoja voida uudella lainsäädännöllä koventaa.

Viimeisen momentin mukaan aikaisempi kuritushuonerangaistus rinnastetaan vankeusrangaistukseen. Säännös on tarpeen, koska kuritushuonerangaistus on 1 päivänä heinäkuuta 1975 voimaan tulleella lailla rikoslain muuttamisesta (613/74) poistettu.

Laki nuorista rikoksentekijöistä annetun lain muuttamisesta.

7 §. Tämän lainkohdan mukaan aikaisemmin tuomitut ja suoritetut rangaistukset eivät ole ehdollisen tuomion antamisen esteenä, jos kysymyksessä on viisitoista, mutta ei kahtakymmentäyhtä vuotta täyttänyt rikoksentekijä. Säännökseen ei ehdoteta tehtäväksi asiallisia muutoksia. Koska säännöksessä kuitenkin on suora viittaus tässä esityksessä kumottavaksi ehdotetun ehdollisesta rangaistustuomiosta annetun lain 2 §:ään, on säännös muutettava siten, että se vastaavasti viittaa uuteen lakiin ehdollisesta rangaistuksesta.

13 §. Lainkohdassa on nykyisin erityissäännös nuoren rikoksentekijän ehdollisen rangaistuksen määräämisestä täytäntöönpantavaksi valvojan vaatimuksesta. Koska säännöstä ei enää ole käytännössä sovellettu eikä periaatteessakaan ole syytä kohdella nuorta rikoksentekijää täysi-ikäistä ankarammin, ehdotetaan säännös kumottavaksi ja pykälään jätettäväksi vain viittaus ehdollisesta rangaistuksesta annettuun lakiin.

Laki sotaväen rikoslain 29 §:n muuttamisesta.

Pykälän 1 momentissa viitataan nyt kumottavaksi ehdotettuun ehdollisesta rangaistustuomiosta annettuun lakiin. 2 momentissa on nuorista rikoksentekijöistä annetun lain 7 §:ää vastaava erityissäännös ehdollisen tuomion käyttämisestä alle 21-vuotiaisiin rikoksentekijöihin. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä viitataan uuteen lakiin ehdollisesta rangaistuksesta.

Laki Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta.

Otsakkeessa mainittu laki rikostuomioiden täytäntöönpanosta pohjoismaissa sisältää useita

säännöksiä muissa pohjoismaissa annetun ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanosta Suomessa. Tässä esityksessä ehdotetaan laista muutettavaksi ne säännökset, jotka eivät soveltuisi uuteen lakiin ehdollisesta rangaistuksesta. Muutokset eivät käytännössä tule vaikuttamaan sanottavasti täytäntöönpanoon, vaan ne ovat pikemminkin muodollisia.

12 §. Tässä lainkohdassa säädetään nykyisin ehdolliseen tuomioon kuuluvan muissa pohjoismaissa määrätyn valvonnan lakkauttamisesta Suomessa (1 mom.), ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanosta uuden rikoksen vuoksi tai muiden ehtojen laiminlyönnin takia (2 mom.) sekä ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanosta valvojan vaatimuksesta (3 mom.).

Pykälän 1 momenttia ei ole tarpeen muuttaa, koska nuorista rikoksentekijöistä annetun lain 12 §:ää ei ehdoteta muutettavaksi.

Ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanosta uuden rikoksen johdosta mainitaan 2 momentissa. Tässä momentissa on viittaus voimassa olevan lain 5 ja 6 §:ään. Koska vastaavat säännökset tulisivat uuden lain 4 ja 5 §:ään, olisi viittaus asianmukaisesti muutettava. Toinen korjaus (kielellinen) koskee sanojen "ehdollisella tuomiolla myönnetyn lykkäyksen menetetyksi julistamisessa" muuttamista sanoiksi "ehdollisen rangaistuksen määräämisessä täytäntöönpantavaksi".

Valvojan vaatimuksesta on tähän asti voitu panna täytäntöön nuorelle rikoksentekijälle tuomittu ehdollinen rangaistus, mikäli rikoksentekijä on koetusaikana antautunut juoppouteen taikka epäsiveelliseen tai pahantapaiseen elämään taikka ollut valvojaa kohtaan uppiniskainen. Tämä säännös on nuorista rikoksentekijöistä annetun lain 13 §:ssä. Koska ehdollista rangaistusta ei tämän esityksen mukaan enää voitaisi panna täytäntöön valvojan vaatimuksesta, vaan ainoastaan uuden rikoksen perusteella, ehdotetaan 12 §:n 3 momentti kumottavaksi. Suomessa ei voida laillisesti soveltaa vieraan maan lakia, jossa kyllä saattaisi olla kumottavaksi ehdotetussa säännöksessä tarkoitettu peruste. Asia voidaan kuitenkin hoitaa noudattamalla laissa olevaa säännöstä asian siirtämisestä muuhun pohjoismaahan (14 §:n 3 mom.).

13 §. Tässäkin lainkohdassa viitataan voimassa olevan lain 5 ja 6 §:ään. Samoin puhutaan "ehdollisella tuomiolla saadusta lykkäyksestä". Lainkohta on kirjoitettu uudestaan siten, että siinä viitataan uuden lain 4 ja 5 §:ään ja samalla uudistetaan pykälän kieliasu.

14 §. Pykälän 1 ja 2 momenttia ei tarvitse muuttaa, mutta 3 momentissa on jälleen viittaus voimassa olevan lain 5 ja 6 §:ään, joiden tilalle tulevat uuden lain 4 ja 5 §. Tässä momentissa on säännös siitä, miten Suomen tuomioistuimen on meneteltävä silloin, kun muussa pohjoismaassa annettuun ehdolliseen tuomioon sisältyy joitakin erityisiä ehtoja ja tuomittu laiminlyö niiden noudattamisen, sekä silloin, kun Suomen tuomioistuin ei määrää ehdollista rangaistusta pantavaksi rikoksen johdosta täytäntöön. Näissä tapauksissa asia voidaan siirtää ratkaistavaksi siihen valtioon, jossa tuomio on annettu tai jossa tuomittu on valvottavana.

Sovellettaessa lainkohtaa Ruotsin "skyddstillsyn" (suojeluvalvonta) -nimisen seuraamuksen ehtoihin oikeuskäytäntö on ollut horjuvaa. Vaikka tämä seuraamus onkin katsottava eräällä tavalla ehdolliseksi sen vuoksi, että se voidaan poistaa ja korvata muulla rangaistuksella, Suomen tuomioistuin ei voine yhteistoimintalain mukaan menetellä tällä tavalla. Sikäli kuin "skyddstillsynin" ehtoihin on kuulunut esimerkiksi juoppoudesta ja pahantapaisesta elämästä pidättyminen, jotka ehdot kuuluvat voimassa olevan lain mukaan Suomessa annettuun ehdolliseen tuomioon, asia kärjistyy. "Skyddstillsyn" on itsenäinen seuraamus, jonka ehtojen rikkomisesta ei välttämättä eikä edes säännöllisestikään ole seurauksena vapausrangaistus. Siksi on tarkoituksenmukaista, että asiasta päättää Ruotsin tuomioistuin. Lainsäädäntötoimista asian selventämiseksi ja käytännön yhtenäistämiseksi on päätettävä erikseen.

Tämän mukaisesti ehdotetaan pykälän 3 momentti muutettavaksi siten, että pykäläviittaukset oikaistaan tarkoittamaan uutta lakia. Muuten pykälä jäisi entiselleen, paitsi kielellistä ja terminologista korjausta. Tuomioistuimella olisi käsitellessään tässä lainkohdassa tarkoitettua asiaa mahdollisuus ratkaista se joko siten, että muussa pohjoismaassa annettu ehdollinen rangaistus määrätään pantavaksi täytäntöön tai siten, että asia siirretään sen maan tuomioistuimeen, jossa tuomio on annettu taikka jossa tuomittua valvotaan. Jos taas katsottaisiin, ettei ehtojen täyttämättä jättäminen aiheuttaisi mitään seuraamusta eikä asian siirtoa, tuomioistuin ei lausuisi asiasta mitään.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki
ehdollisesta rangaistuksesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Yhdestä tai useammasta rikoksesta tuomittu enintään kahden vuoden vankeusrangaistus tai sakko voidaan määrätä ehdolliseksi *(ehdollinen rangaistus)* siten kuin tässä laissa säädetään.

Vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei yleisen edun edellyttämä lainkuuliaisuus vaadi rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana. Sakkorangaistus on määrättävä ehdolliseksi vain, jos siihen on erityisiä syitä.

Milloin ehdollista vankeusrangaistusta yksinään on pidettävä riittämättömänä seuraamuksena rikoksesta, on rikoksentekijä ehdollisen vankeusrangaistuksen ohella tuomittava ehdottomaan sakkorangaistukseen, silloinkin, kun rikoksesta ei ole säädetty sakkoa.

2 §.

Jos syytetty rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden kolmen vuoden aikana on tuomittu pitemmäksi ajaksi kuin yhdeksi vuodeksi vankeuteen, ei uutta rangaistusta ole määrättävä ehdolliseksi, ellei siihen ole erityisiä syitä.

3 §.

Rangaistus on ehdollinen tuomioistuimen asettaman määräajan (*koetusaika*), jonka pituus on vähintään vuosi ja enintään kolme vuotta. Koetusaika alkaa ehdollisen rangaistuksen sisältävän tuomion julistamisesta tai antamisesta. Tuomiossa on määrättävä koetusajan päättymispäivä.

4 §.

Milloin ehdolliseen rangaistukseen tuomittu tekee koetusaikana uuden rikoksen, josta hänet tuomitaan vankeusrangaistukseen, ja syyte tästä rikoksesta on nostettu viimeistään vuoden kuluessa koetusajan päättymisestä, voi tuomioistuin määrätä ehdollisen rangaistuksen pantavaksi täytäntöön. Jos uudesta rikoksesta tuomitaan vuotta pitempään ehdottomaan vankeusrangaistukseen, on aikaisempi ehdollinen rangaistus määrättävä pantavaksi täytäntöön.

5 §.

Jos ehdolliseen rangaistukseen tuomittua ennen koetusajan päättymistä syytetään ennen tuomiota tehdystä muusta rikoksesta ja hänet tuomitaan siitä rangaistukseen, on rangaistukset yhdistettävä rikoslain mukaan ja samalla määrättävä, onko yhdistetty rangaistus oleva ehdollinen.

6 §.

Jos ehdollista rangaistusta ei ole 4 §:n mukaan määrätty täytäntöönpantavaksi, on rangaistus rauennut.

7 §.

Ehdolliseen rangaistukseen tuomitulle on tuomiota julistettaessa tai annettaessa ilmoitettava ne perusteet, joiden nojalla ehdollinen rangaistus voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön.

8 §.

Jos ehdollinen rangaistus on määrätty pantavaksi täytäntöön, on rikoslain 8 luvun 9 §:ssä mainittu aika laskettava täytäntöönpanoa koskevan lainvoimaisen tuomion antamispäivästä.

9 §.

Tarkempia säännöksiä tämän lain soveltamisesta ja täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

10 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sillä kumotaan ehdollisesta rangaistustuomiosta 20 päivänä kesäkuuta 1918 annettu laki (44/18).

Ennen lain voimaantuloa ehdollisena tuomittu rangaistus voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön, jos siihen on edellytykset sekä tämän lain 4 §:n että aikaisemman lain säännösten mukaan.

Mitä 2 §:ssä on säädetty vankeusrangaistuksesta, on noudatettava myös aikaisemmin tuomittuun kuritushuonerangaistukseen nähden.

Laki

nuorista rikoksentekijöistä annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan nuorista rikoksentekijöistä 31 päivänä toukokuuta 1940 annetun lain (262/40) 7 ja 13 § seuraavasti:

7 §.

Mitä ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:ssä on säädetty, ei estä sellaisen rangaistuksen käyttämistä nuoren rikoksentekijän tekemästä rikoksesta.

13 §.

Ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanosta on säädetty ehdollisesta rangaistuksesta annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

sotaväen rikoslain 29 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan sotaväen rikoslain 29 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 14 päivänä tammikuuta 1972 annetussa laissa (1/72), seuraavasti:

29 §.

Ehdollisen rangaistuksen käyttämisestä sotilasrikoksista on voimassa, mitä ehdollisesta rangaistuksesta annetussa laissa on säädetty.

Mitä ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:ssä on säädetty, ei estä sellaisen rangaistuksen käyttämistä teosta, jonka tämän lain alainen henkilö on tehnyt ennen kuin hän on täyttänyt 21 vuotta.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanossa 20 päivänä kesäkuuta 1963 annetun lain (326/63) 12 §:n 3 momentti ja

muutetaan lain 12 §:n 2 momentti, 13 § ja 14 §:n 3 momentti seuraavasti:

12 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Kun valvonta on päätetty järjestää Suomessa, on ehdollisen rangaistuksen määräämisessä täytäntöönpantavaksi sovellettava, jollei jäljempänä toisin säädetä, ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 4 ja 5 §:n säännöksiä.

13 §.

Sellainenkin muussa pohjoismaassa ehdollisesti tuomittu, jonka valvontaa ei ole päätetty järjestää Suomessa, voidaan, jos hänet täällä tuomitaan koetusaikana tai ennen sitä tekemästään rikoksesta, julistaa menettäneeksi ehdollisen rangaistuksen etu soveltamalla ehdolli-

sesta rangaistuksesta annetun lain 4 ja 5 §:n säännöksiä.

14 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Katsoessaan, että muussa pohjoismaassa tuomittu ehdollinen rangaistus olisi määrättävä ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 4 tai 5 §:n perusteella pantavaksi täytäntöön taikka että ehdollisesti tuomittuun nähden olisi ryhdyttävä toimiin sen johdosta, että hän on jättänyt noudattamatta tuomiossa edellytettyjä tai sen nojalla asetettuja erityisiä ehtoja tai määräyksiä, tuomioistuin voi siirtää asian ratkaistavaksi siihen valtioon, jossa tuomio on annettu tai jossa tuomittu on valvottavana.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila.*

Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden sakon määräämistä koskevien säännösten muuttamisesta.

Esityksen pääkohdat.

Sakkojen osuus tuomituista rangaistuksista on noin 90 %. Vuosittain tuomitaan noin 200 000 sakkorangaistusta.

Sakko tuomitaan päiväsakoin. Päiväsakkojen luku määrätään rikoksen törkeyden mukaan ja päiväsakkojen rahamäärä rikoksentekijän maksukyvyn mukaan.

Sakkorangaistuksen tehoa ja käyttökelpoisuutta on vähentänyt se, että päiväsakkojen rahamäärät yleensä vahvistetaan liian pieniksi. Sakotettavien varallisuuseroja ei myöskään oteta riittävästi huomioon. Päiväsakkojen suuruuden määräämisessä on epäyhtenäisyyttä.

Näiden epäkohtien korjaamiseksi päiväsakon rahamäärää koskevia nykyisiä säännöksiä ehdotetaan tarkennettaviksi. Päiväsakkojen rahamääriä olisi korotettava siten, että päiväsakon suuruus olisi pääsäännön mukaan 40 % sakotettavan kokonaispäivätulosta.

Sakotettavan maksukyvyn selvittämistä on tarkoitus tehostaa.

YLEISPERUSTELUT.

Voimassa oleva laki ja käytäntö.

Päiväsakkojärjestelmään siirryttiin vuonna 1921. Tätä ennen sakot määrättiin markkamääräisinä.

Päiväsakkojen käyttöönotolla pyrittiin asiaa koskeneen hallituksen esityksen (n:o 36/1920 vp.) mukaan luomaan sakkojärjestelmä, joka kohdistuisi oikeudenmukaisesti eri varallisuusasemassa oleviin henkilöihin. Lisäksi oli tarkoituksena saada sakon suuruus rahan arvon vaihteluista riippumattomaksi.

Päiväsakon rahamäärää koskeva säännös otettiin rikoslain 2 luvun 4 §:n 2 momentiksi. Sen mukaan tuomioistuimen piti sakkoa tuomitessaan määrätä vapaasti harkiten päiväsakon rahamäärä sen keskimääräisen päivätulon mukaan, joka sakotettavalla siihen aikaan oli tai olisi voinut olla, ottaen huomioon sakotetun varallisuuden, hänen velvollisuutensa elättää perhettään ja muut hänen maksukykyynsä vaikuttavat seikat.

Oikeusministeriö lähetti päiväsakkojärjestelmän käyttöönotosta tuomioistuimille kiertokirjeen, jossa oli ohjeita muun muassa sakotettavan maksukykyyn vaikuttavien seikkojen selvittämisestä. Ohjeita ei annettu siitä, miten päiväsakon rahamäärä olisi maksukyvyn mukaan määrättävä. Uusia säännöksiä säädettäessä lienee kuitenkin tarkoitettu, että päiväsakon rahamääräksi vahvistettaisiin se määrä, mikä jää jäljelle, kun sakotettavan päivätulosta on vähennetty hänen välttämättömimmät menonsa.

Vuoden 1921 uudistuksen jälkeen päiväsakon rahamäärää koskevaa säännöstä on muutettu vain kerran, 17 päivänä tammikuuta 1969 annetulla lailla (28/69), joka liittyi laajempaan sakkorangaistusta ja sen täytäntöönpanoa koskevaan uudistukseen.

Vuoden 1969 uudistuksella pyrittiin pääasiassa sakon muuntorangaistuksesta aiheutuneiden haittojen vähentämiseen. Uudistukseen johtaneessa hallituksen esityksessä (n:o 174/1967 vp.) todettiin oikeuskäytännön epäkohdaksi, ettei päiväsakon rahamääriä ollut yleensä vahvistettu sen suuruisiksi kuin laki rahanarvon alenemisen ja päiväansioiden kohoamisen huomioon ottaen olisi edellyttänyt. Esityksen mukaan päiväsakkojen rahamäärät vastasivat usein tuskin kymmenettä osaa sakotetun päiväansiosta. Tästä oli ollut seurauksena, että päiväsakkojen lukumääriä oli korotettu, jolloin muuntorangaistukset olivat muodostuneet paljon ankarammiksi kuin alunperin oli tarkoitettu. Esityksessä mainittiin myös, ettei päiväsakon rahamääriä vahvistettaessa ollut tehty

riittävän suurta eroa varallisuudeltaan eri asemassa olevien henkilöiden kesken.

Yhdestä rikoksesta tuomittavien sakkojen enimmäismäärä alennettiin vuoden 1969 uudistuksessa 300 päiväsakosta 120 päiväsakkoon. Sakkojen erityiset enimmäis- ja vähimmäismäärät poistettiin. Päiväsakon rahamäärää koskeva säännös, joka siirtyi rikoslain 2 luvun 4 §:n 3 momentiksi, pysytettiin asiallisesti entisenä. Siihen tehtiin kuitenkin lisäys, jonka mukaan päiväsakon suuruutta vahvistettaessa on kiinnitettävä huomiota myös kohtuusnäkökohtiin. Maininta tuomioistuimen vapaasta harkinnasta poistettiin tarpeettomana.

Hallituksen esityksen mukaan edellä mainituilla muutoksilla pyrittiin ohjaamaan oikeuskäytäntöä siten, että päiväsakon rahamäärä vahvistettaisiin riittävän suureksi, jolloin päiväsakkojen lukumääriä voitaisiin vastaavasti vähentää.

Valtioneuvoston oikeuskansleri antoi yleiskirjeellään 738/5. 5. 1969 syyttäjille ohjeita uuden sakkolainsäädännön soveltamisesta. Ohjeiden mukaan päiväsakkojen lukumääriä oli alennettava aikaisemmasta käytännöstä enemmällä kuin puolella. Päiväsakon rahamäärä on pääsäännön mukaan määrättävä kolmasosaksi sakotettavan päivätulosta, josta on vähennetty tulon hankkimisesta johtuneet kustannukset ja ennakkovero. Päivätuloon on laskettava myös varallisuuden tuotto. Elatusvelvollisuus on ohjeiden mukaan otettava huomioon siten, että päivätulosta vähennetään aviopuolison elatusta varten 20 % ja kutakin lasta kohti noin 10 %. — Oikeuskanslerin ohjeilla on merkitystä erityisesti rangaistusmääräysmenettelyssä, jossa lähes 80 % sakkorangaistuksista määrätään. Rangaistusmääräysmenettelyssä syyttäjä tarkastaa tai tekee yksilöidyn rangaistusvaatimuksen, jossa on mainittu päiväsakkojen lukumäärä ja päiväsakon suuruus. Tuomioistuimia oikeuskanslerin ohjeet eivät sido, vaikkakin niitä pyrittäneen noudattamaan monissa tuomioistuimissa.

Oikeuskäytäntö ei ainakaan heti vuoden 1969 sakkouudistuksen jälkeen muodostunut sellaiseksi kuin oli tarkoitettu. Päiväsakkojen keskiluku aleni tuntuvasti, mutta päiväsakon rahamäärää ei vastaavasti korotettu. Sakkorangaistuksien kokonaisrahamäärät laskivat tuntuvasti jo vuonna 1969, vaikka uusi lainsäädäntö tuli voimaan vasta 1. 6. 1969. Lasku jatkui seuraavanakin vuonna, kuten seuraava asetelma osoittaa:

Vuosi	Keskimääräinen sakko (mk) kaikki rikokset	liikennerikokset
1968	51	47
1969	47	42
1970	42	38

Sakkorangaistuksien kokonaisrahamäärien pieneneminen on huomattavaa, kun otetaan huomioon ansiotason nousu ja lainsäädännön muutokset.

Päiväsakon rahamäärän keskiarvo oli vuonna 1971 arviolta noin neljä markkaa.

Päiväsakon rahamäärää on vuoden 1971 jälkeen jonkin verran korotettu. Liikennerikostoimikunnan (komiteanmietintö 1973: 2) selvitysten mukaan tavallisin sakkorangaistus liikennerikoksista oli vuonna 1972 noin 60 markkaa päiväsakon rahamäärän ollessa keskimäärin kuusi markkaa. Käytäntö lienee siis kehittynyt viime vuosina oikeuskanslerin edellä mainittujen ohjeiden suuntaan, mutta ei vieläkään vastaa ohjeita. Tähän vaikuttavat monet tekijät. Päiväsakon rahamäärä vahvistetaan todennäköisesti varovaisimman arvion mukaan ja kaavamaisesti, kiinnittämättä riittävää huomiota varallisuuseroihin. Sakotettavan maksukyvystä ei myöskään aina saada oikeita tietoja.

Päiväsakon rahamäärän vahvistamisen yleisestä kaavamaisuudesta huolimatta eri tuomioistuinten käytännössä on merkittäviä eroja. Epäyhtenäisyys oli selvimmin todettavissa heti vuoden 1969 uudistuksen jälkeen. Oikeuskanslerin ohjeet ovat kuitenkin olleet omiaan yhtenäistämään käytäntöä.

Päiväsakon rahamäärän korottaminen.

Päiväsakkoa on pidettävä periaatteiltaan oikeudenmukaisimpana varallisuusrangaistuksena. Varallisuusrangaistusta määrättäessä on oikeudenmukaisuuden ja rangaistuksen tehon vuoksi rikoksen vakavuuden ohella otettava huomioon syytetyn maksukyky. Tämä toteutuu parhaiten määräämällä rangaistus päiväsakoin.

Sakko on tarkoituksenmukainen rikoksen seuraamus. Se on monessa suhteessa edullisempi kuin vapausrangaistus. Ennen kaikkea se on yhteiskunnalle halpa eikä aiheuta tuomitulle niitä haittoja, jotka liittyvät vapausrangaistuksen täytäntöönpanoon. Myöskään ei ole syytä olettaa, että tuntuvat sakkorangaistukset

olisivat vähemmän yleisestäviä kuin lyhytaikaiset vapausrangaistukset. Ansiotuloja saavan väestönosan suhteellinen kasvu ja elintason nousu tekevät mahdolliseksi nykyisestäänkin laajentaa sakon käyttöalaa.

Päiväsakon rahamäärissä tapahtunut kehitys on kuitenkin omiaan vähentämään sakkorangaistuksen käyttökelpoisuutta. Päiväsakon rahamäärien pienuuden vuoksi nekin sakkorangaistukset, joissa päiväsakkojen lukumäärä on huomattava, jäävät lieviksi. Päiväsakkojen markkamääräinen pienuus heikentää sakon yleisestävää tehoa ja rajoittaa sakkorangaistuksen ainoastaan lievimpien rikosten lieväksi seuraamukseksi.

Rahanarvon kehityksellä korjattu keskimääräisen sakkorangaistuksen arvo aleni 1960-luvun kuluessa yli neljänneksellä. Tuntuvimmatkaan sakkorangaistukset eivät tällä hetkellä muodosta vaihtoehtoa vapausrangaistuksille, koska vapausrangaistus koetaan aina sakkorangaistusta ratkaisevasti ankarammaksi seuraamukseksi. Rangaistusjärjestelmässä on laaja aukko sakkorangaistuksen ja vapausrangaistuksen välissä, mikä on usein esteenä tarkoituksenmukaiselle seuraamuksen valinnalle.

Mainittujen epäkohtien korjaamiseksi päiväsakon rahamääriä olisi korotettava. Tällöin ankarimmat sakot olisivat lyhytaikaisten vapausrangaistusten vaihtoehtona. Vähäisimmistä rikoksista voitaisiin edelleen tuomita melko lieviä sakkorangaistuksia vähentämällä päiväsakkojen lukumäärää.

Pitemmällä tähtäyksellä sakkojärjestelmä saattaa olla tarkoituksenmukaista eriyttää siten, että päiväsakoista kehitetään verraten tuntuvasti rikoksentekijän elintasoon kohdistuva rangaistusmuoto, kun taas vähäisemmistä rikoksista käytettäisiin seuraamuksena kiinteätä maksua. Esimerkiksi nykyinen pysäköintivirhemaksujärjestelmä ja liikennerikostoimikunnan (komiteanmietintö 1973: 2) ehdottama liikennevirhemaksujärjestelmä enteilevät tällaista kehitystä. Oikeusministeriössä on valmistunut ehdotus rikesakkolaiksi (Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 12/1975). Pohjoismainen rikosoikeuskomiteakin on suosittanut tällaista sakkojärjestelmän eriyttämistä (Pohjoismaiset mietinnöt 1975: 5).

Sakkojärjestelmän eriyttämisen etuna olisi, että päiväsakkoina määrättävät varsinaiset sakot tuolloin koettaisiin todellisiksi ja ankariksi varallisuusrangaistuksiksi. Tämä selkiinnyttäisi sakon rangaistusluonnetta.

Päiväsakon rahamäärien korottaminen on ajankohtainen eräiden rangaistussäännöksiä koskevien uudistushankkeiden vuoksi. Hallitus antaa erikseen esityksen liikennejuopumusta koskevien säännösten muuttamisesta siten, että säännöksiin otettaisiin promillerajat. Tämä merkitsisi rangaistusuhan ulottamista nykyistä huomattavasti lukuisampiin liikennejuopumustapauksiin. Rangaistavaksi tuleviin lieviin liikennejuopumuksiin olisi sovellettava sakkorangaistuksia, joiden kuitenkin pitäisi olla tuntuvia.

Varallisuuserojen huomioon ottaminen päiväsakon suuruutta määrättäessä.

Varallisuuseroja ei nykyisin oteta riittävästi huomioon päiväsakon rahamäärää vahvistettaessa silloinkaan, kun noudatetaan edellä mainittuja oikeuskanslerin ohjeita syyttäjille. Ohjeiden mukaan päiväsakon rahamäärä on määräosuus ennakkoveron pidättämisen jälkeen sakotettavan käyttöön jäävistä tuloista. Elatusvelvollisuus otetaan huomioon prosenttivähennyksin. Kuitenkin pienistä tuloista yleensä menee välttämättömään kulutukseen suurempi osa kuin suurista tuloista. Tämä maksukykyyn ratkaisevasti vaikuttava seikka on otettu huomioon esimerkiksi valtion tuloverotuksessa säätämällä vero progressiiviseksi. Nykyinen sakkokäytäntö ei vastaa päiväsakkojärjestelmän tarkoitusta, jonka mukaan päiväsakon rahamäärä olisi vahvistettava oikeudenmukaisessa suhteessa eri varallisuusasemassa olevien henkilöiden maksukykyyn.

Varallisuuden ja maksukyvyn suhteeseen kiinnitettiin huomiota jo päiväsakkojärjestelmään siirtymistä valmisteltaessa. Lausunnossa päiväsakkojärjestelmää koskevasta esitysehdotuksesta korkein oikeus totesi, että päivätulon luovuttaminen käy köyhälle raskaammaksi kuin rikkaalle. Korkein oikeus katsoi, että tämä näkökohta vaatisi jonkinlaista progressiivista menettelytapaa, josta lakiin olisi otettava lähemmät määräykset, jos päiväsakkojärjestelmä saatetaan voimaan (lausunto on liitteenä hallituksen esityksessä n:o 36/1920 vp.). Korkeimman oikeuden tarkoittamia säännöksiä ei kuitenkaan lakiin otettu. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tuomioistuimen oli saatava täysin vapaasti harkita syytetyn maksukyky. Tarvittava opastus oli perustelujen mukaan sopivimmin annettavissa hallintotoimin. Opastus, johon perusteluissa viitattiin, jäi kuitenkin tältä osin antamatta.

Jotta sakko kohdistuisi mahdollisimman oikeassa suhteessa eri varallisuusasemassa oleviin, se olisi määrättävä suhteellisesti ankaroituvaksi sakotettavan tulojen ja varallisuuden mukaan. Toisaalta päiväsakon rahamäärän vahvistamista koskevien säännösten pitäisi olla yksinkertaisesti sovellettavissa, koska sakkorangaistuksia käytetään runsaasti ja ne on voitava määrätä nopeassa ja halvassa menettelyssä. Näistä syistä ei ole mahdollista ottaa lakiin mutkikkaita säännöksiä päiväsakon rahamäärästä.

Ongelma on ratkaistavissa määräämällä päiväsakon suuruus *kokonaistulojen* mukaan. Kokonaistuloilla tarkoitetaan tässä tuloja, joista on vähennetty tulon hankkimisesta johtuneet menot mutta ei veroja. Jos päiväsakon rahamäärä määräytyy kokonaistulojen perusteella, valtion tulovero saa aikaan toivotun vaikutuksen sakkorangaistuksessa; paremmin ansaitsevan käyttöön jäävästä tulosta menee suurempi osuus sakkoon kuin huonommin ansaitsevan. Lisäksi kokonaistulon ottamista päiväsakon rahamäärän määräytymisperusteeksi puoltaa se, että kokonaistulo on yleensä helpommin selvitettävissä kuin tulo, josta on vähennetty ennakkovero. Erityisesti tämä koskee elinkeino- tai maataloustulon saajia.

Toinen mahdollisuus olisi määrätä päiväsakon rahamäärä ennakkoveron pidättämisen jälkeen sakotettavalle jäävän nettopäivätulon perusteella. Tällöin päiväsakko olisi sakotettavan nettopäivätulo, josta on vähennetty jokin kaikille sama rahamäärä. Kokonaistuloihin perustuvaa päiväsakkoa on pidettävä käytännössä toimivampana järjestelmänä kuin nettotuloihin perustuvaa.

Tulojen lisäksi päiväsakon määräämisessä on kohtuullista ottaa huomioon huomattava varallisuus, lasten elatusvelvollisuus ja muut olennaisesti maksukykyyn vaikuttavat seikat.

Sakon määräämiskäytännön yhtenäistäminen.

Aikaisemmista sakkouudistuksista saadut kokemukset ovat osoittaneet, ettei yhtenäistä ja tarkoituksenmukaista käytäntöä päiväsakon rahamäärän määräämisessä saada aikaan, jollei lainsäädännössä nykyistä yksityiskohtaisemmin määrätä päiväsakon rahamäärän määräytymisperusteita.

Sakotettavan maksukyvyn oikeudenmukainen arviointi ja käytännön yhdenmukaisuuden turvaaminen ovat erityisen tavoiteltavia sakkojen rahamäärän tuntuvasti noustessa.

Maksukyvyn selvittäminen.

Sakotettavan maksukyvyn selvittämiseen olisi myös kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota. Tutkimukset ovat osoittaneet, että sakotettavat melko usein ilmoittavat tulonsa todellista pienemmiksi.

Vain pieni osa sakotettavista ilmoittaa tulonsa ilmeisen valheellisesti. Yleensä tuloja pikemminkin vähätellään.

Jos sakko määrätään kokonais- eikä nettotulojen perusteella, voidaan olettaa, että sakotettavilla on periaatteessa paremmat mahdollisuudet antaa tuloistaan luotettavia tietoja. Toisaalta kuitenkin päiväsakon rahamäärän korottaminen lisännee kiusausta ilmoittaa tulot todellista pienemmiksi.

Sakkorangaistuksista lähes 80 % määrätään rangaistusmääräysmenettelyssä. Tässä menettelyssä rangaistusvaatimuksen, jossa on mainittu sakon suuruus, tekee useimmiten poliisi varsinaista esitutkintaa suorittamatta heti esimerkiksi liikennevalvonnassa todetun rikoksen tapahduttua. Päiväsakon rahamäärä määrätään yleensä sakotettavan oman ilmoituksen perusteella. Syyttäjä tai rangaistusmääräystuomari ei yleensä puutu asiaan, vaan päiväsakon rahamäärä vahvistetaan poliisin vaatimuksen mukaisesti. Sakkojen suuresta määrästä johtuu, ettei tätä menettelyä voida olennaisesti mutkistaa aiheuttamatta kohtuuttomia kustannuksia.

Maksukyvyn selvittämistä rangaistusmääräysmenettelyssä voidaan eri tavoin tehostaa, vaikka sakko joudutaan yleensä määräämään sakotettavan antamien tietojen perusteella. Sakotettavan on rangaistuksen uhalla annettava oikea tieto ammatistaan. Poliisille on tarkoitus antaa maksukyvyn selvittämistä koskevat ohjeet, joihin sisältyisivät muun muassa tiedot keskimääräistuloista eri ammattiryhmissä. Jos sakotettavan ilmoitus poikkeaa ilman uskottavaa syytä keskimääräistuloista tai muuten on syytä epäillä ilmoitusta vääräksi, olisi sakotettavan maksukyky tarkemmin selvitettävä. Hallituksen käsitys on, että tällä menettelyllä voitaisiin vähin haitoin päästä nykyistä olennaisesti parempaan tulokseen sakotettavan maksukyvyn selvittämisessä.

Jos sakko määrätään tuomioistuinmenettelyssä, sitä on yleensä edeltänyt esitutkinta, jossa sakon rahamäärään vaikuttavat seikat voidaan selvittää.

Eräissä yhteyksissä on esitetty vaatimus, että

väärien tietojen antaminen viranomaisille maksukyvystä sakkorangaistuksen määräämismenettelyssä olisi säädettävä rangaistavaksi. Virheellistä tulojen ilmoittamista ei nimittäin ole katsottu viranomaisen erehdyttämiseksi eikä muullakaan perusteella rangaistavaksi teoksi. Väärien tietojen antaminen ei myöskään tule kysymykseen purkuperusteena.

Periaatteessa väärien tietojen antaminen varallisuusasemasta voidaan rinnastaa nimen tai ammatin väärin ilmoittamiseen, mistä on säädetty rangaistus rikoslain 16 luvun 20 a §:ssä. Rangaistavaksi säätäminen ei sinänsä myöskään loukkaisi periaatetta, jonka mukaan rikoksentekijän ei tarvitse osallistua rikoksensa selvittämiseen, koska sakon rahamäärän vahvistaminen ei ole rikoksen selvittämistä. Tällaisen rangaistussäännöksen valvontaan ja soveltamiseen liittyy kuitenkin monenlaisia hankaluuksia ja ongelmia.

Hallituksen tarkoituksena on seurata, minkälaisiin tuloksiin voidaan päästä antamalla poliisille nykyistä tarkemmat ohjeet sakotettavan tulojen ja muiden maksukykyyn vaikuttavien seikkojen selvittämisestä. Epäillyttävissä tapauksissa ilmoitettujen tietojen todenperäisyys selvitetään erikseen, mistä sakotettavalle aiheutuvaa haittaa voitaneen pitää riittävänä tehosteena tietojen todenperäisyyden varmistamiseksi. Elleivät nämä keinot osoittaudu riittäviksi, on harkittava edellä mainitun rangaistussäännöksen säätämistä.

Laki rikoslain 2 luvun muuttamisesta.

2 luku.

Rangaistuksista.

4 ja 4 b §. Rikoslain 2 luvun nykyinen 4 § ehdotetaan jaettavaksi 4, 4 a ja 4 b §:ksi.

Ehdotettu 4 § käsittäisi nykyisen 4 §:n 1 ja 2 momentin. Päiväsakkojen vähimmäis- ja enimmäismäärään ei tässä yhteydessä ole syytä tehdä muutoksia. Käytäntöä tulisi pyrkiä muutoin ohjaamaan siten, että nykyistä asteikkoa käytettäisiin hyväksi laajemmin. Tarkoituksena on, että päiväsakkojen lukumäärä erityisesti lievissä rikoksissa edelleenkin laskisi. Usein rangaistukseksi riittää muutama päiväsakko. Korotus päiväsakon rahamäärään merkitsee, että 1—5 päiväsakkoa on riittävä seuraamus vähäisemmistä rikoksista.

Sakkorangaistuksella säädetyt erityiset enimmäis- ja vähimmäismäärät kumottiin vuonna 1969. Kun tuntuvaa sakkorangaistusta on tarkoitus käyttää eräissä tapauksissa vapausrangaistuksen vaihtoehtona, olisi myös sakkorangaistusta varten voitava säätää eräiden rikosten rangaistusasteikkoihin erityisminimi. Esimerkiksi tökreästä rattijuoppoudesta ehdotetaan vähimmäisrangaistukseksi 60 päiväsakkoa. Tästä syystä on 4 §:n 2 momenttia muutettava siten, että siinä sallitaan uudet rikoskohtaiset päiväsakkojen enimmäis- ja vähimmäismäärät.

Nykyisen 4 §:n 4 ja 5 momentti siirrettäisiin uudesta pykäläjaosta johtuvin muutoksin 4 b §:ksi.

4 a §. Päiväsakkojärjestelmän perusajatus, että päiväsakon rahamäärä vahvistetaan sakotettavan maksukyvyn mukaan kohtuullisena pidettävään rahamäärään, lausutaan 4 a §:n 1 momentissa.

Selkeyden ja laskutoimitusten yksinkertaisuuden vuoksi sakko määrätään täysin markoin.

Pykälän 2 momenttiin sisältyy pääsääntö kohtuullisena pidettävästä päiväsakon rahamäärästä. Pääsääntö olisi, että sakko on 40 % sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta. Tästä sakon määrää voitaisiin alentaa tai korottaa jäljempänä esitettyjen perusteiden mukaisesti. Ehdotus johtaa suunnilleen samaan kuin vaihtoehtoinen järjestelmä, jossa päiväsakko olisi sakotettavan nettopäivätulo vähennettynä 20 markalla.

Sakotettavan kokonaistuloista vakio-osuutena määräytyvä sakko merkitsee, että eri tulonsaajaryhmien ansiotasoerot otetaan nykyistä oikeudenmukaisemmin huomioon. Valtion tuloveron vaikutuksesta päiväsakon osuus sakotettavan käyttöön jäävästä päivätulosta on varakkaalle henkilölle suurempi kuin vähävaraiselle.

Kokonaistulo tarkoittaa kaikkea palkkaa, elinkeinotuloa, varallisuuden tuottoa ja muuta tuloa, josta on vähennetty tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot mutta ei veroja. Sen laskemiseksi noudatettaisiin periaatteessa samoja perusteita kuin tuloverotuksessa. Verolaeissa selvitetään, mitä tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuvat menot ovat. Menettely olisi kuitenkin summittaista. Esimerkiksi tulon hankkimisesta johtuneet menot otettaisiin huomioon vain, jos ne vaikuttaisivat olennaisesti päiväsakon rahamäärään. Jos sakotettavalla ei ole muuta kuin palkka-

tulonsa, nämä menot eivät yleensä vaikuttaisi päiväsakon rahamäärään.

Ylimmissä tulonsaajaryhmissä yksi päiväsakko saattaisi ehdotuksen mukaan nousta verotuksen jälkeen jäävää päivätuloa suuremmaksi. Huomioon ottaen tällaisten hyvin ansaitsevien henkilöiden mahdollisuudet järjestellä taloutaan pitemmän ajan kuluessa, tätä ei voida pitää aina kohtuuttomana. Jollei päiväsakkojen lukumäärä ole huomattavan suuri, maksettava rahasumma jää joka tapauksessa vain osaksi kuukausitulosta. Koska sakon tai sen osan maksamiseen voidaan myöntää maksuaikaa, sakon vaikutukset ovat jaettavissa pitemmälle ajanjaksolle. Sakkoa ei kuitenkaan pitäisi määrätä käteen jääviä tuloja suuremmaksi, ellei sakotettavalla ole erityistä varallisuutta.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös mahdollisuudesta poiketa säännönmukaisesta päiväsakon määräämisperusteesta sakotettavan varallisuuden, elatusvelvollisuuden ja muiden maksukykyyn vaikuttavien seikkojen vuoksi. Sakkojärjestelmälle asetettava yksinkertaisuuden vaatimus merkitsee, ettei omaisuuden vaikutuksesta päiväsakon rahamäärään voida ottaa lakiin mutkikkaita säännöksiä. Ainoastaan sellainen omaisuus, jonka katsottaisiin osoittavan erityistä maksukykyä, vaikuttaisi päiväsakon rahamäärään. Tällöin päiväsakon rahamäärä vahvistettaisiin harkinnan mukaan pelkästään tulojen perusteella määräytyvää päiväsakkoa suuremmaksi.

Pykälän mukaan päiväsakon vähimmäismäärästä säädettäisiin asetuksella. Vähimmäismääräksi on ajateltu viittä markkaa. Sitä ei saisi alittaa millään perusteella. Se olisi sellaisenkin sakotettavan päiväsakon rahamäärä, jolla ei ole lainkaan tuloja.

Niin kuin nykyisinkin päiväsakon rahamäärä määrättäisiin ottaen huomioon sakotettavan maksukyky tuomitsemisajankohtana. Tämä määräytyy yleensä hänelle siihen aikaan olleiden kokonaistulojen perusteella. Keskimääräinen kokonaispäivätulo olisi yleensä 1/30 säännöllisestä kuukausitulosta. Jos sakotettavan tulot vaihtelevat, hänen kokonaistulonsa on laskettava pitemmän ajanjakson perusteella, esimerkiksi vuositulosta. Yleensä laskelman pohjana olisivat ne tulot, jotka sakotettavalla on ollut. Tiedossa oleva ansiotason lasku otettaisiin huomioon kohtuuden mukaan. Jos taas sakotettavalla ei ole tuomitsemisaikaan juurikaan ansiotuloja, mutta niitä tiedetään hänellä olevan silloin, kun sakko on maksettava, voidaan myös tuleva ansiotaso ottaa huomioon vahvistettaessa päiväsakon rahamäärää.

Ohjeet siitä, miten elatusvelvollisuus otetaan huomioon vahvistettaessa päiväsakon rahamäärää, ehdotetaan annettavaksi asetuksella. Tässä vaiheessa ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi täsmällisesti määritellä niitä perusteita, joiden mukaan esimerkiksi varallisuus maksukykyä kohottavana tai sairaus taikka työttömyys maksukykyä alentavana seikkana olisi otettava huomioon. Nämä jäisivät tuomioistuimen harkintaan. Asetusluonnos on esityksen liitteenä.

Oikeuskanslerin nykyisten ohjeiden mukaan sakotettavan elatusvelvollisuus otetaan huomioon prosenttivähennyksenä. Se merkitsee, että hyvin ansaitsevat hyötyvät siitä eniten. Asetuksessa määrättäisiin, että elatusvelvollisuus otetaan huomioon markkamääräisenä vähennyksenä. Sama periaate on omaksuttu ulosmittaamatta jätettävää palkan määrää koskevissa säännöksissä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rikoslain 2 luvun muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain 2 luvun 4 §, sellaisena kuin se on 17 päivänä tammikuuta 1969 annetussa laissa (28/69), sekä

lisätään lain 2 lukuun uusi 4 a ja 4 b § seuraavasti:

2 luku.

Rangaistuksista.

4 §.

Sakko tuomitaan päiväsakoin. Vähin sakko on yksi päiväsakko ja suurin satakaksikymmentä päiväsakkoa, jollei sakkoja lasketa yhteen.

Laki on sama, kun sakkorangaistukselle ennen 1 päivää kesäkuuta 1969 on laissa tai asetuksessa säädetty erityinen vähimmäis- tai enimmäismäärä.

4a §.

Päiväsakko vahvistetaan täysin markoin rahamäärään, jota tuomitsemisen aikana on pidettävä sakotettavan maksukykyyn nähden kohtuullisena.

Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on pidettävä 40 prosenttia sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta, jollei sakotettavan varallisuuden, elatusvelvollisuuden tai muiden maksukykyyn vaikuttavien seikkojen vuoksi päiväsakkoa ole vahvistettava tätä suuremmaksi tai pienemmäksi. Päiväsakon vähin rahamäärä ja ohjeet elatusvelvollisuuden huomioon ottamisesta säädetään asetuksella.

Kokonaistulolla tarkoitetaan kaikkea palkkaa, elinkeinotuloa, varallisuuden tuottoa ja muuta tuloa, josta on vähennetty sakotettavan maksukykyyn olennaisesti vaikuttavat tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot.

4 b §.

Rangaistuksena tuomittavasta uhkasakosta on voimassa, mitä sakosta on 4 ja 4 a §:ssä säädetty.

Uhkasakko pakkokeinona asetetaan markkamääräisesti, huomioon ottaen myös asianomaisen maksukyky. Sellainen uhkasakko voidaan erityisistä syistä tuomita lievempänä kuin se on asetettu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila.*

Liite.

Asetus
päiväsakon rahamäärän määräämisestä.

Oikeusministerin esittelystä säädetään rikoslain 2 luvun 4 a §:n (/) nojalla:

1 §.

Sakotettavan elatuksen varassa olevasta puolisosta, lapsesta, ottolapsesta tai hänen puolisonsa lapsesta tai ottolapsesta vähennetään päiväsakon rahamäärästä jokaisen osalta kolme markkaa.

2 §.

Päiväsakon rahamäärää ei saa vahvistaa viittä markkaa pienemmäksi.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain täydentämisestä liikennejuopumusta koskevilla säännöksillä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

ESITYKSEN PÄÄKOHDAT

Hallitus ehdottaa liikennejuopumuslainsäädännön uudistamista. Uudistus koskisi kaikkia liikennemuotoja.

Hajallaan eri laeissa olevat liikennejuopumussäännökset yhtenäistettäisiin ja sijoitettaisiin rikoslakiin. Tällä korostettaisiin liikennejuopumuksen paheksuttavuutta.

Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaminen rangaistaan ehdotuksen mukaan rattijuopumuksena, jos kuljettajan veren alkoholipitoisuus on vähintään 0,5 promillea. Ankarampi rangaistus seuraisi törkeästä rattijuopumuksesta, jonka ensisijaisena tunnusmerkkinä olisi vähintään 1,5 promillen veren alkoholipitoisuus.

Liikennejuopumus säädettäisiin rangaistavaksi myös rautatieliikenteessä. Rangaistavuuden edellytykseksi säädettäisiin raide- ja ilmaliikenteessä vähintään 0,5 promillen veren alkoholipitoisuus. Vesiliikenteessä promilleraja olisi 1,5. Rangaistussäännökset koskisivat kulkuneuvon kuljettajan tai ohjaajan lisäksi junan kulun, lennon tai aluksen kulun turvallisuuteen vaikuttavassa tehtävässä toimivia henkilöitä.

Promillerajojen käyttöönotto merkitsisi rangaistavuuden ulottamista lieviinkin liikennejuopumuksiin.

Liikennejuopumuksen tunnusmerkkinä olisi kaikissa liikennemuodoissa myös alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen vuoksi huonontunut suorituskyky.

Kulkuneuvon luovuttaminen juopuneen kuljetettavaksi tai ohjattavaksi säädettäisiin rangaistavaksi kaikissa liikennemuodoissa.

Eri liikennemuotoja koskevat rangaistusasteikot säädettäisiin yhdenmukaisiksi ja osaksi nykyistä suppeammiksi.

Uusi lainsäädäntö ei olennaisesti vaikuttaisi liikennejuopumuksesta tuomittavien ehdottomien vapausrangaistusten määrään. Sen sijaan rangaistavuuden laajentaminen lisäisi sakkorangaistusten käyttöä rattijuopumuksen seuraamuksena. Hallitus antaa tämän esityksen kanssa samanaikaisesti esitykset, joilla päiväsakon rahamäärää korotettaisiin ja tehtäisiin mahdolliseksi sakkoon tuomitseminen ehdollisen vankeusrangaistuksen ohella.

Valvonnan tehostamiseksi muutettaisiin lakia niin, että kuljettajat ovat velvollisia alistumaan liikennevalvonnassa alkoholin ilmaisimilla, esimerkiksi puhalluspusseilla, tehtäviin kokeisiin.

Liikennejuopumusten ilmituloa pyritään lisäämään ehdotetulla lainsäädännöllä ja valvontaa tehostamalla. Tämän odotetaan vähentävän liikennejuopumusta, mikä puolestaan parantaisi liikenneturvallisuutta.

1. VOIMASSA OLEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

1.1. Rattijuopumus

1.1.1. *Rangaistussäännökset*

Rattijuopumus on ollut rangaistava teko vuodesta 1926. Nykyinen rattijuopumusta koskeva rangaistussäännös on tieliikennelain (143/57) 8 §:ssä. Rattijuopumuksesta tuomitaan se, joka kuljettaa moottoriajoneuvoa juopuneena taikka alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alaisena. Rangaistus on vankeutta, jota nykyisten säännösten mukaan voidaan tuomita enintään neljä vuotta. Jos rikoksesta ei ole aiheutunut vaaraa yleiselle liikenneturvallisuudelle ja asianhaarat ovat muutoinkin erittäin lieventävät, rangaistus on sakkoa. Jos moottoriajoneuvoa alkoholin vaikutuksen alaisena kuljettanut henkilö aiheuttaa törkeällä huolimattomuudellaan tai varomattomuudel-

laan toiselle kuoleman tai ruumiinvamman, rangaistusta voidaan korottaa kuolemantuottamuksesta enintään kahdeksaksi ja ruumiinvamman tuottamuksesta enintään kuudeksi vuodeksi vankeutta.

Rattijuopumussäännöstä sovelletaan toisin kuin muuta tieliikennelainsäädäntöä myös sellaiseen liikenteeseen, joka tapahtuu tieliikennelaissa tarkoitetun tien tai alueen ulkopuolella. Rangaistussäännös koskee kaikkien moottoriajoneuvojen kuten autojen ja moottoripyörien sekä lisäksi moottorikäyttöisten laitteiden kuljettamista.

Tieliikennelain 8 §:n mukaan rangaistaan vankeudella tai sakolla myös moottoriajoneuvon omistajaa tai haltijaa, joka luovuttaa ajoneuvon ilmeisesti juopuneen tai hänen tietensä alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alaisen henkilön kuljetettavaksi.

Tieliikennelain 10 §:n mukaan tuomioistuimen on 8 §:ssä säädettyjen rangaistusten lisäksi määrättävä rattijuopumukseen syyllistynyt kuljettaja määräajaksi ajokieltoon. Ajokieltoon määrätty henkilö menettää ajolupansa (ajokorttinsa), eikä hänelle saa antaa uutta ajokorttia ajokieltoaikana.

1.1.2. *Rattijuopumustapausten määrä*

Tilastoidun rattijuopumusrikollisuuden kehitystä 1960-luvun puolivälin jälkeen kuvaavat seuraavat poliisi- ja tuomioistuintilaston luvut sekä Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitokselta saadut tiedot:

Vuosi	Poliisin tietoon tulleet rattijuopumukset	muutos %	Liikennejuopumuksen vuoksi suoritetut veren alkoholimääritykset [1])	muutos %	Rattijuopumuksesta tuomitut (päärikoksen mukaan)	muutos %
1965	6618	7.2	5994	9.3	5029	3.7
1966	7058	6.6	6353	6.0	5435	8.1
1967	7191	1.9	6551	3.1	5513	1.4
1968	6889	—4.2	6538	—0.2	5126	—7.0
1969	8360	21.3	7981	22.1	5782	12.8
1970	9289	11.1	9174	15.0	6567	13.6
1971	10118	8.9	10338	12.7	8096	23.3[2])
1972	11462	13.3	11573	12.0	8611	6.4
1973	13631	18.9	13809	19.3	—	—
1974	16558	21.5	16962	22.8	—	—

[1]) Käsittää kaikki liikennejuopumukset. Muiden kuin rattijuopumusten osuus on kuitenkin pieni.
[2]) Kasvu johtuu osittain tilastointiperusteen muutoksesta.

Ajokorttirekisteristä saadun tiedon mukaan rattijuopumuksesta tuomittiin 10 707 henkilöä vuonna 1973 ja 12 507 henkilöä vuonna 1974. Tilastointiperusteiden erilaisuuden vuoksi luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia tuomioistuintilaston lukujen kanssa.

Ero poliisin tietoon tulleiden rattijuopumustapausten ja rattijuopumuksesta tuomittujen määrissä johtuu osaksi erilaisista tilastointiperusteista. Kaikista poliisin ilmoittamista rattijuopumuksista ei nosteta syytettä. Lisäksi syytetyistä jätetään rangaistukseen tuomitsematta noin 5 prosenttia.

Ulkomaisten tutkimusten mukaan alle 10 prosenttia rattijuopumuksista tulee poliisin tietoon. Suomen olosuhteissa kiinnijoutumisriski on todennäköisesti tätäkin pienempi: eri tavoin suoritettujen laskelmien mukaan meillä tulee rattijuopumuksista ilmi muutama prosentti (Liikennerikostoimikunnan mietintö 1973:2).

Tilastoitu rattijuopumusrikollisuus on lisääntynyt voimakkaasti vuoden 1968 jälkeen. Vuonna 1974 rattijuoppoja tuli ilmi noin kaksi kertaa niin paljon kuin viisi vuotta aikaisemmin. Osaksi kehityksen selittää poliisin tehostunut liikennevalvonta, mutta myös todellinen rattijuopumusrikollisuus on lisääntynyt alkoholin kulutuksen ja liikenteen kasvun myötä.

Tilastoidun rattijuopumusrikollisuuden kasvu ei johdu siitä, että yhä lievempi humala katsottaisiin poliisikäytännössä rattijuopumukseksi. Vuonna 1973 joka kolmannella epäillyllä oli enemmän kuin 2,0 promillea alkoholia veressä, vuonna 1968 ainoastaan joka nel-

jännellä. Vuonna 1973 tutkittujen keskimääräinen veren alkoholipitoisuus oli 1,75 promillea. Veren alkoholipitoisuus oli vain 6 prosentilla enintään 0,5 promillea, ja ainoastaan 16 prosentilla enintään 1,0 promillea. Vuonna 1974 noin 11 000 rattijuopon veren alkoholipitoisuus oli vähintään 1,5 promillea. Rattijuopumuksesta epäiltyjen keskimääräinen humalatila on siis ollut viime vuosina yhä voimakkaampi.

1.1.3. *Rangaistuskäytäntö rattijuopumustapauksissa*

Rattijuopumuksen perusrangaistusasteikkoon ei ole tehty muutoksia vuoden 1950 jälkeen, jolloin enimmäisrangaistus toisen kerran kaksinkertaistettiin. Muita asteikkoja ei ole muutettu tieliikennelain säätämisen jälkeen. Rangaistuskäytäntö sen sijaan on huomattavastikin muuttunut. 1960-luvun keskivaiheilla luovuttiin lähes täysin käyttämästä sakkoa ja ehdollista vapausrangaistusta rattijuopumuksen seuraamuksena. Noin 85 prosenttia rattijuopumukseen syyllistyneistä tuomittiin ehdottomaan vapausrangaistukseen, jonka pituus oli yleensä 3—4 kuukautta. Sakkoon tuomittuja oli noin 4 prosenttia ja ehdolliseen vapausrangaistukseen tuomittuja vähän yli 10 prosenttia.

Rangaistuskäytäntö on vähitellen 1960-luvun lopulla ja 1970-luvulla lieventynyt. Sakkoon tuomittujen osuus rattijuopumuksesta tuomituista oli 6 prosenttia vuonna 1971 ja 8 prosenttia vuonna 1972. Ajokorttirekisteristä vuosilta 1973 ja 1974 saatujen tietojen mukaan sakon osuus rangaistuksista on vakiintunut tälle tasolle. Suurin muutos on tapahtunut ehdollisen tuomion käytössä. Rattijuopumuksesta tuomituista vapausrangaistuksista määrättiin ehdollisiksi vuonna 1971 lähes 30 prosenttia ja vuonna 1972 lähes 40 prosenttia. Tämän jälkeen ehdollisen rangaistuksen osuus ei ole juuri noussut.

Rattijuopumuksesta tuomitun vapausrangaistuksen pituus on viimeisten ajokorttirekisteritietojen mukaan yleensä 2—3 kuukautta. Alle kuuden kuukauden vapausrangaistuksien osuus on noin 94 prosenttia. Liikennerikostoimikunnan selvitysten mukaan rattijuopumuksesta ei yleensä tuomita yli neljää kuukautta vankeutta, jollei samalla ole aiheutettu liikennevahinkoa.

Rattijuopumuksesta määrättävän ajokiellon pituus on vaihdellut viime vuosina yleensä puolesta vuodesta kolmeen vuoteen.

Viime vuosien rangaistuskäytäntö on ollut melko epäyhtenäistä. Epäyhtenäisyys on ilmennyt selvästi esimerkiksi ehdollisen tuomion käytössä. Vuodelta 1973 olevien tietojen mukaan rattijuopumuksesta tuomituista vapausrangaistuksista määrättiin ehdollisiksi koko maan alioikeuksissa 43 prosenttia; sekä Vaasan että Lapin läänissä vastaava luku oli yli 63, kun taas Mikkelin ja Pohjois-Karjalan läänеissä se oli keskimäärin 33.

Eniten oikeuskäytäntö on vaihdellut siinä, miten syyttäjät ja tuomioistuimet arvioivat veren alkoholipitoisuuden ja kliinisen humalatilatutkimuksen merkityksen. Vuonna 1972 tehdyn selvityksen mukaan syytettä ei yleensä nostettu tai se hylättiin, jos epäillyn veressä oli korkeintaan yksi promille alkoholia. Tiedetään yksittäistapauksia, joissa runsaastikin yli kahden promillen veren alkoholipitoisuus on kliinisen tutkimuksen perusteella johtanut vapauttavaan tuomioon.

1.1.4. *Rattijuopumus ja liikenneonnettomuudet*

Rattijuopumus on vakava vaara liikenneturvallisuudelle.

Virallisesta liikenneonnettomuustilastosta ei ilmene niiden liikenneonnettomuuksien lukumäärää, joissa rattijuopumukseen syyllistynyt kuljettaja on ollut osallisena. Tilastossa on kuitenkin eritelty ne onnettomuudet, joissa jonkun onnettomuuden osapuolen on todettu nauttineen alkoholia. Näissä ovat mukana myös alkoholia nauttineet jalankulkijat ja moottorittoman ajoneuvon kuljettajat. Viime vuosina alkoholilla on ollut osuutta noin 10 prosentissa kaikista onnettomuustapauksista ja lähes 20 prosentissa kuolemaan johtaneista onnettomuuksista. Osuus on viime vuosina noussut.

Liikennevahinkojen tutkijalautakunnat ovat selvittäneet rattijuopumuksen osuutta kuolemaan johtaneissa autoliikenteen onnettomuuksissa. Tutkijalautakuntien selvitykset osoittavat, että rattijuopumustapausten osuus on tuntuvasti kasvanut 1970-luvun alusta. Vuodelta 1974 olevien tietojen mukaan lähes joka kolmannella tutkittuihin liikennevahinkoihin osallisella autonkuljettajalla oli veressään alkoholia. Onnettomuuksissa, joissa osallisena oli vain yksi auto, joka toisella kuljettajalla oli alko-

holia veressään. Yhteenajovahingoissa tällaisten kuljettajien osuus oli 20 prosenttia. Yleisimmin todettu veren alkoholipitoisuus oli 1,5—2,5 promillea. Yksittäisvahingoissa kuljettajan veren keskimääräinen alkoholipitoisuus oli jonkin verran korkeampi kuin yhteenajovahingoissa.

Tutkijalautakunnat ovat arvioineet myös sitä, onko kuljettajan alkoholin nauttiminen vaikuttanut onnettomuuden syntymiseen. Yli 1,5 promillen alkoholipitoisuus kuljettajan veressä on yleensä katsottu vahingon pääsyyksi ja alle 1,5 promillen alkoholipitoisuus on usein arvioitu onnettomuuteen myötävaikuttaneeksi tekijäksi.

1.2. Liikennejuopumus raideliikenteessä

Rautatieliikennettä varten ei ole rattijuopumussäännöstä vastaavaa rangaistussäännöstä.

Valtionrautateillä on vuosittain todettu useita junaturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden juopumuksia. Junan kuljettaminen juopuneena on kuitenkin ollut harvinaista.

Junaturvallisuustehtävissä toimivien juopumukset ovat aiheuttaneet onnettomuuksia hyvin harvoin. Vaarallisia tilanteita tai viivytyksiä rautatieliikenteelle niistä on kuitenkin aiheutunut.

Juopumukset on valtionrautateillä käsitelty yleensä kurinpitoasioina. Seuraamuksena on käytetty virasta erottamista määräajaksi tai viraltapanoa. Työsopimussuhteessa olevan henkilön työsopimus on voitu purkaa. Jos juopunut on kuljettanut junaa, asia on kuitenkin yleensä käsitelty rikosasiana tuomioistuimessa.

Juopunut kuljettaja on voitu tuomita rikoslain 40 luvun 19 b §:n mukaan juopumuksesta virantoimituksessa. Rangaistuksena on sakko taikka virantoimituksesta erottaminen tai viraltapano. Tämä rikos edellyttää seivästi havaittavaa juopumustilaa toisin kuin rattijuopumus, johon riittää "alkoholin vaikutuksen alaisuus". Jos junan kuljettamisesta juopuneena on aiheutunut konkreettinen vaaratilanne, tekoon on voitu soveltaa lisäksi rikoslain 34 luvun 9 §:n säännöksiä vaaran aiheuttamisesta rautatien käyttämiselle. Rangaistus on sakkoa tai enintään vuosi vankeutta. Useammin on kuitenkin sovellettu rikoslain 34 luvun 11 §:n säännöstä haitan tai viivytyksen aiheuttamisesta rautatien käyttämiselle. Rangaistus tästä rikoksesta on sakkoa tai vankeutta enintään kolme kuukautta. Kummastakin rikoksesta vapausrangaistukseen tuomittu on rikoslain 40 luvun 16 §:n mukaan lisäksi pantava viralta ja julistettava vastedes kelpaamattomaksi toimimaan valtionrautateiden palveluksessa.

Veturimiehet ja muut varsinaiset junankuljettajat ovat virkamiehiä. Joitakin raidekulkuneuvoja, esimerkiksi moottorityökoneita, kuljettavat rautateillä myös työsopimussuhteessa olevat henkilöt. Heitä ei ole voitu tuomita rangaistukseen raidekulkuneuvon kuljettamisesta juopuneena, jollei teko ole aiheuttanut konkreettista vaaratilannetta taikka haittaa tai viivytystä rautatien käyttämiselle.

Raitiovaunun kuljettaja, joka on alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alainen ja siten aiheuttaa vaaraa yleiselle liikenneturvallisuudelle, tuomitaan tieliikennelain 8 b §:n nojalla sakkoon tai enintään yhdeksi vuodeksi vankeuteen. Tätä säännöstä on käytännössä sovellettu vain liikennevahinkotapauksissa. Kuljettajan palvelussuhde on voitu purkaa juopumuksen vuoksi.

1.3. Ilmaliikennejuopumus

Ilmaliikennejuopumusta koskevat rangaistussäännökset ovat ilmailulaissa (595/64). Säännökset laadittiin samanlaisiksi kuin tieliikennelain rattijuopumussäännökset. Ilmailulain 67 §:n mukaan tuomitaan se, joka ohjaa ilmaalusta tai suorittaa muuta lentoturvallisuuteen vaikuttavaa tehtävää ilma-aluksessa juopuneena tai alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alaisena. Rangaistus on vankeutta enintään neljä vuotta taikka asianhaarojen ollessa erittäin lieventävät sakkoa. Kuoleman tai vaikean ruumiinvamman tuottamusta varten on samanlainen seurausvastuusäännös kuin tieliikennelain 8 §:n 3 momentissa.

Ilmaliikennejuopumussäännöstä sovelletaan myös lennonjohtajaan ja muuhun lentoturvallisuuteen vaikuttavassa tehtävässä maaorganisaatiossa toimivaan henkilöön, joka on juopunut tai alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alainen.

Sellaisia ilma-aluksessa toimivia henkilöitä varten, joiden tehtävä ei vaikuta lentoturvallisuuteen, on erillinen rangaistussäännös. Jos mainittu henkilö on tehtävässään juopunut tai alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alainen, hänet on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Ilmailulain 67 §:n mukaan tuomitaan ilma-aluksen omistaja, haltija tai se, jonka käytössä alus on, tahi näiden edustaja taikka aluksen päällikkö, joka sallii ilmeisesti juopuneen tai hänen tietensä alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alaisen ohjata alusta tai suorittaa siinä muita tehtäviä. Rangaistus on enintään neljä vuotta vankeutta tai sakkoa.

Rangaistuksen lisäksi tuomioistuimen on määrättävä ilmailulain 69 §:n mukaan ilmaliikennejuopumukseen syyllistyneen ilmailulupakirja tai vastaava maaorganisaatiossa vaadittava lupakirja menetetyksi määräajaksi.

Ilmaliikennejuopumukseen syyllistymisiä on todettu erittäin harvoin. Ei ole varmaa tietoa onnettomuuksista, jotka olisivat aiheutuneet lentäjän tai muun ilmailuhenkilöstöön kuuluvan henkilön alkoholin nauttimisesta.

1.4. Vesiliikennejuopumus

Vesiliikennejuopumusta koskeva rangaistussäännös otettiin merilakiin vuonna 1967 annetulla lailla (237/67). Merilain 236 §:n mukaan tuomitaan sakkoon tai enintään yhdeksi vuodeksi vankeuteen päällikkö, joka alusta kuljettaessaan on alkoholin tai muun kiihottavan tai huumaavan aineen vaikutuksen alaisena, niin ettei hän voi turvallisesti täyttää tehtäväänsä. Säännöstä sovelletaan myös konepäällikköön, perämieheen, konemestariin ja muuhun henkilöön, joka aluksessa suorittaa meriturvallisuuden kannalta olennaisesti merkityksellistä tehtävää. Merilain 239 §:n mukaan päällikkö ja muu mainittu henkilö voidaan rangaistuksen lisäksi tuomita menettämään oikeus hoitaa tointa, johon vesiliikennettä koskevien säännösten mukaan on säädetty erityisiä ehtoja.

Veneliikennelaissa (151/69) ei ole erillistä veneliikennejuopumusta koskevaa rangaistussäännöstä. Veneliikennelain 4 §:n 3 momentissa ja 9 §:n 2 momentissa viitataan merilain 236 §:ään. Käytännössä on ollut epäselvää, voidaanko merilain rangaistussäännöstä soveltaa myös moottoriveneen tai muun vastaavan aluksen kuljettamiseen alkoholin vaikutuksen alaisena. Korkein oikeus on kuitenkin soveltanut säännöstä tavallisen perämoottorin kuljettamiseen alkoholin vaikutuksen alaisena (KKO 1970 II 92).

Vesiliikenteessä ei ole vastaavaa säännöstä kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle kuin tieliikenteessä.

Vesiliikennejuopumuksia esiintynee melko runsaasti erityisesti veneilyssä. Tuomioistuintilaston perusteella arvioiden vuonna 1971 tuomittiin vesiliikennejuopumuksesta kuitenkin vain muutama henkilö. Tuomittujen pieni määrä johtuu vähäisestä valvonnasta.

1.5. Muu liikennejuopumus

Tieliikennelain 8 b §:n mukaan tuomitaan se, joka ajaa muulla kulkuvälineellä kuin moottorikäyttöisellä ajoneuvolla juopuneena taikka alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alaisena ja siten aiheuttaa vaaraa yleiselle liikenneturvallisuudelle. Rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Säännöstä voidaan soveltaa raitiovaunuliikenteen ohella esimerkiksi polkupyörällä ja hevosajoneuvolla ajamiseen. Se ei sovellu rautatieliikenteeseen, jota tieliikennelaki ei koske, eikä myöskään tien ulkopuolella tapahtuvaan liikenteeseen.

Tieliikennelain 8 b §:n nojalla on vuosittain tuomittu muutamia satoja henkilöitä. Esimerkiksi vuonna 1971 tuomittiin päärikoksen mukaan laskien yhteensä 693 henkilöä, näistä 688 sakkoon. Yleisin rangaistus oli alle 20 päiväsakon sakkorangaistus.

1.6. Nykyisten liikennejuopumussäännösten vertailu

Rattijuopumusta ja ilmaliikennejuopumusta koskevat rangaistussäännökset ovat periaatteiltaan samanlaiset. Molemmissa teon rangaistavuuden edellytyksenä on kulkuneuvon kuljettaminen alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alaisena. Rangaistusasteikot ovat samat erittäin ankarat seurausvastuuasteikot mukaan lukien.

Vesiliikenteessä rangaistavuus edellyttää paitsi huumaavan aineen vaikutuksen alaisuutta myös sitä, ettei henkilö voi tämän vaikutuksen vuoksi turvallisesti täyttää tehtäväänsä. Vastaavasti tieliikennelain 8 b §:n soveltamiseen vaaditaan, että huumaavan aineen vaikutuksen alaisena ajamisella aiheutetaan vaaraa yleiselle liikenneturvallisuudelle. Näissä tapauksissa myös rangaistusasteikot ovat lievempiä eikä erityisiä seurausvastuusäännöksiä ole säädetty.

Rautatieliikennettä varten ei ole erityistä liikennejuopumussäännöstä.

Liikennejuopumussäännösten yhteinen piirre on, että teon rangaistavuus riippuu hyvin harkinnanvaraisesta tekijästä, alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alaisuudesta. Tuomioistuin joutuu arvioimaan teon rangaistavuuden syytetyn käyttäytymisestä saatavien tietojen sekä mahdollisesti suoritetun humalatilatutkimuksen perusteella. Alkoholin vaikutuksen alaisuutta arvioitaessa otetaan yhtenä todisteena huomioon veren alkoholipitoisuus, mutta tälle ei anneta ratkaisevaa merkitystä.

Liikennejuopumussäännösten harkinnanvaraisuus on johtanut rattijuopumuksen osalta oikeuskäytäntöön, joka on epäyhtenäinen ja liikenneturvallisuuden kannalta epätyydyttävä. Liikennejuopumussäännökset on sijoitettu eri lakeihin. Ne eivät ole keskenään johdonmukaisia. Lisäksi rautatieliikennettä koskeva liikennejuopumussäännös puuttuu kokonaan.

2. UUDISTUKSEN YLEISPERUSTELUT

2.1. Uudistuksen lähtökohdat

Kulkuneuvojen määrä ja alkoholinkulutus ovat lisääntyneet. Samalla liikennejuopumusten määrä on kasvanut. Tämä on huonontanut liikenneturvallisuutta.

Liikennejuopumusten ehkäisyä on tehostettava. Nykyisin liikennejuopumusta pyritään torjumaan rangaistuksin, valvonnalla ja tiedotustoiminnalla. Olennaisesti uusia keinoja ei ole löydettävissä. Esimerkiksi teknisiä menetelmiä, joilla pystyttäisiin estämään kulkuneuvon kuljettaminen juopuneena, on kehitelty, mutta käyttökelpoiseen ratkaisuun ei ole päästy. Myös tiedotustoiminta on osoittautunut melko tehottomaksi keinoksi liikennejuopumuksen ehkäisyssä. Tiedotustoimintaa on kuitenkin voimistettava, koska sillä on merkitystä rangaistuksen yleisestävän vaikutuksen tehostamisessa.

Nykyisin liikennejuopumukseen syyllistyneille tuomitaan suhteellisen ankaria rangaistuksia. Se ei ole estänyt liikennejuopumusrikollisuuden kasvua, vaikka onkin sitä ehkä hillinnyt. Keskeisenä syynä rangaistuksien tehottomuuteen on hyvin alhainen kiinnijoutumisen mahdollisuus. Vaikka liikennevalvontaa on viime vuosina lisätty, se on edelleen aika vähäistä.

Vaikuttavin välitön keino liikennejuopumuksen ehkäisyssä on liikennevalvonta. Valvontavoimavaroja pyritään edelleen lisäämään, ja valvonta suunnataan yhä enemmän vakavasti liikennettä vaarantaviin rikoksiin kuten liikennejuopumukseen. Tässä ehdotetuin lainsäädäntöuudistuksin pyritään parantamaan valvonnan edellytyksiä.

Nykyiset harkinnanvaraiset ja puutteelliset liikennejuopumusta koskevat rangaistussäännökset ovat johtaneet epätarkoituksenmukaiseen soveltamiskäytäntöön. Lievistä liikennejuopumuksista ei rangaista, vaikka nekin vaarantavat liikenneturvallisuutta. Rangaistavuuden rajan epämääräisyys haittaa myös valvontaa. Tästä syystä liikennejuopumussäännökset on uudistettava ja selvennettävä. Rangaistavuus on ulotettava kaikkeen liikennettä vaarantavaan juopumukseen.

Liikennejuopumuksesta tuomittavien ehdottomien vapausrangaistuksien koventamiseen ei ole aihetta. Nykyisinkin tuomittavat vapausrangaistukset ovat johtaneet vankeinhoidossa ongelmiin, joita ei voida enää kärjistää. Rangistusjärjestelmän yleisestävyyttä onkin tehostettava muilla keinoilla: lisäämällä kiinnijoutumisriskiä, lajentamalla rangaistavuutta ja käyttämällä yleisestävyydeltään lyhytaikaisten vapausrangaistusten tehoisia muita seuraamuksia.

Pyrittäessä ehkäisemään liikennejuopumusta huomiota ei ole kiinnitettävä ainoastaan liikennejuopumusten määrään vaan myös niiden vaarallisuuden asteeseen. Korkeat alkoholipitoisuudet kuljettajien veressä osoittavat erityistä vaarallisuutta liikenneturvallisuudelle.

Liikennejuopumus on vakavasti liikenneturvallisuutta vaarantava rikos. Rangaistusjärjestelmän, valvonnan ja tiedotustoiminnan avulla on pyrittävä ylläpitämään ja korostamaan raittiuden vaatimusta liikenteessä ja vahvistamaan liikennejuopumuksen yleistä tuomittavuutta. Tässä ehdotetuin lainsäädäntöuudistuksin pyritään vaikuttamaan liikennemoraaliin siten, että lieväkin juopumus liikenteessä koettaisiin aina rikokseksi. Liikennejuopumuksen moraalisen tuomittavuuden painottamiseksi ehdotetaan rangaistussäännökset sijoitettavaksi muiden vakavien rikosten yhteyteen rikoslakiin.

Liikennejuopumus on myöskin alkoholipoliittinen ongelma. Osa lisääntyneestä liikennejuopumuksesta johtuu lisääntyneestä alkoholinku-

lutuksesta. Yksinomaan ilmi tulleiden rattijuoppojen veren alkoholipitoisuudet osoittavat, että suuri osa heistä on tottunut erittäin runsaaseen alkoholinkäyttöön. Useat rattijuopot ovat pitkälle alkoholisoituneita. Alkoholipoliittisia ratkaisuja tehtäessä olisi vaikutukset liikennejuopumukseen otettava vakavasti huomioon. Ilman alkoholinkulutusta rajoittavia toimia tuskin kyetään olennaisesti vähentämään liikennejuopumusta.

Sekä tieliikennelainsäädännön että rikoslainsäädännön kokonaisuudistukset ovat vireillä. Liikennejuopumussäännökset olisi kuitenkin uudistettava kiireellisesti. Se voidaan tehdä uuden tieliikennelainsäädännön suunnittelua haittaamatta ja ennen rikoslain kokonaisuudistusta.

2.2. Promillerajat ja tieliikenne

2.2.1. *Veren alkoholipitoisuus ja liikenneturvallisuus*

Alkoholin liikenneturvallisuutta vaarantava vaikutus perustuu siihen, että se haittaa kuljettajan psykomotorisia toimintoja ja siten aiheuttaa liikenteessä virhesuorituksia.

Alkoholin vaikutuksia kuljettajan ajokykyyn ja liikenneturvallisuuteen on tutkittu mm. erilaisin kokein, jäljittelemällä laboratorio-olosuhteissa todellista ajoneuvon kuljettamista ja tutkimalla tapahtuneita liikenneonnettomuuksia. Tutkimusten tuloksia on selostettu esimerkiksi ruotsalaisessa komiteanmietinnössä Trafiknykterhetsbrott (SOU 1970:61). Tutkimuksissa on keskitytty tieliikenteeseen, jossa alkoholi muodostaa käytännössä suuremman liikenneturvallisuusongelman kuin muissa liikennemuodoissa.

Tutkimusten päätulokset voidaan tiivistää seuraavasti:

1) Onnettomuustodennäköisyys kasvaa kiihtyvästi veren alkoholipitoisuuden noustessa.

2) Alkoholi lisää erityisesti vakavien liikenneonnettomuuksien todennäköisyyttä.

3) Alkoholin vaikutus ajosuorituksiin vaihtelee paitsi veren alkoholipitoisuuden myös suoritusten monimutkaisuuden sekä yksilöllisten ja tilannekohtaisten tekijöiden mukaan.

Tutkittaessa monimutkaisia suorituksia laboratorio-olosuhteissa on jo hyvinkin pienten alkoholimäärien havaittu vaikuttavan suorituksiin. Liikenneonnettomuusriskitutkimusten perusteella voidaan kuitenkin vasta 0,5 promillen veren alkoholipitoisuutta pitää sellaisena, että se on selvästi heikentänyt kykyä ajoneuvon turvalliseen kuljettamiseen. Tätä pienemmissä alkoholipitoisuuksissa yksilölliset erot tekevät tulokset epävarmoiksi. Lisäksi monet muutkin seikat, kuten voimakkaat mielenliikutukset, raskas ateria tai päänsärky, voivat aiheuttaa samanlaisia virhesuorituksia kuin 0,5 promillea alhaisempi humalatila.

Yksilöllinen humalakäyttäytyminen ja ajokyky saattavat olla henkilöillä erilaisia, vaikka heillä on yhtä paljon alkoholia veressään. Näitä yksilöllisiä eroja merkittävämpänä on pidettävä säännönmukaisuutta: *mitä korkeampi veren alkoholipitoisuus on, sitä suurempi on liikenneonnettomuuden todennäköisyys.* Eräät tutkimustulokset viittaavat lisäksi siihen, että taitavan kuljettajan ajotaito heikkenee alkoholin vaikutuksesta enemmän kuin normaalin kuljettajan.

Jos kuljettajan veren alkoholipitoisuus on 0,5 promillea, hänen onnettomuustodennäköisyytensä on noin 1,5-kertainen sellaiseen nähden, jolla ei ole lainkaan alkoholia veressään. Jos alkoholipitoisuus on 1,0 promillea, onnettomuustodennäköisyys on noin 3,5-kertainen, ja jos se on 1,5 promillea, onnettomuustodennäköisyys on noin 7,5-kertainen verrattuna kuljettajaan, joka ei ole nauttinut alkoholia. Onnettomuustodennäköisyys kasvaa portaattomasti siten, ettei ole olemassa rajaa, jonka ylittävä veren alkoholipitoisuus olisi katsottava todella vaaralliseksi liikenteessä. Suomessa kuolemaan johtaneita liikenneonnettomuuksia tutkittaessa on kuitenkin havaittu, että yli 1,5 promillen humalatila merkitsee huomattavan korkeaa vakavan liikenneonnettomuuden todennäköisyyttä.

Koska liikenneonnettomuuden todennäköisyys kasvaa kiihtyvästi kuljettajan veren alkoholipitoisuuden noustessa ja koska tällöin erityisesti vakavan liikenneonnettomuuden vaara suurenee, muutaman promillen kymmeneksen muutos kuljettajan veren alkoholipitoisuudessa vaikuttaa tuntuvasti vakavan liikenneonnettomuuden todennäköisyyteen. Tutkimusten perusteella voidaan arvioida, että kuljettajan veren alkoholipitoisuuden aletessa 1,6 promillesta 1,4 promilleen hänen todennäköisyytensä aiheuttaa vakava liikenneonnettomuus on laskenut olennaisesti.

Suomessa tuli poliisin tietoon vuonna 1969 moottoriajoneuvokantaan suhteutettuna puolet enemmän yli 1,5 promillen humalassa ajaneita rattijuoppoja kuin Ruotsissa. Rattijuopumuksesta epäillyn keskimääräinen veren alkoholipitoisuus on Ruotsissa yleensäkin alhaisempi kuin Suomessa. Suomessa se vuonna 1973 oli 1,75 promillea.

Ihannetila olisi luonnollisesti täydellinen raittius liikenteessä. Tätä tavoitetta ei kuitenkaan voida saavuttaa rangaistuksilla ja liikennevalvonnalla. Toistaiseksi on pyrittävä vähentämään rattijuoppojen määrää. Onnettomuusriskitutkimusten perustella on kuitenkin yhtä tärkeänä tavoitteena pidettävä sitä, että rattijuopumukset, joissa kuljettajan veren alkoholipitoisuus on korkea, vähenisivät.

Nykyisessä lainsäädännössämme on kriminalisoitu moottoriajoneuvon kuljettaminen "alkoholin vaikutuksen alaisena". Fysiologisessa mielessä "alkoholin vaikutuksen alaisuus" on epäselvä käsite, koska jo erittäin pienetkin alkoholimäärät vaikuttavat monimutkaisiin suorituksiin. Alkoholin vaikutuksen alaisuus liikenteessä on käytännössä merkinnytkin vähintään ns. lievää tai keskivahvaa humalatilaa, jotka edellyttävät humalatilatutkimuksessa selvästi havaittavia käyttäytymismuutoksia ja -häiriöitä. Rangaistavuuden raja on käytännössä korkea: alle 1,0 promillen humala johtaa melko harvoin rangaistukseen, eikä 1,5 promillen humalankaan katsota välttämättä merkitsevän alkoholin vaikutuksen alaisuutta lain tarkoittamassa mielessä. Kuitenkin jo 0,5 promillen humalan on todettu lisäävän liikenneonnettomuuden todennäköisyyttä. Nykyinen lainsäädäntömme on johtanut siihen, että suuri osa liikenneturvallisuutta vaarantavasta juopumuksesta jää rikosoikeudellisen järjestelmän ulkopuolelle ja rangaistuksetta.

Veren alkoholipitoisuus on yksiselitteisin humalatilan mittari. Alkoholin aiheuttamien käyttäytymishäiriöiden kuten puheen epäselvyyden ja liikkeiden epätarkkuuden arviointi riippuu paljolti arvioijan subjektiivisista käsityksistä. Lisäksi häiriöt ilmenevät eri henkilöillä eri lailla, eikä ole selvää, miten ne suhtautuvat liikenteen edellyttämiin monimutkaisiin suorituksiin.

Nykykäytännön epäyhtenäisyyttä kuvaa se, että kliinisen tutkimuksen suorittaneiden lääkärien arviot rattijuopumuksesta epäiltyjen humalatilan asteesta jakautuivat vuonna 1971 tehdyn selvityksen mukaan seuraavasti:

Lääkärin arvio humalatilasta	Veren alkoholipitoisuus tutkimuksen suoritushetkellä (promillea)		
	0,8	1,5	2,5
ei humalaa	30	19	0
lievä	65	62	29
keskivahva	5	19	52
vahva	0	0	19
Yhteensä %	100	100	100
(Tapauksia)	(20)	(26)	(58)

Joka viides epäilty, jolla oli 1,5 promillea alkoholia veressä, ei ollut lääkärin arvion mukaan ollenkaan humalassa. 1,5 promillen alkoholipitoisuuden pitäisi merkitä vähintään lievää ellei keskivahvaa humalaa. Melkein 30 prosentissa 2,5 promillen humalatapauksia lääkäri on arvioinut humalan lieväksi, vaikka veren alkoholipitoisuuden perusteella sen pitäisi olla vähintään keskivahva ellei vahva.

Useissa Euroopan maissa on omaksuttu lainsäädäntöön liikennejuopumuksen rangaistavuuden määrittelevät promillerajat. Suomessakin on jo pitemmän aikaa keskusteltu promillerajoihin siirtymisestä. Tätä koskevat ehdotukset olivat jo Alkoholilakikomitean mietinnössä vuonna 1946 ja Verenalkoholikomitean mietinnössä vuonna 1949. Viimeisimmät ehdotukset ovat olleet Liikennerikostoimikunnan mietinnössä ja Parlamentaarisen liikennekomitean II osamietinnössä (komiteanmietintö 1973:164).

Promillerajat soveltuvat hyvin liikennerikosoikeudessa omaksuttuun vaarantamisajatteluun. Tämän ajattelun mukaan liikennettä varten on pyrittävä luomaan mahdollisimman selkeät säännöt sellaisen liikennekäyttäytymisen kieltämiseksi, joka keskimääräisarvion perusteella heikentää liikenneturvallisuutta. Autoilijaa, joka ylittää suurimman sallitun ajonopeuden, rangaistaan jo pelkästään tästä. Samoin pitää rangaista autoilijaa, jonka veren alkoholipitoisuus osoittaa, että hänen riskinsä aiheuttaa liikenneonnettomuus on lisääntynyt, yksinomaan tällä perusteella. Kummassakaan tapauksessa ei autoilijan pidä vapautua rangaistuksesta, vaikka hän yksittäistapauksessa esimerkiksi henkilökohtaisten ominaisuuksiensa vuoksi on välttänyt vahingon tai vaaratilanteen.

Promillerajat ovat myös keino porrastaa rangaistukset siten, että ne ovat oikeassa suhteessa liikennejuopumuksen vaarallisuuteen.

2.2.2. *Veren alkoholipitoisuuden toteaminen*

Veren alkoholipitoisuus määritellään rattijuopumuksesta epäillyn verinäytteestä. Tutkimus on luotettava ja melko yksinkertainen. Verinäytteen ottaa lääkäri, ja se tutkitaan Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitoksella.

Verinäytettä ei käytännön syistä voida ottaa heti ajon päätyttyä, vaikka rattijuopumuksesta epäilty olisi otettu kiinni liikennevalvonnassa. Usein verinäyte otetaan vasta tuntien kuluttua ajosta. Tämän vuoksi rattijuopumuksen rangaistavuuden perusteeksi ei voida säätää verinäytteen alkoholipitoisuutta sellaisenaan. Periaatteessa rangaistavuuden pitäisi perustua veren alkoholipitoisuuteen ajon aikana.

Verinäytteestä pystytään arvioimaan aikaisempi veren alkoholipitoisuus niin sanotulla takaisinlaskennalla. Sen avulla voidaan riittävällä tarkkuudella arvioida veren alkoholipitoisuuden huippuarvo ja se, miten veren alkoholipitoisuus on tästä laskenut. Eräissä tapauksissa voi olla epäselvää, onko veren alkoholipitoisuus kohonnut jo ajon aikana tiettyyn määrään vai onko raja ylitetty vasta ajon jälkeen. Tämän vaikeuden välttämiseksi ehdotetaan, että rattijuopumusta pidettäisiin rangaistavana, jos veren alkoholipitoisuus on kohonnut tiettyyn määrään ajon aikana tai sen jälkeen. Näin ajon päättymishetki ei muodostuisi takaisinlaskennassa vaikeudeksi. Ratkaisu estäisi myös kuljettajaa laskelmoimasta sillä ajalla, minkä hänen ennen ajon päättymistä nauttimansa alkoholi imeytyy vereen.

Ainoastaan ennen ajoa tai ajon aikana nautittu alkoholi voi ehdotuksen mukaan johtaa rangaistukseen. Ajon jälkeen nautittu alkoholi voi jossain määrin heikentää verikokeen luotettavuutta. Rattijuopumuksesta saadaan kuitenkin yleensä riittävä näyttö silloinkin, kun epäilty on ajon jälkeen nauttinut alkoholia. Verinäytekään ei tavallisesti menetä merkitystään, koska alkoholin imeytyminen elimistöön vie jonkin aikaa. Tästä syystä myös totuudenvastainen väite alkoholin jälkikäteisestä nauttimisesta on tavallisesti osoitettavissa vääräksi. Erityistä rangaistussäännöstä, joka kieltäisi todistelua vaikeuttavan alkoholin nauttimisen ajon jälkeen, ei ole pidetty tarpeellisena.

Niissä tapauksissa, joissa verikoetta ei ollenkaan voida suorittaa taikka se muodostuisi syystä tai toisesta epäluotettavaksi, voidaan veren alkoholipitoisuudesta esittää näyttöä muilla tavoin.

Nautitun alkoholimäärän perusteella on mahdollista arvioida veren alkoholipitoisuus melko tarkkaan. Lisäksi kliinisen humalatilatutkimuksen tuloksia ja todistajalausuntoja kuljettajan käyttäytymisestä voidaan käyttää apuna arvioitaessa veren todennäköistä alkoholipitoisuutta silloinkin, kun tarkkaa selkoa nautitun alkoholin määrästä ei ole saatavissa. Selvästi havaittava humalatila merkitsee ainakin 0,5 promillen veren alkoholipitoisuutta. Hyvin vahva kliininen humala osoittaa yleensä, että veren alkoholipitoisuus on vähintään 1,5 promillea.

Jotta veren alkoholipitoisuus ei muodostuisi liian ehdottomaksi rajaksi, on siihen tarpeen rinnastaa tunnusmerkistössä se, että kuljettajan kyky virheettömiin suorituksiin on tuntuvasti huonontunut. Näin on syytä tehdä kuitenkin vain rangaistukset porrastavan promillemäärän osalta.

Edellä mainittujen näyttövaikeuksien vuoksi ja alentuneen suorituskyvyn tai muiden huumaavien aineiden kuin alkoholin vaikutuksen alaisuuden toteamiseksi on tarpeen säilyttää kliininen humalatilatutkimus.

Mainitunlaiset näyttöongelmat ovat kuitenkin käytännössä harvinaisia. Yleensä veren alkoholipitoisuus ajohetkellä on määrättävissä suoraan verikokeesta. Näin promillerajat yleisimmissä rattijuopumustapauksissa helpottavat ratkaisevasti näytön hankkimista ja esittämistä.

2.2.3. *Veren alkoholipitoisuus ja rangaistusten porrastaminen*

Rattijuopumusta on toistaiseksi pyritty ehkäisemään lähinnä vain toistuvin rangaistusten korotuksin. Ankarat rangaistukset ovat kuitenkin käytännössä osaltaan vaikuttaneet siihen, että myös rangaistavuuden raja on muodostunut korkeaksi. Suuri osa liikenneturvallisuutta vaarantavasta juopumuksesta jää rangaistuksetta.

Veren alkoholipitoisuuden ja onnettomuustodennäköisyyden suhdetta koskevien tutkimusten perusteella olisi rattijuopumusta koskevissa rangaistussäännöksissä:

1) ulotettava rangaistavuus kaikkeen liikenneturvallisuutta vaarantavaan juopumukseen,

2) määrättävä ankara rangaistus kuljettamisesta, kun veren alkoholipitoisuus on erityisen korkea.

Rattijuopumuksen rangaistavuus alkaa ehdotuksen mukaan 0,5 promillen alkoholipitoisuudesta. Rangaistavuuden ulottaminen tähän rajaan merkitsisi huomattavaa laajennusta nykyiseen käytäntöön.

Lievissä tapauksissa olisi pääsääntöisenä rangaistuksena sakko. Paitsi rangaistusten oikeasuhtaisuudella tätä voidaan perustella sillä, että rangaistavuuden laajentaminen ja liikennevalvonnan tuntuva tehostaminen eivät saisi johtaa huomattaviin ongelmiin vankeinhoidossa. Jo nykyinen valvonta johtaisi rattijuopumuksen rangaistavuuden laajetessa ehdotetulla tavalla vankeinhoidon ongelmiin, ellei rangaistuksia porrasteta.

Korkea veren alkoholipitoisuus johtaa ehdotuksen mukaan pääsääntöisesti vapausrangaistukseen. Rangaistukset olisi porrastettava tavallisen ja törkeän rattijuopumuksen välillä siten, että asteittain selvästi ankarammiksi käyvin rangaistuksin pyritään ehkäisemään nimenomaan korkeita veren alkoholipitoisuuksia liikenteessä.

Porrastavaksi rajaksi ehdotetaan 1,5 promillen veren alkoholipitoisuutta. Tätä rajaa voidaan perustella nykyisin rattijuopumuksesta epäiltyjen veren alkoholipitoisuusjakautumalla. Rattijuopumuksesta epäillyt ovat yleisimmin 1,6—1,8 promillen humalassa. Asettamalla raja juuri tämän ryhmän alapuolelle, pyritään hillitsemään alkoholin nauttimista nimenomaan tässä ryhmässä. Ruotsissa nykyinen raja on 1,5 promillea, ja siellä on havaittu, että rattijuoppojen veren alkoholipitoisuudet kasautuvat tämän porrastavan rajan alapuolelle.

Valtaosa nyt vankilassa olevista rattijuopoista on ajanut vähintään 1,5 promillen humalassa.

2.3. Promillerajat ja muut liikennemuodot

Alkoholin aiheuttamien virhesuoritusten merkitys riippuu liikenneolosuhteista ja siitä, mitä eri liikennemuodot säännönmukaisissa tai poikkeuksellisissa tilanteissa kuljettajalta edellyttävät.

Pitkälle automatisoidussa liikenteessä suoritusvirheet eivät poikkeustilanteita lukuunottamatta vaikuta kohtalokkaasti liikenneturvallisuuteen. Hitaasti liikkuvassa kulkuvälineessä kuljettaja yleensä ehtii korjaamaan suoritusvirheensä. Ohjausvirheet eivät aina ole vaarallisia, jos mahdollisuudet törmätä muuhun liikenteeseen ovat vähäiset tai jos kulkuradalta yleensä voi poiketa vahinkoa aiheuttamatta.

Suoritusvirheistä aiheutuvat vahingot ovat keskimääräiseltä vakavuudeltaan erilaisia eri liikennemuodoissa. Junien tai laivojen yhteentörmäys tai matkustajalentokoneen maahan syöksyminen merkitsee aina suuronnettomuutta tai sen uhkaa.

Edellä veren alkoholipitoisuuden ja liikenneonnettomuuden todennäköisyyden suhteesta esitetyt tulokset koskevat tieliikennettä. Muissa liikennemuodoissa alkoholin merkitys on erilaisten olosuhteiden vuoksi arvioitava osaksi toisin.

Raideliikenne ei ehkä tavallisesti edellytä vastaavaa suoritusten tarkkuutta ja virheettömyyttä kuin tieliikenne. Suuronnettomuuden vaaran vuoksi kuljettajalta on kuitenkin raideliikenteessäkin perusteltua edellyttää vastaavaa suorituskykyä kuin tieliikenteessä.

Rautatieliikenne poikkeaa tieliikenteestä siinä, että junankuljettaja ei vastaa junan kulusta yhtä itsenäisesti kuin moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja ajosta tieliikenteessä. Junan kulun turvallisuuteen vaikuttavat ratkaisevasti esimerkiksi junan kulkua sen ulkopuolelta ohjaavien henkilöiden toimet.

Ilmaliikenteessä vahinkojen tuhoisuus merkitsee, että lentokoneen ohjaajan suorituskyvylle on asetettava vähintään yhtä ankarat vaatimukset kuin kuljettajan kyvylle tieliikenteessä. Myös ilmaliikenteessä lennon turvallisuus riippuu eri henkilöiden yhteistoiminnasta. Lennonjohtaja vaikuttaa laskeutumisen ja nousun turvallisuuteen lähes yhtä paljon kuin ohjaaja lentokoneessa. Ilma-aluksen muu miehistö ja useat henkilöt maa-organisaatiossa varmistavat osaltaan lennon turvallisuutta.

Esitetyistä syistä raide- ja ilmaliikennejuopumus ehdotetaan rangaistavaksi, jos kulkuneuvon kuljettajan tai ohjaajan veren alkoholipitoisuus on vähintään 0,5 promillea tai hänen kykynsä virheettömiin suorituksiin on huonontunut. Rangaistussäännös koskisi myös juna- ja lentoturvallisuustehtävissä toimivia henkilöitä.

Vesiliikenteessä käytetään yleensä sellaisia nopeuksia, ettei suorituksilta vaadita sitä tarkkuutta kuin tieliikenteessä. Yhteentörmäyksen vaara on vesillä tieliikennettä pienempi. Vesiliikenteen onnettomuustiedot osoittavat, että havainnot alkoholin vaikutuksesta

tieliikenteessä eivät sellaisenaan sovellu vesiliikenteeseen. Tästä syystä rangaistavuuden yksinomaiseksi perustaksi ei vesiliikenteessä voida ottaa veren alkoholipitoisuutta. Huomioon on otettava liikenneolosuhteet ja esimerkiksi henkilön asema useahenkisessä miehistössä. Tämän vuoksi vesiliikennejuopumuksen rangaistavuus edellyttää ehdotuksen mukaan huonontuneen suorituskyvyn lisäksi olosuhteita, joissa juopumus on omiaan vaarantamaan toisten turvallisuutta. Vähintään 1,5 promillen veren alkoholipitoisuus olisi aina osoituksena suorituskyvyn huonontumisesta. Ehdotettu säännös koskisi kaikkia niitä aluksessa toimivia henkilöitä kuin nykyinenkin rangaistussäännös.

Liikennejuopumuksesta muissa liikennemuodoissa kuin tieliikenteessä tuomitaan ehdotuksen mukaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Enimmäisrangaistus olisi sama kuin törkeästä rattijuopumuksesta. Rangaistusasteikkoja ei porrastettaisi niin kuin rattijuopumussäännöksissä.

2.4. Muut huumaavat aineet kuin alkoholi sekä näiden yhteisvaikutus

Muut huumaavat aineet kuin alkoholi muodostavat liikenteessä oman — määrältään tosin alkoholia pienemmän — ongelman. Useat huumausaineet, lääkeaineet ja tekniset liuottimet vaikuttavat kuljettajan ajokykyyn samalla tavalla kuin alkoholi. Niiden merkitys liikenneturvallisuudelle ei kuitenkaan ole yhtä yksiselitteinen kuin veren alkoholipitoisuuden.

Varsinaisina päihdekäyttöaineina ovat tässä yhteydessä merkityksellisiä mm. morfiiniryhmän aineet, unilääkkeet, kannabistuotteet, LSD, amfetamiini ja tekniset liuttimet. Liikenteelle haitallisia lääkeaineita voivat olla hoitoon käytettävinäkin annoksina esimerkiksi nukutusaineet, unilääkkeet, kaatumatautilääkkeet, piristävät ja ruokahalua hillitsevät lääkkeet, psyykenlääkkeet, matkapahoinvoinnin ja allergian lääkkeet, eräät verenpainelääkkeet, lihasjänteyttä alentavat lääkkeet sekä kipu- ja särkylääkkeet.

Viime aikoina on kiinnitetty huomiota erityisesti lääkeaineiden liikenneturvallisuutta vaarantavaan vaikutukseen. Joka neljäs rattijuopumuksesta epäilty ilmoittaa humalatilatutkimuksessa nauttineensa jotakin lääkettä. Vaikka nautittu lääke yksinään tai alkoholin kanssa ei olisikaan yleensä vaikuttanut ajokykyyn, se osoittaa, että lääkkeiden käyttö liikenteessä on runsasta ja voi synnyttää riskitilanteita.

Eräissä tapauksissa alkoholi yhdessä muun huumaavan aineen kanssa voi vaikuttaa tavalla, jota kumpikaan aine yksinään ei tekisi. Edellä luetellut lääkeaineet alkoholin kanssa nautittuina voivat johtaa jopa sekavuustilaan. Lisäksi on esitetty, että melkein mistä tahansa fysiologisesti tehoavasta lääkkeestä voi aiheutua ennalta arvaamattomia sivuvaikutuksia, joita jo vähäisetkin alkoholimäärät voivat tehostaa.

Jos henkilön kyky liikenteen edellyttämiin virheettömiin suorituksiin on alentunut muun aineen kuin alkoholin johdosta, rangaistaisiin häntä ehdotuksen mukaan samalla tavalla kuin alkoholista johtuvasta liikennejuopumuksesta. Samoin meneteltäisiin, jos henkilön ajokyky on heikentynyt alkoholin ja muun huumaavan aineen yhteisvaikutuksen vuoksi. Rangaistavuus riippuu näin ollen yksilöllisesti todettavasta virhesuoritusten lisääntymisestä.

On tärkeätä lisätä lääkkeiden vaikutuksia koskevaa tiedottamista. Aivan ennalta arvaamattomat vaikutukset ja yhteisvaikutukset eivät voi johtaa rangaistukseen.

Muut huumaavat aineet kuin alkoholi voidaan todeta varmasti vain virtsakokeella. Näitä kokeita suoritetaan jonkin verran nykyäänkin. Jokaiselle liikennejuopumuksesta epäillylle suoritettavaa virtsakoetta ei kuitenkaan pidetä tässä vaiheessa tarpeellisena. Virtsanäyte otettaisiin vain, jos humalasta huolimatta henkilössä ei ole merkkejä alkoholin nauttimisesta tai muuten on syytä epäillä, että humala on aiheutettu muulla tai muullakin aineella kuin alkoholilla. Kliininen tutkimus on tarpeen säilyttää näidenkin tapausten selvittämiseksi.

2.5. Seuraamukset

Liikennejuopumuksen yleisin muoto, rattijuopumus, on muodostunut vankeinhoitolaitoksen ongelmaksi. Yli kolmannes vapausrangaistuksiin ja melkein joka toinen ehdottomaan vapausrangaistukseen tuomituista on tuomittu rattijuopumuksesta. Noin 30 prosenttia vangeista on rattijuoppoja, mistä osaltaan johtuu korkea vankilukumme.

Liikennevalvonnan tehostaminen, jota tässä esityksessä edellytetään, ja ehdotettu rangaistavuuden laajentaminen lisäävät tilastoitujen rattijuopumusten määrää. Todennäköisesti myös

vähintään 1,5 promillen humalasta tuomittavien määrä tulee lisääntymään tehostetun valvonnan vuoksi. Tästä aiheutuvat ongelmat on pyrittävä ratkaisemaan kehittämällä rangaistusjärjestelmää.

Nykyinen rangaistusjärjestelmämme ei ole sisältänyt ehdottomille vapausrangaistuksille yleisestävyydeltään riittäviä vaihtoehtoja. Pelkkä ehdollinen tuomio ei ole useinkaan tarkoituksenmukainen seuraamus liikennejuopumuksesta. Nykyisin sakon rahamäärä jää niin pieneksi, ettei sakkorangaistuksen voida olettaa vaikuttavan tehokkaasti liikennejuopumusta ehkäisevästi, vaikka päiväsakkojen lukumäärä vahvistettaisiinkin lähes lain sallimaan enimmäismäärään. Rangaistusjärjestelmän tehostamiseksi hallitus antaa eduskunnalle tämän esityksen kanssa samanaikaisesti esitykset

— ehdollista rangaistusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi ja

— eräiden sakon määräämistä koskevien säännösten muuttamisesta.

Lisäksi eduskunnalle annetaan myöhemmin esitys sakkorangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta.

Mainituilla esityksillä on tarkoitus muuttaa ehdollista rangaistusta ja sakkoa koskevia säännöksiä siten, että näistä rangaistusmuodoista saataisiin nykyistä käyttökelpoisemmat vaihtoehdot ehdottomalle vankeusrangaistukselle. Ensiksi mainitun esityksen mukaan ehdollisen vapausrangaistuksen ohella voitaisiin tuomita ehdoton sakkorangaistus. Tätä mahdollisuutta ei nykyisin ole. Jälkimmäisessä esitetään päiväsakkojen rahamäärän merkittävää korottamista.

Sakkoa käytettäisiin ensisijaisesti alle 1,5 promillen rattijuopumuksesta, joka nyt jää osaksi rangaistusjärjestelmän ulkopuolelle. Milloin törkeästä rattijuopumuksesta tuomittaisiin ehdollinen vapausrangaistus, sen ohella voitaisiin tuomita sakko. Kun otetaan huomioon ehdollisen vapausrangaistuksen nykyinen laaja käyttö, uudistus merkitsisi myös tässä suhteessa rangaistuskäytännön ankaroittamista. Törkeästä rattijuopumuksesta olisi mahdollisuus käyttää poikkeuksellisesti sakkorangaistusta yksinäänkin. Tällöin kuitenkin päiväsakkojen vähimmäismäärä olisi 60 päiväsakkoa.

Ruotsissa on rattijuopumusvankien vähentämiseksi suunniteltu erityisiä hoitotoimia rattijuoppoja varten. Suomessa ei ole pidetty tätä tarkoituksenmukaisena. Liikennejuopumusta pyritään edelleenkin ehkäisemään perinteisin ja melko ankarinkin rangaistuksin, jotka kuitenkin porrastetaan oikeasuhtaisiksi juopumuksen liikenteelle aiheuttaman vaaran mukaan.

Liikennejuopumussäännöksiin ei otettaisi nykyisiä seurausvastuuasteikkoja, joissa ankarin rangaistus on kahdeksan vuotta vankeutta. Seurausvastuuasteikoista on yleisesti pyritty eroon uudistettaessa rikoslakia, muun muassa rikoslain 21 luvussa. Liikennejuopumusten seurausvastuuasteikoilla ei ole ollutkaan käytännössä merkitystä, koska esimerkiksi tieliikennelain 8 §:n 3 momentin perusteella ei ole montakaan kertaa tuomittu vuotta pitempää rangaistusta. — Vaikka erityinen seurausvastuuasteikko poistettaisiin, tuomittaisiin liikennejuoppo, joka huolimattomuudellaan tai varomattomuudellaan aiheuttaa toiselle ruumiinvamman tai kuoleman, myös ruumiinvamman tuottamuksesta tai kuolemantuottamuksesta rikoslain mukaan. Kuolemantuottamuksesta voi seurata neljän vuoden vankeusrangaistus.

Ehdotuksen mukaan törkeän rattijuopumuksen ja ilmaliikennejuopumuksen enimmäisrangaistukset alenevat. Tämä perustuu yleiseen pyrkimykseen välttää rangaistusasteikoissa ylikorkeita enimmäisrangaistuksia, joilla ei ole käyttöä. Nykyisestä rangaistuskäytännöstä edellä esitetyt tiedot osoittavat, että kahden vuoden enimmäisrangaistusta on pidettävä riittävänä törkeimmistäkin rattijuopumuksista. Kahden vuoden vankeusrangaistusta on eri uudistusehdotuksissa kaavailtu myös törkeän liikenteen vaarantamisen enimmäisrangaistukseksi (esimerkiksi Parlamentaarisen liikennekomitean IV osamietinnössä, ehdotus uudeksi tieliikennelaiksi 1975:7).

Huolimatta enimmäisrangaistuksen alentamisesta on todettava, että kokonaisuudessaan ehdotus merkitsee nykyistä ankarampaa järjestelmää, koska rangaistavuus laajenee huomattavasti ja koska samanaikaisesti on tarkoitus lisätä rattijuoppojen kiinnijoutumisriskiä.

Ajokielto säilytettäisiin rattijuopumuksen seuraamuksena, koska sillä katsotaan olevan huomattava ennalta ehkäisevä vaikutus. Ajokieltoa koskevaan tieliikennelain 10 §:n säännökseen ehdotetaan kuitenkin mainintaa, että ajokieltoaikaa määrättäessä on otettava huomioon kiellon ajokortin haltijalle aiheuttamat haitat. Ajokieltohan kohdistuu hyvin eri tavoin esimerkiksi autoaan vain vapaa-aikanaan käyttävään ja toisaalta ammattikuljettajaan. Ajokiellon määräämismenettelyyn ei ehdoteta muutoksia. Sen uudistamisesta on Parlamen-

taarisen liikennekomitean ehdotus. Mahdolliset muutokset voidaan toteuttaa parhaiten tieliikennelain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Ajokieltoa vastaavat seuraamukset muissa liikennemuodoissa jäisivät ehdotuksessa entiselleen. Näiden seuraamusten käyttö ja niihin liittyvät kohtuuttomuudet sekä oikeusturvakysymykset on selvitettävä erikseen.

Liikennevakuutuslain (279/59) 20 §:n mukaan liikennevahingon korvanneella vakuutusyhtiöllä on oikeus saada korvattu määrä moottoriajoneuvon kuljettajalta, joka on tuottanut vahingon ollessaan siinä määrin väkijuomien tai huumausaineiden vaikutuksen alainen, että hän oli kykenemätön kuljettamaan ajoneuvoa turvallisesti. Tähän ei nyt ehdoteta muutosta, koska liikennevakuutuslain ja lakiehdotusten käsitteiden erilaisuus ei aiheuta epäselvyyttä. Liikennevakuutuslaissa säädetyt liikennerikosten haitalliset seuraamukset on tarkoitus selvittää liikennerikossäännösten uudistamisen yhteydessä.

2.6. Valvonta

Liikennejuopumuslainsäädännön uudistuksen yhtenä tärkeänä tavoitteena on parantaa liikennejuopumuksen valvonnan edellytyksiä. Promillerajojen käyttöön otto ei vielä olennaisesti muuttaisi poliisin valvontatoimintaa. Epäillyn liikennejuopumuksen olosuhteet olisi edelleen selvitettävä poliisitutkinnassa teon törkeyden arvioimiseksi. Myös muiden huumaavien aineiden kuin alkoholin mahdollisuus olisi otettava huomioon. Veren alkoholipitoisuuden selvittäminen esitutkinnassa ei siis riittäisi.

Veren alkoholipitoisuuden toteamiseksi liikennevalvonnassa voidaan käyttää laitteita, joilla saadaan ilmi kuljettajan nauttima alkoholi ja summittaisesti veren alkoholipitoisuus. Promillerajojen käyttöönotto helpottaa näin sen toteamista, onko kuljettaja syyllistynyt rangaistavaan tekoon.

Alkoholin ilmaisemiseen käytettäviä puhalluspusseja on jo nyt poliisin käytössä. Puhalluspussi osoittaa luotettavasti, että henkilö ei ole käyttänyt alkoholia. Sen sijaan siinä olevan kideaineen värjäytyminen voi johtua muustakin syystä kuin hengitysilmassa olevasta alkoholista. Värjäytyminen kuitenkin osoittaa, että on perusteltua suorittaa kliininen tutkimus ja ottaa verinäyte. Puhalluspussikoe antaa myös summittaisen tuloksen veren todennäköisestä alkoholipitoisuudesta.

Nykyisin puhalluspussikokeeseen alistuminen on vapaaehtoista. Takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) 22 §:n nojalla liikennejuopumuksesta epäilty on velvollinen alistumaan lääkärin suorittamaan henkilöön käyvään katsastukseen, joka näissä tapauksissa käsittää verinäytteen ottamisen ja kliinisen humalatilatutkimuksen.

Suuri osa rattijuopumuksista tulee ilmi liikennevahinkojen yhteydessä. Jotta valvonnalla olisi liikennejuopumusta ehkäisevää vaikutusta, kiinnijoutumisriskiä olisi nostettava aktiivisen liikennevalvonnan avulla. Poliisilla on oikeus pysäyttää ajoneuvoja umpimähkäisesti ajoneuvon kunnon ja kuljettajalta vaadittavien asiakirjojen tarkastamiseksi. Tällä perusteella järjestettävissä tarkastuksissa joutuu kiinni myös paljon rattijuoppoja. Tarkastusta suorittavan poliisimiehen on kuitenkin ilman puhalluspussikoetta vaikea todeta, onko kuljettaja nauttinut alkoholia. Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan kokeneet poliisimiehet eivät koeolosuhteissa havainneet merkkejä alkoholin nauttimisesta lähes puolella sellaisista kuljettajista, joiden veren alkoholipitoisuus oli 1,0—1,5 promillea.

Liikennejuopon kiinnijoutumisen mahdollisuutta voidaan lisätä antamalla poliisille tai erityiselle liikenteen valvojalle oikeus määrätä kuljettaja puhalluspussikokeeseen siitä riippumatta, onko todennäköisiä syitä epäillä liikennejuopumusta. Asiaa koskeva säännös olisi otettava takavarikosta ja etsinnästä rikosasioista annettuun lakiin uudeksi 22 a §:ksi. Ehdotuksen mukaan se, joka ei suostu mainittuun kokeeseen, on velvollinen alistumaan henkilöön käyvään katsastukseen eli humalatilatutkimukseen verinäytteen ottamisineen.

Liikennejuopumustapausten kemialliset tutkimukset suoritetaan Helsingin yliopiston oikeuslääketieteen laitoksella yliopiston ja sisäasiainministeriön tekemän sopimuksen perusteella. Tämä toiminta olisi järjestettävä vakinaiselle kannalle. Samalla alkoholimääritvksiin käytettyjä voimavaroja olisi lisättävä. Tehostunut valvonta tulee todennäköisesti lisäämään vuosittain suoritettavien kemiallisten tutkimusten määrää huomattavasti.

2.7. Liikennejuopumussäännösten sijoittaminen rikoslakiin

Alunperin liikennettä koskevat rangaistussäännökset olivat rikoslaissa. Rikoslaissa ovat nytkin kaikki tärkeimmät rautatieliikennettä koskevat rangaistussäännökset. Muiden liikennemuotojen kehittyessä niitä varten on säädetty erillislakeja, joihin myös rangaistussäännökset on sijoitettu. Liikennejuopumussäännöksiä on tieliikennelaissa, ilmailulaissa, merilaissa ja veneliikennelaissa.

Valmisteltaessa rikoslain kokonaisuudistusta on periaatteeksi muotoutunut, että kaikki vakavia rikoksia koskevat rangaistussäännökset on koottava rikoslakiin. Rikosoikeuskomitea on Parlamentaariselle liikennekomitealle antamassaan lausunnossa katsonut, että liikennerikossäännökset olisi sijoitettava rikoslakiin. Myös parlamentaarinen liikennekomitea on ollut tällä kannalla. Siirtämällä nyt rikoslain ulkopuolella olevia kriminalisointeja rikoslakiin pyritään korostamaan näiden rikosten pahektavuutta ja vaikuttamaan näin asenteisiin.

Liikennejuopumussäännökset on muutenkin syytä koota yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Rangaistussäännökset voidaan eri liikennemuotojen osalta yhdistää ja yhtenäistää.

3. SÄÄDÖSEHDOTUKSET

3.1. Laki rikoslain täydentämisestä liikennejuopumusta koskevilla säännöksillä

Liikennejuopumusta koskevat säännökset sijoitettaisiin rikoslakiin uutena 23 lukuna. Tämä luku on aikaisemmin kokonaan kumottu.

Uuden 23 luvun alkuun otettaisiin yleisemmin sovellettavat, tieliikennettä koskevat säännökset. Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaminen alkoholia tai muuta huumaavaa ainetta nauttineena rangaistaisiin rattijuopumuksena (1 §), törkeänä rattijuopumuksena (2 §) tai huumaantuneena ajamisena (3 §). Niiden jälkeen tulisivat raide-, ilma- ja vesiliikennejuopumusta koskevat säännökset (4—6 §). Eri liikennemuodoille yhteinen rangaistussäännös, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, olisi 7 §:ssä. Viimeinen säännös koskisi vesiliikennejuopumusasioiden käsittelyjärjestystä. Moottorittomalla ajoneuvolla juopuneena ajamista koskeva säännös jäisi tieliikennelakiin.

Ehdotetut rangaistussäännökset korvaisivat vastaavat säännökset tieliikennelaissa, ilmailulaissa ja merilaissa. Näihin erityislakeihin ja veneliikennelakiin otettaisiin viittaukset rikoslakiin.

1 §. Rattijuopumus. Säännös koskisi vain alkoholia nauttineen ajamista. Jos kuljettaja on nauttinut yksinomaan tai alkoholin lisäksi muuta huumaavaa ainetta, olisi ehdotuksen mukaan sovellettava 2 tai 3 §:ää.

Rattijuopumuksesta rangaistaisiin moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajaa, joka on nauttinut alkoholia niin, että hänen verensä alkoholipitoisuus on ajon aikana tai sen jälkeen vähintään 0,5 promillea.

Moottorikäyttöisen ajoneuvon käsite on määritelty tieliikennelainsäädännössä. Ajoneuvo on pyörillä, telaketjuilla tai jalaksilla varustettu, maalla kulkemaan tarkoitettu laite, joka ei liiku kiskoilla. Moottorikäyttöisiä ajoneuvoja ovat muun muassa autot, moottoripyörät, traktorit, mopot ja moottorireet.

Nykyisessä rattijuopumussäännöksessä on erityinen maininta säännöksen soveltamisesta tiellä tai muualla, siis myös yleisesti käytettyjen liikenneväylien ulkopuolella. Tämä on tarpeen tieliikennelaissa, joka koskee vain liikennettä tiellä. Rikoslakiin otettavassa säännöksessä tätä mainintaa ei tarvita. Soveltamisalue pysyisi samana kuin nykyisessä rattijuopumussäännöksessä.

Promillerajan valinnasta, todistelusta ja säännöksen periaatteista on selvitys yleisperusteluissa.

Rattijuopumuksesta ehdotetaan rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kolme kuukautta. Lisäksi rattijuopumuksesta seuraisi tieliikennelain mukaan määrättävä ajokielto.

2 §. Törkeä rattijuopumus. Rattijuopumusta pidettäisiin törkeänä:

— jos kuljettajan veren alkoholipitoisuus on ajon aikana tai sen jälkeen vähintään 1,5 promillea tai hänen kykynsä virheettömiin suorituksiin on tuntuvasti huonontunut, ja

— olosuhteet ovat sellaiset, että teko on omiaan vaarantamaan toisten turvallisuutta.

Promillerajan valinta on perusteltu yleisperusteluissa. Niitä tilanteita varten, joissa veren alkoholipitoisuutta ei voida määrittää tai sitä ei voi tehdä luotettavasti, ehdotetaan rikoksen vaihtoehtoiseksi tunnusmerkiksi tuntuvasti huonontunutta suorituskykyä. Kuljetta-

jan suorituskyky olisi tarkoitetulla tavalla huonontunut, jos virheitä esiintyy saman verran kuin 1,5 promillen humalassa olevilla keskimäärin. Vahva humalatila merkitsee aina suorituskyvyn tuntuvaa huonontumista.

Suorituskyvyn tuntuva huonontuminen voidaan todeta kuljettajan käyttäytymisestä ja ajotavasta annettavien todistajalausuntojen sekä humalatilan kliinisen tutkimuksen perusteella.

Alkoholin vaikutuksessa on yksilö- ja tilannekohtaisia eroja. Suorituskyvyn huonontumisen perusteella voidaan törkeästä rattijuopumuksesta ehdotuksen mukaan tuomita poikkeuksellisesti myös se, jonka veren alkoholipitoisuuden tiedetään jääneen alle 1,5 promillen.

Törkeää rattijuopumusta koskevan säännöksen soveltaminen edellyttäisi aina, että teko on tapahtunut olosuhteissa, joissa se on ollut omiaan vaarantamaan toisten turvallisuutta. Sanamuodolla tarkoitetaan yleistä, abstraktia vaaraa. Onnettomuuden välitöntä uhkaa ei siis tarvitsisi todeta. Vaarakriteeri on tarpeen kohtuussyistä. Rattijuopumusta ei olisi pidettävä yleensä törkeänä, jos ajoneuvoa kuljetetaan esimerkiksi maastossa tai syrjäteillä, joilla ei ole muuta liikennettä. Kulkuneuvon laatu ja ajonopeuskin olisi otettava huomioon; esimerkiksi mopolla humalassa ajaminen on arvioitava eri tavoin kuin raskaan kuorma-autoyhdistelmän kuljettaminen. Useimmiten kulkuneuvoa kuitenkin kuljetetaan olosuhteissa, joissa juopuneena ajaminen on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisille.

Törkeästä rattijuopumuksesta on ehdotuksen mukaan tuomittava vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai vähintään 60 päiväsakkoon. Sakkorangaistuksen mahdollisuus on tarpeen lievimpiä tapauksia varten. Päiväsakkojen vähimmäismäärä esitetään lakiin rangaistuskäytännön ohjaamiseksi. Tämän lakiesityksen kanssa samanaikaisesti annetussa toisessa esityksessä on käsitelty tarkemmin vähimmäismäärän säätämistä päiväsakkojen luvulle.

Milloin törkeästä rattijuopumuksesta tuomittaisiin ehdollinen vankeusrangaistus, sen ohella olisi määrättävä yleensä tuntuva sakko. Tämän tekisi mahdolliseksi uusi laki ehdollisesta rangaistuksesta.

3 §. Huumaantuneena ajaminen. Huumaantuneena ajaminen on ehdotuksessa erotettu rattijuopumuksesta erilliseksi rikokseksi, koska siitä säädettävää rangaistusasteikkoa ei voida porrastaa promillerajan kaltaisen tarkkarajaisen tunnusmerkin perusteella. Tällä ratkaisulla voidaan myös selventää yleisimmin sovellettavia rattijuopumussäännöksiä.

Nykyisessä rattijuopumussäännöksessä käytetään käsitettä huumausaine laajemmassa merkityksessä kuin huumausainelaissa (41/72). Tämä epäjohdonmukaisuus poistettaisiin käyttämällä yleiskäsitettä huumaava aine. Varsinaisten huumausaineiden lisäksi esimerkiksi lääkkeellä voi olla huumaava vaikutus, mistä säännöksessä tiedotussyistä erityisesti mainittaisiin.

Huumaantuneena ajamisesta rangaistaisiin, jos huumaavan aineen tai useampien sellaisten aineiden vaikutus on johtanut suorituskyvyn virheettömyyden huonontumiseen. Rangaistavuus ei siis edellytä, että teosta on ollut vaaraa toisten turvallisuudelle. Rangaistuksen mittaamisessa olisi kuitenkin otettava huomioon suorituskyvyn huonontuminen ja lisäksi teon olosuhteet samojen periaatteiden mukaan kuin rattijuopumuksen rangaistusta määrättäessä.

Erityissäännöksenä huumautuneena ajaminen syrjäyttäisi 1 §:n tilanteissa, joissa kuljettaja on nauttinut alkoholin lisäksi muutakin huumaavaa ainetta. Siksi tästä ei tarvita säännökseen mainitaa. Jos huumaavaa ainetta nauttineen veren alkoholipitoisuus on vähintään 1,5 promillea, rangaistus on tuomittava 2 §:n mukaan, jos siihen on muut 2 §:ssä mainitut edellytykset. Vähimmäisrangaistus törkeästä rattijuopumuksesta olisi korkeampi kuin huumaantuneena ajamisesta.

Huumaantuneena ajamisesta rangaistaisiin sakolla tai enintään kahden vuoden vankeudella.

4 §. Raideliikennejuopumus. Säännöstä sovellettaisiin junan, raitiovaunun ja muun konevoimalla kulkevan raidekulkuneuvon kuljettamiseen. Muita konevoimalla kulkevia raidekulkuneuvoja ovat muun muassa yksittäiset veturit ja rautateillä käytettävät moottorityökoneet.

Säännös ei koskisi moottorittoman raidekulkuneuvon kuljettamista. Valtionrautateiden palveluksessa oleville voidaan antaa määräyksiä, joiden mukaan alkoholin käyttöä rajoitetaan enemmänkin kuin ehdotetussa rangaistussäännöksessä. Jos rautateiden palveluksessa oleva ei noudata näitä määräyksiä, esimerkiksi kuljettaa moottoritonta raidekulkuneuvoa alkoholin vaikutuksen alaisena, voi seurauksena

olla virkamiehen osalta kurinpitomenettely ja muun rautatien palveluksessa olevan osalta työsuhteen lopettaminen. Kurinpitomenettelyssä virkamies voidaan panna viralta tai erottaa virantoimituksesta. Siten valtionrautateiden ja liikennelaitosten sisäiset määräykset voivat täydentää rikoslakiin sisällytettävää rangaistussäännöstä.

Raideliikennejuopumuksesta voitaisiin rangaista paitsi kuljettajaa myös junaturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä toimivaa henkilöä. Viimeksi mainittuja ovat esimerkiksi junasuorittajat ja vaihdemiehet. Junasuorittaja vastaa, että junan käyttämä rataosa on junasuoritusvälillä vapaa muusta liikenteestä. Junasuorittaja ja vaihdemies suorittavat yleensä junan kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavia tehtäviä. Heidän lisäkseen rautateillä on lukuisia henkilöitä, joiden tehtäviin ainakin joskus kuuluu junan kulun turvaaminen. Esimerkiksi vaihtotyötä johtava konduktööri olisi pykälässä tarkoitetussa tehtävässä. Rautateiden ohjesäännöissä ja määräyksissä on määritelty eri tilanteita varten junan kulun turvaamistehtävät. Myös metrohenkilöstö, jonka tehtäviin kuuluu metrojunan kulun turvaaminen, olisi pykälän soveltamispiirissä.

Rangaistavuus edellyttäisi joko alkoholin tai muun huumaavan aineen vuoksi huonontunutta suorituskykyä tai vähintään 0,5 promillen veren alkoholipitoisuutta. Suorituskyvyn huonontuminen olisi arvioitava tehtävän asettamien vaatimusten mukaan.

Rangaistusasteikkoa ei porrastettaisi niin kuin tieliikennettä koskevissa rangaistussäännöissä. Porrastus olisi vaikea toteuttaa rikostilanteiden erilaisuuden vuoksi. Siihen ei ole myöskään erityistä tarvetta, koska raideliikennejuopumukset ovat rattijuopumuksiin verrattuna harvinaisia. Rikoksen törkeys olisi arvioitava juopumustilan ja liikenneolosuhteiden mukaan.

5 §. Ilmaliikennejuopumus. Ilma-aluksia ovat lentokoneet, purjelentokone mukaan luettuna, helikopterit ja muut ilmakulkuneuvot. Säännös koskisi ilma-aluksen kulkua myös maassa tai vesillä.

Säännöstä sovellettaisiin siihen, joka ohjaa ilma-alusta tai toimii sen miehistön jäsenenä, lennonjohtajana tai muussa lentoturvallisuustehtävässä. Rajaus on sama kuin nykyisin. Pykälässä tarkoitettuja lentoturvallisuustehtäviä ovat ne maa-organisaation tehtävät, joihin ilmailumääräysten mukaan vaaditaan lupakirja.

Rangaistavuus edellyttäisi vähintään 0,5 promillen veren alkoholipitoisuutta tai suorituskyvyn virheettömyyden huonontumista. Suorituskyvyn huonontuminen olisi arvioitava tehtävän asettamien vaatimusten mukaan. Suorituskykyperuste olisi säännöksessä ensisijaisesti muiden huumaavien aineiden kuin alkoholin vaikutuksen toteamista varten. Se tekisi kuitenkin periaatteessa mahdolliseksi puuttua myös sellaiseen alkoholin nauttimiseen, jonka johdosta veren alkoholipitoisuus ei ole kohonnut 0,5 promilleen.

Ilmaliikennejuopumuksesta ehdotettu rangaistusasteikko ei ole siten porrastettu kuin rattijuopumussäännöksissä. Rikoksentekijän veren alkoholipitoisuuden määrä on luonnollisesti tärkeä ohje rangaistusta mitattaessa. Ilmaliikennejuopumuksen vaarallisuuteen vaikuttavat ratkaisevasti muutkin tekijät, esimerkiksi juopuneen tehtävä, ilma-aluksen laatu ja muut teon olosuhteet. Juopumus on arvioitava aivan eri tavoin, jos siihen syyllistyy suuren matkustajakoneen ohjaaja tai syrjäseudulla purjelentokonetta ohjaava henkilö.

Ilmaliikennejuomuksen ehkäisemiseksi on harkittu rikoslakiin säännöstä, jossa kiellettäisiin rangaistuksen uhalla ohjaajaa nauttimasta alkoholia määräajan kuluessa ennen lentoa. Tällainen määräys on ilmailuhallituksen vahvistamissa lentokäsikirjoissa, joita liikennelentäjien on noudatettava. Määräyksen rikkomisesta voidaan tuomita rangaistus ilmailulain 68 §:n nojalla. Käytännössä rangaistukseen johtaneita tapauksia ei liene esiintynyt. Säännökset on tarkoituksenmukaisinta säilyttää tältä osin entisinä, jolloin mahdolliset rikkomukset käsiteltäisiin lähinnä työsuhde- ja lupakirja-asioina. Alkoholin nauttimiskieltoon liittyy monia ongelmia. Valvonta on sattumanvaraista ja usein mahdotonta. Nykyisten määräysten mukaisen määräajan, kahdeksan tunnin, noudattaminen ei takaa vahvasta humalasta selviämistä. Hyvin pitkä nauttimiskielto olisi puolestaan kohtuuton vähäistä alkoholin nauttimista ajatellen.

Ilmaliikennejuopumuksen seuraamuksena käytettäisiin edelleen rangaistusten ohella lupakirjan menettämistä.

6 §. Vesiliikennejuopumus. Säännös koskisi aluksessa suoritettavia tehtäviä. Aluksia ovat ovat periaatteessa kaikki vesikulkuneuvot. Ve-

siliikennejuopumuksen rangaistavuutta ei kuitenkaan ole syytä ulottaa soutuveneiden eikä muiden niihin rinnastettavien vesikulkuneuvojen kuljettamiseen juopuneena, koska sellaisen kulkuneuvon kuljettaminen ei sinänsä aiheuta vaaraa toisten turvallisuudelle. Näiden alusten poissulkemisesta on maininta 3 momentissa. Soutuveneeseen rinnastettavana kulkuneuvona mainittaisiin purjejolla. Muita vastaavia kulkuneuvoja ovat esimerkiksi kanootit ja kumilautat. Rangaistussäännös soveltuisi aina moottoriveneen kuljettamiseen — moottorin ollessa käynnissä — sekä varsinaisen purjeveneen kuljettamiseen juopuneena. Myös vesillä käytettävää ilmatyynyalusta olisi pidettävä tässä pykälässä tarkoitettuna aluksena.

Rangaistussäännöstä sovellettaisiin aluksen kuljettajaan sekä aluksen päällikköön, perämieheen, luotsiin ja muuhun aluksessa palvelusta suorittavaan henkilöön, joka ohjailee alusta tai toimii aluksen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä. Aluksen kuljettamisella tarkoitetaan aluksen välitöntä ohjaamista eli sellaisten laitteiden käyttämistä, joilla määrätään aluksen kulkusuunta. Ohjailu on laajempi käsite, jota tarkoittaa myös määräysten antamista ruorimiehelle ja aluksen kulkunopeuden sääntelyä, siis navigointivastuuta kokonaisuutena. Pykälässä mainittuja tehtäviä voivat hoitaa myös esimerkiksi konepäällikkö, konemestari ja radiosähköttäjä. Tärkein rajaus olisi, ettei säännös koskisi aluksen ulkopuolella toimivia henkilöitä. Periaate on sama kuin voimassa olevassa merilain vastaavassa säännöksessä.

Ehdotuksen mukaan vesiliikennejuopumuksesta tuomitaan pykälässä mainittu henkilö, joka on nauttinut alkoholia tai muuta huumaavaa ainetta niin

— että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut tai että hänen verensä alkoholipitoisuus on tehtävän aikana tai sen jälkeen vähintään 1,5 promillea, ja

— jos olosuhteet ovat sellaiset, että teko on omiaan vaarantamaan toisten turvallisuutta.

Ehdotuksen mukaan suorituskykyä koskevan harkinnanvaraisen soveltamisedellytyksen rinnalla käytettäisiin promillerajaa, koska 1,5 promillen humalan on katsottava aina merkitsevän sitä, että kyky tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut. Ehdoton promilleraja helpottaisi todistelua. Harkinnanvarainen soveltamisedellytys tekisi kuitenkin mahdolliseksi tuomita vesiliikennejuopumuksesta, vaikka tekijän veren alkoholipitoisuus olisi alle 1,5 promillea.

Vesiliikennejuopumusta ei ole syytä säätää rangaistavaksi pelkän huonontuneen suorituskyvyn perusteella, koska olosuhteet vesillä voivat olla sellaiset, ettei huonontuneesta suorituskyvystä ole vaaraa toisille. Säännöksen mukaan rangaistavuus olisi arvioitava suorituskyvyn huonontumisen ja olosuhteiden kokonaisarvioinnin perusteella. Huomioon on otettava muun muassa käytetyn aluksen laatu, kuormitus, kulkunopeus, liikenneolosuhteet ja muut seikat, joista riippuvat kuljettajan tai ohjailijan suorituskyvylle asetettavat vaatimukset. Esimerkiksi moottoriveneen kuljettaminen korkealla nopeudella runsaasti liikennöidyllä väylällä asettaa kuljettajalle samantasoisia vaatimuksia kuin autolla ajo tieliikenteessä. Toisaalta hitaan ja turvallisen kalastajaveneen kuljettaminen syrjäisellä vesialueella ei välttämättä vaadi virheetöntä suorituskykyä eikä ole vaaraksi toisille.

Aluksien erilaisuuden ja liikennetilanteiden vaihtelevuuden vuoksi ei ole selvää perustetta, jonka mukaan rangaistusasteikot voitaisiin porrastaa. Matkustaja-aluksia varten on tosin harkittu rangaistavuuden tiukempaa määrittelyä tai ankaramman rangaistusasteikon säätämistä. Tätä voisi perustella suuronnettomuuksien uhalla. Toisaalta suurten alusten ohjailu on useiden henkilöiden yhteistoimintaa, jossa yhden miehistön jäsenen huonontuneella suorituskyvyllä ei ole ratkaisevaa merkitystä. Lisäksi on otettava huomioon, että vakavan vahingon vaara on ilmeisesti monissa muissa olosuhteissa, esimerkiksi nopeakulkuista moottorivenettä kuljetettaessa, huomattavasti suurempi kuin matkustaja-alusta ohjailtaessa. Ehdotettu säännös antaa parhaan mahdollisuuden ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat olosuhteet rangaistusta mitattaessa.

Merilain määräykset pätevyystodistuksen menettämisestä säilytettäisiin.

7 §. Kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle. Kulkuneuvon luovuttaminen juopuneen kuljetettavaksi on säädetty rangaistavaksi tieliikennelaissa ja ilmailulaissa. Vastaavaa rangaistussäännöstä ei ole raide- tai vesiliikennettä varten. Tosin esimerkiksi veturimiehen esimiehen velvollisuuksiin virkamiehenä kuuluu estää veturin kuljettaminen juopuneena; samoin aluksen päällikön ja muun päällystön on vai-

vottava alaistensa toimintaa aluksessa. Veneliikennelain 5 §:n mukaan vesikulkuneuvon omistaja tai haltija, joka luovuttaa kulkuneuvon sellaisen henkilön kuljetettavaksi, jolla ilmeisesti ei ole siihen tarvittavaa ikää, kykyä ja taitoa, on tuomittava sakkoon.

Säätämällä kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle suhteellisen ankarasti rangaistavaksi korostettaisiin kulkuneuvon omistajan ja haltijan sekä heidän edustajansa velvollisuutta ehkäistä liikennejuopumustilanteita. Kulkuneuvon luovuttaminen vahvassa humalassa olevan kuljetettavaksi tai ohjattavaksi voi olla yhtä paheksuttava teko kuin sen juopuneena kuljettaminen. Usein luovuttaminen voitaisiin katsoa rangaistavaksi ilman erityistä rangaistussäännöstäkin — yllytystä ja avunantoa koskevien säännösten mukaisesti. Ottamalla rikoslakiin kaikkia liikennemuotoja koskeva säännös kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle ohjattaisiin valvontakäytäntöä siten, että luovuttajan vastuu toteutuisi nykyistä tehokkaammin. Samalla rangaistavuus ulotettaisiin tapauksiin, joissa kulkuneuvon saaja ei pääse toteuttamaan kuljettamista tai ohjaamisaiettaan esimerkiksi poliisin asiaan puuttumisen vuoksi.

Ehdotettu 7 § korvaisi edellä mainitut tieliikennelain ja ilmailulain säännökset. Veneliikennelain 5 §:ää ei muutettaisi.

Ehdotuksen mukaan olisi rangaistavaa luovuttaa 23 luvussa tarkoitettu kulkuneuvo kuljetettavaksi tai ohjattavaksi henkilölle, joka ilmeisesti on sellaisessa tilassa, että hän syyllistyisi rattijuopumukseen, huumaantuneena ajamiseen taikka raide-, ilma- tai vesiliikennejuopumukseen. Voimassa olevissa säännöksissä edellytetään, että luovuttaja tietää kuljettajan olevan alkoholin vaikutuksen alainen. Ehdotuksen mukaan luovuttajalla ei tarvitse olla täyttä varmuutta kuljettajan tilasta. Tämä helpottaisi jonkin verran todistelua. Muutoksen merkitys olisi kuitenkin käytännössä vähäinen.

Ajoneuvoliikenteessä rangaistavaan luovuttamiseen voisivat syyllistyä samanlaisessa asemassa olevat henkilöt kuin voimassa olevan säännöksen mukaan. Säännös koskisi sitä, jonka hallussa ajoneuvo on ja joka antaa sen juopuneen haltuun ja kuljetettavaksi. Luovuttajaksi katsottaisiin myös kuljettaja, joka luovuttaa kuljettajantehtävän juopuneelle. Raideliikenteessä soveltuisivat samat periaatteet. Erityisesti säännös koskisi tallipäivystäjää, joka luovuttaa veturin juopuneelle veturimiehelle.

Ilmaliikenteessä rikokseen voisi syyllistyä ilma-aluksen hallinnan luovuttaja sekä ohjaaja antamalla ohjaajantehtävän juopuneelle. Luovuttamisesta ei ole kysymys, jos lentokoneessa ohjaaja sallii toisen ohjaajan osallistua kuljettamiseen. Jos koneen päällikkö sallii ilmeisesti juopuneen ohjaajan toimia tehtävässään, rikkoo hän päällikön velvollisuuksiaan, mistä on tuomittava rangaistus ilmailulain mukaan. Ehdotettu rangaistussäännös ei koskisi toisin kuin ilmailulain 67 §:n 2 momentti lentoturvallisuustehtävän suorittamisen sallimista ilma-aluksessa. Tämäkin voi johtaa rangaistukseen päällikön valvontatehtävien rikkomisena.

Vesiliikenteessä luovuttamisella tarkoitetaan samaa kuin ajoneuvoliikenteessä, jos luovutuksen kohteena on moottorivene tai sitä vastaava pienalus. Aluksessa, jossa kuljettamiseen osallistuu useita henkilöitä, rangaistussäännöksessä tarkoitettuna luovuttamisena voidaan pitää vain ohjailuvastuun luovuttamista. Jos aluksen päällystöön kuuluva sallii juopuneen suorittaa turvallisuuteen vaikuttavaa tehtävää aluksessa, hänen vastuunsa on määriteltävä merilainsäädännön mukaan.

8 §. Merilain 11 luvussa ovat säännökset niiden asioiden käsittelyjärjestyksestä, jotka on ratkaistava merilain mukaan. Tuomioistuinkäsittelyssä käytetään muun muassa asiantuntijoita. Käsittelyjärjestyksen muuttamiseen ei ole aihetta, vaikka vesiliikennejuopumusta koskevat säännökset siirrettäisiin merilaista rikoslakiin. Tästä olisi oltava ehdotettu säännös rikoslaissa. Ehdotus johtaisi asiallisesti samaan lopputulokseen kuin voimassa oleva veneliikennelain 9 §, jonka vesiliikennejuopumusta koskeva 2 momentti nyt ehdotetaan kumottavaksi.

3.2. Laki tieliikennelain muuttamisesta

Lain muuttaminen on tarpeen rikoslakiin tulevien säännösten vuoksi. Teknisten muutosten lisäksi tehtäisiin muutettaviin pykäliin muutamia asiakorjauksia.

8 §. Nykyinen säännös, jossa säädetään rangaistus rattijuopumuksesta ja ajoneuvon luovuttamisesta juopuneelle, olisi korvattava viittauksella rikoslakiin.

8 a §. Pykälä koskee liikennepakoa. Pykälän 3 momentissa on samanlainen seurausvastuuasteikko kuin voimassa olevassa rattijuopumussäännöksessä. Liikennepakoa koskeva seurausvastuuasteikko ehdotetaan johdonmukaisuuden vuoksi poistettavaksi myös tästä säännöksestä.

8 b §. Liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla. Voimassa oleva 8 b § koskee paitsi moottorittoman ajoneuvon myös raitiovaunun kuljettamista juopuneena. Pykälän sanamuotoa olisi muutettava, koska raitiovaunun kuljettamisesta juopuneena säädettäisiin rangaistus rikoslaissa. Samalla ehdotetaan eräitä muutoksia tunnusmerkistöön ja rangistusasteikon lieventämistä.

Nykyisin pykälässä on mainittu, että sitä sovelletaan tieliikennelain 1 §:ssä mainitulla alueella ajavaan. Maininta poistettaisiin, koska asia on selvä ilman eri mainintaakin.

Huumausaine-sana korvattaisiin sanoilla "huumaava aine" yhdenmukaisesti rikoslain muuttamista koskevan ehdotuksen kanssa.

Nykyisin on soveltamisedellytyksenä, että juopuneena ajava aiheuttaa vaaraa "yleiselle liikenneturvallisuudelle". Ehdotuksen mukaan vaaraa olisi aiheutettava "toisten turvallisuudelle". Tämä vastaisi paremmin niitä periaatteita, jotka on omaksuttu muissa liikennejuopumussäännöksissä.

Nykyisin pykälän nojalla voi tuomita sakkoon tai enintään yhdeksi vuodeksi vankeuteen. Koska pykälää ei enää sovellettaisi raitiovaunuliikenteeseen vaan pääasiassa pyöräilyyn, enimmäisrangaistukseksi ehdotetaan kolmea kuukautta vankeutta.

10 §. Pykälä koskee ajokieltoa. Rattijuopumussäännösten siirtäminen rikoslakiin edellyttää pykälän 1 momentin sanamuodon muuttamista. Samalla ehdotetaan pykälään lisättäväksi lause siitä, että ajokieltoaikaa määrättäessä on otettava huomioon ne vaikutukset, jotka ajokiellolla on ajokortin haltijan toimeentuloon tai muihin olosuhteisiin.

Ajokielto kohdistuu hyvin eri tavoin eri ihmisiin — esimerkiksi autoa vain vapaa-aikanaan käyttävään tai ammattikuljettajaan. Nykyisinkin esimerkiksi ammattiautonkuljettajille määrätään usein tavallista lyhyempi ajokielto. Käytäntö ei kuitenkaan ole aina yhdenmukainen, eikä ajokiellon haittoja oteta riittävästi huomioon.

Ehdotuksen mukaan ajokiellon haitat olisi otettava huomioon ajokieltoaikaa määrättäessä. Lyhyehköjä ajokieltoja olisi käytettävä silloin, kun ajokortin haltijan ammattiin kuuluu välttämättä auton ajaminen. Muutkin olosuhteet, kuten syrjäinen liikenneyhteyksien ulkopuolella oleva asuinpaikka, olisi otettava huomioon. Tämän lisäksi tietenkin rikoksen laatu ja tieto aikaisemmista liikennerikoksista vaikuttaisivat ajokiellon pituuteen.

Nykyisen säännöksen mukaan rattijuopumukseen tai törkeään varomattomuuteen liikenteessä syyllistynyt on aina määrättävä ajokieltoon, vaikka häntä ei tuomittaisi rikoksesta rangaistukseen. Koska rattijuopumuksen rangaistavuus ulotettaisiin nyt huomattavasti aikaisempaa lievempiin tapauksiin, on mahdollista, että tuomioistuimet katsovat joissakin tapauksissa aiheelliseksi soveltaa rattijuopumukseen rikoslain 3 luvun 5 §:n 3 momentin säännöstä rangaistuksen tuomitsematta jättämisestä. Tällöin ei olisi tarkoituksenmukaista määrätä myöskään ajokieltoa. Sen vuoksi ehdotetaan ajokieltosäännöksen muuttamista siten, että se määrättäisiin vain rangaistuksen tuomitsemisen yhteydessä. Samanlaista muutosta ehdotetaan ilmailulain ja merilain mukaisia vastaavia lupaseuraamuksia koskeviin säännöksiin.

3.3. Laki ilmailulain muuttamisesta

Ilmailulain 27 §:n 1 momentin ja 67 §:n korvaisivat rikoslain 23 lukuun otettavat säännökset. Viittaus tästä jäisi 67 §:ään.

Ilmailulain 68 §:ään tulisi tekninen muutos, jolla ei olisi vaikutusta lain asiasisältöön. Pykälään otettaisiin nykyisen käytännön mukaisesti rikosnimi.

Lain 69 §:ään tehtäisiin muutokset, jotka ovat tarpeellisia liikennejuopumussäännösten rikoslakiin siirtämisen vuoksi. Samalla muutettaisiin pykälää asiallisesti siten, että lupakirja voitaisiin määrätä tuomioistuimessa menetetyksi vain rangaistukseen tuomitsemisen yhteydessä. Muutos on periaatteessa samanlainen kuin tieliikennelain 10 §:ään on ehdotettu.

3.4. Laki merilain muuttamisesta

Merilain 236 §:ssä olevan vesiliikennejuopumussäännöksen korvaisi viittaus rikoslakiin. Tämän vuoksi myös 239 §:n sanamuotoa olisi muutettava. Samalla ehdotetaan poistettavaksi

mahdollisuus tuomita pätevyyskirja menetetyksi ainiaaksi, koska vastaavat seuraamukset ovat määräaikaisia muissakin liikennemuodoissa. Lisäksi pätevyyskirjan menettäminen tehtäisiin riippuvaksi rangaistukseen tuomitsemisesta. Samanlaista muutosta ehdotetaan edellä tieliikennelakiin ja ilmailulakiin.

3.5. Laki veneliikennelain muuttamisesta

Veneliikennelain 4 §:n 3 momentissa oleva viittaus merilain vesiliikennejuopumussäännökseen korvattaisiin viittauksella rikoslakiin. Lain 9 §:n 2 momentti kumottaisiin, koska vastaava säännös tulisi rikoslain 23 luvun 8 §:ään.

3.6. Laki takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

Lain 22 §:n 1 momentissa säädetään velvollisuudesta alistua henkilöön käyvään katsastukseen. Liikennejuopumuksesta epäilyn humalatilatutkimus — kliininen tutkimus sekä verinäytteen ja tarvittaessa virtsanäytteen ottaminen — on henkilöön käyvä katsastus. Voimassa olevan lain mukaan tällaisen katsastuksen edellytyksenä on, että henkilöä epäillään todennäköisin perustein rikoksesta, josta saattaa seurata kovempi rangaistus kuin kuusi kuukautta vankeutta. Rikoslain 23 luvun 1 §:n mukaan rattijuopumuksesta ei voisi tuomita vankeutta yli kolmea kuukautta. Koska humalatilatutkimus on tarpeen tämänkin rikoksen toteen näyttämiseksi, olisi laissa mainittava, että myös rattijuopumuksesta epäilty on velvollinen alistumaan henkilöön käyvään katsastukseen.

Lakiin ehdotetaan yleisperusteluissa mainituista syistä uutta 22 a §:ää, joka antaisi liikenteen valvojalle oikeuden määrätä kuljettaja puhalluspussikokeeseen, vaikka henkilöä ei epäiltäisi rikoksesta. Säännös kirjoitettaisiin niin yleiseen muotoon, että se soveltuisi puhalluspussilla tehtävän kokeen lisäksi muillakin mahdollisesti kehitettävillä menetelmillä tehtäviin vastaaviin kokeisiin. Kokeen tarkoituksena on kuljettajan mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteaminen. Koe olisi ehdotuksen mukaan tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa. Yksityiskohtaisten ohjeiden antaminen kokeen suorittamisesta soveltuisi parhaiten sisäasiainministeriön tehtäväksi.

Kokeeseen olisivat velvollisia alistumaan kuljettajan ohella muutkin rikoslain 23 luvussa tarkoitetuissa tehtävissä toimivat henkilöt. Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja, joita näiden kokeiden avulla pääasiassa valvottaisiin, mainittaisiin säännöksessä erikseen.

Jos joku ei suostuisi 22 a §:ssä tarkoitettuun kokeeseen, hänet voisi ehdotuksen mukaan viedä humalatilatutkimukseen.

Ilmailulainsäädäntö antaa mahdollisuuden valvoa ilma-aluksen miehistön kuntoa lennolle lähtiessä ja välittömästi lennon päätyttyä. Tähän ei ehdotuksessa puututa.

Liikenteen valvonta on ensisijaisesti poliisin tehtävä. Kuitenkin myös ilmailu-, merenkulku- ja rautatieviranomaiset valvovat kukin oman alansa liikennettä. Erityisesti ilmailussa ja rautateillä tällainen erityisvalvonta on tarpeen. Hallitus ehdottaa, että 22 a §:n mukainen toimivalta olisi poliisimiehen lisäksi mainittujen alojen keskushallitusten liikennettä valvomaan määräämillä virkamiehillä tehtävissään. Keskushallituksen määräämä virkamies ei siis saisi valvoa muuta kuin oman toimialansa liikennettä.

Ehdotettu lainmuutos antaisi oikeuden puuttua kansalaisen hallitusmuodon 6 §:ssä suojattuun henkilökohtaiseen vapauteen. Lakihan tekisi mahdolliseksi henkilöön käyvän katsastuksen, vaikka henkilöä ei epäiltäisikään rikoksesta. Tämän vuoksi laki olisi säädettävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

rikoslain täydentämisestä liikennejuopumusta koskevilla säännöksillä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään rikoslakiin siitä 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetulla lailla (491/69) kumotun 23 luvun tilalle uusi näin kuuluva 23 luku:

23 luku.

Liikennejuopumuksesta.

1 §.

Joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa nautittuaan alkoholia niin, että hänen verensä alkoholipitoisuus on ajon aikana tai sen jälkeen vähintään 0,5 promillea, on tuomittava *rattijuopumuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

2 §.

Jos 1 §:ssä tarkoitetun henkilön veren alkoholipitoisuus on vähintään 1,5 promillea tai hänen kykynsä virheettömiin suorituksiin on tuntuvasti huonontunut, ja olosuhteet ovat sellaiset, että teko on omiaan vaarantamaan toisten turvallisuutta, hänet on tuomittava *törkeästä rattijuopumuksesta* vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai vähintään kuuteenkymmeneen päiväsakkoon.

3 §.

Joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa muun huumaavan aineen kuin alkoholin vaikutuksen alaisena tai alkoholin ja muun huumaavan aineen yhteisvaikutuksen alaisena niin, että hänen kykynsä virheettömiin suorituksiin on huonontunut, on tuomittava, jollei teko ole 2 §:n mukaan rangaistava, *huumaantuneena ajamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Huumaavalla aineella tarkoitetaan myös suorituskykyyn vaikuttavaa lääkettä.

4 §.

Joka kuljettaa junaa, raitiovaunua tai muuta konevoimalla kulkevaa raidekulkuneuvoa taikka toimii junaturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä nautittuaan alkoholia tai muuta huumaavaa ainetta niin, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut tai hänen verensä alkoholipitoisuus on tehtävän aikana tai sen jälkeen vähintään 0,5 promillea, on tuomittava *raideliikennejuopumuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

5 §.

Joka ohjaa ilma-alusta tai toimii sen miehistön jäsenenä, lennonjohtajana tai muussa lentoturvallisuustehtävässä nautittuaan alkoholia tai muuta huumaavaa ainetta niin, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut tai hänen verensä alkoholipitoisuus on tehtävän aikana tai sen jälkeen vähintään 0,5 promillea, on tuomittava *ilmaliikennejuopumuksesta* vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai sakkoon.

6 §.

Jos joku kuljettaa alusta nautittuaan alkoholia tai muuta huumaavaa ainetta niin, että hänen kykynsä tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut tai hänen verensä alkoholipitoisuus on tehtävän aikana tai sen jälkeen vähintään 1,5 promillea, ja olosuhteet ovat sellaiset, että teko on omiaan vaarantamaan toisten turvallisuutta, hänet on tuomittava *vesiliikennejuopumuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Vesiliikennejuopumuksesta tuomitaan myös aluksen päällikkö, perämies, luotsi ja muu aluksessa palvelusta suorittava henkilö, joka nautittuaan alkoholia tai muuta huumaavaa ainetta 1 momentissa tarkoitetun määrän ohjailee alusta tai toimii aluksen kulun turvallisuuteen olennaisesti vaikuttavassa tehtävässä edellä mainittujen olosuhteiden vallitessa.

Aluksella ei tarkoiteta soutuvenettä, purjejollaa tai muuta niihin rinnastettavaa kulkuneuvoa.

7 §.

Jos joku luovuttaa tässä luvussa tarkoitetun kulkuneuvon kuljetettavaksi tai ohjattavaksi henkilölle, joka ilmeisesti on sellaisessa tilassa, että hän syyllistyy 1—6 §:ssä mainittuun rikokseen, luovuttaja on tuomittava *kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

8 §.

Jos 6 §:ssä mainittu rikos on tehty suomalaisessa alusrekisteriin merkityssä aluksessa taikka jos 7 §:ssä tarkoitettu rikos on tehty luovuttamalla sellainen alus, asia on käsiteltävä merilain (167/39) 11 luvussa säädetyssä järjestyksessä. Syyte mainitusta rikoksesta voidaan muutenkin käsitellä merioikeusasian yhteydessä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

tieliikennelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 29 päivänä maaliskuuta 1957 annetun tieliikennelain (143/57) 8 a §:n 3 momentti,

sellaisena kuin se on 21 päivänä toukokuuta 1965 annetussa laissa (288/65), sekä

muutetaan 8 ja 8 b § sekä 10 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat, 8 § osittain muutettuna 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetussa laissa (492/69), 8 b § 27 päivänä helmikuuta 1970 annetussa laissa (149/70) ja 10 §:n 1 momentti 31 päivänä toukokuuta 1972 annetussa laissa (467/72), seuraavasti:

8 §.

Rattijuopumuksesta, törkeästä rattijuopumuksesta, huumaantuneena ajamisesta ja kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle säädetään rikoslaissa.

8 b §.

Joka kuljettaa moottoritonta ajoneuvoa alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alaisena ja siten aiheuttaa vaaraa toisten turvallisuudelle, on tuomittava *liikennejuopumuksesta moottorittomalla ajoneuvolla* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

10 §.

Jos moottoriajoneuvon kuljettaja tuomitaan rangaistukseen 6 §:n 2 momentissa tarkoitetusta rikoksesta taikka rattijuopumuksesta, törkeästä rattijuopumuksesta tai huumaantuneena ajamisesta, tuomioistuimen on samalla määrättävä hänet määräajaksi ajokieltoon. Ajokieltoaikaa määrättäessä on otettava huomioon ne vaikutukset, jotka ajokiellolla on ajokortin haltijan toimeentuloon tai muihin olosuhteisiin. Ajokieltopäätös pannaan valituksesta huolimatta heti täytäntöön.

— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

ilmailulain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 11 päivänä joulukuuta 1964 annetun ilmailulain (595/64) 27 §:n 1 momentti ja

muutetaan 67, 68 ja 69 § seuraavasti:

67 §.

Ilmaliikennejuopumuksesta ja kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle säädetään rikoslaissa.

68 §.

Joka rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuo-

mittava *ilmaliikennerikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

69 §.

Jos 20 tai 39 §:ssä tarkoitettu lupakirjan haltija tuomitaan rangaistukseen ilmaliikennejuopumuksesta, tuomioistuimen on määrättävä lupakirja menetetyksi ja määrättävä aika, jonka kuluessa uutta lupakirjaa ei saa antaa. Tuomioistuimen päätös pannaan tältä osin valituksesta huolimatta heti täytäntöön. Ilmailuhallitus voi väliaikaisesti peruuttaa lupakirjan, kunnes tuomioistuimen päätös on annettu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

merilain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 9 päivänä kesäkuuta 1939 annetun merilain 236 § ja 239 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 26 päivänä toukokuuta 1967 annetussa laissa (237/67), näin kuuluviksi:

236 §.

Vesiliikennejuopumuksesta ja kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle säädetään rikoslaissa.

239 §.

Päällikkö, joka on tuomittu rangaistukseen 230, 231, 233, 237 tai 238 §:ssä mainitusta rikoksesta tai vesiliikennejuopumuksesta, voidaan samalla tuomita määräajaksi menettämään oikeus olla laivanpäällikkönä, milloin sitä varten on säädetty erityisiä ehtoja. Jos hän on tuolla teolla osoittanut olevansa sopimaton hoitamaan aluksessa muutakaan tointa, hänet voidaan tuomita menettämään myös sellainen pätevyys.

Konepäällikköön, perämieheen, konemestariin tai radiosähköttäjään, joka on tuomittu rangaistukseen 231 §:ssä tai 233 §:n 2 momentissa mainitusta rikoksesta tai vesiliikennejuopumuksesta ja joka tällä teolla on osoittanut olevansa sopimaton tehtäväänsä, on sovellettava vastaavasti, mitä 1 momentissa on säädetty.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

veneliikennelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 28 päivänä helmikuuta 1969 annetun veneliikennelain (151/69) 9 §:n 2 momentti ja

muutetaan 4 §:n 3 momentti seuraavasti:

4 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Vesiliikennejuopumuksesta ja kulkuneuvon luovuttamisesta juopuneelle säädetään rikoslaissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla,

muutetaan takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa 12 päivänä kesäkuuta 1959 annetun lain (260/59) 22 §:n 1 momentti ja

lisätään lakiin uusi 22 a § seuraavasti:

22 §.

Se, jota todennäköisin perustein epäillään 12 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta tai rattijuopumuksesta, on velvollinen 21 §:ssä mainittua tarkoitusta varten alistumaan henkilöön käyvään katsastukseen.

— — — — — — — — — — — — — —

22 a §.

Poliisimies voi määrätä moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitetussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Kokeesta kieltäytynyt on velvollinen alistumaan 22 §:ssä tarkoitettuun henkilöön käyvään katsastukseen.

Ilmailu-, merenkulku- tai rautatiehallituksen liikennettä valvomaan määräämällä virkamiehellä on tehtävässään sama toimivalta kuin poliisimiehellä 1 momentin mukaan.

Edellä tarkoitettu koe on tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa. Sisäasiainministeriö antaa tarkemmat ohjeet kokeen tekemisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila.*

Hallituksen esitys Eduskunnalle Rautaruukki Oy:n ulko- ja kotimaisten lainojen valtion takauksista.

Rautaruukki Oy toteuttaa parhaillaan yhtiön raudanjalostustuotannon kehittämisohjelmaa, jonka mukaisesti yhtiön terästuotanto kaksinkertaistetaan 1,7 milj. tonniksi vuoteen 1978 mennessä. Ohjelma käsittää toisen masuunin rakentamisen, terässulaton, jatkuvavalulaitoksen, valssaamon sekä tarvittavien apulaitosten laajennukset Raahen rautatehtaalla sekä Hämeenlinnan tehtaan laajennuksen. Toisen masuunin rakennustyöt ovat edistyneet niin pitkälle, että tuotanto on voitu aloittaa jo kuluvan vuoden aikana. Muilta osin laajennukset valmistuvat pääasiassa vuoden 1976 aikana ja osittain myös vuonna 1977.

Laajennusohjelman kokonaiskustannukset arvioidaan tämänhetkisen kustannustason mukaan 1 340 500 000 markaksi. Vuoden 1973 alun kustannustason mukaan ohjelman kokonaiskustannukset arvioitiin 700 000 000 markaksi. Tapahtunut kustannusarvion nousu johtuu paitsi yleisestä kustannustason suuresta noususta myös siitä, että toteuttamisvaiheessa alkuperäissuunnitelmaa on katsottu tarkoituksenmukaiseksi täydentää lisähankinnoilla. Kokonaiskustannusarviota nostaa niin ikään se, että raaka-ainekustannukset ovat suunnilleen kaksinkertaistuneet, mistä johtuen käyttöpääoman tarve on vastaavasti kasvanut. Myös korkotaso on noussut alkuperäisestä arviosta.

Edellä esitetyn ohjelman lisäksi yhtiö toteuttaa parhaillaan putkituotannon laajentamisen rakentamalla Oulaisiin suuriläpimittaisia putkia valmistavan tehtaan, jonka tuotanto alkaa vuoden 1977 alkupuolella. Kapasiteetti on aluksi noin 20 000 tonnia suuriläpimittaisia kierresaumahitsattuja teräsputkia vuodessa. Tämän hetken kustannustason mukaan tehtaan arvioidaan maksavan 51 500 000 markkaa.

Yhtiö on selvittänyt kummankin hankkeen kauppatasevaikutuksia ja liiketaloudellista kannattavuutta. Hankkeiden kauppatasevaikutus tulee lyhyehkön ylimenokauden jälkeen olemaan ensisijaisesti tuontia korvaavaa. Investointien tuontipanoksen on laskettu olevan noin 40 % kokonaisinvestoinneista koneiden ja laitteiden tuonnin tapahtuessa lähinnä Neuvostoliitosta ja Englannista. Kummatkin investoinnit on arvioitu liiketaloudellisesti kannattaviksi.

Raudanjalostustuotannon kehittämisohjelman rahoitussuunnitelmassa yhtiön oman rahoituksen osuus on 420 000 000 markkaa, josta osakepääoman korotusta 120 000 000 markkaa, toimitusluottojen osuus on 422 000 000 markkaa ja rahoitusluottojen osuus 498 500 000 markkaa. Avoinna on toimitusluottojen kohdalla 72 000 000 markkaa ja rahoitusluottojen kohdalla 346 500 000 markkaa.

Putkituotannon kehittämisohjelman rahoitussuunnitelmassa oman rahoituksen osuus on 12 500 000 markkaa, toimitusluottojen 12 000 000 markkaa ja rahoitusluottojen 27 000 000 markkaa. Sekä toimitus- että rahoitusluotot ovat vielä avoinna.

Tarvittavien lainojen kokonaismäärä on siten 457 500 000 markkaa. Raudanjalostustuotannon kehittämisohjelmaa varten yhtiö on saanut tarvitsemilleen lainoille valtion takauksia Rautaruukki Oy:n ulko- ja kotimaisten lainojen vakuudeksi annettavista valtion takauksista kesäkuun 18 päivänä 1971 (486/71) ja joulukuun 14 päivänä 1973 (895/73) annettujen asetusten perusteella. Näiden asetusten perusteella saatavien takausten yhteismäärä on enintään 550 000 000 markkaa, josta käyttämättä on noin 55 000 000 markkaa. Koska kustannustaso saattaa laajennusten toteuttamisen aikana edelleen nousta ja koska vallitsevassa suhdannetilanteessa yhtiön omarahoitusmahdollisuudet saattavat jäädä rahoitussuunnitelmassa esitettyä arviota pienemmäksi, pidetään tarkoituksenmukaisena, että takausvaltuuksia myönnettäessä varauduttaisiin enintään 50 000 000 markan lainatarpeen nousuun.

Koska erityisesti ulkomaisten lainojen hankkimista ratkaisevasti helpottaa ja niiden ehtoja parantaa mahdollisuus saada lainoille valtion takaus, hallitus esittää, että valtion ta-

kauksia voitaisiin antaa vuosina 1975—1977 Rautaruukki Oy:n pääomamäärältään yhteensä enintään 450 000 000 markkaan nousevien lainojen maksamisen sekä muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi.

Edellä olevan perusteella esitetään,

että Eduskunta päättäisi oikeuttaa valtioneuvoston vastavakuuksia vaatimatta, mutta muuten määräämillään ehdoilla antamaan valtion omavelkaisia takauksia vuosina 1975—1977 Rautaruukki Oy:n pääomamäärältään yhteensä enintään 450 000 000 markkaan nousevien sekä ulko- että kotimaisten lainojen maksamisen ja muiden sovittujen ehtojen täyttämisen vakuudeksi siten, että kunkin ulkomaisen lainan määrä lasketaan takausta annettaessa kyseisen suuruiseen määrään nähden voimassa olevan Suomen Pankin myyntikurssin mukaan.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen.*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista sekä laeiksi eräiden muiden opetusministeriön hallinnonalan lakien muuttamisesta.

YLEISPERUSTELUT.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annettu laki (35/73), jäljempänä valtionosuuslaki, tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1975. Lakia muutettiin muun muassa voimaantulosäännöksen osalta vuoden 1974 lopussa annetulla lailla (1104/74). Lakia sovelletaan eräin poikkeuksin kuitenkin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1976 suoritettaviin perustamis- ja käyttökustannuksiin. Eräitä laissa lueteltuja poikkeuksia lukuun ottamatta laki kumosi sen kanssa ristiriidassa olevat ennen 19 päivää tammikuuta 1973 annetut säännökset. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jätettiin useita muun muassa opetusministeriön hallinnonalalle kuuluvia lakeja vuoden 1977 loppuun saakka.

Valtionosuuslain päätarkoituksena on eri hallinnonaloilla yhtenäistää ja parantaa menettelytapoja, joita valtionapujen suorittamisessa on noudatettava. Lain tarkoituksena ei ole sen sijaan muuttaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa.

Opetusministeriön hallinnonalalla valtionapusäädökset ovat syntyneet varsin pitkän ajanjakson kuluessa. Säännökset ovat muotoutuneet aineelliselta ja muodolliselta sisällöltään toisenlaisiksi kuin valtionosuuslaissa. Tästä syystä kyseisestä laista aiheutuvien muutosten tekeminen on vaatinut varsin laajaa ja aikaa vievää selvitystä. Valtionosuuslain vaikutuksia opetusalan valtionapujärjestelmään on selvittänyt opetusalan valtionaputoimikunta (Komiteanmietintö 1974:83), joka on tehnyt ehdotukset tarvittaviksi säännösten muutoksiksi.

Toimintoja, joihin kunnat ja kuntainliitot opetusministeriön hallinnonalalla voivat saada valtionapuja, on varsin paljon. Yleissivistävän opetuksen alalla näitä toimintoja ovat kansa- ja peruskoulut sekä oppikoulut. Ammattiopetuksen piirissä ovat ammattioppilaitokset, tekniset oppilaitokset, kauppaoppilaitokset, maataloudelliset oppilaitokset, metsäoppilaitokset, sairaanhoito-oppilaitokset, ammattikurssikeskukset, oppisopimuskoulutus ja kodinhoitajia kouluttavat oppilaitokset. Vapaaseen sivistystyöhön kuuluvia toimintoja ovat yleiset kirjastot, kansanopistot, kansalais- ja työväenopistot sekä musiikkioppilaitokset. Lisäksi valtionapuja myönnetään kuntien nuorisotyöhön, urheiluopistoille, kuulovammaisten opetukseen ja kieli-instituuteille.

Valtionosuuslaki ei kuitenkaan koske vielä tätä nykyä kaikkia mainittuja toimintoja. Laki kumoaa 1 päivästä tammikuuta 1978 kansakoululain (247/57) ja koulujärjestelmän perusteista annetun lain (467/68) mukaisen koulutoimen sekä kirjastolain (235/61) mukaisen kirjastotoimen osalta valtionosuuslain kanssa ristiriitaiset säännökset. Kysymyksessä olevien lakien osalta hallitus tulee aikanaan antamaan eduskunnalle tarvittavat säädösehdotukset. Valtionosuuslaki ei myöskään sen voimaantulosäännöksen mukaan koske tässä vaiheessa oppikoulua, oppisopimuskoulutusta, kansanopistoja eikä kuulovammaisten opetusta.

Valtionosuuslakia ei voida sellaisenaan soveltaa ammatillisiin oppilaitoksiin aiheuttamatta huomattavia kustannusten jaon muutoksia. Ensinnäkin se seikka, että samaa toimintaa harjoittavat sekä kunnalliset oppilaitokset että yksityiset koulun ylläpitäjät, joita valtionosuuslaki ei koske, vaatii erityissäännöksiä. Valtionosuuslaki asettaisi oppilaitokset erilaiseen asemaan oppilaitoksen omistussuhteista riippuen muun muassa työtoiminnan tulojen ja oppilasmaksujen erilaisessa huomioon ottamisessa valtionosuuden suuruutta määrättäessä. Eräs keskeisimmistä kysymyksistä, joiden osalta joudutaan tekemään poikkeuksia valtionosuuslain säännöksistä onkin se, että käytäntöön ei oteta valtionosuuslaissa omaksuttua niin sanottua nettoperiaatetta eli sitä, että valtionosuuteen oikeuttavista menoista vähennetään kaikki saadut tulot. Monestakin syystä on tarpeen edelleen noudattaa niin sanottua bruttoperiaatetta

eli sitä, ettei esimerkiksi oppilasmaksuja vähennetä valtionosuuteen oikeuttavista menoista.

Samoin on huomattava, että valtionosuuslain periaatteiden omaksuminen sellaisenaan ammattioppilaitoksia koskevassa lainsäädännössä merkitsisi valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon muuttumista ehkä huomattavastikin. Tämä seikka puolestaan edellyttäisi valtionapuprosenttien tarkistamista. Tähän ei hallituksen käsityksen mukaan tässä vaiheessa ole mahdollisuuksia.

Ammatillisen koulutuksen erityisnäkökohtien huomioon ottamiseksi hallitus ehdottaa opetusalan valtionaputoimikunnan ehdotuksen mukaisesti, että säädettäisiin erillinen laki eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista. Tähän lakiin otettaisiin valtionosuuslain menettelylliset säännökset soveltuvin osin sekä eräiden ammatillisten oppilaitosten erityislaeissa olevat valtionapusäännökset sen sisältöisinä, että nykyinen valtion ja kuntien välinen kustannusten jako säilyy. Ehdotettu laki koskisi ammattioppilaitoksista annetussa laissa (184/58), teknillisistä oppilaitoksista annetussa laissa (153/39), kunnallisista ja yksityisistä kauppaoppilaitoksista annetussa laissa (234/70), maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetussa laissa (62/62) ja sairaanhoitotoimen harjoittajien ja muun vastaavanlaisen henkilöstön kouluttamisesta annetussa laissa (598/67) tarkoitettuja oppilaitoksia. Erityisen ammatillisia oppilaitoksia koskevan valtionapulainsäädännön aikaansaaminen on omiaan edistämään mainittuja oppilaitoksia koskevan lainsäädännön kodifioimista, joka on tarkoitus suorittaa keskiasteen koulutuksen uudistamisen yhteydessä.

Ammattioppilaitosten valtionapuja koskevan lain ulkopuolelle ehdotetaan jätettäväksi metsäoppilaitokset ja kodinhoitajia kouluttavat oppilaitokset, koska kunnallisia tämän alan oppilaitoksia ei ole eikä valtionosuuslain synnyttämää tarvetta valtionapusäännösten muuttamiseen näin ollen ole.

Ammattikurssikeskusten valtionapujärjestelmä poikkeaa niin paljon muiden oppilaitosten valtionapujärjestelmästä, ettei sitä ole katsottu voitavan muuttaa tässä tarkoitetulla tavalla, varsinkaan kun muodollisenkaan valtionapujärjestelmän muuttamiseen ei ole kurssikeskusten osalta katsottu olevan tarvetta.

Urheiluopistot ovat kokonaan yksityisiä, minkä vuoksi valtionosuuslain ulottamista niihin ei ole pidettävä tarpeellisena.

Edellä mainitut näkökohdat huomioon ottaen hallitus esittää annettavaksi tässä yhteydessä seuraavat lakiehdotukset: laki eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista, laki kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta, laki kuntien nuorisolautakunnista ja kuntien nuorisotyöhön annettavasta valtionavusta annetun lain muuttamisesta, laki kieli-instituuttien valtionavustuksesta annetun lain muuttamisesta sekä musiikkioppilaitosten valtionavustuksesta annetun lain muuttamisesta.

Lakiehdotukset on laadittu siten, ettei niistä arvioida aiheutuvan oleellisia muutoksia valtion ja kuntien välisessä kustannusten jaossa. Mikäli kuitenkin nyt ehdotettuja säännöksiä käytäntöön sovellettaessa käy ilmi, että kustannusten jako tästä huolimatta tulisi olennaisesti muuttumaan, tulee hallitus tekemään tarvittavat esitykset vallitsevan kustannusten jaon säilyttämiseksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

Laki eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista.

1 §. Lainkohdan 1 momentissa on määritelty ne oppilaitokset, joiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin sekä korkotukilainoihin lakia sovelletaan.

Pykälän 2 momenttiin on mahdollisten tulkintavaikeuksien estämiseksi otettu säännös, jonka mukaan tässä laissa tarkoitettuihin valtionosuuksiin ja -avustuksiin ei sovelleta valtionosuuslakia.

2 §. Lainkohdassa on määritelty termit valtionosuus ja -avustus sekä korkotukilaina.

3 §. Lainkohta sisältää valtionosuuden ja -avustuksen sekä korkotukilainan saamisen ehdot.

4—9 §. Pykälät vastaavat valtionosuuslain 3—8 §:n säännöksiä. Kuitenkin valtionosuuslaista poiketen lakiehdotuksen 8 §:n 1 momentissa ehdotetaan, että käyttökustannusten vähennykseksi ei luettaisi työtoiminnan tuloja eikä oppilasmaksuja. Samoin ehdotetaan 9 §:n 2 momentissa säädettäväksi, että valtioneuvosto voisi antaa yleisiä ohjeita siitä, milloin käyttökustannuksia on pidettävä tehtävän asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina.

10—12 §. Lainkohdissa ehdotetaan säädettäväksi ammattioppilaitoksille myönnettävistä valtionosuuksista, -avustuksista ja korkotukilainoista. Lakiehdotuksen 10 §:n 1 momentin 1 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että kunnallisille ammattioppilaitoksille myönnettäisiin 50—65 prosenttia valtionavustusta ja korkotukilainaa valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan. Ehdotuksella pyritään poistamaan kuntamuotoihin perustuva valtionavun määräytyminen, joka on voimassa nykyisessä laissa. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole katsottu voitavan ehdottaa siirtymistä kantokykyluokitukseen pohjautuvaan järjestelmään toisaalta siksi, että suurin osa ammatillisista oppilaitoksista on kuntainliittojen omistuksessa ja toisaalta siksi, että kantokykyluokitusjärjestelmä on parhaillaan uudistuksen alaisena. Tämän vuoksi valtioneuvoston tehtäväksi on ehdotettu valtionavustuksen ja korkotuen perusteiden määrääminen.

Muilta osin valtionapujen perusteet ja valtionapuun oikeuttavat menot ovat samat kuin nykyisessä laissa, kuitenkin siten, että yhdenmukaisuuden vuoksi on sekä lakiehdotuksen 10 §:n 2 momentissa että käyttökustannusten osalta lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa ehdotettu kaluston, opetusvälineiden ja tarvikkeiden sekä työkoneiden hankkimisesta aiheutuneisiin kustannuksiin myönnettäväksi valtionapuprosentiksi 73. Suoritettujen laskelmien mukaan tämä prosenttimäärä vastaa nykyistä kustannusten jakautumaa, jolloin kyseinen valtionapuprosentti on ollut 65 tai 75 menokohteesta tai sen sijoituspaikasta riippuen.

Muutenkin käyttökustannusten osalta on 11 §:ssä säilytetty nykyinen kustannusten jako valtion ja oppilaitosten ylläpitäjien välillä. Niinpä lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa raaka- ja tarveaineista aiheutuneiksi kustannuksiksi ehdotetaan edelleen luettavaksi vain opetusministeriön vahvistama määrä. Nykyisen käytännön mukaisesti tämä on tarkoitettu kattamaan oppilaitokselle harjoitustöistä aiheutuneet kustannukset. Samoin ehdotetaan, että ruoasta aiheutuneisiin kustannuksiin myönnettäisiin valtionapua opetusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti. Tällä on myös tarkoitettu nykyisen käytännön jatkamista.

Lakiehdotuksen 12 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi nykyisten säännösten mukaisesti täydennys- ja erikoiskursseihin tulevasta valtionavustuksesta (1 momentti) ja valtionavustusten suorittamisesta osallistumista varten yleisten ammattikoulujen perustamis- ja käyttökustannuksiin (2 momentti).

13—15 §. Lainkohdissa ehdotetaan säädettäväksi teknillisten oppilaitosten valtionrahoituksesta nykyisin voimassa olevien perusteiden mukaisesti. Lakiehdotuksen 13 §:ssä säädetään perustamiskustannuksiin, 14 §:ssä käyttökustannuksiin ja 15 §:ssä yleisten täydennys- ja erikoiskurssien aiheuttamiin kustannuksiin myönnettävästä valtionavusta.

16—18 §. Lainkohdat koskevat kauppaoppilaitoksille myönnettäviä valtionosuuksia, -avustuksia ja korkotukilainoja, joiden perusteet ehdotetaan säilytettävän nykyisen lain mukaisina.

19—22 §. Maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksia koskevat valtionapusäännökset ehdotetaan otettavaksi tähän lakiin perusteiltaan samansisältöisinä.

23—24 §. Sairaanhoito-oppilaitosten valtionavustuksista ja korkotukilainoista ehdotetaan säädettäväksi 23 ja 24 §:ssä. Ensinmainittu lainkohta koskee perustamiskustannuksia ja jälkimmäinen käyttökustannuksia, joita ei tässä yhteydessä vielä ehdoteta valtionosuuteen oikeuttaviksi.

25—29 §. Lainkohdat vastaavat valtionosuuslain perustamissuunnitelmaa, toteuttamisohjelmaa ja päätöstä valtionosuuden suorittamisesta perustamiskustannuksiin koskevia säännöksiä. Lakiehdotuksen mukaan opetusministeriö päättäisi perustamissuunnitelman ja toteuttamisohjelman hyväksymisestä sekä lain 29 §:n 3 momentissa tarkoitetusta ennakkohyväksymisestä. Muista lakiehdotuksessa tarkoitetuista toimenpiteistä vastaisi ammattikasvatushallitus.

30 §. Jotta voitaisiin ottaa huomioon yleiset taloudelliset ja työvoimapoliittiset näkökohdat valtion varoja ohjattaessa ammatillisten oppilaitosten opetus- ja muun henkilöstön palkkaamiseen, ehdotetaan pykälän 1 momenttiin otettavaksi säännös, jonka mukaan uuden henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan valtionosuutta valtioneuvoston vahvistaman uuden henkilöstön määrää koskevan suunnitelman rajoissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että eräisiin suurehkoihin tavara- ja laitehankintoihin olisi saatava ammattikasvatushallituksen hyväksyminen, milloin hankintakustannukset ylittävät ammattikasvatushallituksen vahvistaman enimmäismäärän. Kysymyksessä oleva menettely, joka poikkeaa valtionosuus-

lain omaksumasta menettelystä (14 a §), vastaa nykyistä käytäntöä ja on osoittautunut tavara- ja laitehankintojen ohjauksessa tarkoituksenmukaiseksi. Pykälän 3 momentti vastaa valtionosuuslain 14 §:ää.

31—32 §. Lakiehdotuksen 31 § vastaa valtionosuuslain säännöstä (15 §). Lakiehdotuksen 32 §:ssä taas ehdotetaan otettavaksi sanktiosäännös henkilökunnan ylipalkkauksen varalta, jollainen on eräissä nykyisissä ammattikoulutusta koskevissa säädöksissä ja jonka olemassaoloa edellytetään myös valtionosuuslain perusteluissa (hall. es. 92/1972 vp. s. 5).

33—40 §. Lakiehdotuksen pykälät vastaavat sisällöltään valtionosuuslain 6 luvun säännöksiä.

41—43 §. Lakiehdotuksen vakuuttamista, laitoksen luovuttamista tai lopettamista koskevat säännökset ovat saman sisältöisiä kuin valtionosuuslain vastaavat säännökset.

44—48 §. Lakiehdotuksen oikaisumenettelyä koskevat säännökset on laadittu samansisältöisiksi kuin valtionosuuslain vastaavat säännökset.

49 §. Valtionavustuksesta olisi pykälän mukaan soveltuvin osin voimassa, mitä lakiehdotuksessa on säädetty valtionosuudesta. Poikkeuksena olisivat kuitenkin lakiehdotuksen 30 §:n 2 momentin, 6 luvun käyttökustannuksia koskevat sekä 45 §:n säännökset.

50 §. Pykälässä ehdotetaan, että niiden oppilaitosten, jotka nykyisin saavat valtionavustusta, katsotaan saaneen lakiehdotuksen 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetun perustamisluvan.

52 §. Laki ehdotetaan tulevan voimaan vuoden 1976 alusta lukien. Sitä ehdotetaan sovellettavan kuitenkin vasta lain voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Niin ikään ehdotetaan, että aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä sovelletaan ennen lain voimaantuloa rakennettujen ja lain voimaantullessa rakenteilla olevien laitosten perustamiskustannuksiin myönnettäviin valtionavustuksiin. Lakiehdotus kumoaisi lain soveltamisalan piirissä olevien ammatillisten oppilaitosten nykyiset valtionapusäännökset.

Laki kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta.

Kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin siten, että laissa omaksutaan valtionosuuslain 3 ja 5 §:ssä käytetyt perustamis- ja käyttökustannusten käsitteet. Valtionosuuteen oikeuttaviksi menoiksi ehdotetaan lain 3 §:ssä luettavaksi kuitenkin vain nykyisinkin valtionavun piirissä olevat menot. Valtionosuuslaissa omaksutusta nettoperiaatteesta poiketen ehdotetaan, että käyttökustannusten vähennykseksi ei luettaisi oppilasmaksuja.

Lain 4 §:ään valtionavun myöntämisen edellytyksistä ehdotetaan lisättäväksi viittaus valtionosuuslakiin.

Uudeksi 6 a §:ksi ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että sen lisäksi, mitä laissa kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta on säädetty, sovelletaan myös kunnallisille opistoille myönnettäviin valtionosuuksiin ja -avustuksiin kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annettua lakia. Laki kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta koskee myös yksityisiä opistoja, joita ei puolestaan valtionosuuslaki koske. On kuitenkin tarkoituksenmukaista, että myös yksityisten ylläpitämiä kansalais- ja työväenopistoja koskisivat samat valtionapusäännökset. Tämän vuoksi ehdotetaan, että edellä mainitun 6 a §:n 2 momentiksi otettaisiin tätä koskeva säännös. Lakiehdotuksen 6 a §:n 3 momentiksi ehdotetaan otettavaksi säännös valtioneuvoston oikeudesta antaa yleisiä ohjeita käyttökustannusten tarpeellisuudesta. Niin ikään pykälän 4 momentiksi otettaneen säännös valtionosuuslaissa tarkoitetusta valtion viranomaisesta.

Tämän esityksen yhteydessä esitetään siirrettäväksi kansalais- ja työväenopistoja koskevissa asioissa toimivaltaa alaspäin, mitä on ehdottanut muun muassa kouluhallinnon tehtäväjaon tarkistamistoimikunta mietinnössään (1972: B 90). Hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että ohjesääntöjen vahvistamista koskevat asiat siirretään kouluhallitukselta lääninhallituksille. Lääninhallitusten asiallista kelpoisuutta lääninsä kansalais- ja työväenopistojen ohjesääntöasioiden käsittelyssä ja ratkaisussa lisää se paikallisten olojen laaja tuntemus, joka niillä on katsottava olevan. Niin ikään ehdotetaan lain 7 §:ää muutettavaksi siten, että harkintavalta valtionavun saamisesta siinä tapauksessa kun opiston opiskelijamäärä kahtena peräkkäisenä vuonna on ollut säädettyä määrää pienempi, siirretään valtioneuvostolta opetusministeriölle. Ehdotus on yhdenmukainen kansanopistojen valtionavusta vuonna 1969 annettuun lakiin otetun vastaavan säännöksen kanssa.

Lisäksi eräisiin lainkohtiin on tarpeen tehdä terminologisia muutoksia, jotka johtuvat valtionosuuslaista.

Lakiehdotus on laadittu siten, että se ei muuta valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa.

Laki kuntien nuorisolautakunnista ja kuntien nuorisotyöhön annettavasta valtionavusta.

Nykyisen lain 5 §:n 1 momentin säännöstä nuorisotoiminnalle tarpeellisten tilojen vuokra-arvojen laskentaperusteita ehdotetaan muutettavaksi siten, että luovutaan vuokra-arvojen laskemisesta valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan ja siirrytään laskemaan vuokra-arvoja valtioneuvoston vahvistamien kohtuuvuokrien mukaan. Tällä yksinkertaistetaan vuokra-arvojen laskemista ja samalla nopeutetaan huomattavasti valtionosuuksien maksamista.

Laissa ehdotetaan omaksuttavaksi valtionosuuslaissa tarkoitettu käyttökustannusten käsite. Valtionavun piiriä ei kuitenkaan ehdoteta laajennettavaksi nykyisestä. Lakiehdotuksen 5 §:n 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös valtioneuvoston oikeudesta antaa yleisiä ohjeita käyttökustannusten tarpeellisuudesta.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 7 a §, jossa ehdotetaan poikettavaksi valtionosuuslain ennakkojen maksamista koskevista säännöksistä. Valtionosuuksien ennakot ehdotetaan suoritettavaksi nykyisen käytännön mukaisesti vuosineljänneksittäin. Muilta osin ehdotetaan noudatettavaksi valtionosuuslakia. Pykälän 2 momentiksi otettaneen säännös valtionosuuslaissa tarkoitetusta valtion asianomaisesta viranomaisesta.

Lakiehdotukseen on lisäksi tehty valtionosuuslain edellyttämät terminologiset muutokset.

Lakiehdotus ei aiheuttaisi muutoksia valtion ja kuntien väliseen kustannusten jakoon. Kuitenkin lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 3 kohta aiheuttaa jonkin verran valtiolle lisäkustannuksia, mutta niiden merkitys saavutettaviin etuihin nähden on vähäinen.

Laki kieli-instituuttien valtionavustuksesta.

Lakiehdotuksessa esitetään muutettavaksi lain 7 §:n 1 momentti siten, että asetuksella säädetään, millä edellytyksillä henkilö voidaan hyväksyä opiskelemaan kieli-insituuttiin.

Nykyisen lain mukaan voidaan ainoastaan ylioppilastutkinnon suorittanut henkilö ottaa opiskelemaan kieli-instituuttiin. Uudistetut korkeakoulujen opiskeluoikeutta koskevat säädökset antavat sitävastoin myös ylioppilastutkintoa suorittamattomille henkilöille mahdollisuuden päästä opiskelemaan korkeakoulussa. Tarkoituksena on asetuksella luoda vastaavat mahdollisuudet päästä opiskelemaan kieli-instituuttiin myös sellaiselle henkilölle, joka ei ole suorittanut ylioppilastutkintoa.

Lakiehdotuksessa on omaksuttu valtionosuuslaissa oleva käyttökustannusten käsite, mutta valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten piiri on säilytetty nykyisellään. Valtionosuuslaista poiketen lakiehdotuksen 8 §:n 2 momentissa ehdotetaan, että käyttökustannusten vähennykseksi ei luettaisi oppilasmaksuja.

Kieli-instituuttien valtionavustuksesta annettuun lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi 8 a §, jossa ehdotetaan säädettäväksi valtionosuuslain säännösten soveltamisesta sekä kunnallisiin (1 momentti) että yksityisiin (2 momentti) kieli-instituutteihin. Samojen valtionapusäännösten soveltamista riippumatta oppilaitoksen omistussuhteista on pidettävä tarkoituksenmukaisena. Lainkohtaan ehdotetaan otettavaksi myös säännökset valtioneuvoston oikeudesta antaa yleisiä ohjeita käyttökustannusten tarpeellisuudesta sekä valtionosuuslaissa tarkoitetusta valtion asianomaisesta viranomaisesta.

Lain 9 §:ään ehdotetaan tehtäväksi lisäys, jossa viitataan valtionosuuslakiin. Samoin lakiehdotukseen on tehty valtionosuuslain edellyttämät terminologiset tarkistukset.

Lakiehdotus on laadittu siten, ettei se aiheuta muutoksia valtion ja kuntien väliseen kustannusten jakoon.

Laki musiikkioppilaitosten valtionavustuksesta.

Lakiehdotuksen 1 §:ään ehdotetaan otettavaksi yleiset säännökset valtionosuuslain soveltamisesta musiikkioppilaitosten valtionavustuksesta annettuun lakiin. Laki musiikkioppilaitosten valtionavustuksesta koskee sekä kunnallisia että yksityisiä oppilaitoksia. Viimeksimainittuja ei puolestaan valtionosuuslaki koske. On kuitenkin pidettävä tarkoituksenmukaisena, että musiikkioppilaitoksiin sovelletaan omistussuhteista riippumatta samoja valtionapusään-

nöksiä. Lakiehdotuksen 1 §:n 1 ja 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tätä tarkoittavat säännökset. Niin ikään 1 §:n uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan otettavaksi säännös valtionosuuslaissa tarkoitetusta valtion asianomaisesta viranomaisesta.

Lakiehdotuksen 4 §:ssä on omaksuttu valtionosuuslain 3 ja 5 §:ssä käytetyt perustamis- ja käyttökustannusten käsitteet. Valtionosuuteen oikeuttaviksi menoiksi ehdotetaan kuitenkin luettavaksi vain nykyisen valtionavustuksen piirissä olevat menot. Valtionosuuslaissa omaksutusta nettoperiaatteesta poiketen ehdotetaan, että käyttökustannusten vähennykseksi ei luettaisi oppilasmaksuja.

Lakiehdotukseen on lisäksi tehty valtionosuuslain edellyttämät terminologiset muutokset.

Lakiehdotus on laadittu siten, että se ei muuta valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

eräiden ammatillisten oppilaitosten valtionosuuksista ja -avustuksista sekä korkotukilainoista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

Valtionosuuksia ja -avustuksia sekä korkotukilainoja myönnetään tämän lain mukaan kunnallisille ja yksityisille oppilaitoksille, joita tarkoitetaan ammattioppilaitoksista annetussa laissa (184/58), teknillisistä oppilaitoksista annetussa laissa (153/39), kunnallisista ja yksityisistä kauppaoppilaitoksista annetussa laissa (234/70), maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetussa laissa (62/62) ja sairaanhoitotoimen harjoittajien ja muun vastaavanlaisen henkilöstön kouluttamisesta annetussa laissa (598/67).

Tässä laissa tarkoitettuihin valtionosuuksiin ja -avustuksiin ei sovelleta kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annettua lakia (35/73).

2 §.

Tämän lain mukaan pidetään *valtionosuutena* valtion varoista kunnalle tai kuntainliitolle sen hoidettavana olevasta tehtävästä aiheutuvista perustamis- tai käyttökustannuksista lain nojalla suoritettavaa osuutta sekä muulle oppilaitoksen ylläpitäjälle sen hoidettavana olevasta tehtävästä aiheutuvista vastaavista kustannuksista lain nojalla suoritettavaa valtion avustusta ja *valtionavustuksena* niihin harkinnan mukaan annettavaa avustusta.

Korkotukilainalla tarkoitetaan Postipankin varoista annettavia lainoja, joista valtio maksaa Postipankille korkohyvitystä.

3 §.

Valtionosuuden ja -avustuksen sekä korkotukilainan saamiseksi vaaditaan sen lisäksi, mitä jäljempänä tässä laissa säädetään, että:

1) oppilaitos on saanut säädetyn perustamisluvan;

2) oppilaitosta ei ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi;

3) oppilaitoksella on ammattikasvatushallituksen vahvistama ohjesääntö ja opetussuunnitelma;

4) oppilaille myönnetään vapautuksia tai helpotuksia oppilasmaksuista sen mukaan kuin asetuksella säädetään;

5) oppilaitoksen rehtorilla, johtajalla ja opettajalla on asetuksessa säädetty kelpoisuus, jollei ammattikasvatushallitus salli poikkeusta;

6) oppilaitoksessa noudatetaan oppilasmääristä annettuja säännöksiä ja määräyksiä;

7) valtionosuutena ja -avustuksena saadut varat käytetään niihin tarkoituksiin, joihin ne on myönnetty, ja käyttämättä jääneet osuudet ja avustukset palautetaan valtiolle; sekä että

8) oppilaitos täyttää muut asetuksella säädetyt ehdot.

2 luku.

Perustamis- ja käyttökustannukset.

4 §.

Perustamiskustannuksina pidetään kustannuksia, jotka aiheutuvat:

1) kiinteän omaisuuden tai määräalan taikka sellaisen rakennuksen, joka vuokraoikeuksineen maahan saadaan maanomistajaa kuulematta luovuttaa kolmannelle, hankkimisesta;

2) sellaisen yhteisön, joka omistaa 1 kohdassa mainittua omaisuutta, osakkeiden tai osuuksien hankkimisesta;

3) rakennuksen tai laitoksen rakentamisesta, perusparannuksesta, laajentamisesta tai rakenteellisesti uudelleen järjestämisestä;

4) alueen kuntoonpanosta, kunnallisteknisistä töistä tai niiden kustannusten korvaamisesta, sähkö-, vesihuolto- tai muuhun sellaiseen laitokseen liittymisestä samoin kuin teiden sekä aitausten tai muiden alueella tarvittavien laitteiden tekemisestä;

5) kiinteiden laitteiden sekä koneiden, kojeiden, välineiden, kaluston ja muun irtaimiston hankkimisesta, kulutustarvikkeiden perusvarastot mukaan luettuina;

6) edellä 1—5 kohdassa mainittujen toimenpiteiden suunnittelusta ja valvonnasta; sekä

7) muista toimenpiteistä, jotka ovat edellytyksenä laitoksen toiminnan aloittamiselle tai muun kysymyksessä olevan tehtävän hoidon järjestämiselle.

5 §.

Toiminnan aloittamisen jälkeen perustamiskustannuksiksi luetaan kuitenkin vain sellaiset 4 §:ssä tarkoitetut kustannukset, jotka aiheutuvat laitoksen tai toiminnan laajentamisesta taikka laitoksen rakenteellisesta tai toiminnallisesta uudelleen järjestämisestä tai perusparannuksista, milloin laitos tai huomattava osa siitä taikka muun tehtävän hoito tulee toimenpiteen johdosta aikaisemmasta olennaisesti poikkeavaksi.

6 §.

Käyttökustannuksina pidetään kustannuksia, jotka aiheutuvat:

1) kiinteän ja irtaimen omaisuuden käytöstä ja kunnossapidosta;

2) kiinteiden laitteiden ja irtainten omaisuusesineiden sekä kulutustarvikkeiden hankkimisesta;

3) ruoasta, lämmöstä, valosta, voimasta, vedestä, pesusta, puhtaanapidosta ja muusta näihin verrattavasta;

4) palkkioista, palkkauksista, eläkkeistä, maksuista eläkelaitokselle, luontoissuorituksista, terveydenhuollosta ja sosiaaliturvasta;

5) kuljetuksista ja matkoista;

6) vuokrista, joihin rinnastetaan vuokra-arvot, ja ulkopuolisista palveluksista suoritettavista korvauksista sekä vakuutuksista henkilökohtaisia vastuuvakuutuksia lukuun ottamatta;

7) tutkimus-, suunnittelu- ja kehittämissekä koulutustoiminnasta;

8) laitoksen toiminnasta tai muun tehtävän hoidosta muutoin, välittömät hallintokustannukset mukaan luettuina, ei kuitenkaan kunnallisten lautakuntien, johtokuntien tai vastaavien hallintoelinten jäsenille maksettavia palkkioita ja muita korvauksia; sekä

9) kustannukset sellaisista 4 §:ssä mainituista toimenpiteistä, joiden kustannuksia 5 §:n mukaan ei katsota perustamiskustannuksiksi.

Edellä 1 momentin 1—8 kohdassa tarkoitettuja kustannuksia ei kuitenkaan pidetä käyttökustannuksina, jos ne 4 §:n mukaan on luettava perustamiskustannuksiksi.

7 §.

Milloin perustamiskustannukset aiheutuvat omaisuuden hankkimisesta tulipalossa tai muutoin tuhoutuneen tai vahingoittuneen omaisuuden sijaan, luetaan suoritettava vakuutus- tai muu vahingonkorvaus niiden vähennykseksi.

Perustamiskustannuksista vähennetään myös ne aiheuttaneen toimenpiteen yhteydessä käytöstä poistetun sellaisen omaisuuden myyntiarvo, jonka hankkimisesta aiheutunut kustannus on ollut luettava perustamiskustannukseksi.

Mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty, ei sovelleta, milloin omaisuuden hankintakustannuksiin ei ole suoritettu valtionosuutta.

8 §.

Käyttökustannusten vähennykseksi luetaan tulot siitä toiminnasta, josta käyttökustannukset aiheutuvat, niin kuin korvaukset, jotka peritään laitoksen tai palvelusten käyttämisestä, vuokrat tai vuokra-arvot muuhun käyttöön luovutetuista tiloista mukaan luettuina, ja henkilökunnalta luontoissuorituksista sekä saadaan tapaturma- ja sairausvakuutuksen perusteella, samoin kuin vuosi-, vaihto-, kassa- ja muut sellaiset alennukset sekä ylijäämän palautukset. Vähennykseksi ei kuitenkaan lueta kunnilta laitoksen tai palvelusten käyttämisestä perittä-

viä korvauksia tai maksuosuuksia eikä tuloja sellaisesta toiminnasta, jonka kustannuksiin valtionosuutta ei suoriteta. Käyttökustannusten vähennykseksi ei myöskään lueta työtoiminnan tuloja eikä oppilasmaksuja.

Milloin 1 momentissa mainittuja korvauksia laitoksen tai palvelusten käyttämisestä taikka luontoissuorituksista ei peritä tai ne peritään alhaisempina kuin vastaavat korvaukset yleensä kunnille tai kuntainliitoille sekä valtiolle peritään, ne otetaan huomioon viimeksi mainitun määräisinä.

Käyttökustannuksista tehtävistä vähennyksistä on lisäksi vastaavasti voimassa, mitä 7 §:ssä on perustamiskustannusten osalta säädetty.

9 §.

Jollei 30 §:n 1 momentista muuta johdu, valtionosuuden suorittamisen edellytyksenä on, että kustannuksia on pidettävä tehtävän asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina. Kustannuksiin, jotka on katsottava määrältään liiallisiksi tai kohtuuttoman korkeiksi, ei suoriteta valtionosuutta siltä osin kuin ne ylittävät tarpeellisen määrän.

Valtioneuvosto voi antaa yleisiä ohjeita siitä, milloin käyttökustannuksia on 1 momentissa tarkoitetulla tavalla pidettävä tehtävän asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina.

Edellytyksenä valtionosuuden suorittamiselle hankinnoista aiheutuviin kustannuksiin on, että, mikäli ulkomaankauppaa koskevista sopimuksista ei muuta johdu, kotimaisen tuotannon edistämistä ja kotimaisen työvoiman käyttöä koskevat näkökohdat on otettu huomioon.

Arvonvähennyksiin ja lainoista aiheutuviin kustannuksiin ei suoriteta valtionosuutta.

3 luku.

Oppilaitoksille myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset sekä korkotukilainat.

Ammattioppilaitokset.

10 §.

Ammattioppilaitoksista annetussa laissa tarkoitettujen ammattioppilaitosten perustamiskustannuksiin voidaan myöntää valtionavustusta ja korkotukilainaa seuraavasti:

1) kunnalle tai kuntainliitolle omien huoneistojen hankkimiseen ja peruskorjaamiseen 50—65 prosenttia 4 §:n 3—4 ja 6 kohdassa tarkoitetuista kustannuksista valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan;

2) yksityisen oppilaitoksen ylläpitäjälle omien huoneistojen hankkimiseen ja peruskorjaamiseen 4 §:n 3—4 ja 6 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa; sekä

3) oppilaitoksen ylläpitäjälle oppilaskotien ja opettajien asuntojen rakentamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa, kuitenkin enintään 50 prosenttia 1 kohdassa tarkoitetuista hyväksyttävistä kustannuksista.

Valtionosuutena myönnetään ammattioppilaitoksen ylläpitäjälle 73 prosenttia 4 §:n 5 kohdassa tarkoitettuihin kaluston, opetusvälineiden ja tarvikkeiden sekä työkoneiden hankkimisesta aiheutuneisiin kustannuksiin.

11 §.

Ammattioppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään käyttökustannuksiin valtionosuutta seuraavasti:

1) 65 prosenttia 6 §:n 1, 3—4, 6 ja 8 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin; 3 kohdassa tarkoitetun ruoan aiheuttamiin kustannuksiin myönnetään valtionosuutta kuitenkin opetusministeriön vahvistamien yleisten perusteiden mukaan;

2) 65 prosenttia 6 §:n 2 kohdassa tarkoitettuihin raaka- ja tarveaineiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin opetusministeriön vahvistamien perusteiden mukaan; sekä

3) 73 prosenttia 6 §:n 2 kohdassa tarkoitettujen kaluston, opetusvälineiden ja tarvikkeiden sekä työkoneiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Valtioneuvosto voi erityisestä syystä määrätä yksityisen ammattioppilaitoksen ylläpitäjälle myönnettävän valtionosuuden pienemmäksi kuin 65 prosenttia, ei kuitenkaan pienemmäksi kuin 50 prosenttia.

12 §.

Ammattioppilaitoksen toimeenpanemien täydennys- ja erikoiskurssien aiheuttamiin käyttökustannuksiin voidaan valtionavustusta myöntää oppilaitoksen ylläpitäjälle valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa.

Valtion tulo- ja menoarviossa varataan vuosittain tarpeelliset määrärahat valtionavustusten suorittamiseksi maan köyhimmille kunnille yleisten ammattikoulujen perustamis- ja käyttö-

kustannuksiin osallistumista varten. Näitä avustuksia voidaan suorittaa perustamiskustannusten osalta enintään 30 prosenttia ja käyttökustannusten osalta enintään 20 prosenttia hyväksyttävistä kokonaismenoista. Avustusperusteet määrää valtioneuvosto.

Teknilliset oppilaitokset.

13 §.

Teknillisistä oppilaitoksista annetussa laissa tarkoitetun teknillisen oppilaitoksen ylläpitäjälle voidaan myöntää omien huoneistojen hankkimiseen ja peruskorjaamiseen valtionavustusta ja korkotukilainaa 4 §:n 3—7 kohdassa tarkoitettuihin perustamiskustannuksiin valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa.

14 §.

Teknillisen oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutena 50 prosenttia 6 §:n 1—3, 6 ja 8 kohdassa tarkoitetuista käyttökustannuksista lukuun ottamatta ruoasta aiheutuneita menoja.

Oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutena 80 prosenttia 6 §:n 4 kohdassa tarkoitettuihin rehtorin ja opettajan palkkausja eläkekustannuksiin sekä niistä aiheutuviin sosiaaliturvamaksuihin. Muihin sanotussa kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutena 50 prosenttia.

15 §.

Teknillisen oppilaitoksen toimeenpanemien täydennys- ja erikoiskurssien aiheuttamiin käyttökustannuksiin voidaan oppilaitoksen ylläpitäjälle myöntää valtionavustusta valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa.

Kauppaoppilaitokset.

16 §.

Kunnallisista ja yksityisistä kauppaoppilaitoksista annetussa laissa tarkoitetun kauppaoppilaitoksen ylläpitäjälle voidaan myöntää omien huoneistojen hankkimiseen ja peruskorjaamiseen valtionavustusta ja korkotukilainaa 4 §:n 3—7 kohdassa tarkoitettuihin perustamiskustannuksiin valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa.

17 §.

Kauppaoppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 6 §:n 1—4, 6 ja 8 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin lukuun ottamatta ruoasta aiheutuneita menoja seuraavasti:

1) normaalikauppaoppilaitoksen osalta 85 prosenttia;

2) kauppaopiston ja kauppakoulun osalta 75 prosenttia; sekä

3) liike-elämän erikoisoppilaitosten osalta 30—75 prosenttia valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan.

18 §.

Kauppaoppilaitoksen toimeenpanemien täydennys- ja erikoiskurssien aiheuttamiin käyttökustannuksiin voidaan myöntää enintään 75 prosenttia valtionavustusta valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa.

Maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitokset.

19 §.

Maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetussa laissa tarkoitetun maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksen ylläpitäjälle voimaan myöntää omien huoneistojen hankkimiseen ja peruskorjaamiseen sekä sellaisista toimenpiteistä johtuneiden velkojen vakauttamiseen valtionavustusta ja korkotukilainaa yhteensä enintään 80 prosenttia 4 §:n 3—7 kohdassa tarkoitetuista perustamiskustannuksista valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan.

20 §.

Maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutena 6 §:n 4 kohdassa tarkoitettuihin rehtorin, johtajan, yliopettajan, lehtorin, opettajan ja tuntiopettajan palkkauksista ja niistä menevistä sosiaaliturvamaksuista aiheutuviin käyttökustannuksiin tarvittavat varat. Muihin 6 §:n 4 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutena 60—75 prosenttia valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan.

Oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutena 65—75 prosenttia valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan 6 §:n 1—3, 6 ja 8 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin sekä korvaukseen, jonka ammattikasvatushallitus vahvistaa opetuksesta havaintotilalle ja puutarhalle aiheutuneesta vahingosta.

21 §.

Sen lisäksi mitä 20 §:ssä on säädetty, voidaan sellaisen oppilaitoksen ylläpitäjälle, joka on velvollinen antamaan työhön osallistuville oppilaille täyden ylläpidon, myöntää ylimääräistä valtionavustusta valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan. Oppilaitoksen ylläpitäjälle voidaan, mikäli valtion tulo- ja menoarviossa on tarkoitusta varten osoitettu määräraha, myöntää valtionavustusta syrjäseudulta kotoisin olevien oppilaiden ylläpitoa varten.

22 §.

Jos oppilaitoksen toiminta-alue on syrjäseutua tai vähävaraista taikka oppilaitoksen taloudellinen asema on erityisen heikko, voi valtioneuvosto vuodeksi kerrallaan myöntää sille lisäavustusta enintään 10 prosenttia.

Kiertävien maataloudellisten ammattikoulujen käyttökustannuksia varten osoitetaan edellä 20 §:ssä säädettyjen valtionosuuksien määrää koskevien rajoitusten estämättä valtion tulo- ja menoarviossa tarpeellinen määräraha.

Sairaanhoito-oppilaitokset.

23 §.

Sairaanhoitotoimen harjoittajien ja muun vastaavanlaisen henkilöstön kouluttamisesta annetussa laissa tarkoitetuille sairaanhoito-oppilaitoksille voidaan myöntää omien huoneistojen hankkimiseen ja peruskorjaamiseen valtionavustusta ja korkotukilainaa 4 §:n 3—7 kohdassa tarkoitettuihin perustamiskustannuksiin valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa.

24 §.

Sairaanhoito-oppilaitoksen ylläpitäjälle voidaan myöntää valtionavustusta 6 §:n 1—4, 6 ja 8 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin lukuun ottamatta ruoasta aiheutuneita menoja valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa.

4 luku.

Perustamissuunnitelma, toteuttamisohjelma ja päätös valtionosuuden suorittamisesta perustamiskustannuksiin.

25 §.

Toimenpiteestä, josta aiheutuviin perustamiskustannuksiin suoritetaan valtionosuus, on toimitettava opetusministeriön hyväksyttäväksi *perustamissuunnitelma.* Sen tulee sisältää seuraavat tiedot:

1) pääpiirteittäinen selostus aiotusta rakentamis- tai muusta hankkeesta;

2) selvitys hankkeen toteuttamistarpeesta;

3) alustavat arviot hankkeesta aiheutuvista perustamiskustannuksista ja vuotuisista käyttökustannuksista;

4) milloin hanke on tarkoitus toteuttaa;

5) milloin kysymyksessä on uuden oppilaitoksen perustaminen, minne se aiotaan sijoittaa; sekä

6) onko hanke otettu huomioon kunnan tai kuntainliiton toimintaa ja taloutta koskevassa pitemmän aikavälin suunnitelmassa sekä miten se sopeutuu seutukaavaan ja yleiskaavaan tai vastaaviin alueiden käytön yleispiirteittäisiin suunnitelmiin ja asianomaisen hallinnonalan kehittämissuunnitelmaan kunnan taikka läänin tai muun laajemman alueen osalta.

26 §.

Hyväksytyn perustamissuunnitelman pohjalta on laadittava ja toimitettava opetusministeriön hyväksyttäväksi toimenpidettä koskeva *toteuttamisohjelma,* jonka tulee sisältää:

1) selvitys aiotusta rakentamis- tai muusta hankkeesta huonetila- tai vastaavine ohjelmineen;

2) milloin kysymyksessä on uuden laitoksen perustaminen tai entisen laajentaminen, selvitys tontista tai rakennuspaikasta;

3) luonnospiirustukset ja rakennustapaselostukset;

4) kiinteiden laitteiden ja irtaimiston hankintaohjelmat;

5) hankkeen toteuttamisaikataulu;

6) arviot hankkeen perustamis- ja vuotuisista käyttökustannuksista sekä ensiksi mainittujen jakautumisesta niille vuosille, joiden aikana hanke toteutetaan; sekä

7) edellä 25 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetut tiedot tarkistettuina.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainitut selvitykset saadaan toimittaa erikseen ennen muita käsiteltäviksi. Opetusministeriön suostumuksella voidaan 4 kohdassa mainitut selvitykset toimittaa erikseen myöhemmin käsiteltäviksi.

Milloin osoittautuu tarpeelliseksi poiketa hyväksytystä toteuttamisohjelmasta, muutos ohjelmaan, jollei se ole vähäinen, on viivytyksettä saatettava opetusministeriön hyväksyttäväksi.

Vähäiset samoin kuin yleisestä kustannustason muuttumisesta aiheutuvat muutokset perustamis- ja käyttökustannusten arvioihin saadaan selvittää 27 §:ssä mainitussa yhteydessä.

27 §.

Toteuttamisohjelman tultua hyväksytyksi on ammattikasvatushallitukselle toimitettava pääpiirustukset ja tarkistettu arvio perustamiskustannuksista sekä muut tarpeelliset hanketta koskevat tarkemmat selvitykset.

Sen jälkeen kun ehkä tarpeellinen lisäselvitys on saatu, ammattikasvatushallitus tekee *päätöksen valtionosuuden suorittamisesta* perustamiskustannuksiin.

Milloin hanketta toteutettaessa osoittautuu tarpeelliseksi poiketa hyväksytystä toteuttamisohjelmasta, on muutos heti saatettava opetusministeriön hyväksyttäväksi. Jos kuitenkin pääpiirustuksiin rakennusvaiheen aikana tehdään vain vähäisiä muutoksia, riittää ilmoituksen tekeminen niistä viivytyksettä ammattikasvatushallitukselle.

28 §.

Milloin perustamiskustannukset jäävät opetusministeriön vahvistamaa enimmäismäärää pienemmiksi, toimitetaan opetusministeriölle vain toteuttamisohjelma.

Mitä 25 ja 26 §:ssä on säädetty, on noudatettava soveltuvin osin, milloin kysymyksessä on vuokrauksesta tai muusta sellaisesta toimenpiteestä, josta ei aiheudu perustamiskustannuksia, johtuva laitoksen toiminnan aloittaminen tai laajentaminen.

29 §.

Milloin perustamissuunnitelmaa toimenpiteestä, jonka kohdalla se on tarpeen, ei ole hyväksytty, ei toimenpiteestä aiheutuviin perustamis- eikä käyttökustannuksiin suoriteta valtionosuutta.

Jos toimenpiteeseen on ryhdytty ennen kuin toteuttamisohjelma on hyväksytty, valtionosuutta perustamiskustannuksiin ei suoriteta, ellei sitä erityisestä syystä ole pidettävä kohtuullisena. Sama koskee valtionosuuden suorittamista käyttökustannuksiin ajalta ennen toteuttamisohjelman hyväksymistä.

Opetusministeriö voi hakemuksesta etukäteen ratkaista, tullaanko valtionosuus 2 momentissa tarkoitetusta erityisestä syystä suorittamaan. Päätöstä on sitovana noudatettava käsiteltäessä aikanaan valtionosuuden suorittamista koskevaa asiaa.

5 luku.

Valtionosuuden suorittaminen käyttökustannuksiin.

30 §.

Uuden henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan valtionosuutta valtioneuvoston vahvistaman uuden henkilöstön määrää koskevan suunnitelman rajoissa.

Edellä 6 §:n 2 kohdassa tarkoitetuista hankinnoista johtuviin kustannuksiin on saatava etukäteen ammattikasvatushallituksen hyväksyminen, milloin kustannukset ylittävät opetusministeriön vahvistaman enimmäismäärän.

Ammattikasvatushallitus voi hakemuksesta etukäteen ratkaista, onko käyttökustannuksia pidettävä tarpeellisina ja suoritetaanko niihin 9 §:n mukaan valtionosuus. Päätökseen sovelletaan, mitä 29 §:n 3 momentissa on säädetty.

31 §.

Viranhaltijoiden ja työntekijöiden palkkauksista ja muista eduista aiheutuneiden kustannusten tarpeellisuutta harkittaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, ovatko viranhaltijat ja työntekijät olleet tehtävien asianmukaista hoitamista varten tarpeen sekä miten vastaavanlaisia tehtäviä hoitavien henkilöiden palkkausja muut edut kunnissa ja kuntainliitoissa yleensä sekä valtion palveluksessa olevien osalta on järjestetty.

Valtionosuus suoritetaan, edellä säädettyjen perusteiden mukaan, niiden palkkausten ja muiden etujen osalta, joista on voimassa tai noudatettavana virkaehto- tai työehtosopimus, sen mukaisiin menoihin kuin tämä sopimus edellyttää, sikäli kuin eduskunnan palkkavaltuuskunta on hyväksynyt sopimuksen valtionosuuden suorittamisen perusteeksi tai, jos sopimus ei vaadi palkkavaltuuskunnan hyväksymistä, valtiovarainministeriö on sopimuksen sanotussa tarkoituksessa hyväksynyt.

Mitä 2 momentissa on säädetty, sovelletaan myös niiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden palkkausten ja muiden etujen osalta, jotka ovat virkaehto- tai työehtosopimuksen ulkopuolella, mutta muutoin samassa asemassa, ei kuitenkaan, milloin kysymys on virkaehto- tai työehtosopimuksesta, jonka kunta tai kuntainliitto on omasta puolestaan tehnyt kunnallisen sopimusvaltuuskunnan antaman valtuutuksen nojalla, muun kunnan tai kuntainliiton viranhaltijoiden tai työntekijöiden osalta.

32 §.

Milloin tässä laissa tarkoitetulle opetus- tai muulle henkilökunnalle suoritetaan oppilaitoksen varoista palkkaa enemmän kuin 31 §:ssä säädetyt perusteet edellyttävät, voi opetusministeriö osittain tai kokonaan evätä valtionosuuden sanotun pykälän mukaisen palkkauksen osalta.

6 luku.

Valtionosuuden ennakot ja loppuerä.

33 §.

Valtionosuudesta perustamiskustannuksiin maksetaan oppilaitoksen ylläpitäjälle *ennakkoa* töiden tai hankintojen edistymisen mukaan taikka kustannuksista esitetyn hyväksyttävän maksusuunnitelman nojalla sekä *loppuerä* töiden tai hankintojen tultua saatetuiksi päätökseen.

Milloin perustamiskustannusten määrä on vähäinen, ammattikasvatushallitus voi päättää, että ennakkoa ei suoriteta.

34 §.

Perustamiskustannusten valtionosuuden ennakon maksamista varten ammattikasvatushallitukselle on toimitettava selvitykset töiden ja hankintojen edistymisestä.

Valtionosuuden suuruuden määräämistä ja loppuerän maksamista varten on ammattikasvatushallitukselle toimitettava selvitys siitä, että työt tai hankinnat on suoritettu, sekä niistä aiheutuneista kustannuksista.

Loppuerästä maksetaan vähintään 90 prosenttia selvityksen mukaisesta määrästä vastaava osasuoritus niin pian kuin mahdollista sen jälkeen kun selvitys on saatu, viimeistään kahden kuukauden kuluessa tästä, ja jäännös kohta kun selvitys on voitu tarkastaa, ehkä tarpeelliset lisätiedot saada ja valtionosuuden suuruus määrätä. Milloin loppuerä kuitenkin ilmeisesti jää olennaisesti pienemmäksi kuin selvitys osoittaisi, mainittu osasuoritus voidaan vastaavasti jättää pienemmäksi.

35 §.

Valtionosuudesta käyttökustannuksiin ammattikasvatushallitus maksaa ennakkona viimeistään kunkin kuukauden 20 päivänä tai, milloin tämä on lauantai tai pyhäpäivä, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen kahdennentoista osan edelliseltä vuodelta lasketun tai arvioitavan valtionosuuden määrästä ja loppuerän kultakin vuodelta jälkikäteen.

Milloin kustannusten arvioidaan muodostuvan yleisen kustannustason muuttumisen, toiminnan tehostumisen, laajentumisen tai supistumisen taikka muun syyn johdosta vähintään viisi prosenttia suuremmiksi tai pienemmiksi kuin edellisenä vuotena, ennakko korotetaan tai alennetaan muutosta vastaavasti.

Sellaisesta toiminnasta aiheutuvien kustannusten kohdalta, jota ei edellisenä vuotena ole ollut tai joka vasta sen aikana on aloitettu, ennakko suoritetaan hakemuksesta ja määrätään arvion mukaan.

36 §.

Ennakon maksamiseksi käyttökustannusten valtionosuudesta oppilaitoksen ylläpitäjän tulee toimittaa ammattikasvatushallitukselle tiedot, jotka ovat tarpeen sen ratkaisemiseksi, onko 35 §:n 2 momenttia sovellettava, sekä 3 momentissa tarkoitettua arviointia varten.

Valtionosuuden suuruuden määräämistä ja loppuerän maksamista varten on ammattikasvatushallitukselle toimitettava selvitys kustannuksista.

Mitä 34 §:n 3 momentissa on säädetty, sovelletaan vastaavasti käyttökustannusten valtionosuuteen.

37 §.

Jollei ammattikasvatushallitukselle toimiteta 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua selvitystä perustamiskustannuksista kahden seuraavan kalenterivuoden kuluessa sen jälkeen, kun työt tai hankinnat on saatettu päätökseen, taikka 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua selvitystä käyttökustannuksista vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona toiminta on tapahtunut, valtionosuus menetetään, jollei pätevää syytä viivästymiseen näytetä.

Selvitys voidaan kuitenkin määrätä, 1 momentissa mainittua uhkaa asettamatta, toimitettavaksi ammattikasvatushallitukselle myös lyhyemmässä ajassa. Sitä ei tällöin saa määrätä päättymään aikaisemmin kuin neljä kuukautta sen jälkeen, kun työt tai hankinnat on saatettu päätökseen, taikka vastaavasti sen vuoden päättymisestä, jona toiminta on tapahtunut.

38 §.

Valtionosuuden ennakkona liikaa saamansa määrä oppilaitoksen ylläpitäjän on palautettava valtiolle. Määrä saadaan periä myös siten, että se vähennetään myöhemmistä oppilaitoksen ylläpitäjälle kysymyksessä olevasta hankkeesta

tai toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtionosuuden eristä.

Ammattikasvatushallituksen päätös oppilaitoksen ylläpitäjän liikaa saaman ennakon palauttamisesta on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuonna sen vuoden päättymisestä lukien, jona ennakko on maksettu.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee myös 34 §:n 3 momentissa ja, siihen verrattuna, 36 §:n 3 momentissa tarkoitettua valtionosuuden loppuerän osasuoritusta.

39 §.

Milloin toiminnassa ei noudateta voimassa olevia säännöksiä tai määräyksiä taikka jos siinä muutoin ilmenee epäkohtia eikä korjausta ole asetetussa määräajassa tapahtunut, ammattikasvatushallitus voi pidättää tai keskeyttää käyttökustannusten valtionosuuden ennakon tai loppuerän suorittamisen.

40 §.

Mitä 33—39 §:ssä on säädetty valtionosuuden loppuerästä, sovelletaan valtionosuuteen niissä tapauksissa, joissa valtionosuudesta ei ole suoritettava ennakkoa.

7 luku.

Vakuuttaminen, laitoksen luovuttaminen tai lopettaminen.

41 §.

Sellaisen laitoksen rakennukset ja irtaimisto, jonka perustamiskustannuksiin on suoritettu tai voimassa olevien säännösten mukaan suoritetaan valtionosuutta, on pidettävä vahingon varalta vakuutettuna sen mukaan kuin asetuksella säädetään, jollei valtioneuvosto hakemuksesta ole myöntänyt oppilaitoksen ylläpitäjälle yleistä vapautusta tästä velvollisuudesta taikka jollei opetusministeriö hakemuksesta myönnä siitä laitoksen kohdalla vapautusta.

Vakuutus- tai muusta vahingonkorvauksesta, jollei sitä käytetä omaisuuden hankkimiseen tuhoutuneen tai vahingoittuneen sijaan, on suoritettava valtiolle perustamis- ja käyttökustannuksiin saatua valtionosuutta vastaava suhteellinen osa. Se on maksettava kolmen kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona korvaus on saatu nostaa.

Mitä 2 momentissa on säädetty vakuutuskorvauksesta, sovelletaan siinä tapauksessa, ettei omaisuutta ole vakuutettu, vakuutuskorvausta vastaavaan määrään.

42 §.

Milloin laitos, jonka perustamiskustannuksiin on suoritettu valtionosuutta tai osa siitä, luovutetaan toisen omistukseen taikka sen toiminta lopetetaan tai sitä muutetaan niin, ettei laitosta enää voida hyväksyä tarkoitukseensa käytettäväksi, on valtionosuutta vastaava suhteellinen osa laitoksen tai sen osan arvosta palautettava valtiolle kuuden kuukauden kuluessa edellä tarkoitetusta olosuhteiden muuttumisesta, jollei valtioneuvosto toisin päätä.

Milloin laitoksen uudelle omistajalle myönnetään sen hankkimisesta aiheutuviin perustamiskustannuksiin valtionosuus, voidaan tämä valtionosuus ja 1 momentin mukaan palautettava määrä kuitenkin sallia kuitattavaksi siltä osin kuin ne kattavat toisensa.

Mitä 2 momentissa on säädetty, sovelletaan myös, milloin laitos, jonka perustamiskustannuksiin on myönnetty valtionosuutta, siirtyy kokonaan tai osittain käytettäväksi saman omistajan ylläpitämään toiseen toimintaan, josta aiheutuviin kustannuksiin myös suoritetaan valtionosuutta.

Mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, sovelletaan myös muuhun omaisuuteen, jonka hankkimisesta aiheutuneisiin kustannuksiin on suoritettu valtionosuutta.

43 §.

Sovellettaessa 42 §:n 1 momentin säännöstä määrätään laitoksen arvo, jollei toisin sovita, arvioimalla laitokseen kuuluvan omaisuuden hankintakustannukset mainitussa momentissa tarkoitetun olosuhteiden muuttumisajankohdan hintatason mukaan ja vähentämällä kohtuullinen arvon alentuminen. Arvoa ei kuitenkaan ole määrättävä laitoksen käypää arvoa suuremmaksi. Milloin valtionosuutta ei ole suoritettu johonkin osaan omaisuuden hankintakustannuksista, niin kuin laitoksen tontin hankkimisesta aiheutuneisiin kustannuksiin, ei sellaista omaisuutta oteta arvioinnissa lukuun.

Jos arvosta ei päästä yksimielisyyteen, sen vahvistaa toimikunta, johon ammattikasvatushallitus määrää yhden ja oppilaitoksen ylläpitäjä toisen jäsenen näiden yhdessä valitessa puheenjohtajaksi kolmannen. Jos puheenjohtajasta ei sovita, hänet määrää lääninhallitus.

Toimikunnan päätökseen tyytymätön saa 30 päivän kuluessa tiedoksi saamisesta hakea päätökseen muutosta lääninhallitukselta.

8 luku.

Oikaisumenettely.

44 §.

Valtion asianomaisen viranomaisen päätökseen, joka koskee muiden kuin 29 §:n 3 momentin, 30 §:n 3 momentin ja 45—48 §:n soveltamista, ei saa valittamalla hakea muutosta.

Milloin oppilaitoksen ylläpitäjä on tyytymätön 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen, oppilaitoksen ylläpitäjällä on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä valtion asianomaiselle viranomaiselle kirjallinen vaatimus päätöksen oikaisemisesta. Asiasta annettuun päätökseen saa hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, niin kuin muutoksenhausta ylemmän hallintoviranomaisen päätökseen on säädetty.

Ylimääräinen muutoksenhaku 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei ole sallittu ennen kuin 2 momentissa oikaisuvaatimuksen tekemiselle säädetty aika on päättynyt.

45 §.

Milloin vasta 44 §:n 2 momentissa mainitun ajan kuluttua käy tilien tarkastuksen yhteydessä tai muutoin selville, että oppilaitoksen ylläpitäjältä on jäänyt saamatta valtionosuus, joka lain mukaan olisi sille kuulunut, on saamatta jäänyt määrä hakemuksesta suoritettava oppilaitoksen ylläpitäjälle.

Hakemus on tehtävä viimeistään viidennen kalenterivuoden kuluessa sen jälkeen, kun kysymyksessä olevat työt tai hankinnat on saatettu päätökseen, taikka vastaavasti sen vuoden päättymisestä, jona toiminta on tapahtunut, uhalla että oikeus muutoin on menetetty.

46 §.

Oppilaitoksen ylläpitäjä voidaan opetusministeriön päätöksellä määrätä palauttamaan saamansa valtionosuus tai osa siitä kuuden prosentin vuotuisine korkoineen sen kuukauden alusta lukien, jona valtionosuus on ennakkona tai loppueränä maksettu:

1) jos valtionosuuden tai sen ennakon suorittamista varten on annettu virheellisiä tai erehdyttäviä tietoja;

2) jos tilien tarkastuksen yhteydessä tai muutoin käy selville, että valtionosuus on suoritettu perusteettomasti; taikka

3) jos valtionosuuden suorittamiseen liittyviä ehtoja ei ole noudatettu.

Mitä tässä on säädetty, ei kuitenkaan ole sovellettava, milloin palauttamista tai koron perimistä olisi asianhaarat huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana.

47 §.

Edellä 46 §:ssä tarkoitettu päätös on tehtävä viimeistään viidentenä kalenterivuotena sen vuoden päättymisestä, jona valtionosuus tai sen loppuerä on maksettu, uhalla että velvollisuus valtionosuuden tai sen osan palauttamiseen mainitun säännöksen perusteella on rauennut.

Milloin tuomioistuimessa on pantu vireille 46 §:n 1 kohdassa tarkoitetusta teosta syyte tai kanne, jossa vaaditaan valtionosuuden tai sen osan palauttamista, ei asiaa 46 §:n nojalla voida panna vireille, ja aikaisemmin vireille pantu asia on jätettävä lepäämään, kunnes tuomioistuimen päätös on lainvoimainen.

48 §.

Edellä 46 §:ssä tarkoitettu määrä on korkoineen suoritettava valtiolle kuukauden kuluessa siitä, kun sanotussa pykälässä mainittu päätös on saanut lainvoiman.

Palautettavaksi vahvistettu määrä saadaan periä myöhemmistä oppilaitoksen ylläpitäjälle kysymyksessä olevasta hankkeesta tai toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin suoritettavista valtionosuuden eristä.

9 luku.

Valtionavustukset.

49 §.

Mitä tässä laissa säädetään valtionosuudesta, koskee soveltuvin osin myös valtionavustusta, ei kuitenkaan 30 §:n 3 momentin, 6 luvun käyttökustannuksia koskevien eikä 45 §:n säännösten osalta.

10 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

50 §.

Niiden oppilaitosten, jotka saavat valtionavustusta tämän lain voimaan tullessa, on katsottava saaneen tämän lain 3 §:n 1 kohdassa säädetyn perustamisluvan.

51 §.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta voidaan tarvittaessa antaa asetuksella.

52 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Tällä lailla kumotaan:

1) ammattioppilaitoksista 25 päivänä huhtikuuta 1958 annetun lain (184/58) 11—17 ja 21—24 §, sekä ammattioppilaitoksista 16 päivänä tammikuuta 1959 annetun asetuksen (3/59) 32—40 §;

2) teknillisistä oppilaitoksista 26 päivänä toukokuuta 1939 annetun lain (153/39) 5—8 ja 10—12 § sekä kunnallisista ja yksityisluontoisista teknillisistä oppilaitoksista 27 päivänä helmikuuta 1942 annetun asetuksen (161/42) 3 luku;

3) kunnallisista ja yksityisistä kauppaoppilaitoksista 20 päivänä maaliskuuta 1970 annetun lain (234/70) 4—8 § ja kunnallisista ja yksityisistä kauppaoppilaitoksista 23 päivänä huhtikuuta 1971 annetun asetuksen (339/71) 43—49 ja 51 §;

4) maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista 19 päivänä tammikuuta 1962 annetun lain (62/62) 13—17 § ja maatalous-, kotitalous- ja kotiteollisuusoppilaitoksista annetun lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta 27 päivänä heinäkuuta 1962 annetun asetuksen (426/62) 25—32 §; sekä

5) sairaanhoitotoimen harjoittajien ja muun vastaavanlaisen henkilöstön kouluttamisesta 22 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain (598/67) 3 § ja sairaanhoitotoimen harjoittajien ja muun vastaavanlaisen henkilöstön kouluttamisesta 28 päivänä kesäkuuta 1968 annetun asetuksen (418/68) 5 luku.

53 §.

Tätä lakia sovelletaan kuitenkin vasta sen voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Ennen lain voimaantuloa rakennettujen ja lain voimaan tullessa rakenteilla olevien laitosten perustamiskustannuksiin myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä.

Laki

kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta 21 päivänä syyskuuta 1962 annetun lain (521/62) 8 §,

muutetaan 2 ja 3 §, 4 §:n johdantolause ja 2 kohta, 5 ja 6 § sekä 7 §:n 1 momentti, näistä 2 ja 3 § sellaisina kuin ne ovat osittain muutettuina 25 päivänä tammikuuta 1974 annetulla lailla (87/74), sekä

lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

2 §.

Kansalais- ja työväenopiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutena 70 prosenttia 3 §:ssä tarkoitetuista käyttökustannuksista.

Jos kansalais- ja työväenopisto toimii syrjäseudulla tai vähävaraisella paikkakunnalla, voidaan sen ylläpitäjälle lisäksi myöntää valtionavustusta enintään 15 prosenttia 3 §:ssä tarkoitetuista käyttökustannuksista. Muun opiston ylläpitäjälle voidaan, jos opiston taloudellinen asema on heikko, myöntää valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa valtionavustusta 15 prosenttia 3 §:ssä tarkoitetuista käyttökustannuksista.

Valtakunnallisesti merkittävää kokeilua kouluhallituksen suostumuksella ja sen ohjaamana suorittavan kansalais- ja työväenopiston ylläpitäjälle voidaan myöntää valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa erityistä kokeiluvaltionavustusta kouluhallituksen harkinnan mukaan.

3 §.

Valtionosuuteen oikeuttaviksi kansalais- ja työväenopiston käyttökustannuksiksi luetaan kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) 5 §:n 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetut kustannukset, lukuun ottamatta ruoasta aiheutuneita menoja. Lisäksi valtionosuuteen oikeuttaviksi kustannuksiksi luetaan ne opiston toimintaa koskevista ilmoituksista ja painatustöistä aiheutuvat menot sekä ne mainitun lain 5 §:n 5 kohdassa tarkoitetut kustannukset, jotka aiheutuvat rehtorin matkoista opiston toiminta-alueella, opettajien ja luennoitsijoiden matkoista ja päivärahoista sekä opiskelijoiden matkoista opiston toiminta-alueella harvaan asutussa kunnassa ja valtioneuvoston päättämissä harvaan asuttuun kuntaan rinnastettavissa saaristokunnissa kouluhallituksen vahvistamien perusteiden mukaan.

Poiketen kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 §:n säännöksistä ei 1 momentissa tarkoitettujen käyttökustannusten vähennykseksi lueta oppilasmaksuja.

4 §.

Sen lisäksi, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa on säädetty, on valtionosuuden ja -avustuksen sekä korkotukilainan myöntämisen edellytyksenä:

— — — — — — — — — — — — — — — —

2) että opisto on saanut opetusministeriön perustamisluvan ja että sillä on lääninhallituksen vahvistama ohjesääntö;

— — — — — — — — — — — — — — — —

5 §.

Kansalais- ja työväenopiston ylläpitäjälle myönnetään edellä 2 §:ssä säädetty valtionosuus täysimääräisenä, jos opisto on toiminut vähintään kaksi vuotta. Toimintansa alkavan opiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutena kahtena ensimmäisenä toimintavuotena puolet mainitusta valtionosuudesta. Kuitenkin opetusministeriö voi myöntää opiston ylläpitäjälle, jonka taloudellinen asema on heikko, valtionosuutta alusta alkaen täyden määrän.

6 §.

Kansalais- ja työväenopiston ylläpitäjälle voidaan myöntää valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 3 §:n 3—7 kohdassa tarkoitettuihin perustamiskustannuksiin valtionavustusta sekä korkotukilainaa sen mukaan kuin Postipankin varoista myönnettävistä korkotukilainoista on säädetty.

6 a §.

Sen lisäksi, mitä edellä tässä laissa on säädetty, noudatetaan valtionosuuksien ja -avustusten suorittamisesta kunnan tai kuntainliiton ylläpitämälle opistolle, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa on säädetty.

Mitä 1 momentissa on säädetty, koskee soveltuvin osin muun kuin kunnan tai kuntainliiton ylläpitämää kansalais- ja työväenopistoa. Tälle myönnettävällä valtionosuudella tarkoitetaan tässä laissa opiston hoidettavana olevasta tehtävästä aiheutuvista käyttökustannuksista lain nojalla suoritettavaa valtion avustusta.

Valtioneuvosto voi antaa yleisiä ohjeita siitä, milloin 3 §:ssä tarkoitettuja käyttökustannuksia on kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla pidettävä tehtävän asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa tarkoitettuna valtion asianomaisena viranomaisena toimii kouluhallitus. Valtion asianomainen viranomainen on kuitenkin lain 9—10 §:ssä, 23 §:n 1 momentissa ja 28 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa opetusministeriö sekä 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa valtiovarainministeriö.

7 §.

Jos valtionosuutta tai -avustusta saavan kansalais- ja työväenopiston opiskelijamäärä kahtena peräkkäisenä vuonna on 4 §:n 10 kohdassa säädettyä määrää pienempi, alistetaan opetusministeriön harkittavaksi, onko ja missä määrin opiston ylläpitäjälle edelleenkin myönnettävä valtionosuutta ja -avustusta.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Laki

kuntien nuorisolautakunnista ja kuntien nuorisotyöhön annettavasta valtionavusta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kuntien nuorisolautakunnista ja kuntien nuorisotyöhön annettavasta valtionavusta 21 päivänä tammikuuta 1972 annetun lain (117/72) 5 ja 7 § sekä

lisätään lakiin uusi 7 a § seuraavasti:

5 §.

Valtion tulo- ja menoarvioon otetaan vuosittain määräraha kuntien nuorisotyön tukemiseksi. Tästä määrärahasta opetusministeriö myöntää vuosittain kunnille valtionosuutta kuntien kantokykyluokituksen mukaisesti 20—65 prosenttia nuorisolautakuntien toiminnasta aiheutuvista seuraavista kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) 5 §:ssä tarkoitetuista käyttökustannuksista:

1) hallinnollisissa ja organisatorisissa tehtävissä toimivien nuorisolautakunnan alaisten viranhaltijain palkkauksesta sekä niistä johtuvista lakisääteisistä sosiaaliturvamaksuista aiheutuvista menoista;

2) nuorisolautakunnan toiminnasta aiheutuvista matkakuluista;

3) nuorisotoiminnalle tarpeellisten tilojen vuokra-arvoista ja samaan tarkoitukseen vuokrattujen tilojen ja alueiden vuokramenoista; sekä

4) aatteellisille, poliittisille ja muille paikallisille nuorisoyhdistyksille myönnettävistä vuosiavustuksista, joita koskevista ehdoista opetusministeriö antaa tarkemmat määräykset.

Valtionosuuden myöntää opetusministeriö kuntien kantokykyluokituksen mukaan seuraavasti:

Kantokykyluokka	Valtionosuus
1	65 %
2	60 %
3	55 %
4	50 %
5	45 %
6	40 %
7	35 %
8	30 %
9	25 %
10	20 %

Valtioneuvosto voi antaa yleisiä ohjeita siitä, milloin 1 momentissa tarkoitettuja käyttökustannuksia on kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla pidettävä tehtävän asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina.

7 §.

Edellä 5 ja 6 §:ssä tarkoitetut valtionosuudet ja -avustukset sekä lainat suoritetaan ensisijaisesti niistä määrärahoista, jotka valtion tulo- ja menoarviossa on osoitettu vedonlyönnistä urheilukilpailuissa kertyvistä varoista käytettäväksi nuorisokasvatustyön tukemiseen.

7 a §.

Tässä laissa tarkoitettujen valtionosuuksien ennakot suoritetaan vuosineljänneksittäin toisen kuukauden 20 päivään mennessä.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa tarkoitetaan valtion asianomaisella viranomaisella opetusministeriötä. Lain 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu valtion asianomainen viranomainen on kuitenkin valtiovarainministeriö.

Siltä osin kuin tässä laissa ei ole toisin säädetty, noudatetaan, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Laki

kieli-instituuttien valtionavustuksesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kieli-instituuttien valtionavustuksesta 30 päivänä joulukuuta 1965 annetun lain (756/65) 2 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §, 9 §:n johdantolause ja 11 § sekä *lisätään* lakiin uusi 8 a § seuraavasti:

2 §.

Kieli-instituutin perustamiseen on saatava valtioneuvoston lupa, jos instituutille halutaan tässä laissa tarkoitettua valtionosuutta ja -avustusta.

— — — — — — — — — — — — — —

7 §.

Asetuksella säädetään, millä edellytyksillä henkilö voi päästä opiskelijaksi kieli-insituuttiin.

— — — — — — — — — — — — — —

8 §.

Kieli-instituutin ylläpitäjälle myönnetään, jos se jatkuvasti täyttää tässä laissa säädetyt ehdot, valtionosuutena 75 prosenttia käyttökustannuksista. Näiksi luetaan kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) 5 §:n 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetut kustannukset, lukuun ottamatta ruoasta aiheutuneita menoja sekä sanotun lain 5 §:n 5 kohdassa tarkoitetut matkakustannukset luennoitsijoiden osalta sekä kanslia- ja painatuskustannukset.

Poiketen kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 §:n säännöksistä ei 1 momentissa tarkoitettujen käyttökustannusten vähennykseksi lueta oppilasmaksuja.

Valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa voidaan kieli-instituutin ylläpitäjälle myöntää valtionavustusta täydennys- ja kesäkursseja, rakennusten peruskorjauksia sekä uusia rakennuksia ja huoneistoja varten samoin kuin muunkin toiminnan tukemiseen.

Mikäli 1 momentissa tarkoitettuihin valtionosuutena korvattaviin menoihin on jonakin vuonna käytettävissä instituutin omia varoja enemmän kuin menojen suorittaminen edellyttää, voidaan valtionosuutta sanotulta vuodelta vastaavasti vähentää.

8 a §.

Sen lisäksi, mitä edellä tässä laissa on säädetty, noudatetaan valtionosuuksista ja -avustuksista kunnan tai kuntainliiton ylläpitämälle kieli-instituutille, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa on säädetty.

Mitä 1 momentissa on säädetty, sovelletaan myös muun kuin kunnan tai kuntainliiton ylläpitämään kieli-instituuttiin. Tälle myönnettävällä valtionosuudella tarkoitetaan tässä laissa instituutin hoidettavana olevasta tehtävästä aiheutuvista käyttökustannuksista lain nojalla suoritettavaa valtion avustusta.

Valtioneuvosto voi antaa yleisiä ohjeita siitä, milloin 8 §:ssä tarkoitettuja käyttökustannuksia on kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla pidettävä tehtävän asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa tarkoitettuna valtion asianomaisena viranomaisena toimii opetusministeriö. Lain 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu valtion asianomainen viranomainen on kuitenkin valtiovarainministeriö.

9 §.

Sen lisäksi, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa on säädetty, on kieli-instituutin ylläpitäjälle myönnettävän valtionosuuden ja -avustuksen edellytyksenä että:

— — — — — — — — — — — — — —

11 §.

Jos kieli-instituutin toiminnan menestykselliseen jatkamiseen ei ole edellytyksiä, tulee instituutilla tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen perusteella olevat oikeudet valtionosuuteen valtioneuvoston päätöksellä peruuttaa. Muutoin noudatetaan soveltuvin osin, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 24 §:ssä on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Laki

musiikkioppilaitosten valtionavustuksesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan musiikkioppilaitosten valtionavustuksesta 8 päivänä maaliskuuta 1968 annetun lain (147/68) 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 1 momentin johdantolause ja 9 kohta sekä 2 momentti, 3 §:n 1 ja 3 momentti sekä 4—6 § ja

lisätään 1 §:ään uusi 2 ja 3 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

1 §.

Kunnallisille musiikkioppilaitoksille myönnettävistä valtionosuuksista ja -avustuksista on voimassa, mitä tässä laissa säädetään, sekä jäljempänä säädetyin poikkeuksin, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa (35/73) on säädetty.

Mitä 1 momentissa on säädetty, sovelletaan myös muun kuin kunnan tai kuntainliiton ylläpitämään musiikkioppilaitokseen. Tälle myönnettävällä valtionosuudella tarkoitetaan tässä laissa oppilaitoksen hoidettavana olevasta tehtävästä aiheutuvista käyttökustannuksista lain nojalla suoritettavaa valtion avustusta.

Kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa tarkoitettuna valtion asianomaisena viranomaisena toimii kouluhallitus. Valtion asianomainen viranomainen on kuitenkin lain 9 ja 10 §:ssä, 23 §:n 1 momentissa ja 28 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa opetusministeriö sekä 15 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa valtiovarainministeriö.

— — — — — — — — — — — — — —

2 §.

Valtionosuudesta osalliseksi pääsee musiikkioppilaitos, jonka avustaminen valtion varoin maan musiikinopetuksen kokonaisjärjestelyn kannalta on tarkoituksenmukaista ja joka sen ohessa täyttää seuraavat yleiset edellytykset:

— — — — — — — — — — — — — —

9) valtionosuutena tai -avustuksena saadut varat käytetään vain niihin tarkoituksiin, joita varten ne on myönnetty ja käyttämättä jääneet varat palautetaan valtiolle.

Valtionosuuteen osalliseksi pääsystä päättää opetusministeriö.

3 §.

Valtionosuuteen oikeutettu kunnallinen ja yksityinen musiikkioppilaitos saa valtionosuutena vuosittain vähintään 20 ja enintään 60 prosenttia 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuista käyttökustannuksista. Sen estämättä, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa on säädetty käyttökustannuksista tehtävistä vähennyksistä, ei mainittujen kustannusten vähennykseksi lueta kuitenkaan oppilasmaksuja.

— — — — — — — — — — — — — —

Valtionosuuden prosenttiluvusta, joka voi olla erisuuruinen oppilaitoksen erilaatuisten menojen osalta, päättää kunkin oppilaitoksen kohdalta opetusministeriö asetuksella säädettävien perusteiden mukaan.

4 §.

Sen estämättä, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa on säädetty, musiikkioppilaitosten käyttökustannuksiksi luetaan:

1) oppilaitoksen rehtorin, opettajan ja muiden toimihenkilöiden sekä työntekijöiden kohtuulliset, asianomaisen pätevyyden mukaiset, enintään valtion vastaavista tehtävistä suorittamat palkkaus-, palkkio- ja eläkemenot, sekä matkakustannukset ja päivärahat samoin kuin oppilaitoksen sosiaaliturva-, vakuutus- ja muut lakisääteiset maksut;

2) omien rakennusten ja huoneistojen vuokra-arvo määrättynä valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan;

3) vuokramenot toiminnalle välttämättömistä vuokratuista huonetiloista; sekä

4) kansliamenot sekä kalustosta, opetusvälineistä, painatustöistä, kirjastosta, lämmityksestä, sähkövirrasta, vedestä, siivouksesta ja esinevakuutuksista aiheutuvat menot.

Valtionosuuden piiriin kuuluvia uusia toimia saa oppilaitokseen perustaa vain opetusministeriön luvalla.

Kunnalliselle ja yksityiselle musiikkioppilai-

tokselle voidaan myöntää valtion tulo- ja menoarviossa olevan määrärahan rajoissa valtionavustusta ja korkotukilainaa perustamiskustannuksiin, joista on voimassa, mitä kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetussa laissa on säädetty. Samoin voidaan oppilaitokselle myöntää valtionavustusta muihinkin kuin 1 momentissa mainittuihin menoihin.

Mikäli oppilaitoksella on 1 momentissa tarkoitettuihin valtion varoin korvattaviin kustannuksiin jonakin vuonna käytettävissä muita varoja, voidaan valtionosuutta sanotulta vuodelta vastaavasti vähentää.

5 §.

Milloin oppilaitoksen omistussuhteissa, järjestysmuodossa tai toiminnassa tapahtuu muutoksia, jotka saattavat koskea oppilaitoksen pääsyä valtionosuuteen oikeutetuksi tai sen valtionosuuden määrästä tehdyn päätöksen perusteita, opetusministeriön asiana on, mikäli muuttuneet olosuhteet antavat siihen aihetta, tarkistaa oppilaitoksen valtionosuutta koskevat päätöksensä.

Jos oppilaitos ei enää täytä valtionosuuden tai -avustuksen saamisen ehtoja, tulee opetusministeriön päättää valtionosuus tai -avustus joko kokonaan tai osaksi lakkautettavaksi.

6 §.

Tässä laissa tarkoitettujen valtionosuuksien ja -avustusten maksaminen suoritetaan ensisijaisesti siitä määrärahasta, joka valtion tulo- ja menoarviossa on osoitettu vedonlyönnistä urheilukilpailuissa kertyvistä varoista käytettäväksi taidetta edistäviin tarkoituksiin.

Sellaiselle musiikkioppilaitokselle, joka ei saa 3 §:ssä tarkoitettua valtionosuutta, voi opetusministeriö myöntää tulo- ja menoarvion rajoissa valtionavustusta 1 momentissa tarkoitetuista varoista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Opetusministeri *Lauri Posti.*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion audiovisuaalisesta keskuksesta.

YLEISPERUSTELUT.

Nykyinen pitkälle teknillistynyt yhteiskunta asettaa jatkuvasti uusia vaatimuksia sekä koulutuksen sisällölle että sen menetelmille. Parhaillaan käynnissä oleva koulunuudistus on eräs tämän muutostarpeen ilmentymä. Opetusteknologian kehityksen luonnollisena seurauksena on audiovisuaalisten opetusmenetelmien entistä runsaampi käyttö ja tätä kautta saavutettava opetuksen tehostuminen ja havainnollistuminen.

Audiovisuaalisten välineiden asianmukainen käyttö on kuitenkin mahdollista vain, mikäli riittävästi esitysmateriaalia on saatavissa tasapuolisesti maan kaikissa osissa. Tämä edellyttää, että audiovisuaalisen oppimateriaalin valtakunnallinen jakelu- ja tuotantojärjestelmä, joka tähän asti on ollut tilapäisten järjestelyjen varassa, saadaan nopeasti vakinaisemmalle pohjalle.

Asia on ollut vireillä jo kymmeniä vuosia. Vuonna 1946 eduskunta lausui toivomuksen, että hallitus kiinnittäisi erityistä huomiota opetuselokuvan käyttöön ottamiseen entistä laajemmassa määrässä maamme kouluissa ja muissa oppilaitoksissa sekä kansansivistystyössä ja tässä suhteessa tukisi mahdollisuuksien mukaan kotimaista elokuvatuotantoa. Tämän jälkeen asiaa on käsitelty lukuisissa komiteoissa, viimeksi oppimateriaalikomiteassa ja av-oppimateriaalikomiteassa, joiden mietinnöt valmistuivat vuonna 1973.

Av-oppimateriaalikomitean mietinnössä esitetään jo vuodesta 1953 toimineen valtion opetuselokuvatoimikunnan muuttamista valtion audiovisuaaliseksi keskukseksi. Käytännössä toimikunta on, varsinkin vuodesta 1972 lähtien, jo hoitanut valtakunnalliselle audiovisuaaliselle keskukselle kuuluvia tehtäviä. Tällöin toimikunnan lainaustoimintaan muun muassa sisällytettiin kouluhallituksen ja ammattikasvatushallituksen opetuselokuvat, minkä jälkeen toimikunta on huolehtinut elokuvien jakelusta ja lainaustoiminnan täydentämisestä. Samoin aloitettiin Oy Yleisradio Ab:n opetusohjelmien nauhoittaminen ja kopioiden välittäminen opetustarkoituksiin. Myös esimerkiksi ylioppilastutkintolautakunnan ja kouluhallituksen tuottamien äänitteiden levitys tapahtuu toimikunnan välityksellä. Palvelusten kysyntä on vuosittain kasvanut keskimäärin 150 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna, elokuvien lainaus jopa 200 prosenttia, vaikka kopioita ei ole tarjolla läheskään kysyntää vastaavasti.

Asiallista, opetussuunnitelmiin liittyvää audiovisuaalista oppimateriaalia on saatavissa täysin riittämättömästi ja valikoimaa olisi pyrittävä kaikin mahdollisin keinoin lisäämään. Aineistoa hankkivat ja valmistavat viranomaisten ohella yksityiset tuottajat. Valtion opetuselokuvatoimikunta on yhdessä ammattikasvatushallituksen ja kouluhallituksen kanssa pannut alulle audiovisuaalisen esitysaineiston tarpeiden kartoitukset, joiden perusteella toimikunnan hankintoja ja tuotantoa on voitu suunnata, mutta tuotannon tehostaminen ja nykyistä parempi yhteensovittaminen olisi kansantaloudelliset ja kasvatusopilliset näkökohdat huomioon ottaen välttämätöntä.

Oppilaitoksissa olevat audiovisuaaliset esitysvälineet edustavat huomattavaa pääomaa, joten niiden tarkoituksenmukaiseen hankkimiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Valtion opetuselokuvatoimikunta hoitaa nykyisin yhdessä valtion teknillisen tutkimuskeskuksen kanssa esitysvälineiden tarkastuksia, joiden perusteella laitteet hyväksytään opetuskäyttöön.

Valtion opetuselokuvatoimikunta on se elokuvien tarkastuksesta annetussa laissa (299/65) tarkoitettu viranomainen, jonka tehtävänä on hyväksyä elokuva opetuselokuvaksi. Tässä yhteydessä toimikunta on aloittanut myös elokuvien ja muun audiovisuaalisen aineiston valintaa helpottavan arvioivan luettelon laatimisen.

Ei voida pitää asianmukaisena, että tällaisia koulujärjestelmään oleellisesti liittyviä, luonteeltaan pysyviä tehtäviä jatkuvasti hoitaisi tilapäinen toimikunta. Tämän vuoksi kaikki edellä mainitut tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi valtion opetuselokuvatoimikunnalta perus-

tettavan valtion audiovisuaalisen keskuksen hoidettavaksi.

Opetusteknologian hyväksikäyttö ei toisaalta voi muodostua täysitehoiseksi, jollei sitä oteta järjestelmällisesti huomioon opettajien perus- ja jatkokoulutuksessa. Myös yhä lisääntyvien paikallisten audiovisuaalisten keskusten henkilökunnan koulutuksesta tulisi huolehtia. Koska tämän toiminnan järjestäminen ja kouluttajien kouluttaminen on käytännöllisesti katsoen olematonta, tulisi myös nämä tehtävät määrätä perustettavalle valtion audiovisuaaliselle keskukselle.

Erilaisen olemassa olevan oppimateriaalin käytön tehostamiseksi on suunnitteilla säännöllisesti ilmestyvä tiedotuslehti, joka sisältäisi muun muassa audiovisuaalisen keskuksen, keskusvirastojen ja Yleisradion oppimateriaaleja koskevaa aineistoa keskitetyssä muodossa. Täten saataisiin aikaan säästöä muissa tiedotus- ja julkaisumenoissa sekä parannettaisiin tiedon perille menoa. Julkaisun kustannukset on otettu huomioon audiovisuaalisen keskuksen menoarviossa.

Hallitus on edellä selostettujen epäkohtien poistamiseksi ja audiovisuaalisen oppimateriaalin käytön järjestämiseksi katsonut tarkoituksenmukaiseksi, että perustettaisiin opetusministeriön alainen valtion audiovisuaalinen keskus.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

1 §. Pykälässä on perussäännös valtion audiovisuaalisesta keskuksesta ja sen tarkoituksesta.

2 §. Perustettavan audiovisuaalisen keskuksen ensisijaisena tehtävänä olisi toimia molempia kieliryhmiä palvelevana audiovisuaalisen oppimateriaalin, kuten opetuselokuvien, ääninauhojen ja kuultokuvien valtakunnallisena jakelukeskuksena. Sen tehtävänä olisi myös osallistua yhteistyössä ammattikasvatushallituksen ja kouluhallituksen kanssa audiovisuaalisen oppimateriaalin tuottamiseen sekä muutoinkin edistää audiovisuaalisten menetelmien käyttöä muun muassa harjoittamalla alaa koskevaa tiedotustoimintaa, järjestämällä yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa alan koulutus- ja tutkimustyötä, antamalla suosituksia koulutuskäyttöön soveltuvista esitysvälineistä sekä tekemällä alaa koskevia aloitteita ja esityksiä ja toimimalla paikallisten audiovisuaalisten keskusten yhdyselimenä. Tarkemmat säädökset audiovisuaalisen keskuksen tehtävistä ehdotetaan annettavaksi asetuksella.

3 §. Audiovisuaalisen keskuksen ylintä päätösvaltaa käyttäisi koulutuksen eri alueiden ja audiovisuaalisen alan asiantuntemusta edustava johtokunta, jonka valtioneuvosto asettaisi määräajaksi. Johtokunnan tehtävistä säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

4 §. Audiovisuaalisessa keskuksessa olisi johtaja ja lisäksi siinä voisi olla ylimääräisiä ja tilapäisiä toimenhaltijoita sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

5 §. Lainkohdassa ehdotetaan, että audiovisuaalinen keskus voi periä myymällä ja vuokraamalla välittämästään aineistosta sekä muusta palvelutoiminnastaan maksuja, joiden tulee perustua valtion maksuperustelakiin (980/73). Näistä maksuista säädetään tarkemmin asetuksella.

6 §. Eri yhteisöillä ja yksityishenkilöillä saattaa olla sellaista opetus-, tiedotus- tai dokumenttimateriaalia, jonka sijoituspaikaksi audiovisuaalinen keskus voisi sopia. Tämän takia keskukselle ehdotetaan annettavaksi oikeus ottaa vastaan lahjoituksia sen tehtäviä edistäviin tarkoituksiin.

7 §. Väärinkäytösten välttämiseksi on katsottu tarkoituksenmukaiseksi ehdottaa, että audiovisuaalisen keskuksen välittämän aineiston käyttö kaupallisiin tarkoituksiin kiellettäisiin lailla.

9 §. Pykälässä ehdotetaan, että valtion audiovisuaalinen keskus perustettaisiin 1 päivästä maaliskuuta 1976.

Kustannukset.

Valtion audiovisuaalisen keskuksen menot vuonna 1976 arvioidaan 1 396 000 markaksi, mistä henkilökunnan palkkausten osuus on 406 000 markkaa. Esitysaineiston tuottamiseen ja elokuvien vuokraustoiminnan täydentämiseen varataan arviolta 200 000 markkaa. Myytävien kopioiden hankkimiseen arvioidaan vuonna 1976 kuluvan 500 000 markkaa ja vastaavasti myynnistä ja vuokrauksesta saatavia maksuja arvioidaan voitavan tulouttaa valtiolle 500 000 markkaa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion audiovisuaalisesta keskuksesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Audiovisuaalisen oppimateriaalin käytön edistämiseksi opetus- ja kasvatustoiminnassa on opetusministeriön alainen valtion audiovisuaalinen keskus.

2 §.

Valtion audiovisuaalinen keskus hoitaa valtakunnallisena keskuksena audiovisuaalisen oppimateriaalin jakeluun, tuottamiseen ja käytön edistämiseen liittyviä, asetuksella tarkemmin säädettäviä tehtäviä.

3 §.

Audiovisuaalisella keskuksella on valtioneuvoston määräajaksi asettama johtokunta.

Johtokunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

4 §.

Audiovisuaalisessa keskuksessa voi olla peruspalkkainen johtajan virka.

Keskuksessa voi lisäksi olla ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä ja työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

5 §.

Audiovisuaalinen keskus perii tuottamistaan tavaroista ja palveluksista maksuja valtiolle valtion maksuperustelaissa (980/73) säädettyjen perusteiden mukaisesti siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

6 §.

Audiovisuaalisella keskuksella on oikeus ottaa vastaan lahjoituksia sen tehtäviä edistäviin tarkoituksiin.

7 §.

Valtion audiovisuaalisen keskuksen hankkimaa tai tuottamaa oppimateriaalia ei saa esittää tai muutoin käyttää hyväksi ansiotarkoituksessa.

Joka rikkoo 1 momentissa tarkoitetun kiellon, on tuomittava *valtion audiovisuaalisen keskuksen oppimateriaalin lainvastaisesta hyväksikäytöstä* sakkoon, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Rikoksen tuottama hyöty on oikeuden harkinnan mukaan tuomittava valtiolle menetetyksi.

8 §.

Tarkempia säännöksiä tämän lain soveltamisesta ja täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

9 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1976.

Tällä lailla kumotaan valtion opetuselokuvatoimikunnan toimituskirjoista ja virkatoimista suoritettavien maksujen perusteista 18 päivänä joulukuuta 1970 annettu laki (806/70).

Jo ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin audiovisuaalisen keskuksen virkojen ja toimien täyttämiseksi sekä keskuksen toiminnan aloittamiseksi lain voimaan tullessa.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Opetusministeri *Lauri Posti.*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kirkkolain muuttamisesta.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuoden 1974 kirkolliskokous on hyväksynyt kirkkolakiin lisättäväksi uuden 358 a §:n.

Evankelis-luterilaisen kirkon virkataloista ja rahastoista 25. 2. 1966 annetun lain (106/66) 13 §:n mukaan on kunnalle verovelvollisten, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta, suoritettava kirkollisveroa "kunnallisverotuksessa taksoitettujen tulojen mukaan".

Kunnallisen jaotuksen muutokset, jotka tulevat voimaan aina kalenterivuoden alusta, aiheuttavat muutoksia verotusmenettelyssä. Kun ennakkoverotus ja etumaksujen tilitys on toimitettu jo verovuoden aikana ja lopullinen verotus toimitetaan verovuotta seuraavana vuonna, on näiden vuosien välillä suoritettu jaotuksen muutos otettava huomioon verotuksessa. Verotuslain (482/58) 65 §:n mukaan kunnallisen jaotuksen muutoksen voimaantuloa seuraavana vuonna toimitettavassa verotuksessa sovelletaan verotuslain 34, 59 ja 63 §:n säännöksiä *ikään kuin jaotuksen muutos olisi tullut voimaan jo vuotta aikaisemmin,* ts. jaotuksen muutoksen yhteydessä liitetyn alueen henkilöiden ja yhteisöjen verovelvollisuus ikään kuin siirretään laajennettuun seurakuntaan. Tästä johtuu, että alueita ja siis verovelvollisia menettänyt seurakunta menettää ne etumaksut, mitkä se luovuttamaltaan alueelta on verovuonna eli liitosta edeltäneenä vuonna saanut. Tämän vuoksi ovat eräät seurakunnat joutuneet yllättäen suorittamaan takaisin liikaa saamiaan etumaksuja, mitkä sitten ovat tulleet laajentuneen seurakunnan hyväksi. Tästä on aiheutunut supistetulle seurakunnalle kohtuuttomia taloudellisia vaikeuksia. Kuntien osalta on, kuten jäljempänä esitetään, tämän epäkohdan poistamiseksi säädetty toimitettavaksi erityinen selvittely, jonka perusteella laajentunut kunta joutuu suorittamaan korvausta supistetulle kunnalle.

Kirkollisverotuksen kohdalla ilmenevän edellä selostetun epäkohdan korjaaminen on välttämätöntä. Uudistuksen aikaansaaminen tulee lähivuosina yhä tärkeämmäksi, sillä kunnallisen jaotuksen muutokset ovat lisääntymässä ja aiheuttavat muutoksia myös seurakunnallisessa jaotuksessa.

Supistetun seurakunnan aseman parantamismahdollisuuksia harkittaessa on päädytty seurakuntien kesken toimitettavaan taloudelliseen hyvitysmenettelyyn. Seurakuntien kesken joudutaan aina tekemään taloudellinen selvitys, johon voitaisiin liittää myös verotulojen selvittäminen. Uuden pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että liitetyllä alueella on ensimmäisenä vuotena jaotuksen voimaantulon jälkeen oleva sama veroäyrin hinta kuin siinä seurakunnassa, josta alue on siirretty. Pykälän 2 momentissa on yksityiskohtaiset säännökset laajentuneen seurakunnan maksettavasta hyvityksestä. Hyvityksenä on laajentuneen seurakunnan suoritettava supistetulle seurakunnalle verotuslain 116 §:n 1 momentin mukaan laajentuneelle seurakunnalle tilitetyt 90 % seurakuntajaotuksen voimaantulovuonna maksuunpannun kirkollisveron määrästä sekä saman pykälän 3 momentin mukaan seuraavana vuonna maksettavat 2 % samasta kirkollisverosta eli yhteensä 92 % liitosalueen verovelvollisilta kertyvistä veroista. Lakiteknillisesti yksinkertaisinta olisi käyttää suoraan tätä prosenttilukua, mutta kun on mahdollista, että tilitystä koskevat prosenttiluvut muuttuvat, on tarkoituksenmukaisempaa vain viitata niihin yleisen lain kohtiin, joissa tilitykset on määritelty. Kun laajentunut seurakunta saa alueliitoksen voimaantuloa seuraavana vuonna maksuunpanna kirkolliveroa myös niiden tulojen perusteella, mitkä ovat edellisenä vuonna kertyneet liitetyllä alueella oleville verovelvollisille, on laajennetun seurakunnan maksettava kirkkolain 501 §:n mukaan maksuja kirkon keskusrahastolle näiden verotulojen perusteella ja vastaavasti supistettu seurakunta ei joudu näitä maksuja suorittamaan. Tämän vuoksi on

kohtuullista, että hyvitystä määrättäessä kirkon keskusrahastolle tulevat maksut saadaan vähentää hyvitettävästä summasta.

Kirkolliskokous on kirkkolain 534 §:n mukaisessa järjestyksessä hyväksynyt edellä sanotun uudistuksen aikaansaamista tarkoittavan lisäyksen kirkkolakiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kirkkolain muuttamisesta.

Kirkolliskokouksen ja Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 23 päivänä joulukuuta 1964 annettuun kirkkolakiin (635/64) uusi 358 a § seuraavasti:

358 a §.

Milloin seurakuntaan liitetään alueita toisesta seurakunnasta, määrätään ensimmäisenä vuotena aluemuutoksen tultua voimaan kirkollisen veroäyrin hinta seurakuntaan liitetyn alueen verovelvollisten osalta samaksi kuin veroäyrin hinta on sanottuna vuonna siinä seurakunnassa, josta alue on liitetty.

Seurakuntajaotuksen tultua voimaan on seurakuntien kesken toimitettava kirkollisveroja koskeva selvitys niiden verovelvollisten osalta, jotka verotuslain (428/58) 65 §:n mukaan ovat ensimmäisenä vuotena muutoksen voimaan tultua verovelvollisia laajennetulle seurakunnalle. Selvityksessä on laajennetun seurakunnan hyvitettävä supistettua seurakuntaa verotuslain 116 §:n 1 ja 3 momentin edellyttämien edellä mainittuna vuotena maksuunpantuun kirkollisveroon perustuvien tilitysten sekä edellisenä vuotena ennakkoperintälain (418/59) 50 §:n mukaan laajennetulle seurakunnalle liitetyn alueen verovelvollisten osalta mahdollisesti suoritetun etumaksun määrällä vähennetynä sillä summalla, minkä laajennettu seurakunta joutuu maksamaan kirkon keskusrahastolle liitetyllä alueella oleville verovelvollisille muutosta edeltäneenä vuotena määrättyjen verotettavien tulojen perusteella. Hyvitettävä määrä on suoritettava sen vuoden loppuun mennessä, jolloin muutos oli tullut voimaan.

Milloin seurakunta erotetaan toisen seurakunnan yhteydestä tai perustetaan uusi seurakunta jakamalla taikka yhdistämällä kahdesta tai useammasta seurakunnasta erotettuja alueita, noudatetaan soveltuvin osin, mitä 1 ja 2 momentissa on säädetty.

Milloin seurakuntajaotuksen muutos on vähäinen, voidaan sen toimeenpanemisesta päätettäessä määrätä, ettei tämän pykälän säännöksiä ole sovellettava.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Opetusministeri *Lauri Posti*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kahdeskymmenesensimmäinen varsinainen kirkolliskokous on tehnyt ehdotuksen eräiksi muutoksiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelakiin (298/66), jota jäljempänä sanotaan kirkon eläkelaiksi, ja toimittanut sen hallitukselle esityksen antamiseksi eduskunnalle.

Esitykseen sisältyy kirkon eläkelain muuttaminen eläkkeen perusteena olevan palkan laskemista koskevalta osalta sekä eläkeoikeuden ja työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohtaa koskevien säännösten ottaminen siihen.

Valtion eläkelain (280/66) 7 §:n 3 momentin mukaan ei eläkkeen perusteena olevaan palkkaan lueta "palkkioita komiteain tai toimikuntien työstä taikka muista tehtävistä, joita ei ole pidettävä palvelukseen kuuluvina". Sen sijaan on tulkinnanvaraista, onko seurakuntien pysyvien hallintoelinten kokouspalkkiot otettava huomioon. Kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön 5 §:n mukaan ei mitään kokouspalkkioita lueta eläkkeen perustana olevaan palkkaan. Toisin meneteltäessä joutuisivat samassa virka-asemassa ja palkkausluokassa olevat viranhaltijat eläkkeiden osalta erilaiseen asemaan. Seurakunnat itsehallintoyhdyskuntina ovat tässä suhteessa rinnastettavissa kuntiin. Tämän vuoksi kirkon eläkelain 5 §:ään olisi otettava kunnallista eläkesääntöä vastaava lisäys.

Jos sairausvakuutuslain (364/63) mukaan vakuutettu henkilö saa työnantajalta lain nojalla palkkaa sairausloman ajalta, hän saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vain siltä osalta, kuin päiväraha mahdollisesti ylittää hänen saamansa palkan. Muu osa päivärahasta maksetaan työnantajalle (sairausvakuutuslain 28 §). Työkyvyttömyystapauksissa on tavallista, jopa säännönmukaista, että työntekijä on työkyvyttömyyden alkaessa sairauslomalla ja vasta hänen oltuaan jonkin aikaa lääkärin tarkkailtavana tämä voi antaa hänelle todistuksen työkyvyttömyydestä. Tällöin lääkäri tavallisesti joutuu toteamaan, että työntekijä on ollut työkyvytön sairastumisensa alusta lukien. Valtion eläkelain 15 §:n 1 momentin (851/71) mukaan ruvetaan työntekijälle maksamaan työkyvyttömyyseläkettä siitä ajankohdasta, jolloin oikeus palkan saamiseen päättyy eli käytännösä yleensä eläkepäätöksen tekemistä seuraavan kuukauden alusta. Säännöstä sovelletaan myös evankelis-luterilaisen kirkon eläkkeisiin. Näin ollen seurakunnan pitäisi saada työnantajalle kuuluva päiväraha koko siltä ajalta, jolta seurakunta on maksanut sairausajan palkkaa ennen työkyvyttömyyseläkkeen maksamisen alkamista.

Päivärahan osalta on kuitenkin ilmennyt ristiriitaa edellä selostettujen säännösten ja sairausvakuutuslain 27 §:n välillä. Viimeksi mainitun lainkohdan mukaan päivärahan maksaminen yleensä lakkaa, jos henkilöllä on oikeus saada esimerkiksi työkyvyttömyyseläkettä tietyn eläkelain nojalla. Sairausvakuutusviranomaisten tulkinnan mukaan henkilön katsotaan saaneen oikeuden työkyvyttömyyseläkkeeseen työkyvyttömyyden alkamisesta lukien myös siinä tapauksessa, että eläkkeen saajalle on työkyvyttömyyden alkamisajankohdan jälkeen suoritettu sairausajan palkkaa. Sairausajan palkka on tällöin eläkeoikeutta vastaavalta osalta tulkittu sairausvakuutuslain 27 §:ssä tarkoitetuksi "muun lain nojalla suoritetuksi korvaukseksi", joka on sairausvakuutuslain mukaiseen päivärahaan nähden ensisijainen. Tästä tulkinnasta on johtunut, että silloin kun työkyvyttömyyden on todettu alkaneen takautuvasti, seurakunnalle ei ole maksettu työnantajalle kuuluvaa päivärahaa, vaikka se on suorittanut sairausajalta palkkaa työntekijälleen.

Kun valtion eläkelain 15 §:n 1 momentin säännös on antanut aihetta epäselvyyteen siitä, milloin oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen alkaa, olisi epäkohdan korjaamiseksi kirkon eläkelakiin sisällytettävä erityinen säännös eläkeoikeuden alkamisesta. Se voitaisiin sijoittaa la-

kiin sen uudeksi 5 a §:ksi. Säännöksen mukaan oikeus eläkkeeseen alkaisi aikaisintaan siitä ajankohdasta, jolloin oikeus palkan saamiseen päättyy. Mainittakoon, että vastaava epäselvyys poistettiin kunnallisten eläkkeiden osalta kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön 30 §:ään 31 päivänä lokakuuta 1969 tehdyllä muutoksella.

Kirkon eläkelakiin tuli säännös työttömyyseläkkeestä siihen vuonna 1973 tehdyllä muutoksella (1042/73). Laissa olisi tämän vuoksi otettava huomioon myös työttömyyseläkkeen suorittamisen alkamisajankohta. Säännös voisi olla samansisältöinen kuin valtion eläkelaissa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain (298/66) 5 § sekä lisätään lakiin uusi 5 a § seuraavasti:

5 §.

Eläkkeen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa ei työansioina pidetä kokouspalkkioita. Luontoiseduista otetaan huomioon vain vapaa asunto lämpöineen sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

5 a §.

Oikeus eläkkeeseen alkaa aikaisintaan siitä ajankohdasta, jolloin oikeus palkan saamiseen päättyy. Työttömyyseläkettä suoritetaan sen kalenterikuukauden alusta, joka kahden kuukauden kuluttua ensiksi seuraa valtion eläkelain 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetun todistuksen antamista.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Opetusministeri *Lauri Posti*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion haltuun siirtyvän Lohipadon erityiskoulun henkilökunnan aseman järjestämisestä.

Invaliidihuoltolain (907/46) perusteella voidaan invalidille antaa koulutuksena pohja- ja ammattikoulutusta sekä taloudellista tukea yleiskoulutusta varten. Pohjakoulutuksen tarkoituksena on oppivelvollisuuslainsäädännössä edellytettyjen tietojen ja taitojen antaminen. Myös valtio on invaliidihuoltolain mukaan velvollinen ylläpitämään ja perustamaan invalidien erityiskansakouluja.

Peruskoulutuksen järjestämistä valtion toimesta koskeva lainkohta ei ole riittävästi toteutunut. Maassa toimii vain kaksi lapsi-invalidien erityiskoulua, toinen Oulussa ja toinen Helsingissä. Nämä koulut ovat yksityisten ylläpitäjäyhteisöjen omistuksessa. Koulujen käyttökustannukset valtio kuitenkin suorittaa kokonaisuudessaan. Myös koulujen rakennushankkeet on suoritettu pääasiassa valtion rahoittamina osittain raha-automaattivaroin ja osittain valtion tulo- ja menoarviossa osoitetuin varoin.

Lapsi-invalidien peruskoulutuksen suunnittelutoimikunnan mietinnön (Komiteanmietintö 1974: 97) mukaan tarvitaan maassamme yhteensä seitsemän tai kahdeksan erityiskoulua. Toimikunnan suorittaman selvitystyön perusteella on valtion kuluvan vuoden tulo- ja menoarviossa varattu määräraha Kuopioon rakennettavan erityiskoulun suunnittelua varten. Tämän koulun suunnitteluun ja rakentamiseen ehdotetaan määrärahaa myös hallituksen Eduskunnalle antamassa valtion vuoden 1976 tulo- ja menoarvioesityksessä.

Oulussa sijaitseva Lohipadon koulu vastaa lähinnä Oulun ja Lapin läänin alueella tarvittavien erityiskoulupalvelujen järjestämisestä. Kun uudet erityiskoulut on tarkoitus perustaa ja ylläpitää valtion toimesta, ei ole tarkoituksenmukaista, että toiminta näin laajalla alueella jäisi yksityisen ylläpitäjäyhteisön hoidettavaksi. Lohipadon erityiskoululla on tarkoitukseensa hyvin soveltuvat uudet tilat, joiden viimeinen rakennusvaihe on saatu valmiiksi 1974.

Rakennusten ja irtaimiston palovakuutusarvo on yhteensä noin 2,6 miljoonaa markkaa. Rakentaminen on suoritettu valtion kustantamana raha-automaattivaroin ja viimeksi valmistunut rakennusvaihe lisäksi suoranaisen valtionavun turvin. Lisäksi koululla on rahalaitoksilta saatua lainaa noin 400 000 markkaa, joka siirron tapahtuessa jäisi valtion vastattavaksi.

Lohipadon koulun kannatusyhdistys ry:n omistama Lohipadon koulu siirtyy Suomen valtion ja omistajayhteisön välillä tehdyn esisopimuksen mukaisesti valtion omistukseen 1 päivästä elokuuta 1976 lukien. Koulu jatkaa toimintaansa invalidihuoltolain 11 §:n mukaisena valtion erityiskouluna. Toimenpide ei lisää valtion menoja, sillä valtio on korvannut koulun käyttötalousmenot invaliidihuoltolain 25 a §:n perusteella kokonaan. Siirron yhteydessä on koulun nykyiselle henkilökunnalle voitava tarjota mahdollisuus siirtyä valtion haltuun otettavan koulun palvelukseen sille nykyiseen palvelussuhteeseen kuuluvia taloudellisia etuja olennaisesti huonontamatta. Henkilökunnan aseman järjestämisessä ei olisi syytä poiketa niistä periaatteista, jotka lainsäädännössä, kuten esimerkiksi laissa svenska social- och kommunalhögskolan-nimisestä korkeakoulusta (1034/73), on vastaavanlaisissa tapauksissa omaksuttu.

Hallituksen Eduskunnalle antamassa valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä ehdotetaan koulussa olevan henkilökunnan siirtämiseksi valtion palvelukseen perustettavaksi 44 ylimääräistä tointa sekä varattavaksi tarpeelliset määrärahat tilapäisiä toimia varten.

Lakiehdotuksen 1 § sisältää haltuunottosäännöksen ja säännöksen koulun toiminnan luonteesta haltuunoton jälkeen.

Valtion hallussa koulu tulee erityiskouluna vastaamaan lähinnä Oulun ja Lapin läänien lapsi-invalidien koulutuksesta ja sopeutumisvalmennuksesta.

Lakiehdotuksen 2 § sisältää säännöksen valtion erityiskouluna toimivan Lohipadon koululuun perustettavista ylimääräisistä ja tilapäisistä toimista.

Kaikille siirtohetkellä kannatusyhdistyksen palveluksessa oleville henkilöille on turvattava heidän senhetkisten tehtäviensä jatkamismahdollisuus. Siirto tulee olla mahdollinen ilman normaalia hakemusmenettelyä. Tästä on otettu säännökset lakiehdotuksen 3 §:n 1 momenttiin. Kun asianomainen henkilö on voitava siirtää, vaikka hän siirtohetkellä ei täyttäisikään uuden toimen tai tehtävän kelpoisuusehtoja, on 3 §:n 2 momenttiin otettu säännösehdotus, jonka mukaan siirto tällöinkin on mahdollinen, mikäli sosiaalihallitus katsoo asianomaisen kykeneväksi tointa tai tehtävää hoitamaan. Tästä varauksesta huolimatta voidaan koulun nykyisen henkilökunnan katsoa olevan tehtäviinsä pätevää, näin erityisesti opetus- ja sairaanhoidollisissa tehtävissä olevien osalta.

Koska siirtyvälle henkilölle on voitava turvata hänelle siirtohetkellä kuuluvat nykyiseen palvelussuhteeseen kuuluvat taloudelliset edut, on lakiehdotuksen 4 §:ään otettu asiaa koskeva säännös palkkaetujen turvaamisesta. Tämä on tarpeen erityisesti siksi, että Lohipadon koulun kannatusyhdistys maksaa palveluksessaan oleville erityisopettajille niin sanottua kaupunkilisää.

Koska siirron tulee tapahtua henkilökunnan nykyiseen palvelussuhteeseen kuuluvia taloudellisia etuja huonontamatta, on lakiehdotuksen 5 §:ään otettu ikälisän, määrävuosilisän, vuosiloman ja eläkkeen huomioon ottamista uudessa palvelussuhteessa koskeva säännös.

Siltä varalta, että henkilöllä, joka tämän lain voimaantullessa on kannatusyhdistyksen palveluksessa ja joka välittömästi siirretään uuteen palvelussuhteeseen, on ollut oikeus saada eläkettä kannatusyhdistykseltä tai sen järjestämän eläketurvan perusteella, on lakiehdotuksen 5 §:n 2 momenttiin sisällytetty säännös, jolla samaan palvelusaikaan perustuva muu kuin valtiolta tuleva eläke vähennetään valtion eläkkeestä.

Lakiehdotuksen 6 §:ssä on säännökset kannatusyhdistyksen palveluksessa olleiden ja heidän edunsaajiensa eläkejärjestelyistä niissä tapauksissa, joissa kannatusyhdistyksellä ei ole ollut lain mukaan oikeutta saada valtionapua maksamiinsa eläkkeisiin.

Voimaantulosäännöksissä on katsottu tarpeelliseksi varata mahdollisuus ryhtyä siirtoa valmisteleviin toimenpiteisiin jo ennen lain voimaantuloa, jotta valtiolle siirtyminen voisi tapahtua mahdollisimman joustavasti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion haltuun siirtyvän Lohipadon erityiskoulun henkilökunnan aseman järjestämisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Lohipadon koulun kannatusyhdistys ry.-nimisen yhdistyksen, josta seuraavassa käytetään nimitystä kannatusyhdistys, ylläpitämä Lohipadon koulu otetaan varoineen ja velkoineen valtion haltuun 1 päivästä elokuuta 1976 ja se jatkaa toimintaansa invaliidihuoltolain (907/46) mukaisena invalidien erityiskouluna.

2 §.

Valtion ylläpitämään Lohipadon erityiskouluun voidaan ottaa valtion tulo- ja menoarvion rajoissa ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä.

3 §.

Kannatusyhdistyksen palveluksessa siirtymähetkellä oleva henkilö siirretään hänen suostumuksellaan valtion ylläpitämän Lohipadon erityiskoulun vastaavaan hänelle soveltuvaan toimeen tai tehtävään sitä haettavaksi julistamatta.

Asianomainen henkilö voidaan siirtää 1 momentissa tarkoitettuun toimeen tai tehtävään, vaikka hän ei täytä uuden toimen tai tehtävän kelpoisuusehtoja, jos sosiaalihallitus katsoo hänet kykeneväksi tointa tai tehtävää hoitamaan.

4 §.

Jos kannatusyhdistyksen palveluksessa ollut henkilö on siirretty valtion ylläpitämän Lohipadon erityiskoulun toimeen tai tehtävään, johon liittyvät palkkaedut ovat olennaisesti pienemmät, kuin hänelle aikaisemmassa tehtävässä kuuluneet palkkaedut, on erotus suoritettava henkilökohtaisena palkanlisänä valtion varoista.

5 §.

Henkilö, joka tämän lain voimaantullessa on kannatusyhdistyksen palveluksessa ja joka välittömästi siirretään valtion ylläpitämän Lohipadon erityiskoulun toimeen tai tehtävään, saa ikälisää, määrävuosikorotusta, vuosilomaa ja eläkettä varten lukea hyväkseen koko sen ajan, joka hänelle on vastaavia etuja varten luettu hyväksi kannatusyhdistyksen palveluksessa.

Jos 1 momentissa tarkoitetulla henkilöllä on ollut oikeus saada eläkettä kannatusyhdistykseltä tai sen järjestämän eläketurvan perusteella, suoritetaan valtion varoista myönnettävä eläke viimeksi mainitulla eläkkeellä vähennettynä siltä osin kuin ne perustuvat samaan palvelusaikaan.

6 §.

Jos kannatusyhdistyksen palveluksessa olleella tai hänen edunsaajallaan on ollut oikeus saada eläkettä, jonka maksamiseen kannatusyhdistyksellä lain mukaan ei ole ollut oikeutta saada valtionapua, siirtyy eläke tämän lain voimaantulosta lukien valtiokonttorin vastattavaksi.

7 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1976.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lääkärintoimen harjoittamisesta.

Viimeisten vuosikymmenien kuluessa on lääkärikoulutuksessa tapahtunut kaikkialla maailmassa suuria muutoksia. Uudistussuunnitelmat maassamme saivat alkunsa Pohjoismaiden Neuvoston suositettua vuonna 1962 erikoislääkäreiden jatkokoulutuksen yhtenäistämistä Pohjoismaissa. Tämän johdosta Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta asetti vuonna 1967 toimikunnan tutkimaan mahdollisuuksia jatkokoulutuksen järjestämiseksi yliopistoissa. Toimikunta totesi kuitenkin, että tämä edellyttäisi peruskoulutuksen uudistamista. Toimikunnan mietintö esiteltiin kaikkien lääketieteellisten tiedekuntien yhteiskokouksessa Turussa huhtikuussa 1969, jossa todettiin opintouudistuksen olevan kiireellinen tehtävä kaikissa tiedekunnissa. Myös korkeakouluneuvosto käsitteli asiaa ja esitti 17 päivänä kesäkuuta 1969 valtakunnallisen toimikunnan asettamista. Tämän 30 päivänä lokakuuta 1969 asetetun lääketieteen opintouudistustoimikunnan mietinnössä (1971: A 6) esitettiin lääkäreiden koulutus uudistettavaksi siten, että koulutusta yliopistossa ja yliopistollisessa keskussairaalassa lyhennettäisiin ja sen sisältö uudistettaisiin. Samanaikaisesti kaikille lääkäreille järjestettäisiin mahdollisuus jatkokoulutukseen lääketieteen jonkin erikoisalan erikoislääkäriksi, jolloin yleislääketiede muodostaisi yhden erikoisalan. Jatkokoulutus tapahtuisi osittain työskentelynä terveyskeskuksissa ja sairaaloissa, osittain järjestelmällisenä opetuksena yliopistossa ja palveluna yliopiston laitoksissa tai vastaavissa koulutuspaikoissa. Samalla toimikunta esitti, että oikeus lääkärin ammatin harjoittamiseen porrastettaisiin siten, että peruskoulutuksen suorittaneet lääkärit voisivat harjoittaa lääkärin ammattia vain rajoitetusti kokeneemman lääkärin valvonnassa ja ohjauksessa.

Tampereen yliopistossa ja Kuopion korkeakoulussa vuonna 1972 aloitettu lääkärikoulutus rakentuu aikaisemmasta poikkeavalle opetusohjelmalle. Helsingin, Turun ja Oulun yliopiston lääketieteelliset tiedekunnat ovat aloittaneet aikaisemmasta poikkeavan järjestelmän mukaisen perusopetuksen syksyllä 1973.

Lääkäreiden jatko- ja täydennyskoulutustoimikunta esittää mietinnössään (1973:166) lääketieteen opintouudistustoimikunnan esittämään peruskoulutusjärjestelmään soveltuvaa jatkokoulutusjärjestelmää, jonka mukaan peruskoulutuksen jälkeen on suoritettava yleiskoulutusvaihe ennen varsinaisen erikoiskoulutuksen alkamista.

Opetusministeriön esittelystä on sittemmin 26. 9. 1975 annettu asetus lääketieteellisistä tutkinnoista (762/75). Tämän asetuksen mukaan lääketieteellinen perustutkinto on nimeltään lääketieteen lisensiaatin tutkinto. Samalla poistetaan lääketieteen kandidaatin tutkinto. Lääketieteellinen perustutkinto tulee järjestää asetuksen mukaan siten, että tutkinto voidaan suorittaa täystoimisesti opiskellen kuudessa vuodessa.

Lääketieteen kehitys on johtanut yleisesti siihen, että pelkän peruskoulutuksen jälkeen potilasturvallisuuden varmistamiseksi lääkäreille ei ole annettu välittömästi täyttä ammatinharjoittamisoikeutta. Potilasturvallisuuden kannalta ei voida nykyisin pitää hyväksyttävänä, että henkilö voi ryhtyä rajoittamattomin oikeuksin harjoittamaan lääkärinammattia valvomattomissa olosuhteissa yksityisvastaanotolla ilman, että on harjoittanut lainkaan lääkärinammattia vastuullisena työntekijänä valvotuissa olosuhteissa. Terveydenhuollon yleisen järjestelyn kannalta sekä kokonaiskuvan saamiseksi terveydenhuollon toiminnasta on myös tarpeellista, että lääkäri tuntee terveydenhuollon toimintaedellytyksiä ja toimintatapoja myös muiden toimintayksiköiden kuin yliopistollisten opetussairaaloiden ja niiden läheisyydessä sijaitsevien terveyskeskusten tasolta ja näkökulmasta. Apulaislääkäripalvelujen avulla voidaan vaikuttaa myös työvoiman sijoittumiseen aluepoliittisesti asianmukaisella tavalla ja turvata se, että myös suurten asutuskeskusten ulkopuolella ja maan syrjäisissä osissa on lääkärityövoimaa käytettävissä. Näistä syistä on välttämätöntä, että perustutkinnon suorittaneella olisi oikeus harjoittaa lääkärintointa vain sairaalalaitoksen tai terveyskeskuksen palveluksessa valvotuissa olosuhteissa. Tässä vaiheessa hänellä ei olisi oikeutta pitää yksityisvastaanottoa. Vastaavanlaisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen

valvotuissa olosuhteissa tapahtuva lääkärintoiminta on järjestetty myös useimmissa muissa länsimaissa muun muassa Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa. Perustutkinnon suorittaneen toimiessa edellä tarkoitetuissa tehtävissä hänen toimintansa valvonta ja ohjaus on käytännössä järjestettävissä, koska mainituissa toimintayksiköissä on myös muita lääkäreitä sekä muuta kokenutta sairaanhoitohenkilökuntaa. Lääkärille myönnettäisiin vasta hänen suoritettuaan tietyn pituisen käytännön palvelun ja mahdollisesti tiettyjä opinnäytteitä oikeus harjoittaa itsenäisesti lääkärin ammattia myös yksityisvastaanotolla.

Käytännön palvelu tulee järjestettäväksi siten, että apulaislääkäri saa riittävää kokemusta sekä terveyskeskus- että sairaalatyöskentelystä. Työskentely myös päivystysaikana tulee potilasturvallisuusnäkökohdista johtuen järjestää siten, että saatavilla on aina vanhempi lääkäri. Edelleen tulee apulaislääkärikauteen sisältyä työpaikka- ja muuta koulutusta sen ohjauksesta vastaavan lääkärin valvonnassa.

Sairaaloita ja terveyskeskuksia koskevissa valtakunnallisissa suunnitelmissa, jotka valtioneuvosto vahvistaa, varataan riittävä määrä virkoja edellä tarkoitettujen apulaislääkärien tehtävien hoitamista varten. Tämä asia tulee valtioneuvostossa käsiteltäväksi vahvistettaessa kuluvan talven aikana kansanterveystyön ja sairaanhoitolaitosten toiminnan järjestämistä vuosina 1977—1981 koskevat valtakunnalliset suunnitelmat.

Jotta näiden työskentelypaikkojen täysitehoinen käyttö olisi mahdollista ja jotta tarpeetonta jonotusta näihin paikkoihin ei pääsisi syntymään, tulevat terveydenhuoltoviranomaiset huolehtimaan siitä, että etusija tätä työskentelyä varten perustettuihin virkoihin annetaan niille lääketieteen lisensiaateille, jotka tarvitsevat tätä palvelua saadakseen oikeuden harjoittaa itsenäisesti lääkärinammattia laillistettuna lääkärinä.

Kun voimassa olevan lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain (20/25) lääkärin oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat säännökset sekä rangaistussäännökset ovat lisäksi osoittautuneet osin puutteellisiksi ja vanhentuneiksi, edellyttävät edellä esitetyt seikat uuden lain antamista lääkärintoimen harjoittamisesta.

Ehdotuksen mukaan lääkintöhallitus myöntää Suomen kansalaiselle oikeuden harjoittaa lääkärintointa apulaislääkärinä ilman yksityisvastaanotto-oikeutta hänen suoritettuaan kotimaan korkeakoulussa lääketieteellisen perustutkinnon tai lääkintöhallituksen hyväksymässä ulkomaan korkeakoulussa vastaavan tutkinnon ja osoitettua lisäksi täyttävänsä asetuksella säädettävät mahdolliset muut pätevyysvaatimukset. Vaikka kotimaisten korkeakoulujen voidaan tasoltaan katsoa olevan yhdenvertaisia ja lääkintöhallitus toisaalta erikseen hyväksyy kaikki ne ulkomaiset korkeakoulut, joihin suomalaisia pyrkii lääketiedettä opiskelemaan, on oleellista, että korkeakoulututkinnon jälkeen voidaan lääkärintoimen harjoittajan ammatillinen pätevyys tarkistaa valtakunnallisesti. Tässä suhteessa tulee kyseeseen myös Suomen erikoisolosuhteiden opettaminen ulkomailla lääkärikoulutuksensa saaneille suomalaisille. Edellä tarkoitettu henkilö voi toimia terveyskeskuksen, sairaanhoitolaitoksen tai lääkintöhallituksen hyväksymän muun vastaavan laitoksen apulaislääkärin virassa, toimessa tai tehtävässä (2 §).

Kun edellä tarkoitettu henkilö on toiminut apulaislääkärinä lääkintöhallituksen tarkemmin määräämissä sairaanhoitolaitoksissa ja terveyskeskuksissa tai muissa lääkintöhallituksen hyväksymissä vastaavissa laitoksissa asetuksella säädettävän ajan, joka on suunniteltu yhden vuoden pituiseksi, ja osoittanut täyttävänsä asetuksella säädettävät mahdolliset muut pätevyysvaatimukset, lääkintöhallitus myöntää hänelle oikeuden harjoittaa itsenäisesti lääkärin ammattia myös yksityisvastaanotolla. Asetuksella säädettäisiin, paitsi käytännöllisen palvelun pituudesta, erityisesti siitä, minkälaisia opinnäytteitä lääkärin tulisi käytännöllisen harjoittelun aikana tai muutoin ennen itsenäisen lääkärin ammatin harjoittamisoikeuden saamista suorittaa (3 §).

Lääkäreiden jatko- ja täydennyskoulutustoimikunnan mietinnössä on esitetty, että peruskoulutuksen saanut lääkäri olisi myös jatkokoulutusvaiheessa korkeakoulun opiskelijana samalla kun hän suorittaisi lääkärin tehtäviä sairaalassa tai terveyskeskuksessa. Jatkokoulutusvaiheen päättyessä lääkäri suorittaisi yliopistossa erikoislääkärin tutkinnon asianomaisella erikoisalalla. Lakiin ehdotetaan otettavaksi toimikunnan ehdottaman menettelytavan mahdollistavat säännökset. Kun lähivuosina yliopistoilla ei kuitenkaan ole edellytyksiä järjestää kaikkea tarvittavaa jatkokoulutusta edellä tarkoitetulla tavalla, ehdotetaan voimaantulosäännökset sellaisiksi, että toistaiseksi, enintään kymmenen vuoden ajan, erikoislääkärikoulutus voitaisiin järjestää samalla tavoin kuin nykyisinkin lää-

kintöhallituksen ja erityisen 32 §:ssä tarkoitetun neuvottelukunnan valvonnassa. Kun lääkäri on osoittanut täyttävänsä asetuksella säädettävät pätevyysvaatimukset, lääkintöhallitus myöntää hänelle erikoislääkärin oikeuden. Ulkomailla mahdollisesti erikoislääkärin tutkinnon suorittaneen Suomen kansalaisen tulee osoittaa täyttävänsä hänelle erikseen määrättävät pätevyysvaatimukset (4 §). Lääkäri voisi vain väliaikaisesti asetuksella säädettävien perusteiden mukaan hoitaa erikoislääkärin kelpoisuutta edellyttäviä tehtäviä (5 §).

Lääkintöhallitus voi antaa lääketieteen opiskelijalle, joka on saavuttanut asetuksella tarkemmin säädettävän opintovaiheen, luvan väliaikaisesti hoitaa apulaislääkärin virkaa, tointa tai tehtävää ja erityisestä syystä muutakin lääkärin tehtävää kuin apulaislääkärin tehtävää. Lääketieteen opiskelija on vasta opintojensa loppuvaiheessa pätevä tällaisten tehtävien hoitamiseen, ja hänen toimimistaan lääkärin tehtävissä onkin pidettävä poikkeuksellisena (2 §:n 2 momentti).

Muun valtion kansalaista koskevat säännökset vastaavat pääosin nyt voimassa olevia. Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välillä on tehty erikseen 18. 6. 1965 sopimus lääkärien yhteispohjoismaisista työmarkkinoista (6 §).

Nykyinen lääkintöhallitukselle annettava suullinen lääkärinvakuutus on osoittautunut epätarkoituksenmukaiseksi ja tarpeettomaksi. Se aiheuttaa runsaasti myös käytännöllisiä vaikeuksia. Tästä syystä se esitetään korvattavaksi kirjallisella vakuutuksella, joka allekirjoitettuna olisi toimitettava lääkintöhallitukselle, samalla kun haetaan ensi kertaa oikeutta tai lupaa lääkärintoimen harjoittamiseen. Lääkärinvakuutuksen sanamuotoa on myös tarkistettu siten, että siinä lausutaan julki lääkärintoimen harjoittamisen kannalta keskeisiä periaatteita (7 §).

Lääkärintoimen harjoittajan velvollisuuksia koskevia säännöksiä on ehdotuksessa tarkistettu. Lääkärintoimen harjoittajan on itse huolehdittava asuinpaikkansa ilmoittamisesta aloittaessaan itsenäisesti harjoittaa lääkärinammattia paikkakunnalla kuten aikaisemminkin. Myös terveyslautakunnalle tulee tehdä edellä mainittu ilmoitus, koska lautakunta valvoo paikallista terveydenhuoltoa (9 §).

Apulaislääkärillä ei ole oikeutta määrätä muita kuin viran, toimen tai tehtävän hoitamisessa tarpeellisia lääkkeitä. Tällöin apulaislääkärin on merkittävä kirjoittamaansa lääkemääräykseen se virka, toimi tai tehtävä, jota hän hoitaa. Sama koskee myös 2 §:ssä tarkoitettua opiskelijaa (11 §).

Lääkärin lausuntojen ja todistusten vahvistamista, lääkintöhallituksen määräysten noudattamista sekä lääkintöhallitukselle tehtäviä ilmoituksia, selityksiä ja selvityksiä koskevat säännökset ovat ehdotuksessa vastaavanlaiset kuin nykyään voimassa olevassa laissa (12 ja 13 §).

Voimassa olevan lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 5 §:n mukaan lääkintöhallituksen tulee julistaa lääkäri toistaiseksi menettäneeksi lääkärintoimen harjoittamisoikeutensa, milloin lääkäri mielisairauden tai alkoholin, morfiinin tai muun sellaisen aineen väärinkäytön johdosta on käynyt niin kykenemättömäksi lääkärintointa harjoittamaan, että siitä aiheutuu vaaraa. Nämä syyt, joiden perusteella lääkärinoikeuksiin voidaan puuttua, ovat käytännössä osoittautuneet liian ahtaiksi. Tämä koskee esimerkiksi tapauksia, jolloin hermostollisissa sairauksissa käytetyt lääkkeet tai lääkärin ikä mahdollisesti myötätulleine sairauksineen tekevät lääkärin kykenemättömäksi harjoittamaan ammattiaan, tai tapauksia, jolloin lääkäri on menetellyt tavalla, jota on pidettävä lääkärintoimen harjoittamisen kannalta sopimattomana, tai tavalla, jolla on katsottava väärinkäytetyn potilaan riippuvuutta lääkäristä. Myös näissä tapauksissa olisi potilaiden turvallisuuden vuoksi tarpeellista, että lääkäri voitaisiin julistaa menettäneeksi lääkärintoimen harjoittamisoikeutensa tai rajoittaa sitä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että näin voitaisiin menetellä, mikäli lääkärintoimen harjoittaja on iän, sairauden tai muun syyn vuoksi käynyt kykenemättömäksi harjoittamaan (14 §) lääkärintointa tai lääkärintointa harjoittaessaan on menetellyt tavalla, jota on pidettävä lääkärintoimen harjoittamisen kannalta sopimattomana, tai tavalla, jolla on katsottava väärinkäytetyn potilaan riippuvuutta lääkäristä (19 §).

Korkean iän saavuttaneet lääkärintoimen harjoittajat ovat voineet rajoittamatta harjoittaa lääkärintointa ilman että heidän edellytyksiään lääkärintoimen harjoittamiseen on käytännössä voitu selvittää. Tätä ei voida pitää asianmukaisena potilaiden turvallisuuden kannalta. Tämän vuoksi esitetään, että 70 vuotta täyttäneen lääkärintoimen harjoittajan tulee toimittaa lääkintöhallitukselle asetuksella säädettävässä määräajassa selvitys edellytyksistään harjoittaa lääkä-

rintointa. Lääkintöhallitus voisi oikeuttaa hänet määräämänsä ehdoin edelleen harjoittamaan lääkärintointa, jolloin säännönmukaisesti voidaan määräajoin selvittää edellytykset lääkärintoimen edelleen harjoittamiseen. Mikäli lääkäri ei toimita edellä tarkoitettua selvitystä, lääkintöhallitus voisi julistaa hänet menettäneeksi oikeuden lääkärintoimen harjoittamiseen tai rajoittaa sitä (15 §).

Nykyisen lain 5 a §:n 2 momentin nojalla lääkintöhallituksella on valta, jos on perusteltua syytä otaksua, että lääkäri mielisairauden tai alkoholin taikka huumausaineen väärinkäytön johdosta on käynyt kykenemättömäksi lääkärintointa harjoittamaan, määrätä hänet lääkärintarkastuksen alaiseksi asian selville saamiseksi sekä kieltää häntä lääkärintointa harjoittamasta, kunnes kysymys hänen kykenemättömyydestään on lopullisesti ratkaistu. On syytä tarkistaa perusteita siten, että milloin on perusteltua aihetta otaksua, että lääkäri on käynyt kykenemättömäksi lääkärintointa harjoittamaan, lääkintöhallitus voi asian selville saamiseksi määrätä hänet lääkärintarkastukseen ja hankkia muun tarvittavan selvityksen. Tarvittaessa lääkintöhallituksella on oikeus saada virka-apua poliisiviranomaiselta selvityksen suorittamista varten (16 §).

On pidettävä asianmukaisena, että lääkintöhallitus voi tarpeen vaatiessa määrätä lääkärin osallistumaan myös tiettyyn täydennyskoulutukseen (17 §).

Voimassa olevan lain 4 §:ssä on säädetty, että jos lääkäri on rikoksesta, jonka hän on tehnyt lääkärintointa harjoittaessaan, lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu vapausrangaistukseen, on, milloin rikokseen liittyvistä asianhaaroista on havaittavissa, että lääkäri ei ole sen luottamuksen arvoinen, jota lääkärin tulee nauttia, tai että hän on osoittautunut kykenemättömäksi lääkärintointa harjoittamaan, lääkintöhallituksella valta julistaa hänet menettämään oikeuden lääkärintoimen harjoittamiseen määräajaksi tai, jos asianhaarat ovat erittäin raskauttavat, ainaiseksi. On asianmukaista kuitenkin laajentaa soveltamisala koskemaan myös muita rikoksia kuin lääkärintointa harjoitettaessa tehtyjä (18 §).

Voimassa olevan lain 9 §:n 2 momentin nojalla, milloin lääkintöhallitus havaitsee lääkäriltä puuttuvan edellytyksiä suorittaa joitakin lääkärintoimeen kuuluvia tehtäviä sen takia, että hänen koulutustaan niihin on pidettävä riittämättömänä, hänen toimintamahdollisuuksiaan rajoitettuina taikka hänen menettelyään virheellisenä, voi lääkintöhallitus antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita lääkärin toimintaa varten sekä joko rajoittaa hänen oikeuttaan suorittaa sellaisia tehtäviä tai kokonaan kieltää häntä niitä toimittamasta, kunnes rajoituksen tai kiellon aiheuttanut syy on lakannut. Vastaava säännös sisältyy ehdotuksen 20 §:n 1 momenttiin.

Lakiin sisältyy nykyisin mahdollisuus rajoittaa lääkärin oikeutta määrätä apteekista alkoholia tai huumausaineita tai kieltää häntä kokonaan niitä määräämästä. Näiden lisäksi on olemassa runsaasti rauhoittavia tai vaikutukseltaan niihin verrattavia aineita, joita ei kuitenkaan voida pitää huumausaineena. Jotta vältyttäisiin myös tällaisten aineiden määräämisoikeuden väärinkäytöksiltä, ehdotetaan asianomaista säännöstä täydennettäväksi siten, että alkoholin tai huumausaineen tai myös muun niihin verrattavan aineen määräämisoikeus voitaisiin rajoittaa tai kokonaan kieltää (20 §:n 2 momentti).

Lääkintöhallituksella tulee olosuhteiden niin edellyttäessä olla mahdollisuus kiireellisissä tapauksissa välittömästi rajoittaa lääkärintoimen harjoittamisoikeutta kunnes asia on lopullisesti selvitetty. Tätä koskeva säännös sisältyy 21 §:ään.

Nykyisessä laissa ei ole erikseen mainittu lääkintöhallituksen kurinpitovaltaa, josta on säädetty vain lääkintöhallituksesta annetun asetuksen (130/70) 51 §:ssä. Lääkärin toimen harjoittajiin kohdistuvaa kurinpitovaltaa koskeva säännös ehdotetaan nyt otettavaksi lakiin (22 §).

Rangaistukset lääkärintoimen luvattomasta harjoittamisesta on tarkistettu muun muassa sakkorangaistusuudistuksen johdosta (23—25 §).

Erikoislääkärien pätevyysvaatimukset määrittelee ja vahvistaa nykyisin valtioneuvoston asettama neuvottelukunta. Kun pätevyysvaatimukset on tarkoitus säätää asetuksella ja lääkärintoimen harjoittamisoikeuksien myöntäminen olisi lääkintöhallituksen tehtävä, on neuvottelukunnan tehtävä muutettava lausuntoja antavaksi ja laajennettava koskemaan myös niitä pätevyyskysymyksiä, jotka koskevat lääkärin oikeuksien myöntämistä. Edelleen neuvottelukunnan tarkoituksena on toimia korkeakoulujen, ammattiliittojen ja viranomaisten yhteistyöelimenä lääkäreiden pätevyysvaatimuksia ja niihin liittyvää koulutusta käsiteltäessä. Neu-

vottelukunnassa tulee olla terveydenhuolto- ja opetusviranomaisia, lääketieteellisiä tiedekuntia ja Kuopion korkeakoulua, opiskelijoita, lääkärien ammattijärjestöä ja kunnallisia keskusjärjestöjä edustavia jäseniä (26 §).

Voimassa olevan lain 15 §:ään sisältyvä luettelo terveydenhuoltoalan ammattihenkilöstöstä ei ole nykyisellään tyhjentävä. Jotta vältettäisiin pykälässä mainitsemattoman terveydenhuoltoalan ammattihenkilön koulutuksesta ja toiminnasta annettujen ohjeiden ja määräysten puitteissa suorittaman hoitotoimenpiteen katsominen lääkärintoimen luvattomaksi harjoittamiseksi, ehdotetaan säännöstä tarkistettavaksi nykyoloja vastaavaksi (28 §).

Lääkäreiltä ja erikoislääkäreiltä vaadittavista pätevyysvaatimuksista on tarkoitus säätää tarkemmin asetuksella. Lakiin esitetään myös otettavaksi säännös siitä, että mikäli lääkintöhallitus määrää erityisen kuulustelun suoritettavaksi asianomaisen pätevyyden toteamiseksi, voidaan tästä periä enintään asetuksella säädettävien perusteiden mukainen maksu (30 §).

Lääkintöhallituksen alaisten lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen toimintaedellytyksiä on viime aikoina lisätty. Niihin on muun muassa perustettu uusia oikeuslääkärin virkoja. Voidaan katsoa, että jo nykyisin lääninhallitusten mahdollisuudet eräiden lääkärintoimen harjoittajiin kohdistuvien valvontatehtävien hoitamiseen samoin kuin hoitohenkilökunnan virheellistä menettelyä koskevien kanteluiden käsittelemiseen ovat tyydyttävät. Jotta olisi mahdollista hajauttaa tarvittaessa lääkärintoimen harjoittamista koskevassa laissa lääkintöhallitukselle kuuluvia tehtäviä myös lääninhallituksille, esitykseen sisältyy säännös siitä, että lääkintöhallituksen ratkaistavia asioita voidaan asetuksella siirtää lääninhallituksen ratkaistavaksi (31 §). Vastaava säännös sisältyy lakiin terveyden- ja sairaanhoidon piirihallinnosta (839/70).

Opintouudistukseen liittyvän siirtymävaiheen johdosta on lain voimaantulosäännöksessä edellytetty, että niihin lääketieteen opiskelijoihin, jotka ovat aloittaneet lääketieteen opiskelun korkeakoulussa ennen syyslukukautta 1973, voidaan soveltaa nyt voimassa olevia laillistamista koskevia säännöksiä vuoden 1980 loppuun. Tämä ei kuitenkaan koskisi Kuopion korkeakoulussa tai Tampereen yliopistossa ennen syksyä 1973 opintonsa aloittaneita, koska opetus niissä on jo alkanut aikaisemmasta poikkeavalla opinto-ohjelmalla (32 §:n 2 momentti).

Kaikki ne lääkärit, jotka on laillistettu tai jotka ovat saaneet vastaavan luvan voimassa olevan lainsäädännön mukaan ennen lain voimaantulopäivää, olisivat edelleen oikeutettuja jatkamaan lääkärin ammatin harjoittamista. Kuten edellä 4 §:n perusteluissa on todettu, ei yliopistoilla toistaiseksi ole mahdollisuutta järjestää lääkäreiden jatkokoulutusta lääkäreiden jatko- ja täydennyskoulutustoimikunnan ehdottamalla tavalla. Lakiehdotuksen 3 §:n säännökset on kuitenkin jo laadittu sanotun toimikunnan mietinnön pohjalle. Jotta myös siirtymävaiheessa turvattaisiin erikoislääkärin oikeuksien myöntäminen, ehdotetaan tätä koskevan poikkeussäännöksen sisällyttäminen lakiin. Siirtymäkautta voitaisiin asetuksella jatkaa aina kymmeneen vuoteen saakka, minkä ajan kuluessa järjestelmällinen jatkokoulutus ilmeisestikin saadaan aikaan. Siirtymäkautena erikoislääkärin tutkinnon edellytyksenä olevat kuulustelut järjestäisi erityinen neuvottelukunta, jossa olisi edustajia lääkintöhallituksesta ja lääketieteellisistä tiedekunnista ja Kuopion korkeakoulusta (32 §:n 4 momentti).

Ne laillistetut lääkärit, jotka tämän lain voimaantullessa ovat täyttäneet 70 vuotta, ovat lakiehdotuksen mukaan velvollisia vuoden kuluessa lain voimaantulosta jättämään lääkintöhallitukselle selvityksen edellytyksistään harjoittaa lääkärintointa (32 §:n 5 momentti).

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

lääkärintoimen harjoittamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Oikeus harjoittaa lääkärintointa.

1 §.

Oikeudesta harjoittaa lääkärintointa säädetään tässä laissa.

2 §.

Henkilön suoritettua kotimaan korkeakoulussa lääketieteellisen perustutkinnon tai lääkintöhallituksen hyväksymässä ulkomaan korkeakoulussa vastaavan tutkinnon ja osoitettua täyttävänsä asetuksella säädettävät mahdolliset

muut pätevyysvaatimukset lääkintöhallitus hakemuksesta myöntää hänelle oikeuden harjoittaa lääkärintointa terveyskeskuksen, kunnallisen sairaanhoitolaitoksen, muun kunnan tai kuntainliiton tahi valtion sairaanhoitolaitoksen taikka lääkintöhallituksen hyväksymän muun vastaavan laitoksen apulaislääkärin virassa, toimessa tai tehtävässä.

Lääkintöhallitus voi antaa lääketieteen opiskelijalle, joka on saavuttanut asetuksella säädettävän opintovaiheen, luvan väliaikaisesti toimia 2 §:n 1 momentissa tarkoitetussa apulaislääkärin virassa, toimessa tai tehtävässä ja erityisestä syystä muussakin lääkärin tehtävässä kuin apulaislääkärinä.

3 §.

Henkilön toimittua lääketieteellisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa laitoksissa asetuksella säädettävän ajan ja osoitettua täyttävänsä asetuksella säädettävät mahdolliset muut pätevyysvaatimukset, lääkintöhallitus myöntää hakemuksesta hänelle oikeuden harjoittaa itsenäisesti lääkärin ammattia laillistettuna lääkärinä.

Tällaisella lääkärillä on oikeus toimia lääkärinä julkisessa virassa, toimessa tai tehtävässä tai yksityisessä tehtävässä.

4 §.

Lääkärin suoritettua kotimaan korkeakoulussa erikoislääkärin tutkinnon tai lääkintöhallituksen hyväksymässä ulkomaan korkeakoulussa vastaavan tutkinnon ja osoitettua täyttävänsä asetuksella säädettävät mahdolliset muut pätevyysvaatimukset lääkintöhallitus myöntää hakemuksesta hänelle erikoislääkärin oikeuden. Tällaisella lääkärillä on oikeus ilmoittaa olevansa erikoislääkäri.

5 §.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu lääkärintoimen harjoittaja voi asetuksella säädettävien perusteiden mukaan lääkintöhallituksen luvalla väliaikaisesti hoitaa muutakin kuin 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua lääkärin kelpoisuutta edellyttävää virkaa, tointa tai tehtävää.

6 §.

Mitä 2—5 §:ssä on säädetty, koskee vain Suomen kansalaista. Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisista on säädetty erikseen.

Muun valtion kansalaiselle, joka on suorittanut 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun tutkinnon ja jolla on tehtävän edellyttämä, asetuksella säädettävä pätevyys sekä riittävä kielitaito, lääkintöhallitus voi erityisestä syystä hakemuksesta myöntää luvan määrääminsä ehdoin 2—5 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin.

Lääkintöhallitus voi peruuttaa 2 momentissa tarkoitetun luvan, jos siihen harkitaan olevan syytä.

7 §.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun lääkärintoimen harjoittajan on ennen 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun oikeuden tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitetun luvan myöntämistä annettava lääkintöhallitukselle kirjallisesti ja omalla nimikirjoituksellaan varustettuna seuraava lääkärinvakuutus, jollei hän ole antanut lääkärinvakuutusta jo aikaisemmin:

Vakuutan kunnian ja omantuntoni kautta pyrkiväni lääkärintoimessani palvelemaan kanssaihmisiäni ihmisyyttä kunnioittaen päämääränäni terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien ehkäiseminen sekä sairaiden parantaminen ja heidän kärsimystensä lievittäminen. Työssäni sovellan yleisesti hyväksyttyjä lääketieteellisiä ja kokemusperäisiä menettelytapoja koulutukseni mukaisesti, jota pyrin jatkuvasti täydentämään. Hoitotoimissani otan tasapuolisesti huomioon niistä hoidettavalle koituvan hyödyn ja niiden mahdolliset haitat. Pyrin täyttämään lääkärinvelvollisuuteni jokaista kohtaan katsomatta rotuun, uskontoon, poliittisiin mielipiteisiin tai yhteiskunnalliseen asemaan enkä uhkauksestakaan käytä lääkärintaitoani ihmisoikeuksien vastaisesti.

8 §.

Edellä 2, 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu oikeus voidaan evätä vain sellaisella perusteella, jolla lääkintöhallitus tämän lain nojalla voisi julistaa hakijan menettäneeksi oikeuden lääkärintoimen harjoittamiseen.

2 luku.

Lääkärintoimen harjoittajan oikeudet ja velvollisuudet.

9 §.

Lääkärintoimen harjoittajan tulee:

1) alkaessaan harjoittaa itsenäisesti lääkärin ammattia viipymättä ilmoittaa toimi- ja asuinpaikkansa lääkintöhallitukselle ja terveyslautakunnalle;

2) viipymättä ilmoittaa terveyskeskukselle hoitoonsa tullut sellainen tartuntatautitapaus, joka yleisestä terveydenhoidosta annettujen säännösten mukaan on viranomaisten erityisen valvonnan alainen, sekä ryhtyä sopiviin toimiin taudin leviämisen estämiseksi siksi kunnes terveydenhuoltoviranomaiset ennättävät ryhtyä asiasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

3) kun henkilö, jota lääkäri hänen viimeisen sairautensa aikana on hoitanut, on kuollut, antaa maksutta kuolintodistus hautaamista varten, jollei kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/73) perusteella annetuista säännöksistä tai määräyksistä muuta johdu;

4) katsomatta siihen, voiko avun tarpeessa oleva suorittaa korvausta annetusta avusta, antaa lääkärinapua sille, joka vaikean vamman tai taudintapauksen vuoksi on kiireellisen sairaanhoidon tarpeessa; sekä

5) antaa lääkintöhallituksen määräysten mukaan ilmoituksia ja tilastollisia tietoja hoitamistaan sairaustapauksista.

10 §.

Lääkärintoimen harjoittajan salassapitovelvollisuudesta on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

11 §.

Jokaisella, jolla on oikeus harjoittaa lääkärintointa, on, jollei asetuksella toisin säädetä, oikeus lääkintöhallituksen ohjeiden mukaan määrätä apteekista lääkkeitä lääkinnällistä tai lääketieteellistä tarkoitusta varten noudattaen, mitä siitä on erikseen säädetty tai määrätty.

Edellä 2 §:ssä tarkoitettu henkilö saa kuitenkin määrätä vain viran, toimen tai tehtävän hoitamisessa tarpeellisia lääkkeitä ja on velvollinen merkitsemään kirjoittamaansa lääkemääräykseen sen viran, toimen tai tehtävän, jota hän hoitaa.

12 §.

Antaessaan lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja sekä muita todistuksia, jotka on tarkoitettu esitettäväksi tuomioistuimelle tai muulle julkiselle viranomaiselle, lääkärintoimen harjoittajan on vahvistettava ne sanoilla "minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan".

Siten vahvistettu todistus tai lausunto on pätevä ilman valallista vahvistusta, jollei tuomioistuin tai viranomainen erityisistä syistä määrää, että se on suullisella valalla tai vakuutuksella vahvistettava.

13 §.

Jokainen lääkärintoimen harjoittaja on toimessaan lääkintöhallituksen alainen ja velvollinen noudattamaan, mitä lääkintöhallitus säännösten tai määräysten nojalla määrää, sekä antamaan lääkintöhallitukselle sen pyytämät ilmoitukset, selitykset ja selvitykset.

3 luku.

Lääkärintoimen harjoittamisoikeuden menettäminen ja sen rajoittaminen.

14 §.

Jos lääkärintoimen harjoittaja on iän, sairauden tai muun syyn vuoksi toiminnallaan osoittanut käyneensä osittain tai kokonaan kykenemättömäksi harjoittamaan lääkärintointa, lääkintöhallitus voi julistaa hänet toistaiseksi menettäneeksi oikeuden lääkärintoimen harjoittamiseen tai rajoittaa sitä.

15 §.

Täytettyään 70 vuotta ja sen jälkeen lääkintöhallituksen määräämin väliajoin lääkärintoimen harjoittajan on asetuksella säädettävässä määräajassa esitettävä lääkintöhallitukselle selvitys edellytyksistään harjoittaa lääkärintointa. Lääkintöhallitus voi määrääminsä ehdoin oikeuttaa hänet edelleen harjoittamaan lääkärintointa. Jos hän ei toimita edellä tarkoitettua selvitystä, lääkintöhallitus voi julistaa hänet menettäneeksi oikeuden lääkärintoimen harjoittamiseen tai rajoittaa sitä.

16 §.

Jos on perusteltua aihetta otaksua, että lääkärintoimen harjoittaja on käynyt kykenemättömäksi harjoittamaan lääkärintointa, lääkintöhallitus voi asian selville saamiseksi määrätä hänet lääkärintarkastukseen ja hankkia muun tarvittavan selvityksen sekä kieltää häntä lääkärintointa harjoittamasta, kunnes kysymys hänen kykenemättömyydestään on lopullisesti ratkaistu. Lääkärintarkastuksessa voidaan tarpeen vaatiessa ottaa verinäyte ja suorittaa muu tutkimus, joka voi tapahtua ilman sanottavaa haittaa. Jollei hän alistu lääkärintarkastukseen tai muuhun tarvittavaan selvitykseen, poliisiviranomaisen on annettava tarvittavaa virka-apua.

17 §.

Lääkintöhallituksen pitäessä sitä erityisestä

syystä tarpeellisena lääkärintoimen harjoittaja on velvollinen lääkintöhallituksen määräyksestä osallistumaan täydennyskoulutukseen uhalla, että lääkintöhallitus voi muutoin kieltää häntä harjoittamasta lääkärintointa tai rajoittaa hänen oikeuttaan lääkärintoimen harjoittamiseen, kunnes hän on esittänyt osallistuneensa lääkintöhallituksen määräämään koulutukseen.

18 §.

Jos lääkärintoimen harjoittaja on lainvoiman saaneella tuomiolla tuomittu vapausrangaistukseen rikoksesta, jonka hän on tehnyt lääkärintointa harjoittaessaan tai muusta rikoksesta vähintään vuoden vapausrangaistukseen, lääkintöhallitus voi, milloin rikokseen liittyvistä asianhaaroista on havaittavissa, että lääkärintoimen harjoittaja ei ole sen luottamuksen arvoinen, jota hänen tulee nauttia, julistaa hänet menettäneeksi oikeuden lääkärintoimen harjoittamiseen määräajaksi tai, jos asianhaarat ovat erittäin raskauttavat, ainaiseksi.

Jos valtion tai kunnan virassa oleva lääkärintoimen harjoittaja on rikoksen johdosta tuomittu erotettavaksi virantoimituksesta tai viraltapantavaksi, noudatetaan vastaavasti, mitä 1 momentissa on säädetty. Virantoimituksesta erotettu lääkärintoimen harjoittaja voidaan kuitenkin julistaa menettäneeksi oikeuden lääkärintoimen harjoittamiseen vain siksi ajaksi, minkä hän on virantoimituksesta erotettuna.

Tuomioistuimen tulee viipymättä lähettää jäljennös edellä tarkoitettua asiaa koskevasta pöytäkirjasta ja tuomiosta lääkintöhallitukselle.

Lääkintöhallitus voi jo ennen kuin 1 tai 2 momentissa tarkoitettu tuomioistuimen päätös, jolla lääkärintoimen harjoittaja on tuomittu vapausrangaistukseen tai viralta pantavaksi taikka virantoimituksesta erotettavaksi, on saanut lainvoiman, kieltää häntä harjoittamasta lääkärintointa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

19 §.

Jos lääkärintoimen harjoittaja lääkärintointa harjoittaessaan on menetellyt tavalla, jota on pidettävä lääkärintoimen harjoittamisen kannalta sopimattomana, tai tavalla, jolla on katsottava väärinkäytetyn potilaan riippuvuutta hänestä, lääkintöhallitus voi julistaa hänet toistaiseksi menettäneeksi oikeuden lääkärintoimen harjoittamiseen tai rajoittaa sitä.

20 §.

Jos lääkintöhallitus havaitsee lääkärintoimen harjoittajan menetelleen virheellisesti lääkärintoimeen kuuluvia tehtäviä suorittaessaan tai suorittaneen taikka aikovan suorittaa sellaisia lääkärintoimeen kuuluvia tehtäviä, joihin hänen koulutustaan tahi kokemustaan on pidettävä riittämättömänä tai hänen toimintamahdollisuuksiaan rajoitettuina, lääkintöhallitus voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita lääkärintoimen harjoittamista varten sekä rajoittaa hänen oikeuttaan suorittaa sellaisia tehtäviä tai kokonaan kieltää häntä suorittamasta niitä, kunnes rajoituksen tai kiellon aiheuttanut syy on lakannut.

Jos lääkintöhallitus toteaa, että lääkärintoimen harjoittaja väärinkäyttää oikeuttaan määrätä apteekista alkoholia tai huumausainetta taikka muuta niihin verrattavaa ainetta, lääkintöhallitus voi toistaiseksi rajoittaa hänen oikeuttaan sanotunlaisten aineiden määräämiseen tahi kokonaan kieltää häntä määräämästä niitä.

21 §.

Käsitellessään 14—20 §:ssä tarkoitettuja asioita lääkintöhallitus voi tarvittaessa väliaikaisesti kieltää asianomaista harjoittamasta lääkärintointa tai rajoittaa hänen oikeuttaan lääkärintoimen harjoittamiseen.

Ennen 14—20 §:ssä tarkoitetun asian lopullista ratkaisemista lääkintöhallituksen on varattava asianomaiselle lääkäritoimen harjoittajalle tilaisuus antaa selitys asiassa. Lääkintöhallitus voi ennen asian ratkaisemista kuulla asiantuntijoita.

4 luku.

Kurinpito- ja rangaistussäännökset.

22 §.

Jos lääkärintoimen harjoittaja tointaan harjoittaessaan on menetellyt vastoin lakia taikka lain nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, syyllistynyt tehtävässään muutoin virheellisyyteen taikka laiminlyöntiin tai käyttäytynyt sopimattomasti eikä virheellisyys tai laiminlyönti ole sen laatuista, että häntä olisi syytettävä tuomioistuimessa, lääkintöhallitus voi rangaista häntä kurinpitotoimin suullisella tai kirjallisella varoituksella taikka sakolla.

23 §.

Joka välitöntä tai välillistä korvausta vastaan harjoittaa lääkärintointa olematta siihen

oikeutettu tai harjoittaa lääkärintointa laajemmassa mitassa kuin hänen oikeutensa tai lupansa edellyttää, on tuomittava *lääkärintoimen luvattomasta harjoittamisesta* sakkoon.

Joka 1 momentissa tarkoitetun toiminnan yhteydessä antaa sellaista hoitoa, että se voi tuottaa vaaraa hoidettavan hengelle tai terveydelle, on tuomittava *hoidettavaa vaarantavasta lääkärintoimen luvattomasta harjoittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

24 §.

Joka ottaa 23 §:n 1 momentissa tarkoitetun toiminnan ammatikseen, on tuomittava *ammattimaisesta lääkärintoimen luvattomasta harjoittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu toiminta lisäksi on sellaista kuin 23 §:n 2 momentissa tarkoitetaan, on siitä tuomittava *hoidettavaa vaarantavasta ammattimaisesta lääkärintoimen luvattomasta harjoittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

25 §.

Joka muulla kuin 23 ja 24 §:ssä mainitulla tavalla rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava *lääkärintoimen harjoittamisesta annettujen säännösten tai määräysten rikkomisesta* sakkoon, jollei muussa laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

5 luku.

Erityiset säännökset.

26 §.

Valtioneuvosto asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita lääkärintoimen harjoittajien pätevyysvaatimuksia sekä 3 §:ssä tarkoitetun palvelun järjestämistä koskevissa asioissa.

Neuvottelukunnassa tulee olla terveydenhuolto- ja opetusviranomaisia, lääketieteellisiä tiedekuntia ja Kuopion korkeakoulua, opiskelijoita, lääkärien ammattijärjestöä ja kunnallisia keskusjärjestöjä edustavia jäseniä.

27 §.

Saavutetusta ja menetetyksi julistetusta tai rajoitetusta lääkärintoimen harjoittamisoikeudesta lääkintöhallituksen on viipymättä kuulutettava virallisessa lehdessä.

Lääkintöhallituksen on vuosittain toimitettava terveyskeskuksiin ja apteekkeihin luettelo lääkärintoimen harjoittajista.

28 §.

Hammaslääkärin, eläinlääkärin, psykologin, proviisorin, farmaseutin, hammasteknikon, erikoishammasteknikon, optikon, sairaanhoitotoimen harjoittajan ja koulutetun hierojan tai muun näihin verrattavan terveydenhuoltoalan henkilön koulutuksensa nojalla suorittamat tehtävät eivät ole tässä laissa tarkoitettua lääkärintoimen harjoittamista.

29 §.

Muutoksenhausta lääkintöhallituksen tämän lain nojalla antamiin päätöksiin on voimassa, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään. Edellä 14—20 §:ssä tarkoitettu päätös on valituksesta huolimatta heti täytäntöönpantava.

30 §.

Jos lääkintöhallitus määrää suoritettavaksi lääkärin ammattitaidon tai muun pätevyyden toteamiseksi kuulustelun, voidaan asetuksella säätää kuulusteltavan suoritettavaksi valtiolle aiheutuvien kustannusten ja kuulustelijoiden palkkioiden korvauksena enintään eräiden viranomaisten toimituskirjoista ja virkatoimista suoritettavien maksujen perusteista annetussa laissa (806/42) säädettyjen yleisten perusteiden mukaan vahvistettava maksu.

31 §.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

Lääkintöhallituksen ratkaistavaksi tämän lain mukaan kuuluvia asioita voidaan asetuksella siirtää lääninhallituksen ratkaistavaksi.

32 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sillä kumotaan lääkärintoimen harjoittamisesta 23 päivänä tammikuuta 1925 annettu laki (20/25) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Jollei asetuksella toisin säädetä, sovelletaan kuitenkin niihin lääketieteen opiskelijoihin, jotka ovat aloittaneet lääketieteen opiskelun ennen syyslukukautta 1973 muualla kuin Kuopion korkeakoulussa tai Tampereen yliopistos-

sa vuoden 1980 loppuun 1 momentissa tarkoitetun lain 1 ja 2 §:n säännöksiä.

Ennen tätä lakia voimassa olleiden säännösten mukaisesti laillistettu lääkäri katsotaan tämän lain 3 §:ssä tarkoitetuksi lääkäriksi ja ennen tämän lain voimaantuloa lääketieteen jonkin erikoisalan erikoislääkärin oikeuden saanut lääkäri tämän lain 4 §:ssä tarkoitetuksi erikoislääkäriksi.

Siitä poiketen, mitä 4 §:n 1 momentissa on säädetty, asetuksella voidaan kuitenkin säätää, ettei erikoislääkärin oikeuden saamisen edellytyksenä enintään kymmenen vuoden kuluessa lain voimaantulosta ole korkeakoulussa suoritettavan erikoislääkärin tutkinnon suorittaminen.

Mainittuna aikana valtioneuvosto asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan neuvottelukunnan, jossa tulee olla jäseninä viisi lääkintöhallituksen edustajaa ja yksi edustaja kustakin lääketieteellisestä tiedekunnasta ja Kuopion korkeakoulusta. Lääkintöhallitus määrää edustajistaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Neuvottelukunta tekee ehdotuksia ja antaa lausuntoja tässä momentissa tarkoitetuista erikoislääkärin pätevyysvaatimuksia koskevista asioista ja vahvistaa kuulusteluvaatimukset sekä järjestää tarpeelliset kuulustelut. Lääkintöhallitus myöntää hakemuksesta lääkärille, joka on suorittanut edellä tarkoitetut kuulustelut ja osoittanut täyttävänsä asetuksella säädettävät muut pätevyysvaatimukset, erikoislääkärin oikeuden noudattaen soveltuvin osin mitä 4 §:ssä on erikoislääkärin oikeudesta säädetty.

Lääkärintoimen harjoittajan, joka lain voimaan tullessa on täyttänyt 70 vuotta, on vuoden kuluessa lain voimaantulosta toimitettava lääkintöhallitukselle 15 §:ssä tarkoitettu selvitys.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle hyväksymisen antamiseksi Suomen liittymiseen Koillis-Atlantin kalastusyleissopimukseen.

Sopimuksen pääasiallinen sisältö.

Koillis-Atlantin kalastusyleissopimus on tehty Lontoossa 24 päivänä tammikuuta 1959. Sen tarkoituksena on turvata Koillis-Atlantin ja sen naapurivesien kalakannan säilyminen sekä kalastuksen järkevä hyväksikäyttö. Yleissopimusta sovelletaan alueeseen, joka käsittää Atlantin valtameren ja Pohjoisen Jäämeren 36. pohjoisen leveysasteen pohjoispuolella sekä 42. läntisen ja 51. itäisen pituusasteen välillä olevat osat lukuunottamatta Itämerta ja Belttejä sekä Välimerta.

Yleissopimuksella on perustettu Koillis-Atlantin kalastuskomissio, joka voi tehdä sopimusvaltioille suosituksia toimenpiteiksi yleissopimuksen päämäärien ja tarkoitusten saavuttamiseksi. Nämä suositukset sitovat sopimusvaltioita, jolleivät ne esitä niiden johdosta vastalausettaan määräajassa.

Pääpiirteiltään Koillis-Atlantin kalastusyleissopimus on muiden kalastusyleissopimusten kaltainen, ja se muistuttaa läheisesti Itämeren ja Belttien kalastusta ja elollisten luonnonvarojen säilyttämistä koskevaa yleissopimusta, jonka mallina se on osittain ollut.

Yleissopimukseen voi liittyä milloin tahansa ja liittyminen tulee voimaan Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitukselle tehtävän liittymisilmoituksen vastaanottopäivänä. Yleissopimuksen osapuolia ovat kaikki muut Koillis-Atlantin alueella kalastavat Euroopan valtiot paitsi Suomi (Islanti, Norja, Tanska, Ruotsi, Neuvostoliitto, Puola, Saksan Demokraattinen Tasavalta, Saksan Liittotasavalta, Belgia, Hollanti, Ranska, Yhdistynyt Kuningaskunta, Irlanti, Espanja ja Portugal).

Maa- ja metsätalousministeriö on antanut yleissopimuksesta lausuntonsa.

Yleisperustelut.

Koillis-Atlantin kalakantojen väheneminen ja rantavaltioiden Yhdistyneiden Kansakuntien (YK:n) III merioikeuskonferenssissa esittämät vaatimukset saada entistä laajemmin hyödyntää meren elollisia luonnonvaroja ovat tehneet tarpeelliseksi Suomen liittymisen tähän kalastusyleissopimukseen, jotta se voisi paremmin valvoa etujaan tällä alueella.

Suomalaiset ovat harjoittaneet perinteellisesti sillinpyyntiä Koillis-Atlantilla. Suomalainen kalastuslaivasto oli tällä alueella 1930-luvulla eräs suurimpia, minkä ansiosta kalan ulkomaankauppamme oli vientivoittoinen. Sotavuosina kalastus oli keskeytyksissä jatkuen jälleen 1940-luvun lopulla. Tällöin muut kalastusvaltiot ryhtyivät uudistamaan aluskantaansa. Sitä seuranneen pyynnin tehostumisen johdosta niiden saalismäärät kasvoivat. Suomen Kalastus Oy, joka oli suurin suomalainen alan yritys, ei suoriutunut aluskannan uusimiseksi tarvittavista investoinneista ja lopetti toimintansa 1950-luvun alkupuolella.

Rymättylän Säilyke Oy aloitti sillin pyynnin 1949 ja on siitä lähtien yhtäjaksoisesti jatkanut kalastusta. Vaikka suomalaisten osuus on tällä hetkellä Atlantin kalastuksesta melko vähäinen verrattuna muiden kalastukseen, muodostaa yhtiön saalis keskimäärin noin 30 % suomalaisten sillin kulutuksesta. Vuosittain ovat saaliit vaihdelleet ollen parhaimmillaan noin 2 000 tonnia ja huonoimmillaan noin 250 tonnia vuodessa. Yhtiön nykyisellä pyyntikapasiteetilla on mahdollista nostaa tuotantoa mainitusta parhaasta saaliista yli kaksinkertaiseksi, jos alueen sillikannat vahvistuvat riittävästi.

Merialue, jolla yhtiö on harjoittanut pyyntiä käsittää käytännöllisesti katsoen koko Norjanmeren eli alueen, joka rajoittuu Islantiin, Jan Mayeniin, Huippuvuoriin, Karhusaareen ja Norjan rannikkoon. Etelämmässä kalastusalue käsittää Pohjanmeren pohjoisosat, Brittein Saarten pohjoisen ja lännen puoliset lähivedet sekä idässä Skagerakin. Yhtiö harjoittaa siten kalastusta suurimmassa osassa Koillis-Atlantin aluetta, joskin pyyntialue tarkemmin määräytyy kunakin vuonna silliparvien esiintymisten mukaan.

Vuoteen 1966 saakka yhtiön alukset kalastivat pääasiallisesti Islannin pohjois- ja itäpuolella aina 12 meripeninkulman päässä rannikosta, joka etäisyys tällöin oli kalastusrajana. Kalastus päättyi sillin häviämisen vuoksi näiltä vesialueilta ja jatkui etelämpänä. Koillis-Atlantin kalastuskomission suositusten mukaisesti sillinpyynti onkin toistaiseksi kielletty Islannin läheisillä merialueilla. Viime vuosina on yhtiön kalastus keskittynyt Skotlannin ja Shetlannin länsipuolelle.

Koillis-Atlantin suurimman sillikannan niin sanotun atlanto-skandisen sillikannan häviäminen lähes sukupuuttoon johtui sen liiallisesta pyynnistä. Koillis-Atlantin kalastuskomission suosituksella se on nykyisin lähes kokonaan rauhoitettu ja alueen muut sillisaaliit ovat kiintiöidyt. Kiintiöt on jaettu sopimusvaltioiden kesken lähinnä niiden perinteellisen kalastuksen suhteessa. Tällä toimenpiteellä pyritään turvaamaan ja vahvistamaan alueen sillikantoja.

Suomalaiset kalastavat nykyisin komission antamien suositusten ja kiintiöiden heitä sitomatta, joskin he noudattavat rauhoitusaikoja, -alueita ja pyydyksiä koskevia määräyksiä. Tilanne on kuitenkin epänormaali ja vastaisuudessa saattaa suomalaisten kalastus vaikeutua tai jopa estyä, jos kalastusta koskevia säännöksiä tullaan tiukentamaan. Kalastusyleissopimukseen liittyneenä ja komission jäsenenä Suomi voisi valvoa etujaan ja turvata kalastuksen jatkuvuuden.

Toinen seikka, joka merkittävästi korostaa Suomen liittymistarvetta kalastusyleissopimukseen, on kehitys YK:n III merioikeuskonferenssissa, jossa rantavaltiot ovat vaatineet itselleen entistä laajempia oikeuksia meren elollisiin luonnonvaroihin. On varsin todennäköistä, että rantavaltiot saavat kansainvälisesti yleisesti hyväksytyn oikeuden perustaa rannikoittensa edustalle niin sanotun taloudellisen hyötyvyöhykkeen, joka voi ulottua aina 200 meripeninkulmaan asti. Tällä vyöhykkeellä kalastus kuuluu rantavaltion määräysvallan alaisuuteen. Kalakantojen suojaamisen ja niiden järkiperäisen hyväksikäytön kannalta tulee alueellisten järjestöjen, kuten Koillis-Atlantin kalastuskomission, merkitys entisestään kasvamaan, koska tällaisille toimielimille tultaneen antamaan kalakantojen suojelemiseksi suurempi toimivalta.

Kun taloudellisia vyöhykkeitä tai, kuten eräiden valtioiden (Islanti, Norja) taholta on ilmoitettu, yksipuolisia laajoja kalastusvyöhykkeitä perustetaan Koillis-Atlantin alueelle, supistuvat kalastukselle vapaat kansainväliset merialueet lähes olemattomiin. Niin sanottujen maantieteellisesti epäedullisessa asemassa olevien valtioiden, kuten Suomen, kalastusmahdollisuudet loppuvat, jollei merioikeuskonferenssissa voida turvata sanottujen maiden kalastusoikeutta tai jolleivät nämä valtiot pysty aikaansaamaan rantavaltioiden kanssa kahdenkeskisiä sopimuksia kalastamisesta niiden taloudellisella vyöhykkeellä. Viimeksi mainittu vaihtoehto on ratkaiseva, jos rantavaltiot julistavat yksipuolisesti laajoja kalastusvyöhykkeitä tai merioikeuskonferenssin tuloksena ei voida taata kalastusoikeuksia maantieteellisesti epäedullisessa asemassa oleville valtioille. Kalastusoikeuksia koskevien kahdenkeskisten neuvottelujen kannalta on tärkeää, että neuvotteluihin osallistuva valtio on vakiinnuttanut kalastusintressinsä alueella, mihin on katsottava kuuluvaksi myös tämän valtion jäsenyys alueellisessa kalastusjärjestössä. On ilmeistä, että jäsenyys Koillis-Atlantin kalastuskomissiossa vaikuttaisi ratkaisevasti suomalaisen valtamerikalastuksen jatkumiseen. Myös sillinpyyntiä harjoittava yritys, Rymättylän Säilyke Oy, pitää Suomen jäsenyyttä välttämättömänä Koillis-Atlantin kalastuskomissiossa.

Suomen liittyminen Koillis-Atlantin kalastusyleissopimukseen on tärkeä sillin kalastuksemme jatkuvuudelle. Sopimusvaltiona Suomi tulisi myöskin saamaan nimiinsä vuosittaisen saaliskiintiön, jonka suuruus määräytyy lähinnä perinteellisen kalastuksemme laajuuden ja alueen sillikantojen tilan perusteella. Neuvottelut Suomen kiintiön suuruudesta on kuitenkin mahdollista aloittaa vasta sen jälkeen, kun Suomi on ilmoittanut aikovansa liittyä yleissopimukseen. Hallituksen tarkoituksena on, että liittyminen saatettaisiin voimaan vain, jos kalastuskiintiöitä koskevissa neuvotteluissa saavutetaan Suomea tyydyttävä tulos. Komission jäsenenä Suomi voisi vaikuttaa suositusten sisältöön ja muihin kalastuksemme etuja koskeviin päätöksiin.

Yksityiskohtaiset perustelut.

Yleissopimuksen 3 artiklan mukaan on perustettu Koillis-Atlantin kalastuskomissio yleissopimuksen päämäärien toteuttamiseksi. Jokainen sopimusvaltio voi nimittää komissioon enintään kaksi edustajaa sekä asiantuntijoita ja neuvonantajia. Komissio on perustanut 5 artiklassa tarkoitettuja alueellisia vyöhykekomiteoita, joiden tehtävänä on toteuttaa ja edistää

yleissopimuksen päämäärien saavuttamista vyöhykkeellä, joihin yleissopimusalue on jaettu. Komissio määrää vyöhykekomitean kokoonpanon ja tehtävät.

Komission tehtäviin kuuluu 6 artiklan mukaan tarkkailla jatkuvasti yleissopimusalueen kalastustilannetta ja antaa 7 artiklan mukaisia suosituksia kalakantojen säilyttämiseksi ja kalastuksen järkiperäiseksi hyväksikäyttämiseksi. Tällaiset suositukset ovat yleensä kalastusteknillisiä ja ne voivat koskea muun muassa verkkojen silmänsuuruuden määrittelyä, kalojen alimpia mittoja, rauhoitusaikoja ja -alueita tai kalastustoimintaan kohdistuvia rajoituksia, kuten saaliskiintiöitä ja kalastustoiminnan säätelemistä. Suositus on 8 artiklan mukaan sopimusvaltioita sitova, jollei tietyn määräajan kuluessa jokin sopimusvaltio esitä sen johdosta vastalausetta, jolloin se ei sido tätä valtiota. Sopimusvaltio voi myös 10 artiklan mukaan kahden vuoden kuluttua suosituksen voimaantulosta ilmoittaa komissiolle, ettei se enää hyväksy suositusta, jolloin suositus lakkaa sitomasta tätä valtiota.

Komission tulee 11 artiklan mukaan pyrkiä yhteistyöhön Kansainvälisen merentutkimusneuvoston ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Sopimusvaltiot ovat 12 artiklan mukaan velvolliset toimittamaan komissiolle kaikki saatavissa olevat tilastolliset ja biologiset tiedot, joita komissio saattaa tarvita yleissopimuksen tarkoitusperiä varten.

Jokaisen sopimusvaltion tulee 13 artiklan mukaan ryhtyä alueellaan ja omien kansalaistensa ja aluksiensa suhteen toimenpiteisiin yleissopimuksen määräysten ja komission suositusten täytäntöönpanemiseksi sekä näiden määräysten ja suositusten rikkomisen rankaisemiseksi. Sopimusvaltion tulee myös ilmoittaa vuosittain komissiolle toimenpiteistä, joihin se on tässä tarkoituksessa ryhtynyt. Komissio voi antaa suosituksia kansallisesta valvonnasta sopimusvaltioiden alueilla ja kansainvälisestä valvonnasta aavalla merellä.

Jokainen sopimusvaltio osallistuu komission kuluihin 4 artiklan mukaan siten, että jos kulut jonakin vuotena nousevat sopimusvaltiota kohti 200 Englannin puntaan tai sitä alempaan määrään, kokonaissumma jaetaan tasan sopimusvaltioiden kesken. Jos taas vuotuinen talousarvio ylittää 200 puntaa sopimusvaltiota kohti, kuten nykyään on asianlaita, ylimenevä osa jaetaan sen mukaan, kuinka monessa vyöhykekomiteassa kukin sopimusvaltio on jäsenenä. Tämän mukaisesti vuoden 1975 kesäkuussa päättyneen varainhoitovuoden talousarviossa Neuvostoliiton osuus on 1 940 puntaa, Ruotsin osuus 1 360 puntaa ja Islannin osuus 780 puntaa. Mikäli Suomi olisi samana vuonna ollut sopimuspuoli ja kahden vyöhykekomitean jäsen, sen osuus olisi ollut 1 668 puntaa.

Jokainen valtio voi liittyä yleissopimukseen sen 15 artiklan mukaan milloin tahansa Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitukselle osoitetulla kirjallisella ilmoituksella, jolloin liittyminen tulee voimaan ilmoituksen vastaanottopäivänä. Sopimusvaltio voi 17 artiklan mukaan milloin tahansa kahden vuoden kuluttua yleissopimuksen tultua voimaan sen osalta irtisanoutua yleissopimuksesta ilmoittamalla siitä kirjallisesti Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitukselle. Irtisanoutuminen tulee voimaan kahdentoista kuukauden kuluttua siitä, kun Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitus on vastaanottanut sitä koskevan ilmoituksen.

Yleissopimukseen liittyvä valtio sitoutuu 15 artiklan mukaan samanaikaisesti soveltamaan suosituksia, jotka sen liittymishetkellä sitovat kaikkia muita sopimusvaltioita, samoin kuin kaikkia niitä suosituksia, jotka sillä hetkellä sitovat yhtä tai useampaa sopimusvaltiota ja joita siihen liittyvä valtio ei ole liittymistä koskevassa ilmoituksessaan erityisesti ilmoittanut olevansa soveltamatta.

Kalastuslain kansainvälisten sopimusten voimaansaattamista koskevat säännökset sisältyvät lain 108 §:n 2 momenttiin (484/75). Sen mukaan voidaan asetuksella antaa määräyksiä, jotka koskevat Suomen kansalaisten Suomen aluevesien ulkopuolella harjoittamaa kalastusta tai äyriäisten pyyntiä, milloin sitä edellyttää kansainvälinen sopimus, jonka osapuolena Suomi on.

Koillis-Atlantin kalastuskomission yleissopimuksen 7 artiklan nojalla tähän mennessä tekemät suositukset sisältävät määräyksiä muun muassa verkkojen silmistä, sekakalastuksesta, pyydyksiä koskevista rajoituksista, kalojen alimmista mitoista, kalojen pyynnistä teollisiin tarkoituksiin, rauhoitusalueista ja eri kalalajeja koskevista pyyntikiintiöistä sopimusalueen eri osissa. Nämä suositukset liittyvät niin kiinteästi kalastukseen ja sen eri tavoin tapahtuvaan säätelyyn, että niiden voimaansaattamisesta voidaan määrätä kalastuslain 108 §:n 2 momentin nojalla annettavalla asetuksella. Sama koskee Lontoossa 5 päivänä huhtikuuta 1946 tehdyn kalaverkkojen silmien ja kalojen kokoa koskevan yleissopimuksen niiden määräysten

voimaansaattamista, jotka Koillis-Atlantin kalastusyleissopimuksen 16 artiklan mukaan ovat edelleen voimassa yleissopimuksen tarkoittamana suosituksena.

Sen sijaan komission tammikuussa 1975 pitämässään kolmannessatoista vuosikokouksessa tekemä 12. suositus sisältää määräykset sopimusvaltioiden velvollisuudesta toimittaa Kansainväliselle merentutkimusneuvostolle pyyntitilastoja. Näitä tilastoja varten tarpeellisten tietojen saaminen edellyttää sellaisen pyyntiä koskevan saalistilaston pitovelvollisuuden asettamista sopimusalueella kalastusta harjoittaville, että sen voimaansaattamisesta ei voida määrätä lakia alemmanasteisella säädöksellä. Samoin komission tarkistetussa toimeenpanosuunnitelmassa edellytetty velvollisuus kalastuspäiväkirjan pitämiseen voidaan määrätä vain lailla. Lakia alemmanasteisella säädöksellä ei voida antaa myöskään yleissopimuksen 13 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua kansainvälistä valvontaa koskevien suositusten toteuttamista tarkoittavia määräyksiä.

Komission jo vahvistamien suositusten voimaansaattaminen edellyttää Suomen osalta näin ollen ainakin eräiltä osin suosituksia koskevaa erillistä lakia. Jos tällaisia suosituksia tullaan vastaisuudessa antamaan useamminkin, olisi erillisen lain antaminen kunkin suosituksen osalta käytännössä hankalaa. Tämän johdosta on tarkoituksena, että siltä osin kuin asetuksenantomahdollisuus ei perustu voimassa olevaan kalastuslakiin (503/51), annetaan erillinen yleisluontoinen valtuuslaki, jonka nojalla Koillis-Atlantin kalastuskomission kaikki suositukset saatetaan voimaan asetuksella. Vastaavanlainen valtuuslaki on annettu 25 päivänä kesäkuuta 1975 Kansainvälisen Itämeren kalastuskomission suositusten voimaansaattamisesta (483/75).

Koska yleissopimuksesta aiheutuu jatkuvia vuotuisia menoja jouduttaessa osallistumaan komission kuluihin 4 artiklan mukaisesti, vaatii yleissopimus eduskunnan suostumuksen.

Sen johdosta että komission suositukset tulevat sopimusvaltiota sitoviksi, jollei sopimusvaltio esitä 8 artiklassa tarkoitettua vastalausetta verrattain lyhyen määräajan kuluessa, saattaa tämä johtaa siihen, ettei vastalauseen esittämiseen varatussa ajassa voida aina varautua kaikkiin suosituksen sitovaksi tulemisesta aiheutuviin seurauksiin. Tämänkin johdosta eduskunnan suostumus yleissopimukseen liittymiseen on tarpeellinen.

Neuvottelut komission kanssa Suomen kalastuskiintiön suuruudesta voidaan aloittaa vasta sitten, kun Suomi on ilmoittanut aikovansa liittyä yleissopimukseen. Tämän aikomuksen osoituksena on, että kysymys liittymisestä on eduskunnan käsiteltävänä. Jos eduskunta antaa hyväksymisensä liittymiseen, tarkoituksena on ilmoittaa liittymisestä yleissopimukseen vasta sitten, kun hallitus katsoo, että kalastuskiintiötä koskevissa neuvotteluissa on saavutettu Suomea tyydyttävä tulos.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta antaisi hyväksymisensä Suomen liittymiseen Koillis-Atlantin kalastusyleissopimukseen.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

(Suomennos)

Koillis-Atlantin kalastusyleissopimus

Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot,
Haluten turvata niille tärkeän Koillis-Atlantin valtameren ja sen naapurivesien kalakannan säilymisen sekä kalastuksen järkevän hyväksikäytön,

Ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

1) Alue, johon tätä yleissopimusta sovelletaan (jäljempänä "yleissopimusalue"), käsittää kaikki ne vedet, jotka sijaitsevat

a) niissä osissa Atlantin valtamerta ja Pohjoista Jäämerta sekä niihin rajoittuvia meriä, jotka jäävät 36 pohjoisen leveysasteen pohjoispuolelle ja 42 läntisen ja 51 itäisen pituusasteen välille, lukuunottamatta kuitenkaan

i) Itämerta ja Belttejä, jotka sijaitsevat etelään ja itään Hasenøre Hovedista Gniben Oddeen, Korshagesta Spodsbjergiin ja Gilbjerg Hovedista Kulleniin vedetyistä linjoista, sekä

ii) Välimerta ja siihen rajoittuvia meriä 36 leveysasteen ja 5°36′ läntistä pituutta olevan meridiaanin leikkauspisteeseen saakka;

b) siinä Atlantin valtameren osassa, joka jää 59 pohjoisen leveysasteen pohjoispuolelle sekä 44 ja 42 läntisen pituusasteen välille.

2) Yleissopimusalue jaetaan vyöhykkeisiin, joiden rajat on määritelty tämän yleissopimuksen liitteessä. Vyöhykkeitä voidaan muuttaa tämän yleissopimuksen 5 artiklan 4 kappaleen määräysten mukaisesti.

3) Tässä yleissopimuksessa

a) tarkoitetaan sanonnalla "alus" jokaista jonkin sopimusvaltion alueella rekisteröityä tai omistettua taikka jonkin sopimusvaltion

North-East Atlantic Fisheries Convention

The States Parties to this Convention
Desiring to ensure the conservation of the fish stocks and the rational exploitation of the fisheries of the North-East Atlantic Ocean and adjacent waters, which are of common concern to them;
Have agreed as follows: —

Article 1

1) The area to which this Convention applies (hereinafter referred to as "the Convention area") shall be all waters which are situated

a) within those parts of the Atlantic and Arctic Oceans and their dependent seas which lie north of 36° north latitude and between 42° west longitude and 51° east longitude, but excluding

i) the Baltic Sea and Belts lying to the south and east of lines drawn from Hasenore Head to Gniben Point, from Korshage to Spodsbierg and from Gilbierg Head to the Kullen, and

ii) the Mediterranean Sea and its dependent seas as far as the point of intersection of the parallel of 36° latitude and the meridian of 5° 36′ west longitude.

b) within that part of the Atlantic Ocean north of 59° north latitude and between 44° west longitude and 42° west longitude.

2) The Convention area shall be divided into regions, the boundaries of which shall be those defined in the Annex to this Convention. The regions shall be subject to such alterations as may be made in accordance with the provisions of paragraph 4) of Article 5 of this Convention.

3) For the purposes of this Convention

a) the expression "vessel" means any vessel or boat employed in fishing for sea fish or in the treatment of sea fish which is registered

lippua käyttävää alusta tai venettä, joka on tarkoitettu merikalojen pyyntiin tai käsittelyyn, ja

b) sanonta "alueet" kuhunkin sopimusvaltioon nähden tarkoittaa

i) jokaista yleissopimusalueella tai sen läheisyydessä sijaitsevaa aluetta, jonka kansainvälisistä suhteista sopimusvaltio vastaa;

ii) jokaista muuta aluetta, joka ei sijaitse yleissopimusalueella tai sen läheisyydessä, jonka kansainvälisistä suhteista sopimusvaltio vastaa ja jonka osalta asianomainen valtio kirjallisella selityksellä on ilmoittanut Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitukselle (jäljempänä Yhdistynyt Kuningaskunta) yleissopimuksen allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai siihen liittyessään tai sen jälkeen, että tätä yleissopimusta sovelletaan siihen;

iii) niitä yleissopimusalueella sijaitsevia vesiä, joilla sopimusvaltiolla on yksinomainen määräämisvalta kalastukseen.

or owned in the territories of, or which flies the flag of, any Contracting State; and

b) the expression "territories", in relation to any Contracting State, extends to

i) any territory within or adjacent to the Convention area for whose international relations the Contracting State is responsible;

ii) any other territory, not situated within the Convention area or adjacent to it, for whose international relations the Contracting State is responsible and for which such State shall have made known, by written declaration to the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (hereinafter referred to as the Government of the United Kingdom), either at the time of signature, of ratification, or of adherence, or subsequently, that this Convention shall apply to it;

iii) the waters within the Convention area where the Contracting State has exclusive jurisdiction over fisheries.

2 artikla

Minkään tämän yleissopimuksen määräyksen ei voida katsoa vaikuttavan sopimusvaltion oikeuksiin, vaatimuksiin tai käsityksiin kalastusta koskevan määräämisvallan laajuudesta.

Article 2

Nothing in this Convention shall be deemed to affect the rights, claims, or views of any Contracting State in regard to the extent of jurisdiction over fisheries.

3 artikla

1) Koillis-Atlantin kalastuskomissio (jota jäljempänä kutsutaan komissioksi) perustetaan täten huolehtimaan tämän yleissopimuksen päämääristä.

2) Jokainen sopimusvaltio voi nimittää komissioon enintään kaksi edustajaa käsittävän valtuuskunnan sekä tarpeelliseksi katsomansa asiantuntijat ja neuvonantajat avustamaan heitä.

3) Komissio valitsee puheenjohtajansa ja enintään kaksi varapuheenjohtajaa, joita ei tarvitse valita edustajien, asiantuntijoitten tai neuvonantajien keskuudesta. Jos valtuuskunnan jäsen on valittu puheenjohtajaksi päättyy hänen toimintansa valtuuskunnan jäsenenä välittömästi; mikäli edustaja on valittu, on valtiolla oikeus nimittää toinen henkilö toimimaan hänen tilalleen.

4) Komissio sijaitsee Lontoossa.

Article 3

1) A North-East Atlantic Fisheries Commission (hereinafter referred to as the Commission) is hereby established and shall be maintained for the purposes of this Convention.

2) Each Contracting State may appoint as its Delegation to the Commission not more than two Commissioners and such experts and advisers to assist them as that State may determine.

3) The Commission shall elect its own President and not more than two Vice-Presidents who need not be chosen from the Commissioners or their experts or advisers. If a member of a Delegation has been elected President he shall forthwith cease to act as a member of that Delegation, and if a Commissioner has been elected the State concerned shall have the right to appoint another person to serve in his place.

4) The Office of the Commission shall be in London.

5) Jollei komissio toisin määrää, se kokoontuu kerran vuodessa Lontoossa määräämänään ajankohtana. Sopimusvaltion edustajan pyynnöstä on puheenjohtajan kuitenkin kutsuttava kokous kolle niin pian, kun se käytännössä on mahdollista, jos vähintään kolmen muun sopimusvaltion edustajat kannattavat kokoonkutsumista. Puheenjohtaja määrää kokouksen ajan ja paikan.

6) Komissio nimittää sihteerinsä ja voi milloin tahansa ottaa palvelukseensa muuta tarpeellista henkilökuntaa.

7) Komissio voi tarpeen mukaan asettaa komiteoita suorittamaan sen määräämiä tehtäviä.

8) Jokaisella valtuuskunnalla on komissiossa yksi ääni, jota vain asianomaisen valtion edustaja voi käyttää. Päätökset tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä, jollei toisin ole määrätty. Mikäli yksinkertaista äänten enemmistöä vaativassa asiassa äänet menevät tasan, ehdotusta on pidettävä hylättynä.

9) Komissio laatii tämän artiklan määräysten mukaisesti oman työjärjestyksensä, johon sisältyvät puheenjohtajan ja varapuheenjohtajain valitsemista sekä heidän virkakautensa pituutta koskevat määräykset.

10) Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitus kutsuu kokoon komission ensimmäisen kokouksen mahdollisimman pian tämän yleissopimuksen tultua voimaan ja lähettää väliaikaisen asialistan jokaiselle sopimusvaltiolle viimeistään kaksi kuukautta ennen kokouksen alkamista.

11) Komission pöytäkirjat on lähetettävä sekä suosituksista ja lausunnoista ilmoitettava jokaiselle sopimusvaltiolle englannin ja ranskan kielellä niin pian kuin mahdollista.

4 artikla

1) Jokainen sopimusvaltio maksaa nimittämiensä edustajien, asiantuntijoiden ja neuvonantajien kulut.

2) Komissio laatii ehdotetuista kuluistaan vuotuisen talousarvion.

3) Milloin vuotuinen talousarvio on sopimusvaltiota kohti £ 200 tai sitä alempi, kokonaissumma jaetaan tasan sopimusvaltioiden kesken.

5) Except where the Commission determines otherwise, it shall meet once a year in London at such time as it shall decide: provided, however, that upon the request of a Commissioner of a Contracting State and subject the concurrence of a Commissioner of each of three other Contracting States, the President shall, as soon as practicable, summon a meeting at such time and place as he may determine.

6) The Commission shall appoint its own Secretary and may from time to time appoint such other staff as it may require.

7) The Commission may set up such Committees as it considers desirable to perform such functions as it may determine.

8) Each Delegation shall have one vote in the Commission which may be cast only by a Commissioner of the State concerned. Decisions shall be taken by a simple majority except where otherwise specifically provided. If there is an even division of votes on any matter which is subject to a simple majority decision, the proposal shall be regarded as rejected.

9) Subject to the provisions of this Article, the Commission shall draw up its own Rules of Procedure, including provisions for the election of the President and Vice-Presidents and their terms of office.

10) The Government of the United Kingdom shall call the first meeting of the Commission as soon as practicable after the coming into force of this Convention, and shall communicate the provisional agenda to each of the other Contracting States not less than two months before the date of the meeting.

11) Reports of the proceedings of the Commission shall be transmitted and proposals and recommendations shall be notified as soon as possible to all Contracting States in English and in French.

Article 4

1) Each Contracting State shall pay the expenses of the Commissioners, experts and advisers appointed by it.

2) The Commisson shall prepare an annual budget of the proposed expenditures of the Commission.

3) In any year in which the annual budget amounts to £ 200 or less for each Contracting State, the total sum shall be shared equally between Contracting States.

4) Mikäli vuotuinen talousarvio jonakin vuotena ylittää £ 200 sopimusvaltiota kohti, komissio laskee kunkin sopimusvaltion suoritettavaksi tulevat maksut seuraavan kaavan mukaisesti:

a) jokaista sopimusvaltiota kohti vähennetään talousarviosta £ 200 suuruinen summa;

b) jäännös jaetaan vyöhykekomiteain kokonaisjäsenmäärää vastaaviin samansuuruisiin osiin;

c) sopimusvaltion osuus on £ 200 lisättynä osuuksien lukumäärällä, joka vastaa niiden vyöhykekomiteain lukumäärää, joissa tämä valtio on jäsenenä.

5) Komissio ilmoittaa sopimusvaltiolle sen maksettavaksi tulevan tämän artiklan 3 tai 4 kappaleen mukaan lasketun summan ja jokaisen sopimusvaltion on mahdollisimman pian sen jälkeen suoritettava komissiolle sanottu rahamäärä.

6) Nämä maksut suoritetaan sen maan rahassa, jossa komissio sijaitsee. Komissio voi kuitenkin hyväksyä maksun muissa sellaisissa valuutoissa, joissa sen voidaan olettaa ajoittain joutuvan suorittamaan maksuja, enintään määrään, jonka komissio vuosittain tulo- ja menoarviota laatiessaan vahvistaa.

7) Ensimmäisessä kokouksessaan komissio hyväksyy talousarvion ensimmäisen tilivuoden, jona komissio toimii, jäljellä olevaksi osaksi ja lähettää sopimusvaltioille tämän talousarvion jäljennökset sekä ilmoitukset niiden suoritettaviksi tulevista tämän artiklan 3 tai 4 kappaleen mukaisesti vahvistetuista maksuista.

8) Seuraavina tilivuosina komissio alistaa sopimusvatioille vuosittaisen talousarvioluonnoksen sekä jakautumisluettelon viimeistään kuusi viikkoa ennen sitä komission kokousta, jossa talousarviota käsitellään.

4) In any year in which the annual budget exceeds £ 200 for each Contracting State, the Commission shall calculate the payments due from each Contracting State according to the following formula: —

a) from the budget there shall be deducted a sum of £ 200 for each Contracting State;

b) the remainder shall be divided into such number of equal shares as correspond to the total number of Regional Committee memberships;

c) the payment due from any Contracting State shall be the equivalent of £ 200 plus the number of shares equal to the number of Regional Committees in which that State participates.

5) The Commission shall nofity to each Contracting State the sum due from that State as calculated under paragraph 3 or 4 of this Article and as soon as possible thereafter each Contracting States shall pay to the Commission the sum so notified.

6) Contributions shall be payable in the currency of the country in which the Office of the Commission is located, except that the Commission may accept payment in the currencies in which it may be expected that expenditures of the Commission will be made from time to time, up to an amount established each year by the Commission when preparing the annual budget.

7) At its first meeting the Commission shall approve a budget for the balance of the first financial year in which the Commission functions and shall transmit to the Contracting States copies of that budget together with notices of their respective contributions as assessed under paragraph 3 or 4 of this Article.

8) In subsequent financial years, the Commission shall submit to each Contracting State drafts of annual budgets, together with a schedule of allocations, not less than six weeks before the annual meeting of the Commission at which the budgets are to be considered.

5 artikla

1) Komissio perustaa vyöhykekomitean tämän yleissopimuksen 6 artiklassa määrättyine valtuuksineen ja tehtävineen jokaista sellaista vyöhykettä varten, joihin yleissopimusalue on jaettu.

Article 5

1) The Commission shall establish a Regional Committee, with the powers and duties described in Article 6 of this Conventin, for each of the regions into which the Convention area is divided.

2) Komissio määrää jokaisen näin perustetun vyöhykekomitean kokoonpanon, kuitenkin edellytyksin, että sopimusvaltiolla, jolla on rannikkokaista kyseisellä vyöhykkeellä tai joka harjoittaa kalastusta sillä, on ilman muuta oikeus olla edustettuna vyöhykekomiteassa. Sopimusvaltioille, jotka muualla pyytävät myös kyseisellä vyöhykkeellä kalastettavia kalalajeja, on suotava tilaisuus olla edustettuina.

3) Tämän yleisopimuksen 6 artiklan määräykset huomioon ottaen komissio vahvistaa ohjeet ja työjärjestyksen jokaiselle vyöhykekomitealle.

4) Komissio voi milloin tahansa muuttaa tämän yleissopimuksen liitteessä määriteltyjen vyöhykkeiden rajoja ja lukumäärää edellyttäen, että tämä tapahtuu läsnäolevien ja äänestävien valtuuskuntien yksimielisellä päätöksellä eikä sopimusvaltio, joka ei ollut kokouksessa läsnä eikä äänestänyt, esitä sitä koskevaa vastalausetta kolmen kuukauden kuluessa.

2) The representation on any Regional Committee so established shall be determined by the Commission, provided, however, that any Contracting State with a coastline adjacent to that region, or exploiting the fisheries of the region, has automatically the right of representation on the Regional Committee. Contracting States exploiting elsewhere a stock which is also fished in that region shall have the opportunity of being represented on the Regional Committee.

3) Subject to the provisions of Article 6 of this Convention, the Commission shall determine the terms of reference of, and the procedure to be followed by, each Regional Committee.

4) The Commission may at any time alter the boundaries and vary the number of the regions defined in the Annex to this Convention, provided this is by the unanimous decision of the Delegations present and voting and no objection is made within three months thereafter by any Contracting State not represented, or not voting, att the meeting.

6 artikla

1) Komission tehtäviin kuuluu

a) tarkkailla jatkuvasti yleissopimusalueen kalastustilannetta;

b) tutkia käytettävissä olevien teknillisten tietojen valossa, mitkä toimenpiteet alueen kalakantojen säilymisen ja järkiperäisen hyväksikäytön kannalta ovat tarpeellisia;

c) sopimusvaltion pyynnöstä ottaa harkittavaksi sellaisen valtion esityksiä, joka ei ole liittynyt tähän yleissopimukseen, yleissopimusalueen tai sen osan kalakannan säilyttämistä koskevien neuvottelujen aloittamisesta; sekä

d) esittää sopimusvaltiolle tämän sopimuksen 7 artiklassa mainittuja toimenpiteitä koskevia suosituksia, jotka mahdollisuuksien mukaan perustuvat tieteellisen tutkimuksen tuloksiin.

2) Vyöhykekomitean tehtävänä on suorittaa omalla vyöhykkeellään samanlaista tarkkailua ja tutkimusta kuin tämän artiklan 1 kappaleessa mainitut komissiota ja yleissopimusaluetta koskevat määräykset edellyttävät. Vyöhykekomitea tekee ehdotuksia toimenpiteistä omalla vyöhyk-

Article 6

1) It shall be the duty of the Commission:

a) to keep under review the fisheries in the Convention area;

b) to consider, in the light of the technical information available, what measures may be required for the conservation of the fish stocks and for the rational exploitation of the fisheries in the area;

c) to consider, at the request of any Contracting State, representations made to it by a State which is not a party to this Convention for the opening of negotiations on the conservation of fish stocks in the Convention area or any part thereof; and

d) to make to Contracting States recommendations, based as far as practicable on the results of scientific research and investigation, with regard to any of the measures set out in Article 7 of this Convention.

2) It shall be the duty of a Regional Committee to perform, in relation to its Region, functions of review and consideration similar to those described in paragraph 1 of this Article in relation to the Commission and the Convention area. A Regional Committee may

keellään ja harkitsee ja tutkii komission sille jättämiä ehdotuksia.

3) Vyöhykekomitea voi laatia suositusluonnoksia komission harkittaviksi. Komissio voi hyväksyä tällaisia suositusluonnoksia niine muutoksineen, jotka se harkitsee tarpeellisiksi tämän sopimuksen 7 artiklan tarkoituksessa tehdyiksi suosituksiksi.

4) Vyöhykekomitea voi milloin tahansa asettaa alakomiteoita tutkimaan vyöhykkeen osia koskevia erikoiskysymyksiä ja antamaan niistä lausuntonsa vyöhykekomitealle.

initiate proposals for measures in relation to its region and shall consider any such proposals as may be remitted to it by the Commission.

3) A Regional Committee may prepare draft recommendations for consideration by the Commission, which may adopt any such draft recommendations, with any modifications it may consider desirable, as recommendations for the purpose of Article 7 of this Convention.

4) A Regional Committee may at any time appoint sub-committees to study specific problems affecting parts of the Region and to report thereon to the Regional Committee.

7 artikla

1) Tämän yleissopimuksen päämääriä ja tarkoituksia koskevat toimenpiteet, joita komissio ja vyöhykekomiteat voivat harkita sekä joista komissio voi tehdä suosituksia sopimusvaltiolle, ovat seuraavat:

a) toimenpiteet kalastusverkkojen silmien koon määräämiseksi;

b) toimenpiteet aluksissa säilytettävän tai maihin vietävän tai myytäväksi tarjottavan kalan alamittojen määräämiseksi,

c) toimenpiteet kalojen rauhoitusaikojen määräämiseksi;

d) toimenpiteet rauhoitusalueiden määräämiseksi;

e) muut kuin kalastusverkkojen silmien kokoa koskevat toimenpiteet kalastusvälineiden tai varusteiden säätelemiseksi;

f) toimenpiteet meren luonnonvarojen parantamiseksi ja lisäämiseksi, mukaan luettuina keinotekoinen lisääntyminen, eliöiden sekä poikasten uudelleenistutus;

g) toimenpiteet kokonaissaaliin ja sen jakautumisen säätelemiseksi sopimuspuolten välillä määrättynä ajanjaksona;

h) toimenpiteet kalastustoiminnan ja sen jakautumisen säätelemiseksi sopimuspuolten kesken määrättynä ajanjaksona.

2) Toimenpiteet saaliin kokonaismäärän ja määrättynä ajanjaksona tapahtuvan kalastustoiminnan säätelemiseksi sekä muut toimenpiteet, joiden tarkoituksena on säilyttää kalakanta yleissopimusalueella, lisätään tämän

Article 7

1) The Measures relating to the objectives and purposes of this Convention which the Commission and Regional Committees may consider, and on which the Commission may make recommendations to the Contracting States, are

a) any measures for the regulation of the size of mesh of fishing nets;

b) any measures for the regulation of the size limits of fish that may be retained on board vessels, or landed, or exposed or offered for sale;

c) any measures for the establishment of closed seasons;

d) any measures for the establishment of closed areas;

e) any measures for the regulation of fishing gear and appliances, other than regulation of the size of mesh of fishing nets;

f) any measures for the improvement and the increase of marine resources, which may include artificial propagation, the transplantation of organisms and the transplantation of young;

g) any measures for the regulation of the amount of total catch and its allocation to Contracting States in any period;

h) any measures for the regulation of the amount of fishing effort and its allocation to Contracting States in any period.

2) Measures for regulating the amount of total catch, or the amount of fishing effort in any period, or any other kinds of measures for the purpose of the conservation of the fish stocks in the Convention area, may be added

artiklan 1 kappaleessa mainittuihin toimenpiteisiin ehdotuksesta, joka vähintään kaikkien läsnäolevien ja äänestävien valtuuskuntien kahden kolmanneksen enemmistön sekä sen jälkeen kaikkien sopimusvaltioiden on hyväksyttävä perustuslaillisten määräystensä mukaisesti.

3) Tämän artiklan 1 ja 2 kappaleen edellyttämät toimenpiteet voivat tarkoittaa yhtä tai kaikkia merikala- tai kuoriaiseläinten lajeja, lukuunottamatta meri-imettäväisiä, yhtä tai kaikkia kalastusmenetelmiä sekä yhtä tai kaikkia yleissopimusalueen osia.

8 artikla

1) Tämän artiklan sisältämin varauksin sopimusvaltiot sitoutuvat toteuttamaan jokaisen komission tämän sopimuksen 7 artiklan mukaisesti tekemän suosituksen, jonka läsnäolevat ja äänestävät valtuuskunnat ovat hyväksyneet vähintään kahden kolmanneksen enemmistöllä.

2) Jokainen sopimusvaltio voi esittää tämän artiklan 1 kappaleessa mainittua suositusta koskevan vastalauseen 90 päivän kuluessa sen tiedoksiannosta lukien eikä tässä tapauksessa ole velvollinen toteuttamaan suositusta.

3) Siinä tapauksessa, että vastalause on esitetty mainitun 90 päivän määräajan kuluessa, jokainen toinen sopimusvaltio voi yhtyä huomautukseen uuden 60 päivän määräajan kuluessa, tai mikäli vastalause toisen sopimusvaltion taholta on esitetty tämän uuden 60 päivän määräaikana, 30 päivän kuluessa siitä kuin sitä koskeva ilmoitus otettiin vastaan.

4) Mikäli kolme tai useampi sopimusvaltio on esittänyt suositusta koskevan vastalauseen muut sopimusvaltiot ovat välittömästi vapautetut velvollisuudesta toteuttaa suositus. Kaksi tai useampi viimeksi mainituista valtioista voi kuitenkin keskenään sopia suosituksen toteuttamisesta.

5) Jokaisella sopimusvaltiolla, joka on esittänyt suositusta koskevan vastalauseen on oikeus milloin tahansa peruuttaa vastalauseensa. Sopimusvaltion on tällöin toteutettava suositus tämän artiklan 4 kappaleen määräysten mukaisesti joko 90 päivän kuluessa sen jälkeen tai komission tämän yleissopimuksen 9 artiklan mukaan päättämänä ajankohtana, riippuen siitä, kumpi näistä ajankohdista on myöhäisempi.

6) Komission on välittömästi vastaanotettuaan ilmoituksen vastalauseesta tai sen peruuttamisesta ilmoitettava siitä sopimusvaltiolle.

to the measures listed in paragraph 1 of this Article on a proposal adopted by not less than a two-thirds majority of the Delegations present and voting and subsequently accepted by all Contracting States in accordance with their respective constitutional procedures.

3) The measures provided for in paragraphs 1 and 2 of this Article may relate to any or all species of sea fish and shell fish, but not to sea mammals; to any or all methods of fishing; and to any or all parts of the Convention area.

Article 8

1) Subject to the provisions of this Article, the Contracting States undertake to give effect to any recommendation made by the Commission under Article 7 of this Convention and adopted by not less than a two-thirds majority of the Delegations present and voting.

2) Any Cotracting State may, within ninety days of the date of notice of a recommendation to which paragraph 1 of this Article applies, object to it and that event shall not be under obligation to give effect to the recommendation.

3) In the event of an objection being made within the ninety-day period, any other Contracting State may similarly object at any time within a further period of sixty days, or within thirty days after receiving notice of an objection by another Contracting State made within the further period of sixty days.

4) If objections to a recommendation are made by three or more of the Contracting States, all the other Contracting States shall be relieved forthwith of any obligation to give effect to that recommendation but any or all of them may nevertheless agree among themselves to give effect to it.

5) Any Contracting State which has objected to a recommendation may at any time withdraw that objection and shall then, subject to the provisions of paragraph 4 of this Article, give effect to the recommendation within ninety days, or as from the date determined by the Commission under Article 9 of this Convention, whichever is the later.

6) The Commission shall notify each Contracting State immediately upon receipt of each objection and withdrawal.

musvaltiota mainitun artiklan määräysten mukaisesti komission määräämästä ajankohdasta lukien, jota ei määrätä 8 artiklan edellyttämän huomautuksia koskevan määräajan umpeenkulumishetkeä aikaisemmaksi.

10 artikla

1) Sopimusvaltio voi milloin tahansa kahden vuoden kuluttua siitä ajankohdasta, jolloin se on velvoitettu toteuttamaan tämän yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen mukaisen suosituksen, ilmoittaa komissiolle, ettei se enää hyväksy suositusta. Jollei tätä ilmoitusta peruuteta, lakkaa suositus sitomasta tätä valtiota kahdentoista kuukauden kuluttua ilmoituspäivästä.

2) Milloin tahansa suosituksen lakattua tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti sitomasta sopimusvaltiota, lakkaa suositus sitomasta jokaista muuta sopimusvaltiota, joka sitä haluaa, siitä päivästä lukien kun komissiolle on ilmoitettu sellaisen toisen valtion peruuttaneen kyseistä suositusta koskevan hyväksymisensä.

3) Komission on välittömästi vastaanotettuaan tämän artiklan mukaisen ilmoituksen ilmoitettava siitä kaikille sopimusvaltioille.

11 artikla

1) Jotta komission kalakannan säilyttämisestä yleissopimusalueella tekemät suositukset mahdollisuuksien mukaan perustuisivat tieteellisen tutkimustyön tuloksiin, komission on milloin mahdollista hankittava ohjeita Kansainväliseltä merentutkimusneuvostolta ja pyrittävä yhteistyöhön sen kanssa suorittaakseen tarpeellisia tutkimuksia. Tätä tarkoitusta varten komissio voi tehdä yhteisiä järjestelyjä, joista voidaan sopia Kansainvälisen merentutkimusneuvoston kanssa tai muita sopivaksi katsomiaan järjestelyjä.

2) Komissio voi pyrkiä luomaan ja ylläpitämään yhteistyötä muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen kanssa.

12 artikla

1) Sopimusvaltiot sitoutuvat komission pyynnöstä toimittamaan kaikki saatavissa olevat

subject to the provisions of that Article, become binding on the Contracting States from the date determined by the Commission, which shall not be before the period for objection provided in Article 8 has elapsed.

Article 10

1) At any time after two years from the date on which it has been required to give effect to any recommendation to which paragraph 1 of Article 8 of this Convention applies, any Contracting State may give the Commission notice of the termination of its acceptance of the recommendation and, if that notice is not withdrawn, the recommendation shall cease to be binding on that Contracting State at the end of twelve months from the date of the notice.

2) At any time after a recommendation has ceased to be binding on a Contracting State under paragraph 1 of this Article, the recommendation shall cease to be binding on any other Contracting State which so desires upon the date of notice to the Commission of withdrawal of acceptance of that recommendation by such other State.

3) The Commission shall notify all Contracting States of every notice under this Article immediately upon the receipt thereof.

Article 11

1) In order that the recommendations made by the Commission for the conservation of the stocks of fish within the Convention area shall be based so far as practicable upon the results of scientific research and investigation, the Commission shall when possible seek the advice of the International Council for the Exploration of the Sea and the co-operatjon of the Council in carrying out any necessary investigations and, for this purpose, may make such joint arrangements as may be agreed with the International Council for the Exploration of the Sea or may make such other arrangements as it may think fit.

2) The Commission may seek to establish and maintain working arrangements with any other international organisation which has related objectives.

Article 12

1) The Contracting States undertake to furnish on the request of the Commission any

tilastolliset ja biologiset tiedot, joita komissio saattaa tarvita tämän yleissopimuksen tarkoitusperiä varten.

2) Komissio voi julkaista tai muulla tavalla saattaa julkisuuteen selostuksia toiminnastaan ja muita kalastusta yleissopimusalueella tai tämän alueen osassa koskevia tietoja, joita se pitää sopivina.

13 artikla

1) Loukkaamatta valtioiden itsemääräämisoikeuksia niiden alue- ja sisävesiin tulee jokaisen sopimusvaltion ryhtyä alueellaan ja omien kansalaistensa ja aluksiensa suhteen tarpeellisiin toimenpiteisiin sopimusvaltioita velvoittavien tämän yleissopimuksen määräysten ja komission suositusten soveltamiseksi sekä näiden määräysten ja suositusten rikkomisen rankaisemiseksi.

2) Jokainen sopimusvaltio ilmoittaa vuosittain komissiolle toimenpiteistä, joihin se tässä tarkoituksessa on ryhtynyt.

3) Komissio voi kahden kolmanneksen äänten enemmistöllä antaa suosituksia toisaalta kansallisesta valvonnasta sopimusvaltioiden alueilla tai toisaalta kansallisista ja kansainvälisistä valvontatoimenpiteistä aavalla merellä, varmistaakseen tämän yleissopimuksen soveltamisen sekä sen edellyttämät toimenpiteet. Tällaisia suosituksia koskevat 8, 9 ja 10 artiklan määräykset.

14 artikla

Tämän yleissopimuksen määräyksiä ei sovelleta kalastukseen, jota harjoitetaan ainoastaan tieteellistä tutkimusta varten sopimusvaltion tähän tarkoitukseen hyväksymillä aluksilla tai tällaisen kalastuksen aikana pyydystettyihin kaloihin. Kuitenkaan ei tällä tavoin pyydystettyä kalaa saa myydä tai panna näytteille tai myytäväksi tarjota suosituksen vastaisesti sopimusvaltion alueella, jota sitoo 8 artiklan 1 kappaleen mukainen suositus.

15 artikla

1) Tämä yleissopimus on avoin allekirjoittamista varten 31 päivään maaliskuuta 1959 asti. Se on mahdollisimman pian ratifioitava ja rati-

available statistical and biological information the Commission may need for the purposes of this Convention.

2) The Commission may publish or otherwise disseminate reports of its activities and such other information relating to the fisheries in the Convention area or any part of that area as it may deem appropriate.

Article 13

1) Without prejudice to the sovereign rights of States in regard to their territorial and internal waters, each Contracting State shall take in its territories and in regard to its own nationals and its own vessels appropriate measures to ensure the application of the provisions of this Convention and of the recommendations of the Commission which have become binding on that Contracting State and the punishment of infractions of the said provisions and recommendations.

2) Each Contracting State shall transmit annually to the Commission a statement of the action taken by it for these purposes.

3) The Commission may by a two-thirds majority make recommendations for, on the one hand, measures of national control in the territories of the Contracting States and, on the other hand, national and international measures of control on the high seas, for the purpose of ensuring the application of the Convention and the measures in force thereunder. Such recommendations shall be subject to the provisions of Articles 8, 9 and 10.

Article 14

The provisions of this Convention shall not apply to fishing operations conducted solely for the purpose of scientific investigation by vessels authorised by a Contracting State for that purpose, or to fish taken in the course of such operations, but in any of the territories of any Contracting State bound by a recommendation to which paragraph 1 of Article 8 applies, fish so taken shall not be sold or exposed or offered for sale in contravention of any such recommendation.

Article 15

1) This Convention shall be open for signature until 31st March, 1959. It shall be ratified as soon as possible and the instruments of rati-

9 artikla

Jokainen tämän yleissopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen mukainen suositus sitoo sopifioimiskirjat talletettava Yhdistyneen Kuningaskunnan hallituksen huostaan.

2) Tämä yleissopimus tulee voimaan siitä päivästä lukien, jolloin kaikki allekirjoittajavaltiot ovat tallettaneet ratifioimiskirjansa. Elleivät kaikki allekirjoittajavaltiot vuoden kuluttua 31 päivästä maaliskuuta 1959 lukien ole ratifioineet tätä sopimusta, mutta vähintään seitsemän niistä on tallettanut ratifioimiskirjansa, viimeksimainitut valtiot voivat sopia keskenään erityisellä pöytäkirjalla yleissopimuksen voimaantulopäivämäärän. Tällaisessa tapauksessa tämä yleissopimus tulee voimaan jokaisen valtion osalta, joka sen ratifioi tämän jälkeen, sinä päivänä, jona se tallettaa ratifioimiskirjansa.

3) Jokainen valtio, joka ei ole allekirjoittanut tätä yleissopimusta, voi liittyä siihen milloin tahansa sen tultua voimaan tämän artiklan 2 kappaleen mukaisesti. Liittyminen tapahtuu Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitukselle osoitetulla kirjallisella ilmoituksella ja tulee voimaan ilmoituksen vastaanottopäivänä. Jokainen tähän yleissopimukseen liittyvä valtio sitoutuu samanaikaisesti soveltamaan suosituksia, jotka sen liittymishetkellä sitovat kaikkia muita sopimusvaltioita samoin kuin soveltamaan kaikkia niitä suosituksia, jotka sillä hetkellä sitovat yhtä tai useampaa sopimusvaltiota ja joita siihen liittyvä sopimusvaltio ei ole liittymistä koskevassa ilmoituksessaan erityisesti ilmoittanut olevansa soveltamatta.

4) Yhdistyneen Kuningaskunnan hallituksen tulee ilmoittaa jokaiselle valtiolle, joka on allekirjoittanut yleissopimuksen tai siihen liittynyt, kaikista talletetuista ratifioimiskirjoista ja vastaanotetuista liittymistä koskevista ilmoituksista, sekä niille valtioille, jotka ovat allekirjoittaneet yleissopimuksen, päivämäärät ja valtiot, joiden osalta tämä yleissopimus tulee voimaan.

Article 9

Any recommendation to which paragraph 1 of Article 8 of this Convention applies shall, fication shall be deposited with the Government of the United Kingdom.

2) This Convention shall enter into force upon the deposit of instruments of ratification by all signatory States. If, however, after the lapse of one year from 31st March, 1959, all the signatory States have not ratified this Convention, but not less than seven of them have deposited instruments of ratification, these latter States may agree among themselves by special protocol on the date on which this Convention shall enter into force; and in that case this Convention shall enter into force with respect to any State that ratifies thereafter on the date of deposit of its instrument of ratification.

3) Any State which has not signed this Convention may accede thereto at any time after it has come into force in accordance with paragraph 2 of this Article. Accession shall be effected by means of a notice in writing addressed to the Government of the United Kingdom and shall take effect on the date of its receipt. Any State which accedes to this Convention shall simultaneously undertake to give effect to those recommendations which are, at the time of its accession, binding on all the other Contracting States as well as to any other recommendations which are, at that time, binding on one or more of the Contracting States and are not specifically excluded by the acceding State in its notice of accession.

4) The Government of the United Kingdom shall inform all signatory and acceding States of all ratifications deposited and accessions received and shall notify signatory States of the date and the States in respect of which this Convention enters into force.

16 artikla

1) Jokaisen tähän yleissopimukseen liittyneen valtion osalta pysyvät voimassa kalaverkkojen silmien ja kalojen kokoa koskevan aikaisemman Lontoossa 5 päivänä huhtikuuta 1946 allekirjoitetun yleissopimuksen 5, 6, 7, 8 ja 9 artiklan sekä liitteiden I, II ja II määräykset sellaisina kuin ne ovat yleissopimuksessa muutettuina sen 12 artiklan 10 kappaleen mukaisilla päätöksillä, mutta niitä pidetään tämän yleis-

Article 16

1) In respect of each State Party to this Convention, the provisions of Articles 5, 6, 7, 8 and 9 and Annexes I, II and III of the Convention for the Regulation of the Meshes of Fishing Nets and the Size Limits of Fish, signed at London, on 5th April, 1946, as amended by decisions made under paragraph 10 of Article 12 of that Convention, shall remain in force but shall be deemed for the

sopimuksen tarkoittamana suosituksena, joka on annettu ja toteutettu vastalauseitta tämän yleissopimuksen mukaan siitä lukien kun yleissopimus on tullut voimaan tämän valtion osalta ja niillä alueilla, joihin sovelletaan vuoden 1946 yleissopimusta. Sopimusvaltio voi kuitenkin kahden vuoden kuluessa tämän yleissopimuksen tultua voimaan ilmoittamalla kirjallisesti Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitukselle kaksitoista kuukautta sitä ennen irtisanoa sanotun suosituksen tai osan siitä. Mikäli sopimusvaltio tämän artiklan määräysten mukaisesti on ilmoittanut lakkaavansa soveltamasta osaa kyseisestä suosituksesta, jokainen muu sopimusvaltio voi samasta päivämäärästä lukien ilmoittaa lakkaavansa soveltamasta samaa tai muuta osaa kyseisestä suosituksesta tai koko suositusta.

2) Lontoossa 5 päivänä huhtikuuta 1946 allekirjoitetun kalaverkkojen silmien ja kalojen kokoa koskevan yleissopimuksen määräykset lakkaavat olemasta voimassa, lukuunottamatta tämän artiklan 1 kappaleen määräyksiä, tämän yleissopimuksen jokaisen sopimusvaltion osalta siitä päivästä lukien, jolloin tämä yleissopimus tulee voimaan tämän sopimusvaltion osalta.

17 artikla

Milloin tahansa kahden vuoden kuluttua tämän yleissopimuksen tultua voimaan jonkin sopimusvaltion osalta, tämä valtio voi irtisanoutua yleissopimuksesta ilmoittamalla siitä kirjallisesti Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitukselle. Tällainen irtisanoutuminen tulee voimaan kahdentoista kuukauden kuluttua siitä kun Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitus on vastaanottanut sitä koskevan ilmoituksen. Yhdistyneen Kuningaskunnan hallituksen tulee ilmoittaa siitä sopimusvaltiolle.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Lontoossa 24 päivänä tammikuuta 1959 yhtenä ranskan- ja yhtenä englanninkielisenä kappaleena. Molemmat tekstit säilytetään Yhdistyneen Kuningaskunnan hallituksen arkistossa ja ne ovat yhtä todistusvoimaisia. Yhdistyneen Kuningaskunnan hallitus toimittaa kummankin tekstin vahvistetut jäljennökset kummallakin kielellä jokaiselle tämän yleissopimuksen allekirjoittaneelle ja jokaiselle siihen liittyneelle valtiolle.

purposes of the present Convention to be a recommendation made and given effect without objection under this Convention as from the date of its entry into force in respect of that State within the area covered by the 1946 Convention; provided that in the period of two years after the coming into force of this Convention, any Contracting State may, on giving twelve months' written notice to the Government of the United Kingdom, withdraw from the whole or any part of the said recommendation. If a Contracting State has, in accordance with the provisions of this Article, given notice of its withdrawal from a part of the said recommendation, any other Contracting State may, with effect from the same date, give notice of its withdrawal from the same or any other part of the said recommendation, or from the recommendation as a whole.

2) The provisions of the Convention for the Regulation of the Meshes of Fishing Nets and the Size Limits of Fish signed at London on 5th April, 1946, shall, save as provided in paragraph 1 of this Article, cease to apply to each Contracting State to this Convention as from the date of the entry into force of this Convention in respect of that State.

Article 17

At any time after two years from the date on which this Convention has come into force with respect to a Contracting State, that State may denounce the Convention by means of a notice in writing addressed to the Government of the United Kingdom. Any such denunciation shall take effect twelve months after the date of its receipt, and shall be notified to the Contracting States by the Government of the United Kingdom.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done in London this twenty fourth day of January nineteen hunderd and fifty nine in two copies, one in the English language, the other in the French language. Both texts shall be deposited in the archives of the Government of the United Kingdom and shall be regarded as equally authentic.

The Government of the United Kingdom shall transmit certified copies of both texts of this Convention in the two languages to all the signatory and acceding States.

Liite

Tämän sopimuksen 1 artiklan edellyttämät alueet ovat seuraavat:

Alue 1 — se osa sopimusaluetta, joka on etelässä rajattu linjalla, joka kulkee 59 pohjoisen leveysasteen ja 44 läntisen pituusasteen leikkauspisteestä suoraan itään 42 läntisen pituusasteen meridiaaniin; sitten suoraan etelään 48 pohjoiseen leveyspiiriin, sitten suoraan itään 18 läntisen pituusasteen meridiaaniin, sitten suoraan pohjoiseen 60 pohjoiseen leveyspiiriin, sitten suoraan itään 5 läntisen pituusasteen meridiaaniin, sitten suoraan pohjoiseen 60°30′ pohjoiseen leveyspiiriin; sitten suoraan itään 4 läntisen pituusasteen meridiaaniin, sitten suoraan pohjoiseen 64 pohjoiseen leveyspiiriin; sitten suoraan itään Norjan rannikolle, sitten pohjoiseen ja itään Norjan rannikkoa pitkin ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton rannikkoa pitkin 51 itäisen pituusasteen meridiaaniin saakka.

Alue 2 — se osa sopimusaluetta, joka ei sisälly 1 alueeseen ja joka sijaitse 48 pohjoisesta leveysasteesta pohjoiseen.

Alue 3 — se osa sopimusaluetta, joka sijaitsee 36 ja 48 pohjoisten leveysasteiden välillä.

Annex

The regions provided for by Article 1 of this Convention shall be as follows:—

Region 1—The part of the Convention area bounded on the south by a line running from a point 59° north latitude 44° west longitude due east to the meridian of 42° west longitude; thence due south to the parallel of 48° north latitude; thence due east to the meridian of 18° west longitude; thence due north to the parallel of 60° north latitude; thence due east to the meridian of 5° west longitude; thence due north to the parallel of 60°30′ north latitude; thence due east to the meridian of 4° west longitude; thence due north to the parallel of 64° north latitude; thence due east to the coast of Norway; thence north and east along the coast of Norway and along the coast of the Union of Soviet Socialist Republics as far as the meridian of 51° east longitude.

Region 2—The part of the Convention area not covered by Region 1 and north of 48° north latitude.

Region 3—The part of the Covention area between 36° and 48° north latitude.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä.

Yleisperustelut.

Yleisten kulkuneuvojen matkustajien ja henkilökunnan turvallisuuden ja viihtyisyyden suojaksi on eri liikennemuotoja koskeviin säädöksiin sisällytetty järjestyksen pitämistä koskevia säännöksiä.

Rautatieliikenteen osalta tällaisia määräyksiä on valtionrautateiden liikennesäännön sisältävässä asetuksessa (233/29), 4 päivänä joulukuuta 1951 vahvistetussa asema- ja junapalvelusäännössä sekä rautatiehallituksen antamissa järjestyssäännöissä. Mainitun asetuksen 9 §:ssä on säännöksiä yleisön velvollisuudesta noudattaa voimassa olevaa liikennesääntöä, järjestyssääntöjä ja junahenkilökunnan antamia ohjeita, rangaistusuhka järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarkoitettujen määräysten rikkomisesta sekä henkilökunnan oikeudesta poistaa määräyksiä rikkonut matkustaja junasta.

Järjestyksen pitämisestä tieliikenteessä säädetään taas moottoriajoneuvoasetuksen (330/57) 37 §:n 4 momentissa. Sen mukaan auton matkustajat eivät saa esiintymisellään häiritä kuljettajaa ja matkustajia eivätkä muita tiellä liikkuvia. Kuljettajalla on oikeus poistaa autosta häiriötä aiheuttanut matkustaja. Niin ikään on matkustaja merilain (167/39) 170 §:n 1 momentin mukaan velvollinen tarkkaan noudattamaan kaikkea, mitä järjestyksen ja hyvän tavan ylläpitämiseksi aluksessa määrätään.

Varsin yksityiskohtaisesti on säännelty järjestyksen pitäminen lentoliikenteessä. Ilmailulain (595/64) 23 §:n 2 momentissa säädetään aluksen päällikön käskyvallasta matkustajiin järjestystä ja turvallisuutta koskevissa asioissa. Lain 25 § sisältää säännökset päällikön sekä tietyin edellytyksin myös miehistöön kuuluvan ja matkustajan oikeudesta käyttää voimakeinoja järjestyksen palauttamiseksi tai turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Viime aikoina on järjestyksen pitämisen havaittu vaikeutuneen varsinkin suurempien asutuskeskusten lähiliikenteen linja-autoissa ja paikallisjunissa sekä myös kaukojunissa. Järjestyshäiriöt, joihin useimmiten syyllistyvät päihtyneet henkilöt, eivät ainoastaan tee matkustamista epämiellyttäväksi, vaan myös toisinaan johtavat väkivaltaiseen käyttäytymiseen järjestyksen pitämisestä huolehtivaa kulkuneuvon henkilökuntaa kohtaan. Helsingissä, josta tilastotietoja on saatavissa, liikennelaitoksen linja-auton ja raitiovaunun kuljettajiin sekä rahastajiin kohdistuneet pahoinpitelyt ovat parin viime vuoden aikana lisääntyneet huolestuttavasti. Saman suuntaista on kehitys ollut muuallakin maassa.

Kahden keskeisen liikennemuodon, rautatieliikenteen ja linja-autoliikenteen osalta järjestyksen pitämistä koskevia säännöksiä on, niin kuin edellä on mainittu, annettu vain asetusteitse ja osaksi sitäkin alemmanasteisin säädöksin. Nämäkin säännökset ovat puutteellisia ja osaksi vanhentuneita. Hallitus pitää tämän vuoksi niin hyvin matkustajien kuin henkilökunnankin turvallisuuden ja viihtyisyyden parantamiseksi tarpeellisena, että järjestyksen pitämisestä yleisissä kulkuneuvoissa säädetään lailla.

Eri kulkuneuvoissa ovat olosuhteet siinä määrin erilaiset, ettei järjestyksen pitämistä niissä voida säännellä samanlaisin määräyksin. Lentoturvallisuus edellyttää tiukempia järjestysmääräyksiä sekä ilma-aluksen päälliköltä ja miehistöltä tehokkaampia toimia, kuin mitkä muissa liikennemuodoissa ovat välttämättömiä.

Meriliikenteessä on järjestysongelmia lähinnä Suomen ja Ruotsin välillä kulkevissa matkustaja-aluksissa. Tämä kysymys samoin kuin se, millaisia säännöksiä ehkä tarvitaan järjestyksen pitämiseen joukkoliikenteeseen käytettävissä pienissä aluksissa, joita veneliikennelaki (151/69) ensisijassa koskee, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi selvittää erikseen.

Nyt säädettäväksi ehdotetun lain piiriin tulisivat kuulumaan rautateiden henkilöliikenne sekä raitiotie-, metro- ja linja-autoliikenne. Esitys vastaa asiallisesti 7 päivänä helmikuuta 1975 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä laiksi järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä (n:o 3/1975 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Lakiehdotus sisältää säännökset lain soveltamisalasta (1 ja 7 §), joukkoliikenteen kulkuneuvon matkustajan velvollisuuksista (2 §), kuljettajan oikeuksista (3 §), oikeudesta käyttää voimakeinoja (4 §) ja kuljettajan rikosoikeudellisesta suojasta (5 §) ja rangaistussäännöksen (6 §).

Yksityiskohtaiset perustelut.

1 §. Lakiehdotus koskee järjestyksen pitämistä rautateiden henkilöliikenteessä sekä raitiotie-, metro- ja linja-autoliikenteessä. Meillä tällä hetkellä vielä suunnitteluvaiheessa olevasta metroliikenteestä on muissa maissa saatujen kokemusten perusteella odotettavissa, että siinä tulee esiintymään samanlaisia vaikeuksia järjestyksen pitämisessä kuin muissa asutuskeskusten lähiliikenteen yleisissä kulkuneuvoissa. Edellä mainituista liikennemuodoista käytetään lakiehdotuksessa nimitystä joukkoliikenne.

2 §. Matkustaja, joka käyttäytymisellään aikaansaa häiriötä, syyllistyy 6 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen. Tässä yhteydessä on huomattava alkoholilain (459/68) 99 §:ään sisältyvä kielto nauttia alkoholijuomaa junassa, linja-autossa sekä muussa yleisön käytettävänä olevassa kulkuneuvossa. Jälkimmäisen lainkohdan mukaan junailija tai autonkuljettaja ei myöskään saa sallia tällaisen juoman nauttimista kulkuneuvossa.

3 §. Joukkoliikenteen harjoittamiseen liittyy niin sanottu sopimuspakko. Valtionrautateiden on suoritettava säädetystä maksusta kuljetukset (valtionrautateiden liikennesäännöksen sisältävän asetuksen 3 §). Ammattimaisesta moottoriajoneuvoliikenteestä annetun asetuksen (646/70) 10 §:n mukaan taas tilausliikenteen harjoittaja on velvollinen suorittamaan liikennelupansa mukaisen ajon, jollei ole voittamattomia esteitä tai muu pätevä syy estä ajon suorittamista. Linjaliikennelupaan sisältyy velvoitus luvan mukaisen ajon suorittamiseen. Velvollisuus pitää järjestystä ja oikeus estää järjestyshäiriöitä ovat kuitenkin sopimuksen täyttämisvelvoitetta voimakkaampia. Jotta tästä ei syntyisi epäselvyyttä, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös kuljettajan oikeudesta kieltäytyä ottamasta matkustajaksi päihtynyttä henkilöä, jonka hänen väkivaltaisen tai sitä uhkaavan taikka meluavan käyttäytymisensä perusteella voidaan päätellä todennäköisesti aiheuttavan kulkuneuvossa häiriötä.

Kuten nykyisinkin, kuljettajalla olisi oikeus poistaa häiriötä aiheuttava matkustaja. Lakiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös kuljettajalle kuuluvasta kiinniotto-oikeudesta samoin kuin siitä, että hänen pyynnöstään matkustajalla on oikeus antaa häiriötä aiheuttavan matkustajan poistamiseksi ja kiinniottamiseksi tarvittavaa apua. Pyynnön ei tarvitse olla nimenomainen.

Kulkuneuvosta poistamisesta ei kuitenkaan saisi aiheutua matkustajalle hengen tai terveyden vaaraa. Heitteillepanoa ja vakavan vaaran tuottamista toisen hengelle koskevat rikoslain 21 luvun 11 ja 12 §:n säännökset on otettava huomioon.

Kuljettajan oikeus olla ottamatta kulkuneuvoon matkustajaa, joka kieltäytyy maksamasta matkaa, ja poistaa tällainen matkustaja, ei perustu järjestyssyihin ja jää näin ollen lain soveltamisalan ulkopuolelle.

4 §. Järjestyksen pitämiseksi tarvittavien voimakeinojen käyttö ehdotetaan säänneltäväksi samalla tavoin kuin poliisin ja yleistä järjestystä ylläpitämään asetetun henkilön oikeus rikoslain 3 luvun 8 §:ssä. Käytettävien voimakeinojen, jotta ne olisivat oikeutettuja, tulee olla olosuhteet huomioon ottaen puolustettavia sekä tarpeellisia järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Jos on käytetty enemmän voimakeinoja kuin tilanne olisi vaatinut, tulisivat esillä olevan 4 §:n 2 momentin mukaan rikoslain 3 luvun 9 §:n säännökset sovellettaviksi. Vastaavanlainen säännös sisältyy ilmailulain 25 §:n 4 momenttiin.

Paitsi kuljettajaa pykälän säännökset koskisivat myös matkustajaa, joka kuljettajan pyynnöstä auttaa häiriötä aiheuttavan matkustajan poistamisessa tai kiinniottamisessa.

5 §. Pykälä koskee kuljettajan rikosoikeudellista suojaa häneen tässä tehtävässä kohdistettavaa väkivaltaa vastaan. Yleisten kulkuneuvojen henkilökunnan kannalta on nykyisin olennainen merkitys sillä, kenen palveluksessa henkilö on. Valtionrautateiden, posti- ja lennätinlaitoksen postiautojen sekä kunnallisen liikennelaitoksen henkilökuntaan kuuluvat ovat rikoslain 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettuina virkamiehinä lain 16 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetyn tehostetun rikosoikeudellisen suojan piirissä. Niin ikään väkivallasta tai haitanteosta, joka kohdistuu tällaisen kulkuneuvon henkilökuntaan kuuluvan apuna toimineeseen matkustajaan, tuomitaan rangaistus sanottujen rikoslain 16 luvun säännösten nojalla.

Rikoslain 16 luvun 1 §:ssä on säädetty rangaistus virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta ja 2 §:ssä haitanteosta virantoimituksessa olevalle virkamiehelle. Näiden tekojen rangaistavuus perustuu siihen, että virkamies ja se joka on hänen apunaan, on virantoimituksen aikana erityisen, tehostetun rikosoikeudellisen suojan tarpeessa voidakseen täyttää virkavelvollisuutensa. Virantoimitukseen on erityislainsää-

dännössä rinnastettu järjestyksestä ja turvallisuudesta huolehtiminen määrätyissä järjestyshäiriöille alttiissa tilaisuuksissa sekä paikoissa, joissa järjestyshäiriöt ovat omansa aiheuttamaan yleisön turvallisuudelle erityistä vaaraa. Tällaisia määräyksiä on yleisten kokouksien järjestysmiehistä annetun asetuksen (190/33) 2 §:ssä, julkisista huvitilaisuuksista annetun lain (492/68) 18 §:n 3 momentissa, elokuvanäytännöistä annetun asetuksen (473/64) 28 §:ssä sekä majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun asetuksen (502/69) 49 §:ssä. Mainituissa säännöksissä tarkoitetut järjestysmiehet, jotka ovat poliisiviranomaisen tehtävään hyväksymiä, nauttivat rikoslain 16 luvun 1 ja 2 §:ssä säädettyä rikosoikeudellista suojaa.

Yksityisen liikenteenharjoittajan palveluksessa oleva linja-auton kuljettaja suorittaa samaa joukkoliikenteen palvelutehtävää kuin julkisyhteisön omistaman kulkuneuvon kuljettaja. Sen vuoksi on perusteltua, että kumpikin saa työssään samanlaisen rikosoikeudellisen suojan. Toisaalta ei ole tarkoituksenmukaista, että rikoslain 16 luvun 1 ja 2 §:n sovellutusalaa laajennetaan. Tästä syystä ehdotetaan 5 §:ssä säädettäväksi, että joukkoliikenteen kulkuneuvon kuljettajaan kohdistetusta väkivallasta ja uhkauksesta sekä haitanteosta tuomitaan väkivaltaisesta käyttäytymisestä joukkoliikenteen kulkuneuvossa vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi tai sakkoon. Säännöstä sovellettaisiin sekä virkasuhteessa että yksityisoikeudellisessa työsuhteessa olevaan kuljettajaan. Jos tekijä lisäksi on syyllistynyt kuljettajan pahoinpitelyyn siten, että rikoslain 21 luvun 5 § tulee sovellettavaksi, on hänet teostaan tuomittava sanotun lainkohdan mukaan. Samanlaisen suojan kuin kuljettaja saisi häntä avustanut matkustaja.

6 §. Voimassa olevien säännösten mukaan häiriön aiheuttamisesta junaliikenteessä on tuomittava rangaistus valtionrautateiden liikennesäännön sisältävän asetuksen 9 §:n nojalla. Linja-autoliikenteen osalta vastaavasta rikkomuksesta tuomitaan rangaistus tieliikennelain (143/57) 9 §:n nojalla.

Kun on asianmukaista, että kaikkien lakiehdotuksessa säänneltävien joukkoliikenteen muotojen kohdalla sovelletaan samaa rangaistussäännöstä, tällainen säännös ehdotetaan sijoitettavaksi ehdotuksen 6 §:ksi. Rangaistukseksi ehdotetaan sakko tai enintään kolme kuukautta vankeutta, jollainen rangaistusasteikko on säädetty tähän tekoon lähinnä rinnastettavasta rikkomuksesta, ilkivallasta (rikoslain 42 luvun 7 §).

7 §. Lakiteknisistä syistä lakiehdotuksen 2—5 §:n säännökset on kirjoitettu sitä silmällä pitäen, että järjestyksen pitäminen kuuluu joukkoliikenteen kulkuneuvon kuljettajalle. Näin onkin asianlaita yleensä linja-autossa ja osaksi myös raitiovaunussa. Juna- ja metroliikenteessä tämä tehtävä on lähinnä konduktöörillä tai matkalipun tarkastajalla. Kuljettajaa koskevia säännöksiä tulisi näin ollen soveltaa sellaiseen henkilöön, jolla kulkuvälineessä on kuljettajaa vastaava asema järjestyksen pitämisessä.

Muutkin kulkuneuvon henkilökuntaan kuuluvat, kuten tarkastajat ja rahastajat, saattavat joutua suorittamaan järjestyksenpitoon kuuluvia tehtäviä. Kuljettajaa koskevia säännöksiä olisi sen vuoksi voitava soveltaa myös heihin. Tämä edellyttää kuitenkin, että tällaisella henkilöllä on hänen sanottua asemaansa osoittava virkapuku tai -lakki taikka muu selvästi havaittava tunnus.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Joukkoliikenteellä tarkoitetaan tässä laissa rautateiden henkilöliikennettä sekä raitiotie-, metro- ja linja-autoliikennettä.

2 §.

Matkustaja ei saa meluamalla tai muutoin käyttäytymisellään häiritä muita matkustajia eikä kuljettajaa. Hänen on noudatettava sellaisia kuljettajan antamia määräyksiä, jotka ovat tarpeen järjestyksen tai turvallisuuden säilyttämiseksi.

3 §.

Kuljettaja saa kieltäytyä ottamasta matkustajaksi päihtynyttä henkilöä, jonka hänen väki-

valtaisen tai sitä uhkaavan taikka meluavan käyttäytymisensä perusteella voidaan päätellä todennäköisesti aiheuttavan häiriötä.

Kuljettajalla on oikeus poistaa häiriötä aiheuttava matkustaja kulkuneuvosta ja tarpeen vaatiessa ottaa hänet kiinni. Tällöin on matkustajalla oikeus kuljettajan pyynnöstä antaa tarvittavaa apua. Kiinniottamisesta on viivytyksettä ilmoitettava poliisille.

Matkustajaa ei saa poistaa kulkuneuvosta, jos siitä aiheutuisi hänen hengelleen tai terveydelleen vaaraa.

4 §.

Poistaakseen matkustajan kulkuneuvosta tai ottaakseen hänet kiinni kuljettajalla on oikeus tarvittaessa käyttää sellaisia voimakeinoja, joita matkustajan käyttäytyminen ja olosuhteet muutoin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Sama oikeus on kuljettajaa auttavalla matkustajalla.

Jos on käytetty enemmän voimakeinoja kuin tilanne vaati, on noudatettava, mitä rikoslain 3 luvussa on sellaisen tapauksen varalta säädetty.

5 §.

Joka väkivaltaa käyttäen tai väkivallalla uhaten estää tai yrittää estää kuljettajaa tai tämän pyynnöstä häntä avustavaa matkustajaa suorittamasta tässä laissa tarkoitettua tehtävää järjestyksen ja turvallisuuden säilyttämiseksi kulkuneuvossa tai joka tahallaan muuten tekee haittaa kuljettajalle tai häntä avustavalle matkustajalle heidän suorittaessaan sanottua tehtävää, on tuomittava, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *väkivaltaisesta käyttäytymisestä joukkoliikenteen kulkuneuvossa* vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi tai sakkoon.

Kuljettajaan ja häntä avustavaan matkustajaan kohdistuneeseen rikokseen ei ole sovellettava rikoslain 16 luvun 1 ja 2 §:n säännöksiä.

6 §.

Joka meluamalla tai muutoin käyttäytymisellään aikaansaa häiriötä joukkoliikenteen kulkuneuvossa, on tuomittava *häiriön aiheuttamisesta joukkoliikenteen kulkuneuvossa* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

7 §.

Mitä tässä laissa on säädetty kuljettajasta, on vastaavasti sovellettava konduktööriin, tarkastajaan, rahastajaan tai muuhun sellaiseen liikennehenkilökuntaan kuuluvaan henkilöön, jonka tehtäviin kuuluu huolehtiminen järjestyksen säilymisestä kulkuneuvossa ja jolla on tätä asemaa osoittava virkapuku tai virkalakki taikka muu vastaava selvästi havaittava tunnus.

8 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle teräaselaiksi.

Maassamme tehdään huomattava osa henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista teräasetta tai muuta väkivaltaan soveltuvaa välinettä käyttäen. Rikoslain 21 luvun vuonna 1969 toteutetun uudistuksen vaikutuksia koskevan tutkimuksen mukaan Helsingissä vuoden 1970 aikana tehdyissä törkeissä pahoinpitelyissä oli neljässä tapauksessa viidestä tekovälineenä puukko tai muu teräase. Niin ikään muissa väkivaltaa sisältävissä rikoksissa, kuten ryöstössä, teräaseiden ja muiden pahoinpitelyvälineiden käytön on voitu havaita lisääntyneen. Tällaisten aseiden ja välineiden mukana pitäminen yleisillä paikoilla on omansa vaarantamaan kansalaisten henkeä ja terveyttä sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Lainsäädännössämme on soveltamisalaltaan rajoitettuja aseiden hallussapitokieltoja. Yleisistä kokouksista 20 päivänä helmikuuta 1907 annetun lain 6 §:n mukaan kukaan ei saa tulla yleiseen kokoukseen aseellisena. Julkisista huvitilaisuuksista annetun lain (492/68) 8 §:ssä taas kielletään ampuma-aseen, patruunoiden, räjähdysaineen, terä- tai lyömäaseen taikka muun sellaisen esineen tai aineen, jota voidaan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen suorittamiseen tai sellaisella uhkaamiseen, hallussa pitäminen julkisessa huvitilaisuudessa tai sen toimeenpanopaikan välittömässä läheisyydessä. Nämä kiellot eivät koske viran tai toimen vuoksi tarpeellista tai virkapukuun kuuluvaa aseistusta.

Kansalaisten henkeen ja terveyteen kohdistuvan vaaranuhkan vähentämiseksi sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden parantamiseksi on hallituksen mielestä tarpeen säätää edellä selostettuja laaja-alaisempia teräaseisiin ja muihin edellä tarkoitettuihin välineisiin kohdistuvia rajoituksia. Niitä koskevat säännökset ehdotetaan sisällytettäviksi erityiseen teräaselakiin. Ampuma-aseiden, patruunoiden ja räjähdysaineiden osalta tällaiset rajoitukset kuuluvat ampuma-aseita koskevaan lakiin. Esitys vastaa asiallisesti 7 päivänä helmikuuta 1975 eduskunnalle annettua hallituksen esitystä teräaselaiksi (n:o 4/1975 vp.), jonka käsittely eduskunnassa on edustajanvaalien johdosta rauennut.

Lakiehdotuksessa erotetaan toisaalta teräaseet, joiden käyttötarkoitus on toisen vahingoittaminen, ja toisaalta työvälineiksi tai muuhun hyväksyttävään käyttöön tarkoitetut teräaseet. Edelliseen ryhmään kuuluvien aseiden, joita lakiehdotuksessa kutsutaan vaarallisiksi teräaseiksi, maahantuontia, valmistusta, myyntiä ja hallussapitoa rajoitettaisiin tiukasti. Jälkimmäisen tyyppisten teräaseiden hallussapitoa rajoitettaisiin nykyistä enemmän.

Vaarallisen teräaseen määritelmä sisältyy lakiehdotuksen 1 §:n 1 momenttiin. Esimerkeinä mainittujen tikarin, stiletin eli jousimekanismin avulla toimivan piiloteräveitsen ja pistimen lisäksi vaarallisia teräaseita olisivat muutkin vastaavanlaiset teräaseet, joiden käyttötarkoitus on toisen vahingoittaminen. Jotta vaarallisen teräaseen käsitteellä olisi riittävän tarkoin rajattu sisältö, mutta samalla tarpeellinen joustavuus, ehdotetaan lakiin otettavaksi valtuussäännös, jonka mukaan asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset siitä, mitä muita teräaseita kuin lainkohdassa esimerkkeinä mainittuja, on pidettävä vaarallisina teräaseina. Samalla tavoin on huumausainelain (41/72) 1 §:ssä säännelty huumausaineen määritelmä.

Vaarallisia teräaseita koskevia säännöksiä olisi lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin mukaan vastaavasti sovellettava jousipatukkaan, nyrkkirautaan sekä muuhun sellaiseen lyömäaseeseen, joka on tarkoitettu käytettäväksi toisen vahingoittamiseen. Kumipatukkaa ja siihen rinnastettavia lyömävälineitä säännös ei koskisi. Tällaistenkaan välineiden hallussapidon yleistymistä ei voida pitää suotavana. Kuitenkaan ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi sisällyttää niitä lain soveltamispiiriin, koska ne ovat ammateissa, joissa väkivallan kohteeksi joutumisen uhka on tavallista suurempi (esimerkiksi yövartijat ja taksiauton kuljettajat), vaarattomampia kuin puolustautumistarkoituksessa myös hallussapidetyt ampuma-aseet.

Lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentin mukaan laki ei koskisi puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen ja poliisin aseistukseen kuuluvia eikä näiden tarpeiksi maahantuotavia tai valmistettavia teräaseita.

Tikareilla, stileteillä ja niihin rinnastettavilla teräaseilla ei ole rikostilastoissamme merkittävää osuutta pahoinpitelyvälineinä perinteiseen suomalaiseen puukkoon verrattuna. Niiden käytön on kuitenkin voitu havaita viime vuosina lisääntyneen. Useissa Euroopan maissa, muun muassa Englannissa, Alankomaissa, Belgiassa ja Tanskassa tällaiset vaaralliset aseet on katsottu välttämättömäksi kieltää. On syytä varoa, että näiden aseiden yleistyminen tulee vaarantamaan järjestystä ja turvallisuutta myös meillä nykyistä suuremmassa määrin. Tämän vuoksi ehdotetaan tällaisten vaarallisten teräaseiden maahantuonti ja valmistus myyntiä varten sekä kauppa kiellettäväksi (2 §).

Vaarallisen teräaseen hallussapito yleisellä paikalla tai yleisessä kokouksessa taikka muussa julkisessa tilaisuudessa ehdotetaan yleisesti kiellettäväksi, jollei sen hallussa pitämiseen ole hyväksyttävää perustetta. Tällainen peruste olisi esimerkiksi aseen siirtäminen asunnosta toiseen (2 § 2 mom.).

Maahantuonti-, valmistus- ja myyntikiellon rikkomisesta, mihin yleensä liittyy taloudellisen hyödyn tavoittelu, voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta (4 §). Vaarallisen teräaseen hallussapidosta yleisellä paikalla olisi rangaistus sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta (5 §).

Useissa maissa puukko kuuluu vaarallisiin, kiellettyihin teräaseisiin. Suomessa sillä on kuitenkin perinnäinen asema tarpeellisena työvälineenä. Tästä syystä sen kieltäminen vaarallisena teräaseena ei ole meidän oloissamme perusteltavissa, vaikka se samalla edelleen on yleisin henkeen ja terveyteen kohdistuvissa ja muissa väkivaltaa sisältävissä rikoksissa käytettävä väline. Sen sijaan on tarpeen rajoittaa oikeutta puukon hallussapitämiseen yleisillä paikoilla.

Lakiehdotuksen 3 §:n mukaan puukkoa taikka muuta sellaista teräasetta, joka on tarkoitettu työvälineeksi tai muuhun hyväksyttävään käyttöön, mutta joka soveltuu henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen suorittamiseen tai sellaisella rikoksella uhkaamiseen, ei saisi pitää hallussa yleisellä paikalla tai yleisessä kokouksessa taikka muussa julkisessa tilaisuudessa, jollei se ole välttämätöntä työn vuoksi tai hallussa pitämiseen ole muuta hyväksyttävää perustetta. Tällaisen teräaseen luvattomasta hallussapidosta yleisellä paikalla on sakko tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus katsottu riittäväksi seuraamukseksi (6 §).

Jotta puukon ja muun mainitunlaisen teräaseen hallussapitokiellon noudattamista voitaisiin tehokkaasti valvoa, on välttämätöntä, että poliisilla on oikeus tarvittaessa toimittaa henkilöön käyvä tarkastus. Tietoisuus tällaisen tarkastusoikeuden olemassa olosta on myös omansa ennalta estämään kiellon rikkomisia. Takavarikosta ja etsinnästä rikosasioissa annetun lain (260/59) 21 §:n mukaan oikeus toimittaa henkilöön käyvä tarkastus edellyttää, että tarkastettavan on syytä epäillä syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata ankarampi rangaistus kuin kuusi kuukautta vankeutta. Kun tämä lainkohta ei oikeuta toimittamaan tarkastusta luvattomasti hallussapidetyn teräaseen etsimiseksi, on lakiehdotukseen tarpeen ottaa tätä koskeva erityissäännös (7 §).

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Teräaselaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Vaarallisella teräaseella tarkoitetaan tässä laissa tikaria, stilettiä, pistintä ja sen mukaan kuin asetuksella säädetään myös muuta vastaavanlaista teräasetta, jonka käyttötarkoitus on toisen vahingoittaminen.

Tämän lain säännöksiä vaarallisesta teräaseesta on sovellettava myös jousipatukkaan, nyrkkirautaan sekä muuhun sellaiseen lyömäaseeseen, joka on tarkoitettu käytettäväksi toisen vahingoittamiseen.

Tämän lain säännökset eivät koske puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen tai poliisin aseistukseen kuuluvia eikä näiden tarpeiksi maahantuotavia tai valmistettavia teräaseita.

2 §.

Vaarallisen teräaseen maahantuonti ja valmistus myyntiä varten sekä kauppa on kielletty.

Vaarallista teräasetta ei saa pitää hallussa yleisellä paikalla tai yleisessä kokouksessa taik-

ka muussa julkisessa tilaisuudessa, ellei hallussa pitämiseen ole hyväksyttävää perustetta.

3 §.

Puukkoa taikka muuta sellaista teräasetta, joka on tarkoitettu työvälineeksi tai muuhun hyväksyttävään käyttöön mutta joka soveltuu henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen suorittamiseen tai sellaisella rikoksella uhkaamiseen, ei saa pitää hallussa yleisellä paikalla tai yleisessä kokouksessa taikka muussa julkisessa tilaisuudessa, ellei se ole välttämätöntä työn vuoksi tai hallussa pitämiseen ole muuta hyväksyttävää perustetta.

4 §.

Joka 2 §:n vastaisesti tuo maahan, valmistaa, kaupaksi tarjoaa tai pitää kaupan vaarallisen teräaseen taikka sitä yrittää, on tuomittava *rikoksesta teräaselakia vastaan* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

5 §.

Joka 2 §:n vastaisesti pitää hallussaan vaarallista teräasetta, on tuomittava *vaarallisen teräaseen hallussapidosta yleisellä paikalla* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

6 §.

Joka 3 §:n vastaisesti pitää hallussaan puukkoa tai muuta sanotussa pykälässä tarkoitettua teräasetta, on tuomittava *teräaseen hallussapidosta yleisellä paikalla* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

7 §.

Jos jonkun todennäköisin syin epäillään syyllistyneen 5 tai 6 §:ssä tarkoitettuun rikokseen, poliisimiehellä on oikeus toimittaa teräaseen löytämiseksi tämän henkilöön käyvä tarkastus.

Toimitettaessa henkilöön käyvää tarkastusta tässä laissa tarkoitetun aseen löytämiseksi on noudatettava, mitä henkilöön käyvästä tarkastuksesta rikosasioissa on säädetty. Pöytäkirjaa ei kuitenkaan tarvitse pitää, ellei siihen ole erityistä syytä.

8 §.

Tämän lain säännösten vastaisesti maahan tuotu, valmistettu, kaupaksi tarjottu, kaupan pidetty tai hallussa pidetty teräase on tuomittava valtiolle menetetyksi. Jos ase on joutunut pois omistajaltaan rikoksella tai jos menettämisseuraamus muusta syystä olisi ilmeisen kohtuuton, se voidaan jättää tuomitsematta. Jos ase on siirtynyt toiselle, hukattu tai hävitetty, sen arvo voidaan kokonaan tai osaksi tuomita menetetyksi. Lisäksi on noudatettava, mitä rikoslaissa on säädetty rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn menetetyksi tuomitsemisesta.

9 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sisäasiainministeri *Heikki Koski*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi erään Loimaalla sijaitsevan virastotalokiinteistön myymisestä.

Loimaan entinen postitalokiinteistö eli Loimaan kaupungin I kaupunginosan korttelissa 8 sijaitseva tontti n:o 5 sillä olevine rakennuksineen on jäänyt käyttämättömäksi ja valtiolle tarpeettomaksi postin saatua uudet toimitilat vuoden 1974 lopulla Loimaalle valmistuneesta valtion virastotalosta. Muutakaan käyttöä tontille ja sillä oleville rakennuksille valtiolla ei ole näköpiirissä. Kysymyksessä olevan tontin pinta-ala on 1 954,2 m^2 ja sille saa voimassa olevan asemakaavan mukaan rakentaa 2- ja 3-kerroksisen asuin-liikerakennuksen käsittäen enintään noin 2 200 kerros-m^2. Tontilla sijaitsee tällä hetkellä noin 55 vuotta vanha heikkokuntoinen puurakennus ja eräitä talousrakennuksia.

Kiinteistöä on tarjottu ostettavaksi paikkakunnalla leviävissä sanomalehdissä julkaistulla ilmoituksella. Korkeimman tarjouksen, 400 000 markkaa, mikä vastaa hintaa 182 markkaa/kerros-m^2, on tehnyt Loimaan Seudun Osuuspankki. Loimaan kaupungille on varattu etuoikeus kiinteistön ostoon edellä mainitulla hinnalla. Loimaan kaupunginhallitus on sittemmin ilmoittanut, että kaupunki ei ole halukas maksamaan kiinteistöstä pyydettyä kauppahintaa.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

erään Loimaalla sijaitsevan virastotalokiinteistön myymisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valtiovarainministeriö oikeutetaan myymään Loimaan kaupungin I kaupunginosan korttelissa 8 sijaitseva tontti n:o 5 sillä olevine rakennuksineen Loimaan Seudun Osuuspankille 400 000 markan kauppahinnasta ja muutoin valtiovarainminsteriön määrättävin ehdoin.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maa-alueen myymisestä Hyvinkään kaupungille.

Hyvinkään kaupungin ja valtion välillä on pitkään neuvoteltu mahdollisuuksista luovuttaa kaupungille Hyvinkään kaupungissa olevia Nikkilän valtionpuistoon kuuluvia maa-alueita, jotka ovat tarpeellisia kaupungille asuntotuotanto-ohjelman toteuttamiseksi. Neuvotteluissa on nyttemmin alustavasti sovittu, että valtio luovuttaisi kaupungille noin 79 260 m²:n suuruisen määräalan Nikkilän valtionpuistosta. Kaupunki puolestaan luovuttaisi valtiolle noin 5 587 m²:n suuruisen alueen, jonka arvo on 22 348 markkaa sekä suorittaisi loppukauppahinnan 590 951 markkaa rahana.

Myytäväksi tarkoitettu valtion omistama maa-alue on valtiolle tarpeeton. Valtiolle luovutettava alue taas on kokonaan valtion maiden ympäröimää teollisuusaluetta.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

maa-alueen myymisestä Hyvinkään kaupungille.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valtiovarainministeriö oikeutetaan määrättävillään ehdoilla myymään Hyvinkään kaupungille Hyvinkään kaupungissa olevasta Tammelan hoitoalueen Nikkilän valtionpuistosta noin 79 260 m²:n suuruisen määräalan 590 951 markan kauppahinnasta. Lisäksi Hyvinkään kaupunki luovuttaa valtiolle noin 5 587 m²:n suuruisen Hyvinkään kaupungin Hyvinkään kylässä olevan ASO:n Sorakuoppa nimisen tilan RN:o 91.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Valtiovarainministeri *Heikki Tuominen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion ravitsemiskeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Valtion työntekijäin ja muun henkilökunnan ravitsemisolojen keskitettyä hoitoa varten valtion työmailla ja niiden laitoksissa perustettiin vuonna 1948 väliaikainen valtion ravitsemiskeskus.

Väliaikaisen valtion ravitsemiskeskuksen toiminta keskittyi alkuaan työmaaruokaloiden ylläpitoon valtion työvirastojen työmailla, mutta on nyttemmin laajentunut käsittämään ravitsemispalvelujen järjestämisen useissa virastoissa. Vuonna 1974 oli ruokaloiden lukumäärä 131 ja ne jakautuivat useille hallinnonaloille ja lukuisiin virastoihin ja laitoksiin.

Ravitsemiskeskuksen asema on nyttemmin vakinaistettu 14 päivänä helmikuuta 1975 annetulla lailla valtion ravitsemiskeskuksesta (101/75). Tämän lain mukaan valtion palveluksessa olevan henkilökunnan työpaikkaruokailun järjestämistä varten on työvoimaministeriön alainen valtion ravitsemiskeskus.

Ravitsemiskeskuksen toiminnan laajentumisen jälkeen sen liittymäkohdat työllisyyden hoitoon ja työvoimaministeriön muuhun toimintaan ovat vähentyneet. Ravitsemiskeskuksen toiminta onkin osa valtion työnantajana harjoittamasta henkilöstöpalvelusta, joka liittyy henkilöstön sosiaalisiin etuuksiin ja palvelussuhteen ehtoihin. Nämä tehtävät kuuluvat valtiovarainministeriön toimialaan. Jotta valtion ravitsemiskeskuksen asiantuntemus saataisiin käytetyksi hyväksi valtion henkilöstön työpaikkaruokailun kehittämisessä ja jotta samojen asioiden käsittelyä useassa toimiyksikössä vältettäisiin, tulisi valtion ravitsemiskeskus siirtää työvoimaministeriön alaisuudesta valtiovarainministeriön alaisuuteen. Näin säästettäisiin valtion voimavaroja. Siirtoa tukee myös se, että valtion työmaahuollon ylin johto ja valvonta on jo aikaisemmin siirretty työvoimaministeriön tehtävistä valtiovarainministeriön tehtäviin. Siirtämisen tekee perustelluksi myös se seikka, että valtion palveluksessa olevaa henkilöstöä edustavat järjestöt ovat ottaneet työpaikkaruokailukysymyksen voimakkaasti esiin ja siitä tullee valtiovarainministeriön ja henkilöstöjärjestöjen välillä käytävien palvelussuhteen ehtoja koskevien neuvottelujen yksi osa.

Vuoden 1976 tulo- ja menoarvioesityksessä on valtion ravitsemiskeskus ehdotettu siirrettäväksi valtiovarainministeriön alaisuuteen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion ravitsemiskeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan valtion ravitsemiskeskuksesta 14 päivänä helmikuuta 1975 annetun lain (101/75) 1 §:n 1 momentti näin kuuluvaksi:

1 §.

Valtion palveluksessa olevan henkilökunnan työpaikkaruokailun järjestämistä varten on valtiovarainministeriön alainen valtion ravitsemis-

keskus, jota jäljempänä sanotaan ravitsemiskeskukseksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1976.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Työvoimaministeri *Ilmo Paananen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Työeläkkeiden nykyinen yleiseen ansiotasoindeksiin perustuva indeksisidonnaisuus on osoittautunut kohtuuttomuuksiin ja vinoutumiin johtavaksi. Virheellinen kehitys näkyy eläkkeiden määriä koskevien periaatteiden rikkoutumisena sekä eläkejärjestelmien sisäisissä suhteissa että suhteessa vastaavien aktiivien ryhmien tulokehitykseen. Muun muassa ovat suuret eläkkeet suhteessa vastaaviin palkkoihin nousseet viime vuosina enemmän kuin pienet eläkkeet. Nämä epäkohdat liittyvät maassamme vuodesta 1969 noudatettuun tuloeroja supistavaan tulopolitiikkaan ja ne alkoivat muodostua merkittäviksi 70-luvun alkuvuosina tämän politiikan positiivisten tulosten sivuvaikutuksena.

Eläkeindeksejä koskeva kysymys on erittäin laajakantoinen ja vaikuttaa olennaisesti eläkejärjestelmien kehitykseen pitkällä tähtäimellä. Vuonna 1972 työskennellyt eläkeindeksitoimikunta esitti, että eläkkeet tulisi sitoa elinkustannusindeksiin. Uudistuksen toimeenpanolle ei kuitenkaan katsottu olevan edellytyksiä ennen kuin etujärjestöjen kesken oli tehty tätä koskeva päätös. Tämä edellytys toteutui, kun vuoden 1974 tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun liittyvässä sosiaalipoliittisessa sopimuksessa sopimusosapuolet hyväksyivät eläkeindeksiuudistuksen tavoitteet määrittelevän kannanoton.

Mainitun sopimuksen perusteella sai lokakuussa 1974 asetettu eläkeindeksikomitea tehtäväkseen etsiä ratkaisu työntekijäin eläkelain (395/61, jäljempänä TEL) mukaisen indeksitarkistusjärjestelmän toteuttamiseksi sopimuksessa määrätyin tavoin siten, että uudistus voidaan toteuttaa sopimuskauden aikana. Komitean ehdotusten ja valtioneuvoston asianomaisten järjestöjen kanssa käymien neuvottelujen perusteella on hallitus katsonut tarpeelliseksi esittää TEL:n ja muiden työ- ja virkaeläkelakien muuttamista.

Työ- ja virkaeläkkeissä sovellettava indeksi eli niin sanottu TEL-indeksi koskee työ- tai palvelussuhteen perusteella määräytyvien eläkkeitten ohella myös muun muassa tapaturmavakuutuslain, liikennevakuutuslain ja sotilasvammalain mukaisia eläkkeitä. Tämän mukaisesti hallituksen esitys koskee kaikkia TEL-indeksisidonnaisia eläkkeitä. Tavoitteena on, että TEL-indeksitarkistusten avulla eläkkeensaajille tulee turvata kohtuullinen eläkkeitten ostovoiman lisäys, mikäli työssäkäyvän väestön työtuloissa tapahtuu reaalikasvua. Tämän lisäyksen luonnollisin mitta saadaan siitä palkkatulojen keskimääräisestä kasvusta, jonka yleiset työja virkaehtosopimukset takaavat palkansaajille. Näin mitoitettua TEL-indeksitarkistusta on pidettävä tarkoituksenmukaisena myös sen vuoksi, että se takaa ennen eläkkeelle siirtymistä vallinneen yleisimmän tulokehityksen jatkumisen myös eläkeaikana. Käytännössä tämä tarkistus on toteutettavissa tilastokeskuksen julkaisemien indeksisarjojen pohjalta määräämällä indeksikorotus yleisen ansiotasoindeksin ja kuluttajahintaindeksin muutosten keskiarvona. Tämän lisäksi hallituksen esityksen mukainen indeksitarkistus vaimentaa mahdollisten lamakausien eläkkeensaajien toimeentuloa alentavan vaikutuksen puoleen siitä, mihin nykyinen käytäntö johtaisi.

Tämä esitys ei yksin poista esityksen taustana ollutta ylieläkeongelmaa muutoin kuin siltä osin kuin ongelma on syntynyt indeksijärjestelmän seurauksena. Hallitus aikookin selvityttää mahdollisuudet tavoitetason ylittävien eläkkeiden syntymisen estämiseen muuttamalla eläkkeen alkumääriä koskevia säännöksiä. Niin ikään hallitus aikoo selvityttää, onko työeläkkeiden indeksisidonnaisuuden reaalikasvuosaa mahdollista vieläkin alentaa samoin kuin senkin, onko kansaneläkkeiden nykyinen indeksisidonnaisuusperuste, yleinen hintaindeksi, tarkoituksenmukaisin vai olisiko siirryttävä esimerkiksi eläkkeensaajien kulutusta tai vähimmäiskulutustarpeita paremmin kuvaavaan indeksisarjaan. Lopuksi olisi vielä perusteellisesti tutkittava kysymys, onko tarkoituksenmukaista soveltaa samaa indeksiä juokseviin eläkkeisiin ja eläkkeen perusteena oleviin palkkoihin. Tätä

kysymystä selvittävä tilastoaineiston keruu ja tutkimus on tarkoitus aloittaa työeläkejärjestelmän piirissä välittömästi.

Vuoden 1974 tulopoliittisen sopimuksen sisältämää toista ratkaisumallia, eriytyviä indeksikorotuksia ei esitetä toteutettavaksi. Eläkeindeksikomitea on perusteellisesti tutkinut, voidaanko työeläkkeitä korottaa erisuuruisin indeksitarkistuksin, ja selvittänyt eriytyvien indeksien tarkoituksenmukaisuuden. Selvityksen mukaan eriytyviä indeksitarkistuksia ei sovelleta missään maassa. Myös Suomen osalta komitea on todennut, että eriytyvät indeksitarkistukset eivät ole toteuttamiskelpoisia.

Edellä olevan perusteella hallitus esittää TEL 9 §:n 1 momentin muuttamista siten, että vuonna 1976 ja sen jälkeen TEL-indeksi vahvistettaisiin palkkatason ja kuluttajahintojen vuotuismuutoksen keskiarvon mukaan. Vuotuismuutokset laskettaisiin kolmannen vuosineljänneksen keskimääräisten pistelukujen avulla, mikä on lähinnä tekninen muutos nykyiseen, yhden kuukauden eli syyskuun pisteluvun käyttöön verrattuna.

TEL-indeksitarkistuksissa on koettu epäkohdaksi, että indeksitarkistus tehdään vain kerran vuodessa sen alussa. Tämän johdosta hallitus esittää siirtymistä kaksi kertaa vuodessa tapahtuviin tarkistuksiin eli tarkistuksen tekemistä sekä vuoden vaihteessa että heinäkuun alussa. Tätä koskeva lainmuutosesitys sisältyy TEL 9 §:n 2 momenttiin. Heinäkuun alussa suoritettava ennakkokorotus on esityksen mukaan viidennes seuraavan vuoden vaihteen arvioidusta indeksitarkistuksen määrästä. Nykyinen indeksitarkistus tapahtuu palkankorotusajankohtiin verrattuna etukäteisesti ja esitetty muutos merkitsee siten indeksitarkistusten painottumista vielä enemmän etukäteisiksi. Tästä aiheutuvien lisäkustannuksien vaikutusten lieventämiseksi esitetään uudistus toteutettavaksi vasta vuosina 1977—78 siten, että vuoden 1977 heinäkuun indeksitarkistus on puolet edellä mainitusta määrästä. Samasta syystä tämä ennakkokorotus otetaan huomioon, kun TEL-indeksipistelukua vahvistetaan vuodelle 1978. Nämä esitykset sisältyvät työntekijäin eläkelain voimaantulosäännökseen.

Hallitus on pitänyt tarkoituksenmukaisena, että alempitasoisissa työeläkkeissä nykyisen käytännön mukaista eläketason kehittymistä pyritään säilyttämään yleisemmin, kuin mitä eläkeindeksikomitea esitti. Komitea on todennut tämän olevan mahdollista korottamalla nykyistä 25 %:n vähimmäismäärää siten, että indeksitarkistuksen muutoksesta syntyvä eläkekehityksen hidastuminen kompensoidaan eläkkeen prosentuaalista tasoa nostamalla. Tämän toimenpiteen piiriin olisi kuulunut noin 260 000 eläkkeensaajaa. Hallitus esittää, että myös heinäkuun 1 päivänä 1975 voimaan tulleen 33 %:n vähimmäismäärän piiriin kuuluville eläkkeensaajille kompensoidaan indeksimuutoksesta aiheutuva eläketason nousun hidastuminen. Tämän perusteella hallitus esittää työntekijäin eläkelain 5 a §:n muuttamista siten, että nykyistä 25 %:n vähimmäismäärää korotetaan 0,25 prosenttiyksiköllä ja 33 %:n vähimmäismäärää ⅓ prosenttiyksiköllä vuosittain, edellistä 27,5 %:iin ja jälkimmäistä 36 %:iin. Koska esitetyn vähimmäismäärän piiriin tulee uusia ikäluokkia, on lakia myös tältä osin muutettava. Toimeenpanoajan puuttumisen vuoksi tehdään vuoden 1976 edellyttämä korotus vuoden 1977 alusta lukien. Edellä mainitut vähimmäismäärien korotukset koskevat myös jo myönnettyjä eläkkeitä. Jotta kansaneläke siihen mahdollisesti kuuluvine lisineen ei näiden korotusten vuoksi alentuisi, tulee hallitus myöhemmin esittämään tätä koskevat muutokset kansaneläkelakeihin.

Työntekijäin eläkelain mukaista indeksitarkistusta sekä vähimmäismäärien korottamista koskevat muutokset esitetään tehtäväksi vastaavasti myös lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelakiin (134/62), maatalousyrittäjien eläkelakiin (467/69) ja yrittäjien eläkelakiin (468/69).

Hallitus esittää luopumiseläkelain (16/74) 13 §:n ja 24 §:n muuttamista siten, että myös luopumiseläke tulee TEL-indeksitarkistusten piiriin, jos luopuminen tapahtuu muutoksen voimaantulon jälkeen.

Työeläketurvan yksi pääperiaatteita on, että ansaittu eläketurva on koskematonta. Tämä on nykyisin toteutettu epätäydellisesti valtion palvelussuhteen osalta. Nykyisin eläke määräytyy hitaamman karttumiskertoimen mukaan, jos palvelussuhde on päättynyt ennen eläketapahtumaa, kuin jos se päättyy eläkkeelle siirtymisen vuoksi. Tämän korjaamiseksi hallitus esittää valtion eläkelain (280/66, jäljempänä VEL) 10 §:n 1 momentin muuttamista siten, että nämä niin sanotut vapaakirjaeläkkeet määräytyvät 2 %:n vuotuisen karttumiskertoimen mukaan.

Nykyisen lain mukaan valtion lisäeläketurvan mukainen eläke voi täysimääräisenä olla 66 %

eläkkeen perusteena olevasta palkasta vähennettynä kansaneläkkeen perusosalla. Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64) piirissä täyden palvelusajan perusteella saatava eläke ylittää VEL:n mukaisen vastaavan eläkkeen, jos eläkkeen perusteena oleva palkka alittaa määrätyn lisäeläkesäännöksestä riippuvan palkan. Hallitus esittää VEL 12 §:n 3 momentin muuttamista siten, että valtion enimmäismääräinen täyteen palvelusaikaan perustuva eläke on 66 % eläkkeen perusteena olevasta palkasta, jos palkka on enintään 2 300 markkaa kuukaudessa. Palkan ylittäessä tämän määrän kansaneläke otetaan vähitellen huomioon 66 %:n enimmäismäärää alentavana siten, että enimmäismäärästä vähennetään määrä, joka on 66 % ylitteestä, kuitenkin enintään kansaneläkkeen perusosa.

Myös valtion perhe-eläkelakia (774/68) ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti siten, että vapaakirjaperhe-eläke 30 vuoden eläkeajan perusteella tulisi olemaan 60 % edunjättäjän eläkkeen perusteena olevasta palkasta, jos edunsaajia on vähintään kolme, 45 %, jos edunsaajia on kaksi ja 30 %, jos on vain yksi edunsaaja.

Edellä esitetyt valtion eläkelain muutokset koskevat eläkkeitä, jotka ovat alkaneet 1. 1. 1976 tai sen jälkeen. Niiden vaikutus on muihin edellä esitettyihin muutoksiin verrattuna suhteellisen vähäinen ja ne on mitoitettu siten, että muutokset voidaan niveltää edellä mainitun eläkkeen alkumäärän selvityksen yhteydessä suunniteltavaan uuteen eläketasoon.

Hallituksen esityksellä on eläkemenojen kasvua hidastava vaikutus. Vuoden 1975 rahanarvon ja vuosille 1976—1980 arvioidun keskimääräisen palkkatason reaalikasvun mukaan laskien eläkemenojen kasvu hidastuu vuosittain 30—40 miljoonalla markalla kaikkien TEL-indeksisidonnaisten eläkkeitten osalta. Yksittäisinä vuosina hidastuminen saattaa olla tätä määrää pienempi tai suurempi muun muassa palkkatason reaalikasvusta riippuen. Vuosittaisesta hidastumisesta kertynyt eläkemenojen vähennys nykyiseen TEL-indeksikäytäntöön verrattuna on arvion mukaan 90 miljoonaa markkaa vuonna 1978 ja 170 miljoonaa markkaa vuonna 1980. Hallituksen esitys suuntaa varoja eläketurvan tehostamiseen alempitasoisissa eläkkeissä ja toisaalta hidastaa eläkkeitten kasvua suurimmissa eläkkeissä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

työntekijäin eläkelain 5 a ja 9 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain 5 a §:n 1 ja 2 momentti ja 9 §, näistä 5 a §:n 1 momentti sellaisena kuin se on 20 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (690/68), 5 a §:n 2 momentti sellaisena kuin se on 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (749/74) ja 9 § sellaisena kuin se on 22 päivänä marraskuuta 1963 annetussa laissa (525/63), näin kuuluviksi:

5 a §.

Jos ennen 1 päivää heinäkuuta 1921 syntyneen työntekijän tämän lain alaisiin työsuhteisiin perustuva, 5 §:n 1 momentin mukaan laskettu eläkkeen määrä on tässä pykälässä tarkoitettua vähimmäismäärää pienempi, korotetaan se vähimmäismäärän suuruiseksi.

Jos eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelusajaksi on luettava aika 1 päivästä heinäkuuta 1962 siihen saakka, kunnes työntekijä täyttää 65 vuotta, eläkkeen vähimmäismäärä on 33 prosenttia eläkkeenperusteena olevasta palkasta, jota prosenttilukua korotetaan jäljempänä olevan taulukon mukaisesti. Työntekijäin eläkelain muuttamisesta 20 päivänä syyskuuta 1974 annetun lain (749/74) voimaantulosäännöksen 3 momentissa mainitun syntymäaikarajan 1 päivän heinäkuuta 1922 asemesta käytetään syntymäaikarajana 1 päivää tammikuuta 1925 ja prosenttilukua 25 muutetaan seuraavasti:

Vuonna	33 %:n asemesta %	25 %:n asemesta %
1977—1978	34	25 ¾
1979	34 ⅓	26
1980	34 ⅔	26 ¼
1981	35	26 ½
1982	35 ⅓	26 ¾
1983	35 ⅔	27
1984	36	27 ¼
1985 ja sen jälkeen	36	27 ½

9 §.

Eläketurva sidotaan maan palkkatasoon. Tätä varten sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa joka kalenterivuodeksi palkkaindeksiluvun ottaen huomioon yleisten palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten keskiarvon. Palkkaindeksiluvun muutoksen edellyttämällä tavalla tarkistetaan eläkettä myönnettäessä ja eläkkeiden yhteensovitusta uudelleen toimitettaessa eläkkeen perusteena oleva palkka ja sen jälkeen kalenterivuosittain eläkkeen määrä ministeriön antamien ohjeiden mukaan.

Kunkin vuoden heinäkuun alusta lukien suoritetaan sen mukaan kuin sosiaali- ja terveysministeriö tarkemmin määrää maksettaviin eläkkeisiin ennakkona yksi viidesosa siitä korotuksesta, joka arvion mukaan aiheutuu seuraavaksi vuodeksi vahvistettavan palkkaindeksiluvun muutoksesta.

Tämän lain 5 a §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan myös aikaisemmin myönnettyyn eläkkeeseen, mikäli eläkettä korotushetkellä muutoinkin olisi maksettava. Korotuksen johdosta ei toimiteta eläkkeiden yhteensovitusta uudelleen.

Tämän lain 9 §:n 1 momenttia sovelletaan ensimmäisen kerran vahvistettaessa palkkaindeksilukua vuodeksi 1976 ja saman pykälän 2 momenttia ensimmäisen kerran vuonna 1977, jolloin ennakkona suoritetaan puolet sanotun 2 momentin mukaan lasketun ennakon määrästä. Palkkaindeksiluku vahvistetaan vuodeksi 1978 siten, että vuoden 1977 palkkaindeksilukua korotetaan määrällä, joka yhdessä viimeksi mainittuna vuotena suoritettavan ennakon kanssa on 9 §:n 1 momentin mukaan lasketun korotuksen suuruinen.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 5 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 5 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (750/74), näin kuuluvaksi:

5 §.

Vanhuuseläkkeen vuotuinen määrä on puolitoista prosenttia työntekijäin eläkelain 9 §:n mukaisesti korjattujen ja työntekijän 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen ansaitsemien niiden palkkojen yhteismäärästä, joiden perusteella on suoritettu vakuutusmaksu tämän lain mukaan. Jos työntekijä on jonakin kalenterivuotena ansainnut tässä laissa tarkoitetuissa töissä vähemmän kuin 200 markkaa, ei sinä vuotena ansaittua palkkaa kuitenkaan otetaan huomioon eläkkeeseen oikeuttavana. Jos työntekijä on syntynyt ennen 1 päivää heinäkuuta 1921, korotetaan eläkettä kertomalla se luvulla, joka saadaan, kun luku 264 jaetaan niiden kuukausien lukumäärällä, jotka sisältyvät aikaan heinäkuun alusta 1962 sen kalenterikuukauden loppuun, jona työntekijä täyttää 65 vuotta, edellyttäen, että näin saatu korotuskerroin on suurempi kuin luku yksi. Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä edellä tarkoitetun korotuksen laskemisesta. Sanottua lukua 264 muutetaan jäljempänä olevan taulukon mukaisesti. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta 20 päivänä syyskuuta 1974 annetun lain (750/74) voimaantulosäännöksen 3 momentissa mainitun syntymäaikarajan 1 päivän heinäkuuta 1922 asemesta käytetään syntymäaikarajana 1 päivää tammikuuta 1925 ja prosenttilukua 25 muutetaan seuraavasti:

Vuonna	luvun 264 asemesta luku	25 % asemesta %
1977—1978	272	25 ¾
1979	274 ⅔	26
1980	277 ⅓	26 ¼
1981	280	26 ½
1982	282 ⅔	26 ¾
1983	285 ⅓	27
1984	288	27 ¼
1985 ja sen jälkeen	288	27 ½

Tämän lain 5 §:n 1 momenttia sovelletaan myös aikaisemmin myönnettyyn eläkkeeseen, mikäli eläkettä korotushetkellä muutoinkin olisi maksettava. Korotuksen johdosta ei toimiteta eläkkeiden yhteensovitusta uudelleen. Korotus-

ta suoritettaessa on lisäksi otettava huomioon, mitä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain muuttamisesta 20 päivänä joulukuuta 1968 annetun lain (691/68) voimaantulosäännöksen 3 ja 4 momentissa on säädetty.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain 14 ja 22 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 14 § ja 22 §:n 5 momentti, näistä 22 §:n 5 momentti sellaisena kuin se on 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (751/74), sekä *lisätään* 22 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 7 päivänä heinäkuuta 1970 ja 29 päivänä joulukuuta 1972 annetuilla laeilla (469/70 ja 936/72) sekä mainitulla 20 päivänä syyskuuta 1974 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6, 7, 8 ja 9 momentti siirtyy 7, 8, 9 ja 10 momentiksi, seuraavasti:

14 §.

Vahvistetut työtulot ja tässä laissa säädetyt markkamäärät tarkistetaan yleisten palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten mukaan siten kuin työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään.

22 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Sen estämättä, mitä 6 §:n 1 momentissa on säädetty, ennen 1 päivää tammikuuta 1929 syntyneen maatalousyrittäjän vanhuuseläkkeen ja täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on, jos eläkkeeseen oikeuttavaksi on luettava aika 1 päivästä tammikuuta 1970 siihen saakka, kun maatalousyrittäjä täyttää 65 vuotta, 33 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta työtulosta, jollei eläkkeen määrä 6 §:n 1 momentin mukaan laskettuna muodostu suuremmaksi. Sanottua prosenttilukua muutetaan jäljempänä olevan taulukon mukaisesti. Maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta 20 päivänä syyskuuta 1974 annetun lain (751/74) voimaantulosäännöksen 3 momentissa mainitun syntymäaikarajan 1 päivän tammikuuta 1930 asemesta käytetään syntymäaikarajana 1 päivää heinäkuuta 1932 ja prosenttilukua 25 muutetaan, jollei eläkkeen määrä 6 §:n 1 momentin mukaan laskettuna muodostu suuremmaksi, seuraavasti:

Vuonna	33 %:n asemesta %	25 %:n asemesta %
1977—1978	34	25 ¾
1979	34 ⅓	26
1980	34 ⅔	26 ¼
1981	35	26 ½
1982	35 ⅓	26 ¾
1983	35 ⅔	27
1984	36	27 ¼
1985 ja sen jälkeen	36	27 ½

Jollei eläkkeeseen oikeuttavaksi ole luettava koko edellä mainittua aikaa, eläkkeen määrä on sama suhteellinen osa sanotusta eläkkeestä kuin eläkkeeseen oikeuttavien kuukausien luku on koko edellä mainittuun aikaan sisältyvien täysien kuukausien luvusta. Jos maatalousyrittäjä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1935, osaeläkkeenä myönnettävä työkyvyttömyyseläke lasketaan siten, että osaeläke on seuraavien prosenttilukujen mukainen osa täydestä eläkkeestä:

Syntymävuosi	Osaeläke prosenttia täydestä eläkkeestä
1927 tai aikaisempi	66
1928	64
1929	62
1930	60
1931	58
1932	56
1933	54
1934	52

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämän lain 22 §:n 5 momenttia sovelletaan myös aikaisemmin myönnettyyn eläkkeeseen, mikäli eläkettä korotushetkellä muutoinkin olisi maksettava. Korotuksen johdosta ei toimiteta eläkkeiden yhteensovitusta uudelleen.

Laki

yrittäjien eläkelain 13 ja 19 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 13 § ja 19 §:n 5 momentti, näistä 13 § sellaisena kuin se on 17 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa (872/71) ja 19 §:n 5 momentti sellaisena kuin se on 20 päivänä syyskuuta 1974 annetussa laissa (752/74), sekä *lisätään* 19 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 7 päivänä heinäkuuta 1970 ja 29 päivänä joulukuuta 1972 annetuilla laeilla (486/70 ja 937/72) sekä mainitulla 20 päivänä syyskuuta 1974 annetulla lailla, uusi 6 momentti, jolloin nykyinen 6 ja 7 momentti siirtyy 7 ja 8 momentiksi, seuraavasti:

13 §.

Vahvistetut työtulot sekä 7 §:n 1 momentissa ja 9 §:n 2 momentissa säädetyt markkamäärät tarkistetaan yleisten palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten mukaan siten kuin työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään.

19 §.

— — — — — — — — — — — — — —

Sen estämättä, mitä 5 §:n 1 momentissa on säädetty, ennen 1 päivää tammikuuta 1929 syntyneen yrittäjän vanhuuseläkkeen ja täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä on, jos eläkkeeseen oikeuttavaksi on luettava aika 1 päivästä tammikuuta 1970 siihen saakka, kun yrittäjä täyttää 65 vuotta, 33 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta vuotuisesta työtulosta työtulon 20 000 markan määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 1/8 prosenttia jokaista täyttä eläkkeeseen oikeuttavaa kuukautta kohden, jollei eläkkeen määrä 5 §:n 1 momentin mukaan laskettuna muodostu suuremmaksi. Sanottuun rajamäärään sovelletaan tämän lain 13 §:n säännöksiä. Mainittua prosenttilukua 33 muutetaan jäljempänä olevan taulukon mukaisesti. Yrittäjien eläkelain muuttamisesta 20 päivänä syyskuuta 1974 annetun lain (752/74) voimaantulosäännöksen 3 momentissa mainitun syntymäaikarajan 1 päivän tammikuuta 1930 asemesta käytetään syntymäaikarajana 1 päivää heinäkuuta 1932 ja prosenttilukua 25 muutetaan, jollei eläkkeen määrä 5 §:n 1 momentin mukaan laskettuna muodostu suuremmaksi, seuraavasti:

Vuonna	33 %:n asemesta %	25 %:n asemesta %
1977—1978	34	25 ¾
1979	34 ⅓	26
1980	34 ⅔	26 ¼
1981	35	26 ½
1982	35 ⅓	26 ¾
1983	35 ⅔	27
1984	36	27 ¼
1985 ja sen jälkeen	36	27 ½

Jollei eläkkeeseen oikeuttavaksi ole luettava koko edellä mainittua aikaa, eläkkeen määrä on sama suhteellinen osa edellä tarkoitetusta määrästä kuin eläkkeeseen oikeuttavien kuukausien luku on koko mainittuun aikaan sisältyvien täysien kuukausien luvusta. Jos yrittäjä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1935, osaeläkkeenä myönnettävä työkyvyttömyyseläke lasketaan siten, että osaeläke on seuraavien prosenttilukujen mukainen osa täydestä eläkkeestä:

Syntymävuosi	Osaeläke prosenttia täydestä eläkkeestä
1927 tai aikaisempi	66
1928	64
1929	62
1930	60
1931	58
1932	56
1933	54
1934	52

— — — — — — — — — — — — — —

Tämän lain 19 §:n 5 momenttia sovelletaan myös aikaisemmin myönnettyyn eläkkeeseen, mikäli eläkettä korotushetkellä muutoinkin olisi maksettava. Korotuksen johdosta ei toimiteta eläkkeiden yhteensovitusta uudelleen.

Laki

luopumiseläkelain 13 ja 24 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä tammikuuta 1974 annetun luopumiseläkelain (16/74) 13 § ja 24 §:n 1 momentti näin kuuluviksi:

13 §.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät tarkistetaan yleisten palkka- ja hintatasossa tapahtuneiden muutosten mukaan siten kuin työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetään.

24 §.

Jollei tästä laista muuta seuraa, on luopumiseläkkeestä soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 9, 16—21 a ja 22 §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 3 momentissa on säädetty.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Tämän lain 13 §:ää sovelletaan niihin tapauksiin, joissa luopuminen tapahtuu tai luopumiseläkelain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu ehdollinen päätös annetaan tämän lain voimaan tultua.

Tarkistettaessa markkamääriä ja eläkkeitä 1 päivästä tammikuuta 1976 lukien ensimmäisen kerran tämän lain mukaisesti pidetään tarkistettavina markkamäärinä ja eläkkeen määrinä joulukuun 1975 määriä. Niiden katsotaan vastaavan sosiaali- ja terveysministeriön vuodeksi 1975 vahvistamaa palkkaindeksilukua.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 10 §:n 1 momentti, 12 §:n 3 momentti ja 16 §, näistä 10 §:n 1 momentti ja 12 §:n 3 momentti sellaisina kuin ne ovat 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (568/75), näin kuuluviksi:

10 §.

Eläkkeen määrä on jokaiselta eläkeajaksi luetulta täydeltä kuukaudelta eläkkeen perusteena olevasta palkasta 1/12 prosenttia ajalta ennen 1 päivää heinäkuuta 1962 ja siitä lukien 1/6 prosenttia.

— — — — — — — — — — — — — — —

12 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Yhteensovitusraja on 66 prosenttia eläkkeen enimmäismäärän perusteena olevasta palkasta, jos tämä on enintään 2 300 markkaa. Jos eläkkeen enimmäismäärän perusteena oleva palkka ylittää 2 300 markkaa, yhteensovitusraja on 66 prosenttia siitä vähennettynä määrällä, joka on 66 prosenttia ylitteestä, kuitenkin vähennettynä enintään kansaneläkkeen perusosan määrällä.

— — — — — — — — — — — — — — —

16 §.

Eläkkeen perusteena oleva palkka tarkistetaan eläkettä myönnettäessä ja 13 §:ää sovellettaessa sen palkkaindeksiluvun mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

Eläkkeen määrä tarkistetaan samalla tavoin kuin on säädetty työntekijäin eläkelain mukaisten eläkkeiden tarkistuksesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Tämän lain 12 §:n 3 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1975 vahvistettua palkkaindeksilukua 383 ja sitä tarkistetaan kalenterivuosittain samalla markkamäärällä kuin työntekijäin eläkelain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua markkamäärää tarkistetaan kalenterivuosittain vuoden 1976 alusta.

Laki

valtion perhe-eläkelain 5 ja 11 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 31 päivänä joulukuuta 1968 annetun valtion perhe-eläkelain (774/68) 5 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä heinäkuuta 1975 annetussa laissa (569/75), ja 11 § näin kuuluviksi:

5 §.

Perhe-eläke leskelle ja lapsille on jokaiselta edunjättäjän eläkettä varten eläkeajaksi luettavalta kuukaudelta eläkkeen perusteena olevasta palkasta:

1) jos edunjättäjällä oli oikeus eläkkeeseen valtion eläkelain 10 §:n 1 momenttia soveltaen,

eläkeajalta ennen heinäkuun 1 päivää 1962

2/48 prosenttia, jos edunsaajia on yksi,

3/48 prosenttia, jos edunsaajia on kaksi, sekä

4/48 prosenttia, jos edunsaajia on kolme tai useampia;

eläkeajalta heinäkuun 1 päivästä 1962 lukien

2/24 prosenttia, jos edunsaajia on yksi;

3/24 prosenttia, jos edunsaajia on kaksi; sekä

4/24 prosenttia, jos edunsaajia on kolme tai useampia;

2) jos edunjättäjällä oli oikeus eläkkeeseen valtion eläkelain 10 §:n 2 momenttia soveltaen, 1/12 prosenttia, ja siihen lisätään, jos edunsaajia on useampia, toisesta edunsaajasta 1/36 prosenttia ja jokaisesta sen lisäksi olevasta edunsaajasta 1/72 prosenttia, kuitenkin niin, että eläkeaikana otetaan huomioon enintään 360 kuukautta; sekä

3) jos edunjättäjällä oli oikeus eläkkeeseen valtion eläkelain 10 §:n 3 momenttia soveltaen, 1/10 prosenttia ja siihen lisätään, jos edunsaajia on useampia, toisesta edunsaajasta 1/30 prosenttia ja jokaisesta sen lisäksi olevasta edunsaajasta 1/60 prosenttia, kuitenkin niin, että eläkeaikana otetaan huomioon enintään 300 kuukautta.

11 §.

Edunjättäjän eläkkeen perusteena oleva palkka tarkistetaan perhe-eläkettä myönnettäessä ja 8 §:ää sovellettaessa sen palkkaindeksiluvun mukaan, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:n soveltamista varten.

Perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan samalla tavoin kuin on säädetty työntekijäin eläkelain mukaisten eläkkeiden tarkistuksesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Alli Lahtinen*

Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslain 6 luvun ja siihen liittyvien säännösten muuttamisesta.

I. *Rangaistuksen määräämisestä.*

Viime vuosisadan puolivälin jälkeen aloitettiin rangaistusjärjestelmän uudistaminen, jonka merkittävimpiä tuloksia oli rangaistusasteikkojen käyttöönottaminen. Sitä ennen oli rikoksesta tuleva rangaistus yleensä määrätty laissa tarkoin sekä määrältään että laadultaan. Uudistuksessa annettiin tuomioistuimille valta määrätä rangaistus asteikosta, jossa oli mainittu vain enimmäis- ja vähimmäisrangaistus.

Tuomarin harkintavalta rangaistuksen määräämisessä on laaja. Rangaistusasteikot ovat väljiä. Ne ovat viime vuosikymmenien aikana pikemminkin väljentyneet kuin kaventuneet. Tuomarin harkintavaltaa lisäävät vielä eräät rangaistuksen vähentämis- ja enentämisperusteet. Siten jos rikoksentekijä on täyttänyt 15 vuotta mutta ei 18 vuotta tai jos hän on vain vähentyneesti syyntakeinen, hänet voidaan tuomita säädettyä vähimmäisrangaistusta lievempäänkin rangaistukseen. Samoin voidaan rangaistus tuomita lievennetyn asteikon mukaan hätävarjelun liioitteluun, oikeudenvastaiseen pakkotilatekoon, rikoksen yritykseen tai avunantoon syyllistyneelle. Lisäksi tuomioistuin voi äskeisten rikoslain 3 luvun 5 §:n uudistusten jälkeen määrätyin edellytyksin tuomita syytetyn lievempäänkin kuin asteikon mukaiseen rangaistukseen tai jättää rangaistuksen kokonaan tuomitsemattakin. Jos syytetty on rikoksen uusija, sovellettavan rangaistusasteikon enimmäisrangaistus on korotettu 50 tai 100 prosenttia.

Tuomioistuimen sovellettavan rangaistusasteikon määräävät siten rikoksen tunnusmerkistöön liittyvät rangaistussäännökset sekä yleiset rangaistuksen vähentämis- ja enentämisperusteet. Rangaistuksen mittaamisesta rangaistusasteikon rajoissa ei ole yleisiä säännöksiä, paitsi eräisiin rikosten yhtymistilanteisiin sovellettavia rikoslain 7 luvun 1 ja 2 §:n säännöksiä. Mittaamisperusteet ovat nykyisin pääosin kirjoittamattoman oikeuden varassa.

Rangaistuksen mittaamista voidaan pitää yhtenä syytetylle tärkeimmistä asioista rikosoikeudenkäynnissä. Sen vuoksi rangaistuksen mittaamisessa noudatettavien yleisten sääntöjen täsmentäminen säätämällä niistä kirjoitetussa laissa lisäisi syytetyn oikeusturvaa. Näin voidaan varmistaa myös, että rikoksentekijälle tuomittava rangaistus on riittävän ankara ja oikeudenmukaisessa suhteessa tekoon. Mittaamissäännökset eivät poistaisi tuomioistuimien harkintavaltaa rangaistuksen mittaamisessa, vaan ne olisivat niiden harkinnan ohjeina. Ohjeellisinakin ne ovat omiaan yhdenmukaistamaan tuomioistuinkäytäntöä ja parantamaan rangaistuksen mittaamisen ennustettavuutta. Mittaamisperusteiden ilmaiseminen laissa johtaisi siihen, että rangaistusta mitattaessa jouduttaisiin aina nimenomaan harkitsemaan, onko laissa tarkoitettuja lieventämis- ja koventamisperusteita olemassa.

Tuomioistuinkäytännössä muodostuu tavallisimpia rikoksia varten normaalirangaistusvyöhyke, jonka rajat ovat melko suppeat. Suurin osa kyseisen rikoslajin rikoksista rangaistaan tälle vyöhykkeelle sijoittuvin rangaistuksin. Käytännössä voidaan puhua usein ja samantapaisina esiintyvien tekojen normirangaistuksista. Normirangaistukset edistävät kansalaisten yhdenvertaisuutta ja oikeuskäytännön ennustettavuutta. Yhdenvertaisuuden olennaisia piirteitä on, että samanlaisista teoista tuomitaan yhtä ankarat rangaistukset.

Epäoikeudenmukaisena pidetään normirangaistuksesta poikkeamista, jos siihen ei ole nimenomaisia perusteita. Tuomioistuimen ei pitäisikään poiketa normirangaistuksesta taikka käyttää normaalirangaistusvyöhykettä lievempää tai ankarampaa rangaistusta ilman selvästi osoitettavia perusteita.

Se, miten rangaistus mitataan, on syytetylle nykyisin usein paljon tärkeämpi asia kuin se, mikä rikosnimike teolle annetaan ja mikä rangaistusasteikko valitaan. Siksi käytännössä olisi kiinnitettävä entistä enemmän huomiota rangaistuksen mittaamiseen. Jo alkuperäisessä vuoden 1875 rikoslakiehdotuksessa oli melko seikkaperäiset ohjeet rangaistuksen mittaamisesta. Tällaisia säännöstöjä on myös useissa uusimmissa eri maiden rikoslaeissa.

Tuomarikunnalla ei liene täysin yhdenmukaisia käsityksiä rangaistuksen mittaamisessa huomioon otettavista seikoista, mikä johtunee osittain rikosoikeudellisen ajattelun muuttumisesta viime aikoina. Esimerkiksi 1960-luvun loppupuolelle saakka korostettiin rikosoikeudellisessa ajattelussa erityisestäviä seikkoja. Nykyisin painotetaan enemmän oikeuskäytännön yhtenäisyyttä. Tällaiset rikosoikeudellisen ja kriminaalipoliittisen ajattelun murrosvaiheet aiheuttavat helposti vaihtelevaa rangaistuskäytäntöä. Tämänkin takia tarvittaisiin erityinen mittaamissäännöstö, joka erittelisi tärkeimmät mittaamisessa huomioon otettavat seikat.

Tämän esityksen pääsisältönä on rikoslakiin sisällytettävä säännöstö rangaistuksen mittaamisperusteista. Ehdotukseen rikoslain 6 luvun muuttamisesta sisältyvät yleinen säännös rangaistuksen mittaamisesta (1 §), luettelo koventamis- ja lieventämisperusteista (2—3 §) sekä yleissäännös kohtuuden noudattamisesta rangaistusta määrättäessä (4 §), mikäli muut rikoksen seuraukset tätä edellyttävät.

Rangaistuksen mittaamissäännöstö tulee osaltaan tehostamaan rikospolitiikan pyrkimyksiä rikollisuuden vähentämiseksi sekä sen seurausten ja haittojen pienentämiseksi. Sen avulla pyritään kohdistamaan entistä ankarampia toimia nimenomaan suunnitelmalliseen ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Rikoksen uusiminen otettaisiin huomioon rangaistuksen koventamisperusteena. Tämä tekisi tarpeettomaksi nykyisen perin mekaanisen uusimissäännöstön. Uusimisen rikoslain 6 luvun 2 §:stä ilmenevää pääsääntöä, rangaistusasteikon ylärajan korottamista 50 tai 100 prosenttia, on nykyoloissa pidettävä vanhentuneena. Kuvaavaa tälle säännökselle on, että sitä on hyvin harvoin sovellettu lainsäätäjän tarkoituksen mukaisesti. Voidaankin sanoa, että säännöstöä, joka luonteeltaan ja sanamuodoltaan on ensisijaisesti enentämissäännös, on oikeuskäytännössä jokseenkin poikkeuksetta sovellettu vain rangaistuksen mittaamisperusteena.

II. *Rikoslain rangaistusasteikkojen soveltaminen.*

Nykyisten melko väljien rangaistusasteikkojen ankarimpia mahdollisia rangaistuksia tuomitaan vain poikkeuksellisesti. Useimmista rikoksista ei säännöksen koko voimassaoloaikana ole tuomittu läheskään ankarinta mahdollista rangaistusta. Se, että nämä käytännössä harvoin sovellettavat rangaistusasteikkojen enimmäismäärät kuitenkin on pysytetty laissa ja että uudessakin lainsäädännössä asteikot ovat melko väljiä, perustunee perinteelliseen käsitykseen ankaran enimmäisrangaistuksen yleisestävästä vaikutuksesta. Osaksi asteikkojen väljyys johtuu siitäkin, että osittaisuudistuksissa ei ole voitu laajemmalti korjata asteikkoja, vaikka käsitys rikoksen vaarallisuudesta olisikin ajan mittaan muuttunut.

Jos rikoksentekijä tuomitaan uusijana, asteikon sallima enimmäisrangaistus on lain mukaan puolitoista- tai kaksinkertainen. Uusimistapauksissakin on silti oikeuskäytännössä yleensä sovellettu normaalin asteikon ylärajaa lievempiä rangaistuksia. Tältä kannalta asteikon laajentamista rikoslain 6 luvun 2 §:n perusteella voidaan pitää jokseenkin merkityksettömänä.

Rangaistusasteikkojen käyttöä ja sovellutuksia kuvaa oheinen taulukko, johon on koottu tietoja eräistä tavallisimmista rikoksista tuomituista rangaistuksista:

Taulukko 1. Vuonna 1971 eräistä rikoksista tuomitut pitkät vapausrangaistukset

Päärikos ja lainkohta	Vapausrangaistukseen tuomittuja	Säädetty enimmäisrangaistus	Rangaistusajan pituus vuosia: 1- alle 2	2- alle 4	4- alle 8	vähintään 8
Törkeä pahoinpitely RL 21: 6	316	10 vuotta	69	34	12	—
Ryöstö RL 31: 1	486	10 vuotta	153	17	1	—
Törkeä varkaus RL 28: 2	3989	6 vuotta	529	29	1	.
Virkamiehen väkiv. vastustaminen RL 16: 1	517	4 vuotta	7	1	—	.
Varkaus RL 28: 1[1]	2179	4 vuotta	34	—	—	.
Kavallus RL 29: 1	134	2 (4) vuotta	7	—	—	.
Väärennys RL 36: 5,6	832	4 vuotta	84	4	—	.
Varastetun tavaran kätkeminen RL 32: 1	213	3 vuotta	7	—	—	.
Vangin karkaaminen RL 16: 11 b	102	2 vuotta	—	—	.	.
Pahoinpitely RL 21: 5	610	2 vuotta	11	—	.	.
Petos RL 36: 1	412	1 (2) vuotta	9	1	.	.
Rattijuopumus TL 8[1]	7372	4 vuotta	19	—	—	.
Rattijuopumus ja vamman tai kuoleman tuottamus TL 8[3]	226	6 (8) vuotta	18	6	—	—
Törkeä varomattomuus liikenteessä TL 6[2]	36	2 vuotta	—	—	.	.

Sulkuihin on merkitty törkeän tekomuodon varalta säädetty vaihtoehtoinen enimmäisrangaistus.

Ylläolevaan taulukkoon on otettu tiedot niistä tavallisimmista rikosryhmistä, jotka tilastossa on eritelty niin tarkasti, että niihin soveltuva enimmäisrangaistus on ilmoitettavissa. Taulukosta eivät käy ilmi sellaiset rangaistuksen ankaruuteen vaikuttavat seikat kuin yritys, nuoruus tai vähentynyt syyntakeisuus. Siitä saa kuitenkin kuvan asteikkojen soveltamisesta, sikäli kuin on kysymys tavallisimmista vapausrangaistukseen johtavista rikoksista. Uusimissäännösten soveltamisesta käytäntöön taulukosta on myös saatavissa tietoja.

Taulukosta näkyy, että milloin rikoksesta säädetty ankarin vapausrangaistus on huomattavan pitkä, asteikon ankarampaa puoliskoa käytetään vain poikkeuksellisesti. Niinpä ryöstöstä tuomituista rangaistuksista, joita kaikkiaan oli 486, vain yksi oli pitempi kuin neljä vuotta, mutta sekin jäi alle kahdeksan vuoden. Tämäkin rangaistus on ehkä tuomittu uusijalle, jonka rikoksesta enimmäisrangaistus olisi ollut 15 tai 20 vuotta. Virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta tuomittiin vain yksi asteikon puolta väliä ankarampi rangaistus, varkaudesta ja kavalluksesta ei yhtään. Rattijuopumuksen rangaistuksista jäi 95 % alle puolen vuoden, vaikka siitä on enimmäisrangaistuksena neljä vuotta. Vain 19 rangaistusta 7 372:sta oli pitempiä kuin yksi vuosi. Todennäköisesti sisältyy näihin tapauksiin muukin liikennerikos. Kun rattijuopumukseen liittyy vamman tai kuoleman tuottamus, on enimmäisrangaistus 6 tai 8 vuotta, mutta ankarampi rangaistus kuin 2 vuotta tuomittiin vuonna 1971 vain kuudessa tapauksessa, eikä tällöinkään ylitetty neljää vuotta.

Edellä olevaan tilastoon sisältyy vain yksi tapaus, jossa on tuomittu säännönmukaista enimmäisrangaistusta ankarampi rangaistus. Rikos oli petos. Tämä rangaistus on voitu tuomita vain rikoksen uusijalle rikoslain 6 luvun 2 §:ää soveltaen. Selityksenä tähän harvinaiseen asteikon ylitykseen saattaa olla petoksen aikaisemmin suhteellisen lievä enimmäisrangaistus, joka syyskuun 1 päivästä 1972 alkaen onkin korotettu neljään vuoteen. Ennen mainittua lainmuutosta tuomittiin, vaikkakin hyvin harvoin,

myös murrosta ja näpistyksestä asteikon enimmäisrangaistusta ankarampia rangaistuksia.

Uusimissäännösten merkitystä rangaistuksen tuomitsemisessa selvittää myös eräs aikaisempi tutkimus rangaistuksen mittaamiskäytännöstä. Tutkimus perustui 25 tuomiokunnasta koottuun aineistoon. Aineisto on koottu vuosilta 1958—60, mutta se antanee myöhempäänkin tilanteeseen soveltuvan kuvan.

Tutkimuksen kohteena olleissa 25 tuomiokunnassa tuomittiin mainittuna aikana kaikkiaan 446 rikoksentekijää törkeästä varkaudesta. Vähän yli puolet (232) näistä oli ensikertaisia. Näistä vain viisi oli tuomittu yhtä vuotta ankarampaan vapausrangaistukseen (2 %). Uusijoita oli kohdeltu ankarammin: yli yhden vuoden rangaistuksiin tuomittiin 97 uusijaa (45 %), mutta näistäkin valtaosa eli 86 tuomittua pääsi alle 2 vuoden rangaistuksella. Pitempään kuin kolmen vuoden rangaistukseen tuomittiin vain 3 rikoksenuusijaa. Vaikka rikoslain 6 luvun 2 §:n toisen lauseen mukainen enimmäisrangaistus törkeästä varkaudesta rikoksen uusijalle oli tuohon aikaan 12 vuotta, ei edes sitä lähentelevää rangaistusta tuomittu kertaakaan. Rangaistusasteikon yläpää jäi kokonaan käyttämättä.

Koska edellä selostetun tutkimuksen mukaan melkein kaikki ensikertaisten törkeästä varkaudesta tuomitut rangaistukset olivat vuotta lyhyempiä, voidaan päätellä, että ensikertaisten rangaistukset ovat melko yhdenmukaisia. Käytetään yleisesti 7—8 kuukauden pituisia rangaistuksia. Yhtenä vähäisen vaihtelun selityksenä voi olla sekin, ettei ensikertaisia varten ole vielä olemassa rangaistuksen mittaamissäännöksiä. Tämä johtaa siihen, että tuomioistuimen päävaihtoehdoksi jää rangaistuksen ehdollisuuden ja ehdottomuuden harkitseminen.

Varkausrikosten rangaistussäännösten muuttamisen jälkeen on tutkittu hovioikeuksien rangaistuskäytäntöä. Tutkimus on tehty vuoden 1973 ensi puoliskolta. Ankarin rangaistus törkeästä varkaudesta oli Helsingin ja Turun hovioikeuksissa 2 vuotta 8 kuukautta, Itä-Suomen hovioikeudessa 2 vuotta 2 kuukautta. Näihin rangaistuksiin tuomitut olivat suorittaneet ainakin 3 vuotta aikaisemmin tuomittua vapausrangaistusta ennen tekoaan. Lain enimmäisrangaistus tällaisille uusijoille on 8 vuotta vankeutta.

Tutkimuksen mukaan korottaa uusiminen törkeän varkauden rangaistusta keskimäärin pari kuukautta. Yleisin rangaistus oli 9—10 kuukautta, mikä on varsin lähellä vähimmäisrangaistusta (6 kuukautta).

Edellä lyhyesti selostetut käytännön kokemukset osoittavat, ettei voimassa olevaa uusimisjärjestelmää tuomioistuimissa sovelleta sillä tavoin kuin lakia säädettäessä oli tarkoituksena, vaan että tuomioistuimet pitävät nykyisiä eri rikosten melko väljiä rangaistusasteikkoja riittävinä ilman korotuksiakin. Edelleen on pääteltävä, että kun laista puuttuu yleinen rangaistuksen mittaamissäännöstö, tuomioistuimet ovat ryhtyneet soveltamaan rikoksen uusimista koskevaa rikoslain 6 luvun 2 §:n säännöstä ensisijaisesti rangaistuksen mittaamissäännöksenä, mikä puolestaan saattaa johtaa epäoikeudenmukaisiin tuloksiin ja rangaistusten kaavoittumiseen uusimiselle annetun liiallisen merkityksen vuoksi.

III. *Uusimissäännöstön tarkoituksenmukaisuus ja nykyisen järjestelmän epäkohdat.*

Ennen vuotta 1940 uusiminen vaikutti rangaistuksen enentämisperusteena vain, milloin entinen ja uusi rikos olivat samanlaisia tai kohdistuivat ainakin samaan oikeushyvään. Niinpä näpistys, varkaus, ryöstö ja kiristäminen kelpasivat uusimisen ankaramman rangaistuksen perusteeksi, kun rikoksentekijä uudestaan syyllistyi johonkin näistä rikoksista. Jos rikokset olivat erilaisia, ei uudesta rikoksesta tuomittu uusijana. Esimerkiksi pahoinpitelystä rangaistuksen suorittanut, joka myöhemmin kavalsi, tuomittiin uudesta rikoksestaan ensikertalaisena.

Tällä järjestelmällä oli eräitä etuja, mutta myös huomattavia haittoja. Se johti ankariin rangaistuksiin, jos rikoksentekijä pysyi omalla alallaan. Mutta jos asianomainen ei ollut erikoistunut, vaan teki vaikkapa törkeitäkin erilaisia rikoksia, häntä rangaistiin lievemmin. Rikosten tuomioistuinkäsittelyyn liittyi monia oikeudenkäyntiteknisiä ongelmia.

Voimassa oleva yleisjärjestelmään perustuva uusimissäännöstö on peräisin vuodelta 1939. Sen mukaan ei sillä, mistä rikoksesta aikaisempi rangaistus on tuomittu, ole merkitystä.

Rikoslain 6 luvun 2 § asettaa vaatimuksia sekä aikaisemmalle että uudelle rikokselle. Pykälässä edellytetään, että syytetty on yhdessä tai useammassa erässä suorittanut vapausrangaistusta vähintään vuoden. Uuden rikoksen on täytettävä kaksi vaatimusta. Siitä säädetyn enimmäisrangaistuksen on oltava vä-

hintään kuusi kuukautta vankeutta. Teko ei saa olla tehty lieventävissä olosuhteissa. Viimeksi mainittua edellytystä ei ole tarkemmin määritelty.

Niistä käytännön epäkohdista, joita rikoslain 6 luvun nykyisessä muodossaan voidaan katsoa aiheuttaneen, lienee pahin uusimisvaikutuksen liiallinen painottuminen. Rikoksentekijän syyllisyyden, rikoksen tekotavan ja törkeyden rinnalla tuntuvat suhteettoman vahvasti korostuvan rikoslain 6 luvun säännösten muodolliset perusteet. Tämä saattaa johtua uusimissäännösten soveltamispakosta, joka ei yleensä anna mahdollisuutta harkintaan. Järjestelmä johtaa siihen, että aikaisemmin suoritetun rangaistuksen pituudelle annetaan suuri merkitys harkittaessa uudesta rikoksesta tulevan rangaistuksen määrää. Koska säännökset eivät tarkemmin määrittele, mikä vaikutus aikaisemman rangaistuksen pituudelle on annettava, on tuomioistuinten rangaistuskäytäntökin epäyhtenäistä. Jossakin tuomioistuimessa uusiminen lisää rangaistusta keskimäärin 1—2 kuukautta, jossakin toisessa säännöllisesti kaksin- tai kolminkertaisesti tämän ajan.

Jos rikoksesta on säädetty joko sakkoa tai vankeusrangaistus, rikoksen uusijaa ei voimassa olevan lain mukaan saa tuomita sakkoon, ellei teko ole tehty lieventävissä olosuhteissa. Tämä on usein kohtuutonta, koska lieventäviksi olosuhteiksi voidaan periaatteessa katsoa vain poikkeukselliset seikat. Aikaisempaa rikollisuutta ei olisi pidettävä niin painavana syynä, että se estää sakkorangaistuksen tuomitsemisen rikoksesta, joka sinänsä voi olla lievähkö, vaikka siitä olisikin sakon ohella säädetty vankeutta. Se, joka kirjoittautuu matkustajakotiin väärällä nimellä, tuomitaan säännönmukaisesti sakkoon viranomaisten erehdyttämisestä, mutta jos väärän nimen ilmoittanut on rikoksen uusija, on normaalirangaistus 2—3 kuukautta vankeutta.

Kun tuomioistuimet ovat havainneet sakkokiellon kohtuuttomuuden, ne ovat vastoin lain tarkoitusta eräissä tapauksissa joutuneet toteamaan lieventävät olosuhteet teoissa, joissa ei ole mitään poikkeuksellista, vain sen vuoksi, ettei tarvitsisi tuomita vapausrangaistusta rikoksesta, josta tekijä ei ole vapausrangaistusta yleisen rangaistuskäytännön mukaan ansainnut. Tällainen tuomioistuinkäytäntö, joka suurelta osalta on aiheutunut lain epäonnistuneesta sanamuodosta, ei edistä yleistä lain kunnioitusta.

Nykyinen uusimissäännöstö ei velvoita tuomaria mittaamaan ankarampaa rangaistusta uusimisen perusteella, jos uudesta rikoksesta ei ole säädetty ankarimpana rangaistuksena vähintään kuuden kuukauden vankeusrangaistusta. Rangaistuksen koventamiseen olisi kuitenkin aihetta silloin, kun rikoksentekijä toistuvasti syyllistyy samaan laadultaan lievään rikokseen osoittaen siten vähät välittävänsä yhteiskunnan paheksumisesta. Varsinkin uudemmassa lainsäädännössä, esimerkiksi tieliikennelainsäädännössä, on säännöksiä, joita harkitusti rikotaan moneen kertaan.

Jos vankeusrangaistukseen tuomittu on päässyt ehdonalaiseen vapauteen tai poistunut rangaistuslaitoksesta luvatta, uusimisen perustaksi otetaan rangaistuslaitoksessa vietetty aika. Kun tuomittu on ehdonalaisen vapautensa moitteettomasti kuluttanut loppuun, katsotaan uusimisen perustaksi tuomitun rangaistuksen koko määrä eikä vain rangaistuslaitoksessa vietettyä aikaa. Tämä voi johtaa epäoikeudenmukaisuuteen. Vastaavasti voi nykyinen rikoslain 6 luvun 4 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan armahdettu rangaistus katsotaan suoritetun veroiseksi, johtaa kohtuuttomaan tulokseen. Tämä säännös ei ole sopusoinnussa saman luvun muiden säännösten kanssa. Se on myös siinä suhteessa ilmeisen epäoikeudenmukainen, että jos jokin vapausrangaistus armosta muutetaan ehdolliseksi, mikä on täydellistä armahdusta ankarampi seuraamus, ehdollinen rangaistus ei aiheuta uusimisvaikutusta, vaikka täydellisesti armahdettu rangaistus sen aiheuttaa.

Jos aikaisemman rangaistuksen loppuun suorittamisesta on kulunut viisi vuotta uuden rikoksen tekemiseen, uusimisvaikutus lakkaa. Määräajan alkamishetki viivästyy usein sen johdosta, että se ehdonalainen vapaus, johon tuomittu on päästetty, julistetaan menetetyksi. Seurauksena on, että jotkut ehdonalaiseen vapauteen päästetyt joutuvat eräänlaiseen uusimiskierteeseen, julistettiinpa ehdonalainen vapaus menetetyksi uuden rikoksen tai käytösrikkomuksen vuoksi. Onpa tapauksia, joissa joku on ollut rikoksenuusija täysi-ikäiseksi tulostaan vanhuuteen saakka tekemättä erikoisen vakavaa rikosta kertaakaan.

Ennen vuotta 1940 voimassa ollut ns. erikoisuusimisjärjestelmä vaati aikaisemmalta ja uudelta rikokselta tunnusmerkistön yhtäläisyyttä. Tällöin oli haittana se, että rikosryhmien suhteiden järjestely oli epäoikeudenmukainen ja

että uusimisvaikutus käytännössä kohdistui valtaosaltaan varallisuusrikoksiin. Tämän takia otettiin käyttöön nykyinen yhtenäisjärjestelmä, jonka mukaan uudelta ja aikaisemmalta rikokselta ei vaadita samankaltaisuutta. Mutta tämä järjestelmä johtaa myös ilmeiseen epäoikeudenmukaisuuteen, jos uusi ja aikaisempi rikos ovat täysin erilaiset ja erilaisten vaikutteiden aiheuttamat. Esimerkiksi aikaisempi rangaistus hätävarjelun liioittelusta tai kuoleman tuottaneesta liikennerikoksesta eivät saisi vaikuttaa myöhemmin tehdystä omaisuusrikoksesta tuomittavan rangaistuksen määrään.

Uusimissäännösten vaikeaselkoisuus sekä säännösten yksityiskohtaisuus ja jäykkyys aiheuttavat, että tuomioistuimelta voi kulua liiaksi aikaa tulkintaongelmien ratkaisuun. Tämä vaikeuttaa tuomioistuimen päätehtävää, rangaistuksen mittaamista.

Nykyistä uusimissäännöstöä luotaessa uskottiin rangaistuksen erityisestävän vaikutuksen syntyvän vapausrangaistuksen parantavan ja yhteiskuntaan sopeuttavan vaikutuksen sekä rangaistuksen ankaruuden aiheuttaman pelotusvaikutuksen avulla. Kokemusperäiset tutkimukset ovat myöhemmin osoittaneet vääriksi aikaisemmat olettamukset laitosrangaistuksen parantavasta vaikutuksesta. Näihin seikkoihin vedoten ei voida perustella uusijoiden muita ankarampaa kohtelua. Vankeusrangaistuksen suorittaminen näyttää lisäävän uusimisriskiä vankeusajan pituuden suhteessa. Pitentämällä uusijan rangaistuslaitoksessa viettämää aikaa vaikeutetaan hänen mahdollisuuksiaan sijoittua yhteiskuntaan ja totutetaan hänet laitosmaiseen elämäntapaan.

Toistuva uusiminen näyttää osoittavan, että rangaistuksen pelotusvaikutus on sitä heikompi, mitä useammin rikoksentekijää on rangaistu. Useampikertaiset vangit sopeutuvat laitosoloihin.

Näyttää siltä, ettei uusimissäännöstö ole sellainen lisäuhka, joka voisi pidättää tavallisen melko vähän tekojaan harkitsevan rikollisen tekemästä rikoksia. Niistä rikoksentekijöistä, jotka toistuvasti syyllistyvät lain rikkomiseen, on vain vähemmistö järkiperäisesti toimivia, rangaistuksen määrän huomioon ottavia uusijoita. Moninkertaiset rikoksenuusijat ovat usein ajautuneet rikoksia suosivaan elämäntapaan, jossa rikollista tekoa edeltävä harkinta koskee enintään kiinnijoutumisen mahdollisuuksia.

Rangaistuksen uusimisankaroitumisen puolesta on joskus esitetty, että koska juuri rangaistuskokemukset vähentävät rikoksentekijän rangaistusta kohtaan tuntemaa pelkoa, on saman vaikutuksen saavuttamiseksi tarpeen kerta kerralta tuomita ankarampia rangaistuksia. Ratkaisevasti pelko kuitenkin vähentynee jo ensimmäisellä rangaistuskerralla.

Uusijain ankarampaa rankaisemista on perusteltu myös eräiden yhteiskunnalle vaarallisten rikosten ehkäisemisellä sekä joidenkin ajoittain kulkutaudin tapaan esiintyvien rikosten määrän nopealla vähentämisellä. Tällöin ikään kuin eristetään pahimmat rikoksentekijät määräajaksi, jolloin rikollisuusaalto laimentuu. Näissä tapauksissa voidaan kuitenkin tuomita riittävät rangaistukset säännönmukaisesta asteikosta.

Rikoksen uusimisen on katsottu osoittavan tekijän erityistä paatuneisuutta. Tästäkin syystä on pidetty oikeudenmukaisena rangaista uusijoita ankarammin kuin muita. Rikoksen uusimisen ei kuitenkaan tarvitse johtua erityisestä paatuneisuudesta eikä osoittaa erityisen vahvaa rikollista tahtoa. Uuden rikoksenhan ei tarvitse olla yhteydessä aikaisempaan. Esimerkiksi rattijuopolla, jota on aikaisemmin rangaistu pahoinpitelystä, ei voida yksinomaan tuon aikaisemman rikoksen perusteella olettaa olevan tavallista ankarammin tuomittavaa erityistä rikollista tahtoa.

Rikoksentekijän syyllisyys on sitä pienempi, mitä vähäisemmät ovat hänen mahdollisuutensa noudattaa lakia. Varsinkin useat ja pitkäaikaiset vapausrangaistukset heikentävät rikoksentekijän mahdollisuuksia sijoittua yhteiskuntaan. Tämän vuoksi irtolaismaiseen ja rikolliseen elämäntapaan sortunut rikoksenuusija ei aina osoita rikoksissaan samaa rikollista tahtoa kuin paremmissa oloissa elävä harkitusti rikoksensa tekevä ensikertainen rikoksentekijä. Rikoksen uusijan rankaisemista ankarammin kuin ensikertaisen ei tällöin voida pitää oikeudenmukaisena.

Eräissä tapauksissa rikoksen uusiminen voi olla osoituksena siitä, että rikoksentekijä harkitusti kieltäytyy noudattamasta lain kieltoja ja käskyjä. Uusilla rikoksillaan hän osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta yhteiskunnan käyttäytymisnormeista. Rikoksen tekeminen ei tällöin johdu lainmukaisten toimintamahdollisuuksien puuttumisesta tai muista seikoista, jotka ovat heikentäneet tekijän kykyä noudattaa lakia. Rikoksentekijä saattaa siis osoittaa uusimisellaan sellaista erityistä rikollista tahtoa, jonka tavallista ankarampaa rankaisemista voidaan pi-

tää oikeudenmukaisena. Uusimisvaikutusta ei silti näissäkään tapauksissa tule sitoa aikaisemmin suoritettuihin rangaistuksiin, aikaisempiin rikoskertoihin tai tiettyihin rikosnimikkeisiin. Aikaisemman rikollisuuden rangaistusta koventava vaikutus on säänneltävä joustavammin. Laissa on tuomioistuimelle annettava valta uuden ja aikaisemman rikoksen suhteen väljähköön harkintaan. Uusimisen tulee koventaa rangaistusta vain, jos tämä suhde osoittaa rikoksentekijän erityistä syyllisyyttä ja antaa aiheen olettaa, että tavallista ankarampi rangaistus voi vaikuttaa erityisestävästi rikoksentekijään.

Uusimiseen perustuva rangaistuksen koventaminen voidaan ottaa riittävästi huomioon tavallisten rangaistusasteikkojen rajoissa. Edellä esitetystä tilastosta voidaan päätellä, ettei käytännössä ole ollut tarvetta ylittää rikokseen sovellettavan säännönmukaisen rangaistusasteikon enimmäisrangaistusta. Sen vuoksi uusiminen olisikin otettava lakiin vain rangaistuksen mittaamisperusteeksi.

IV. *Rangaistuksen mittaamissäännöstön yleisperustelut.*

Mittaamissäännöstöä tarvitaan rangaistuskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseen.

Oikeudenmukaisuuden perusperiaatteisiin kuuluu "samanlaisesta teosta sama rangaistus". Jokainen rikos sisältää aina joitakin erityispiirteitä. Mille hyvänsä erityispiirteelle ei voida antaa sellaista merkitystä, että se oikeuttaisi tuomioistuimen poikkeamaan ratkaisevasti normirangaistuksesta eli rangaistuksesta, jota käytetään tavallisimpiin tapauksiin. Pidettäisiin oikeudenmukaisuutta loukkaavana, jos jokin tuomioistuin poikkeuksellisesti tuomitsisi enimmäisrangaistusta hipovan rangaistuksen, vaikka rikos ei juuri poikkeaisi tavallisista saman lajin rikoksista. Toisaalta ei pidettäisi tyydyttävänä, että rikoksentekijä, joka on tehnyt rikoksensa laskelmoivasti, saisi saman rangaistuksen kuin mielijohteesta tai äkkiarvaamattoman houkuttelevan tilaisuuden tullen rikoksensa tehnyt.

Mittaamissäännöstön avulla pyritään kohdentamaan rangaistukset oikeudenmukaisesti ja yleisestävyyden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Suunnitelmalliseen ja meilläkin ilmenneeseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen on puututtava ankarammin kuin satunnaisiin rikoksiin. Ankarat rangaistukset vaikuttanevat tehokkaimmin rikoksensa perusteellisesti harkitseviin rikoksentekijöihin.

Mittaamissäännöstöä tarvitaan täsmentämään niitä perusteita, joilla rikoksentekijän teossaan osoittaman syyllisyyden määrä arvioidaan. Nykyisin puuttuvat rikoslaistamme säännökset syyllisyyden arvioimisesta asteikon rajoissa, jollei oteta lukuun eräistä yksittäisistä rikostunnusmerkistöistä ilmeneviä yleisiä periaatteita.

Rikosoikeudellisen ajattelun kehittyessä on luovuttu rikoksen välittömän seurauksen merkityksen korostamisesta ja sen sijaan ryhdytty tähdentämään rikollisen tahdon merkitystä. Jos rangaistus määräytyy yksinomaan tai pääasiallisesti aiheutetun seurauksen mukaan, erityisiä mittaamisperusteita ei välttämättä tarvita: rangaistus mitataan yksinkertaisesti rikoksen aiheuttaman vahingon mukaan. Seurausta korostava ajattelu saattaa vieläkin vaikuttaa yksittäisissä tapauksissa liiaksi rangaistuksen mittaamiseen. Tämä johtunee, paitsi perinteellisistä ajatustottumuksista, etenkin siitä äsken mainitusta seikasta, ettei laissa ole säännöksiä syyllisyyden arvioinnista.

Rangaistusta mitattaessa huomioon otettavia seikkoja ei voida luetella täydellisesti. Kovin yksityiskohtaiset ohjeet saattavat johtaa oikeuskäytännön epäyhtenäisyyteen, koska ne edellyttävät liian monen asian samanaikaista huomioon ottamista. Lisäksi ne helposti syrjäyttävät yhden tärkeimmistä rangaistuksen mittaamisen perusteista, vakiintuneen oikeuskäytännön.

Vakiintuneen rangaistuskäytännön ja normaalirangaistusvyöhykkeen käytön on edelleenkin ohjattava rangaistusten mittaamista. Niistä seikoista, jotka oikeuttavat tuomioistuimen käyttämään normaalirangaistusvyöhykettä lievempiä tai sitä ankarampia rangaistuksia, olisivat tärkeimpiä laissa määriteltävät mittaamisperusteet.

Vaikka oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 3 §:ssä velvoitetaankin perustelemaan tuomiot, tuomioistuimet eivät yleensä nimenomaisesti perustele rangaistuksen mittaamista. Perusteleminen ei olekaan tärkeää, jos rangaistus on mitattu normaalirangaistusvyöhykkeen sisällä. Sen sijaan poikkeaminen normirangaistuksesta tai normaalirangaistusvyöhykkeestä pitäisi erityisesti perustella. Tämä olisi sitä tärkeämpää, mitä enemmän normirangaistuksesta poiketaan, erityisesti mitä ankarampaan rangaistukseen suhteessa normirangaistukseen päädytään.

Tässä esityksessä ehdotetut mittaamisperusteet eivät ole nykyiselle oikeuskäytännölle tuntemattomia. Ne otettaneen usein nykyisinkin rangaistusta mitattaessa huomioon. Uudistuksella pyritään ohjaamaan rangaistuskäytäntöä siten, että ankarat ja lievät rangaistukset jakautuisivat nykyistä oikeudenmukaisemmin, yhtenäisemmin ja rikollisuuden ehkäisyn kannalta tarkoituksenmukaisemmin. Tarkoituksena ei sitä vastoin ole yleisesti lieventää tai koventaa rangaistuksia. Ehdotettu uusimista koskeva säännös voisi johtaa nykyistä ankarampiin rangaistuksiin, milloin rikoksen uusiminen osoittaa suunnitelmallisuutta tai ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä, kun taas nykyisestä jäykästä mekaanisesta uusimisjärjestelmästä luopuminen saattaisi muissa tapauksissa johtaa nykyistä lievempään rangaistuskäytäntöön. Varsinkin liigarikollisuuteen olisi suhtauduttava nykyistä ankarammin.

Rangaistuksen edellytetään olevan oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen törkeyteen. Eräissä tapauksissa kuitenkin säännönmukaisen rangaistuskäytännön mukainen rangaistus yhdessä muiden rikoksen seurausten kanssa johtaisi rikoksen törkeyteen nähden epäsuhtaiseen lopputulokseen. Rikoksesta määrättävät muut seuraamukset tai rikoksen välittömät seuraukset voivat olla rikoksentekijälle niin raskaat, että niiden lisäksi tuomittu normaalikäytännön mukainen rangaistus johtaisi kohtuuttomuuteen. Sen vuoksi on rangaistuksen oikeudenmukaisuutta arvioitaessa otettava huomioon myös se kokonaiskärsimys, joka muodostuu rikoksentekijälle itselleenkin rikoksen poikkeuksellisen raskaista välittömistä vaikutuksista ja rikoksen johdosta määrättävistä muistakin seuraamuksista kuin varsinaisesta rangaistuksesta. Jos kokonaiskärsimys poikkeuksellisesti on epäsuhteessa rikoksen törkeyteen, tuomioistuimella on oltava mahdollisuus kohtuussyistä poiketa säännönmukaisesta rangaistuskäytännöstä ja tuomita tavanmukaista lievempi rangaistus.

V. *Erityisperustelut.*

Ehdotuksen mukaan rikoslain 6 luvun 1 §:ään tulisivat rangaistuksen mittaamisen pääsäännöt. Rangaistuksen koventamisperusteista säädettäisiin 2 §:ssä ja lieventämisperusteista 3 §:ssä. Säännöstöä täydentäisi 4 §:ään ehdotettu kohtuuslauseke.

Esityksessä on päädytty käyttämään mittaamisperusteista nimikkeitä "koventamis- ja lieventämisperusteet". Rikoslaissa on käytetty myös sanontoja "pidettävä raskauttavana" ja "asianhaarat ovat erittäin lieventävät" tai "asianhaarat ovat erittäin raskauttavat" ilmaisemaan rangaistuksen mittaamista tai sivuasteikon valintaa. Mittaamisperusteita olisi sanontojen yhtenäisyyden vuoksi voitu nimittää laissa myös lieventäviksi ja raskauttaviksi perusteiksi tai seikoiksi. Esityksessä käytettyjen ilmaisujen puolesta voidaan esittää, että on kielellisesti luontevaa puhua rangaistuksen mittaamisen yhteydessä rangaistuksen koventamisesta. "Raskauttavuus" on tekoon liittyvä piirre, joka ei yhtä suorasti kuvaa mittaamistapahtumaa.

1 §. Pykälän ensimmäisen momentin ensimmäisen lauseen mukaan rangaistus on määrättävä tekoon sovellettavan rangaistusasteikon rajoissa. Tekoon sovellettava rangaistusasteikko ilmenee normaalitapauksissa tunnusmerkistöön liittyvästä rangaistussäännöksestä. Rangaistuksen vähentämisperusteet eli nuoruus, vähentynyt syyntakeisuus, avunanto, yritys, hätävarjelun liioittelu ja pakkotila voivat muuntaa tekoon sovellettavan rangaistusasteikon lievemmäksi kuin asianomaista rikosta varten on säädetty. Rikoslain 3 luvun 5 §:n perusteella on poikkeuksellisesti muulloinkin erityisistä syistä mahdollista tuomita säännönmukaisen rangaistusasteikon alarajaa lievempään rangaistukseen.

Kun edellä mainittujen rangaistusasteikon valintaan vaikuttavien perusteiden mahdollinen olemassaolo on selvitetty, rangaistus on määrättävä tapaukseen sovellettavan asteikon rajoissa ottamalla huomioon kaikki asiaan vaikuttavat koventamis- ja lieventämisperusteet. Tällä sanonnalla tarkoitetaan, että kaikkia perusteita on punnittava yhdessä. Itävallan uudessa rikoslaissa asia on ilmaistu lausumalla, että "tuomioistuimen on punnittava vastatusten koventavia ja lieventäviä perusteita, elleivät ne jo sisälly tunnusmerkistöön". Ehdotuksen sanonta tarkoittaa samaa. Yleiset koventamis- ja lieventämisperusteet on mainittu 2 ja 3 §:ssä, mutta tuomioistuimen on lisäksi varmistauduttava, onko näiden ohella olemassa joitakin erityisiä lähinnä rikoksen tunnusmerkistössä mainittuja koventamis- tai lieventämisperusteita.

Rangaistussäännöksessä voi olla lieventäviä tai raskauttavia asianhaaroja varten sivuasteikko. Sen käyttö on perusteltua ensinnäkin silloin, kun teko on tunnusmerkistön perusteella arvioitava tavallista lievemmäksi tai vakavammaksi. Sivuasteikon käyttöä harkittaessa on

myös otettava huomioon 2 ja 3 §:ssä mainitut koventamis- tai lieventämisperusteet. Kuitenkaan jonkin lieventämis- tai koventamisperusteen olemassaolo ei sinänsä tarvitse johtaa sivuasteikon käyttämiseen. Sen käyttäminen edellyttää, että teko on kokonaisuutena normaalia lievempi tai vakavampi.

Rangaistuksen mittaamisessa edellytetään erityisesti otettavaksi huomioon rangaistuskäytännön yhtenäisyys. Tämä ei tarkoita sitä, että esimerkiksi jokaisesta yhtä arvokkaan omaisuuden varkaudesta olisi tuomittava yhtä kova rangaistus. Kuitenkin rangaistuksen olisi samanlaisessa tilanteessa ja samalla tavoin tehdyistä rikoksista oltava yhtäläinen. Normirangaistuksista poikkeaminen pitäisi sallia vain yhdenmukaisesti noudatetuin perustein. Yhtenäisyyteen on kiinnitettävä sitä enemmän huomiota, mitä tavallisemmista ja samanlaisempina esiintyvistä rikoksista on kysymys.

Rangaistuskäytännön yhtenäisyys merkitsee myös, ettei tavallisten rikosten rangaistuskäytännössä saisi olla alueellisia vaihteluita. Kuitenkin samanlaisten rikosten merkityksen arvioinnissa eri alueilla voi esiintyä pienehköjä eroja. Esimerkiksi käyttäytyminen, joka Helsingissä ei loukkaa sukupuolisiveellisyyttä, voi poikkeuksellisesti jossakin muualla johtaa täysin hyväksyttävin perustein rangaistukseen.

Rangaistuksen mittaamisen toisena pääsääntönä olisi momentin toisen virkkeen mukaan oikeudenmukaisuus. Se määräytyy sekä rikoksen vahingollisuuden tai vaarallisuuden että tekijän syyllisyyden eli rikollisen tahdon mukaan.

Teon vahingollisuus ja vaarallisuus ei merkitse samaa kuin teon seuraus. Ennen muuta tarkoitetaan sitä vahinkoa ja vaaraa, joka teosta ennakolta arvioitaessa todennäköisesti syntyisi. Harkittaessa rikoksen vakavuutta on perustaksi otettava asianomaisen rikoksen tunnusmerkistö. Sen perusteella päätellään, onko rikos tavallista törkeämpi vai vähäisempi. Joskus saattaa olla tarpeen ottaa huomioon sellaisiakin seikkoja, jotka jonkin muun käsiteltävää rikosta läheisesti muistuttavan rikoksen tunnusmerkistössä vaikuttavat joko raskauttavasti tai lieventävästi. Näin meneteltäessä on kuitenkin oltava varovainen. Esimerkiksi aseen käyttö saattaa perustella normaalia ankaramman rangaistuksen tavallisesta pahoinpitelystä, vaikka rikos ei olisikaan törkeä pahoinpitely, jonka tunnusmerkistössä tämä seikka on erikseen mainittu. Samoin pakottamisessa voidaan ottaa huomioon eräät tekotavat, jotka on mainittu törkeän ryöstön tunnusmerkistössä. Sen sijaan se, että pahoinpitely on julkinen, ei sellaisenaan ole rangaistuksen mittaamiseen vaikuttava seikka, vaikka useiden rikosten rangaistussäännöksissä julkisuutta pidetään raskauttavana. Sekään, että moottoriajoneuvon luvaton käyttöönotto on säädetty ankarammin rangaistavaksi kuin muun irtaimen luvaton käyttöönotto, ei perustele moottoriajoneuvoon kohdistuvan vahingonteon yleisesti muun irtaimen omaisuuden vahingoittamisen ankarampaa rangaistavuutta.

Ehdotetussa säännöksessä on teon vaarallisuus rinnastettu vahingollisuuteen. Rikosoikeudellisessa ajattelussa on voittamassa alaa käsitys, jonka mukaan vaaran aiheuttaminen on teon rangaistavuutta arvioitaessa rinnastettava vahingon aiheuttamiseen. Eräissä uusimmissa rangaistussäännöksissä, esimerkiksi rikoslain 34 luvun säännöksissä ilma-aluksen kaappauksesta ja ilmaliikennesabotaasista, tämä on nimenomaisesti tunnusmerkistössäkin mainittu. Rinnastettaessa vahingon ja vaaran aiheuttaminen mittaamisperusteina toisiinsa halutaan korostaa, että myös niissä rikoksissa, joissa teon rangaistavuus viime kädessä määräytyy aiheutetun seurauksen perusteella, olisi huomiota kiinnitettävä myös teon vaarallisuuteen. Esimerkiksi mitattaessa rangaistusta rikoslain 21 luvun 10 §:n perusteella ruumiinvamman tai sairauden tuottamuksesta huomiota ei ole kiinnitettävä niinkään paljon aiheutetun vamman laatuun, kuin siihen, miten vaarallisena huolimattomuutta tai varomattomuutta oli pidettävä tekotilanteessa.

Tärkeä mittaamisperuste on rangaistuksen oikeudenmukaisuus suhteessa tekijän syyllisyyteen. Syyllisyys ilmenee teosta.

Syyllisyyttä on tarkasteltava sen sosiaalisen tilanteen pohjalta, jossa rikoksentekijä toimii. Syyllisyys on käsitettävä laajasti ja tämä laajasti käsitetty syyllisyys on myös mittaamissäännön perustana. Sitä voidaan kuitenkin täsmentää eräissä suhteissa. Paitsi syyksiluettavuuden eli tahallisuuden ja tuottamuksen asteita syyllisyysarviointiin kuuluvat useimmat 2 ja 3 §:ssä mainitut mittaamisperusteet. Tekijän syyntakeisuutta tässä ei kuitenkaan tarkoiteta, vaikka syyntakeisuuden toteaminen on osa syyllisyysarviointia.

Mitä vakaampana rikollista tahtoa on pidettävä ja mitä suurempi tekijän syyllisyys siten

on, sitä ankarampi rangaistus on oikeudenmukainen. Rikoksen tekeminen "vakain tuumin" osoittaa vahvaa rikollista tahtoa, jonka erityisenä ilmenemismuotona saattaa olla 2 §:ssä mainittu suunnitelmallisuus. Myös rikoksen motiivit vaikuttavat syyllisyysarviointiin. Rikoksen tekeminen palkkiota vastaan mainitaan 2 §:ssä koventamisperusteena, kun taas eräät rikoksen vaikuttimet on mainittu lieventämisperusteina 3 §:ssä. Syyllisyyden arvioinnissa on otettava huomioon tekijän syyntakeisuuden aste, joka yleensä vaikuttaa kykyyn noudattaa lakia. Syyntakeiselle täysi-ikäisellekin ja muutenkin normaaliasteikon mukaan rangaistavalle rangaistusta mitattaessa on kiinnitettävä huomiota tekijän kykyyn noudattaa lakia. Samoin syyllisyysmoitteeseen vaikuttaa se, missä määrin tekijällä katsotaan olleen mahdollisuuksia toimia toisin kuin hän toimi, vaikka kysymys ei olisikaan varsinaisesta pakkotilasta taikka kokonaan rikosoikeudellisen vastuun poistavasta fyysisestä pakosta. Sekä seikat, jotka ovat heikentäneet tekijän kykyä noudattaa lakia, että esimerkiksi ulkopuolinen painostus, joka on tosiasiallisesti vaikuttanut tekijän toimintamahdollisuuksiin, mainitaan lieventämisperusteina 3 §:ssä. Syyllisyysarvioinnin tärkeänä osana ovat edelleen rikoksentekijän aikaisemmat rikokset.

Se, että syyllisyys ilmenee teosta, merkitsee, että pyrkimys teon seurausten hyvittämiseen rikoksen jälkeen tai rikoksen selvittämisen edistäminen eivät sisälly syyllisyysarviointiin. Ne on muista syistä mainittu lieventämisperusteina 3 §:ssä. Vastaavasti ei huono käytös poliisin tai tuomioistuimen edessä taikka teon jälkeen tehdyt uudet rikokset tai karkaamisyritykset saa sinänsä vaikuttaa syyllisyysarviointiin.

Ehdotetussa rangaistuksen mittaamisen pääsäännössä ei mainita yleistä lainkunnioitusta eikä erityisestäviä syitä. Koko rikosoikeudellisen järjestelmän tehtävänä on luonnollisesti pitää yllä yleistä lainkunnioitusta ja ehkäistä rikoksia. Yleis- ja erityisestävyyden mainitseminen tässä yhteydessä jäisi kuitenkin liian yleiseksi lausumaksi. Rangaistusjärjestelmän yleisestävyys otetaan ennen kaikkea huomioon päätettäessä lainsäädännössä eri rikosten rangaistusasteikoista. Rangaistusta mitattaessa yleisestävyys tulee otetuksi huomioon ehdotettujen koventamisperusteiden kautta. Useat ehdotetut lieventämisperusteet merkitsevät juuri erityisestävien näkökohtien huomioon ottamista.

Toisessa momentissa viitataan 2 ja 3 §:ään ja muualla laissa tarkoitettuihin rangaistuksen laatuun ja määrään vaikuttaviin perusteisiin. Näistä muista perusteista merkittävimmät ilmenevät rikostyypin tunnusmerkistöstä. Rangaistuksen mittaamisessa joudutaan yleensä harkitsemaan, onko esillä oleva teko muihin saman rikostyypin tekoihin nähden törkeämpi vai lievempi. Tunnusmerkistössä saattaa esiintyä myös ehdotetuissa 2 ja 3 §:ssä tarkoitettuja mittaamisperusteita. Esimerkkinä voidaan mainita yhteenliittäytyminen törkeässä varkaudessa (RL 28:2). Tällaisissa tapauksissa ei 2 §:n mittaamisperustetta sovelleta, koska se on otettu huomioon jo rikoksen tunnusmerkistössä. Kysymyksessä ei kuitenkaan ole yleinen ns. kaksoiskvalifiointikielto. Esimerkiksi jos jokin rikostyyppiä määrittelevä tunnusmerkistöntekijä esiintyy poikkeuksellisen voimakkaana tai lievänä, on perusteltua ottaa se huomioon myös rangaistuksen mittaamisessa.

Koventamis- ja lieventämisperusteet vaikuttavat yksinomaan asteikon sisällä. Niiden olemassaolon toteaminen ei oikeuta korottamaan rangaistusta asteikon ylärajaa ankarammaksi tai tuomitsemaan asteikon alarajaa lievempään rangaistukseen. Poikkeuksellisesti lieventämisperusteet voivat olla seikkoja, jotka ohjaavat myös rikoslain 3 luvun 5 §:n mukaiseen asteikon alittamiseen erityisistä syistä.

2 §. Pykälässä luetellaan tärkeimmiksi katsotut rangaistuksen koventamisperusteet, joista useitakin voidaan soveltaa samaan tekoon.

Ensimmäisenä koventamisperusteena on rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus. Tätä on jo aiemminkin pidetty raskauttavana perusteena eräiden rikosten tunnusmerkistöissä. Suunnitelmallisuuden ilmenemismuoto on esimerkiksi ammattimainen rikos. Nykyisin vain muutamista ammattimaisina tehdyistä rikoksista on laissa säädetty ankarampi rangaistus. Tällaisia ovat esimerkiksi eräät alkoholilakirikokset ja huumausainelakirikokset ja varastetun tavaran kätkeminen. Ehdotetun uuden säännöksen mukaan rangaistusta voitaisiin yleisesti koventaa asteikon rajoissa, milloin teot ovat osoituksena ammattimaisuudesta taikka yleisemmin suunnitelmallisuudesta.

Suunniteltu voi olla joko yksinäiseksi jäävä rikos, esimerkiksi murha, taikka kokonainen rikossarja, esimerkiksi toistetut veropetokset. Koventamisperuste koskee kumpaakin tilannetta. Suunnitelmallisuudella tarkoitetaan, ettei rikos-

ta ole tehty pelkästä mieleenjohtumasta tai lyhyen harkinnan jälkeen, vaan että tekoa tai tekosarjaa on punnittu puolelta ja toiselta ennen täytäntöönpanoa. Ilmaisulla "rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus" pyritään korostamaan, ettei perusteen soveltamiseen riitä lyhyt täytäntöönpanohetkinen harkinta vaan rikoksen tekemisen ja siihen tähtäävän pitempiaikaisen toiminnan pitää olla suunniteltua. Äärimuodossaan suunnitelmallisuus on hyvinkin perusteellista ja yksityiskohtaista laskelmointia. Suunnitelmallisuus voidaan päätellä usein rikoksen tekotavasta. Erityisesti pitkäaikaiset valmistelutoimet ennen rikosta yleensä viittaavat suunnitelmallisuuteen.

Suurin osa rikoksista voidaan tehdä sekä suunnitellen että hetken mielijohteesta. Eräät rikoslajit, esimerkiksi kiskonta, edellyttävät kuitenkin säännönmukaisesti jonkinasteista suunnittelua. Näissä rikoslajeissa suunnitelmallisuus on jo otettu jossakin määrin rangaistusasteikossa huomioon. Jotta suunnitelmallisuus voisi vaikuttaa koventamisperusteena, pitää sen olla voimaperäisempää kuin rikoslajiin säännönmukaisesti kuuluva harkinta.

Seuraavana koventamisperusteena, joka läheisesti liittyy suunnitelmallisuuteen, mainitaan rikoksen tekeminen vakavia rikoksia varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä.

Tämä on ollut tähän asti laissa lähes tuntematon koventamisperuste. Joissakin rikostunnusmerkistöissä katsotaan raskauttavaksi asianhaaraksi, että tekijät ovat liittäytyneet yhteen rikoksien tekemistä varten (törkeä varkaus, törkeä ryöstö, salakapina). Näiden säännösten sovellutusala on kuitenkin suppea, koska ankaramman rangaistavuuden edellytyksenä on järjestäytyminen tiettyjä rikoksia tai rikoslajeja varten.

Suomi on toistaiseksi säästynyt vakavammalta järjestäytyneeltä rikollisuudelta. Toisaalta kuitenkin rikollisuuden kansainvälistyminen merkitsee, että Suomi ei voi pysyä muualla maailmassa esiintyvän järjestäytyneen rikollisuuden ulottumattomissa. Vaikka toistaiseksi järjestäytyneestä rikollisuudesta on ollut havaittavissa vasta lähinnä oireita ja vaikka vaaraa rikollisuuden laajemmasta järjestäytyneisyydestä ei meidän yhteiskuntaoloissamme voida vielä pitää kovin suurena, on kriminaalipoliittisesti tärkeää pyrkiä pitämään rikollisuuden järjestäytyneisyys niin alhaisena kuin mahdollista. Tämä edellyttää, että myös rangaistusjärjestelmässä puututaan ankarasti rikollisuuden järjestäytyneisiin muotoihin.

Tämän liigarikollisuudeksi nimitetyn rikollisuuden piirteisiin ei kuulu erikoistuminen vain yhdentyyppisiin rikoksiin, vaan liigat suuntaavat toimintansa kaikille laittomille aloille, joista voidaan saada taloudellista voittoa. Kansainvälisesti tyypillisiä liigojen rikoksia ovat huumausainekauppa, salakuljetus, kiristys, paritus, uhkapeli, varastetun tavaran kätkeminen, koronkiskonta, shekkipetokset ja lahjonta.

Rikoksentekijäin järjestäytyminen joukkioiksi ei sinänsä ole uutta. 1700—1800-luvun levottomina kausina metsä- ja maantierosvojen joukkioita oli Suomessakin. Erityisen tunnettuja olivat 1800-luvun puolenvälin jälkeen härmäläiset puukkojunkkarit. Ne olivat hyvin järjestäytyneitä ryhmiä, joilla oli tunnustetut johtajat ja käskyvaltasuhteet. Kieltolakiaikana olivat väkijuoman salakuljettajat järjestäytyneet "pirtukuninkaiden" johtamiksi rikollisryhmiksi. Nykyisin näyttävät vaarallisimmat joukkiot toimivan huumausaineiden salakuljetuksen ja kaupan alalla. Ajoittain on voitu päätellä eräänlaista järjestäytyneisyyttä olevan maksuvälineiden väärentäjien ja muita taloudellisia rikoksia tekevien joukossa. Jossakin määrin järjestäytynyttä näyttää myös olevan varastetun tavaran kauppa hankintajärjestelmineen.

Järjestäytyneeksi ryhmäksi ei voida katsoa tilapäistä ryhmää tai rikollissakkia. Järjestäytymisen on oltava niin tiivistä, että voidaan päätellä käskyvaltasuhteiden olemassaolo ja toimiminen tietyn suunnitelman mukaan: jottei koventamisperusteen teho heikkenisi, on lisäksi tähdennettävä, että vain laadultaan suhteellisen törkeiden rikosten tekemistä varten järjestäytynyt ryhmä kuuluu säännöksessä tarkoitettuihin. Äsken mainittu huumausainekauppa on sopiva esimerkki. Huumausaineliigassa jäsenten työnjako on eriytynyt, yksi on maahantuoja, toinen tukkumyyjä, kolmannet hoitavat jakelun vähittäiskaupassa, lisäksi saattaa liigassa olla erityinen rahoittajakin. Sen sijaan esimerkiksi poikajoukko, joka näpistelee ja harjoittaa ilkivaltaa, ei kuulu säännöksen piiriin. Tällaisen "jengin" työnjako ei ole eriytynyt eikä siinä ole käskyvaltasuhteita. Sen rikoksiin voidaan ehkä soveltaa toista koventamisperustetta, nimittäin suunnitelmallisuutta, mutta vakavien rikosten suorittamiseksi järjestäytynyt ryhmä se ei ole.

Vaikka rikoksentekijä kuuluisikin ryhmään, joka on järjestäytynyt vakavien rikosten tekemistä varten, ei koventamisperustetta voida so-

veltaa jokaiseen ryhmän jäsenen tekemään rikokseen. Rikoksen on kuuluttava liigan toimintakokonaisuuteen. Koventamisperustetta ei voida soveltaa esimerkiksi, jos huumausaineliigan jäsen pahoinpitelee puolisoaan. Rikoksen on edistettävä rikosliigan päämääriä. Toisaalta koventamisperustetta voidaan soveltaa vähäiseenkin rikokseen, jos se on välittömästi edistänyt yhteistä toimintaa. Koventamisperustetta ei kuitenkaan voida soveltaa niihin, jotka vain tilapäisesti ovat joutuneet liigan kanssa tekemisiin ja tällöin kenties toiminnallaan ovat edistäneet liigan päämääriä.

Voitaisiin puoltaa erityistä säännöstä liigan johtajien ankarammasta rangaistavuudesta. Tällainen säännös ei kuitenkaan näytä tarpeelliselta. Rikoslain 5 luvun 2 §:ssä on jo säännös, jonka mukaan yllyttäjä rangaistaan samoin kuin tekijä. Jos koventamisperusteena olisi johtoasema sinänsä, syyttäjän olisi voitava näyttää, että asianomainen on todella ollut toiminnan johtaja. Se on yleensä hyvin vaikeata rikollisten toisiaan kohtaan tunteman yhteenkuuluvuuden ja osaksi alaisten tunteman pelon vuoksi. Ilmiannot ovat harvinaisia. Liigan jäsenyys on helpompi näyttää kuin tietty johtava tai vaikuttava asema. Niissä tapauksissa, joissa liigan käskyvaltasuhteet saadaan selvitetyksi, on rangaistukset eriytettävä asianmukaisesti kunkin jäsenen aseman perusteella. Eräissä tapauksissa liigaan kuuluvat pikkurikolliset voivat tulla lievemmin kohdelluiksi siksi, että heihin voidaan soveltaa lieventämisperusteena 3 §:ssä mainittua painostusta, jos liigan jäsenten todetaan tällaista painostusta harjoittaneen. Liigaan kuuluvien pikkurikollisten yleisesti lievempi kohtelu ei kuitenkaan ole liigarikollisuuden ehkäisyn vuoksi perusteltua, koska pikkurikollisten olemassaolo on olennainen edellytys järjestäytyneelle rikollisuudelle.

Kukin liigan jäsen vastaa luonnollisesti vain siitä, mikä liigan toiminnassa on hänelle joko rikoksen tekijänä tai rikoslain 5 luvun osallisuussäännösten perusteella luettava syyksi. Ehdotettu säännös ei laajenna rikosoikeudellista vastuunalaisuutta.

Erityisen paheksuttavana on pidetty rikoksen tekemistä palkkiota vastaan. Palkkiota vastaan tehtyihin rikoksiin suhtaudutaan tuomitsevasti, koska palkkiosta toimivalla ei useinkaan ole rikokseen mitään sellaisia vaikuttimia, jotka ehkä muuten voisivat tehdä rikoksen ymmärrettäväksi. Palkkiosta tehdään rikoksia yleensä niissä maissa, joissa liigarikollisuuttakin on paljon. Meillä palkkiosta tehdyt rikokset ovat tiettävästi harvinaisia. Ehkä yleisimmin palkkiosta tai palkkion toivossa tehty rikos on perätön lausuma tuomioistuimessa tai poliisitutkinnassa.

Jotta säännöstä voitaisiin soveltaa, palkkiosta on joko sovittava ennakolta tai rikoksen tekijän on voitava pitää palkkiota esimerkiksi aikaisempien kokemustensa perusteella todennäköisenä. Se seikka, että rikoksentekijä on yllyttäjän palveluksessa, ei sinänsä tee rikosta palkkiosta tehdyksi.

Palkkiota koventamisperusteena ei ole rajoitettu vain törkeisiin rikoksiin, vaan sitä voidaan periaatteessa soveltaa kaikkiin tahallisiin rikoksiin.

Palkkio voi olla muutakin kuin rahaa. Sen piiriin voidaan katsoa kuuluvan kaikki rikoslain 16 luvun 13 §:n lahjomisrikoksessa tarkoitetut oikeudettomat taloudelliset hyvikkeet.

Palkkaajan teko tulee yleensä arvostelluksi rikoslain 5 luvun 2 §:n yllytyssäännöksen perusteella.

Viimeisenä koventamisperusteena mainitaan pykälässä rikoksen uusiminen eli aikaisempi rikollisuus. Tämä säännös korvaisi nykyisin voimassa olevan mekaanisen uusimisjärjestelmän, jonka haitoista on puhuttu edellä.

Rikoksen uusimisesta voidaan perustellusti tuomita tavallista ankarampi rangaistus vain, jos rikokset ovat harkittuja ja osoittavat rikoksentekijässä tietoista haluttomuutta noudattaa lakia. Uusimisen rangaistusta koventavaa vaikutusta ei voida määritellä mekaanisesti aikaisempien rikoskertojen, suoritettujen rangaistusten tai tiettyjen rikosnimikkeiden perusteella. Sen merkityksen arvioiminen on jätettävä väljähkön harkinnan varaan. Harkinnan perusteeksi on otettava uuden rikoksen ja aikaisemman rikollisuuden suhde, joka on ehdotetussa säännöksessä ilmaistu lausumalla, että aikaisemman ja uuden rikoksen suhteen on osoitettava ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

Säännöksen edellyttämä suhde ei ole kysymyksessä, jos rikoksen uusiminen on satunnaista eli kun uusimisen ei voida katsoa liittyvän aikaisempaan rikollisuuteen. Satunnaista uusimista olisi esimerkiksi se, että taposta rangaistuksen suorittanut syyllistyy useamman vuoden kuluttua salakuljetukseen. Rikoksen uusiminen on satunnaista sitä todennäköisemmin, mi-

tä pitempi aika on kulunut aikaisemmasta rikoksesta. Tätä aikaa ei kuitenkaan voida määritellä laissa. Joskus uusiminen lyhyehkönkin ajan päästä on tässä merkityksessä satunnaista. Nykyisten säännösten mukaan uusimisvaikutus vanhenee sen jälkeen kun rangaistuksen suorittamisesta on kulunut viisi vuotta. Ehdotettuun säännökseen ei ole otettu tällaista mielivaltaista aikarajaa.

Uusiminen, joka ei ole satunnaista, ei kuitenkaan vielä merkitse säännöksen edellyttämää piittaamattomuutta. Säännös ei tarkoita rikoksiin urautunutta elintapaa. Tällaisen elintavan omaksuneella yksittäiset rikokset ovat suunnittelemattomia, vaikkakaan eivät satunnaisia. Esimerkkinä voidaan mainita useamman kerran pahoinpitelystä tuomittu, joka aina humalluttuaan on kärkäs tappeluun.

Mitä enemmän harkintaa rikos edellyttää, sitä perustellummin voidaan katsoa rikoksen uusimisen osoittavan säännöksen edellyttämää piittaamattomuutta. Tyypillisiä harkintaa edellyttäviä rikoksia ovat veropetos ja muut liiketoimintaan liittyvät rikokset, samoin esimerkiksi kiristys, petos ja shekkiväärennys. Säännös ei edellytä niin kuin ennen vuotta 1940 vallinnut järjestelmä, että uuden rikoksen pitäisi olla samaa lajia kuin aikaisemman.

Säännös ei edellytä, että rikoksentekijä on tuomittu rikoksesta aikaisemmin. Rangaistuksen koventaminen perustuu uuden ja aikaisemman rikoksen suhteeseen. Jotta myös sellaiset rikokset, joista ei ole tuomittu rangaistusta, voitaisiin ottaa huomioon, on niiden kuitenkin oltava selvästi erillisiä rikoksia. Uusimisvaikutusta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, onko rikoksentekijä aikaisemmin tuomittu rangaistukseen. Tällainen aikaisemmasta rikoksesta annettu varoittava tuomio on yleensä asiallinen vaikka ei muodollinen edellytys sille, että uusimisen voidaan katsoa osoittavan säännöksessä tarkoitettua piittaamattomuutta.

Säännöstä sovellettaessa on otettava huomioon nekin rikokset, jotka rikoksentekijä on tehnyt ennen kuin hän täytti 18 vuotta. Tässä suhteessa ehdotus muuttaisi nykyistä järjestelmää ankarampaan suuntaan. Toisaalta on luonnollista, että jos nuoruusvuosien rikosten ja uuden rikoksen väliin jää suhteellisen pitkä rikkeetön kausi, kysymyksessä ei todennäköisesti ole lain edellyttämä aikaisemman rikollisuuden ja uuden rikoksen suhde. Usein voidaan olettaa, että nuorten rikokset saattavat johtua pikemminkin nuoruuden harkitsemattomuudesta ja epäkypsyydestä kuin säännöksen tarkoittamasta piittaamattomuudesta. Tämä ei kuitenkaan estä poikkeuksellisesti koventamasta rangaistusta alle 18-vuotiaankin uusimasta rikoksesta.

Ehdotetun uudistuksen voimaantulon jälkeen ei uusiminen enää johtaisi vapausrangaistuksen käyttöön ns. sakkorikoksesta, mutta sakkorangaistuksenkin mittaamisessa olisi otettava huomioon aikaisemmat rikokset. Poikkeuksena tästä olisivat ns. massarikokset. Uudistuksella ei ole tarkoitus mutkistaa massarikosten rangaistusten mittaamismenettelyä. Rangaistuskäytännön yhtenäisyyttä ja normirangaistusten käyttöä on pidettävä niissä lähes yksinomaisena mittaamisperusteena. Periaatteessa koventamisperuste kuitenkin olisi yleinen ja poikkeuksellisesti sen soveltaminen myös massarikosten yhteydessä olisi perusteltua.

Ehdotuksessa edellytetään, että tuomioistuin ottaa huomioon kaikki tiedossaan olevat aikaisemmat rikokset. Tuomioistuimella ei olisi velvollisuutta hankkia näitä tietoja viran puolesta, vaan syyttäjän asiana olisi esittää selvitys syytetyn aikaisemmista rikoksista. Koska kaikkia rikoksia ei rekisteröidä, ei ole käytännössä mahdollisuuksia saada tietoa kaikista aikaisemmista rikoksista. Esimerkiksi sakkorangaistuksia ei nykyisin rekisteröidä, vaikka periaatteessa nekin olisi otettava huomioon. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ehdoteta muutoksia nykyisiin rekisteröintiperusteisiin. Toisaalta syyttäjän ei ehdotetussa järjestelmässä tarvitsisi välttämättä hankkia rikosrekisteritietoja kaikissa niissä tapauksissa, joissa nykyinen laki sitä edellyttää. Rikosrekisteriasetukseen tehtäisiin säännöksen tässä suhteessa edellyttämät vähäiset muutokset.

3 §. Ehdotetut yleiset lieventämisperusteet on kuvattu käyttäen verraten yleisiä ilmaisuja. Tarkat ja yksityiskohtaiset lieventämisperusteet saattaisivatkin johtaa käytännössä siihen, että ainoastaan ne otetaan huomioon, vaikka niihin läheisesti verrattavat perusteet voisivat yhtä hyvin oikeuttaa lievemmän rangaistuksen tuomitsemiseen. Koventamisperusteet on sitä vastoin syytä oikeusturvasyistä rajata mahdollisimman tarkasti.

Ensimmäisenä yleisenä lieventämisperusteena on pykälässä mainittu rikoksen tekemiseen vaikuttanut huomattava painostus, uhka tai muu sen kaltainen vaikutin. Säännökses-

sä tarkoitetaan ensisijaisesti tilanteita, joissa yleisen lainkunnioitusvelvollisuuden rinnalle syntyy sen kanssa ristiriitainen käyttäytymisodotus, jonka rikkomisesta tekijä pelkää joutuvansa jonkun ulkopuolisen aiheuttaman epämiellyttävän seuraamuksen kohteeksi. Ääritapauksessa rikoksentekijä voi pitää odotusta lainvastaiseen käyttäytymiseen niin pakottavana, että hän on melkein tahdoton välikappale rikoksen tekemisessä, mutta myös tätä vähäisempi painostus tai uhka tekee perustelluksi katsoa tekijän rikollisen tahdon poikkeuksellisen lieväksi.

Yksinkertaisin tilanne on se, että esimies tai muu käskyjen antamiseen oikeutettu painostaa tekijää, joka tämän painostuksen alaisena ryhtyy rikokseen. Sodan ajalta tiedetään, että esimies väärinkäyttäen käskyvaltaansa sai alaisensa rikkomaan sodan lakeja ja tapoja. Laitoksissa, joissa kurinpitorikkomukset rangaistaan ankarasti, saattaa vastaavia tilanteita sattua rauhan aikanakin. Tuollainen käskyvaltasuhde saattaa aiheutua jopa työsuhteesta: esimerkiksi ravintolan nuori tarjoilijatar kieltäytyy omistajan käskystä palvelemasta vierasrotuisia asiakkaita ja syyllistyy näin työpaikan menettämisen pelosta syrjintään. Tekijällä on näissä tapauksissa väärä käsitys kuuliaisuuden ja käskynalaissuhteen velvoituksista. Koska kuitenkin käskijällä on tosiasiallista valtaa tekijään nähden ja tekijällä syy olettaa, että tottelemattomuudesta aiheutuisi hänelle haittaa, rikoksen tekeminen ansaitsee tulla lievemmin arvostelluksi kuin omasta aloitteesta ja halusta toimivan rikos.

Välittömään painostukseen rinnastuu pelko seuraamuksista niiden taholta, jotka tosiasiassa voivat käyttää valtaa tekijään nähden. Tekijä voi kokea tietyt odotukset yhtä velvoittaviksi kuin painostuksen tai käskyn. Esimerkiksi edellä mainittuun tarjoilijaan olisi sovellettava lieventämisperustetta silloinkin, kun hän ainoastaan omistajan vahvasti vierasrotuisia syrjivistä mielipiteistä päättelee toimivansa tämän odotusten mukaan. Huoli työpaikan menettämisestä voi tässä tapauksessa olla yhtä perusteltu. Tällaisia velvoittaviksi koettuja odotuksia, jotka johtavat rikoksen tekemiseen, saattaa esiintyä myös perheen jäsenten suhteissa. Esimerkiksi aviomies voi käskyittäkin ja painostuksettakin saada vaimonsa mukaan varastetun tavaran kätkemiseen tai isä poikansa auttamaan väärennysrikoksessa. Heikkotahtoinen yksilö saattaa kokea huomattavaksi painostukseksi jopa vertaisryhmän odotukset. Säännöksen piiriin kuuluvat myös tilanteet, joissa joku ulkopuolinen suoranaisin uhkauksin saa tekijän ryhtymään rikokseen.

Painostuksen, uhkan tai muun vastaavan vaikuttimen on oltava huomattava. Rajoitus on tarpeen, koska muuten perusteeseen vedottaisiin liian helposti.

Toisena lieventämisperusteena mainitaan rikokseen johtanut voimakas inhimillinen myötätunto taikka poikkeuksellinen ja äkkiarvaamaton houkutus tai muu vastaava seikka, joka on ollut omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia.

Inhimillisestä myötätunnosta johtuvista rikoksista ovat esimerkkeinä ns. armeliaisuusmurhat, jolloin joku esimerkiksi surmaa vaikeasti sairaan omaisensa tämän äärimmäisten kärsimysten lopettamiseksi. Sääli rikoksen vaikuttimena oikeuttaisi lieventämään rangaistuksen myös silloin, kun äiti anastaa ruokatavaroita puutteessa eläville lapsilleen.

Monet rikokset tehdään edeltäpäin harkitsematta ja päähänpistosta suotuisan tilaisuuden sattuessa. Tekijä saattaa olla kohta rikoksen tehtyään valmis katumaan sitä. Toisaalta harkitsevakin rikoksentekijä pyrkii valitsemaan rikokselleen mahdollisimman suotuisan ajankohdan. Lieventämisperuste on tarkoitettu käytettäväksi vain päähänpistosta tehtyihin rikoksiin, joiden olennainen aihe on houkutteleva ja suotuisa tilaisuus. Siksi vaaditaankin, että tällainen tilaisuus on ollut poikkeuksellinen ja äkkiarvaamaton. Joka anastaa valintamyymälästä, ei voi yleensä vedota houkutukseen. Peruste ei myöskään sovellu esimerkiksi autonanastajaan, joka on kokeillut useiden autojen lukkolaitteita ja löytää sitten lukitsemattoman auton. Sen sijaan peruste soveltuisi esimerkiksi virastossa asioivaan, joka odottamatta löytää toimiston pöydältä nipun rahaa, tai vankiin, joka karkaa sattumalta auki jääneestä kuljetusvaunun ovesta.

Muuna sellaisena seikkana, joka on omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia, voidaan mainita provokaatiotilanne, jossa hänet joko ärsytetään tai houkutellaan rikokseen. Rikoslain 21 luvussa oli aikaisemmin säännös, jonka mukaan rangaistusta voitiin lieventää, jos surmattu oli törkeällä loukkauksella tappajan vihastuttanut. Provokaatioon rinnastuu tilanne, jossa ärsyttäminen ei ole tahallista, mutta käyttäytymisellä pahasti loukataan etnisen tai us-

konnollisen ryhmän tapoja. Muuna seikkana voivat lisäksi tulla kysymykseen esimerkiksi raskauden aiheuttama tavallista herkempi mielentila tai vakava sairaus.

Päihtymys ei luonnollisestikaan voi tulla kysymykseen lieventämisperusteena, vaikka se heikentääkin kykyä noudattaa lakia. Tämä käy ilmi rikoslain 3 luvun 4 §:n 2 momentista.

Jotta lieventämisperustetta voitaisiin soveltaa, seikan pitää olla sellainen, että se on omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia. Sitä, että tekijän kyky noudattaa lakia olisi todella heikentynyt, ei kuitenkaan tarvitse näyttää. Riittää, että näytetään sellaisen seikan olemassaolo, joka yleisesti arvostellen vaikuttaa näin.

Viimeksi mainitaan lieventämisperusteena tekijän oma-aloitteinen pyrkimys estää tai poistaa rikoksensa vaikutuksia taikka auttaa rikoksensa selvittämisessä. Oikeustieteessä tunnetaan käsite "tehokas katuminen", jolla tarkoitetaan sitä, että rikoksen yritykseen syyllistynyt omasta tahdostaan tekee yrityksensä tyhjäksi ja siten vapautuu rangaistuksesta. Tästä on nimenomainen säännös rikoslain 4 luvun 2 §:ssä. Pääasiallisesti samat syyt, jotka puoltavat yrityksen asteelle edenneen rikoksen rangaistuksesta vapautumista tehokkaan katumuksen tapauksissa, tekevät oikeutetuksi tämänkin mittaamisperusteen. Vielä rikoksen tapahduttuakin on tarkoituksenmukaista palkita tavallista lievemmällä rangaistuksella rikoksentekijää, joka oma-aloitteisesti pyrkii estämään rikoksensa vaikutuksia tai edistää rikoksensa selvittämistä.

Rikoksen vaikutuksia tekijä voi estää tai poistaa useilla tavoin. Pahoinpitelijä voi poistaa rikoksensa seurauksia auttamalla uhrin sairaalahoitoon, murhapolttoon syyllistynyt voi hälyttää palokunnan. Vaikutusten estäminen voi tapahtua myös korvaamalla aiheutetut vahingot. Säännös ei edellytä, että näin olisi todella tapahtunut, vaan rikoksentekijän vakaa pyrkimys tähän riittää.

Pyrkimyksen on oltava oma-aloitteista. Periaatteessa tällainen oma-aloitteisuus on mahdollista vielä asian tultua tuomioistuimeenkin, kuitenkin ennen tuomiota. Mitä myöhäisemmässä vaiheessa pyrkimys rikoksen seurausten estämiseen tai halukkuus vahinkojen korvaamiseen esiintyy, sitä varovaisemmin perustetta on sovellettava. Säännöksen tarkoitus ei ole suosia esimerkiksi varakasta rikoksentekijää, joka välittömästi ennen tuomiota pyrkii maksamalla korvauksen saamaan lievemmän rangaistuksen. Yleensä on edellytettävä, että säännöksen tarkoittama oma-aloitteinen pyrkimys rikoksen vaikutusten poistamiseen on ilmennyt ennen kuin tekijä tietää paljastuneensa.

Rikoksentekijä voi edistää rikoksen selvittämistä paitsi ilmiantamalla itsensä myös esimerkiksi siten, että hän kuulustelussa kertoo vilpittömästi omat tekonsa tai osoittaa, mihin hän on piilottanut anastamansa omaisuuden. Mahdollisten todistajien ilmoittaminen poliisille voi tehokkaasti auttaa rikoksen selvittämistä. Säännös koskee vain auttamista omien rikosten selvittämisessä. Sillä ei ole tarkoitus tuoda Suomeen eräissä maissa vallitsevaa ns. kruununtodistajajärjestelmää. Tässä järjestelmässä pääsee rangaistuksetta tai lievemmällä rangaistuksella se rikokseen osallinen, joka suostuu kertomaan kumppaniensa rikoksista. Ehdotettua vain omien rikosten selvittämisen edistämiseen rajoittuvaa lievennysperustetta on pidettävä meidän oikeusjärjestykseemme paremmin soveltuvana. Myös tällä perusteella annettavan lievennyksen suuruutta harkittaessa tuomioistuimen on kiinnitettävä huomiota siihen, missä vaiheessa tekijä osoittaa halunsa yhteistyöhön.

4 §. Rikoksesta on tuomitulle säännönmukaisesti muitakin epämiellyttäviä seurauksia kuin tuomioistuimen määräämä rangaistus. Rikoksentekijä esimerkiksi velvoitetaan maksamaan vahingonkorvausta tai hänet määrätään ajokieltoon. Tällaisissa tilanteissa, joissa yhden rikoksen johdosta rikoksentekijälle määrätään useita seuraamuksia, puhutaan seuraamusten kasautumisesta.

Seuraamusten kasautumista ei voida kokonaan välttää. On luonnollista, että rikoksentekijä useimmiten velvoitetaan korvaamaan aiheuttamansa vahinko. Epäkohtana on sen sijaan pidettävä sitä, että eräissä tapauksissa rikoksentekijälle voidaan määrätä jostakin rikoksesta kaksi toisistaan täysin riippumatonta rangaistusta tai rangaistuksen ohella siihen rinnastettava seuraamus. Nykyinen virkamieslainsäädäntö esimerkiksi mahdollistaa samasta teosta sekä kurinpitomenettelyn että tuomioistuinmenettelyn kummassakin erikseen tuomittavine seuraamuksineen.

Nyt ehdotetaan yleissäännöstä, joka vähentäisi seuraamusten säätelemätöntä kasautumista. Tuomioistuimella olisi mahdollisuus ottaa huomioon rikoksesta johtunut tai siitä aiheutuva muu seuraamus ja sovitella näin rangais-

tusta kohtuulliseksi. Edellä mainittuja kurinpitotoimia käytännössä merkittävämpiä, tässä huomioon otettavia seuraamuksia saattaisivat olla vahingonkorvaus, ajokielto, lastensuojelun pakkotoimet, elinkeinon menetys, menettämisseuraamus jne.

Säännöksen peruste on kuitenkin yleisempi. Sillä ei pyritä ainoastaan poistamaan niitä kohtuuttomuuksia, joita eri seuraamusjärjestelmien osittainen päällekkäisyys saattaa aiheuttaa. Tässä ehdotetun säännöksen perusajatuksena on, että tuomioistuimen on rangaistusta mitattaessa otettava huomioon kaikki ne ikävyydet, jotka rikoksesta tai tuomiosta aiheutuu rikoksentekijälle. Jos tällöin yleisen rangaistuskäytännön mukainen rangaistus yhdessä muiden epämiellyttävien seurausten kanssa johtaisi sellaiseen kokonaisseuraamukseen, joka olisi ilmeisessä epäsuhteessa rikoksen törkeyteen, rangaistusta on voitava sovitella.

Paitsi seuraamuksia eli toimenpiteitä, joista viranomaiset ovat päättäneet, otetaan lopputuloksen kohtuuttomuutta harkittaessa huomioon rikoksen tosiasialliset seuraukset.

Esimerkkinä rikoksesta johtuneesta seurauksesta, joka olisi otettava huomioon, voidaan mainita tilanne, jossa rattijuoppo on suistunut tieltä ja tullut pysyvästi liikuntakyvyttömäksi. Säännönmukaisen rangaistuskäytännön mukaisen rangaistuksen tuomitseminen sen kärsimyksen lisäksi, jota liikuntakyvyn menettäminen merkitsee, vaikuttaa ilmeisen turhalta niin oikeudenmukaisuuden kuin yleisestävyydenkin kannalta. Tällaisessa tapauksessa "paha on saanut palkkansa" heti ja rangaistusta on voitava inhimillisyyden vuoksi sovitella.

Tällaisissa kohtuuttomaksi muotoutuvan kokonaisseurauksen tilanteissa joudutaan säätelemään nimenomaan rangaistusta, koska muut seuraukset eivät yleensä ole samassa määrin hallittavissa.

Peruste on tarkoitettu poikkeussäännökseksi. Sen piiriin eivät kuuluisi rikokseen tai rangaistukseen säännönmukaisesti liittyvät seuraukset, jotka saattavat muodostaa olennaisenkin osan rangaistuskärsimyksestä. Tällaisia säännönmukaisia seurauksia olisivat esimerkiksi lähiympäristön rikoksentekijän perheenjäseniin kohdistama paheksunta taikka se, että rikoksentekijän työsuhde yleensä katkeaa, jos hänet tuomitaan rikoksen johdosta pitkäaikaiseen ehdottomaan vapausrangaistukseen. Ei pelkästään sekään, että tiedetään julkisuudessa tunnettujen ihmisten tekemien rikosten säännönmukaisesti aiheuttavan heidän kannaltaan erittäin kiusallista huomiota, yleensä perustele rangaistuksen sovittelemista. Poikkeuksellisesti työpaikan menettäminen tai vähäisenkin rikoksen saama julkinen huomio voivat tuhota rikoksentekijän koko tulevaisuuden. Tällöin sovittelumahdollisuutta voidaan käyttää.

Säännöstä edellytetään sovellettavan varovaisesti, jottei oikeuskäytännön yhtenäisyys sen johdosta vaarantuisi.

Säännös jättää tuomioistuimelle laajan harkintavallan rangaistuksen kohtuullistuttamisessa. Tällainen harkintavalta soveltuu säännöksen poikkeusluonteeseen. Lieventäminen on kuitenkin sallittua vain asteikon rajoissa, jollei samanaikaisesti ole olemassa rikoslain 3 luvun 5 §:ssä mainittuja edellytyksiä säännönmukaisen asteikon alittamiseen.

VI. *Muut säännökset.*

Voimassa olevan uusimissäännöstön sijaan tuleva säännöstö, jonka mukaan asteikkoa ei voida ylittää, edellyttää vankeusrangaistuksen enimmäismääriä koskevien säännösten muuttamista. Muutettavat säännökset sisältyvät 19 päivänä heinäkuuta 1974 annettuun lakiin rikoslain muuttamisesta (613/74), joka tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1975.

Rikoslain 2 luvun 2 § ja 7 luvun 5 §. Heinäkuun 1 päivänä 1975 voimaan tulleen lain mukaan määräaikaisen vankeusrangaistuksen enimmäismäärä on kaksitoista vuotta, paitsi enennettäessä rangaistusta 6 luvun 2 §:n nojalla. Koska rangaistusta ei ehdotuksen mukaan enää enennetä asteikkoa ankarammaksi, luvun 2 §:n 1 momentti on muutettava asianmukaiseksi. Yhdistettäessä rangaistuksia 7 luvun mukaan olisi määräaikaisen vankeusrangaistuksen enimmäismäärä viisitoista vuotta. Todettaessa tämä 2 luvun 2 §:ssä voidaan 7 luvun 5 §:n 2 momentti kumota tarpeettomana.

Rangaistusten täytäntöönpanoasetuksen 2 luvun 1 a §:n mukaan on yhteenlasketun määräaikaisen vankeusrangaistuksen enimmäispituus kaksikymmentä vuotta. Rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentin ja rangaistusten täytäntöönpanoasetuksen 2 luvun 1 a §:n on katsottu kumpaisenkin osoittavan kerralla täytäntöönpantavan vapausrangaistuksen ehdotonta enimmäismäärää, joka on ollut sama riippu-

matta siitä, onko rangaistukset yhdistetty vai yhteenlaskettu.

Periaatteellisia syitä näiden enimmäismäärien säilyttämiseen yhdenmukaisina ei kuitenkaan ole. Päin vastoin on perusteltua, että samalla kertaa täytäntöönpantavien yhteenlaskettujen vapausrangaistusten enimmäispituus olisi pitempi kuin yhdistettynä tuomittavan vapausrangaistuksen enimmäispituus. Rangaistusten täytäntöönpanoasetuksen 2 luvun 1 a §:ään ei tästä syystä ehdoteta muutoksia.

Voimaantulosäännös. Uusi laki kumoaisi 8 päivänä kesäkuuta 1945 annetun lain rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa (517/45). Tämän lain mukaan ei sota-aikana tehty rikos tai sitä ennen tehty valtiollinen rikos vaikuta rikoksentekijän vahingoksi, jos hän syyllistyy tämän ajankohdan jälkeen rikokseen. Poikkeuslaki käy uudistuksen johdosta tarpeettomaksi.

Samoin voidaan tarpeettomana kumota vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä 9 päivänä heinäkuuta 1953 annetun lain 20 §, jonka mukaan uusimisvaikutuksen vanhentumisaika lasketaan siitä päivästä, jolloin pakkolaitokseen eristetty on sieltä päässyt ehdottomasti vapaaksi.

Ennen tämän lain voimaantuloa tuomittu, kokonaan tai osaksi suorittamatta oleva määräaikainen vankeusrangaistus, joka on ankarampi kuin kaksitoista tai, jos se on yhdistetty rangaistus, viisitoista vuotta, lyhennetään lain voimaan tullessa vastaavasti mainittuun enimmäismäärään. Tämä lyhentäminen ei kuitenkaan koskisi rangaistuksia, joita suorittamasta tuomittu on ennen lain voimaantuloa päässyt ehdonalaiseen vapauteen. Rajoitus on tarpeen tällaisten jäännösrangaistusten vähämerkityksisyyden ja niiden lyhentämiseen liittyvän suhteettoman suuren työmäärän vuoksi.

Laki aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetun lain muuttamisesta. Lain 19 §:n 2 momentissa on säännös, jonka mukaan siviilipalvelusmiehen tekemistä lain 13 ja 14 §:ssä mainituista rikoksista tuomittuja rangaistuksia ei oteta huomioon sovellettaessa rikoslain 6 luvun säännöksiä. On katsottava lain tarkoituksen olevan, ettei tällaisia rikoksia yleensäkään oteta huomioon arvioitaessa rikoksentekijän aikaisempaa rikollisuutta, jonka vuoksi lainkohta esitetään asianmukaisesti muutettavaksi.

Laki sotaväen rikoslain muuttamisesta. Sotaväen rikoslain 30 §:n mukaan on yleisen lain säännöksiä yrityksestä, osallisuudesta ja niistä perusteista, jotka poistavat rangaistavuuden tai vähentävät sitä, sovellettava myös sotilaan tekemiin rikoksiin. Tältä osin lakia ei olisi tarpeen muuttaa. Sen sijaan on tarpeen korvata laissa mainittu uusiminen uuden lain mukaisella rangaistuksen mittaamisella.

Pykälän 2 momentti lisättiin lakiin sodan aikana vuonna 1942. Sen mukaan on kohdeltava täysi-ikäisenä sitä, joka ilmoittaa olevansa 15—17 vuoden ikäinen, mutta jonka ikää ei voida virallisesti todeta. Koska tämä säännös on tarpeeton ja rikosoikeuden periaatteiden vastainen, se voidaan samalla kumota.

Sotaväen rikoslain 31 §:n 6 kohdan mukaan rangaistusta määrättäessä on pidettävä raskauttavana asianhaarana sitä, että tekijää "ennen on rangaistu samanlaisesta tai senkaltaisesta rikoksesta". Kun muutettavaksi ehdotetun 30 §:n mukaan rikoslain rangaistuksen mittaamista koskevia säännöksiä on noudatettava sotaväen rikoslakia sovellettaessa ja kun ehdotetun rikoslain 6 luvun 2 §:n mukaan tekijän aiempaa rikollisuutta olisi pidettävä raskauttavana seikkana yleensä juuri mainitussa 6 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa, olisi sanottu kohta poistettava tarpeettomana. Pykälän sanamuotoon ehdotetaan pientä kielellistä tarkistusta samoin kuin 3 luvun otsikon muuttamista asianmukaiseksi.

Edellä olevan perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi näin kuuluvat lakiehdotukset:

Laki

rikoslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (613/74), sekä

muutetaan rikoslain 2 luvun 2 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on mainitussa 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa, ja 6 luku, seuraavasti:

2 luku.

Rangaistuksista.

2 §.

Vankeutta tuomitaan joko elinkausi tai määräaika, vähintään neljätoista päivää ja enintään kaksitoista vuotta tai, rangaistuksia 7 luvun mukaan yhdistettäessä, viisitoista vuotta.

— — — — — — — — — — — — — —

6 luku.

Rangaistuksen mittaamisesta.

1 §.

Rangaistusta mitattaessa tekoon sovellettavan rangaistusasteikon rajoissa on otettava huomioon kaikki asiaan vaikuttavat rangaistusta koventavat ja lieventävät perusteet sekä rangaistuskäytännön yhtenäisyys. Rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen sekä rikoksesta ilmenevään tekijän syyllisyyteen.

Rangaistuksen koventamis- ja lieventämisperusteita ovat muiden lain mukaan rangaistuksen mittaamiseen vaikuttavien seikkojen ohella tämän luvun 2 ja 3 §:ssä mainitut perusteet.

2 §.

Rangaistuksen koventamisperusteita ovat:

1) rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus;

2) rikoksen tekeminen vakavia rikoksia varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä;

3) rikoksen tekeminen palkkiota vastaan; sekä

4) tekijän aikaisempi rikollisuus, jos sen ja uuden rikoksen suhde osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

3 §.

Rangaistuksen lieventämisperusteita ovat:

1) rikoksen tekemiseen vaikuttanut huomattava painostus, uhka tai muu sen kaltainen vaikutin;

2) rikokseen johtanut voimakas inhimillinen myötätunto taikka poikkeuksellinen ja äkkiarvaamaton houkutus tai muu vastaava seikka, joka on ollut omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia; sekä

3) tekijän oma-aloitteinen pyrkimys estää tai poistaa rikoksensa vaikutuksia taikka edistää rikoksensa selvittämistä.

4 §.

Jos tekijälle on rikoksesta johtunut tai hänelle tuomiosta aiheutuu muu seuraus, joka yhdessä tässä luvussa mainittuja perusteita soveltaen määrättävän rangaistuksen kanssa johtaisi rikoksen laatuun nähden kohtuuttomaan tulokseen, tällainen seikka on rangaistusta mitattaessa otettava kohtuuden mukaan huomioon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 . Sillä kumotaan 8 päivänä kesäkuuta 1945 annettu laki rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa (517/45) sekä vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä 9 päivänä heinäkuuta 1953 annetun lain (317/53) 20 §.

Kokonaan tai osaksi suorittamatta oleva määräaikainen vankeusrangaistus, joka on ankarampi kuin kaksitoista tai, jos se on yhdistetty rangaistus, viisitoista vuotta, lyhenee lain voimaan tullessa mainittuun enimmäismäärään. Tämä ei kuitenkaan koske rangaistusta, jota suorittamasta tuomittu on ennen lain voimaantuloa päässyt ehdonalaiseen vapauteen.

Laki

aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetun lain 19 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta 21 päivänä helmikuuta 1969 annetun lain (132/69) 19 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

19 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Sovellettaessa rikoslain 6 luvun 2 §:n säännöksiä ei tässä laissa tarkoitettuja aikaisempia rikoksia oteta huomioon.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

sotaväen rikoslain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 30 päivänä toukokuuta 1919 annetun sotaväen rikoslain 3 luvun otsake sekä 30 ja 31 §, sellaisena kuin näistä ovat otsake 14 päivänä tammikuuta 1972 annetussa laissa (1/72) ja 30 § 20 päivänä maaliskuuta 1942 annetussa laissa (215/42), näin kuuluviksi:

3 luku.

Perusteet, jotka poistavat rangaistavuuden tai sitä vähentävät tai enentävät, sekä yritys, osallisuus ja rangaistuksen mittaaminen.

30 §.

Yleisessä laissa säädettyjä perusteita, jotka poistavat teon rangaistavuuden tai sitä vähentävät, sekä säännöksiä yrityksestä, osallisuudesta ja rangaistuksen mittaamisesta on noudatettava tätä lakia sovellettaessa, kuitenkin ottamalla huomioon, mitä jäljempänä säädetään.

31 §.

Jos se, joka kuuluu sotaväkeen, rikkoo tätä lakia:

1) rivissä;

2) rintaman edessä; tai

3) suurehkossa väkijoukossa; taikka jos

4) esimies käskynalaisen läsnäollessa tekee sellaisen rikoksen, että se voi olla viettelevänä esimerkkinä muille; tahi jos rikoksen tekee

5) joku palvelusta toimittaessaan;

niin sitä on rangaistusta mitattaessa pidettävä raskauttavana seikkana, ellei edellä mainittujen seikkojen varalta jo ole erityistä rangaistusta säädetty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle eräiden vangin ehdonalaista vapautumista koskevien säännösten muuttamiseksi.

Esityksen pääsisältö

Ehdonalaisen vapautumisen mahdollisuutta ehdotetaan laajennettavaksi alentamalla rangaistuslaitoksessa suoritettavaa ehdotonta vähimmäisaikaa yhdellä kuukaudella. Muuten ehdonalaisen vapautumisen edellytyksiä ei muutettaisi. Vapautuminen olisi siis ehdotuksen mukaan mahdollista, kun vanki on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmannesta, erityisistä syistä puolet, kummassakin tapauksessa kuitenkin vähintään kolme kuukautta.

Uudistuksella helpotettaisiin vankiloiden tilanahtautta vaarantamatta kuitenkaan rangaistusjärjestelmän yleisestävyyttä.

Ehdonalaisesti vapautettujen koeaikaa ehdotetaan muutettavaksi. Ehdotuksen mukaan se olisi jäännösrangaistuksen pituinen, kuitenkin enintään kolme vuotta. Nykyisin koeaika on jäännösrangaistus lisättynä vuodella, kuitenkin enintään viisi vuotta.

Lisäksi ehdotetaan valvonnatta vapautumista koskevia säännöksiä selvennettäväksi. Suoritetun rangaistuksen lyhyys mainittaisiin perusteena sille, ettei ehdonalaisesti vapautunutta määrätä valvontaan.

Yleisperustelut

Nykyinen järjestelmä

Ehdonalainen vapaus liittyy historiallisesti ns. progressiiviseen vankeinhoitojärjestelmään. Se on rangaistuksen täytäntöönpanon viimeinen ja lievin vaihe. Progressiivisen vankeinhoidon periaatteiden mukaan vangin on hyvällä käytöksellä hankittava itselleen oikeus vapautua ehdonalaisesti ja vastaavasti käyttäytymällä hyvin koeaikana oikeus vapautua lopullisesti.

Progressiivisesta rangaistuksen täytäntöönpanosta on nyttemmin luovuttu, koska se ei ole vastannut sille asetettuja odotuksia. Heinäkuussa 1975 voimaan tulleen rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen (RTA) muutoksen perusteluissa korostetaan nimenomaisesti luopumista progressiivisesta vankeinhoitojärjestelmästä (hallituksen esitys n:o 239/1972 vp.). Ehdonalaisen vapauden käyttöä voidaan kuitenkin perustella muilla näkökohdilla. Sitä voidaan pitää keinona, jolla vaarantamatta rangaistusjärjestelmän yleisestävyyttä vähennetään rangaistuksen täytäntöönpanon haittoja ja kustannuksia.

Ehdonalaista vapautumista koskevia RTA 2 luvun säännöksiä on viimeksi muutettu vuonna 1971. Nykyinen järjestelmä on kuitenkin pääosiltaan peräisin vuodelta 1931, jolloin laajennettiin ratkaisevasti ehdonalaiseen vapauteen pääsemisen mahdollisuutta.

Nykyiset ehdonalaisen vapautumisen edellytykset ovat vuodelta 1966. Ne ovat syntyneet pohjoismaisena lainsäädäntöyhteistyönä. Koeajan pituutta, valvontaa ja ehdonalaisen vapauden menettämistä koskevat säännökset eroavat kuitenkin eri pohjoismaissa.

Rangaistuslaitoksessa suoritettava vähimmäisaika ennen ehdonalaista vapautumista on nykyisin RTA 2 luvun 13 §:n mukaan neljä kuukautta. Vangin on kuitenkin täytynyt suorittaa rangaistuksestaan kaksi kolmannesta tai, jos on erityisiä syitä aikaisempaan vapautumiseen, puolet. Vapautumista nimitetään tällöin harkinnanvaraiseksi ehdonalaiseksi vapaudeksi ja siitä päättää oikeusministeriö tai sen ohjeiden mukaan vankilan johtokunta. Harkittaessa vapautumista on otettava huomioon mm. vangin rikoksen laatu ja syyt, käyttäytyminen rangaistuslaitoksessa ja ne olosuhteet, joihin vanki vapauduttuaan joutuu. Hänellä on oltava vapauduttuaan rehellinen toimeentulo.

Vankilan johtajan on päästettävä ns. pakolliseen ehdonalaiseen vapauteen vanki, joka on

suorittanut rangaistuksestaan viisi kuudennesta ja vähintään kuusi kuukautta.

Koeaika on nykyisin RTA 2 luvun 17 §:n mukaan vapaaksi päästettäessä rangaistuksesta jäljellä oleva aika lisättynä yhdellä vuodella, kuitenkin enintään viisi vuotta. Oikeusministeriö voi pitentää koeaikaa enintään kahdella vuodella.

Ehdonalaisesti vapautunut on koeaikana valvonnassa, jollei ehdonalaisesta vapaudesta päätettäessä erityisistä syistä toisin määrätä. Valvonnan sisällöstä on tarkemmat säännökset RTA 2 luvun 14 a §:ssä ja asetuksessa ehdonalaisesti vapautetun vangin valvonnasta.

Valvojana on pääsäännön mukaan poliisi. Niissä kaupungeissa, joissa Kriminaalihuoltoyhdistyksellä on aluetoimisto, ehdonalaisesti vapautunut voidaan määrätä yhdistyksen valvontaan. Vuonna 1974 Kriminaalihuoltoyhdistyksen valvontaan määrättiin 28 prosenttia valvottavista. Yksityisvalvoja määrättiin vain 6 prosentille valvottavista. Valvojan esityksestä oikeusministeriö voi lakkauttaa valvonnan, jos sitä ei enää pidetä tarpeellisena. Valvonnan on täytynyt kestää kuitenkin vähintään kuusi kuukautta.

Ehdonalainen vapaus voidaan julistaa menetetyksi joko koeaikana tehdyn uuden rikoksen tai käytösrikkomuksen vuoksi. Jos ehdonalaisesti vapautunut syyllistyy koeaikana rikokseen, päättää ehdonalaisen vapauden menettämisestä tuomioistuin. Tuomioistuimen harkintavaltaa ei RTA 2 luvun 15 §:ssä ole sidottu muodollisin edellytyksin. Ehdonalaisen vapauden menettämisestä käytösrikkomuksen vuoksi päättää oikeusministeriö valvojan esityksestä.

Ehdonalaisen vapautumisen laajuutta kuvaa seuraava asetelma.

Vuosi	Välittömästi tuomittua vapausrangaistusta suorittamasta vapautuneet	Harkinnanvaraiseen ehdonalaiseen vapauteen vapautuneet	Pakolliseen ehdonalaiseen vapauteen vapautuneet
1970	10 122	5 254	182
1971	10 069	5 024	111
1972	9 397	4 886	144
1973	9 025	4 793	146
1974	9 113	4 916	143

Lähes puolet vangeista suorittaa rangaistuksensa kokonaisuudessaan rangaistuslaitoksessa. Tämä johtuu lyhyitten vapausrangaistusten suuresta määrästä. Suoritettavien vapausrangaistusten keskipituus on viime vuosina ollut neljä ja puoli kuukautta. Vuonna 1974 rangaistuslaitokseen saapuneista 38 prosenttia aloitti suorittaa enintään kolmen kuukauden vapausrangaistusta ja 24 prosenttia yli kolmen mutta enintään kuuden kuukauden rangaistusta.

Valvonnatta vapauttamisen mahdollisuutta on käytetty viime vuosina entistä runsaammin. Melkein joka neljäs vuonna 1974 ehdonalaisesti vapautunut vapautui valvonnatta.

Ehdonalaisen vapautensa menetti vuonna 1974 oikeusministeriön päätöksellä 443 ehdonalaisesti vapautettua, joista kuitenkin huomattava osa olisi menettänyt sen myös uuden rikoksen vuoksi. Koeaikaa pitennettiin 83 vapautetulla. Ehdonalaisen vapautensa tuomioistuimen päätöksellä menettäneistä ei ole tarkkaa tietoa, mutta näiden lukumäärä on joka tapauksessa huomattavasti suurempi kuin oikeusministeriön päätöksellä menettäneiden.

Uudistusehdotukset

a. *Uudistuksen lähtökohdista*

Ehdonalaisen vapauden koko järjestelmään ehdotetaan perusteellisia muutoksia Kriminaalihuoltokomitean mietinnössä (komiteanmietintö 1972: A 1). Siinä ehdotettiin ehdonalaisen vapautumisen edellytyksiä muutettavaksi siten, että vapautuminen tapahtuisi säännönmukaisesti, kun rangaistusajasta on suoritettu puolet, kuitenkin vähintään kolme kuukautta. Ehdonalaisesti vapautettujen valvonnasta luovuttaisiin ja koeaika lyhennettäisiin jäännösrangaistuksen pituiseksi. Ehdonalainen vapaus voitaisiin menettää ainoastaan koeaikana tehdyn uuden rikoksen johdosta.

Kriminaalihuoltokomitean ehdotus ehdonalaisen vapautumisen edellytysten muuttamisesta merkitsisi huomattavia vuotuisia vankipäiväsäästöjä. Nämä aiheutuisivat osaksi vähimmäisajan alentamisesta, osaksi puolelta rangaistusajalta vapautumisen tekemisestä pääsäännöksi. Vankiloiden nykyisen tilanahtauden vuoksi onkin välttämätöntä pohtia keinoja tilanpuutteen helpottamiseksi ilman uusien vankiloiden rakentamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Nykyisen rangaistuskäytännön perusteella voidaan laskea, että yksinomaan laitoksessa suoritettavan vähimmäisajan alentaminen neljästä kuukaudesta kolmeen vähentää vuosittain täytäntöönpantavia vankipäiviä 60 000—70 000 päivällä. Vankipaikoissa laskien tämä merkit-

see 165—190 vankipaikkaa. Vaikka uudistus ei aiheuttaisikaan suoranaisia kustannussäästöjä, se helpottaisi vankiloiden tilanahtautta.

Hallitus katsoo, että tässä vaiheessa on syytä rajoittua vain vähimmäisajan alentamiseen ja siihen välittömästi liittyviin pienehköihin muutoksiin. Nämä muut uudistukset olisivat koeajan lyhentäminen jäännösrangaistuksen pituiseksi ja valvonnatta vapautumista koskevien säännösten tarkentaminen siten, ettei muutaman kuukauden jäännösrangaistusta suorittamasta vapautunut yleensä joutuisi valvontaan.

b. *Ehdonalaisen vapautumisen vähimmäisaika*

Jos ehdonalainen vapautuminen olisi mahdollista aina kun vanki on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmannesta tai puolet, jokainen vanki voisi periaatteessa vapautua ehdonalaisesti. Hyvin lyhyiden vapausrangaistusten yhteydessä tämä merkitsisi muutamien päivien jäännösrangaistusta. Verrattuna ehdonalaisesta vapautumisesta koituviin hyötyihin olisivat haitat tällöin kuitenkin suurempia. Järjestelmän selkeys kärsisi, ja hallinnolliset vaikeudet olisivat melkoiset. Tämän vuoksi ehdonalaisen vapautumisen mahdollisuutta ei ole syytä ulottaa aivan lyhyisiin rangaistuksiin.

Hallitus ehdottaa, että ehdonalaisen vapautumisen ehdoton vähimmäisaika alennettaisiin kolmeen kuukauteen.

Ehdonalaisen vapautumisen muihin edellytyksiin ei tässä yhteydessä ehdoteta muutoksia. Vangin on siis täytynyt suorittaa rangaistuksestaan kaksi kolmannesta tai, jos on olemassa erityisiä syitä aikaisempaan vapautumiseen, puolet. Tämä merkitsee, että vähimmäisajan alentaminen ei koskisi yleensä yli kuuden eikä milloinkaan yli kahdeksan kuukauden vapausrangaistuksia suorittavia.

Ehdonalaisen vapautumisen edellytykset ovat nykyisin samat kaikissa pohjoismaissa. Ehdonalaisen vapautumisen vähimmäisajan alentamisesta on neuvoteltu muiden pohjoismaiden edustajien kanssa. Neuvottelujen tuloksena uudistus toteutunee myös niissä.

c. *Koeaika*

Tutkimusten mukaan uuden rikoksen riski on suurin välittömästi vapautumisen jälkeen ja laskee siitä jyrkästi. Tähän nähden nykyiset koeajat ovat tarpeettoman pitkiä. Yleensä muutaman viikonkin nuhteeton käytös riittää osoittamaan, ettei todennäköisyys syyllistyä rikokseen ole enää poikkeuksellisen suuri.

Nykyinen vuoden lisä jäännösrangaistukseen on lyhyiden jäännösrangaistusten yhteydessä epäoikeudenmukainen. Yleensäkään ei ole esitettävissä perusteita jäännösrangaistusta pitemmän koeajan puolesta.

Myös koeajan enimmäispituus, joka nyt on viisi vuotta, on pidettävä tarpeettoman korkeana ylärajana. Tämä enimmäispituus koskeekin nykyisin vain harvoja vuosittain vapautuvia.

Eduskunnalle annettavassa esityksessä ehdotettu rangaistuksen mittaamissäännöstön uudistus on niin ikään osaltaan vähentämässä koeajan pituuden merkitystä. Koeajan umpeen kuluttuakin tehty rikos vaikuttaa rangaistuksen koventamisperusteena, jos aikaisemman ja uuden rikoksen suhde osoittaa tekijässä ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä.

Edellä mainituista syistä hallitus ehdottaa, että koeaikaa koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että koeaika on jäännösrangaistuksen pituinen, enintään kuitenkin kolme vuotta.

d. *Valvonnatta vapautuminen*

Ehdonalaisen vapautumisen vähimmäisajan alentaminen kolmeksi kuukaudeksi merkitsisi, että ehdonalaisesti vapautuvien vuosittainen määrä kasvaisi noin 1 500:lla. Vaikka osaa näistä ei nykyisenkään käytännön mukaan määrättäisi valvontaan, uudistus lisäisi valvottavien määrää huomattavasti. Tällainen lisäys ei ole tarkoituksenmukaista.

Jälkihuollon olennainen tehtävä on vähentää vapausrangaistuksen täytäntöönpanon haittoja. Nämä haitat ovat sitä pienempiä mitä lyhyemmästä rangaistusajasta on kysymys. Lyhytaikaiseen vapausrangaistukseen tuomittujen rikollisuus on vain harvoin sellaista, että valvontaa tarvittaisiin uusimisen ehkäisemiseksi, minkä vuoksi valvontaan määräämiseen ei myöskään tällä perusteella yleensä ole syytä. Hallitus ehdottaa siksi, että jäännösrangaistuksen lyhyys mainittaisiin laissa nimenomaisena perusteena valvonnatta vapautumiselle.

Erityisperustelut

Laki rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen 2 luvun muuttamisesta

13 §. Lainkohdan ainoa muutos olisi harkinnanvaraisen ehdonalaisen vapautumisen vä-

himmäisajan alentaminen neljästä kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Pakollisen ehdonalaisen vapautumisen edellytyksiin ei tässä puututtaisi. Uudistuksen rajoittuneiden tavoitteiden vuoksi ei myöskään muutettaisi harkinnanvaraisen ehdonalaisen vapauden muita edellytyksiä, vaikka niitä nykyisellään ei voidakaan pitää tyydyttävinä.

14 §. Lainkohtaa selvennettäisiin siten, että jäännösrangaistuksen eli koeajan lyhyys kävisi nimenomaisesti ilmi perusteena valvonnatta vapautumiselle. Päätäntävalta asiassa voitaisiin edelleen siirtää vankilan johtokunnalle oikeusministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ohjeiden mukaan ei jäännösrangaistuksen ollessa alle kuusi kuukautta vapautunutta ilman erityisiä syitä pitäisi määrätä valvontaan.

17 §. Koeaika olisi vapaaksi päästettäessä rangaistuksesta jäljellä oleva aika, enintään kuitenkin kolme vuotta.

Mahdollisuuteen pitentää koeaikaa käytösrikkomuksen vuoksi ei ehdoteta muutoksia. Koeaikaa voitaisiin siis edelleenkin pitentää enintään kahdella vuodella.

Voimaantulosäännös. Ehdonalaisen vapautumisen edellytysten muuttamisesta ei tarvita erityistä voimaantulosäännöstä. Sen sijaan sitä tarvitaan koeajan lyhentämisestä aiheutuvien ongelmien säätelemiseksi.

Ennen lain voimaantuloa ehdonalaisesti vapautuneiden koeaika on yleensä vuotta pitempi kuin se olisi ehdotuksen mukaan. Ehdotuksessa on päädytty siihen, että lain voimaantullessa jo päättyneitä koeaikoja ei lasketa uudelleen, koska tuomioistuimella on joka tapauksessa oikeus melko vapaasti harkita määrääkö se ehdonalaisen vapauden menetetyksi, mikä estää kohtuuttomuudet.

Jos ennen lain voimaantuloa vapautuneen koeaika päättyy lain voimaantulon jälkeen, oikeudenmukaisuus edellyttää, että koeaika lasketaan suunnilleen samoin kuin lain voimaantulon jälkeen vapautuneiden koeaika. Koeaikojen muutos on tehtävä mahdollisimman yksinkertaiseksi. Siksi ehdotetaan, että jos ennen lain voimaantuloa vapautuneen koeaika päättyy lain voimaantulon jälkeen, siitä vähennetään yksi vuosi. Jos koeaika näin lyhennettynä päättyisi ennen lain voimaantuloa, se päättyy lain voimaantullessa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun asetuksen 2 luvun 13 §:n 1 momentti ja 14 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat 10 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa (840/71), sekä 17 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 19 päivänä toukokuuta 1944 annetussa laissa (339/44), näin kuuluviksi:

2 luku.

Yleisiä säännöksiä vankeusrangaistuksesta ja sakon muuntorangaistuksesta.

13 §.

Määräajaksi vapausrangaistukseen tuomittu voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan, tuomioistuimen rikoslain 3 luvun 11 §:n nojalla tekemä vähennys mukaan luettuna, kaksi kolmannesta tai, milloin ehdonalaiseen vapauteen päästämiseen on erityisiä syitä, puolet siitä, kummassakin tapauksessa kuitenkin vähintään kolme kuukautta (*harkinnanvarainen ehdonalainen vapaus*). Vangin ehdonalaiseen vapauteen päästämisestä päättää oikeusministeriö tai sen antamien ohjeiden mukaan rangaistuslaitoksen johtokunta vankia kuultuaan. Ratkaisuvaltaa ei kuitenkaan saa siirtää johtokunnalle, milloin rangaistusaika on kahta vuotta pitempi. Jos johtokunta on päättänyt, ettei vankia ole päästettävä ehdonalaiseen vapauteen, päätös on alistettava oikeusministeriön vahvistettavaksi. Jos ehdonalaiseen vapauteen päästämisestä edellä sanotun mukaisesti päättää oikeusministeriö, rangaistuslaitoksen johtokunnan on asiaa koskevaan esitykseensä tai lausuntoonsa liitettävä selostus vangin asian käsittelyssä esittämästä lausumasta ja lausuman perustelut.

— — — — — — — — — — — — — —

14 §.

Ehdonalaiseen vapauteen päästetty on koeaikana valvonnan alainen, jollei oikeusministeriö tai sen antamien ohjeiden mukaan vankilan johtokunta koeajan lyhyyden tai muun erityisen syyn takia toisin päätä. Valvonnan tarkoituksena on estää ehdonalaiseen vapauteen päästettyä tekemästä uutta rikosta ja tukea valvottavaa tämän pyrkiessä elämään nuhteettomasti.

— — — — — — — — — — — — — — —

17 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Koeaika on vapaaksi päästettäessä rangaistuksesta jäljellä oleva aika, kuitenkin enintään kolme vuotta. Koeaikaa voidaan 15 §:n 1 momentin nojalla pitentää yhteensä enintään kahdella vuodella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Jos ennen lain voimaantuloa ehdonalaisesti vapautetun koeaika päättyy lain voimaantultua, lyhentyy se vuodella, enintään kuitenkin lain voimaantuloon asti.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri *Inkeri Anttila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maakaasuverkoston rakentamista varten pakkolunastettavien alueiden haltuunottamisesta eräissä tapauksissa annetun lain 15 §:n muuttamisesta.

Maakaasuverkostoalueiden haltuunotto on perustunut 16 päivänä kesäkuuta 1972 annettuun lakiin maakaasuverkoston rakentamista varten pakkolunastettavien alueiden haltuunottamisesta eräissä tapauksissa (465/72), jota jäljempänä nimitetään haltuunottolaiksi. Haltuunottolaki annettiin maakaasuverkoston ensimmäisen vaiheen rakentamista varten. Tämän vuoksi laki on määräaikainen. Se oli alunperin voimassa vuoden 1974 loppuun. Lailla maakaasuverkoston rakentamista varten pakkolunastettavien alueiden haltuunottamisesta eräissä tapauksissa annetun lain 15 §:n muuttamisesta (1088/74) haltuunottolain voimassaoloa jatkettiin vuoden 1975 loppuun saakka.

Vuoden 1975 aikana maakaasuverkostoa jouduttiin täydentämään, minkä lisäksi oli varauduttava siihen, että voidaan tarvittaessa aloittaa verkoston laajennustyöt. Näistä syistä haltuunottolain voimassaoloa oli tarpeen jatkaa siksi kunnes uusi laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta (lunastuslaki), jota koskeva hallituksen esitys oli annettu eduskunnalle 27 päivänä syyskuuta 1974 (n:o 133/1974 vp.), ehdittiin saattaa voimaan. Maakaasuverkoston myöhempien vaiheiden vaatimat haltuunotot ja lunastukset hallitus edellytti uuden lunastuslain nojalla toimeenpantaviksi.

Kun lunastuslainsäädännön uudistamista koskevan edellä mainitun hallituksen esityksen käsittely jäi kesken vuoden 1975 I valtiopäivillä ja esitys valtiopäivien päättyessä raukesi, hallitus katsoo, että haltuunottolain voimassaoloa on syytä maakaasuverkoston täydennysten ja mahdollisten laajennusten varmistamiseksi jatkaa siksi, kunnes uusi lunastuslaki tulee voimaan. Tämän vuoksi hallitus esittää haltuunottolain voimassaolon jatkamista vuoden 1976 loppuun saakka.

Sen perusteella, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

maakaasuverkoston rakentamista varten pakkolunastettavien alueiden haltuunottamisesta eräissä tapauksissa annetun lain 15 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, muutetaan maakaasuverkoston rakentamista varten pakkolunastettavien alueiden haltuunottamisesta eräissä tapauksissa 16 päivänä kesäkuuta 1972 annetun lain (465/72) 15 §, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (1088/74), näin kuuluvaksi:

15 §.

Tämä laki on voimassa vuoden 1976 loppuun, minkä jälkeenkin sitä on sovellettava niihin asioihin, jotka on pantu vireille tähän lakiin perustuen.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Oikeusministeri Inkeri Anttila

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi asuntolainoitettuun vuokrataloon kohdistuvista väliaikaisista rajoituksista.

Valtion asuntolainoituksella on pyritty asuntopulan poistamiseen ja asumiskustannuksiltaan halpojen asuntojen aikaansaamiseen. Lainoituksen muodossa annettu valtion tuki on tarkoitettu ensisijaisesti sellaisen väestönosan asuntoolojen parantamiseksi, jolla ei itsellään ole tähän mahdollisuutta. Siihen, missä määrin valtion asuntolainoituksen muodossa annettavalla tuella voidaan alentaa asumiskustannuksia, ja siihen, millä varmuudella mainitun tuen saavat hyväkseen ne henkilöt, joille se on tarkoitettu, vaikuttaa keskeisesti se, miten valtion asuntolainoittaman asunnon ja sen hallintaan oikeuttavien osakkeiden luovuttaminen sekä tällaisen asunnon asukkaan valitseminen ja asukkaalta perittävä vuokra on säännelty. Mainitut seikat ovat nykyisessä asuntotuotantolaissa ja sitä vastaavissa aikaisemmissa laeissa puutteellisesti säännellyt. Asuntotuotantoa koskevan lainsäädännön kokonaistarkistuksen valmistelun yhteydessä selvitetään, mitkä muutokset ovat tarpeen valtion asuntolainan tai muun valtion tuen saamisesta aiheutuviin velvoituksiin ja rajoituksiin, jotta tuen tarkoitusperien toteutuminen saadaan turvattua.

Kun eräät tapaukset osoittivat, että valtion asuntolainan takaisin maksamisen seurauksena valtion asuntolainoittaman vuokratalon vuokralaiset saattoivat joutua vaaraan menettää asuntonsa tai ainakin joutua maksamaan huomattavasti kohoavaa vuokraa, katsottiin tarpeelliseksi väliaikaisesti tehostaa asuntolainoitettuihin vuokrataloihin kohdistuvaa valvontaa. Tässä tarkoituksessa hallitus antoi 30 päivänä huhtikuuta 1974 esityksen eduskunnalle laiksi asuntolainoitettuun vuokrataloon kohdistuvista väliaikaisista rajoituksista, jonka perusteella eduskunta hyväksyi saman nimisen lain. Laki tuli voimaan 15 päivänä heinäkuuta 1974 ja se on voimassa vuoden 1975 loppuun. Asuntotuotantoa koskevan lainsäädännön kokonaistarkistus on edelleen valmisteltavana myös asuntolainoituksen tarkoitusperien turvaamista koskevalta osalta. Valtion asuntolainoittaman vuokratalon asukkaan aseman vaarantumisen estämiseksi tilanteessa, jossa asuntolaina osaksi tai kokonaan maksetaan tai joudutaan maksamaan takaisin aikaisemmin kuin se lainaehtojen mukaan olisi maksettava, on tarpeen jatkaa asuntolainoitettuun vuokrataloon kohdistuvia väliaikaisia rajoituksia.

Voimassa olevassa laissa asuntolainoitettuun vuokrataloon kohdistuvista väliaikaisista rajoituksista on säädetty, että valtion asuntolainoittama vuokratalo, asunto-osuuskuntataloa lukuunottamatta, tällaisissa tapauksissa jää vuokralaisten ottamista ja heiltä perittäviä vuokria koskevien säännösten alaiseksi, ja että vuokran määräytymisperusteisiin ei vaikuta se, että asuntolaina osaksi tai kokonaan maksetaan tai joudutaan maksamaan takaisin aikaisemmin kuin se olisi maksettava ottamalla tilalle laina, jonka korko on korkeampi ja, joka ehkä muutoinkin on ehdoiltaan epäedullisempi. Mainitun lain voimaantulon jälkeen ei tiettävästi ole sattunut tapauksia, joissa vuokratalon asukkaan asema olisi kysymyksessä olevalla tavalla vaarantunut. Voimassa olevan lain säännökset eivät kuitenkaan riitä turvaamaan vuokralaista sellaisilta vuokrilta ja vuokran korotuksilta, jotka ylittävät asuntotuotantolain ja sitä vastaavien aikaisempien lakien nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisen enimmäisvuokran eikä myöskään irtisanomiselta, joka tapahtuu sen perusteella, että asunnon tai sen hallintaan oikeuttavien osakkeiden omistaja tarvitsee asunnon omaan, perheen jäsenensä tai työntekijänsä käyttöön. Näiden puutteellisuuksien poistamiseksi lakiin ehdotetaan nyt otettavaksi säännökset, että mainittua enimmäisvuokraa korkeampaa vuokraa tarkoittava sopimus ja ilmoitus tällaiseen vuokraan johtavasta vuokran korottamisesta ovat mitättömiä, sekä että, sen ajan, joksi laina on myönnetty lainan takaisin maksamisesta riipppumatta on edelleen voimassa myös mitä valtion asuntolainoittaman vuokratalon luovuttamisesta on säädetty, ja että kiinteistöosakeyhtiötä, jonka tarkoituksena on omistaa ja hallita asuntolainoitettua vuokrataloa, ei mainittuna aikana saa muuttaa asunto-osakeyhtiöksi tai sen kaltaiseksi muuksi yhtiöksi.

Valtion asuntolainoittaman vuokratalon asukkaalta perittävän vuokran määräytymisestä ei asuntotuotantolaissa eikä sitä vastaavissa aikaisemmissa laeissa ole säännöksiä. Sen sijaan näiden lakien nojalla annetuissa asetuksissa ja valtioneuvoston päätöksissä on säädetty tai

määrätty, että lainansaajan eli vuokranantajan on tullut sitoutua, tai että tämä on ilman eri sitoumustakin velvollinen noudattamaan asuntohallituksen vahvistamia vuokranmääräytymisperusteita. Jos lainansaaja on perinyt vuokralaiselta korkeampaa vuokraa, kuin mitä mainittujen säännösten ja määräysten nojalla olisi saanut periä, valtion asuntolaina voidaan irtisanoa osittain tai kokonaan heti takaisin maksettavaksi. Sen sijaan huoneenvuokrasuhteessa vuokranmääräytymisperusteiden mukaisen vuokran ylittävä vuokra on vuokralaista sitova ellei huoneenvuokralain säännöksistä muuta johdu. Näin ollen on tarpeen säätää, että valtion asuntolainoittaman vuokratalon asuinhuoneistosta ei saa sopia perittäväksi asuntohallituksen vahvistamien perusteiden mukaista vuokraa korkeampaa vuokraa, ja että tällaisesta asunnosta perittävää vuokraa ei vuokrasuhteen aikana saa korottaa mainittua enimmäisvuokraa suuremmaksi.

Valtion asuntolainoittaman vuokratalon luovuttamisesta on 22 päivänä huhtikuuta 1966 annetussa asuntotuotantolaissa sellaisena kuin se on muutettuna 19 päivänä tammikuuta 1968 annetussa laissa, jonka nojalla on myönnetty lainoja 1 päivästä heinäkuuta 1968, ja joka on edelleen voimassa, säädetty, että asuntolainoitettu vuokratalo saadaan, jollei lainaa ole kokonaan maksettu takaisin, luovuttaa ainoastaan asuntohallituksen hyväksymien perusteiden mukaan määräytyvästä hinnasta kunnalle tai kunnan nimeämälle tai asuntohallituksen hyväksymälle ostajalle. Jollei luovutus tapahdu näiden säännösten mukaisesti voidaan valtion asuntolaina irtisanoa kokonaan tai osaksi heti takaisin maksettavaksi. Lisäksi voidaan luovuttaja velvoittaa kokonaan tai osaksi suorittamaan valtiolle kiinteistön käyvän hinnan ja mainitussa laissa säädetyllä tavalla lasketun kiinteistön arvon erotus. Voimassa olevaa asuntotuotantolakia vastaavissa aikaisemmissa laeissa ei ole vuokratalon luovutusta koskevia säännöksiä. Näiden lakien nojalla myönnettyjä lainoja koskeviin velkakirjoihin sisältyy kuitenkin yleensä ehto, että laina voidaan määrätä osittain tai kokonaan takaisin maksettavaksi, jos lainansaaja lainanantajan suostumuksetta myy tontin tai sillä olevan rakennuksen taikka siirtää tontin vuokraoikeuden kolmannelle henkilölle. Valtion asuntolainoittamista vuokra asunnoista enemmän kuin kaksi kolmannesta on lainoitettu voimassa olevan asuntotuotantolain nojalla.

Valtion asuntolainoittaman vuokratalon luovuttamista rajoittavat säännökset eivät koske vuokratalon omistavan kiinteistöosakeyhtiön eikä muunkaan omistaja- tai haltijayhtiön osakkeita. Näin ollen vuokratalon asuinhuoneistojen omistusoikeutta vastaava hallintaoikeus voi siirtyä viranomaisen voimatta puuttua edellä selostetulla tavalla luovutukseen. Mikäli osakkeet luovutetaan sellaisina, että niistä kukin yksin tai yhdessä muiden kanssa oikeuttavat määrätyn asuinhuoneiston hallintaan, vuokralainen saattaa joutua vaaraan menettää asuntonsa esimerkiksi sen perusteella, että huoneiston hallintaan oikeuttavien osakkeiden omistaja tarvitsee asunnon omaan, perheensä tai työntekijänsä käyttöön. Valtion asuntolainoittama vuokratalo on yleensä joko kunnan, yleishyödyllisen yhteisön tai teollisuutta harjoittavan yhteisön suorassa omistuksessa taikka sitä varten perustetun kiinteistöosakeyhtiön omistuksessa. Vaikka asuntotuotantolaissa ei ole nimenomaisia määräyksiä on katsottu, että tällainen kiinteistöosakeyhtiö ei voi olla asuntoosakeyhtiön kaltainen. Jos kiinteistöosakeyhtiön yhtiöjärjestystä on myöhemmin muutettu siten, että sen osakkeet yksin tai yhdessä muiden kanssa oikeuttavat määrätyn asuinhuoneiston hallintaan, asuntolaina on katsottu voitavan irtisanoa heti osittain tai kokonaan takaisin maksettavaksi. Mainitunlaista yhtiöjärjestyksen muutosta ei sen sijaan asuntotuotantolain nykvisten säännösten perusteella voida jättää hyväksymättä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

asuntolainoitettuun vuokrataloon kohdistuvista väliaikaisista rajoituksista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Asuntolainoitetulla vuokratalolla tarkoitetaan tässä laissa vuokrataloa, jonka rakentamista, laajentamista tai peruskorjausta varten on

myönnetty asuntolaina asuntolainoista, -takuista ja -avustuksista 29 päivänä maaliskuuta 1949 annetun lain (224/49), asutuskeskusten asuntorakennustuotannon tukemisesta valtion varoilla samana päivänä annetun lain (226/49), 4 päivänä joulukuuta 1953 annetun asuntotuotantolain (488/53) tai 22 päivänä huhtikuuta 1966 annetun asuntotuotantolain (247/66) säännösten nojalla. Vuokratalona tämän lain mukaan ei kuitenkaan pidetä asunto-osuuskuntataloa.

2 §.

Mitä asuntolainoitetun vuokratalon luovuttamisesta sekä vuokralaisen ottamisesta ja heilä perittävästä vuokrasta on säädetty, on siinäkin tapauksessa, että asuntolaina on ennen laina-ajan päättymistä maksettu takaisin taikka lainaa koskevien säännösten tai määräysten noudattamatta jättämisen johdosta määrätty tai irtisanottu takaisin maksettavaksi tai katsottu ilman irtisanomista maksettavaksi erääntyneeksi edelleen voimassa sen ajan, miksi laina on myönnetty.

Vuokralaisilta perittävän vuokran määräytymisperusteisiin ei vaikuta se talon menojen lisäys, mikä on aiheutunut siitä, että asuntolaina on osaksi tai kokonaan maksettu tai jouduttu maksamaan takaisin aikaisemmin kuin se lainaehtojen mukaan olisi ollut maksettava.

Asuntolainoitetun vuokratalon asuinhuoneistosta ei saa vuokrasopimusta tehtäessä sopia perittäväksi 1 §:ssä mainituissa laeissa ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tarkoitettua asuntohallituksen määräämien tai vahvistamien perusteiden mukaan määräytyvää tai asuntohallituksen vahvistamaa enimmäisvuokraa korkeampaa vuokraa. Asuntolainoitetun vuokratalon asuinhuoneistosta perittävää vuokraa ei saa vuokrasuhteen aikana korottaa mainittua enimmäisvuokraa suuremmaksi. Tämän momentin vastainen ehto ja ilmoitus vuokran korottamisesta on mitätön.

3 §.

Osakeyhtiön, jonka tarkoituksena on omistaa ja hallita asuntolainoitettua vuokrataloa, yhtiöjärjestystä ei saa muuttaa sellaiseksi, että yhtiön osakkeet, kukin yksin tai yhdessä muiden kanssa, tuottaa oikeuden hallita määrättyä rakennuksessa olevaa asuinhuoneistoa.

4 §.

Valtioneuvosto voi hakemuksesta myöntää määräämillään ehdoilla vapautuksen tai helpotusta siitä, mitä 2 ja 3 §:ssä on säädetty, milloin tätä on pidettävä kohtuullisena ja vuokralaisten asema voidaan asianmukaisin järjestelyin turvata.

5 §.

Tarkempia määräyksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

6 §.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1976 ja on voimassa vuoden 1977 loppuun.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Aarno Strömmer*

Hallituksen esitys Eduskunnalle maatilalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Maataloutemme rakennetta on jatkuvasti kehitettävä, jotta maatalouden kilpailukyky sekä omassa maassa että muiden maiden maatalouteen verrattuna voisi säilyä ja mahdollisuuksien mukaan parantua ja jotta maatalousväestö voisi saada muiden vastaavien väestöryhmien kanssa samanvertaisen toimeentulon. Tällainen toiminta on välttämätöntä myös elintarvikkeiden kuluttajahintojen pysyttämiseksi kohtuullisina. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on maatalouden rakennepolitiikan ensisijaisena tehtävänä luoda maatalouden rakennetta parantamalla edellytykset tuotantokustannusten alentamiselle ja tuotannon taloudellisuuden lisäämiselle.

Perinteellisen asutustoiminnan keskeisenä tavoitteena on ollut uusien tilojen muodostaminen ja uusien työtilaisuuksien luominen maatalouden piirissä. Valtion halpakorkoisilla lainoilla on muutenkin pyritty helpottamaan tilojen ja alueiden hankkimista samoin kuin maatiloilla tapahtuvaa rakentamista. Näihin tavoitteisiin on liittynyt myös muita yhteiskuntapoliittisia päämääriä, joilla vuokra-alueiden lunastamistoiminnassa on ollut pääpaino ja huomattava merkitys myös sotien jälkeisessä asutustoiminnassa.

Kehityksen suunta maataloudessa on kuitenkin muuttunut. Tähän on ennen muuta vaikuttanut maatalouden yleinen koneistuminen ja koko viljelytekniikan nopea kehitys, joiden luomien uusien mahdollisuuksien taloudellinen hyväksikäyttö edellyttää muuttuneita olosuhteita vastaavaa rakennemuutosta maataloudessa. Käytännössä se merkitsee tuotannon erikoistumista sekä maatilojen lukumäärän vähentymistä ja niiden koon kasvamista, samalla kun maatilataloudessa työskentelevän väestön määrä supistuu. Tällaista kehitystä tapahtuu kaikissa teollistuneissa maissa. Sen vauhti riippuu kansantalouden kehitysasteesta ja ennen kaikkea muiden elinkeinojen laajenemisesta ja kyvystä tarjota työtilaisuuksia maataloudesta vapautumassa olevalle työvoimalle.

Edellä mainittua kehitystä on valtion toimenpitein pyritty edistämään tehostamalla lisämaanostolainoitusta ja ehkäisemällä sisarosuuslainoituksella ja muilla toimenpiteillä elinkelpoisten tilojen pirstoutumista. Myös valtion maanostotoimintaa ja hankitun maan käyttämistä lisämaiksi on pyritty tehostamaan. Tämän toiminnan perustana on voimassa oleva maankäyttölainsäädäntö. Vaikka sanottua lainsäädäntöä onkin monilta osin ja useaan otteeseen uudistettu ja täydennetty, se ei siitä huolimatta voi enää täyttää niitä vaatimuksia, joita maatalouden rakenteen kehittämistä koskevalle lainsäädännölle nykyoloissa on asetettava. Lainsäädännön kokonaisuudistus on tämän vuoksi katsottu välttämättömäksi. Tässä tarkoituksessa on valmistettu ehdotus maatilalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Maatilalaki.

1 luku.

Yleiset säännökset.

Luvussa on mainittu ne tarkoitusperät, joihin maatilalailla pyritään ja joista tärkeimmiksi on katsottu tilakoon suurentaminen, tilussijoituksen parantaminen sekä maatilojen pirstomisen ehkäiseminen.

Maatilalain mukaiset toimenpiteet eivät yleensä voisi lakiehdotuksen mukaan koskea sellaisia maatiloja, jotka ovat kooltaan niin suuria, että niitä ei katsota voitavan hoitaa pääasiallisesti viljelijän ja hänen perheenjäsentensä työllä. Tämä enimmäiskoko vastaisi siten suunnilleen sellaisen maatilan enimmäiskokoa, jonka hankkimisen rahoittamiseen voidaan nykyisin myöntää lainaa maatalouden perusluotosta annetun lain nojalla. Säännös tilan enimmäiskoosta on jonkin verran väljä. Tarkoituksena on, että enimmäiskokoa voitaisiin ylittää, ei kuitenkaan olennaisessa määrin, milloin kysymys on sisarosuuslainan tai maatilan pirstoutumisen ehkäisemistä tarkoittavan muun lainan myöntämisestä. Niin ikään voitaisiin, milloin kysymys on maatilasta, jolla harjoitetaan erikoismaataloutta, perheviljelmävaatimuksesta sanotuin tavoin

poiketa, jos maatalousyrityksen tarkoituksenmukainen ja liiketaloudellisesti kannattava hoitaminen sitä edellyttää.

Maatilan vähimmäiskoosta ei lakiin tulisi otettavaksi nimenomaista säännöstä, koska maankäyttölain toimeenpanossa saadut kokemukset ovat osoittaneet, että yksityiskohtaiset säännökset ovat haitanneet muun muassa lainoituksen tarkoituksenmukaista hoitamista. Lakiehdotuksessa tarkoitetuista toimenpiteistä tulisi täten pääsemään osalliseksi myös henkilö, joka saa vain osaksi toimeentulonsa maatilataloudesta. Näin ollen myös niin sanottu osa-aikaviljelijä, jolla tässä yhteydessä tarkoitetaan sellaista maatilatalouden harjoittajaa, jonka on perheensä toimeentulon turvaamiseksi hankittava ansiotuloa myös maatilan ulkopuolelta, kuuluisi lain piiriin. Jos tällainen viljelijä kuitenkin saisi muusta ammatista kohtuulliseksi katsottavan pysyväisluonteisen toimeentulon, ei hänelle yleensä tulisi myöntää lakiehdotuksessa tarkoitettua muuta lainaa kuin asuntolainaa.

Lakiehdotuksen mukaan ei siinä tarkoitettuja toimenpiteitä saisi kohdistaa pirstomisen kautta muodostuneen maatilan hyväksi. Tästä pääsäännöstä voitaisiin kuitenkin poiketa, milloin maatilasta on luovutettu aluetta muihin kuin maa- tai metsätaloudellisiin tarkoituksiin. Pääsäännöstä poiketen olisi myös mahdollista erottaa tiluksia maa- tai metsätaloudellisiin tarkoituksiin, jos erottamista ei ole pidettävä maan käytön kannalta ilmeisen epätarkoituksenmukaisena. Näin ollen esimerkiksi tilussijoituksen parantamistarkoituksessa suoritettu maan luovutus ei olisi esteenä tämän lain mukaisen tuen saamiselle, eikä myöskään sellainen maan luovutus, jolla ei ole olennaista merkitystä tilan elinkelpoisuudelle.

Laki koskisi myös puutarhaviljelyä, turkistarhausta ja kalanviljelyä joko yksin tai varsinaisen maatilatalouden ohella sekä muuta erikoismaataloutta samoin kuin poro- ja kalataloutta varsinaisen maatilatalouden ohella harjoitettuna.

Pyrkimyksenä tulisi olla, ettei maatilalain mukaisilla toimenpiteillä vaikeuteta rakennuslaissa tarkoitettujen kaavojen toteutumista. Tämän vuoksi lain säännöksiä ei sovellettaisi alueeseen, jolle on vahvistettu asema-, rakennus- tai rantakaava. Lakia voitaisiin kuitenkin soveltaa alueeseen, joka on rakennus- tai rantakaavassa maa- ja metsätaloudellisiin tarkoituksiin osoitetulla alueella. Laissa tarkoitettuja toimenpiteitä suoritettaessa olisi myös huolehdittava siitä, ettei niillä vaikeuteta seutu- tai yleiskaavan toteutumista.

Maatilalain mukaisia toimenpiteitä suorittaessaan olisi lain täytäntöönpanoviranomaisten velvollisuus pitää riittävää yhteyttä kaavoituksesta alueellaan vastaavaan kuntaan ja seutukaavoitusviranomaisiin. Säännökset yhteistoiminnasta tulisivat annettaviksi asetuksella erityisesti niiden alueiden osalta, joille on vahvistettu tai laadittavana yksityiskohtainen kaava.

2 luku.

Toimielimet.

Maatilalain täytäntöönpano kuuluisi, kuten maankäyttölainkin täytäntöönpano, maatilahallitukselle, maatalouspiirien maataloustoimistoille sekä kunnallisille maatalouslautakunnille. Viimeksi mainitut hoitaisivat paikallishallinnon tehtävät sen mukaan kuin maatalouslautakunnista annettu laki edellyttää.

Maankäyttötoimikunnan nimi ehdotetaan muutettavaksi suunnittelutoimikunnaksi. Kuhunkin maataloustoimistoon asetettaisiin siten yksinomaan suunnittelutyötä varten erityinen suunnittelutoimikunta. Toimikunnan puheenjohtajana toimisi maanmittausinsinööri. Hän olisi, toisin kuin nykyisin maankäyttötoimikunnan puheenjohtaja, maataloustoimiston virkamies. Jäseniä olisi toimikunnassa puheenjohtajan lisäksi neljä, nimittäin maataloustoimiston agronomi ja metsänhoitaja sekä kaksi asianomaisen kunnan kunnallisvaltuuston valitsemaa jäsentä, jotka edustaisivat paikallista asiantuntemusta. Kunnallisvaltuuston valitsemalta jäseneltä vaadittaisiin perehtyneisyys maatilatalouteen, mikä vaatimus sisältäisi sen, että hänen tulisi olla maatilataloudellisen ammattikoulutuksen tai käytännöllisellä kokemuksella riittävän pätevyyden saanut henkilö. Lisäksi ainakin toisella kunnallisvaltuuston valitsemalla jäsenellä tulisi olla, mikäli mahdollista, perehtyneisyyttä maan käytön suunnitteluun. Käytännössä vaadittaisiin, että asianomaisella olisi saamansa ammattikoulutuksen tai esimerkiksi luottamusmiehenä kunnan maan käytön suunnittelussa taikka seutusuunnittelutehtävissä aikaisemmin saamansa kokemuksen perusteella katsottava olevan perehtyneisyyttä maan käytön suunnittelukysymyksissä. Tarvittava kokemus katsottaisiin saadun myös toiminnalla kunnan rakennuslautakunnassa tai muussa vastaavanlaisessa tehtävässä.

Maatilalain mukaisissa tehtävissä voitaisiin käyttää apuna maatalouden neuvontajärjestöjä ja piirimetsälautakuntia. Näiden järjestöjen tehtäviin kuuluisi lähinnä kuivatus- ja rakennussuunnitelmien sekä muiden vastaavanlaisten suunnitelmien ja toimenpiteiden taloudelliseen tarkoituksenmukaisuuteen liittyvien kysymysten selvittäminen.

3 luku.

Maan ja muun omaisuuden hankkiminen.

Maan hankinta maatilalain tarkoituksiin tapahtuisi pääasiallisesti vapaaehtoisin kaupoin. Maatilahallituksen asiana olisi ostaa käyvästä hinnasta maatilalain tarkoituksiin maata, jota joko välittömästi tai, jos olosuhteet niin vaativat, vasta myöhemmässä vaiheessa käytettäisiin lakiehdotuksessa edellytetyllä tavalla, sekä sellaista maatalousmaata metsittämistä varten, jota ei ole tarkoituksenmukaista, maan laatu ja sijainti huomioon ottaen, käyttää maataloustuotantoon. Pellosta voitaisiin maksaa metsittämistarkoituksesta huolimatta myyjälle sellainen käypä hinta, mikä sillä olisi edelleen pelloksi käytettynä.

Maatilahallitus voisi myös vaihtaa hallinnassaan olevaa maata muiden omistamaan maahan. Kysymykseen tulisivat myös maatilahallituksen ja muun valtion viranomaisen keskeiset alueiden hallinnan siirrot.

Kun käytännössä saattaa esiintyä tarvetta siirtää määrätyissä rajoissa maataloustoimistoille edellä tarkoitettua osto-oikeutta, on tästä otettu säännös tähän lukuun.

Pakkolunastuksen merkitys on maankäyttölain toimeenpanossa osoittautunut vähäiseksi. Maan pakkolunastamiselle samoin kuin siihen verrattavalle maan ottamiselle valtion maasta, joihin poikkeuksellisina toimenpiteinä tulee olla erityiset, yleiseen etuun perustuvat syyt, ei enää, kun niillä ei ole sanottavaa merkitystä rakennerationalisoinnin kannalta, voida katsoa olevan riittäviä perusteita. Maan hankkiminen sanotuin tavoin ei maatilalain mukaan olisikaan enää mahdollista. Kuitenkin huomioon ottaen, että valtion maaomaisuus saattaa olla lakiehdotuksen 5 luvussa tarkoitettua maatilajärjestelyä suoritettaessa ratkaisevassa asemassa, on ehdotukseen otettu säännös, jonka mukaan valtioneuvosto voi tietyin rajoituksin siirtää maatilahallituksen esityksestä metsähallituksen hallinnassa olevan sellaisen maan hallinnan maatilahallitukselle, joka on tarkoituksenmukaisesti käytettävissä maatilajärjestelyalueella lisäalueiksi. Jos maatilahallituksella olisi hallinnassaan sellaista metsätalouteen käytettävää maata, joka ei ole tarkoituksenmukaisesti käytettävissä maatilalain tarkoituksiin, sen olisi siirrettävä tällaista maata metsähallituksen hallintaan siinä määrin, että se arvoltaan vastaisi maatilahallituksen hallintaan siirrettyä aluetta. Jos tämä ei olisi kokonaan tai lainkaan mahdollista, maatilahallituksen olisi suoritettava siirrettävien alueiden arvojen välinen erotus tai koko korvaus rahana.

4 luku.

Maan käyttäminen.

Maatilalain tarkoituksiin hankitun maan ja muun omaisuuden käyttämistä koskevan suunnitelman laatiminen kuuluisi lakiehdotuksen mukaan edellä mainitun suunnittelutoimikunnan tehtäviin. Käyttösuunnitelman laatimiseen voisi suunnittelutoimikunta ryhtyä vain maatilahallituksen määräyksestä. Suunnitelmasta olisi muun ohella käytävä selville muodostettavat lisäalueet ja maatilat, niistä maksettavat hinnat, ne henkilöt, joille lisäalueet on tarkoitettu myytäviksi, lisäalueiden hintojen maksuehdot sekä ehdotus omaisuuden käyttämisestä muuhun kuin maatilalain tarkoituksiin. Käyttösuunnitelma voitaisiin laatia myös ilman suunnittelutoimikuntaa, jos maatilahallitus katsoisi, ettei käyttösuunnitelman laatiminen olisi toimikunnan toimesta tarpeen. Tällainen menettely olisi tarkoituksenmukaista milloin kysymys on pienehköistä toimituksista, kuten esimerkiksi silloin, kun pakkohuutokaupasta lunastettu tila on tarkoitus luovuttaa takaisin entiselle omistajalle tai hänen lähisukulaisilleen tai kun käytettävissä olevien tietojen mukaan hankittu maa tulisi sellaisenaan käytetyksi yhden tilan lisäalueeksi.

Jakolakia on 31 päivänä tammikuuta 1975 annetulla lailla (52/75) muutettu muun muassa siten, että lakiin on lisätty säännöksiä valtiolle hankitun maan käyttämisestä jakoehdotuksen laatimisen helpottamiseksi uusjaossa. Toimenpide edellyttää maatilalakiin sisällytettäväksi säännöksen, joka tekee mahdolliseksi maatilalain tarkoituksiin hankitun maan käyttämisen uusjaossa. Tämän vuoksi ehdotetaan sää-

dettäväksi, että maatilahallitus voisi jakolaissa tarkoitettujen toimitusmiesten esityksestä siirtää maatilalain mukaan käytettävissä olevaa maata toimituksessa määrättävää tilikorvausta vastaan käytettäväksi uusjaossa toimitusmiesten päättämällä tavalla jakoehdotuksen laatimisen helpottamiseen.

Maatiloja varten voitaisiin perustaa yhteismetsä. Tällöin olisi käyttösuunnitelmasta lisäksi käytävä selville, mitkä tilat saavat osuuden yhteismetsään ja mikä on kunkin yhteismetsäosuus.

Lisäaluetta haluavien keskinäistä etusijajärjestystä harkittaessa olisi erityisesti otettava huomioon muodostuvien maatilojen elinkelpoisuus ja tilusten tarkoituksenmukainen sijoitus sekä asianomaisten henkilöiden edellytykset menestyä maatilatalouden harjoittajina. Tästä etusijajärjestyksestä voitaisiin kuitenkin poiketa, mikäli siihen katsottaisiin olevan erityisiä perusteita.

Tarkoituksena on, että maatiloja muodostettaisiin vain poikkeuksellisesti, kuten esimerkiksi silloin, kun kysymys on maatilojen yhdistämisestä tai kun hankitun maan käyttäminen kokonaisuudessaan lisäalueiksi ei tilusten sijainnin vuoksi tai muulla perusteella ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Sellainen menettely olisi kuitenkin mahdollista, että valtion hallinnassa oleva elinkelpoinen maatila vaihdetaan elinkelvottomaan tilaan, joka poistettaisiin maataloustuotannosta tai käytettäisiin muiden maatilojen lisäalueiksi.

Milloin hankittuun maahan kuuluu sellaista aluetta, joka tosin on tarkoituksenmukaista käyttää maatilataloudellisiin tarkoituksiin, mutta joka sijaitsee sellaisessa paikassa, että sen arvon voidaan olettaa lyhyehkön ajan kuluessa huomattavasti nousevan, olisi asianmukaista, että se annetaan vuokralle. Nimenomaista säännöstä ei tästä kuitenkaan ole katsottu tarpeelliseksi ottaa lakiin, koska asia on hoidettavissa asetusteitse.

Maatilalain tarkoituksiin hankittua omaisuutta voitaisiin lakiehdotuksen mukaan käyttää muihinkin kuin maatilalain tarkoituksiin, jos sillä muulla tavoin käytettynä olisi huomattavasti suurempi arvo. Esimerkiksi kuntien yleistä kehitystä koskevien tärkeiden suunnitelmien kuten asunto-ohjelmien toteuttaminen sekä kunnan teollisuustontti- ja virkistysaluetarpeet voivat vaatia omaisuuden muunlaista kuin maataloudellista käyttöä.

Edellä tarkoitettu käyttösuunnitelma olisi aina alistettava maataloustoimiston vahvistettavaksi. Milloin maataloustoimisto katsoo, ettei käyttösuunnitelma ole asianmukainen tai käyttösuunnitelmaan tyytymätön asianosainen on tehnyt sitä vastaan muistutuksen tahi milloin omaisuutta on ehdotettu käytettäväksi muuhun kuin maatilalain tarkoituksiin, olisi käyttösuunnitelma alistettava maatilahallituksen vahvistettavaksi. Maatilahallitus voisi myös antaa erityismääräyksiä käyttösuunnitelmien sille alistamisesta. Milloin alistamista maatilahallitukselle ei ole tehtävä, olisi maataloustoimiston päätös lopullinen.

Asianosaisella, jolla olisi oikeus tehdä muistutus käyttösuunnitelmaa vastaan, tarkoitettaisiin henkilöä, joka on käyttösuunnitelmatoimituksessa hakenut lisäaluetta tai muuta aluetta, oikeutta tahi osuutta. Jotta kunnan, jonka tehtävänä on vastata alueellaan kaavoituksen muodossa tapahtuvasta maan käytön suunnittelusta, edut tulisivat riittävästi huomioon otetuiksi, pidettäisiin asianosaisena käyttösuunnitelmatoimituksessa myös sitä kuntaa, jonka aluetta toimitus koskee.

Ehdotuksen mukaan maatilahallituksen tehtävänä olisi myös päättää eräistä sellaisista seikoista, joihin käyttösuunnitelmassa ei oteta kantaa. Tällaisia asioita ovat kysymys siitä, kenelle muodostettava maatila ja muihin kuin maatilalain tarkoituksiin käytettävä alue myydään, tällaisen alueen hinta sekä maatilan ja alueen hinnan maksuehdot.

5 luku.

Maatilajärjestely.

Maatilojen rakennerationalisointia voidaan nykyisin toteuttaa sekä jakolain mukaisin uusjakotoimituksin että maankäyttölain mukaisin toimenpitein. Pelkällä lisämaan antamisella maankäyttölain nojalla ei aina saada aikaan tarkoituksenmukaista tilussijoitusta. Toisinaan saattaa lisämaan antaminen jopa lisätä tilusten hajanaisuutta ja heikentää tilarakennetta. Kuitenkaan tilussijoituksen parantamiseksi ei ole aina tarkoituksenmukaista suorittaa uusjakoa. Alueilla, joissa tilussijoitusolot eivät ole kovin huonot, voidaan tarpeellinen tilussijoituksen parantaminen suorittaa helpommin muilla keinoin.

Tarkoituksenmukaisten maatilatalousyksiköiden aikaansaamista silmällä pitäen ehdotetaan

maatilalakiin otettavaksi säännökset, joiden nojalla määrätyllä maatalousalueella voitaisiin viranomaisen aloitteesta panna vireille menettely sillä olevien maatilojen tilussuhteiden parantamiseksi ja tilakoon suurentamiseksi yhdellä kertaa. Menettelyä kutsuttaisiin maatilajärjestelyksi.

Maatilajärjestelyn vireille panemisen edellytyksenä vaadittaisiin, että järjestelyalueella on maatilahallituksen hallinnassa maata ja että alueella näyttää olevan tarpeen myös tilusten sijoituksen parantaminen tai että vähintään puolet järjestelyalueen maanomistajista, jotka omistavat vähintään puolet alueen peltoalasta, siihen suostuvat.

Maatilajärjestelyssä suunnittelutoimikunta laatisi maatilasuunnitelman, joka sisältäisi ehdotuksen valtiolle hankitun maan käyttämisestä sekä tarpeellisten tilusjärjestelyjen ja muiden toimenpiteiden suorittamisesta järjestelyalueella. Suunnitelmaan sisältyvän valtion omaisuuden osalta laadittaisiin maatilalain mukainen käyttösuunnitelma.

6 luku.

Myyminen.

Maatilalain tarkoituksiin luovutetun omaisuuden osalta huolehtisi kauppakirjojen laatimisesta ja allekirjoittamisesta valtion puolesta maataloustoimisto. Milloin kysymys on oikeuksien ja osuuksien antamisesta, olisi kauppakirjan sijasta annettavan hinnanperimispäätöksen tekeminen niin ikään maataloustoimiston asiana. Muuhun kuin maatilalain tarkoituksiin luovutettavan omaisuuden osalta huolehtisi kauppakirjan laatimisesta ja sen allekirjoittamisesta valtion puolesta maatilahallitus.

Laskuvirheiden oikaisemisesta, lainhuudon hakemisesta valtion saannoille ja saamisten panttioikeudesta on lukuun otettu maankäyttölain säännöksiä vastaavat säännökset.

7 luku.

Lainoitus.

Lakiehdotuksen mukaan voitaisiin maatilalain mukaan myöntää seuraavia lainoja: maanostolainaa, sisarosuuslainaa, rakentamislainaa, asuntolainaa, asuntolainaan liittyvää lisälainaa, perusparannuslainaa, tielainaa, vesihuoltolainaa, irtaimistolainaa ja sähköistämislainaa. Vesihuoltolainoja ja sähköistämislainoja voitaisiin myöntää muillekin yksityisille henkilöille kuin viljelijöille sekä vesihuoltolainoja myös yhtymille. Irtaimistolainoja on tarkoitus käytännössä myöntää lähinnä kehitysalueilla.

Viljelijöiden maataloudellisen yhteistoiminnan edistämiseksi ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, jonka mukaan yksityisten viljelijöiden sanotussa tarkoituksessa perustamille yhtymille voidaan myöntää maanostolainaa, rakentamislainaa, asuntolainaa, asuntolainaan liittyvää lisälainaa, vesihuoltolainaa, irtaimistolainaa ja sähköistämislainaa. Laina myönnettäisiin mainituille yhtymille valtioneuvoston jokaisessa tapauksessa erikseen määräämin ehdoin.

Maatilahallituksella olisi valta huolehtia maatilatalouden kehittämisrahaston lainoitukseen käytettävissä olevien varojen ohjaamisesta siten, että luottolaitosten omista varoista myönnettävien lainojen eli korkotukilainojen erilaiset saantimahdollisuudet eri osissa maata sekä kehitysaluepoliittiset näkökohdat tulisivat huomioon otetuiksi.

Lainojen prosentuaalisiksi enimmäismääriksi ehdotetaan maanosto-, sisarosuus-, vesihuolto- ja sähköistämislainojen osalta 75 prosenttia, rakentamis-, perusparannus-, tie- ja irtaimistolainojen osalta 60 prosenttia sekä asunto- ja lisälainojen osalta 30 prosenttia.

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista luottolaitoksille lainoitusta varten annettavien varojen hoidosta maksettavan hoitopalkkion enimmäismäärä olisi 0,5 prosenttia lainojen määrästä eli saman suuruinen kuin se on asetuksella säädetty olemaan maankäyttölainojen hoidosta vuodelta 1975 suoritettavan palkkion osalta. Hoitopalkkion suuruudesta päättäisi valtioneuvosto. Luottolaitosten omien varojen käyttämisestä lainoitukseen maksettavaa korkohyvitystä koskevat säännökset olisivat yhdenmukaiset kumottavaksi ehdotettavan maatalouden perusluotosta annetun lain säännösten kanssa. Korkohyvityksen määrä ehdotetaan kuitenkin 0,25 prosenttiyksikköä suuremmaksi kuin se nyt on maatalouden perusluotosta annetun lain nojalla. Lainoitustoiminnasta aiheutuvien lisäkustannusten korvaamiseksi suoritettava korkohyvitys olisi enintään 0,5 prosenttia lainojen määrästä, kun se maatalouden perusluotosta annetun lain mukaan on nykyisin enintään 0,4 prosenttia ja niin ikään kumottavaksi ehdotettavan salaojituslain mukaan enintään 0,8 prosenttia.

Asunto- ja rakentamislainojen käytön valvomiseksi ja maksamisen edellytysten toteamiseksi suoritettavia tarkastuksia ja katselmuksia koskevat säännökset olisivat yhdenmukaisia kumottavaksi ehdotetun maankäyttölain nojalla tuetun rakentamisen valvonnasta annetun lain säännösten kanssa.

8 luku.

Myyntihinnan ja lainan periminen.

Maankäyttölain mukaisten myyntihintojen sekä maanosto- ja sisarosuuslainojen osalta on voimassa kolmenlaista vuotuista korkoa: yhden, kolmen ja viiden prosentin. Koron suuruus määräytyy tilakoon mukaan siten, että pienempien tilojen osalta korko on yksi prosentti ja suurempien viisi prosenttia, kuitenkin niin, että lisäalueiden myyntihintojen ja lisäaluelainojen osalta tulee lisäalueen kantatilaan liittämisellä muodostuvan maatilan koosta riippuen sovellettavaksi joko yhden, kolmen tai viiden prosentin korkoa. Koron määräytyminen sanotuin tavoin on saattanut tyrehdyttää pyrkimyksiä maatilojen koon suurentamiseksi. Toisiinsa rinnastettavissa rajatapauksissa voi sitä paitsi erilainen korko johtaa ilmeiseen epäoikeudenmukaisuuteen. Hallituksen mielestä ei uuteen lainsäädäntöön tulisikaan sisällyttää tilakokoon perustuvaa korkoporrastusta, vaan luottojen korko tulisi porrastaa alueittaisesti siten, että maatilojen erilaiset tuotantoedellytykset ja viljelijäin toisistaan poikkeavat toimeentulomahdollisuudet eri osissa maata tulisivat huomioon otetuiksi. Tämän mukaisesti ehdotetaan lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan myyntihinnan sekä maatilatalouden kehittämisrahaston varoista myönnettävän maanostolainan ja sisarosuuslainan vuotuinen korko alueellisen kehityksen edistämisestä annetussa laissa tarkoitetulla ensimmäisellä vyöhykkeellä kolmeksi prosentiksi ja toisella vyöhykkeellä viideksi prosentiksi sekä muualla maassa seitsemäksi prosentiksi. Rakennetun asuntotilan hankkimista varten myönnettävän maanostolainan korko olisi kuitenkin mainituilla kehitysaluevyöhykkeillä viisi prosenttia. Niin ikään poikettaisiin edellä selostetusta korkoporrastuksesta kooltaan asetuksella säädettävää pienemmän maatilan kohdalla siten, että mainitun viiden ja seitsemän prosentin koron sijasta noudatettaisiin muuallakin maassa kuin ensimmäisellä kehitysaluevyöhykkeellä kolmen prosentin korkoa. Asetuksella on tarkoitus säätää, että mainittu kolmen prosentin korko tulisi sovellettavaksi tiloilla, joiden peltopinta-ala on enintään 12 hehtaaria ja joiden metsämaan kunnallisverotusta varten arvioitu puhdas tuotto säännöllisessä kasvukunnossa ei ylitä 75 tuottokuutiometriä vuodessa. Tilan heikohkoja taloudellisia edellytyksiä arvioitaessa voisivat pelto ja metsä korvata toisiaan.

Luottolaitosten omista varoista myönnettävien maanosto- ja sisarosuuslainojen osalta otettaisiin samoin käyttöön alueittainen korkoporrastus niin, että näiden lainojen vuotuinen korko olisi edellä mainituilla kehitysaluevyöhykkeillä seitsemän prosenttia ja muualla maassa kahdeksan prosenttia.

Asunto- ja lisälainoja lukuun ottamatta muidenkin maatilatalouden kehittämisrahaston varoista myönnettävien lainojen kuin maanostoja sisarosuuslainojen vuotuinen korko ehdotetaan alueittain porrastettavaksi. Näiden lainojen eli rakentamis-, perusparannus-, tie-, vesihuolto-, irtaimisto- sekä sähköistämislainojen vuotuinen korko olisi ensimmäisellä kehitysaluevyöhykkeellä viisi prosenttia ja toisella kuusi prosenttia sekä muualla maassa seitsemän prosenttia. Asunto- ja lisälainojen korko olisi koko maassa kolme prosenttia eli yhdenmukainen asuntotuotantolain mukaan myönnettävien asunto- ja lisälainojen koron kanssa. Muiden korkotukilainojen kuin maanosto- ja sisarosuuslainojen koron osalta ei ehdoteta porrastusta, vaan niiden korko tulisi olemaan koko maassa kahdeksan prosenttia.

Lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan myyntihinnan sekä maanosto- ja sisarosuuslainojen maksuajaksi ehdotetaan enintään 25 vuotta, rakentamis- ja vesihuoltolainojen enintään 20 vuotta, perusparannus-, tie- ja sähköistämislainojen enintään 10 vuotta sekä irtaimistolainojen enintään viisi vuotta. Asunto- ja lisälainojen laina-ajat ehdotetaan yhdenmukaisiksi asuntotuotantolain mukaisten asunto- ja lisälainojen laina-aikojen kanssa.

Lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan hintaa ei yleensä olisi annettava säännönmukaisin maksuehdoin kokonaan velaksi, vaan säännönmukaisin maksuehdoin annettavan luoton suuruus olisi riippuvainen, kuten on asian laita maankäyttölain mukaisten lisäalueen ja maatilan myyntihintojen osalta, asianomaisen henkilön taloudellisesta kantokyvystä. Se osa hinnasta, jota ei annettaisi sanotuin tavoin ve-

laksi, olisi maksettava kauppakirjaa allekirjoitettaessa tai määräajassa, jota ei saisi määrätä viittä vuotta pitemmäksi kaupantekopäivästä lukien. Edellä tarkoitetusta kauppahinnan osasta olisi maksettava yhdeksän prosentin suuruinen vuotuinen korko.

Myyntihinta ja laina voitaisiin määrätä suoritettavaksi siten, että lyhennykset ovat alussa pienemmät ja suurenevat perimisajan kuluessa.

Maankäyttölaissa omaksuttu lapsilukuun perustuva maksuhelpotusjärjestelmä ei kaavamaisuutensa vuoksi ole luoton saajien kannalta tasapuolinen eikä muutoinkaan onnistunut. Maatilalakiin ei sen vuoksi ehdoteta otettavaksi vastaavanlaista järjestelmää. Lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan myyntihinnan sekä lainojen lyhennysten ja korkojen tai molempien suorittamisessa voitaisiin kuitenkin myöntää hakijasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuneiden vaikeuksien lieventämiseksi lykkäystä enintään kaksi vuotta kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään kymmenen vuotta. Sellaisen saamisen osalta, jonka maksuaika on enintään kymmenen vuotta, ei lykkäystä kuitenkaan voitaisi myöntää enempää kuin viisi vuotta. Lykkäyksen myöntämisestä päättäisi kahden ensimmäisen vuoden osalta maataloustoimisto ja muussa tapauksessa maatilahallitus. Lisäksi ehdotetaan, että lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan myyntihinnan sekä maanosto-, sisarosuus- ja rakentamislainojen lyhennysten periminen aloitetaan heikossa taloudellisessa asemassa olevan henkilön osalta alueellisen kehityksen edistämisestä annetussa laissa tarkoitetuilla kehitysalueilla kahta vuotta ja muualla maassa yhtä vuotta säännönmukaista ajankohtaa myöhemmin.

Sellaisia lakisääteisiä ehtoja ja rajoituksia, joita asutuslainsäädännössä on asutustilojen käytössä yleisesti esiintynyt, ei ole katsottu tarkoituksenmukaisiksi. Kauppa- ja velkakirjoihin voitaisiin kuitenkin ottaa saamisen irtisanomisen sekä kauppa- tai lainaehdoissa ehkä sovitun sakkokoron maksettavaksi määräämisen uhalla noudatettavaksi ehtoja, jotka koskevat tilan tai alueen käyttämistä, saamisen perimisen turvaamista sekä lainan käyttöä samoin kuin muita tarpeellisiksi katsottuja ehtoja.

9 luku.

Erityiset tukitoimenpiteet.

Alueellisen kehityksen edistämisestä annetussa laissa tarkoitetulla ensimmäisellä vyöhykkeellä sijaitsevat maatilat ovat erityisesti pellon osalta yleensä varsin pieniä. Viljelijäin toimeentulo onkin sen vuoksi useimmissa tapauksissa riippunut sivuansiomahdollisuuksista. Kun nämä mahdollisuudet, jotka pääasiassa ovat perustuneet metsätöiden tarjontaan, ovat viime aikoina ratkaisevasti pienentyneet, olisi alueella olevan väestön etujen ja yleisenkin edun kannalta välttämätöntä pyrkiä erityisin toimenpitein parantamaan siellä harjoitettavan maatalouden asemaa. Parempien viljelyedellytysten luominen vaatisi eräissä tapauksissa uuden pellon raivaamista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että sanotulla alueella voitaisiin myöntää takaisinmaksuajaltaan enintään 20 vuoden raivauslainoja, joiden vuotuinen korko olisi viisi prosenttia ja prosentuaalinen enimmäismäärä 85 prosenttia hyväksyttävistä raivauskustannuksista, sen mukaan kuin valtioneuvosto tarkemmin määrää. Huomioon ottaen alueen maatalousväestön yleensä heikot toimeentulomahdollisuudet ehdotetaan lisäksi säädettäväksi, että alueella voidaan myöntää lainat, asunto- ja lisälainoja lukuun ottamatta, kymmentä prosenttiyksikköä suurempina kuin muualla maassa. Niin ikään maatilojen viljelyedellytysten parantamista varten ehdotetaan kummallakin kehitysaluevyöhykkeellä myönnettäväksi asetuksella säädettävin edellytyksin avustusta pellon salaojittamista varten sekä myös avustusta sellaisen yksityisen tien tekemiseen, jota varten ei voida myöntää avustusta yksityisistä teistä annetun lain nojalla, samoin kuin sellaisen tien tekemiseen, jota vain kiinteistön omistajalla tai haltijalla on oikeus käyttää.

10 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

Lukuun ehdotetaan otettavaksi säännökset, jotka koskevat maatilahallituksen hallinnassa olevista tiloista ja alueista saatavien tulojen verovapautta tietyn ajan kunnallis- ja kirkollisverotuksessa, käyttösuunnitelman laatimisessa sattuneiden virheiden ja erehdysten oikaisemista, maatilalain täytäntöönpanoon osallistuvien henkilöiden virkamiesvastuuta, viranomaisille maatilalain täytäntöönpanoa varten annettavien eräiden toimituskirjojen antamista lunastuksetta, eräiden julkisoikeudellisiin suorituksiin rinnastettavien valtion saamisten etuoikeutta, maa-

tilahallituksen hankkiman omaisuuden edelleen luovuttamisesta mahdollisesti aiheutuneen tappion lukemista maatilatalouden kehittämisrahaston vahingoksi, mahdollisuutta antaa ratkaisuvalta maataloustoimistoille sellaisissa maatilalain mukaisissa asioissa, joita ei nimenomaan ole säädetty muun viranomaisen toimivaltaan kuuluviksi, sekä maatilatalouden kehittämisrahaston varojen käyttöä eräisiin tarkoituksiin.

11 luku.

Välittäviä säännöksiä.

Lukuun sisältyvällä lain voimaantuloa koskevalla säännöksellä ehdotetaan kumottavaksi voimassa olevat maankäyttölainsäädäntöön, aikaisempaan asutuslainsäädäntöön, virkatalolainsäädäntöön ja jälleenrakennuslainsäädäntöön kuuluvat lait. Ennen lain voimaantuloa syntyneen valtion, kunnan ja rahalaitoksen saamisen takaisinmaksuajan ja koron osalta noudatettaisiin kuitenkin aikaisempia säännöksiä, kuitenkin niin, että joulukuun 31 päivän 1962 jälkeen syntyneiden maankäyttölain mukaisten saamisten, lukuun ottamatta asuntolainaa ja lisälainaa, korko on, mikäli sopimuksen ehdoista ei muuta johdu, tammikuun 1 päivästä 1976 lukien kaksi prosenttiyksikköä aikaisempaa korkeampi. Niin ikään noudatettaisiin aikaisempia säännöksiä valtion toimesta tehtävien töiden, uutistilan perustamispalkkion, verovapauden, maksuhelpotusten sekä muiden maanhankintalainsäädännön ja maankäyttölain mukaisten etujen osalta.

Yhteislaitumista annetun lain mukaisen laidunalueen, joka on vapautunut mainitun lain mukaisesta käyttötarkoituksesta, tai osan siitä voisi maatilahallitus antaa toistaiseksi yhdelle tai useammalle henkilölle vuokralle laitumena käytettäväksi. Tällöin olisi ensi sijassa otettava huomioon vähävaraisten karjanhaltijoiden laiduntarve.

Milloin muualla lainsäädännössä on säädetty sovellettavaksi maankäyttölain ja siihen liittyvien lakien säännöksiä, olisi niitä edelleenkin sovellettava, sikäli kuin kysymys olisi sanottujen lakien mukaisten etujen antamisesta. Aikaisemman asutuslainsäädännön nojalla hankittu omaisuus, jonka käytöstä ei ennen maatilalain voimaantuloa ole päätetty tai joka vapautuu sanotun lainsäädännön mukaisesta käyttötarkoituksesta, sekä muukin maatilahallituksen hallinnassa lain voimaan tullessa oleva omaisuus katsottaisiin eräin poikkeuksin hankituksi maatilalain tarkoituksiin.

Maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin annetun lain mukainen katselmustoimitus, jota maankäyttötoimikunta lain voimaan tullessa ei olisi saattanut loppuun, katsottaisiin rauenneeksi. Maatilahallitus voisi lisäksi maanomistajan suostumuksella määrätä raukeamaan toimituksen, joka lain voimaan tullessa ei olisi lainvoimainen.

Muu lainsäädäntö.

Maatilalaissa tarkoitettuun maatilajärjestelyyn liittyvän maatilasuunnitelman edellyttämien aluevaihtojen edistämiseksi ehdotetaan leimaverolain 30 §:n 1 momentin 3 kohtaa siten muutettavaksi, että maatilajärjestelyn toteuttamista varten tehdyt kaupat olisivat leimaverosta vapaita. Leimaverovapaus ulotettaisiin koskemaan myös luovutuskirjoja, joilla valtio luovuttaa tilan tai alueen maatilalain mukaisiin tarkoituksiin. Lisäksi ehdotetaan leimaverolain 30 §:n 1 momentin 4 kohtaa täydennettäväksi siten, että luovutuskirja olisi lainhuudatusta haettaessa leimaverosta vapaa myös silloin, kun vastaanottaja on saanut maatilalain mukaista maanosto- tai sisarosuuslainaa.

Maatilalain säätäminen edellyttää eräiden tarkistusten tekemistä pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annettuun lakiin. Lain 7 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että lunastetun kiinteistön käyttämisessä noudatettaisiin, mitä maatilalaissa on säädetty maan käyttämisestä. Lunastettu kiinteistö tai sen osa voitaisiin, kuten nykyisinkin, antaa kiinteistön entiselle omistajalle tai hänen lähiomaiselleen, vaikka hän ei muuten täyttäisikään maan saannille asetettuja edellytyksiä. Tällaiselle henkilölle voitaisiin myös muodostaa asuntotila tai -tontti. Koska maatilalakiin ei sisälly asuntotiloja ja -tontteja koskevia säännöksiä, on tällaisten tilojen ja tonttien maksuehdoista säädettävä erikseen. Asuntotilan ja -tontin myyntihinnan vuotuiseksi koroksi ehdotetaan kolme prosenttia. Muista maksuehdoista säädettäisiin asetuksella.

Kustannukset.

Maatilalain täytäntöönpanosta aiheutuvat kustannukset suoritettaisiin pääasiallisesti maatila-

talouden kehittämisrahaston varoista. Lain täytäntöönpanon tehokkuus riippuu siten siitä, kuinka paljon rahastoon vuosittain siirretään varoja. Kun maatilalain täytäntöönpano tulee aiheuttamaan muun muassa maan hankkimisen ja maatilamatkailun osalta lisämenoja, tarvitaan siirtona kehittämisrahastoon vastaisuudessa enemmän varoja kuin tähän asti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Maatilalaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku.

Yleiset säännökset.

1 §.

Maatalouden rakenteen kehittämiseksi ja maatilatalouden toimintaedellytysten parantamiseksi suoritetaan tilakoon suurentamista, tilussijoituksen parantamista sekä maatilojen pirstomisen ehkäisemistä tarkoittavia samoin kuin muita toimenpiteitä siten kuin tässä laissa säädetään.

Tämä laki koskee myös puutarhaviljelyä, turkistarhausta ja kalanviljelyä joko yksin tai varsinaisen maatilatalouden ohella sekä muuta erikoismaataloutta samoin kuin poro- ja kalataloutta varsinaisen maatilatalouden ohella harjoitettuna.

2 §.

Tämän lain mukaisista toimenpiteistä voi päästä osalliseksi henkilö, joka kokonaan tai osaksi saa toimeentulonsa maatilataloudesta ja joka taloudelliselta asemaltaan, olosuhteiltaan sekä henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan on sellainen, että hänen tukemistaan on pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet eivät yleensä voi koskea sellaista maatilaa, jota ei katsota voitavan hoitaa pääasiallisesti viljelijän ja hänen perheenjäsentensä työllä.

Tämän lain mukaisiin tavoitteisiin pyrittäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota toimenpiteiden taloudelliseen tarkoituksenmukaisuuteen.

3 §.

Tämän lain mukaan muodostettua maatilaa ei saa myydä eikä sisarosuuslainaa tai sellaista maanostolainaa, jota ei anneta lisäalueen hankkimiseen, myöntää kahdelle tai useammalle henkilölle yhteisesti. Muilta osin säädetään asetuksella, millä edellytyksillä voidaan yhteisesti kahdelle tai useammalle henkilölle myöntää lainaa. Aviopuolisot katsotaan kuitenkin yhdeksi henkilöksi.

Erityisistä syistä voi tämän lain mukaisista toimenpiteistä päästä osalliseksi myös alaikäinen henkilö.

4 §.

Jos tila, joka muodostaa maatilan tai kuuluu siihen, ositetaan tai jaetaan sovintojaolla taikka maatilaan kuuluva tila tai tilanosa luovutetaan kaupan, vaihdon, lahjan tai muun oikeustoimen kautta, ei tämän lain mukaisia toimenpiteitä saa kohdistaa tällä tavoin muodostuneen maatilan hyväksi.

Edellä 1 momentissa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, ellei pirstominen ole tapahtunut lainan hakijan tai hänen vanhempiensa toimesta.

5 §.

Mitä 4 §:n 1 momentissa on säädetty, ei sovelleta, milloin tilasta ositetaan tai maatilasta luovutetaan tiluksia muihin kuin maa- tai metsätaloudellisiin tarkoituksiin, eikä myöskään, milloin tiluksia erotetaan maa- tai metsätaloudellisiin tarkoituksiin, mikäli erottamista ei ole pidettävä maan käytön kannalta ilmeisen epätarkoituksenmukaisena.

6 §.

Tämän lain säännöksiä ei sovelleta alueeseen, jolle on vahvistettu asema-, rakennus- tai rantakaava. Tätä lakia voidaan kuitenkin soveltaa rakennus- tai rantakaavassa maa- ja metsätaloudellisiin tarkoituksiin osoitetulla alueella.

Tässä laissa tarkoitettuja toimenpiteitä suoritettaessa on huolehdittava siitä, ettei niillä vaikeuteta seutu- tai yleiskaavan toteutumista.

7 §.

Maatilalla tarkoitetaan tässä laissa yhden tai useamman samalle omistajalle kuuluvan tilan tai tilanosan muodostamaa maatilataloudellista kokonaisuutta sekä asuntotilalla tilaa tai aluetta, joka sillä olevine rakennuksineen on tarkoitettu käytettäväksi pysyväisluonteiseen asumiseen.

Tilanosalla tarkoitetaan tilan määräosaa ja määräalaa.

2 luku.

Toimielimet.

8 §.

Tämän lain täytäntöönpanon johto ja valvonta kuuluu maatilahallitukselle. Piirihallinnon tehtäviä hoitavat maatalouspiirien maataloustoimistot ja paikallishallinnon tehtäviä kunnalliset maatalouslautakunnat.

9 §.

Maataloustoimiston yhteydessä on maan käytön suunnittelua varten suunnittelutoimikunta, jonka puheenjohtajana on maataloustoimiston maanmittausinsinööri ja muina jäseninä maatilahallituksen määräämät maataloustoimiston agronomi ja metsänhoitaja sekä kaksi asianomaisen kunnan kunnallisvaltuuston valitsemaa henkilöä. Edellä tarkoitetulle agronomille ja metsänhoitajalle sekä kunnallisvaltuuston valitsemille jäsenille on nimettävä varamiehet. Agronomin varamiehenä voi toimia myös maataloustoimiston agrologi ja metsänhoitajan varamiehenä metsäteknikko. Ellei maataloustoimistossa ole maanmittausinsinöörin viran haltijaa tai tämä on estynyt virkaansa hoitamasta, maatilahallitus määrää suunnittelutoimikunnan puheenjohtajaksi muun maanmittausinsinöörin.

Suunnittelutoimikunnan kunnallisvaltuuston valitsemat jäsenet sekä heidän varamiehensä valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Mainittujen jäsenten tulee olla maatilatalouteen perehtyneitä ja ainakin toisella heistä on oltava, mikäli mahdollista, perehtyneisyyttä maan käytön suunnitteluun.

Jos toimitus koskee kahdessa tai useammassa kunnassa olevaa aluetta, suunnittelutoimikunnan jäseninä ovat sen kunnan kunnallisvaltuuston valitsemat jäsenet, jonka alueella suurin osa toimituksen kohteena olevista maa-alueista sijaitsee.

10 §.

Jos suunnittelutoimikunnassa ilmenee erimielisyyttä asian ratkaisemisesta, päätetään asia äänestämällä noudattaen samaa menettelyä kuin monijäsenisessä tuomioistuimessa.

11 §.

Maatalouden neuvontajärjestöjä ja piirimetsälautakuntia voidaan käyttää apuna tämän lain mukaisissa tehtävissä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

3 luku.

Maan ja muun omaisuuden hankkiminen.

12 §.

Maatilahallitus ostaa tämän lain tarkoituksiin tiloja, tilanosia, oikeuksia ja osuuksia. Kauppahinta, joka ei saa ylittää käypää hintaa, maksetaan rahana.

Maatilahallitus voi ostaa 1 momentissa mainitusta hinnasta valtiolle myös sellaisia tiloja ja tilanosia, joita ei tarvita kokonaan tai joita ei ole tarkoituksenmukaista välittömästi käyttää tämän lain tarkoituksiin, samoin kuin sellaista maatalousmaata metsittämistä varten, jota ei ole tarkoituksenmukaista, maan laatu ja sijainti huomioon ottaen, käyttää maataloustuotantoon.

Maatilahallituksella on oikeus hankkia maata tämän lain tarkoituksiin vaihtamalla hallinnassaan olevaa maata muiden omistamaan maahan. Mikäli vaihdettavat alueet eivät arvoltaan vastaa toisiaan, korvataan erotus rahana.

Mitä 3 momentissa on säädetty, noudatetaan soveltuvin osin maatilahallituksen ja muun valtion viranomaisen keskeisiin alueiden hallinnan siirtoihin.

13 §.

Valtioneuvosto voi siirtää maatilahallituksen esityksestä, johon liittyy selvitys maan tarpeesta ja suunnitelma alueiden käytöstä käyttöaikatauluineen sekä metsähallituksen lausunto, metsähallituksen hallinnassa olevan sellaisen maan hallinnan maatilahallitukselle, joka on tarkoituksenmukaisesti 5 luvussa tarkoitetulla maatilajärjestelyalueella käytettävissä lisäalueiksi. Hallinnan siirtämistä ei kuitenkaan saa suorittaa, jos alue tarvitaan muuhun tarkoitukseen kuin maa- tai metsätalouteen taikka siementuotantoon, tutkimukseen tai niihin verrattavaan tarkoitukseen.

Maatilahallituksen on siirrettävä sellaista hallinnassaan olevaa metsätalouteen käytettävää maata, joka ei ole tarkoituksenmukaisesti käytettävissä tämän lain tarkoituksiin, metsähallituksen hallintaan siinä määrin, että se arvoltaan vastaa 1 momentin nojalla maatilahallituksen hallintaan siirrettyä aluetta. Mikäli tämä ei ole kokonaan tai lainkaan mahdollista, suoritetaan siirrettävien alueiden arvojen välinen erotus tai koko korvaus rahana.

Maatilahallituksen hallintaan siirretyn maan arvona pidetään maan saajilta perittävien hintojen yhteismäärää. Hallinnan siirto ja rahakorvaus suoritetaan välittömästi sen jälkeen, kun myyntihinnat on vahvistettu.

Milloin aluetta ei ole kokonaisuudessaan käytetty lisäalueiksi, on maatilahallituksen palautettava käyttämättä jäänyt osa metsähallitukselle.

14 §.

Valtiolle tämän lain mukaan ostettu omaisuus on ennen sen edelleen luovuttamista pyrittävä vapauttamaan vastaamasta sitä rasittavista saamisoikeuksista.

15 §.

Valtion tämän lain mukaan ostamaa kiinteätä omaisuutta ei saa ulosmitata ulosottolain 4 luvun 26 §:n nojalla edellisen omistajan tai hänen saantomiehensä velasta, josta kiinteistö ei panttioikeuden nojalla tai muuten ole vastaamassa.

Jos valtiolle ostettua tilaa tai tilanosaa rasittaa eläkeoikeus, voi maatilahallitus suorittaa oikeuden haltijalle, mikäli hän siihen suostuu, oikeudesta tulevan edun sijasta hintatason huomattavan nousun tai laskun mukaan vastaavasti korotettua tai alennettua korvausta taikka oikeuden pääoma-arvoa vastaavan kertakaikkisen korvauksen valtion varoista, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

16 §.

Maatilahallitus voi päättämissään rajoissa siirtää 12 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua osto-oikeuttaan maatalouspiirien maataloustoimistoille.

17 §.

Valtiolle ostettavaksi tarjotun 12 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun omaisuuden arvioimisesta voidaan periä valtiolle korvaus, joka saa olla pienempi kuin arvioimisesta valtiolle aiheutuneet kustannukset.

4 luku.

Maan käyttäminen.

18 §.

Hankittua maata ja muuta omaisuutta koskevan käyttösuunnitelman laatii suunnittelutoimikunta maatilahallituksen määräyksestä käyttösuunnitelmatoimituksessa, jota koskevasta menettelystä säädetään tarkemmin asetuksella. Määräykseen maatilahallitus voi sisällyttää ohjeita siitä, mitä käyttösuunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon.

Käyttösuunnitelma voidaan laatia ilman suunnittelutoimikuntaa, jos maatilahallitus katsoo, ettei suunnitelman laatiminen toimikunnan toimesta ole tarpeen. Tällöin noudatettavasta menettelystä säädetään niin ikään tarkemmin asetuksella.

19 §.

Maatilahallitus voi jakolaissa (604/51) tarkoitettujen toimitusmiesten esityksestä siirtää tämän lain mukaan käytettävissä olevaa maata toimituksessa määrättävää tilikorvausta vastaan käytettäväksi uusjaossa toimitusmiesten päättämällä tavalla jakoehdotuksen laatimisen helpottamiseen. Maata käytettäessä ei sovelleta, mitä tässä laissa on säädetty maan antamisen edellytyksistä.

Edellä 1 momentissa mainittuun tarkoitukseen ei saa siirtää maata, jota ei ole vapautettu sitä rasittavista saamis- ja nautintaoikeuksista.

Tilaan, joka on käytetty 1 momentissa mainitulla tavalla, kuuluva yhteismetsäosuus saadaan liittää tilaan tai tiloihin riippumatta siitä, mihin tiloihin yhteismetsän osakastilan yksityiset tilukset on liitetty. Osuuden antamisen johdosta ei vastaanottavan tilan manttaalia muuteta.

Tilikorvauksen määräämisestä, maksuajasta ja korosta sekä valtion saamisen etuoikeudesta on voimassa, mitä jakolaissa on säädetty.

20 §.

Lisäaluetta haluavien keskinäistä etusijajärjestystä harkittaessa on otettava erityisesti huomioon muodostuvien maatilojen elinkelpoisuus ja tilusten tarkoituksenmukainen sijoitus sekä asianomaisten henkilöiden edellytykset menestyä maatilatalouden harjoittajina.

21 §.

Maatiloja varten voidaan perustaa yhteismetsä. Yhteismetsä on muodostettava kooltaan

sekä tilusten sijainnin ja metsätalouden harjoittamisen kannalta muutoinkin tarkoituksenmukaiseksi.

Yhteismetsään voidaan liittää tiluksia yhden tai useamman kunnan alueelta.

22 §.

Tilaan voidaan liittää:

1) aluetta varastoalueeksi, venevalkamaksi sekä soran, hiekan, saven, mudan, kuivike- ja polttoturpeen ja muun sellaisen tarveaineen ottopaikaksi tahi osuus tällaisia tarpeita varten erotettuun yhteiseen alueeseen; sekä

2) vesialue tai osuus yhteiseen vesialueeseen.

Tilaa varten voidaan perustaa jakolaissa tarkoitettu rasiteoikeus.

23 §.

Tämän lain mukaan hankittua omaisuutta voidaan käyttää muihin tarkoituksiin, mikäli sillä sanotuin tavoin käytettynä on huomattavasti suurempi arvo kuin käytettynä tämän lain tarkoituksiin.

24 §.

Käyttösuunnitelmasta on käytävä selville muodostettavat lisäalueet ja maatilat, niistä maksettavat hinnat, ne henkilöt, joille lisäalueet on tarkoitettu myytäviksi, lisäalueiden hintojen maksuehdot sekä ehdotus omaisuuden käyttämisestä muuhun kuin tämän lain tarkoituksiin.

Mitä 1 momentissa on säädetty lisäalueista, noudatetaan soveltuvin osin myös oikeuksien ja osuuksien sekä tilusjärjestely- ja muiden maatilatalouden harjoittamisen kannalta tarpeellisten alueiden osalta. Yhteismetsän osalta on käyttösuunnitelmasta lisäksi käytävä selville, mitkä tilat saavat osuuden yhteismetsään ja mikä on kunkin yhteismetsäosuus.

25 §.

Edellä 24 §:ssä tarkoitetuksi hinnaksi määrätään se paikkakunnan käypä hinta, mikä omaisuudella on katsottava olevan siihen tarkoitukseen käytettynä, mihin se luovutetaan. Hinnan määräämistä varten laaditaan tilusselitelmä ja arviokirja.

26 §.

Käyttösuunnitelma on alistettava maataloustoimiston vahvistettavaksi. Milloin maataloustoimisto katsoo, ettei käyttösuunnitelma ole asianmukainen, tai käyttösuunnitelmaan tyytymätön asianosainen on tehnyt sitä vastaan muistutuksen tahi milloin omaisuutta on ehdotettu käytettäväksi muuhun kuin tämän lain tarkoituksiin taikka milloin maatilahallitus on niin määrännyt, on käyttösuunnitelma alistettava maatilahallituksen vahvistettavaksi. Muussa tapauksessa maataloustoimiston päätös on lopullinen.

Asianosaisella tarkoitetaan 1 momentissa henkilöä, joka on käyttösuunnitelmatoimituksessa hakenut lisäaluetta tai muuta aluetta, oikeutta tahi osuutta. Käyttösuunnitelmatoimituksessa on asianosainen myös se kunta, jonka aluetta toimitus koskee.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun maatilahallituksen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

27 §.

Siitä, kenelle maatila ja muihin kuin tämän lain tarkoituksiin käytettävä alue myydään, alueen hinnasta sekä maatilan ja alueen hinnan maksuehdoista päättää maatilahallitus. Maatilahallituksen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

28 §.

Muut kuin tilojen yhteisiksi tarkoitetut alueet muodostetaan tiloiksi noudattaen, mitä jakolaissa on säädetty alueen lohkomisesta sekä erillisen alueen tilaksi muodostamisesta.

Alue voidaan muodostaa yhdeksi tilaksi, vaikka se käsittäisikin osia useammasta samaan kylään kuuluvasta tilasta, jotka ovat eri luontoa tai kuuluvat eri talonnumeroihin, taikka tällaisen osan ohella yhden tai useampia kokonaisia tiloja tahi tilajärjestelmään kuulumatonta maata. Erityisistä syistä voidaan alue muodostaa yhdeksi tilaksi myös silloin, kun se käsittää eri kyliin kuuluvia tiloja tai niiden osia.

Yhteiseksi perustettu alue erotetaan tilojen yhteiseksi riippumatta siitä, mihin kylään alue ja tilat kuuluvat. Tilojen manttaaleja ei muuteta.

Jos maarekisteriin tilana merkitty alue on kokonaan päätetty käyttää tilojen yhteisenä alueena, suoritetaan sillä erityinen maanmittaustoimitus, jossa alue lakkautetaan olemasta tilana ja erotetaan osuutta saaneiden tilojen yhteiseksi alueeksi. Milloin ainoastaan osa tilasta on päätetty käyttää tilojen yhteisenä alueena, suoritetaan edellä tarkoitettu maanmittaustoimitus vain sanotun alueen osalta tilan osalukua

ja manttaalia muuttamatta. Osuutta yhteiseen alueeseen saaneiden tilojen manttaaleja ei muuteta.

Milloin käyttösuunnitelmassa osuus yhteiseen alueeseen on annettu määräalaan, on määräala maanmittaustoimituksen yhteydessä erotettava tilaksi.

29 §.

Yhteismetsän perustamisen jälkeen maataloustoimiston tulee hakea asianomaiselta maanmittauskonttorilta määräys yhteismetsän muodostamista tarkoittavan maanmittaustoimituksen suorittamiseen.

30 §.

Tarpeellinen piirirajankäynti sekä tilusten tarkoituksenmukaisen sijoituksen aikaansaamisen edellyttämä tilusvaihto sekä muut tarpeelliset maanmittaustoimitukset suoritetaan sen mukaan, mitä maanmittaustoimituksista on säädetty. Jos tilusvaihto edellyttää sopimusta, tekee sen valtion puolesta maataloustoimisto.

Milloin tämän lain tarkoituksiin hankittu määräala tai osa siitä vaihdetaan tilusvaihdolla, erotetaan määräala samalla tilaksi.

31 §.

Tila, joka tämän lain mukaan muodostetaan kokonaan tai osaksi kruunun luontoisesta maasta, saa perintömaan luonnon.

32 §.

Tässä laissa tarkoitettujen maanmittaustoimitusten kustannukset suoritetaan valtion varoista. Maan tai osuuden saajan on kuitenkin suoritettava toimituksessa käytetyille uskotuille miehille ja apumiehille maksettavat palkkiot.

Maaoikeuden istunnon kustannukset suoritetaan valtion varoista. Kuitenkin noudatetaan, mitä jakolain 329 §:ssä on säädetty.

33 §.

Maataloustoimiston asiana on huolehtia maanmittaustoimituksen vireille saattamisesta.

34 §.

Suunnittelutoimikunnan puheenjohtaja voi suorittaa tämän lain toimeenpanoon liittyvän maanmittaustoimituksen, ja on tällöin toimitusmiehistä voimassa, mitä jakolaissa on säädetty.

5 luku.

Maatilajärjestely.

35 §.

Maatilojen koon suurentamiseksi ja tilusten sijoituksen parantamiseksi voidaan suorittaa maatilajärjestely.

36 §.

Maatilajärjestelyn suorittaa suunnittelutoimikunta maatilahallituksen määräyksestä.

Päättäessään maatilajärjestelyn suorittamisesta maatilahallituksen on samalla määriteltävä se alue, jota järjestely koskee.

Järjestelyalueeseen ei sisällytetä asunto-, liike- tai teollisuuskiinteistöjä eikä muitakaan alueita, joilla ei ole maatilataloudellista merkitystä.

37 §.

Edellä 36 §:ssä mainitun määräyksen antamisen edellytyksenä on, että järjestelyalueella on maatilahallituksen hallinnassa maata ja että alueella näyttää olevan tarpeen myös tilusten sijoituksen parantaminen tai että vähintään puolet järjestelyalueen maatilojen omistajista, jotka omistavat vähintään puolet alueen peltoalasta, siihen suostuvat.

38 §.

Järjestelyaluetta voidaan toimituksen kestäessä laajentaa, jos se havaitaan tarpeelliseksi ja 37 §:ssä säädetyt edellytykset ovat olemassa.

39 §.

Maatilajärjestelyssä laaditaan maatilasuunnitelma, joka sisältää ehdotuksen valtiolle hankitun maan käyttämisestä sekä tarkoituksenmukaisten maatilojen aikaansaamisen edellyttämien tilusten järjestelyjen ja muiden toimenpiteiden suorittamisesta järjestelyalueella.

40 §.

Maatilasuunnitelmaa laatiessaan suunnittelutoimikunnan tulee tehdä ehdotuksia 35 §:ssä mainittujen päämäärien toteuttamisen kannalta tarpeellisista tilojen ja alueiden vaihdoista ja luovutuksista, tilusvaihdoista sekä tilojen ja alueiden valtiolle ostamisesta.

41 §.

Suoritettaessa maatilasuunnitelman laatimiseksi tarpeellisia selvityksiä ei selvityksen suorittajia ja heidän apulaisiaan saa estää liikkumasta järjestelyalueella ja ottamasta työn suo-

rittamista varten tarvittavia näytteitä. Välttämättömän tarpeen niin vaatiessa ovat edellä tarkoitetut henkilöt oikeutettuja ulottamaan toimintansa myös järjestelyalueen ulkopuolelle.

Mitä 1 momentissa on säädetty, on soveltuvin osin voimassa myös niiden toimenpiteiden osalta, jotka ovat tarpeen maatilajärjestelyn suorittamisen edellytysten selvittämiseksi.

Vahingosta, joka 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuu, suoritetaan korvaus valtion varoista. Korvausta on haettava maatilahallitukselta vuoden kuluessa vahingon tapahtumisesta.

42 §.

Maatilasuunnitelmaan sisältyvän valtion omaisuuden osalta laaditaan 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu käyttösuunnitelma.

6 luku.

Myyminen.

43 §.

Kauppakirjojen laatimisesta ja allekirjoittamisesta tämän lain tarkoituksiin luovutetun omaisuuden osalta huolehtii valtion puolesta maataloustoimisto. Milloin kysymys on oikeuksien ja osuuksien luovuttamisesta, maataloustoimisto antaa kuitenkin kauppakirjaa tekemättä hinnanperimispäätöksen.

Ostajan on allekirjoitettava kauppakirja 30 vuorokauden pituisen määräajan kuluessa uhalla, että maataloustoimisto voi katsoa oikeuden ostamiseen rauenneeksi.

Tilusselitelmä ja arviokirja on saatettava ostajan tietoon samalla, kun hänelle ilmoitetaan kauppakirjan allekirjoittamisesta.

44 §.

Muuhun kuin tämän lain tarkoituksiin luovutettavan omaisuuden osalta huolehtii kauppakirjan laatimisesta ja sen allekirjoittamisesta valtion puolesta maatilahallitus.

45 §.

Jos ennen kauppakirjan allekirjoittamista tai hinnanperimispäätöksen tekemistä havaitaan hinnan määräämisessä sattuneen laskuvirhe tai muu erehdys, maatilahallitus voi vahvistaa hinnan uudelleen noudattaen 25 §:ssä säädettyjä perusteita.

Maatilahallitus vahvistaa niin ikään hinnan uudelleen, jos tilan tai alueen arvo on olennaisesti muuttunut hinnan määräämisen jälkeen eikä kauppakirjaa vielä ole allekirjoitettu.

Mitä 2 momentissa on säädetty, noudatetaan soveltuvin osin osuuksien ja oikeuksien kohdalta.

Maatilahallituksen tämän pykälän nojalla antamiin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

46 §.

Valtion luovuttaessa tämän lain mukaisesti tiloja tai alueita ei ole noudatettava, mitä maakaaren 1 luvun 2 §:ssä on säädetty luovutuskirjan oikeaksi todistamisesta.

Luovutuskirjassa on mainittava, että tilan tai alueen saanto perustuu tähän lakiin.

47 §.

Haettaessa lainhuutoa niille tässä laissa tarkoitetuille saannoille, joissa valtio on tilan tai alueen luovuttajana, ei selvityksen esittäminen edellisen omistajan omistusoikeudesta ole tarpeen.

Milloin lainhuutoa haetaan sellaisen osuuden saannolle, joka on liitetty ennestään olevaan tilaan sen manttaalia korottaen tai määräalaan otettavaksi huomioon sen manttaalia määrättäessä, käy manttaalilaskelman sisältävän selitelmän virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös alkuperäisestä saantoasiakirjasta.

48 §.

Myyntihinnan ja sen koron maksamisesta sekä uloshakukuluista on tila tai alue panttina etuoikeudella kaupantekopäivästä. Sanottu hinta korkoineen saadaan ottaa tilasta tai alueesta riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta.

Milloin osuus yhteiseen alueeseen annetaan tilaan tai alueeseen, on se osuudelle määrätyn hinnan ja sen koron maksamisesta samoin kuin uloshakukuluista panttina. Sanottu hinta korkoineen saadaan ottaa tilasta tai alueesta, riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, samalla etuoikeudella kuin kiinteistöstä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty. Hinta saadaan periä siltä, joka perimisen aikana on tilan tai alueen omistaja. Periminen toimitetaan lainvoimaisen hinnanperimispäätöksen perusteella siinä järjestyksessä kuin verojen ulosotosta on säädetty.

Kun tila tai alue on myyty tahi hinnanperimispäätös tehty, on maataloustoimiston lähetettävä ilmoitus asianomaiselle tuomarille merkinnän tekemistä varten 1 ja 2 momentissa tar-

koitetusta panttioikeudesta kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan. Alueen erottamisen itsenäiseksi tilaksi tultua merkityksi maarekisteriin on maataloustoimiston lähetettävä siitä ilmoitus asianomaiselle tuomarille, jonka tulee tehdä alueesta muodostettua tilaa varten kiinnitysrekisteriin laadittavaan rekisterikorttiin merkintä edellä tarkoitetun panttioikeuden kohdistumisesta muodostettuun tilaan.

Kun 1 ja 2 momentissa tarkoitettu hinta on täysin maksettu, on maataloustoimiston lähetettävä ilmoitus asianomaiselle tuomarille tilan tai alueen panttivastuusta vapautumista koskevan merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin.

49 §.

Kauppakirjaan, jolla luovutetaan metsitettäväksi tarkoitettua maatalousmaata, on otettava ehto, että metsittäminen on suoritettava kauppakirjassa asetetussa määräajassa ja että maatilahallitus voi, jollei metsittämisehtoa noudateta, antaa metsittämisen keskus- tai piirimetsälautakunnan toimesta suoritettavaksi vastaanottajan kustannuksella. Tämä ei kuitenkaan estä metsittämisen suorittamista metsänparannuslainsäädännön mukaisena hankkeena. Jos alueen omistusoikeus on ennen metsittämistä siirtynyt, koskee metsittämisehto uutta omistajaa.

Milloin 1 momentissa tarkoitetun maatalousmaan hallinta siirretään toiselle valtion viranomaiselle, ei hallinnan siirtoon liitetä sanotun momentin mukaista metsittämisehtoa.

Keskus- ja piirimetsälautakunnan toimesta suoritetun metsittämisen kustannukset maksetaan, mikäli maanomistaja ei niitä välittömästi suorita, maatilatalouden kehittämisrahaston varoista, ja saadaan kustannukset periä maanomistajalta valtiolle verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin voimassa olevassa järjestyksessä. Nämä kustannukset saadaan riippumatta siitä, kuinka kauan ne ovat olleet maksamatta, ottaa siitä kiinteistöstä, jonka alueella metsittäminen on suoritettu. Kustannusten perimisestä huolehtii maataloustoimisto.

7 luku.

Lainoitus.

50 §.

Lainoitusta varten tarvittavat varat antaa maatilahallitus maatilatalouden kehittämisrahaston varoista lainoina liikepankeille, Postipankille ja Suomen Hypoteekkiyhdistykselle.

Osuuspankkien Keskuspankki Oy jakaa lainat osuuspankkien ja Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki säästöpankkien kautta.

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista voidaan myöntää tässä laissa tarkoitettuja lainoja myös suoraan valtion viranomaisten toimesta.

51 §.

Lainoitukseen voivat 50 §:ssä tarkoitetut luottolaitokset käyttää muitakin kuin maatilatalouden kehittämisrahaston varoista lainaksi saamiaan varoja. Näitä lainoja sanotaan tässä laissa korkotukilainoiksi.

52 §.

Tämän lain mukaan voidaan myöntää lainaa:

1) maatilan, lisäalueen ja asuntotilan hankkimista varten (maanostolaina);

2) yhden tai useamman määräosan hankkimista varten tilasta, johon lainan hakijalla on osuus (sisarosuuslaina);

3) maatilalle tarpeellisten sekä erikoismaatalouden harjoittamista varten tarvittavien tuotantorakennusten, maatilamatkailua palvelevien lomarakennusten sekä mainittuihin rakennuksiin kuuluvien laitteiden samoin kuin kalanviljelylammikoiden rakentamista, laajentamista ja peruskorjausta varten (rakentamislaina);

4) muuta kuin asuntotuotantolainsäädännössä tarkoitettua asuinrakennuksen rakentamista, laajentamista ja peruskorjausta varten (asuntolaina ja lisälaina);

5) pellon kuivattamista ja salaojittamista varten (perusparannuslaina);

6) sellaisen yksityisen tien, jonka tekemiseen ei voida myöntää avustusta yksityisistä teistä annetun lain (358/62) nojalla, samoin kuin sellaisen tien, jota vain kiinteistön omistajalla tai haltijalla on oikeus käyttää, tekemistä varten (tielaina);

7) vedenhankinta- ja viemäröintilaitteiden rakentamista varten (vesihuoltolaina);

8) maatalousirtaimiston hankkimista varten (irtaimistolaina); sekä

9) sähkövirran saantiin oikeuttavien osuus- ja liittymismaksujen suorittamista sekä sähkövirran hankkimista ja jakelua varten tarvittavien laitteiden rakentamista varten (sähköistämislaina).

Vesihuoltolainoja ja sähköistämislainoja voidaan myöntää muillekin yksityisille henkilöille kuin viljelijöille sekä vesihuoltolainoja myös yhtymille. Niin ikään voidaan yksityisten vil-

jelijöiden perustamille yhtymille, joiden tarkoituksena on harjoittaa maataloudellista yhteistoimintaa, myöntää 1 momentin 1, 3, 4 ja 7—9 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin lainaa valtioneuvoston tarkemmin määräämin ehdoin.

Yhtymällä tarkoitetaan 2 momentissa osakeyhtiötä, osuuskuntaa ja avointa yhtiötä.

53 §.

Maanosto- ja sisarosuuslainaa voidaan myöntää enintään 75 prosenttia 52 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun omaisuuden luovutushinnasta.

Rakentamislainaa voidaan myöntää enintään 60 prosenttia hyväksytyn kustannusarvion määrästä. Rakentamislainoja myönnettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, että rakennukset ovat rakennusteknillisesti ja taloudellisesti sekä muutoinkin tarkoituksenmukaisia.

Asuntolainaa voidaan myöntää asuinrakennuksen rakentamista, laajentamista ja peruskorjausta varten sijainniltaan, pohjaratkaisultaan, teknillisiltä rakenteiltaan ja varusteiltaan sosiaalisesti ja maatilataloudellisesti tarkoituksenmukaisten sekä asumiskustannuksiltaan kohtuullisten asuntojen aikaansaamiseksi. Asuntolainan lisäksi voidaan heikossa taloudellisessa asemassa olevalle henkilölle myöntää asuinrakennuksen rakentamista, laajentamista ja peruskorjausta varten lisälainaa. Asuntolainan samoin kuin lisälainan suuruus on enintään 30 prosenttia hyväksytyn kustannusarvion määrästä. Asunto- ja lisälainaa paremmalla etuoikeudella mahdollisesti kiinnitettyjen lainojen määrä saa mainittujen lainojen kanssa yhteensä olla enintään 95 prosenttia vakuuden arvosta. Asuntolainan avulla rakennettavassa ja laajennettavassa rakennuksessa olevan asunnon huoneistoala saa olla enintään 140 neliömetriä.

Perusparannus- ja tielainaa voidaan myöntää enintään 60 ja vesihuoltolainaa enintään 75 prosenttia hyväksytyn kustannusarvion määrästä.

Irtaimistolainaa voidaan myöntää enintään 60 prosenttia hyväksyttävistä hankintakustannuksista.

Sähköistämislainaa voidaan myöntää enintään 75 prosenttia sähkövirran saantiin oikeuttavista osuus- ja liittymismaksuista tai siihen oikeuttavien osakkeiden hinnasta sekä sähkövirran hankkimista ja jakelua varten tarvittavien laitteiden hyväksyttävistä rakentamiskustannuksista.

Milloin valtion varoista tai varoista, joista valtio maksaa lainan antajalle korkohyvitystä, on myönnetty rakentamis- tai asuntolainaa rakennuksen rakentamista, laajentamista tai peruskorjausta varten, ei rakentamis- tai asuntolainaa saa myöntää uuden, samaan tarkoitukseen käytettävän rakennuksen rakentamista varten, ellei aikaisempi laina ole kokonaan maksettu takaisin.

54 §.

Lainan vakuutena tulee olla kiinteistökiinnitys. Laina voidaan kuitenkin antaa, sen mukaan kuin maatilahallitus tarkemmin määrää, muutakin hyväksyttävää vakuutta vastaan.

55 §.

Lainan myöntää osuuspankki, säästöpankki, liikepankki, Postipankki tai Suomen Hypoteekkiyhdistys.

Lainan myöntämiseen on osuuspankin saatava Osuuspankkien Keskuspankki Oy:n ja säästöpankin Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin hyväksyminen. Liikepankin, Postipankin ja Suomen Hypoteekkiyhdistyksen tulee antaa lainahakemus ennen asian ratkaisemista maatilahallituksen tehtävään määräämän henkilön tarkastettavaksi.

Milloin maatilahallitus on niin määrännyt, on lainan myöntämisen edellytyksiä koskeva asia saatettava maatilahallituksen ratkaistavaksi.

56 §.

Se osa lainasta, joka ylittää määrän, minkä luottolaitos voi omien sääntöjensä tai ohjeidensa mukaan antaa lainan vakuutena olevan omaisuuden perusteella, saadaan, milloin kysymys ei ole 52 §:n 2 momentissa tarkoitetuille yhtymille myönnettävistä lainoista, maatilahallituksen päätöksellä jättää valtion vastuulle. Tämä osa ei kuitenkaan saa nousta yli 40 prosentin vakuutena olevan omaisuuden arvosta.

Lainan saajan lyhentäessä lainaansa katsotaan valtion ja luottolaitoksen välisessä selvittelyssä valtion vastuulla oleva osa lainasta ensiksi suoritetuksi. Kuitenkin katsotaan siinä tapauksessa, että lainan vakuutena oleva omaisuus myydään ulosottotoimin tai muutetaan rahaksi konkurssimenettelyssä, huutokauppahinnasta lainan maksamiseen tulevalla määrällä ensiksi lyhennetyksi luottolaitoksen vastuulla olevaa osaa lainasta ja sen jälkeen sitä valtion vastuulla olevaa osaa, joka lainan saajan maksamien lyhennysten kautta ei ole tullut suoritetuksi. Milloin lainan saajalle on myönnetty useampia lainoja samasta luottolaitoksesta, käsi-

tellään lainoja edellä mainitussa selvittelyssä niin kuin ne olisi myönnetty yhtenä lainana.

57 §.

Luottolaitokselle suoritetaan 50 §:ssä tarkoitettujen lainavarojen hoidosta maatilatalouden kehittämisrahaston varoista hoitopalkkiota valtioneuvoston päättämä määrä, joka saa olla enintään 0,5 prosenttia lainojen määrästä.

Edellä 51 §:ssä tarkoitetuista varoista myönnetyistä lainoista maksetaan luottolaitokselle tulo- ja menoarviossa osoitetuista varoista korkohyvityksenä määrä, joka saadaan, kun korkoprosenttina käytetään luottolaitoksen kuuden kuukauden irtisanomisajoin tehdyistä talletuksista yleisölle kulloinkin maksaman koron, lisättynä 3,75 prosenttiyksiköllä, ja lainan saajan maksaman koron välistä erotusta. Suomen Hypoteekkiyhdistykselle maksettavaa korkohyvitystä laskettaessa käytetään talletuskorkona maan kahden suurimman liikepankin kuuden kuukauden irtisanomisajoin tehdyistä talletuksista yleisölle kulloinkin maksamaa korkoa. Lainoitustoiminnasta aiheutuvien lisäkustannusten korvaamiseksi suoritetaan luottolaitokselle lisäksi korkohyvityksenä valtioneuvoston päättämä määrä, joka saa olla enintään 0,5 prosenttia lainojen määrästä.

58 §.

Liikepankille, Postipankille ja Suomen Hypoteekkiyhdistykselle myönnetty laina ja sen korko on maksettava valtiolle sitä mukaa kuin lainan saajain on suoritettava velkaansa luottolaitokselle, minkä lisäksi heidän maksamansa ylimääräiset lyhennykset on viipymättä valtiolle suoritettava.

59 §.

Maatilahallituksella on valta huolehtia maatilatalouden kehittämisrahaston lainoitukseen käytettävissä olevien varojen ohjaamisesta siten, että korkotukilainojen erilaiset saantimahdollisuudet eri osissa maata sekä kehitysaluepoliittiset näkökohdat tulevat huomioon otetuiksi.

60 §.

Edellä 55 §:ssä tarkoitettujen luottolaitosten on valvottava, että lainat käytetään niitä myönnettäessä määrättyyn tarkoitukseen ja muutoinkin tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti.

Lainan myöntänyt luottolaitos on velvollinen antamaan maatilahallituksen valtuuttamille henkilöille sellaisia tietoja, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, onko lainan hakija ollut laissa tarkoitetun luoton tarpeessa, samoin kuin ne tiedot ja tarkastettavaksi ne asiakirjat, jotka tarvitaan sen toteamiseksi, onko lainaehtoja sekä tätä lakia ja sen nojalla annettuja määräyksiä muutoin noudatettu. Samassa tarkoituksessa on mainituilla henkilöillä oikeus suorittaa lainan saajien luona tarkastuksia.

61 §.

Rakentamis- ja asuntolainojen käytön valvomiseksi ja maksamisen edellytysten toteamiseksi on rakennuspaikalla suoritettava tarkastuksia. Näistä tehtävistä huolehtii maalaiskunnassa rakennuslautakunta sekä kaupungissa ja kauppalassa maistraatti ja järjestysoikeus.

62 §.

Milloin kunnalla on rakennuslaissa (370/58) tarkoitettu rakennustarkastaja, on hänen tai hänen toimestaan suoritettava 61 §:ssä tarkoitetut tarkastukset.

Rakennustarkastaja maalaiskunnassa on myös velvollinen muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa kunnan alueella avustamaan viranomaisia rakennusten arvioimisessa, tarkastamisessa tai muussa sellaisessa tehtävässä.

63 §.

Rakennusluvan sekä sitä varten suoritettavan piirustusten ja rakennuspaikan tarkastamisen osalta perittäväksi vahvistettua maksua lukuun ottamatta ei rakennuttajalta maalaiskunnassa peritä rakennuslain 136 §:ssä tarkoitettuja tai muita maksuja tässä laissa tarkoitetun rakennustyön valvonnasta.

8 luku.

Myyntihinnan ja lainan periminen.

64 §.

Lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan myyntihinnan maksuaika on enintään 25 vuotta. Edellä 24 §:n 2 momentissa tarkoitettujen alueiden myyntihintojen samoin kuin oikeuksien ja muiden osuuksien kuin yhteismetsäosuuksien myyntihintojen maksuaika on enintään viisi vuotta.

Se osa lisäalueen, yhteismetsäosuuden tai maatilan myyntihinnasta, jota ei ole annettu säännönmukaisin maksuehdoin velaksi, on maksettava kauppakirjaa allekirjoitettaessa tai mää-

räajassa, joka ei saa olla viittä vuotta pitempi kaupantekopäivästä lukien. Mikäli sanottua myyntihinnan osaa ei makseta kauppakirjaa allekirjoitettaessa, on siitä maksettava yhdeksän prosentin vuotuinen korko.

65 §.

Maanosto- ja sisarosuuslainan takaisinmaksuaika on enintään 25 vuotta, rakentamis- ja vesihuoltolainan enintään 20 vuotta, perusparannus-, tie- ja sähköistämislainan enintään 10 vuotta sekä irtaimistolainan enintään viisi vuotta.

Asuntolainan ja lisälainan laina-aika on enintään 25 vuotta. Asuntolainan periminen aloitetaan viimeistään yhdeksäntenä lainavuotena. Milloin lainan saajalle on myönnetty sekä asuntolainaa että lisälainaa, peritään ne aina takaisin yhdeksännestä lainavuodesta alkaen.

Lisälaina voidaan periä takaisin yhdellä kertaa.

Asuntolaina sekä lisälaina, jota ei peritä takaisin yhdellä kertaa, on maksettava takaisin viidennentoista lainavuoden loppuun mennessä, jollei maataloustoimisto 2 §:n 1 momentissa ja lisälainan osalta lisäksi 53 §:n 3 momentissa säädetyin hakijan taloudellista asemaa koskevin edellytyksin hakemuksesta ennen kymmenennen lainavuoden päättymistä myönnä takaisinmaksuaikaan pitennystä. Pitennystä voidaan myöntää koko jäljellä olevalle lainamäärälle tai osalle siitä enintään niin, että laina tulee kokonaan maksetuksi takaisin 2 momentissa tarkoitetun laina-ajan kuluessa.

66 §.

Myyntihinta ja laina voidaan määrätä suoritettavaksi siten, että lyhennykset ovat alussa pienemmät ja suurenevat perimisajan kuluessa.

67 §.

Lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan myyntihinnan vuotuinen korko on alueellisen kehityksen edistämisestä annetun lain (451/75) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla ensimmäisellä vyöhykkeellä kolme prosenttia ja toisella vyöhykkeellä viisi prosenttia sekä muualla maassa seitsemän prosenttia tai, jos kysymys on kooltaan asetuksella säädettävää pienemmästä maatilasta, muuallakin maassa kuin mainitulla ensimmäisellä vyöhykkeellä kolme prosenttia.

Edellä 24 §:n 2 momentissa tarkoitettujen alueiden myyntihintojen samoin kuin oikeuksien ja muiden osuuksien kuin yhteismetsäosuuksien myyntihintojen vuotuinen korko on koko maassa yleinen antolainauskorko.

68 §.

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista myönnetyn maanosto- ja sisarosuuslainan vuotuinen korko on alueellisen kehityksen edistämisestä annetun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla ensimmäisellä vyöhykkeellä kolme prosenttia ja toisella vyöhykkeellä viisi prosenttia sekä muualla maassa seitsemän prosenttia tai, jos kysymys on kooltaan asetuksella säädettävää pienemmästä maatilasta, muuallakin maassa kuin mainitulla ensimmäisellä vyöhykkeellä kolme prosenttia. Rakentamis-, perusparannus-, tie-, vesihuolto-, irtaimisto- sekä sähköistämislainan vuotuinen korko on vastaavasti viisi, kuusi ja seitsemän prosenttia.

Rakennetun asuntotilan hankkimista varten myönnetyn maanostolainan vuotuinen korko on kuitenkin 1 momentissa mainituilla vyöhykkeillä viisi prosenttia. Asunto- ja lisälainan vuotuinen korko on koko maassa kolme prosenttia.

Korkotukilainana myönnetyn maanosto- ja sisarosuuslainan vuotuinen korko on 1 momentissa mainituilla vyöhykkeillä seitsemän prosenttia ja muualla maassa kahdeksan prosenttia. Muiden korkotukilainojen vuotuinen korko on koko maassa kahdeksan prosenttia.

69 §.

Asuntolainan vuotuisen koron valtioneuvosto voi asumiskustannusten tasoittamiseksi eri aikoina valmistuneissa taloissa korottaa enintään vastaaviin tarkoituksiin annetuista ensisijaisista kiinnityslainoista yleisesti perittävän koron suuruiseksi.

Lisälaina on kahdeksan ensimmäistä lainavuotta koroton, minkä jälkeen siitä peritään yhtä suuri korko kuin samaan aikaan myönnetyistä asuntolainoista.

Edellä 64 §:n 1 momentissa mainittujen niiden myyntihintojen, joiden maksuaika on enintään 25 vuotta, ja 65 §:n 1 momentissa mainittujen lainojen, irtaimistolainoja lukuun ottamatta, vuotuinen korko voidaan lailla korottaa enintään 1 momentissa sanotun suuruiseksi.

70 §.

Lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan myyntihinnan sekä 52 §:ssä mainittujen lainojen lyhennysten j.. korkojen tai molempien suo-

rittamisessa voidaan myöntää hakijasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuneiden vaikeuksien lieventämiseksi lykkäystä enintään kaksi vuotta kerrallaan, kuitenkin yhteensä enintään kymmenen vuotta. Sellaisen saamisen osalta, jonka maksuaika on enintään kymmenen vuotta, ei lykkäystä kuitenkaan saa myöntää yhteensä enempää kuin viisi vuotta.

Siltä ajalta, jolta on myönnetty lykkäystä koron suorittamisessa, ei peritä korkoa.

Milloin siihen katsotaan olevan syytä, voidaan 1 momentissa tarkoitettu lykkäys myöntää määrätyillä ehdoilla tai myönnetty lykkäys peruuttaa.

Lykkäyksen myöntämisestä päättää kahden ensimmäisen vuoden osalta maataloustoimisto ja muussa tapauksessa maatilahallitus. Maatilahallitus päättää myös lykkäyksen peruuttamisesta.

71 §.

Lyhennysten ja koron kannosta, velallisen oikeudesta ylimääräisten lyhennysten maksamiseen ja velvollisuudesta suorittaa pääomamäärältään vähäinen saaminen yhdellä kertaa tai muutoin säännönmukaista lyhyemmässä ajassa sekä maksujen suorittamisen alkamisajasta säädetään asetuksella.

Lisäalueen, yhteismetsäosuuden ja maatilan myyntihinnan sekä maanosto-, sisarosuus- ja rakentamislainan lyhennysten periminen aloitetaan heikossa taloudellisessa asemassa olevan henkilön osalta alueellisen kehityksen edistämisestä annetun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla kehitysalueilla 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa kahta vuotta ja muualla maassa yhtä vuotta myöhemmin.

72 §.

Milloin maan tai luoton saaja luovuttaa toiselle osaksi tai kokonaan tilan tai alueen, jota rasittaa tässä laissa tarkoitettu valtion tai luottolaitoksen saaminen, voidaan sanottu saaminen tai osa siitä määrätä heti korkoineen maksettavaksi, jollei saamisen säilyttämistä 2 §:n 1 momentin säännökset huomioon ottaen voida pitää tarkoituksenmukaisena. Maksettavaksi määrätystä pääomasta on suoritettava omistusoikeuden siirtymisen ajankohdasta lukien yleisen antolainauskoron suuruinen vuotuinen korko.

73 §.

Kauppa- ja velkakirjoihin voidaan ottaa saamisen irtisanomisen sekä kauppa- tai lainaehdoissa ehkä sovitun sakkokoron maksettavaksi määräämisen uhalla noudatettavaksi ehtoja, jotka koskevat tilan tai alueen käyttämistä, saamisen perimisen turvaamista sekä lainan käyttöä samoin kuin muita tarpeellisiksi katsottuja ehtoja.

Jos saaminen tai osa siitä irtisanotaan 1 momentin nojalla, on maksettavaksi määrätystä pääomasta suoritettava päätöksen antamisesta lukien 72 §:ssä säädetyn suuruinen korko.

9 luku.

Erityiset tukitoimenpiteet.

74 §.

Alueellisen kehityksen edistämisestä annetun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla kehitysalueilla voidaan myöntää avustusta:

1) sellaisen yksityisen tien, jonka tekemiseen ei voida myöntää avustusta yksityisistä teistä annetun lain nojalla, samoin kuin sellaisen tien, jota vain kiinteistön omistajalla tai haltijalla on oikeus käyttää, tekemiseen ja

2) pellon salaojittamista varten.

Avustusten prosentuaalisista enimmäismääristä sekä niiden myöntämisedellytyksistä säädetään asetuksella.

75 §.

Alueellisen kehityksen edistämisestä annetun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla ensimmäisellä vyöhykkeellä voidaan 53 §:ssä mainittujen enimmäismäärien sijasta noudattaa muiden lainojen kuin asuntolainojen ja lisälainojen osalta 10 prosenttiyksikköä suurempia enimmäismääriä.

76 §.

Maatilojen viljelyedellytysten parantamiseksi voidaan 75 §:ssä tarkoitetulla alueella myöntää takaisinmaksuajaltaan enintään 20 vuoden raivauslainaa, sen mukaan kuin valtioneuvosto tarkemmin määrää.

Raivauslainaa voidaan myöntää enintään 85 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. Lainan vuotuinen korko on viisi prosenttia. Lainasta on muutoin voimassa, mitä 7 ja 8 luvussa on takaisinmaksuajaltaan enintään 20 vuoden lainasta säädetty.

77 §.

Jollei sitä työtä, jota varten on myönnetty 74 §:ssä tarkoitettua avustusta, ole suoritettu

asetuksella säädettävän määräajan kuluessa, on maatilahallituksella valta velvoittaa avustuksen saaja tai hänen oikeudenomistajansa suorittamaan avustus kokonaan tai osittain valtiolle takaisin. Takaisin perittävä avustus saadaan riippumatta siitä, kuinka kauan on kulunut takaisinperimispäätöksestä, ottaa siitä tilasta, jonka hyväksi tehtävistä töistä on kysymys, samalla etuoikeudella kuin kiinteistöstä menevistä julkisoikeudellisista suorituksista on säädetty. Periminen saadaan toimittaa verojen ulosotosta säädetyssä järjestyksessä. Maatilahallituksen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Oikeutta 74 §:ssä mainittuihin avustuksiin ei saa ulosmitata.

10 luku.

Erinäisiä säännöksiä.

78 §.

Valtio on vapaa suorittamasta kunnallis- ja kirkollisveroa tämän lain mukaan hankitun tilan tai alueen tuloista siltä kalenterivuodelta, jona sanottu omaisuus on tullut maatilahallituksen hallintaan.

79 §.

Jos käyttösuunnitelmaa laadittaessa on sattunut laskuvirhe tai muu erehdys, joka tulee ilmi kauppakirjan allekirjoittamisen tai hinnanperimispäätöksen tekemisen jälkeen, on maatilahallituksella valta asianosaisia kuultuaan suorittaa oikaisu, jos siitä on tehty hakemus viiden vuoden kuluessa kauppakirjan allekirjoittamisesta tai hinnanperimispäätöksen tekemisestä.

Jos 1 momentissa tarkoitettu laskuvirhe tai erehdys on vähäinen, voidaan se jättää oikaisematta.

Maatilahallituksen 1 ja 2 momentin nojalla antamiin päätöksiin ei saa hakea muutosta.

80 §.

Henkilö, joka suorittaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä, on niiden suorittamisesta vastuussa niin kuin virkamies.

81 §.

Milloin valtio on tämän lain mukaista toimintaa koskevassa oikeudenkäynnissä asianosaisena tahi tällaiseen toimintaan liittyvässä lainhuudatus- tai kiinnitysasiassa hakijana, ei tuomarilla ole oikeutta saada toimituskirjoina annettavista pöytäkirjanotteista eikä todistuksista lunastusta valtiolta. Tämän lain täytäntöönpanoa hoitavien viranomaisten pyytämät otteet lainhuudatusasiain pöytäkirjasta sekä todistukset, jotka koskevat kiinteistökiinnitysasiain pöytäkirjaan tai ulosmitattujen kiinteistöjen luetteloon tehtäviksi säädettyjä merkintöjä, on annettava niin ikään lunastuksetta.

82 §.

Mitä 48 ja 77 §:ssä on säädetty sanotuissa lainkohdissa tarkoitettujen saamisten etuoikeudesta, ei aiheuta muutosta niiden oikeuteen, joilla on ennen tämän lain voimaantuloa vireille pannun hakemuksen nojalla vahvistettu kiinnitys tai vuokraoikeuden rekisteröiminen tahi sitä ennen syntynyt maksamattoman kauppahinnan panttioikeus taikka muu kiinnittämättä voimassa oleva panttioikeus kiinteistöön.

83 §.

Milloin tämän lain mukaan hankitulle omaisuudelle on saajan suoritettavaksi määrätty luovuttajalle maksettua hintaa alempi hinta tai korvaus, jää erotus maatilatalouden kehittämisrahaston tappioksi.

84 §.

Maataloustoimistoille voidaan asetuksella antaa ratkaisuvaltaa sellaisissa tämän lain mukaisissa asioissa, joita ei nimenomaan ole säädetty muun viranomaisen toimivaltaan kuuluviksi.

85 §.

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja voidaan sen lisäksi, mitä niiden käyttämisestä on edellä säädetty, käyttää:

1) maan ja muun omaisuuden hankkimiseen;

2) hankitun omaisuuden hoitamiseen ja kunnostamiseen;

3) lainoituksesta aiheutuviin muihin kuin 57 §:ssä tarkoitettuihin hoitomenoihin;

4) edellä 74 §:ssä tarkoitettuihin avustuksiin; sekä

5) maatilatalouden kehittämistoimintaa koskevien tutkimusten ja selvitysten suorittamiseen.

11 luku.

Välittäviä säännöksiä.

86 §.

Maankäyttö- ja maanhankintalainsäädännön sekä muun aikaisemman asutuslainsäädännön nojalla hankittu omaisuus, jonka käytöstä ei ennen tämän lain voimaantuloa ole määrätty taikka joka vapautuu sanotun lainsäädännön mukaisesta käyttötarkoituksesta, sekä muukin maatilahallituksen hallinnassa tämän lain voimaan tullessa oleva omaisuus katsotaan hankituksi tämän lain tarkoituksiin tai se käytetään 23 §:ssä säädetyllä tavalla, kuitenkin niin, että sellaisen omaisuuden käyttämisestä, mikä sijaitsee alueella, jolle on vahvistettu asemakaava, rakennuskaava tai rantakaava, päättää maa- ja metsätalousministeriö.

Mitä 1 momentissa on säädetty, sovelletaan niin ikään valtion virkatalojen ja niistä muodostettujen pää- eli kantatilojen sekä viljelys- ja asuntotilojen vuokralle antamisesta annetussa laissa (74/22) samoin kuin valtion virkataloihin kuuluvain vuokra-alueiden lunastamisesta sekä virkatalojen käyttämisestä annetussa laissa (154/26) tarkoitettujen maatilahallituksen hallinnassa olevien virkatalojen osalta. Milloin maatilahallituksen hallinnassa oleva virkatalo tai sen osa on mainittujen lakien nojalla annettu vuokralle, katsotaan vuokrasopimuksen voimassaoloaika päättyneeksi tämän lain voimaantuloa seuraavan maaliskuun 14 päivänä. Uusi vuokrasopimus on kuitenkin tehtävä, jos vuokramies niin haluaa, siksi ajaksi, joka aikaisemman vuokrasopimuksen mukaan vielä olisi ollut jäljellä. Uudessa vuokrasopimuksessa määrätään vuokramaksu rahana.

Tämän lain voimaan tullessa muun viranomaisen kuin maatilahallituksen hallinnassa olevaan virkataloon kuuluva maa jää edelleen sanotun viranomaisen hallintaan ja, mikäli se tai osa siitä on annettu vuokralle, vuokrasuhde pysyy edelleen voimassa, niin kuin siitä on säädetty tai sovittu. Milloin virkataloon kuulunutta muun viranomaisen kuin metsähallituksen hallinnassa olevaa maata annetaan vuokralle yleishyödyllisiin tarkoituksiin, määrää vuokramaksun ja muut vuokraehdot se ministeriö, joka tai jonka alainen viranomainen hallitsee vuokralle annettavaa maata.

Tämän lain tullessa voimaan muuttuu 2 momentissa mainituissa laeissa tarkoitettuihin virkataloihin kuuluva maa perintöluontoiseksi.

87 §.

Milloin yhteislaitumista annetussa laissa (355/58) tarkoitetusta yhteislaitumesta tehdyn vuokrasopimuksen voimassaoloaika jatkuu tämän lain voimaantulon jälkeen, noudatetaan laitumen osalta aikaisempia säännöksiä.

Laidunalueen, joka on vapautunut 1 momentissa mainitun lain mukaisesta käyttötarkoituksesta, tai osan siitä voi maatilahallitus antaa toistaiseksi yhdelle tai useammalle henkilölle vuokralle laitumena käytettäväksi.

88 §.

Asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä annetun lain (360/58) 7 a §:ssä tarkoitettujen alueiden osalta noudatetaan tämän lain voimaantulon jälkeen edelleen, lukuun ottamatta 6 momenttia, sanotun pykälän säännöksiä, kuitenkin niin, että pykälän 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa maatilahallitus voi katsoa alueen tai osan siitä hankituksi maatilalain tarkoituksiin.

89 §.

Tilasta tai alueesta tehtyyn hallintasopimukseen, johon perustuvaa oikeutta ei ennen tämän lain voimaantuloa ole menetetty, sekä asukkaan oikeuteen saada omakseen hallintasopimuksen kohteena oleva tila tai alue, noudatetaan aikaisempia säännöksiä, kuitenkin niin, ettei hallintasopimusaikaa saa pitentää ja että tila tai alue voidaan heti myydä, vaikka hallintasopimukseen sisältyviä velvoitteita ei olisikaan täytetty.

Milloin ennen tämän lain voimaantuloa on tehty maankäyttölain (353/58) 65 §:ssä tarkoitettu päätös asukkaan ottamisesta tai lisäalueen saaja on määrätty maankäyttölain 61 §:n mukaisesti vahvistetussa käyttösuunnitelmassa, on tila tai alue myytävä asukkaalle hallintasopimusta tekemättä.

Milloin tila tai alue myydään 1 ja 2 momentin nojalla, ei sitä saa asettaa maankäyttölain 102 §:ssä tarkoitettujen ehtojen ja rajoitusten alaiseksi. Kauppakirjaan voidaan kuitenkin ottaa myyntihinnan maksettavaksi määräämisen uhalla ehtoja, jotka koskevat saamisen perimisen turvaamista, samoin kuin muita tarpeellisiksi katsottuja ehtoja.

90 §.

Henkilölle, joka hallitsee tilaa tai aluetta maankäyttölain mukaisen hallintasopimuksen perusteella, saadaan, sen mukaan kuin asetuk-

sella tarkemmin säädetään, myöntää lainaa aikaisempien säännösten mukaan. Niin ikään voidaan tilan tai alueen omistajalle myöntää lainaa aikaisempien säännösten mukaan tilan tai alueen kuntoonpanoa tarkoittavien sellaisten töiden suorittamista varten, jotka uutistilan perustamispalkkion perusteena olevassa suunnitelmassa on edellytetty tehtäväksi.

91 §.

Valtion toimesta tehtävien töiden, uutistilan perustamispalkkion, verovapauden, maksuhelpotusten sekä muiden maanhankintalainsäädännön ja maankäyttölain ja siihen liittyvien lakien mukaisten etujen osalta noudatetaan aikaisempia säännöksiä.

Milloin muualla lainsäädännössä on säädetty sovellettavaksi maankäyttölain ja siihen liittyvien lakien säännöksiä, on niitä edelleenkin sovellettava, sikäli kuin on kysymys sanottujen lakien mukaisten etujen antamisesta.

92 §.

Maankäyttö- ja maanhankintalainsäädännön, muun aikaisemman asutuslainsäädännön, virkatalo- ja jälleenrakennuslainsäädännön, maatalouden perusluotosta annetun lain (156/65) sekä salaojituslain (132/67) nojalla ennen tämän lain voimaantuloa syntyneen valtion, kunnan sekä luottolaitoksen saamisen takaisinmaksuajan ja koron osalta noudatetaan aikaisempia säännöksiä ja sopimuksen ehtoja, kuitenkin niin, että joulukuun 31 päivän 1962 jälkeen syntyneiden maankäyttölain mukaisten saamisten, asuntolainaa ja lisälainaa lukuun ottamatta, korko on, mikäli sopimuksen ehdoista ei muuta johdu, tammikuun 1 päivästä 1976 lukien kaksi prosenttiyksikköä aikaisempaa korkeampi.

Aikaisempia säännöksiä noudatetaan niin ikään niiden asioiden osalta, jotka liittyvät 1 momentissa tarkoitettujen lakien toimeenpanoon ja joista ei tässä luvussa ole toisin säädetty.

93 §.

Tämän lain voimaantulon jälkeen syntyneen maankäyttölainsäädännön mukaisen saamisen takaisinmaksuajan ja koron kohdalta noudatetaan, mitä 92 §:ssä on säädetty.

94 §.

Tämän lain tullessa voimaan lakkaavat maankäyttölain 102 §:ssä tarkoitetut ehdot ja rajoitukset. Sinä aikana, jolloin valtion kauppahintasaamista on maksamatta, voidaan pääomahakkuusta saatuja varoja käyttää, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, valtion myyntihintasaamisen maksamiseen.

95 §.

Milloin tila tai alue, jota rasittaa maankäyttö- tai maanhankintalainsäädännön, muun aikaisemman asutuslainsäädännön taikka virkatalo- tahi jälleenrakennuslainsäädännön mukainen valtion, kunnan tai luottolaitoksen saaminen, osaksi tai kokonaan luovutetaan toiselle, voidaan saaminen tai osa siitä määrätä heti takaisin maksettavaksi.

96 §.

Maankäyttölainsäädännön ja muun aikaisemman asutuslainsäädännön nojalla myyty tila tai alue, joka on tämän lain voimaan tullessa panttina valtion kauppa- tai myyntihintasaamisen ja sen koron maksamisesta siihen saakka, kunnes saaminen on loppuun suoritettu, on edelleenkin sanotuin tavoin panttina mainitun saamisen maksamisesta.

Sellaisen 1 momentissa tarkoitetun lainsäädännön mukaisen kauppa- ja myyntihintasaamisen korkoineen maksamisesta, joka on syntynyt tämän lain voimaantulon jälkeen tai jonka panttioikeudesta ei ole tehty ennen sanottua ajankohtaa ilmoitusta asianomaiselle tuomarille, on tila tai alue panttina aikaisempien säännösten mukaisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun lainsäädännön mukaisten yhteismetsäosuuksien ja muiden osuuksien hintojen samoin kuin kustannusosuuksien sekä mainittujen saamisten korkojen maksamisesta on asianomainen tila tai alue panttina siten kuin 1 ja 2 momentissa on säädetty.

97 §.

Milloin tila tai alue on 96 §:n 2 momentissa säädetyin tavoin panttina, tulee maataloustoimiston lähettää asianomaiselle tuomarille ilmoitus panttioikeutta koskevan merkinnän tekemistä varten kiinnitysasiain pöytäkirjaan. Kun saaminen on täysin maksettu, tulee maataloustoimiston lähettää ilmoitus asianomaiselle tuomarille tilan tai alueen vapautumista panttivastuusta koskevan merkinnän tekemistä varten kiinnitysrekisteriin.

98 §.

Mitä 60—63 §:ssä on säädetty, sovelletaan myös sellaisen rakentamisen osalta, jota on tuettu maankäyttölain nojalla.

99 §.

Jos maankäyttö- tai maanhankintalainsäädännön mukaisessa katselmustoimituksessa on sattunut laskuvirhe tai erehdys, noudatetaan virheen tai erehdyksen oikaisemisen osalta, mitä 45 ja 79 §:ssä on säädetty.

100 §.

Korkeimmassa oikeudessa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja maaoikeudessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsitellään aikaisempien säännösten mukaan sekä sanotun ajankohdan jälkeen vireille tulevat asiat niiden säännösten mukaan, joita on tullut noudattaa siinä asteessa, jossa asia on ensiksi käsitelty.

101 §.

Valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin annetun lain (359/58) mukainen katselmustoimitus, jota maankäyttötoimikunta tämän lain tullessa voimaan ei ole saattanut loppuun, katsotaan sanottuna ajankohtana rauenneeksi. Maatilahallitus voi lisäksi maanomistajan suostumuksella määrätä rauenneeksi toimituksen, joka tämän lain voimaan tullessa ei ole lainvoimainen.

Maankäyttötoimikunnalle kuuluvan tehtävän suorittaa tämän lain voimaantulon jälkeen suunnittelutoimikunta.

Asutuslautakunnan tai maatalouslautakunnan maankäyttölain 26 §:n nojalla maankäyttötoimikuntaan valitsemat henkilöt toimivat tämän lain voimaan tultua suunnittelutoimikunnan jäseninä siihen saakka, kunnes kunnallisvaltuusto on 9 §:n mukaisesti valinnut heidän sijaansa uudet jäsenet ja näille varamiehet. Vaali on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa lain voimaantulosta. Edellä tarkoitetut uudet jäsenet ja heidän varamiehensä on valittava siksi ajaksi, mikä valtuutettujen toimikaudesta on jäljellä.

102 §.

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää sellaisiin maankäyttö- ja maanhankintalainsäädännön toimeenpanoon liittyviin tarkoituksiin, joihin niitä on käytetty ennen tämän lain voimaantuloa.

103 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

104 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 ja se kumoaa tässä luvussa säädetyin poikkeuksin seuraavat lait niihin tehtyine muutoksineen:

1) valtion virkatalojen ja niistä muodostettujen pää- eli kantatilojen sekä viljelys- ja asuntotilojen vuokralle antamisesta 30 päivänä maaliskuuta 1922 annetun lain (74/22),

2) valtion virkataloihin kuuluvain vuokra-alueiden lunastamisesta sekä virkatalojen käyttämisestä 23 päivänä huhtikuuta 1926 annetun lain (154/26),

3) lisämaan antamisesta Kuusamon kunnassa oleville pienille taloille sekä samassa kunnassa olevien viljelys- ja asuntoalueiden muodostamisesta itsenäisiksi tiloiksi 22 päivänä toukokuuta 1931 annetun lain (173/31),

4) lisämaan antamisesta Kemijärven ja Sallan kunnissa sekä Kuusamon kunnan Liikasen kylässä oleville liian pienille tiloille 14 päivänä huhtikuuta 1944 annetun lain (257/44),

5) 20 päivänä heinäkuuta 1945 annetun Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalain (751/45),

6) siirtoväen pika-asutuslain ja maanhankintalain mukaisesti poisotettavien puiden sekä siirrettävien rakennusten otto- ja siirtoaikojen pitentämisestä 14 päivänä maaliskuuta 1947 annetun lain (198/47),

7) täydentävistä säännöksistä maanhankintalakiin perustettaessa asuntotontteja ja asuntotiloja kaupunkeihin ja kauppaloihin 6 päivänä elokuuta 1948 annetun lain (601/48),

8) eräiden maanhankintalain nojalla annettujen lainvoiman saaneiden päätösten purkamisen rajoittamisesta 18 päivänä joulukuuta 1953 annetun lain (517/53),

9) Pohjois-Suomen hävitetyn alueen maaseudun jälleenrakentamiseen myönnettyjen lainojen takaisin perimisestä eräissä tapauksissa 1 päivänä huhtikuuta 1955 annetun lain (159/55),

10) asutusrahaston varoilla ostetun maan käyttämisestä eräissä tapauksissa 20 päivänä toukokuuta 1955 annetun lain (274/55),

11) Porkkalan alueen maataloudellisen jälleenrakentamistyön tukemisesta valtion varoilla 4 päivänä tammikuuta 1957 annetun lain (4/57),

12) maanhankintalain mukaan perustettujen tilojen myymisestä eräissä tapauksissa 1 päivänä heinäkuuta 1957 annetun lain (256/57),

13) 16 päivänä elokuuta 1958 annetun maankäyttölain (353/58),

14) maankäyttölainoista 16 päivänä elokuuta 1958 annetun lain (354/58),

15) yhteislaitumista 16 päivänä elokuuta 1958 annetun lain (355/58),

16) asutusyhteismetsistä 16 päivänä elokuuta 1958 annetun lain (356/58),

17) valtion maan käyttämisestä ja maan pakkolunastamisesta maankäyttölain tarkoituksiin 16 päivänä elokuuta 1958 annetun lain (359/58),

18) asutuslainsäädännön kumoamiseen liittyvistä toimenpiteistä 16 päivänä elokuuta 1958 annetun lain (360/58),

19) maankäyttölain nojalla tuetun rakentamisen valvonnasta 30 päivänä joulukuuta 1960 annetun lain (512/60),

20) maatalouden perusluotosta 12 päivänä maaliskuuta 1965 annetun lain (156/65) ja

21) 17 päivänä maaliskuuta 1967 annetun salaojituslain (132/67).

Laki

leimaverolain 30 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 6 päivänä elokuuta 1943 annetun leimaverolain (662/43) 30 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat 5 päivänä marraskuuta 1954 annetussa laissa (402/54), näin kuuluviksi:

30 §.

Kiinteistön omistusoikeuden luovutuskirja on leimaverosta vapaa:

— — — — — — — — — — — — — — —

3) kun tilan, sen osan tai alueen luovuttajana on valtio ja luovutus tapahtuu maatilalain tai asutuslainsäädännön mukaisiin tarkoituksiin taikka kun luovutus tapahtuu maatilalain 5 luvussa tarkoitetun maatilajärjestelyn toteuttamiseksi;

4) kun luovutus tapahtuu vastaanottajalle, joka luovutetun tilan, sen osan tai alueen hankkimista varten on saanut maatilalain tai asutuslainsäädännön mukaisen maanosto- tai sisarosuuslainan; sekä

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annetun lain 7 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle 14 päivänä tammikuuta 1938 annetun lain 7 §, sellaisena kuin se on 16 päivänä elokuuta 1958 annetussa laissa (357/58) ja osittain muutettuna 18 päivänä elokuuta 1967 annetulla lailla (379/67), näin kuuluvaksi:

7 §.

Tämän lain mukaan lunastetun kiinteistön käyttämisessä noudatetaan, mitä maatilalaissa (/) on säädetty maan käyttämisestä.

Milloin lunastettu kiinteistö tai sen osa käytetään maatilalain tarkoituksiin, se voidaan antaa kiinteistön entiselle omistajalle tahi hänen aviopuolisollensa taikka heidän tai jommankumman heistä perintökaaren (40/65) 2 luvussa tarkoitetulle sukulaiselle, ottolapselle tahi kasvattilapselle taikka tällaisen henkilön aviopuolisolle, vaikka maatilalain 2 §:ssä säädettyjä

edellytyksiä ei olisikaan olemassa. Lunastettu kiinteistö tai sen osa voidaan antaa myös yhteisesti kahdelle tai useammalle henkilölle.

Edellä 2 momentissa tarkoitetulle tai tarkoitetuille henkilöille voidaan muodostaa asuntotila tai -tontti. Sen hinnan vuotuinen korko on kolme prosenttia. Muista maksuehdoista säädetään asetuksella.

Kiinteistöä tai sen osaa entiselle omistajalle tai hänen aviopuolisollensa tahi heidän taikka jommankumman heistä suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa oleville sukulaisille, ottolapsille tahi kasvattilapsille taikka heidän aviopuolisoilleen tahi jollekin tai joillekin heistä myytäessä myyntihinta voidaan määrätä käypää hintaa pienemmäksi, ei kuitenkaan huutokauppahinnan ja valtiolle aiheutuneiden, rahana maksettujen kustannusten yhteenlaskettua määrää pienemmäksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Maa- ja metsätalousministeri *V. Ihamuotila*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n, maatalousyrittäjien eläkelain 12 §:n ja yrittäjien eläkelain 12 §:n muuttamisesta.

Työntekijäin eläkelain (395/61) jäljempänä TEL, mukaista eläketurvaa järjestettäessä voidaan sanotun lain 3 §:n 1 momentin mukaan yhtenä eläkelaitosmuotona käyttää eläkesäätiötä. Säätiön toimintapiiriin tulee pysyvästi kuulua vähintään 50 työntekijää. Eläkeasioiden hoidossa vaadittava tekninen sujuvuus ja asiantuntemus vaativat kuitenkin pieniltä säätiöiltä niin suuria taloudellisia uhrauksia, ettei eläkkeiden hoitaminen näin pienissä puitteissa ole enää tarkoituksenmukaista. Sitä paitsi jo turvaavuusnäkökohdat edellyttäisivät, ettei eläkelaitoksen piiriin kuuluvien määrä ole aivan vähäinen. Tämän vuoksi ehdotetaan, että TEL 3 §:n 1 momenttia muutetaan siten, että lain voimaantulon jälkeen TEL:n mukaisen toimintansa aloittavaan eläkesäätiöön tulisi kuulua vähintään 300 työntekijää. Ehdotus perustuu niihin eläkejärjestelmän kehittämistä koskeviin neuvotteluihin, jotka on käyty vuoden 1974 kevään tulopoliittisen kokonaisratkaisun perusteella.

Työnantaja on TEL 17 §:n 1 momentin mukaan velvollinen antamaan eläkelaitokselle kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen lain täytäntöönpanoa varten. Jos työnantaja ei toimita eläkelaitokselle esimerkiksi vakuutusmaksun määräämistä varten tarpeellisia tietoja, eläkelaitoksella on oikeus määrätä maksu arvion perusteella. Arvioimismenettely tulee kysymykseen yleensä silloin, kun työnantaja ei anna mitään tietoja. Jos taas työnantaja ilmoittaa työntekijän eläkejärjestelyyn vapaaehtoisesti, mutta kuitenkin työsuhteen alkamiseen nähden myöhässä, eläkelaitos voi periä vakuutusmaksulle ainoastaan 7 prosentin koron.

Viivästyneestä ilmoituksesta perittävä korko ei kuitenkaan nykyisellään ole riittävä tehostamaan tietojen toimittamista. Tästä syystä ehdotetaan TEL 17 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että siltä osin kuin työnantaja jättää lain täytäntöönpanoa varten tarvittavat tiedot kokonaan antamatta tai antaa ne myöhemmin kuin asetuksessa tarkemmin säädetään, työnantajalle määrättäisiin arvion perusteella enintään kaksinkertaiseksi korotettu vakuutusmaksu. Sen jälkeen kun arvio on suoritettu, maksu jäisi siltä osin lopulliseksi, vaikka työnantaja myöhemmin toimittaisikin sanotut tiedot. Maksu voitaisiin kuitenkin muuttaa todellisia tietoja vastaavaksi, jos korotus johtaisi ilmeisesti kohtuuttomuuksiin. Tarkemmat ohjeet korotuksen määräämisestä ja siitä luopumisesta antaisi tarvittaessa eläketurvakeskus.

TEL 19 §:n 1 momentin mukaan työeläkelaitoksen tai eläketurvakeskuksen sanotun lain perusteella määräämään vakuutusmaksuun saadaan viivästymisen ajalta periä enintään 10 prosentin vuotuinen korko. Sanotulla korolla pyritään ehkäisemään sitä, ettei alhainen korkokanta houkuttelisi maksujen suorittamisen siirtämiseen tai laiminlyöntiin. Sanottu 10 prosenttia ylitti vielä 1960-luvulla usealla prosenttiyksiköllä rahalaitosten myöntämien lainojen koron, mutta nykyään se on jo yleensä mainittuja lainakorkoja alempi. Kun lisäksi on ollut havaittavissa, että sellaisina ajankohtina, jolloin yleinen korkokanta on korkea ja lainaa vaikeasti saatavissa, vakuutusmaksujen suorittamista siirretään jopa ulosottovaiheeseen, ei viivästymiskorolle asetettua tavoitetta enää tällä hetkellä saavuteta.

Asian korjaamiseksi ehdotetaan viivästymiskorkoa koskevia säännöksiä muutettaviksi siten, että viivästymiskorko voisi seurata korkokannan yleisiä vaihteluja. Näyttää tarkoituksenmukaiselta sitoa koron suuruus Suomen Pankin rahalaitosten keskuspankkiluotosta kulloinkin peruskorkona veloittamaan korkoon. Ehdotonta sidonnaisuutta tähän korkokantaan olisi kuitenkin käytännössä vaikea toteuttaa. Sen vuoksi tulisi lailla vahvistaa ainoastaan se määrä, minkä verran viivästymiskorko saa olla mainittua peruskorkoa kor-

keampi. Sosiaali- ja terveysministeriö määräisi perittävän koron suuruuden. Jotta voitaisiin välttyä siltä, että keskellä kalenterivuotta korossa tapahtuisi muutoksia, jotka hankaloittaisivat perintä- ja laskentatoimenpiteitä, ehdotetaan, että peruskoron muutokset otetaan huomioon vasta seuraavan kalenterivuoden alusta.

Suomen Pankin rahalaitosten keskuspankkiluotosta peruskorkona veloittama korko on tällä hetkellä 9,25 prosenttia. Pankit perivät nykyisin antolainauskorkona ja viivästymiskorkona eräissä tapauksissa yhteensä 14,5 prosentin suuruista korkoa. Vastatakseen tarkoitustaan viivästymiskoron tulisi olla tätä korkeampi. Sen vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että viivästymiskorko saadaan määrätä enintään kuusi prosenttiyksikköä mainittua peruskorkoa suuremmaksi.

Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62) 10 §:n 4 momenttiin, maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 12 §:n 2 momenttiin ja yrittäjien eläkelain (468/69) 12 §:n 3 momenttiin ehdotetaan tehtäviksi vastaavat viivästymiskorkoa koskevat muutokset.

Maatalousyrittäjien eläkelain 12 §:n 3 momentin ja yrittäjien eläkelain 12 §:n 4 momentin mukaan vakuutuksen ottamisen tai vakuutusmaksun suorittamisen laiminlyöneelle yrittäjälle ei voida määrätä työtuloa eikä periä häneltä vakuutusmaksua pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus tai vakuutusmaksun suorittaminen on laiminlyöty pitemmältä ajalta, yrittäjä ja hänen jälkeensä jääneet omaiset menettävät oikeuden eläkkeeseen siltä osin kuin maksuja ei ole voitu vanhentumisen vuoksi periä.

Ei ole kuitenkaan sosiaalipoliittisesti tarkoituksenmukaista, että yrittäjän ja hänen perheensä eläketurva riippuu siitä, onko eläkelaitos, jolla on käytettävissään samat perimiskeinot kuin verojen ja maksujen ulosotossa, saanut perityksi vakuutusmaksut ajoissa. Erityisen kohtuutonta eläketurvan menetys on silloin, kun vähennys joudutaan kohdistamaan yrityksessä työskennelleen aviopuolison tai perheenjäsenen omaan yrittäjäeläkkeeseen, vaikka tämä ei ole voinut vaikuttaa yrityksen asioiden hoitoon. Riittävä keino mahdollisesta maksuhaluttomuudesta johtuvaa maksamisen viivyttelyä vastaan on, että vakuutusmaksu viivästymiskorkoineen tai -korotuksineen on suoraan ilman tuomiota ja päätöstä ulosottokelpoinen ja että vielä perimiskelpoiset maksut saadaan kuitata eläkkeestä.

Vakuutusmaksun vanhentumisesta johtuva eläkkeen vähennyssäännös otettiin yrittäjien eläkelakeihin niiden voimaantulovaiheessa lähinnä siitä syystä, ettei tuolloin ollut kokemusta vakuuttamisvelvollisuuden täyttämisen ja vakuutusmaksujen perinnän toteutumisesta käytännössä. Sittemmin on osoittautunut, että maksamattomien ja perimättä jääneiden vakuutusmaksujen osuus on jäänyt verrattain vähäiseksi. Tämän vuoksi ehdotetaan yrittäjien eläkelakien vakuutusmaksun vanhentumissäännöksiä siten muutettaviksi, että vakuutusmaksun vanheneminen ei johtaisi eläkeoikeuden menetykseen.

Sitä vastoin niissä tapauksissa, joissa yrittäjä kokonaan laiminlyö yrittäjävakuutuksen ottamisen, ehdotetaan säännös säilytettäväksi entisellään. Työtulo voidaan siten edelleenkin vahvistaa ainoastaan kulumassa olevalta ja viideltä sitä edeltäneeltä vuodelta. Mikäli vakuutuksen ottaminen on laiminlyöty pitemmältä ajalta, oikeus eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Säännös yrittäjäin vakuutusmaksun vanhentumisesta edellyttää, että periminen on myös toteutettu mainitussa viiden vuoden ajassa. Jos yrittäjä ottaa vakuutuksen vasta juuri ennen mainitun perimisajan päättymistä, vakuutusmaksun perimiselle saattaa jäädä liian lyhyt aika. Tämän vuoksi ehdotetaan säännöksiä muutettaviksi siten, että perimisajan vanhentuminen laskettaisiin vasta vakuutusmaksun maksuunpanosta eikä vakuutusmaksun kohdistumisvuodesta alkaen.

Yrittäjien eläkelain mukaisista etuuksista ja kuluista vastaavat yrittäjien eläkevakuutusta harjoittavat eläkelaitokset yhdessä. Vakuutusmaksujen vanhentumisesta aiheutuneiden kustannusten kattamiseen on käytettävissä myös osa vakuutusmaksun myöhästyneenä maksamisesta johtuvista viivästymiskoroista.

Valtio vastaa osaksi maatalousyrittäjien eläkelain mukaisista etuuksista ja hallintokuluista. Ehdotetusta lainmuutoksesta ei valtiolle koituisi lisäkustannuksia, koska muutoksesta aiheutuvan eläkemenojen lisäyksen korvaisi osaksi säästö hallintokustannuksissa ja osaksi yrittäjiltä perittävät viivästymiskorot.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain 3 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti ja 19 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti ja 19 §:n 1 momentti 30 päivänä joulukuuta 1965 annetussa laissa (707/65) sekä 17 §:n 1 momentti 20 päivänä joulukuuta 1968 annetussa laissa (690/68), näin kuuluviksi:

3 §.

Eläketurvan järjestämistä varten tulee työnantajalla olla eläkevakuutus kotimaisessa vakuutusyhtiössä tai avustuskassalain (471/42) mukaisessa määrätyn työnantajan tai määrättyyn työnantajaryhmään kuuluvien yritysten palveluksessa olevia työntekijöitä varten perustettavassa eläkekassassa taikka eläkesäätiölain (469/55) mukaisessa eläkesäätiössä. Jos säätiön toimintapiiriin tulisi pysyvästi kuulumaan vähemmän kuin 300 työntekijää, eläkkeet on kuitenkin turvattava vakuuttamalla. Vakuutusyhtiö ei saa kieltäytyä antamasta tai pitämästä voimassa yhtiöltä haettua eläkevakuutusta siltä osin kuin se ei ylitä tämän lain mukaisia vähimmäisehtoja täyttävää eläketurvaa. Keskinäinen vakuutusyhtiö voi kuitenkin kieltäytyä antamasta vakuutusta, jos vakuutuksen hakijaa ei yhtiöjärjestyksen mukaan voida hyväksyä yhtiön osakkaaksi.

— — — — — — — — — — — — — — —

17 §.

Työnantaja on velvollinen antamaan eläkelaitokselle, eläketurvakeskukselle ja tämän lain mukaiselle valitusviranomaiselle kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen tämän lain täytäntöönpanoa varten. Sanotuilla laitoksilla on oikeus tarkastaa työnantajan kirjoista tietojen oikeellisuus. Siltä osin kuin työnantaja jättää sanotut tiedot toimittamatta tai toimittaa ne myöhemmin kuin asetuksessa tarkemmin säädetään, työnantajalle määrätään arvion perusteella enintään kaksinkertaiseksi korotettu vakuutusmaksu, jollei ole erityistä syytä luopua korotuksen määräämisestä. Eläketurvakeskus antaa tarvittaessa tarkemmat ohjeet korotuksen määräämisestä ja siitä luopumisesta. Mitä edellä on säädetty työnantajasta, koskee soveltuvin osin myös valtakunnallisista työttömyyskassoista annetussa laissa tarkoitettua työttömyyskassaa.

— — — — — — — — — — — — — — —

19 §.

Eläkelaitoksen tai eläketurvakeskuksen tämän lain perusteella määräämä maksu sekä sille suorituksen viivästymisen ajalta enintään sosiaali- ja terveysministeriön määräämän korkoprosentin mukaan laskettu vuotuinen korko saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä niin kuin verot ja maksut. Ministeriön määräämä korkoprosentti saa olla enintään kuusi prosenttiyksikköä suurempi kuin Suomen Pankin kulloinkin rahalaitosten keskuspankkiluotosta veloittaman peruskoron korkoprosentti. Peruskoron muutos otetaan kuitenkin huomioon vasta sitä seuraavan kalenterivuoden alusta.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Tämän lain 3 §:n 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta eläkesäätiöihin, joiden työntekijäin eläkelain mukainen toiminta on alkanut ennen tämän lain voimaantuloa.

Laki

lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1962 annetun lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 10 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 14 päivänä huhtikuuta 1972 annetussa laissa (275/72), näin kuuluvaksi:

10 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Jos työnantaja on laiminlyönyt suorittaa tämän lain mukaisen vakuutusmaksun eikä kehotuksen saatuaan työeläkekassan määräämässä kohtuullisessa ajassa korjaa laiminlyöntiään, työeläkekassa voi hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella määrätä työnantajalle enintään kaksinkertaiseksi korotetun vakuutusmaksun. Vakuutusmaksua ei kuitenkaan saa määrätä muulta ajalta kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä edeltäneeltä kalenterivuodelta. Työeläkekassan määräämä vakuutusmaksu sekä sille suorituksen viivästymisen ajalta enintään sosiaali- ja terveysministeriön määräämän korkoprosentin mukaan laskettu vuotuinen korko saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä niin kuin verot ja maksut. Ministeriön määräämä korkoprosentti saa olla enintään kuusi prosenttiyksikköä suurempi kuin Suomen Pankin kulloinkin rahalaitosten keskuspankkiluotosta veloittaman peruskoron korkoprosentti. Peruskoron muutos otetaan kuitenkin huomioon vasta sitä seuraavan kalenterivuoden alusta.

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain 12 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 12 §:n 2, 3 ja 4 momentti näin kuuluviksi:

12 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Jos maatalousyrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, on eläkelaitoksella oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta enintään sosiaali- ja terveysministeriön määräämän korkoprosentin mukaan laskettu vuotuinen korko. Ministeriön määräämä korkoprosentti saa olla enintään kuusi prosenttiyksikköä suurempi kuin Suomen Pankin kulloinkin rahalaitosten keskuspankkiluotosta veloittaman peruskoron korkoprosentti. Peruskoron muutos otetaan kuitenkin huomioon vasta sitä seuraavan kalenterivuoden alusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa ei työtuloa saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty sanottua aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen kalenterivuoden alusta, jona se on maksuunpantu, uhalla että oikeus maksun saamiseen on menetetty. Eläkkeestä voidaan vähentää sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään eläkkeensaajan maksamatta jääneet vakuutusmaksut.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Tätä lakia sovelletaan myös erääntyneeseen, mutta tämän lain voimaan tullessa vielä perimiskelpoiseen vakuutusmaksuun.

Laki

yrittäjien eläkelain 12 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 12 §:n 3, 4 ja 5 momentti näin kuuluviksi:

12 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Jos yrittäjä on laiminlyönyt vakuutusmaksun suorittamisen, on eläkelaitoksella oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta enintään sosiaali- ja terveysministeriön määräämän korkoprosentin mukaan laskettu vuotuinen korko. Ministeriön määräämä korkoprosentti saa olla enintään kuusi prosenttiyksikköä suurempi kuin Suomen Pankin kulloinkin rahalaitosten keskuspankkiluotosta veloittaman peruskoron korkoprosentti. Peruskoron muutos otetaan kuitenkin huomioon vasta sitä seuraavan kalenterivuoden alusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laiminlyönnin sattuessa ei työtuloa saa vahvistaa pitemmältä ajalta takautuvasti kuin kulumassa olevalta ja viideltä sitä välittömästi edeltäneeltä kalenterivuodelta. Jos vakuuttamisvelvollisuus on laiminlyöty sanottua aikaisemmalta ajalta, oikeus tämän lain mukaiseen eläkkeeseen on tältä osin menetetty.

Vakuutusmaksu on perittävä maksuvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen kalenterivuoden alusta, jona se on maksuunpantu, uhalla että oikeus maksun saamiseen on menetetty, Eläkkeestä voidaan vähentää sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään eläkkeensaajan maksamatta jääneet vakuutusmaksut.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Tätä lakia sovelletaan myös erääntyneeseen, mutta tämän lain voimaan tullessa vielä perimiskelpoiseen vakuutusmaksuun.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ministeri *Grels Teir*

16100/75

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain 20 §:n muuttamisesta.

Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys laiksi työllisyyskoulutuksesta, jonka tarkoituksena olisi muun muassa uudistaa koulutustukijärjestelmää. Tavoitteena koulutustukijärjestelmää uudistettaessa on ollut se, että sanottu tuki tulisi olemaan määrällisesti rinnastettavissa siihen toimeentuloturvaan, joka työttömälle maksetaan työttömyyskassa- tai työllisyyslain mukaan. Koulutustuen lisäksi oppilailla olisi ilmainen opetus, majoitus ja muonitus.

Ammattikurssista kieltäytyminen ei voimassa olevan työttömyyskassalain mukaan aiheuta kassan jäsenelle avustusoikeuden menetystä. Kun koulutustukijärjestelmää on nyt ehdotettu huomattavasti parannettavaksi ja koska ammattikoulutusmahdollisuudet ovat jo parantuneet, niin on pidetty tarkoituksenmukaisena ehdottaa työttömyyskassalain 20 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että avustusta ei saa suorittaa jäsenelle, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy menemästä ammattikurssille tai joka ilman pakottavaa syytä on eronnut tai muutoin omasta syystään joutunut eroamaan ammattikurssilta. Vastaava säännös on työllisyysasetuksen (948/71) 9 §:n 3 momentissa.

Lakiehdotuksesta aiheutuisi työttömyysvakuutusmenoihin säästöä, jonka suuruus riippuisi ammattikursseille ohjattavien lukumäärästä.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain 20 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan valtakunnallisista työttömyyskassoista 23 päivänä maaliskuuta 1934 annetun lain 20 §, sellaisena kuin se on muutettuna 22 päivänä joulukuuta 1967, 18 päivänä kesäkuuta 1971 ja 6 päivänä kesäkuuta 1974 annetuilla laeilla (588/67, 509/71 ja 453/74), näin kuuluvaksi:

20 §.

Työttömyyskassa ei saa suorittaa avustusta jäsenelle:

1) joka ei ole täyttänyt 17 vuotta;

2) joka sairauden tai muun syyn vuoksi on työhön kykenemätön; työkykyisenä pidetään kuitenkin jäsentä, joka on sairausvakuutustoimikunnalta hakenut sairauden, vian tai vamman perusteella sairausvakuutuslain (364/63) mukaista päivärahaa, mutta jolta oikeus avustukseen on evätty sillä perusteella, että toimikunta ei ole katsonut hänen olevan työkyvyttömän;

3) joka ilman pakottavaa syytä työstään erottuaan taikka muutoin omasta syystään on työttömänä; tai

4) joka ilman pätevää syytä kieltäytyy vastaanottamasta hänelle tarjona olevaa, työlakosta, työsulusta ja saarrosta vapaata työtä, jota hänen ammattitaitonsa ja työkykynsä huomioonottaen voidaan pitää hänelle sopivana ja josta maksetaan työpaikkakunnalla käypä palkka.

Avustusta ei myöskään saa suorittaa jäsenelle, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy menemästä työllisyyskoulutuksesta annetun lain (/75) tarkoittamalle kurssille tai joka ilman pakottavaa syytä on eronnut tai muutoin omasta syystään joutunut eroamaan sanotulta kurssilta.

Edellä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa sekä 2 momentissa mainituissa tapauksissa voidaan jä-

senelle kuitenkin suorittaa avustusta sen jälkeen, kun jäsen on ollut kuusi viikkoa työnhakijana.

Jäsenelle, joka on saanut päiväavustusta kolmen peräkkäisen kalenterivuoden aikana 15 §:n 1 momentissa tarkoitetulta enimmäisajalta, voidaan suorittaa avustusta sen jälkeen, kun hän on ollut työssä vähintään 14 §:n 1 momentissa säädetyn ajan.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Ministeri *Grels Teir*

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työnantajan työttömyysvakuutusmaksun suuruudesta vuonna 1976.

Valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain 26 d §:n (328/60) mukaan työnantaja, joka tapaturmavakuutuslain mukaan on velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä, on myös velvollinen maksamaan työttömyysvakuutusmaksun, joka peritään tapaturmavakuutuslain mukaisista vakuutuksista maksuunpannun vakuutusmaksun lisämaksuna. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksut suoritetaan työttömyyskassojen keskuskassalle, joka näin kertyneistä varoista maksaa työttömyyskassoille, joilla on oikeus saada apurahaa valtionvaroista, erityistä tukimaksua. Mainitun lain 26 e §:n mukaan työttömyysvakuutusmaksun suuruus oli ¼ % työnantajan suorittamien työpalkkojen määrästä vuosina 1961 ja 1962, minkä jälkeen suoritettavan maksun suuruus oli vahvistettava erikseen lailla. Sanotun maksun suuruus on vahvistettu vuodelle 1975 0.3 %:ksi suoritettujen palkkojen määrästä 20 päivänä joulukuuta 1974 annetulla lailla (976/74). Maksuun sisältyi työttömyyskassojen keskuskassan eläketurvakeskukselle suorittama työeläkkeisiin tulevista työttömyyslisistä johtuva maksu sekä keskuskassan eroraharahastolle suoritettava maksu. Työttömyyskassojen keskuskassa myös ensi vuonna joutuu suorittamaan eläketurvakeskukselle ja eroraharahastolle edellä mainitut maksut. Lisäksi keskuskassa todennäköisesti joutuu suorittamaan valtiolle palkkaturvalaissa (649/73) tarkoitettua korvausta. Ottaen kuitenkin huomioon keskuskassan taloudellisen tilan vakavuuden ehdotetaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksun suuruudeksi vuodelle 1976 0.3 % maksetuista palkoista.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

työnantajan työttömyysvakuutusmaksun suuruudesta vuonna 1976.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun suuruus on 0.3 prosenttia työnantajan suorittamien työpalkkojen määrästä vuonna 1976.

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Ministeri *Grels Teir*

Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä pohjoismaisten instituuttien virkailijoiden oikeudellisesta asemasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

YLEISPERUSTELUT.

Suomi on tammikuun 31 päivänä 1974 allekirjoittanut Reykjavikissa pohjoismaisten instituuttien virkailijoiden oikeudellista asemaa koskevan sopimuksen yhdessä Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kanssa. Sopimuksen tarkoituksena on pohjoismaisten julkisoikeudellisten instituuttien palveluksessa olevien henkilöiden, joita tässä sopimuksessa kutsutaan "virkailijoiksi", oikeudellista asemaa koskevien yhtenäisten sääntöjen aikaansaaminen. Asia tuli ensin esille Pohjoismaiden neuvoston piirissä vuonna 1958. 1960-luvulla sitä käsiteltiin useaan otteeseen ja neuvoston esityksestä asetettiin työryhmä laatimaan sopimusluonnosta 1971. Työryhmä esitti sopimusehdotuksensa 1972 ja se hyväksyttiin lopullisessa muodossaan Pohjoismaiden ministerineuvoston kokouksessa Reykjavikissa 31 päivänä tammikuuta 1974. Valmistelutyössä ovat olleet Pohjoismaiden neuvoston ja Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin sekä Tanskan asianomaisten ministeriöiden edustajien lisäksi mukana asiasta kiinnostuneet ryhmät, kuten työntekijäjärjestöt. Kyseessä olevien virkailijoiden oikeudellisen aseman yhtenäistämistä ja määrittelemistä on pidetty hyödyllisenä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

Sopimuksen 1 artiklan mukaan pohjoismaisten instituuttien palvelukseen otetaan henkilöitä, jotka ovat jonkin pohjoismaan kansalaisia. Pohjoismaiden ministerineuvoston suostumuksella voidaan palvelukseen ottaa myös muiden maiden kansalaisia. Sopimuksen 2 artiklan mukaan ministerineuvosto tai sen valtuuttama määrää pohjoismaisen instituutin henkilökunnan ohjesäännön. Ennen ohjesäännön vahvistamista on asianomaisille virkailijajärjestöille annettava tilaisuus tulla kuulluiksi. Sopimuksen 3 artiklassa jokainen sopimuspuoli sitoutuu myöntämään vakinaiselle valtion virkailijalle enintään neljän vuoden virkavapauden pohjoismaisessa instituutissa palvelua varten ja virkailijan palatessa entiselle paikalleen laskemaan kyseiset neljä vuotta kotimaassa suoritetuiksi virkavuosiksi.

Sopimuksen 4 artiklassa edellytetään, että ennen henkilökunnan yleisten työehtojen määräämistä on hankittava tavallisesti asianomaisessa maassa valtion palkoista ja työehdoista neuvottelevien valtion laitosten lausunnot. Näiden laitosten on tarpeen mukaan neuvoteltava asiasta työntekijäjärjestöjen kanssa ennen kyseisen lausunnon antamista.

Sopimuksen 5 artiklan mukaan kyseessä olevat virkailijat sisällytetään palvelumaan valtiolliseen eläkejärjestelmään samoin ehdoin kuin samassa asemassa valtion palveluksessa olevat, jollei sopimuksella ole asianomaisen virkailijan kanssa toisin sovittu. Sen varalta, että virkailijaa ei liitetä valtion virkamiesten erityiseen eläkejärjestelmään, vaan hänet vakuutetaan yksityisen palveluksessa oleville työntekijöille tarkoitetussa eläkejärjestelmässä, voidaan todeta, ettei Suomen työeläkejärjestelmä aseta tälle estettä.

Sopimuksen 3 ja 5 artiklat sisältävät määräyksiä asioista, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan. Sopimuksen 3 artikla on ristiriidassa vuosilomasäännösten kanssa. Näitä koskevat esitykset on annettu samanaikaisesti valtiovarainministeriön esittelystä.

Joitakin pohjoismaisia laitoksia, tosin ei monia, sijoitetaan määräajaksi asemamaahansa ja määräajan kuluttua uuteen asemamaahan. Tällaisten instituuttien osalta saattaa sopimuksen

käytäntöön soveltamisessa esiintyä tulevaisuudessa vaikeuksia. Erityisesti tämä koskee eläkejärjestelyjä. Kun sopimuksen 5 artiklassa on otettu huomioon Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisen sopimuksen valtioiden eläkejärjestelmien mukaisen eläkeoikeuden sopeuttamisesta (SopS 20/74) lisäksi myös vastaisuudessa tehtävät sopimukset, voitaneen kysymykset ratkaista tarvittaessa uusilla sopimuksilla.

Sopimuksen johdosta Suomelle aiheutuu jatkuvia kustannuksia, minkä vuoksi eduskunnan suostumus on tarpeen. Kustannukset on tällä hetkellä katsottava vähäisiksi, mutta ne voivat vastaisuudessa nousta. Sopimusta sovellettaneen useaan instituuttiin, kuten Pohjolan taloon Reykjavikissa ja Pohjoismaiseen kotitalouskorkeakouluun. Kun on olemassa useita pohjoismaisia instituutteja ja uusia saatetaan perustaa yhteistyön eri maiden välillä kehittyessä, ei vastaisuudessa ilmeneviä kustannuksia voida tarkoin ennakoida.

Sopimuksen 6 artikla koskee työsopimuksesta johtuvien erimielisyyksien tulkintaa ja selvittämistä eikä työehtosopimuksesta johtuvia riitakysymyksiä. Artiklassa mainitun menettelytavan voidaan todeta olevan sovitteluluontoinen ja näin ollen se ei estä työsopimuksen riitakysymysten käsittelyä tuomioistuimessa. Artiklan 1 kappaleessa on ruotsinkielisessä tekstissä käytetty sanaa "kollektivavtal", joka suomenkielellä vastaa sanaa "työehtosopimus" eikä siis tekstissä käytettyä sanaa "tariffisopimus". Artiklan 2 kappaleessa on suomenkielisessä tekstissä käytetty termiä "välimies" ja vastaavasti ruotsinkielisessä tekstissä "förlikningsman". Koska ei ole tarkoituksena käyttää hyväksi ehdottomasti välimiesmenettelyä työsopimusten tulkinnassa ja muiden siihen liittyvien asioiden selvittämisessä, on termi "sovittelija" tässä yhteydessä oikea.

Ratifioimiskirjan tallettamisen yhteydessä tulee pöytäkirjassa todettavaksi, että suomenkielisessä tekstissä 6 artiklan 1 kappaleessa on tariffisopimuksen sijasta tarkoitettu työehtosopimusta ja saman artiklan 2 kappaleessa välimiehen sijasta sovittelijaa.

Sopimus on ratifioitava ja se tulee voimaan ministerineuvoston määräämänä ajankohtana. Edelleen ministerineuvosto määrää 7 artiklan mukaisesti, mihin instituuttiin sopimusta sovelletaan.

Tällä hetkellä on olemassa useita julkisoikeudellisia instituutteja, joiden palveluksessa toimii yhteispohjoimainen henkilökunta. Myös oletetaan, että tulevaisuudessa perustetaan uusia tällaisia instituutteja. Näin ollen on pidetty toivottavana näiden oikeudellista asemaa koskevien yhtenäisten sääntöjen aikaansaamista, mukaanluettuina pohjoismaisten instituuttien palveluksessa olevien henkilöiden palkat ja työehdot. Kun kyseisellä sopimuksella pyritään aikaansaamaan yhtenäisiä säännöksiä pohjoismaiden kesken ja siten edistämään pohjoismaista yhteistyötä oikeudellisella ja yhteiskunnallisella alalla, puoltavat sekä poliittiset että käytännölliset näkökohdat sopimuksen hyväksymistä.

Edellä olevan nojalla ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä pohjoismaisten instituuttien virkailijoiden oikeudellisesta asemasta tehdyn sopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska kyseessä oleva sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi näin kuuluva lakiehdotus:

Laki

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä pohjoismaisten instituuttien virkailijoiden oikeudellisesta asemasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Reykjavikissa 31 päivänä tammikuuta 1974 allekirjoitettuun Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä pohjoismaisten instituuttien virkailijoiden oikeudellisesta asemasta

tehtyyn sopimukseen sisältyvät määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin niistä on sovittu.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti
URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

SOPIMUS

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä pohjoismaisten instituuttien virkailijoiden oikeudellisesta asemasta

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan hallitukset

todeten, että on olemassa erinäisiä julkisoikeudellisia instituutteja, joiden palveluksessa toimii yhteispohjoismainen henkilökunta,

olettaen, että tulevaisuudessa perustetaan useampia tällaisia instituutteja,

pitäen toivottavana näiden oikeudellista asemaa koskevien yhtenäisten sääntöjen aikaansaamista, mukaanluettuina pohjoismaisten instituuttien palveluksessa olevien virkailijoiden palkat ja työehdot,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Pohjoismaisten instituuttien palvelukseen otetaan henkilöitä, jotka ovat jonkin Pohjoismaan kansalaisia. Pohjoismaiden ministerineuvoston suostumuksella voidaan palvelukseen ottaa myös muiden maiden kansalaisia.

Kunkin instituutin johtavat asemat pyritään jakamaan kohtuullisesti eri Pohjoismaiden kansalaisten välillä.

2 artikla

Ministerineuvosto tai sen valtuuttama määrää pohjoismaisen instituutin henkilökunnan ohjesäännön. Ohjesäännöstä ilmenee, mikä tai mitkä elimet toimivat kunkin instituutin palvelukseenottoviranomaisina. Ennen ohjesäännön vahvistamista on asianomaisille virkailijajärjestöille annettava tilaisuus tulla kuulluksi.

3 artikla

Jokainen sopimuspuoli sitoutuu myöntämään vakinaiselle valtion virkailijalle enintään neljän vuoden virkavapauden pohjoismaisessa insti-

SAMNINGUR

milli Danmerkur, Finnlands, Íslands, Noregs og Svíþjóðar um réttarstöðu starfsfólks við samnorrænar stofnanir

Ríkisstjórnir Danmerkur, Finnlands, Íslands, Noregs og Svíþjóðar,

sem hafa sannreynt tilveru nokkurra opinberra stofnana með starfsfólki frá Norðurlöndum,

sem gera ráð fyrir, að í framtíðinni verði settar á stofn fleiri slíkar stofnanir,

sem æskja þess að setja sameiginlegar reglur um réttarstöðu, þar á meðal launa- og starfsskilyrði, fyrir starfsfólk við samnorrænar stofnanir,

hafa gert með sér eftirfarandi samning.

1. grein.

Til starfa við samnorrænar stofnanir eru ráðnir ríkisborgarar frá Norðurlöndum. Ráðherranefnd Norðurlanda getur einnig heimilað ráðningu ríkisborgara frá öðrum löndum.

Við ráðningu starfsfólks til einstakra stofnana skal reynt að skipta ábyrgðarstöðum réttlátlega á milli ríkisborgara frá öllum Norðurlöndum.

2. grein.

Ráðherranefndin eða sá, sem hún tilnefnir, ákveður erindisbréf og starfsreglur fyrir starfsfólk við samnorrænar stofnanir. Í starfsreglugerðinni skal koma fram, hvaða aðili eða aðilar bera ábyrgð á ráðningu starfsfólks fyrir stofnunina. Áður en starfsreglugerðin verður samþykkt, skal viðkomandi stéttarfélögum gefin kostur á að láta í ljós álit sitt.

3. grein.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til að veita fastráðnum ríkisstarfsmanni sínum leyfi frá störfum í allt að fjögur ár til að starfa við

tuutissa palveiua varten, ja virkailijan palatessa entiselle paikalleen laskemaan kyseiset neljä vuotta kotimaassa suoritetuiksi virkavuosiksi.

4 artikla

Pohjoismaiseen instituuttiin palvelukseenotto tapahtuu Ministerineuvoston tai sen nimeämän instituutin ja virkailijan välisellä sopimuksella. Mikäli Ministerineuvosto ei ole toisin määrännyt, laaditaan sopimus Ministerineuvoston vahvistaman mallisopimuksen pohjalta.

Ennen henkilökunnan yleisten työehtojen määräämistä on hankittava tavallisesti asianomaisessa maassa valtion palkoista ja työehdoista neuvottelevien valtion laitosten lausunnot. Näiden laitosten on tarpeen mukaan neuvoteltava asiasta työntekijäjärjestöjen kanssa ennen kyseisen lausunnon antamista.

Ennen henkilökunnan palvelukseenottoa määrättyyn instituuttiin, on sellaisista palkka- ja työehdoista neuvoteltava, jotka eivät sisälly mallisopimukseen. Nämä neuvottelut käydään toisaalta valtion siinä maassa olevien palkkaviranomaisten edustajien kanssa, missä instituutti sijaitsee, tai mainittujen palkkaviranomaisten valtuuttamien sekä mahdollisesti Ministerineuvoston edustajien ja toisaalta saman maan asianomaisen virkailijajärjestön välillä.

5 artikla

Jokainen sopimuspuoli sitoutuu vastaanottamaan pohjoismaisen instituutin virkailijat jäseniksi valtiolliseen eläkejärjestelmään palvelumaassa samoin ehdoin kuin mitä siellä on voimassa samassa asemassa valtion palveluksessa olevien osalta, jollei sopimuksella ole asianomaisen virkailijan kanssa toisin sovittu.

Pohjoismaiden välillä valtion eläkeoikeuksien yhtenäistämisesta tehtyjä tai tehtäviä sopimuksia sovelletaan myös henkilöiden osalta, jotka ovat sopimukseen liittyneen Pohjoismaan eläkeoikeuksia nauttivan pohjoismaisen instituutin palveluksessa.

6 artikla

Virkailijan osalta, joka on instituutin henkilökuntaa koskevan tariffisopimuksen tehneen henkilökuntajärjestön jäsen, sovelletaan seuraavia määräyksiä:

samnorræna stofnun, og við endurráðningu að reikna strafstímann þar eins og starf innt af hendi í heimalandinu.

4. grein.

Ráðning að samnorrænni stofnun skal framkvæmd með samningi á milli Ráðherranefndarinnar eða þeirra stofnunar, sem Ráðherranefndin ákveður og þess, sem ráðinn er. Svo fremi, að Ráðherranefndin hafi ekki samþykkt annað, skal samningurinn byggður á grundvelli heildarsamningsins, sem ráðherranefndin hefur þegar staðfest.

Áður en almenn ákvæði um ráðningu starfsfólks verða staðfest, skal leita umsagnar þeirra opinberu stofnunar, sem venjulega fjalla um opinber launa- og starfsskilyrði í viðkomandi landi. Gert er ráð fyrir, að þessar stofnanir hafi nægilegt samráð við viðkomandi stéttarfélög, áður en slík umsögn er látin í té.

Áður en starfsfólk er ráðið að hverri einstakri stofnun, skal semja um launa- og starfsskilyrði, sem ekki eru ákveðin í heildarsamningum. Í þessum samningaviðræðum skulu taga þátt annars vegar fulltrúar af hálfu launamáladeildar ríkisins í því landi, sem stofnunin er eða sá sem hún tilnefnir og e.t.v. fulltrúar frá Ráðherranefndinni og hins vegar fulltrúar frá viðkomandi stéttarfélagi í sama landi.

5. grein.

Hver samningsaðili skuldbindur sig til að láta starfsfólk við samnorrænar stofnanir njóta góðs af lífeyrissjóði ríkisins í starfslandinu samkvæmt sömu skilyrðum og gilda fyrir samsvarandi stöðun í ríkisþjónustu í starfslandinu, svo fremi sem ekki annað er ákveðið með samningi við einstaka starfsmenn.

Samningur, sem er eða kann að verða gerður milli Norðurlanda um samræmingu réttinda, sem ríkisstarfsmenn hafa aflað sér í lífeyrissjóði ríkjanna, skal einnig gilda fyrir starfsfólk samnorrænna stofnana, sem hafa lífeyrisréttindi í þeim Norðurlandanna, sem hafa gerst aðilar að samningnum.

6. grein.

Sé viðkomandi starfsmaður meðlimur i stéttarfélagi, sem hefur gert kjarasamning við komandi starfsfólki við stofnunina gildir eftirfarandi:

Työsopimuksen tulkinnasta tai sopimussuhteesta muutoin syntyvien erimielisyyksien selvittämiseksi määrätään ensin kaksi välimiestä, joista instituutti tai valtion palkkaviranomainen ja asianomainen virkailijajärjestö nimeävät kumpikin yhden.

Jos yksimielisyyteen ei päästä, voidaan riita — mikäli osapuolet siitä sopivat keskenään — saattaa kolmihenkisen välityslautakunnan ratkaistavaksi, jonka jäsenistä instituutti nimeää yhden, asianomainen henkilökuntajärjestö toisen ja nämä kaksi kolmannen, joka toimii puheenjohtajana. Jos jäsenet eivät pääse yksimielisyyteen kolmannen jäsenen nimeämisestä, nimetään puheenjohtaja palvelumaan lainsäädännön mukaisesti tai asianomaista instituuttia koskevan sopimuksen mukaisesti.

Jos asianomainen virkailija ei ole henkilökuntajärjestön jäsen, voivat osapuolet sopia erimielisyyden saattamisesta kolmijäsenisen välityslautakunnan ratkaistavaksi, johon kumpikin osapuoli nimeää yhden jäsenen, ja nämä nimeävät kolmannen, joka toimii puheenohtajana. Jos nämä kaksi jäsentä eivät pääse yksimielisyyteen kolmannen nimeämisestä, nimeää puheenjohtajan asianmukainen tuomioistuin tai muu palvelumaan lainsäädännön mukainen viranomainen.

7 artikla

Ministerineuvosto määrää, mihin instituuttiin sopimusta sovelletaan.

Ministerineuvosto voi päättää, että tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan vain osittain määrättyihin instituutteihin.

8 artikla

Tämä sopimus on ratifioitava ja ratifioimisasiakirjat mahdollisimman pian talletettava Norjan ulkoasiainministeriön huostaan, joka toimittaa kaikille sopimuspuolille niistä oikeaksi todistetut jäljennökset.

Sopimus tulee voimaan Ministerineuvoston määräämänä ajankohtana.

9 artikla

Jos joku sopimuspuolista haluaa irtisanoa sopimuksen, on sen kirjallisesti ilmoitettava siitä Norjan hallitukselle, joka viipymättä saattaa ilmoituksen irtisanomisesta sekä sen vastaanottopäivästä muille sopimuspuolille.

Rísi ágreiningur um túlkun á samningi um ráðningu eða um vafaatriði, sem eiga rætur sínar að rekja til samningsgerðarinnar, skal ágreiningum fyrst vísað til tveggja sáttasemjara, annar verði tilnefndur af stofnuninni eða af launamáladeild ríkisins og hinn af viðkomandi stéttafélagi.

Náist ekki sættir, má vísa deilunni, ef aðilar verða sammála um það, til úrskurðar Kjaradóms, skipuðum þrem meðlimum, þar sem viðkomandi stofnun tilnefnir einn og viðkomandi stéttarfélag einn. Þessir tveir tilnefna svo þriðja meðliminn, sem skal vera formaður dómsins. Ef þeir verða ekki sammála um tilnefninguna, skal formaðurinn tilnefndur í samræmi við landslög í starfslandinu, eða með þeim hætti, sem ákveðinn er í samningi um viðkomandi stofnun.

Sé viðkomandi starfsmaður ekki meðlimur í stéttarfélagi, geta aðilar orðið sammála um að leggja deiluna fyrir Kjaradóm, skipaðan þrem meðlimum, þar sem hvor aðili tilnefnir einn meðlim. Þessir tveir tilnefna þriðja meðliminn, sem skal vera formaður dómsins. Verði þessir tveir meðlimir ekki sammála um tilnefninguna, skal formaðurinn tilnefndur af viðkomandi dómstól eða af öðrum stjórnvöldum með tilliti til landslaga í starfslandinu.

7. grein.

Ráðherranefndin ákveður við hvaða stofnanir samningurinn skal gilda.

Ráðherranefndin getur ákveðið, að ákvæðin í þessum samningi verði aðeins notuð að hluta við ákveðna stofnun.

8. grein.

Þennan samning skal fullgilda og skulu fullgildingarskjölin svo skjótt, sem við verður komið afhent norska utanríkisráðuneytinu, sem sendir hverjum samningsaðila staðfest afrit.

Samningurinn tekur gildi á þeirri stundu, sem Ráðherranefndin ákveður.

9. grein.

Æski einhver samningsaðila að segja samningnum upp, skal skrifleg tilkynnig um það send ríkisstjórn Noregs, er tafarlaust skal skýra hinum samningsaðilum frá því, svo og hvenær tilkynningin hafi borist.

Irtisanominen koskee vain ilmoituksen tehnyttä maata ja tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä päivästä, jolloin Norjan hallitus sen vastaanotti.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet valtuutetut edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Reykjavikissa 31 päivänä tammikuuta 1974 yhtenä suomen-, islannin-, norjan-, ruotsin- ja tanskankielisenä kappaleena, jotka kaikki ovat yhtä todistusvoimaisia.

Suomen Hallituksen puolesta

Pekka Tarjanne

Uppsögnin gildir einvörðungu fyrir viðkomandi land og tekur gildi frá og með fyrsta degi þess mánaðar, þegar frá eru liðnir sex mánuðir frá því, að ríkisstjórn Noregs tók við tilkynningu um uppsögn.

Þessu til staðfestingar hafa undirritaðir fulltrúar landanna, sem til þess hafa umboð, undirritað samning þennan.

Gjört í Reykjavík hinn 31. janúar 1974, í einu eintaki á dönsku, finnsku, íslensku, norsku og sænsku og skulu þeir textar allir jafngildir.

Fyrir Rikisstjórn Islands

Olafur Johannesson

AVTALE

mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner

Regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige,

som konstaterer at det finnes et antall offentlig-rettslige institusjoner med nordisk ansatt personale,

som forutsetter at det i fremtiden vil bli opprettet flere slike institusjoner,

som finner det ønskelig å få ensartede regler om rettsstillingen, herunder lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte ved nordiske institusjoner,

har inngått følgende avtale.

Artikkel 1

Til tjeneste ved nordiske institusjoner ansettes statsborgere i et av de nordiske land. Med Nordisk Ministerråds samtykke kan også statsborgere fra andre land ansettes.

Ved ansettelser i den enkelte institusjon skal man søke å oppnå en rimelig fordeling av de ledende stillinger mellom borgere fra de forskjellige nordiske land.

Artikkel 2

Ministerrådet eller den rådet bemyndiger fastsetter arbeidsinstruks og reglement for personalet ved en nordisk institusjon. Av reglementet skal det fremgå hvilket eller hvilke organer som er ansettelsesmyndighet for institusjonen.

Før instruks eller reglement fastsettes, skal vedkommende personalorganisasjoner gis anledning til å uttale seg.

Artikkel 3

Hver avtalepart forplikter seg til å tilstå fast statsansatte arbeidstakere permisjon i inntil 4 år for tjenestegjøring ved nordisk institusjon og ved gjeninntreden i stillingen å la dem få godskrevet tjenestetiden ved institusjonen som om denne var utført i hjemlandet.

Artikkel 4

Ansettelse i nordisk institusjon skal skje ved kontrakt mellom Ministerrådet eller den enkelte institusjon som Ministerrådet utser og den ansatte. Såfremt Ministerrådet ikke har avtalt noe annet, skal kontrakten utformes på grunnlag av den normalkontrakt som Ministerrådet har fastsatt.

Innen generelle ansettelsesvilkår for personalet fastsettes, skal det innhentes uttalelse fra de statlige institusjoner som regelmessig behandler spørsmål om statlige lønns- og arbeidsvilkår i de berørte land. Det forutsettes at disse institusjoner i fornøden utstrekning drøfter saken med arbeidstakerorganisasjonene før slik uttalelse gis.

Før det ansettes personale ved den enkelte institusjon, skal det føres forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår som ikke er fastsatt i normalkontrakten. Disse forhandlingar føres på den ene side av representanter for den sentrale statlige lønnsmyndighet i det land hvor institusjonen er plassert eller den som ovennevnte lønnsmyndighet gir fullmakt, og eventuellt representanter for Ministerrådet og på den annen side av representanter for de interesserte personalorganisasjoner i samme land.

Artikkel 5

Hver avtalepart forplikter seg til å ta ansatte ved de nordiske institusjoner inn som medlemmer i den statlige pensjonsordning i tjenestelandet etter de samme vilkår som gjelder for tilsvarende stillinger i statens tjeneste i tjenestelandet, såfremt ikke annet er fastsatt ved avtale med den enkelte tjenestemann.

Avtale som er eller måtte bli ingått mellom de nordiske land om samordning av rettigheter opptjent i de statlige pensjonsordninger, skal også gjelde for de ansatte ved nordiske

institusjoner som har pensjonsrettigheter i de nordiske land som har tiltrådt avtalen.

Artikkel 6

Dersom vedkommende arbeidstaker er medlem av en personalorganisasjon som har inngått tariffavtale vedrørende personalet ved institusjonen gjelder følgende:

Enhver tvist om forståelsen av ansettelseskontrakt eller spørsmål som forøvrig utspringer av kontraktforholdet, skal først innbringes til megling for to meglingsmenn, hvorav institusjonen eller den sentrale statlige lønnsmyndighet utpeker én og vedkommende personalorganisasjon utpeker én.

Hvis forlik ikke oppnås, kan tvisten — dersom partene blir enige om det — innbringes til avgjørelse av en voldgiftsnemnd på tre medlemmer, hvorav institusjonen oppnevner én og vedkommende personalorganisasjon oppnevner én. Disse to oppnevner det tredje medlem, som skal være formann. Hvis disse ikke blir enige om oppnevningen, skal formannen oppnevnes i henhold til lovgivningen i tjenestelandet, eller på den måte som fastsettes i avtale vedrørende den enkelte institusjon.

Dersom vedkommende arbeidstaker ikke er medlem av en personalorganisasjon, kan partene bli inge om å innbringe tvisten for en voldgiftsnemnd på tre medlemmer hvorav hver av partene oppnevner et medlem. Disse to utpeker det tredje medlem, som skal være formann. Kan de to medlemmer ikke oppnå enighet om oppnevningen, skal formannen oppnevnes av vedkommende domstol eller annen myndighet i henhod til lovgivningen i tjenestelandet.

Artikkel 7

Ministerrådet fastsetter ved hvilke institusjoner avtalen skal anvendes.

Ministerrådet kan beslutte at bestemmelsene i denne avtale bare delvis skal anvendes ved en bestemt institusjon.

Artikkel 8

Denne avtale skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene skal snarest mulig deponeres i det norske utenriksdepartement og bekreftede avskrifter skal av det norske utenriksdepartement tilstilles hver enkelt avtalepart.

Avtalen trer i kraft på det tidspunkt Ministerrådet bestemmer.

Artikkel 9

Ønsker noen avtalepartene å oppsi avtalen, skal skriftlig meddelelse om dette tilstilles den norske regjering, som straks skal underrette de øvrige avtalepartene herom og om hvilken dag meddelelsen ble mottatt.

Oppsigelsen gjelder bare for det land som har foretatt den, og blir gyldig seks måneder etter utløpet av den måned da den norske regjering mottok meddelelse om oppsigelsen.

Til bekreftelse herav har undertegnede befullmektigede representanter undertegnet denne avtale.

Utferdiget i Reykjavik i ett eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, som alle har lik gyldighet, den 31. januar 1974.

For Norges Regjering

Bjartmar Gjerde

Hallituksen esitys Eduskunnalle villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Suomi on maaliskuun 3 päivänä 1973 allekirjoittanut Washingtonissa villieläimistön ja -kasviston kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen. Sopimuksen tarkoituksena on suojella uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja liialliselta pyynniltä ja keräilyltä säännöstelemällä niiden maahantuontia ja vientiä. Kysymys kansainvälisistä toimenpiteistä uhanalaisten eläin- ja kasvilajien suojelemiseksi niiden häviämisen estämiseksi on ollut ajankohtainen 1960-luvun alusta alkaen. Asia oli mm. esillä vuonna 1972 pidetyn Yhdistyneiden Kansakuntien Ympäristönsuojelukonferenssin valmistelutöiden yhteydessä. Lähtökohtana oli yleissopimusluonnos, joka oli pääasiassa valmisteltu kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) piirissä ja joka tähtäsi kyseisten uhanalaisten eläin- ja kasvilajien kansainvälisen kaupan säännöstelemiseen. Kun ympäristönsuojelukonferenssissa ei osoittautunut mahdolliseksi saada yleissopimustekstiä valmiiksi, konferenssi hyväksyi suosituksen, jonka mukaan mahdollisimman pian oli kutsuttava koolle uhanalaisten eläin- ja kasvilajien suojelua käsittelevä konferenssi, joka valmistelisi ja hyväksyisi tiettyjen uhanalaisten eläin- ja kasvilajien kauppaa koskevan yleissopimuksen.

Yhdysvaltain hallituksen kutsusta pidettiin uhanalaisten eläin- ja kasvilajien kansainvälistä kauppaa käsittelevä konferenssi, johon osallistuivat noin 80 valtion edustajat, näiden joukossa Suomi. Konferenssi pääsi yksimielisyyteen yleissopimustekstistä sekä siihen liittyvistä liitteistä, joissa luetellaan ne eläin- ja kasvilajit, joita tulee suojella.

Yleissopimuksen tarkoituksena on säädellä uhanalaisten eläin- ja kasvilajien kansainvälistä kauppaa. Tätä tarkoitusta varten on uhanalaiset lajit luokiteltu kolmeen ryhmään, joihin jakautumisen perusteena on lajin uhanalaisuuden aste. Ensimmäiseen ryhmään (liite I) on sisällytetty ne eläin- ja kasvilajit, jotka ovat kaikkein uhanalaisimmassa asemassa. Toiseen ryhmään (liite II) kuuluvat ne lajit, jotka eivät vielä tällä hetkellä ole uhattuina, mutta ovat vaarassa joutua uhanalaisiksi jollei niiden kansainvälistä kauppaa ryhdytä voimakkaasti säätelemään. Kolmanteen ryhmään (liite III), josta on määräyksiä yleissopimuksen 14 artiklassa, voidaan ilmoittaa ne lajit, joiden hyväksikäyttö on säännöstelyn kohteena sopimuspuolen sisäisessä lainsäädännössä. Kun yleissopimus rajoittuu vain kansainväliseen kauppaan, niin sopimuksen vaikutukset Suomessa jäävät tällä hetkellä melko vähäisiksi. Valtionsisäisiä samaa asiaa koskevia säännöksiä meillä on luonnonsuojelulaissa (71/23), metsästyslaissa (290/62), kasvinsuojelulaissa (202/25) ja eläinsuojelulaissa (91/71). Todettakoon kuitenkin, että sopimuksella saattaa olla myöhemmin huomattavaa merkitystä Suomessa tavattavien lajien säilymisen kannalta, mistä esimerkkinä voidaan mainita villieläimistä karhu ja susi sekä villikasveista mesimarja.

Yleissopimuksen 1 artiklassa on määritelty sopimuksessa käytetyt termit. Tässä yleissopimuksessa "laji" tarkoittaa jokaista lajia, alalajia tai maantieteellisesti siitä erillistä populaatiota; "yksilö" tarkoittaa jokaista elävää tai kuollutta eläintä tai kasvia; sekä liitteissä lueteltujen lajien kohdalla jokaista niistä helposti tunnistettavaa osaa tai johdannaista. Tieteellisen viranomaisen ja hallintoviranomaisen määritys edellyttää Suomen osalta näiden viranomaisten nimeämistä. Suomessa sekä eläimistön että kasviston osalta yleisviranomaisena tulisi toimimaan maa- ja metsätalousministeriö varsinaisen kauppaan liittyvän valvonnan jäädessä tullilaitoksen osalle. Artiklassa otetaan käyttöön merestätuonti-käsite. Tämä merkitsee sitä, että suomalaisten alusten kansainvälisiltä vesialueilta pyydystämien eläinten sekä sieltä keräämien kasvien maahantuonti kuuluu sopimuksen piiriin, mikäli kyseinen laji sisältyy sopimuksen liitteessä I ja II oleviin luetteloihin.

Sopimuksen 2 artiklassa määritellään sopimuksen I—III liitteissä yksilöitävät sopimuksen piiriin kuuluvat lajit. Kun III liite on

kunkin osapuolen itsensä laadittavissa oman maansa olosuhteet huomioonottaen, niin Suomen kohdalta tulee kyseeseen koota tähän liitteeseen täällä rauhoitettuja lajeja, joita ei I ja II liitteissä ole mainittu. Luonnonsuojelulaissa, metsästyslaissa (290/62) ja asetuksessa eräiden harvinaisten kasvien rauhoittamisesta (182/52) on lueteltu tällaisia lajeja. Lisäksi on eräitä tilapäisluontoisia asetuksia tiettyjen lajien rauhoittamisesta. Kyseisen luettelon tulee maa- ja metsätalousministeriö kokoamaan erikseen.

Yleissopimuksen 3—6 artikloissa on säännelty menettely I—III liitteissä mainittujen lajien kansainvälistä kauppaa varten silloin, kun se sopimuksen mukaan sallitaan. Tältä osin sopimus edellyttää tiettyä hallintokoneistoa ja eräitä valtion sisäisiä lisäsäännöksiä. Kyseisenä lupia myöntävänä hallintoviranomaisena (Management authority) tulee toimimaan maa- ja metsätalousministeriö. Valtion sisäisten terveydenhoitoon sekä eläinten ja kasvien karanteeniin liittyvien säännösten mukaan on imettäväisten eläinten ja lintujen samoinkuin elävien kasvien ja kasvinosien maahantuonti ja kauttakuljetus sallittua vain maa- ja metsätalousministeriön antamalla tuontiluvalla. Näin ollen on tulliviranomaisille yleissopimuksessa tarkoitettuja lajeja maahantuotaessa yleensä esitettävä sekä kyseinen tuontilupa että sopimuksen 3 artiklassa tarkoitettu tuontilupa ja joko vientimaassa annettu vientilupa tai jälleenvientitodistus (sopimuksen I liitteessä luetellut lajit), tahi merestä tuonnin tapauksessa tuojavaltion hallintoviranomaisen etukäteen antama todistus (sopimuksen II liitteessä luetellut lajit) ja alkuperäistodistus tai vientilupa (III liitteessä luetellut lajit). Kun maahantuontia varten tarvitaan lisäksi terveydellisistä syistä vaadittava maa- ja metsätalousministeriön antama tuontilupa, voi ministeriö luvan antamisen yhteydessä varmistua siitä, onko kyseessä yleissopimuksessa tarkoitettu laji ja sopivin tavoin kiinnittää tulliviranomaisten huomiota asiaan. Eläinten ja kasvien maastaviennistä ei Suomessa ole voimassa vastaavia rajoituksia, koska sopimuksessa tarkoitettua vientiä Suomesta tapahtunee varsin vähän. Tarvittavien vienti- ja jälleenvientilupien sekä alkuperätodistusten valvonta tulee tapahtumaan maa- ja metsätalousministeriön erikseen laatiman luettelon avulla.

Sopimuksen 6 artiklan 6 kappaleen mukaan tuojavaltion hallintoviranomainen mitätöi ja pidättää vientiluvan tai jälleenvientitodistuksen maahantuonnin yhteydessä. Kyseinen tehtävä tulee tulliviranomaisten suoritettavaksi ja mitätöidyt luvat ja todistukset toimitetaan maa- ja metsätalousministeriölle. Sopimuksen 7 artiklassa on säädetty poikkeuksia 3—6 artikloissa säädetystä menettelystä. Näiden artikloiden määräykset eivät koske kuljetusta sopimuspuolen alueen läpi tai sen kautta silloin, kun kuljetettavat yksilöt jätetään tulliviranomaisten valvonnan alaiseksi. Liioin kyseisten artikloiden määräykset eivät koske yksilöitä, jotka ovat henkilökohtaista tai perheomaisuutta tietyin sopimuksen hengen mukaisin rajoituksin eivätkä muun muassa sitä tapausta, että jokin eläin on vankeudessa kasvanut tai vastaavasti jokin kasvi viljelty, jolloin hallintoviranomaisen antama todistus korvaa artiklojen 3—5 edellyttämät todistukset ja luvat. Myös tieteellisten instituuttien välisiä kasvistoyksilöiden ja eläinten ei-kaupallista lainaamista, lahjoittamista ja vaihtamista on 7 artiklassa pyritty helpottamaan.

Yleissopimuksen 8 artikla velvoittaa osapuolet muun muassa ryhtymään toimenpiteisiin sopimuksessa tarkoitettujen lajien yksilöiden kauppaan tai omistamiseen taikka niihin molempiin syyllistyneen rankaisemiseksi sekä tällaisten yksilöiden takavarikoinnin tai viejävaltioon palauttamisen järjestämiseksi. Kun luonnonsuojelulain rauhoitussäännökset (13 ja 14 §), johon liittyy rangaistussäännös (23 §), sekä metsästyslain rangaistussäännös (64 §) eivät kata sopimuksen kyseistä velvoitetta ja koska tämä velvoite ei liioin ole niin sanotulla blankettilailla voimaan saatettavissa, annetaan samanaikaisesti tämän esityksen kanssa maa- ja metsätalousministeriön esittelystä esitys luonnonsuojelulain 13 ja 14 §:n sekä metsästyslain 64 §:n muuttamisesta. Todettakoon, että metsästyslakia ja luonnonsuojelulakia on tässä yhteydessä tarkasteltava rinnakkain.

Sopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen mukaisesti toteutettu eliölajien takavarikointi edellyttää Suomessa saman artiklan 5 kappaleessa mainittua erityistä hoitokeskusta. Suomessa kyseisenä hoitokeskuksena tullee kyseeseen ainoastaan Helsingissä sijaitseva Korkeasaaren eläintarha. Todettakoon, että tieteen keskustoimikunnan geenipankkijaosto on mietinnössään ehdottanut, että maa- ja metsätalousministeriö selvittää nykyisen tarhauskapasiteetin uhanalaisten eliölajien suojelemisen kannalta. Sopimuksen artiklojen 12, 15 ja 16 edellyttämien

asioiden hoitamista varten kansainvälisellä tasolla yleissopimuksen voimaantultua Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristönsuojeluohjelman toiminnanjohtaja perustaa sihteeristön, jona tullee toimimaan YK:n ympäristöohjelmiston Nairobissa sijaitseva sihteeristö.

Suojeltavia villieläimiä ja -kasveja koskevat liitteiden I ja II luettelot ovat täydennettävissä sopimuksen 15 artiklassa säädetyin tavoin. Kyseiset täydennykset tulisivat velvoittamaan myös Suomea, jollei artiklan 3 kohdassa mainittua varaumaa tehdä erikseen kunkin muutoksen osalta. Vastaavasti kunkin osapuolen esittäessä III liitteeseen omalta kohdaltaan toivomansa muutokset, tulee sopimus myös näiden lajien kansainvälisen kaupan osalta Suomea sitovaksi, jollei sopimuksen 16 artiklan edellyttämää varaumaa tehdä. Käytännössä sopimus edellyttää I—III liitteisiin otettavien lajien tarkkaa seuraamista ja sen mukaisten varaumien tekemistä, sillä kyseiset niin sanotut opting-out-lausekkeet edellyttävät varauman tekemistä 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tarkoittaman ilmoituksen tekemisestä.

Sopimuksen 18 artiklan mukaan sopimusta koskevien riitojen ratkaiseminen tapahtuu neuvottelemalla. Mikäli molemmat osapuolet suostuvat, riita voidaan saattaa välitysoikeuden ratkaistavaksi. Sopimuksen 3 artikla edellyttää sopimuksen voimaan tullessa tehtävien varaumien tekemistä artiklassa säädetyin tavoin.

Kuten edellä on todettu, sopimuksen ratifiointi edellyttää valtion sisäisen lainsäädännön muuttamista sopimuksen velvoittamalla tavalla. Paitsi edellä viitattua rangaistussäännöksen sisällyttämistä Suomessa voimassa olevaan oikeuteen sekä eduskunnan budjettivaltaan vaikuttavia sopimuksen edellyttämän sihteeristön kustannuksia, suuri osa sopimuksen sekä eläimistön rauhoittamiseen että eläimistön ja kasviston kauppaan liittyvistä määräyksistä on laintasoisia säännöksiä (luonnonsuojelulain 13, 14 a ja 16 §, kasvinsuojelulain 4 §, metsästyslain 24—28 §, 30—32, 46 ja 48 § sekä kalastuslain (503/51) 88 ja 90 §). Kun sopimus ainakin joiltakin osin edellyttää näitten säännösten laajentamista ja poikkeaa niistä, vaatii sopimus eduskunnan hyväksymistä ja sopimuksen määräysten voimaan saattamista valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla.

Edelleen sopimus sisältää yksityiskohtaisia kaupan säännöstelemistä koskevia määräyksiä, joita koskevat kysymykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Suomen oikeuden mukaan tuontia ja vientiä voidaan Suomen solmimien ulkomaankauppaa koskevien monenvälisten sopimusten toteuttamiseksi rajoittaa asetuksella. Sopimuksen sisältämät määräykset kaupan säännöstelyyn liittyvistä ehdoista ovat kuitenkin huomattavasti laajaulotteisempia kuin maan ulkomaankaupan ja taloudellisen kasvun turvaamisesta annetun lain sisältämät valtuudet edellyttävät. Koska sopimus ei ainoastaan sisällä yksityiskohtaisia määräyksiä säännöstelymenettelystä, vaan myös säännöstelyedellytyksistä, joka puolestaan vaatii uutta lainsäädäntöä, sopimus sisältää määräyksiä, jotka valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukaan tulee käsitellä perustuslain säätämisjärjestyksessä.

Sopimuksen liitteissä I—III olevat luettelot voidaan hyväksyä ja muuttaa sopimuksen edellyttämällä tavalla, muun muassa enemmistöpäätöksin. Kyseiset päätökset tulevat Suomea velvoittaviksi, jollei varaumaa tehdä. Kyseisellä niin sanotulla opting-out-lausekkeella on vaikutuksensa sopimuksen voimaansaattamismenettelyyn.

Sopimuksen liitteissä olevien uhanalaisia lajeja koskevien luetteloiden muuttamisen osalta vastaisuudessa on todettava, että nämä edellyttävät yleensä laintasoisia säännöksiä. Luonnonsuojelulain 14 §:n mukaan voidaan useimpien eläin- ja kasvilajien olemassaolon käydessä uhatuksi antaa niitä koskevia rauhoitusmääräyksiä asetuksella. Luonnonsuojelulakiin tulee tässä yhteydessä otettavaksi yleinen säännös valtuudesta säätää asetuksella uhanalaisten eläin- ja kasvilajien rauhoittamisesta.

Kun teollinen kehitys ja maatalouden uudet tuotantomenetelmät runsaine kemikaaleineen sekä maapallon väestön kasvu ovat saattamassa yhä useammat luonnonvaraiset eläin- ja kasvilajit vaaraan tulla hävitetyiksi sukupuuttoon, on niitä kansainvälisiä toimenpiteitä, joilla vielä jäljellä olevaa luontoa villieläimistöineen ja -kasvistoineen voidaan suojella, pidettävä suotavina. Vaikka villieläimistön ja kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus rajoittuu vain kansainväliseen kauppaan, merkitsee se sellaisenaankin tärkeätä edistysaskelta luonnonsuojelussa. Kun Suomi lisäksi kuuluu luonnonsuojelun kannalta Euroopan arvokkaimpiin alueisiin, puoltavat sekä kansainväliset että kansalliset näkökohdat kyseisen yleissopimuksen ratifiointia.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Koska kyseessä oleva sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä ja 69 §:n 1 momentissa määrätyllä tavalla, säädetään:

Washingtonissa 3 päivänä maaliskuuta 1973 tehdyn villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskevaan yleissopimukseen sisältyvät määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin niistä on sovittu.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

(Suomennos)

Villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva

YLEISSOPIMUS

Sopimusvaltiot,

tunnustaen, että villieläimistö ja -kasvisto moninaisissa ja kauniissa muodoissaan ovat korvaamaton osa luontoa, jota on varjeltava nykyistä ja tulevia sukupolvia varten;

tietoisina villieläimistön ja -kasviston yhä kasvavasta esteettisestä, tieteellisestä, kulturellisesta, virkistyksellisestä ja taloudellisesta arvosta;

tunnustaen, että kansat ja valtiot ovat ja että niiden tuleekin olla oman villieläimistönsä ja -kasvistonsa parhaat suojelijat;

tunnustaen myös kansainvälisen yhteistyön tärkeyden määrättyjen villieläimistön ja -kasviston lajien suojelemiseksi kansainvälisen kaupankäynnin aiheuttamalta ylisaalistukselta;

vakuuttuneina tähän yhteistyöhön tähtäävien asianmukaisten toimenpiteiden kiireellisyydestä,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Määritelmät

Tässä yleissopimuksessa on, mikäli asiayhteys ei muuta edellytä, seuraavilla sanoilla seuraava merkitys:

a) "laji" tarkoittaa jokaista lajia, alalajia tai maantieteellisesti siitä erillistä populaatiota;

b) "yksilö" tarkoittaa

i) jokaista elävää tai kuollutta eläintä tai kasvia;

ii) kysymyksen ollessa eläimistä:

I ja II liitteessä lueteltujen lajien kohdalla jokaista niistä helposti tunnistettavaa osaa tai johdannaista; ja III liitteessä lueteltujen lajien kohdalla jokaista niistä helposti tunnistettavaa

CONVENTION

on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

The Contracting States,

Recognizing that wild fauna and flora in their many beautiful and varied forms are an irreplaceable part of the natural systems of the earth which must be protected for this and the generations to come;

Conscious of the ever-growing value of wild fauna and flora from aesthetic, scientific, cultural, recreational and economic points of view;

Recognizing that peoples and States are and should be the best protectors of their own wild fauna and flora;

Recognizing, in addition, that international cooperation is essential for the protection of certain species of wild fauna and flora against over-exploitation through international trade;

Convinced of the urgency of taking appropriate measures to this end;

Have agreed as follows:

Article 1

Definitions

For the purpose of the present Convention, unless the context otherwise requires:

a) "Species" means any species, subspecies, or geographically separate population thereof;

b) "Specimen" means

i) any animal or plant, whether alive or dead;

ii) in the case of an animal:

for species included in Appendices I and II, any readily recognizable part or derivative thereof; and for species included in Appendix III, any readily recognizable part or derivative

osaa tai johdannaista, jonka suhde lajiin on III liitteessä erikseen mainittu;

iii) kasvin ollessa kysymyksessä:

I liitteessä lueteltujen lajien kohdalla jokaista niistä helposti tunnistettavaa osaa tai johdannaista; ja II ja III liitteessä lueteltujen lajien kohdalla jokaista niistä helposti tunnistettavaa osaa tai johdannaista, jonka suhde lajiin on II ja III liitteessä erikseen mainittu;

c) "kauppa" tarkoittaa vientiä, jälleenvientiä, tuontia ja merestätuontia;

d) "jälleenvienti" tarkoittaa aikaisemmin maahantuodun yksilön vientiä;

e) "merestätuonti" tarkoittaa merellisestä ympäristöstä, valtioiden lainkäyttövallan ulkopuolisilta alueilta otettujen eläinten tai kasvien maahantuontia;

f) "tieteellinen viranomainen" tarkoittaa 9 artiklan mukaisesti nimettyä valtion tieteellistä viranomaista;

g) "hallintoviranomainen" tarkoittaa 9 artiklan mukaisesti nimettyä valtion hallintoviranomaista;

h) "osapuoli" tarkoittaa valtiota, jonka kohdalta tämä sopimus on voimassa.

thereof specified in Appendix III in relation to the species; and

iii) in the case of a plant:

for species included in Appendix I, any readily recognizable part or derivative thereof; and for species included in Appendices II and III, any readily recognizable part or derivative thereof specified in Appendices II and III in relation to the species;

c) "Trade" means export, re-export, import and introduction from the sea;

d) "Re-export" means export of any specimen that has previously been imported;

e) "Introduction from the sea" means transportation into a State of specimens of any species which were taken in the marine environment not under the jurisdiction of any State;

f) "Scientific Authority" means a national scientific authority designated in accordance with Article 9;

g) "Management Authority" means a national management authority designated in accordance with Article 9;

h) "Party" means a State for which the present Convention has entered into force.

2 artikla

Perusperiaatteet

1. I liitteessä on lueteltu kaikki lajit, joita uhkaa sukupuuttoon kuoleminen ja joihin kaupankäynti vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa. Näihin lajeihin kuuluvien yksilöiden kauppa on erityisen ankarasti säännösteltävä, jotta niiden eloonjäämistä ei enempää vaarannettaisi; kaupankäyntiin annetaan lupa vain erikoistapauksissa.

2. II liitteessä on lueteltu:

a) kaikki ne lajit, joita ei välttämättä vielä uhkaa sukupuuttoon kuoleminen, mutta joiden eloonjääminen tulee vaaranalaiseksi ellei näiden lajien kaupankäyntiä ankarasti säännöstellä niiden eloonjäämiselle soveltumattoman kaupankäynnin estämiseksi; ja

b) muut lajit, jotka a-kohdassa mainittujen lajien kaupankäynnin tehokkaaksi säännöstelemiseksi on saatettava säännöstelyn alaisiksi.

3. III liitteessä on lueteltu kaikki ne lajit, jotka jokin osapuoli toteaa oman lainkäyttövaltansa piirissä säännöstelyn alaisiksi saalistuk-

Article 2

Fundamental Principles

1. Appendix I shall include all species threatened with extinction which are or may be affected by trade. Trade in specimens of these species must be subject to particularly strict regulation in order not to endanger further their survival and must only be authorized in exceptional circumstances.

2. Appendix II shall include:

a) all species which although not necessarily now threatened with extinction may become so unless trade in specimens of such species is subject to strict regulation in order to avoid utilization incompatible with their survival; and

b) other species which must be subject to regulation in order that trade in specimens of certain species referred to in sub-paragraph a) of this paragraph may be brought under effective control.

3. Appendix III shall include all species which any Party identifies as being subject to regulation within its jurisdiction for the pur-

sen estämiseksi tai rajoittamiseksi ja joiden kaupan säännöstelyn suhteen asianomainen osapuoli tarvitsee muiden osapuolten yhteistyötä.

4. Osapuolet eivät salli I, II ja III liitteessä lueteltujen lajien kaupankäyntiä muutoin kuin tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti.

pose of preventing or restricting exploitation, and as needing the cooperation of other parties in the control of trade.

4. The Parties shall not allow trade in specimens of species included in Appendices I, II and III except in accordance with the provisions of the present Convention.

3 artikla

I liitteessä lueteltuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden kaupankäynnin säännösteleminen

1. Kaiken I liitteessä lueteltuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden kaupankäynnin on oltava tämän artiklan määräysten mukaista.

2. I liitteessä lueteltujen lajien vienti edellyttää etukäteen myönnetyn vientiluvan esittämistä. Vientilupa myönnetään vain mikäli seuraavat ehdot on täytetty:

a) viejämaan tieteellinen viranomainen on antanut lausunnon, jonka mukaan kyseinen vienti ei vaaranna asianomaisen lajin eloonjäämistä;

b) viejämaan hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että yksilöä ei ole saatu kyseisen valtion eläin- ja kasvinsuojelulakien vastaisella tavalla;

c) viejämaan hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että elävä yksilö valmistetaan matkalle ja kuljetetaan niin, että vahingoittumisen, terveyden huonontumisen tai eläinrääkkäyksen vaara on mahdollisimman pieni; ja

d) viejämaan hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että kyseiselle yksilölle on myönnetty maahantuontilupa.

3. Kaikkien I liitteessä lueteltujen lajien maahantuonti edellyttää etukäteen myönnetyn maahantuontiluvan ja joko vientiluvan tai jälleenvientitodistuksen esittämistä. Maahantuontilupa myönnetään vasta kun seuraavat vaatimukset on täytetty:

a) maahantuojavaltion tieteellinen viranomainen on antanut lausunnon, jonka mukaan maahantuonnin tarkoitusperät eivät vahingoita kyseisen lajin eloonjäämistä;

b) maahantuojavaltion tieteellinen viranomainen on varmistautunut siitä, että kyseisen elävän yksilön vastaanottajalla on asianmukaiset varusteet sen majoittamista ja huolenpitoa varten; ja

Article 3

Regulation of Trade in Specimens of Species included in Appendix I

1. All trade in specimens of species included in Appendix I shall be in accordance with the provisions of this Article.

2. The export of any specimen of a species included in Appendix I shall require the prior grant and presentation of an export permit. An export permit shall only be granted when the following conditions have been met:

a) a Scientific Authority of the State of export has advised that such export will not be detrimental to the survival of that species;

b) a Management Authority of the State of export is satisfied that the specimen was not obtained in contravention of the laws of that State for the protection of fauna and flora;

c) a Management Authority of the State of export is satisfied that any living specimen will be so prepared and shipped as to minimize the risk of injury, damage to health or cruel treatment; and

d) a Management Authority of the State of export is satisfied that an import permit has been granted for the specimen.

3. The import of any specimen of a species included in Appendix I shall require the prior grant and presentation of an import permit and either an export permit or a re-export certificate. An import permit shall only be granted when the following conditions have been met:

a) a Scientific Authority of the State of import has advised that the import will be for purposes which are not detrimental to the survival of the species involved;

b) a Scientific Authority of the State of import is satisfied that the proposed recipient of a living specimen is suitably equipped to house and care for it; and

c) maahantuojavaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, ettei yksilöä oteta ensisijaisesti kaupalliseen käyttöön.

4. Jokainen I liitteessä luetellun yksilön jälleenvienti edellyttää etukäteen myönnetyn jälleenvientitodistuksen esittämistä. Jälleenvientitodistus myönnetään vasta kun seuraavat vaatimukset on täytetty:

a) jälleenviejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että kyseinen yksilö on tuotu maahan tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti;

b) jälleenviejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että elävä yksilö on valmistettu matkaa varten ja kuljetetaan niin, että vahingoittumisen, terveyden huonontumisen tai eläinrääkkäyksen vaara on mahdollisimman pieni; ja

c) jälleenviejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että eläviä yksilöitä varten on myönnetty maahantuontilupa.

5. I liitteessä lueteltujen lajien merestä tuontia varten tarvitaan tuojavaltion hallintoviranomaisen etukäteen myöntämä todistus. Todistus myönnetään vasta kun seuraavat vaatimukset on täytetty:

a) tuojavaltion tieteellinen viranomainen on antanut lausunnon, jonka mukaan merestä tuonti ei vaaranna kyseisen lajin eloonjäämistä;

b) tuojavaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että ehdotetulla vastaanottajalla on asianmukaiset varusteet elävän yksilön majoittamiseksi ja huolenpidoksi; ja

c) tuojavaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, ettei yksilöä oteta ensisijaisesti kaupalliseen käyttöön.

c) a Management Authority of the State of import is satisfied that the specimen is not to be used for primarily commercial purposes.

4. The re-export of any specimen of a species included in Appendix I shall require the prior grant and presentation of a re-export certificate. A re-export certificate shall only be granted when the following conditions have been met:

a) a Management Authority of the State of re-export is satisfied that the specimen was imported into that State in accordance with the provisions of the present Convention;

b) a Management Authority of the State of re-export is satisfied that any living specimen will be so prepared and shipped as to minimize the risk of injury, damage to health or cruel treatment; and

c) a Management Authority of the State of re-export is satisfied that an import permit has been granted for any living specimen.

5. The introduction from the sea of any specimen of a species included in Appendix I shall require the prior grant of a certificate from a Management Authority of the State of introduction. A certificate shall only be granted when the following conditions have been met:

a) a Scientific Authority of the State of introduction advises that the introduction will not be detrimental to the survival of the species involved;

b) a Management Authority of the State of introduction is satisfied that the proposed recipient of a living specimen is suitably equipped to house and care for it; and

c) a Management Authority of the State of introduction is satisfied that the specimen is not to be used for primarily commercial purposes.

4 artikla

II liitteessä lueteltuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden kaupan säännösteleminen

1. Kaikki II liitteessä lueteltuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden kauppa on käytävä tämän artiklan määräysten mukaisesti.

2. Jokaisen II liitteeseen kuuluvan lajin yksilön vienti edellyttää etukäteen myönnetyn vientiluvan esittämistä. Vientilupa myönnetään vasta kun seuraavat vaatimukset on täytetty:

Article 4

Regulation of Trade in Specimens of Species included in Appendix II

1. All trade in specimens of species included in Appendix II shall be in accordance with the provisions of this Article.

2. The export of any specimen of a species included in Appendix II shall require the prior grant and presentation of an export permit. An export permit shall only be granted when the following conditions have been met:

a) viejävaltion tieteellinen viranomainen on antanut lausunnon, jonka mukaan kyseinen vienti ei vaaranna asianomaisen lajin eloonjäämistä;

b) viejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, ettei yksilöä ole saatu asianomaisen maan kasvi- ja eläinsuojelulakien vastaisella tavalla; ja

c) viejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että elävä yksilö valmistetaan matkalle ja kuljetetaan niin, että vahingoittumisen, terveyden huonontumisen tai eläinrääkkäyksen vaara on mahdollisimman pieni.

3. Jokaisen sopimuspuolen tieteellinen viranomainen valvoo sekä valtionsa II liitteessä lueteltuja lajeja varten myöntämiä vientilupia että kyseisten yksilöiden varsinaista vientiä. Jos tieteellinen viranomainen katsoo, että jonkin lajin yksilöiden vientiä olisi rajoitettava koko kyseisen lajin säilyttämiseksi sille kuuluvalla tasolla ekosysteemissä ja huomattavasti sen rajan yläpuolella, joka edellyttäisi lajin liittämistä I liitteeseen, tulee asianomaisen tieteellisen viranomaisen ehdottaa toimivaltaiselle hallintoviranomaiselle asianmukaisia toimenpiteitä kyseisen lajin yksilöitä varten myönnettyjen vientilupien rajoittamiseksi.

4. Jokaisen II liitteessä lueteltuun lajiin kuuluvan yksilön tuonti edellyttää etukäteen myönnetyn vientiluvan tai jälleenvientitodistuksen esittämistä.

5. Jokaisen II liitteessä lueteltuun lajiin kuuluvan yksilön jälleenvienti edellyttää etukäteen annetun jälleenvientitodistuksen esittämistä. Jälleenvientitodistus myönnetään vasta kun seuraavat vaatimukset on täytetty:

a) jälleenviejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että kyseinen yksilö on maahantuotu tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti; ja

b) jälleenviejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että elävä yksilö valmistetaan matkalle ja kuljetetaan niin, että vahingoittumisen, terveyden huonontumisen tai eläinrääkkäyksen vaara on mahdollisimman pieni.

6. Jokaisen II liitteessä lueteltuun lajiin kuuluvan yksilön merestätuontia varten tarvitaan tuojavaltion hallintoviranomaisen etukä-

a) a Scientific Authority of the State of export has advised that such export will not be detrimental to the survival of that species;

b) a Management Authority of the State of export is satisfied that the specimen was not obtained in contravention of the laws of that State for the protection of fauna and flora; and

c) a Management Authority of the State of export is satisfied that any living specimen will be so prepared and shipped as to minimize the risk of injury, damage to health or cruel treatment.

3. A Scientific Authority in each Party shall monitor both the export permits granted by that State for specimens of species included in Appendix II and the actual exports of such specimens. Whenever a Scientific Authority determines that the export of specimens of any such species should be limited in order to maintain that species throughout its range at a level consistent with its role in the ecosystems in which it occurs and well above the level at which that species might become eligible for inclusion in Appendix I, the Scientific Authority shall advise the appropriate Management Authority of suitable measures to be taken to limit the grant of export permits for specimens of that species.

4. The import of any specimen of a species included in Appendix II shall require the prior presentation of either an export permit or a re-export certificate.

5. The re-export of any specimen of a species included in Appendix II shall require the prior grant and presentation of a re-export certificate. A re-export certificate shall only be granted when the following conditions have been met:

a) a Management Authority of the State of re-export is satisfied that the specimen was imported into that State in accordance with the provisions of the present Convention; and

b) a Management Authority of the State of re-export is satisfied that any living specimen will be so prepared and shipped as to minimize the risk of injury, damage to health or cruel treatment.

6. The introduction from the sea of any specimen of a species included in Appendix II shall require the prior grant of a certificate

teen myöntämä todistus. Todistus annetaan vasta kun seuraavat vaatimukset on täytetty:

a) tuojavaltion tieteellinen viranomainen on antanut lausunnon, jonka mukaan kyseinen merestätuonti ei vaaranna asianomaisen lajin eloonjäämistä; ja

b) tuojavaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että jokaista elävää yksilöä käsitellään niin, että vahingoittumisen, terveyden huonontumisen tai eläinrääkäyksen vaara on mahdollisimman pieni.

7. Kyseinen hallintoviranomainen voi myöntää tämän artiklan 6 kappaleessa mainitun todistuksen enintään vuodeksi kerrallaan kyseisenä aikana merestä tuotavien yksilöiden kokonaismäärälle tieteellisen viranomaisen suosituksesta tai neuvoteltuaan muiden kansallisten tieteellisten viranomaisten tai tarvittaessa kansainvälisten tieteellisten viranomaisten kanssa.

from a Management Authority of the State of introduction. A certificate shall only be granted when the following conditions have been met:

a) a Scientific Authority of the State of introduction advises that the introduction will not be detrimental to the survival of the species involved; and

b) a Management Authority of the State of introduction is satisfied that any living specimen will be so handled as to minimize the risk of injury, damage to health or cruel treatment.

7. Certificates referred to in paragraph 6 of this Article may be granted on the advice of a Scientific Authority, in consultation with other national scientific authorities or, when appropriate, international scientific authorities, in respect of periods not exceeding one year for total numbers of specimens to be introduced in such periods.

5 artikla

III liitteessä lueteltuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden kaupankäynnin säännösteleminen

1. Kaikki III liitteessä lueteltuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden kauppa on käytävä tämän artiklan määräysten mukaisesti.

2. Jokaisen III liitteessä mainittuun lajiin kuuluvan yksilön vienti maasta, joka on merkinnyt kyseisen lajin III liitteeseen, edellyttää etukäteen myönnetyn vientiluvun esittämistä. Vientilupa myönnetään vasta kun seuraavat vaatimukset on täytetty:

a) viejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että yksilöä ei ole saatu asianomaisen valtion kasvin- ja eläinsuojelulakien vastaisella tavalla; ja

b) viejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että elävä yksilö valmistetaan matkalle ja kuljetetaan niin, että vahingoittumisen, terveyden huonontumisen tai eläinrääkäyksen vaara on mahdollisimman pieni.

3. Jokaisen III liitteessä mainittuihin lajeihin kuuluvan yksilön vienti edellyttää etukäteen annetun alkuperätodistuksen esittämistä, paitsi tapauksissa, joihin sovelletaan tämän artiklan 4 kappaleen määräyksiä; jos tuonti tapahtuu valtiosta, joka on merkinnyt asianomaisen lajin III liitteeseen, tarvitaan vientilupa.

Article 5

Regulation of Trade in Specimens of Species included in Appendix III

1. All trade in specimens included in Appendix III shall be in accordance with the provisions of this Article.

2. The export of any specimen of a species included in Appendix III from any State which has included that species in Appendix III shall require the prior grant and presentation of an export permit. An export permit shall only be granted when the following conditions have been met:

a) a Management Authority of the State of export is satisfied that the specimen was not obtained in contravention of the laws of that State for the protection of fauna and flora; and

b) a Management Authority of the State of export is satisfied that any living specimen will be so prepared and shipped as to minimize the risk of injury, damage to health or cruel treatment.

3. The import of any specimen of a species included in Appendix III shall require, except in circumstances to which paragraph 4 of this Article applies, the prior presentation of a certificate of origin and, where the import is from a State which has included that species in Appendix III, an export permit.

4. Jälleenvientitapauksissa tuojavaltio hyväksyy jälleenviejävaltion hallintoviranomaisen antaman todistuksen, että yksilö on asianomaisessa maassa kasvatettu tai jälleenviedään, todisteena siitä, että tämän yleissopimuksen määräyksiä kyseisen yksilön kohdalta on sovellettu.

4. In the case of re-export, a certificate granted by the Management Authority of the State of re-export that the specimen was processed in that State or is being re-exported shall be accepted by the State of import as evidence that the provisions of the present Convention have been complied with in respect of the specimen concerned.

6 artikla

Luvat ja todistukset

1. 3, 4 ja 5 artiklan määräysten nojalla myönnettyjen lupien ja todistusten on oltava tämän artiklan määräysten mukaisia.

2. Vientiluvassa on oltava IV liitteen malliluvassa määrätyt tiedot ja se on voimassa vientiä varten ainoastaan kuusi kuukautta antopäivästä.

3. Jokaisessa luvassa ja todistuksessa on oltava tämän yleissopimuksen nimi, luvan tai todistuksen myöntäneen hallintoviranomaisen nimi, leima ja tämän antama tarkastusnumero.

4. Jokaiseen luvan tai todistuksen jäljennökseen on selvästi merkittävä, että se on jäljennös, eikä sitä saa käyttää alkuperäiskappaleen sijasta, paitsi siinä merkityssä määrin.

5. Jokaista lähetystä varten tarvitaan erillinen lupa tai todistus.

6. Tuojavaltion hallintoviranomainen mitätöi ja pidättää vientiluvan tai jälleenvientitodistuksen sitä esitettäessä siinä mainittuja yksilöitä maahantuotaessa.

7. Milloin on mahdollista ja paikallaan voi hallintoviranomainen kiinnittää johonkin yksilöön merkin sen tunnistamisen helpottamiseksi. Tässä yhteydessä "merkki" tarkoittaa jokaista pysyvää jälkeä, lyijysinettiä tai muuta asianmukaista tapaa, jonka avulla yksilö voidaan tunnistaa ja joka on suunniteltu niin, että sen jäljentäminen käy mahdollisimman vaikeaksi.

Article 6

Permits and Certificates

1. Permits and certificates granted under the provisions of Articles 3, 4 and 5 shall be in accordance with the provisions of this Article.

2. An export permit shall contain the information specified in the model set forth in Appendix IV, and may only be used for export within a period of six months from the date on which it was granted.

3. Each permit or certificate shall contain the title of the present Convention, the name and any identifying stamp of the Management Authority granting it and a control number assigned by the Management Authority.

4. Any copies of a permit or certificate issued by a Management Authority shall be clearly marked as copies only and no such copy may be used in place of the original, except to the extent endorsed thereon.

5. A separate permit or certificate shall be required for each consignment of specimens.

6. A Management Authority of the State of import of any specimen shall cancel and retain the export permit or re-export certificate and any corresponding import permit presented in respect of the import of that specimen.

7. Where appropriate and feasible a Management Authority may affix a mark upon any specimen to assist in identifying the specimen. For these purposes "mark" means any indelible imprint, lead seal or other suitable means of identifying a specimen, designed in such a way as to render its imitation by unauthorized persons as difficult as possible.

7 artikla

Vapautukset ja muut kaupankäyntiin liittyvät erikoismääräykset

1. 3, 4 ja 5 artiklan määräykset eivät koske yksilöiden kuljetusta sopimuspuolen alueen läpi

Article 7

Exemptions and Other Special Provisions Relating to Trade

1. The provisions of Articles 3, 4 and 5 shall not apply to the transit or trans-shipment

tai sen kautta silloin, kun ne jätetään tulliviranomaisten valvonnan alaiseksi.

2. Jos viejä- tai jälleenviejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että jokin yksilö on hankittu ennen kuin tämän yleissopimuksen määräyksiä sovellettiin kyseiseen yksilöön, eivät 3, 4 ja 5 artiklan määräykset koske kyseistä yksilöä silloin kun hallintoviranomainen on antanut siitä todistuksen.

3. 3, 4 ja 5 artiklan määräykset eivät koske yksilöitä, jotka ovat henkilökohtaista tai perheomaisuutta. Tämä vapautus ei koske:

a) tapauksia, joissa omistaja on hankkinut I liitteessä mainittuun lajiin kuuluvan yksilön vakinaisen asuinvaltionsa ulkopuolelta ja tahtoo tuda sen asianomaiseen valtioon; tai

b) II liitteessä mainittuun lajiin kuuluvien yksilöiden kohdalla:
i) jos omistaja on ne hankkinut vakinaisen asuinvaltionsa ulkopuolelta siinä valtiossa, jossa ne otettiin luonnosta;
ii) jos ne tuodaan omistajan vakinaiseen asuinvaltioon; ja
iii) jos valtio, jossa yksilöt otettiin luonnosta, vaatii etukäteen myönnettyä vientilupaa jokaista kyseiseen lajiin kuuluvaa yksilöä varten;
paitsi jos hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että yksilöt on hankittu ennen kuin tämän yleissopimuksen määräyksiä sovellettiin kyseisiin yksilöihin.

4. I liitteessä mainittuun lajiin kuuluvat, vankeudessa kaupallisiin tarkoituksiin kasvatetut eläimet sekä I liitteessä mainittuun lajiin kuuluvat viljellyt kasvit katsotaan II liitteessä mainittuihin lajeihin kuuluviksi.

5. Jos viejävaltion hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että jokin eläin on vankeudessa kasvanut tai vastaavasti jokin kasvi viljelty tai on johdannainen näin kasvaneesta eläimestä tai kasvista, korvaa asianomaisen hallintoviranomaisen antama todistus kaikki 3, 4 ja 5 artiklan edellyttämät todistukset ja luvat.

6. 3, 4 ja 5 artiklan määräykset eivät koske tiedemiesten tai valtioittensa hallintoviranomaisten rekisteröimien tieteellisten insti-

of specimens through or in the territory of a Party while the specimens remain in Customs control.

2. Where a Management Authority of the State of export or re-export is satisfied that a specimen was acquired before the provisions of the present Convention applied to that specimen, the provisions of Articles 3, 4 and 5 shall not apply to that specimen where the Management Authority issues a certificate to that effect.

3. The provisions of Articles 3, 4 and 5 shall not apply to specimens that are personal or household effects. This exemption shall not apply where:

a) in the case of specimens of a species included in Appendix I, they were acquired by the owner outside his State of usual residence, and are being imported into that State; or

b) in the case of specimens of species included in Appendix II:
i) they were acquired by the owner outside his State of usual residence and in a State where removal from the wild occurred;
ii) they are being imported into the owner's State of usual residence; and
iii) the State where removal from the wild occurred requires the prior grant of export permits before any export of such specimens;

unless a Management Authority is satisfied that the specimens were acquired before the provisions of the present Convention applied to such specimens.

4. Specimens of an animal species included in Appendix I bred in captivity for commercial purposes, or of a plant species included in Appendix I artificially propagated for commercial purposes, shall be deemed to be specimens of species included in Appendix II.

5. Where a Management of the State of export is satisfied that any specimen of an animal species was bred in captivity or any specimen of a plant species was artificially propagated, or is a part of such an animal or plant or was derived therefrom, a certificate by that Management Authority to that effect shall be accepted in lieu of any of the permits or certificates required under the provisions of Articles 3, 4 or 5.

6. The provisions of Articles 3, 4 and 5 shall not apply to the non-commercial loan, donation or exchange between scientists or

tuuttien välisiä kasvistoyksilöiden tai muiden säilöttyjen, kuivattujen tai upotettujen museoyksilöiden ja elävän, hallintoviranomaisen hyväksymällä leimalla tai merkillä varustetun kasvisaineen ei-kaupallista lainaamista, lahjoittamista tai vaihtamista.

7. Jokaisen valtion hallintoviranomainen voi jättää soveltamatta 3, 4 ja 5 artiklan vaatimuksia ja sallia kiertävään eläintarhaan, sirkukseen, eläin- tai kasvinäyttelyyn tai muuhun kiertävään näyttelyyn kuuluvia eläimiä ja kasveja kuljetettavan ilman todistuksia tai lupia edellyttäen, että

a) viejä tai tuoja antaa tällaisista yksilöistä yksityiskohtaiset tiedot hallintoviranomaiselle;

b) yksilöt kuuluvat joko tämän artiklan 2 tai 5 kappaleessa mainittuihin ryhmiin; ja

c) hallintoviranomainen on varmistautunut siitä, että jokainen elävä yksilö kuljetetaan niin, että vahingoittumisen, terveyden huonontumisen tai eläinrääkkäyksen vaara on mahdollisimman pieni.

scientific institutions registered by a Management Authority of their State, of herbarium specimens, other preserved, dried or embedded museum specimens, and live plant material which carry a label issued or approved by a Management Authority.

7. A Management Authority of any State may waive the requirements of Articles 3, 4 and 5 and allow the movement without permits or certificates of specimens which form part of a travelling zoo, circus, menagerie, plant exhibition or other travelling exhibition provided that:

a) the exporter or importer registers full details of such specimiens with that Management Authority;

b) the specimens are in either of the categories specified in paragraphs 2 or 5 of this Article; and

c) the Management Authority is satisfied that any living specimen will be so transported and cared for as to minimize the risk of injury, damage to health or cruel treatment.

8 artikla

Toimenpiteet, joihin sopimuspuolten on ryhdyttävä

1. Sopimuspuolet ryhtyvät asianmukaisiin toimenpiteisiin tämän yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi ja tämän yleissopimuksen määräysten vastaisesti tapahtuvan yksilöiden kaupan estämiseksi. Näihin toimenpiteisiin kuuluu:

a) tällaisten yksilöiden haltuunoton ja niillä käydyn kaupan rankaiseminen; ja

b) tällaisten yksilöiden takavarikoinnin tai viejävaltioon palauttamisen järjestäminen.

2. Tämän artiklan 1 kappaleessa mainittujen toimenpiteiden lisäksi sopimuspuolet voivat tarvittaessa sisäisesti järjestää mahdollisuuden tämän yleissopimuksen määräyksien vastaisesti myytyjen yksilöiden takavarikoinnista johtuvien menojen korvaamiseksi.

3. Mahdollisuuksien mukaan sopimuspuolet yrittävät saada yksilöitä koskevat pakolliset muodollisuudet mahdollisimman nopeiksi. Tämän helpottamiseksi sopimuspuolet voivat määrätä meno- ja tulosatamia, joissa yksilöt on esitettävä selvitystä varten. Sopimuspuolet var-

Article 8

Measures to be taken by the Parties

1. The Parties shall take appropriate measures to enforce the provisions of the present Convention and to prohibit trade in specimens in violation thereof. These shall include measures:

a) to penalize trade in, or possession of, such specimens, or both; and

b) to provide for the confiscation or return to the State of export of such specimens.

2. In addition to the measures taken under paragraph 1 of this Article, a Party may, when it deems it necessary, provide for any method of internal reimbursement for expenses incurred as a result of the confiscation of a specimen traded in violation of the measures taken in the application of the provisions of the present Convention.

3. As far as possible, the Parties shall ensure that specimens shall pass through any formalities required for trade with a minimum of delay. To facilitate such passage, a Party may designate ports of exit and ports of entry at which specimens must be presented for

mistavat lisäksi, että kaikista elävistä yksilöistä läpikulun, pidätyksen tai kuljetuksen aikana huolehditaan asianmukaisesti, niin että vahingoittumisen, terveyden huonontumisen tai eläinrääkkäyksen vaara on mahdollisimman pieni.

4. Jos elävä yksilö tämän artiklan 1 kappaleessa mainituilla toimenpiteillä takavarikoidaan:

a) yksilö on luovutettava takavarikoijavaltion hallintoviranomaiselle;

b) hallintoviranomainen palauttaa yksilön viejävaltioon tämän kustannuksella neuvoteltuaan asianomaisen valtion kanssa tai eläinsuojelukeskukseen tai muuhun hallintoviranomaisen sopivaksi katsomaan paikkaan; ja

c) hallintoviranomainen voi pyytää tieteellisen viranomaisen apua tai tarpeelliseksi katsoessaan neuvotella sihteeristön kanssa tämän kappaleen b-kohdassa mainitusta päätöksestä mukaanluettuna eläinsuojelukeskuksen tai muun paikan valinta.

5. Tämän artiklan 4 kappaleessa mainittu eläinsuojelukeskus tarkoittaa hallintoviranomaisen nimeämää elävien, varsinkin takavarikoitujen yksilöiden hoitokeskusta.

6. Jokainen osapuoli pitää kirjaa I, II ja III liitteessä lueteltuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden kaupasta. Kirjanpidon tulee käsittää seuraavat tiedot:

a) maahantuojien ja viejien nimet ja osoitteet; sekä

b) myönnettyjen lupien ja todistusten numero ja laatu; valtiot, joiden kanssa kyseistä kauppaa on käyty; yksilöiden laji ja määrä; I, II ja III liitteessä lueteltuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden nimet ja soveltuvin kohdin kyseisten yksilöiden koko ja sukupuoli.

7. Jokainen sopimuspuoli laatii määräaikaiset raportit tämän yleissopimuksen soveltamisesta omalta kohdaltaan ja toimittaa sihteeristölle:

a) vuosittaisen raportin, joka käsittää yhteenvedon tämän artiklan 6 kappaleessa eritellyistä tiedoista; ja

b) kaksivuotisraportin lainsäädännöllisistä ja hallinnollisista toimenpiteistä tämän yleissopimuksen soveltamisen valvomiseksi.

clearance. The Parties shall ensure further that all living specimens, during any period of transit, holding or shipment, are properly cared for so as to minimize the risk of injury, damage to health or cruel treatment.

4. Where a living specimen is confiscated as a result of measures referred to in paragraph 1 of this Article:

a) the specimen shall be entrusted to a Management Authority of the State of confiscation;

b) the Management Authority shall, after consultation with the State of export, return the specimen to that State at the expense of that State, or to a rescue centre or such other place as the Management Authority deems appropriate and consistent with the purposes of the present Convention; and

c) the Management Authority may obtain the advice of a Scientific Authority, or may, whenever it considers it desirable, consult the Secretariat in order to facilitate the decision under subparagraph b) of this paragraph, including the choice of a rescue centre or other place.

5. A rescue centre as referred to in paragraph 4 of this Article means an institution designated by a Management Authority to look after the welfare of living specimens, particularly those that have been confiscated.

6. Each Party shall maintain records of trade in specimens of species included in Appendices I, II and III which shall cover:

a) the names and addresses of exporters and importers; and

b) the number and type of permits and certificates granted; the States with which such trade occurred; the numbers or quantities and types of specimens, names of species as included in Appendices I, II and III and, where applicable, the size and sex of the specimens in question.

7. Each Party shall prepare periodic reports on its implementation of the present Convention and shall transmit to the Secretariat:

a) an annual report containing a summary of the information specified in sub-paragraph b) of paragraph 6 of this Article; and

b) a biennial report on legislative, regulatory and administrative measures taken to enforce the provisions of the present Convention.

8. Tämän artiklan 7 kappaleessa mainittujen tietojen tulee olla avoinna yleisölle, paitsi jos tämä on asianomaisen sopimuspuolen lain vastaista.

9 artikla

Hallinto- ja tieteelliset viranomaiset

1. Jokainen sopimuspuoli nimeää tämän yleissopimuksen tarkoitusperiä varten:

a) yhden tai useamman toimivaltaisen hallintoviranomaisen, joka myöntää lupia ja todistuksia asianomaisen sopimuspuolen osalta; ja

b) yhden tai useamman tieteellisen viranomaisen.

2. Tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa valtiot ilmoittavat tallettajahallitukselle nimeämänsä, muiden sopimuspuolien sekä sihteeristön kanssa asioimaan valtuutetun hallintoviranomaisen nimen ja osoitteen.

3. Asianomainen sopimuspuoli ilmoittaa kaikista tämän artiklan mukaisista nimityksien ja valtuuksien muutoksista sihteeristölle, joka toimittaa tiedot edelleen muille sopimuspuolille.

4. Jokainen tämän artiklan 2 kappaleessa mainittu hallintoviranomainen ilmoittaa sihteeristön tai toisen sopimuspuolen hallintoviranomaisen pyynnöstä, mitkä ovat sen mahdolliset leimat, sinetit tai muut lupien tai todistusten tunnistamisvälineet.

10 artikla

Kaupankäynti yleissopimukseen kuulumattomien valtioiden kanssa

Jokainen sopimuspuoli voi vietäessä tai jälleenvietäessä valtioon tai tuotaessa valtiosta, joka ei ole tämän yleissopimuksen osapuoli, hyväksyä tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti myönnettyjen lupien tai todistusten sijaan asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen myöntämän luvan tai todistuksen edellyttäen, että se asiaosuudeltaan vastaa edellämainittuja lupia tai todistuksia.

11 artikla

Sopimuspuolten konferenssi

1. Sihteeristö kutsuu sopimuspuolten konferenssin koolle viimeistään kaksi vuotta sen

8. The information referred to in paragraph 7 of this Article shall be available to the public where this is not inconsistent with the law of the Party concerned.

Article 9

Management and Scientific Authorities

1. Each Party shall designate for the purposes of the present Convention:

a) one or more Management Authorities competent to grant permits or certificates on behalf of that Party; and

b) one or more Scientific Authorities.

2. A State depositing an instrument of ratification, acceptance, approval or accession shall at that time inform the Depositary Government of the name and address of the Management Authority authorized to communicate with other Parties and with the Secretariat.

3. Any changes in the designations or authorizations under the provisions of this Article shall be communicated by the Party concerned to the Secretariat for transmission to all other Parties.

4. Any Management Authority referred to in paragraph 2 of this Article shall, if so requested by the Secretariat or the Management Authority of another Party, communicate to it impression of stamps, seals or other devices used to authenticate permits or certificates.

Article 10

Trade with States not Party to the Convention

Where export or re-export is to, or import is from, a State not a party to the present Convention, comparable documentation issued by the competent authorities in that State which substantially conforms with the requirement of the present Convention for permits and certificates may be accepted in lieu thereof by any Party.

Article 11

Conference of the Parties

1. The Secretariat shall call a meeting of the Conference of the Parties not later than

jälkeen kun tämä yleissopimus on tullut voimaan.

2. Sen jälkeen sihteeristö kutsuu koolle säännöllisen kokouksen vähintään joka toinen vuosi, ellei konferenssi toisin päätä, ja ylimääräisiin kokouksiin milloin tahansa, jos vähintään kolmasosa sopimuspuolista esittää siitä kirjallisen pyynnön.

3. Sekä säännöllisissä että ylimääräisissä kokouksissa sopimuspuolet tarkastavat tämän yleissopimuksen toteuttamisen ja voivat:

a) laatia sihteeristön tehtävien suorittamiseen tarvittavia määräyksiä;

b) harkita ja hyväksyä 15 artiklan mukaisia muutoksia I ja II liitteseen;

c) tarkastaa I, II ja III liitteessä mainittujen lajien lisääntymisessä ja suojelussa tapahtunutta edistystä;

d) vastaanottaa ja harkita sopimuspuolten sihteeristölle jättämiä raportteja; sekä

e) tarvittaessa tehdä suosituksia tämän yleissopimuksen soveltamisen tehokkuuden parantamiseksi.

4. Jokaisessa säännöllisessä kokouksessa sopimuspuolet voivat päättää seuraavan, tämän artiklan 2 kappaleen määräysten mukaisen kokouksen ajasta ja paikasta.

5. Sopimuspuolet voivat jokaisessa kokouksessa määrätä ja hyväksyä kokouksen menettelytapasäännöt.

6. Yhdistyneillä Kansakunnilla, sen erityisjärjestöillä, Kansainvälisellä Atomienergiajärjestöllä sekä kaikilla valtioilla, jotka eivät ole liittyneet tähän yleissopimukseen, on oikeus lähettää edustajansa tarkkailijoiksi konferenssin kokouksiin. Tarkkailijoilla on oikeus osallistua kokouksiin mutta ei oikeutta äänestää.

7. Jokainen seuraaviin ryhmiin kuuluva kansainvälinen järjestö tai elin, joka on teknisesti pätevä suojelemaan, säilyttämään tai hoitamaan villieläimistöä ja -kasvistoa ja joka on ilmoittanut sihteeristölle tahtovansa lähettää edustajansa tarkkailijoiksi konferenssin kokouksiin, otetaan vastaan ellei vähintään kolmasosa sopimuspuolista sitä vastusta:

a) valtiolliset tai ei-valtiolliset kansainväliset järjestöt tai elimet sekä kansalliset valtion järjestöt tai elimet; ja

b) kansalliset, valtioittensa tähän tarkoitukseen hyväksymät ei-valtiolliset järjestöt tai eli-

two years after the entry into force of the present Convention.

2. Thereafter the Secretariat shall convene regular meetings at least once every two years, unless the Conference decides otherwise, and extraordinary meetings at any time on the written request of at least one-third of the Parties.

3. At meetings, whether regular or extraordinary, the Parties shall review the implementation of the present Convention and may:

a) make such provision as may be necessary to enable the Secretariat to carry out its duties;

b) consider and adopt amendments to Appendices I and II in accordance with Article 15;

c) review the progress made towards the restoration and conservation of the species included in Appendices I, II and III;

d) receive and consider any reports presented by the Secretariat or any Party; and

e) where appropriate, make recommendations for improving the effectiveness of the Convention.

4. At each regular meeting, the Parties may determine the time and venue of the next regular meeting to be held in accordance with the provisions of paragraph 2 of this Article.

5. At any meeting, the Parties may determine and adopt rules of procedure for the meeting.

6. The United Nations, its Specialized Agencies and the International Atomic Enregy Agency, as well as any State not a Party to the present Convention, may be represented at meetings of the Conference by observers, who shall have the right to participate but not to vote.

7. Any body or agency tecnically qualified in protection, conservation or management of wild fauna and flora, in the following categories, which has informed the Secretariat of its desire to be represented at meetings of the Conference by observers, shall be admitted unless at least one-third of the Parties present object:

a) international agencies or bodies, either governmental or non-governmental, and national governmental agencies and bodies; and

b) national non-governmental agencies or bodies which have been approved for this

met. Näillä tarkkailijoilla on oikeus osallistua kokouksiin mutta ei oikeutta äänestää.

12 artikla

Sihteeristö

1. Tämän yleissopimuksen tultua voimaan Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristönsuojeluohjelman pääsihteeri perustaa sihteeristön. Sopivaksi katsomassaan määrin häntä voivat avustaa asianmukaiset valtioidenväliset tai eivaltioilliset kansainväliset ja kansalliset järjestöt tai elimet, jotka ovat teknisesti päteviä suojelemaan, säilyttämään tai hoitamaan villieläimistöä ja -kasvistoa.

2. Sihteeristön tehtäviin kuuluu:

a) järjestää sopimuspuolten välisiä kokouksia ja avustaa niissä;

b) hoitaa tämän yleissopimuksen 15 ja 16 artiklan määräysten mukaisesti sille annettuja tehtäviä;

c) tehdä tieteellisiä ja teknisiä tutkimuksia sopimuspuolten konferenssin hyväksymien ohjelmien mukaisesti tämän yleissopimuksen täytöönpanemiseksi, mukaanluettuina tutkimukset elävien yksilöiden matkalle valmistamista, kuljettamista ja tunnistamista koskevien standardien kehittämiseksi;

d) tutkia sopimuspuolten laatimia raportteja ja pyytää heiltä tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoa silmällä pitäen tarpeellisia lisätietoja;

e) kiinnittää sopimuspuolten huomiota tämän yleissopimuksen päämääriin liittyviin seikkoihin;

f) aika ajoin julkaista ja toimittaa sopimuspuolille uusia painoksia I, II ja III liitteestä sekä mahdollisia lisätietoja mainittuihin liitteisiin kuuluvien yksilöiden tunnistamisen helpottamiseksi;

g) laatia sopimuspuolille vuosiraportit työstään ja tämän yleissopimuksen täytäntöönpanemisesta ja muita, sopimuspuolten kokouksessa pyydettyjä raportteja;

h) tehdä suosituksia tämän yleissopimuksen tavoitteiden ja määräysten täytäntöönpanemisesta, mukaanluettuna teknisen ja tieteellisen informaation vaihto;

i) suorittaa mahdollisia muita sopimuspuolten sille uskomia tehtäviä.

purpose by the State in which they are located. Once admitted, these observers shall have the right to participate but not to vote.

Article 12

The Secretariat

1. Upon entry into force of the present Convention, a Secretariat shall be provided by the Executive Director of the United Nations Environment Programme. To the extent and in the manner he considers appropriate, he may be assisted by suitable inter-governmental or non-governmental international or national agencies and bodies technically qualified in protection, conservation and management of wild fauna and flora.

2. The functions of the Secretariat shall be:

a) to arrange for and service meetings of the Parties;

b) to perform the functions entrusted to it under the provisions of Articles 15 and 16 of the present Convention;

c) to undertake scientific and technical studies in accordance with programmes authorized by the Conference of the Parties as will contribute to the implementation of the present Convention, including studies concerning standards for appropriate preparation and shipment of living specimens and the means of identifying specimens;

d) to study the reports of Parties and to request from Parties such further information with respect thereto as it deems necessary to ensure implementation of the present Convention;

e) to invite the attention of the Parties to any matter pertaining to the aims of the present Convention;

f) to publish periodically and distribute to the Parties current editions of Appendices I, II and III together with any information which will facilitate identification of specimens of species included in those Appendices.

g) to prepare annual reports to the Parties on its work and on the implementation of the present Convention and such other reports as meetings of the Parties may request;

h) to make recommendations for the implementation of the aims and provisions of the present Convention, including the exchange of information of a scientific or technical nature;

i) to perform any other function as may be entrusted to it by the Parties.

13 artikla

Kansainväliset toimenpiteet

1. Kun sihteeristö saamiensa tietojen pohjalta toteaa, että jokin I tai II liitteeseen kuuluva laji kärsii kyseisen lajin yksilöistä käydystä kaupasta tai että tämän yleissopimuksen määräyksiä ei tehokkaasti sovelleta, sihteeristö ilmoittaa asiasta asianomaiselle sopimuspuolelle tai -puolille.

2. Kun jokin sopimuspuoli vastaanottaa tämän artiklan 1 kappaleessa mainitun ilmoituksen, se toimittaa mahdollisimman pian sihteeristölle kaikki asiaankuuluvat, lakiensa sallimat tiedot ja tarvittaessa suosittelee parannuskeinoja. Kun tutkimuksen suorittaminen jonkin sopimuspuolen mielestä on toivottavaa, asianomaisen sopimuspuolen nimenomaisesti valtuuttama henkilö tai henkilöt voivat suorittaa tällaisen tutkimuksen.

3. Sopimuspuolelta tai tämän artiklan 2 kappaleen mukaisen tutkimuksen johdosta saadut tiedot tarkastetaan seuraavassa sopimuspuolten konferenssissa ja konferenssi voi tehdä asiasta parhaaksi katsomansa suositukset.

Article 13

International Measures

1. When the Secretariat in the light of information received is satisfied that any species included in Appendices I or II is being affected adversely by trade in specimens of that species or that the provisions of the present Convention are not being effectively implemented, it shall communicate such information to the authorized Management Authority of the Party or Parties concerned.

2. When any Party receives a communication as indicated in paragraph 1 of this Article, it shall, as soon as possible, inform the Secretariat of any relevant facts insofar as its laws permit and, where appropriate, propose remedial action. Where the Party considers that an inquiry is desirable, such inquiry may be carried out by one or more persons expressly authorized by the Party.

3. The information provided by the Party or resulting from any inquiry as specified in paragraph 2 of this Article shall be reviewed by the next Conference of the Parties which may make whatever recommendations it deems appropriate.

14 artikla

Vaikutus sisäiseen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin yleissopimuksiin

1. Tämän yleissopimuksen määräykset eivät millään tavalla vaikuta sopimuspuolten oikeuteen hyväksyä:

a) ankarampia sisäisiä toimenpiteitä I, II ja III liitteeseen kuuluvien lajien yksilöiden kaupan, haltuunoton tai kuljetuksen rajoittamiseksi tai kieltämiseksi; tai

b) sisäisiä toimenpiteitä sellaisten lajien kaupan, haltuunoton tai kuljetuksen rajoittamiseksi tai kieltämiseksi, joita ei ole mainittu I, II tai III liitteessä.

2. Tämän yleissopimuksen määräykset eivät millään tavoin vaikuta sopimuspuolten sisäisiin toimenpiteisiin tai muista voimassaolevista tai myöhemmin voimaantulevista kansainvälisistä sopimuksista tai muista yksilöiden kauppaan, haltuunottoon ja kuljetukseen liittyvistä seikoista johtuviin velvoitteisiin, mukaanluettuina kaikki tulliin, terveydenhoitoon tai eläinten ja kasvien karanteeniin liittyvät toimenpiteet.

Article 14

Effect on Domestic Legislation and International Conventions

1. The provisions of the present Convention shall in no way affect the right of Parties to adopt:

a) stricter domestic measures regarding the conditions for trade, taking possession or transport of specimens of species included in Appendices I, II and III, or the complete prohibition thereof; or

b) domestic measures restricting or prohibiting trade, taking possession, or transport of species not included in Appendices I, II or III.

2. The provisions of the present Convention shall in no way affect the provisions of any domestic measures or the obligations of Parties deriving from any treaty, convention, or international agreement relating to other aspects of trade, taking possession, or transport of specimens which is in force or subsequently may enter into force for any Party including any measure pertaining to the Customs, public health, veterinary or plant quarantine fields.

3. Tämän yleissopimuksen määräykset eivät millään tavoin vaikuta sopimuspuolten tekemistä muista voimassaolevista tai voimaantulevista, alueellisen kauppasopimuksen muodostavista kansainvälisistä sopimuksista johtuviin määräyksiin tai velvoitteisiin jos nämä perustavat tai ylläpitävät yhteistä tullivalvontaa muihin maihin nähden ja poistavat kauppasopimuksen osapuolten keskinäisen tullivalvonnan.

4. Tämän yleissopimuksen sopimuspuoli, joka on liittynyt myös johonkin toiseen, tämän yleissopimuksen voimaantulohetkellä voimassaolevaan kansainväliseen sopimukseen, jossa on määräyksiä II liitteeseen kuuluvien merieläin- tai -kasvilajien suojelemiseksi, vapautetaan tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti sille asetetuista velvoitteista, jotka koskevat II liitteeseen kuuluvien lajien asianomaisessa valtiossa rekisteröityyn laivaan kyseisen toisen kansainvälisen sopimuksen määräysten mukaisesti otettujen yksilöiden kauppaa.

5. Huolimatta 3, 4 ja 5 artiklan määräyksistä, jokaista tämän artiklan 4 kappaleen määräysten mukaisesti haltuunotettua yksilöä varten tarvitaan ainoastaan todistus tuontivaltion hallintoviranomaiselta vakuudeksi siitä, että yksilö on haltuunotettu kyseisen toisen kansainvälisen sopimuksen määräysten mukaisesti.

6. Mikään tässä yleissopimuksessa ei saa haitata Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselman 2750 C (XXV) mukaisesti koolle kutsutun Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeuskonferenssin työtä merioikeuden kehittämiseksi ja kodifioimiseksi, eikä vaikuttaa minkään valtion nykyisiin tai tuleviin merioikeutta tai rannikko- ja lippuvaltion lainkäyttövaltaa koskeviin oikeudellisiin vaatimuksiin tai oikeudellisiin näkökohtiin.

3. The provisions of the present Convention shall in no way affect the provisions of, or the obligations deriving from any treaty, convention or international agreement concluded or which may be concluded between States creating a union or regional trade agreement establishing or maintaining a common external customs control and removing customs control between the parties thereto insofar as they relate to trade among the States members of that union or agreement.

4. A State party to the present Convention, which is also a party to any other treaty, convention or international agreement which is in force at the time of the coming into force of the present Convention and under the provisions of which protection is afforded to marine species included in Appendix II, shall be relieved of the obligations imposed on it under the provisions of the present Convention with respect to trade in specimens of species included in Appendix II that are taken by ships registered in that State and in accordance with the provisions of such other treaty, convention or international agreement.

5. Notwithstanding the provisions of Articles 3, 4 and 5, any export of a specimen taken in accordance with paragraph 4 of this Article shall only require a certificate from a Management Authority of the State of introduction to the effect that the specimen was taken in accordance with the provisions of the other treaty, convention or international agreement in question.

6. Nothing in the present Convention shall prejudice the codification and development of the law of the sea by the United Nations Conference on the Law of the Sea convened pursuant to Resolution 2750 C (XXV) of the General Assembly of the United Nations nor the present or future claims and legal views of any State concerning the law of the sea and the nature and extent of coastal and flag State jurisdiction.

15 artikla

I ja II liitteen muutokset

1. Seuraavia määräyksiä sovelletaan sopimuspuolten konferenssin kokouksissa I ja II liitteeseen tehtävien muutosten osalta:

Article 15

Amendments to Appendices I and II

1. The following provisions shall apply in relation to amendments to Appendices I and II at meetings of the Conference of the Parties:

a) Jokainen sopimuspuoli voi ehdottaa muutosta I ja II liitteeseen harkittavaksi seuraavassa kokouksessa. Muutosehdotuksen teksti on toimitettava sihteeristölle vähintään 150 päivää ennen kokousta. Sihteeristö neuvottelee muiden sopimuspuolien ja asiasta kiinnostuneiden elimien kanssa muutoksesta tämän artiklan 2 b) ja 2 c) kohtien mukaisesti viimeistään 30 päivää ennen kokousta.

b) Muutokset hyväksytään kahden kolmasosan ääntenenemmistöllä. Tässä yhteydessä "läsnäolevat äänestävät sopimuspuolet" tarkoittaa läsnäolevia joko puolesta tai vastaan äänestäviä. Äänestyksestä pidättyviä sopimuspuolia ei lasketa muutoksen hyväksymiseen tarvittavaan kahteen kolmasosaan.

c) Kokouksessa hyväksytyt muutokset tulevat voimaan 90 päivää kokouksen jälkeen kaikkien paitsi niiden sopimuspuolien osalta, jotka ovat tehneet tämän artiklan 3 kappaleen mukaisen varauman.

2. Seuraavia määräyksiä sovelletaan sopimuspuolten konferenssin kokousten välillä I ja II liitteeseen tehtävien muutosten osalta:

a) Jokainen sopimuspuoli voi ehdottaa muutosta I ja II liitteeseen harkittavaksi kokousten välillä tässä kohdassa määrätyllä postitusmenetelmällä.

b) Merilajien kohdalta sihteeristö toimittaa muutosehdotuksen tekstin sopimuspuolille heti sen vastaanotettuaan. Sihteeristö neuvottelee myös kansainvälisten elinten kanssa, joiden toimivalta liittyy kyseiseen lajiin, varsinkin saadakseen tieteellisiä tietoja, joita kyseiset elimet ehkä pystyvät antamaan ja varmistaakseen tällaisten elinten harjoittamien suojelutoimenpiteiden yhdentämisen. Sihteeristö toimittaa tällaisten elinten antamat lausunnot ja tiedot sekä omat suosituksensa mahdollisimman pian sopimuspuolille.

c) Sihteeristö toimittaa muita kuin merilajeja koskevien muutosehdotusten tekstit sopimuspuolille heti ne vastaanotettuaan ja mahdollisimman pian sen jälkeen omat suosituksensa.

d) Jokainen sopimuspuoli voi viimeistään 60 päivää sen jälkeen kun sihteeristö on tämän kappaleen a) ja b) kohtien mukaisesti antanut

a) Any Party may propose an amendment to Appendix I or II for consideration at the next meeting. The text of the proposed amendment shall be communicated to the Secretariat at least 150 days before the meeting. The Secretariat shall consult the other Parties and interested bodies on the amendment in accordance with the provisions of sub-paragraphs b) and c) of paragraph 2 of this Article and shall communicate the response to all Parties not later than 30 days before the meeting.

b) Amendments shall be adopted by a two-thirds majority of Parties present and voting. For these purposes "Parties present and voting" means Parties present and casting an affirmative or negative vote. Parties abstaining from voting shall not be counted among the two-thirds required for adopting an amendment.

c) Amendment adopted at a meeting shall enter into force 90 days after that meeting for all Parties except those which make a reservation in accordance with paragraph 3 of this Article.

2. The following provisions shall apply in relation to amendments to Appendices I and II between meetings of the Conference of the Parties:

a) Any Party may propose an amendment to Appendix I or II for consideration between meetings by the postal procedures set forth in this paragraph.

b) For marine species, the Secretariat shall, upon receiving the text of the proposed amendment, immediately communicate it to the Parties. It shall also consult inter-governmental bodies having a function in relation to those species especially with a view to obtaining scientific data these bodies may be able to provide and to ensuring co-ordination with any conservation measures enforced by such bodies. The Secretariat shall communicate the views expressed and data provided by these bodies and its findings and recommendations to the Parties as soon as possible.

c) For species other than marine species, the Secretariat shall, upon receiving the text of the proposed amendment, immediately communicate it to the Parties, and, as soon as possible thereafter, its own recommendations.

d) Any Party may, within 60 days of the date on which the Secretariat communicated its recommendations to the Parties under sub-

suosituksensa sopimuspuolille, toimittaa sihteeristölle mahdolliset huomautuksensa sekä asiaankuuluvia tieteellisiä tietoja muutosehdotuksen johdosta.

e) Sihteeristö toimittaa saamansa vastaukset sekä omat suosituksensa sopimuspuolille mahdollisimman pian.

f) Jos sihteeristö ei viimeistään 30 päivää sen jälkeen, kun vastaukset ja suositukset tämän kappaleen e) kohdan mukaisesti on toimitettu sopimuspuolille, ole vastaanottanut yhtään vastalausetta, tulee muutos voimaan 90 päivää myöhemmin kaikkien paitsi niiden sopimuspuolten osalta, jotka ovat tämän artiklan 3 kappaleen mukaisesti tehneet varauman.

g) Jos jokin sopimuspuoli lähettää sihteeristölleen vastalauseen, alistetaan muutosehdotus tämän kappaleen h), i) ja j) kohtien mukaisesti postiäänestykseen.

h) Sihteeristö ilmoittaa sopimuspuolille vastaanottaneensa vastalauseilmoituksen.

i) Mikäli sihteeristö ei viimeistään 60 päivää sen jälkeen kun tämän kappaleen h) kohdassa mainittu ilmoitus on tehty, ole saanut myöntävää, kieltävää tai äänestyksestä pidättäytyvää äänestysilmoitusta vähintään puolelta sopimuspuolten lukumäärästä, jätetään muutosehdotus seuraavan konferenssin kokouksen harkittavaksi.

j) Edellyttäen, että puolet sopimuspuolista lähettää kieltävän tai myöntävän äänestysilmoituksen, hyväksytään muutoesehdotus kahden kolmasosan äänestenenemmistöllä.

k) Sihteeristö ilmoittaa kaikille sopimuspuolille äänestyksen tuloksen.

l) Jos muutosehdotus hyväksytään, se tulee voimaan 90 päivää sen jälkeen, kun sihteeristö on ilmoittanut sen hyväksymisestä sopimuspuolille, kaikkien paitsi niiden sopimuspuolien kohdalta, jotka ovat tehneet varauman tämän artiklan 3 kappaleen mukaisesti.

3. Jokainen sopimuspuoli voi tämän artiklan 1 kappaleen c) kohdassa tai 2 kappaleen l) kohdassa mainitun 90 päivän kuluessa kirjallisella ilmoituksella tallettajahallitukselle tehdä muutosta koskevan varauman. Siihen asti kunnes varauma peruutetaan, katsotaan, että asianomainen valtio ei kyseisen lajin kaupan suhteen ole tämän yleissopimuksen osapuoli.

paragraphs b) or c) of this paragraph, transmit to the Secretariat any comments on the proposed amendment together with any relevant scientific data and information.

e) The Secretariat shall communicate the replies received together with its own recommendations to the Parties as soon as possible.

f) If no objection to the proposed amendment is received by the Secretariat within 30 days of the date the replies and recommendations were communicated under the provisions of sub-paragraph e) of this paragraph, the amendment shall enter into force 90 days later for all Parties except those which make a reservation in accordance with paragraph 3 of this Article.

g) If an objection by any Party is received by the Secretariat, the proposed amendment shall be submitted to a postal vote in accordance with the provisions of sub-paragraphs h), i) and j) of this paragraph.

h) The Secretariat shall notify the Parties that notification of objection has been received.

i) Unless the Secretariat receives the votes for, against or in abstention from at least one-half of the Parties within 60 days of the date of notification under sub-paragraph h) of this paragraph, the proposed amendment shall be referred to the next meeting of the Conference for further consideration.

j) Provided that votes are received from one-half of the Parties, the amendment shall be adopted by a two-thirds majority of Parties casting an affirmative or negative vote.

k) The Secretariat shall notify all Parties of the result of the vote.

l) If the proposed amendment is adopted it shall enter into force 90 days after the date of the notification by the Secretariat of its acceptance for all Parties except those which make a reservation in accordance with paragraph 3 of this Article.

3. During the period of 90 days provided for by sub-paragraph c) of paragraph 1 or sub-paragraph l) of paragraph 2 of this Article any Party may by notification in writing to the Depositary Government make a reservation with respect to the amendment. Until such reservation is withdrawn the Party shall be treated as a State not a party to the present Convention with respect to trade in the species concerned.

16 artikla

III liite ja sen muutokset

1. Jokainen sopimuspuoli voi milloin tahansa antaa sihteeristölle luettelon lajeista, jotka asianomainen sopimuspuoli toteaa kuuluvaksi lainkäyttövaltansa piirissä 2 artiklan 3 kappaleessa mainituista syistä säännöstelyn alaiseen ryhmään. III liitteessä mainitaan, mitkä sopimuspuolet tahtovat kyseisten lajien kuuluvan III liitteeseen, lajien tieteelliset nimet sekä kaikkien eläinten tai kasvien osien tai johdannaisten nimet ja 1 artiklan b) kohdan mukaisesti näiden suhde lajiin.

2. Sihteeristö ilmoittaa jokaisesta vastaanottamastaan tämän artiklan 1 kappaleessa mainitusta luettelosta sopimuspuolille mahdollisimman pian. Luettelo tulee voimaan III liitteen osana 90 päivää edellä mainitun ilmoituksen jälkeen. Jokainen sopimuspuoli voi milloin tahansa saatuaan ilmoituksen tällaisesta luettelosta, kirjallisella ilmoituksella tallettajahallitukselle tehdä varauman minkä tahansa lajin tai osan tai johdannaisen osalta, ja siihen asti kun varauma peruutetaan, katsotaan, ettei asianomainen valtio kyseisen lajin tai osan tai johdannaisen kohdalta ole tämän yleissopimuksen osapuoli.

3. Jokainen sopimuspuoli, joka on alistanut jonkin lajin III liitteeseen kuuluvaksi voi milloin tahansa omalta osaltaan poistaa lajin liitteestä tekemällä ilmoituksen sihteeristölle, joka toimittaa tiedon sopimuspuolille. Peruutus tulee voimaan 30 päivää ilmoituksen jälkeen.

4. Jokaisen sopimuspuolen, joka jättää sihteeristölleen tämän artiklan 1 kappaleen mukaisen luettelon, on liitettävä siihen jäljennös kaikista kyseisen lajin suojelemiseen liittyvistä laeista ja säännöksistä sekä mahdolliset osapuolen hyödyllisiksi katsomat tai sihteeristön pyytämät tulkinnat niistä. Niin kauan kun kyseinen laji kuuluu III liitteeseen, ilmoittaa asianomainen sopimuspuoli kaikista muutoksista edellä mainittuihin lakeihin ja säännöksiin samoin kuin niiden mahdollisista uusista tulkinnoista.

Article 16

Appendix III and Amendments thereto

1. Any party may at any time submit to the Secretariat a list of species which it identifies as being subject to regulation within its jurisdiction for the purpose mentioned in paragraph 3 of Article 2. Appendix III shall include the names of the Parties submitting the species for inclusion therein, the scientific names of the species so submitted, and any parts or derivatives of the animals or plants concerned that are specified in relation to the species for the purposes of sub-paragraph b) of Article 1.

2. Each list submitted under the provisions of paragraph 1 of this Article shall be communicated to the Parties by the Secretariat as soon as possible after receiving it. The list shall take effect as part of Appendix III 90 days after the date of such communication. At any time after the communication of such list, any Party may by notification in writing to the Depositary Government enter a reservation with respect to any species or any parts or derivatives, and until such reservation is withdrawn, the State shall be treated as a State not a Party to the present Convention with respect to trade in the species or part or derivative concerned.

3. A Party which has submitted a species for inclusion in Appendix III may withdraw it at any time by notification to the Secretariat which shall communicate the withdrawal to all Parties. The withdrawal shall take effect 30 days after the date of such communication.

4. Any Party submitting a list under the provisions of paragraph 1 of this Article shall submit to the Secretariat a copy of all domestic laws and regulations applicable to the protection of such species, together with any interpretations which the Party may deem appropriate or the Secretariat may request. The Party shall, for as long as the species in question is included in Appendix III, submit any amendments of such laws and regulations or any new interpretations as they are adopted.

17 artikla

Yleissopimuksen muutokset

1. Jos vähintään kolmasosa sapimuspuolista sitä pyytää, kutsuu sihteeristö sopimuspuolten

Article 17

Amendment of the Convention

1. An extraordinary meeting of the Conference of the Parties shall be convened by the

konferenssin ylimääräiseen kokoukseen, joka harkitsee ja hyväksyy muutoksia tähän yleissopimukseen. Tässä yhteydessä "läsnäolevat äänestävät sopimuspuolet" tarkoittaa läsnäolevia, joko puolesta tai vastaan äänestäviä sopimuspuolia. Sopimuspuolia, jotka pidättyvät äänestyksestä, ei lasketa muutoksen hyväksymiseen tarvittavaan kahteen kolmasosaan.

2. Sihteeristö toimittaa jokaisen muutosehdotuksen tekstin kaikille sopimuspuolille vähintään 90 päivää ennen kokousta.

3. Niiden sopimuspuolten osalta, jotka ovat sen hyväksyneet, muutos tulee voimaan 60 päivää sen jälkeen kun kaksi kolmasosaa sopimuspuolista on tallettanut hyväksymiskirjansa tallettajahallituksen huostaan. Sen jälkeen muutos tulee voimaan jokaisen muun sopimuspuolen osalta 60 päivää sen jälkeen kun asianomainen sopimuspuoli on tallettanut hyväksymiskirjansa.

18 artikla

Riitojen ratkaiseminen

1. Kaikista kahden tai useamman sopimuspuolen välillä syntyvistä, tämän yleissopimuksen määräysten tulkintaa tai soveltamista koskevista riidoista neuvotellaan asianomaisten sopimuspuolten kesken.

2. Jos riitaa ei tämän artiklan 1 kappaleen mukaisesti saada ratkaistuksi, voivat sopimuspuolet molemminpuolisella suostumuksella alistaa riidan välimiesoikeudelle, varsinkin Haagin pysyvälle välimiesoikeudelle. Välimiesoikeuden päätös on riidan kummankin osapuolen kohdalta sitova.

19 artikla

Allekirjoittaminen

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Washingtonissa 30. päivään huhtikuuta 1973 asti ja sen jälkeen Bernissä 31. päivään joulukuuta 1974 asti.

20 artikla

Ratifiointi ja hyväksyminen

Tämä yleissopimus on ratifioitava tai hyväksyttävä. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat on

Secretariat on the written request of at least one-third of the Parties to consider and adopt amendments to the present Convention. Such amendments shall be adopted by a two-thirds majority of Parties present and voting. For these purposes "Parties present and voting" means Parties present and casting an affirmative or negative vote. Parties abstaining from voting shall not be counted among the two-thirds required for adopting an amendment.

2. The text of any proposed amendment shall be communicated by the Secretariat to all Parties at least 90 days before the meeting.

3. An amendment shall enter into force for the Parties which have accepted it 60 days after two-thirds of the Parties have deposited an instrument of acceptance of the amendment with the Depositary Government. Thereafter, the amendment shall enter into force for any other Party 60 days after that Party deposits its instrument of acceptance of the amendment.

Article 18

Resolution of Disputes

1. Any dispute which may arise between two or more Parties with respect to the interpretation or application of the provisions of the present Convention shall be subject to negotiation between the Parties involved in the dispute.

2. If the dispute cannot be resolved in accordance with paragraph 1 of this Article, the Parties may, by mutual consent, submit the dispute to arbitration, in particular that of the Permanent Court of Arbitration at The Hague, and the Parties submitting the dispute shall be bound by the arbitral decision.

Article 19

Signature

The present Convention shall be open for signature at Washington until 30th April 1973 and thereafter at Berne until 31st December 1974.

Article 20

Ratification, Acceptance, Approval

The present Convention shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instru-

talletettava Sveitsin Liittovaltion hallituksen huostaan, joka toimii tallettajahallituksena.

21 artikla

Liittyminen

Tämä yleissopimus on avoinna liittymistä varten rajoittamattoman ajan. Liittymiskirjat talletetaan tallettajahallituksen huostaan.

22 artikla

Voimaantulo

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan 90 päivää siitä päivästä kun kymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu tallettajahallituksen huostaan.

2. Jokaisen valtion osalta, joka kymmenennen ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen ratifioi, hyväksyy tai liittyy tähän sopimukseen, tulee tämä yleissopimus voimaan 90 päivää siitä päivästä, jolloin asianomainen valtio tallettaa ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

23 artikla

Varaumat

1. Tämän yleissopimuksen määräyksiin ei yleisesti saa tehdä varaumia. Erityisvaraumia voidaan tehdä tämän artiklan ja 15 ja 16 artiklan mukaisesti.

2. Jokainen valtio voi tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tehdä erityisvarauman koskien:

a) jokaista I, II tai III liitteessa lueteltua lajia; tai
b) jokaisen III liitteessä luetellun lajin osaa tai johdannaista, jonka suhde kyseiseen lajiin on määrätty.

3. Kunnes osapuoli peruuttaa tämän artiklan mukaisesti tekemänsä varauman, katsotaan, ettei asianomainen valtio ole varaumassa mainitun lajin, sen osan tai johdannaisen kohdalta tämän yleissopimuksen osapuoli.

ments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of the Depositary Government.

Article 21

Accession

The present Convention shall be open indefinitely for accession. Instruments of accession shall be deposited with the Depositary Government.

Article 22

Entry into Force

1. The present Convention shall enter into force 90 days after the date of deposit of the tenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, with the Depositary Government.

2. For each State which ratifies, accepts or approves the present Convention or accedes thereto after the deposit of the tenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the present Convention shall enter into force 90 days after the deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 23

Reservations

1. The provisions of the present Convention shall not be subject to general reservations. Specific reservations may be entered in accordance with the provisions of this Article and Articles 15 and 16.

2. Any State may, on depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, enter a specific reservation with regard to:

a) any species included in Appendix I, II or III; or
b) any parts or derivatives specified in relation to a species included in Appendix III.

3. Until a Party withdraws its reservation entered under the provisions of this Article, it shall be treated as a State not a party to the present Convention with respect to trade in the particular species or parts or derivatives specified in such reservation.

24 artikla

Irtisanominen

Jokainen sopimuspuoli voi kirjallisella ilmoituksella tallettajahallitukselle milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen. Irtisanominen tulee voimaan 12 kuukautta siitä päivästä, jolloin tallettajahallitus on vastaanottanut ilmoituksen siitä.

Article 24

Denunciation

Any Party may denounce the present Convention by written notification to the Depositary Government at any time. The denunciation shall take effect twelve months after the Depositary Government has received the notification.

25 artikla

Tallettajahallituksen tehtävät

1. Tämän yleissopimuksen englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset alkuperäiskappaleet, jotka ovat yhtä todistusvoimaisia, talletetaan tallettajahallituksen huostaan, joka toimittaa niistä oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille yleissopimuksen allekirjoittaneille tai siihen liittyneille ja liittymiskirjan tallettaneille valtioille.

2. Tallettajahallitus ilmoittaa kaikille allekirjoittaja- ja liittyjävaltioille sekä sihteeristölle allekirjoituksista, ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista tämän yleissopimuksen voimaantulosta, muutoksista, varaumista ja niiden peruutuksista sekä irtisanomisilmoituksista.

3. Heti tämän yleissopimuksen tultua voimaan tallettajahallitus toimittaa siitä oikeaksi todistetun jäljennöksen Yhdistyneiden Kansakuntien sihteeristölle rekisteröitäväksi ja julkaistavaksi Yhdistyneiden Kansakuntien perussäännön 102 artiklan mukaisesti.

Article 25

Depositary

1. The original of the present Convention, in the Chinese, English, French, Russian and Spanish languages, each version being equally authentic, shall be deposited with the Depositary Government, which shall transmit certified copies thereof to all States that have signed it or deposited instruments of accession to it.

2. The Depositary Government shall inform all signatory and acceding States and the Secretariat of signatures, deposit of instruments of ratification, acceptance, approval or accession, entry into force of the present Convention, amendments thereto, entry and withdrawal of reservations and notifications of denunciation.

3. As soon as the present Convention enters into force, a certified copy thereof shall be transmitted by the Depositary Government to the Secretariat of the United Nations for registration and publication in accordance with Article 102 of the Charter of the United Nations.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Washingtonissa kolmantena päivänä maaliskuuta tuhatyhdeksänsataaseitsemänkymmentäkolme.

In witness whereof the undersigned Plenipotentiaries, being duly authorized to that effect, have signed the present Convention.

Done at Washington this third day of March, One Thousand Nine Hundred and Seventy-three.

I liite

Tulkinta:

1. Tähän liitteeseen kuuluviin lajeihin viitataan:

a) lajin nimellä; tai

b) korkeampaan jaotteluryhmään kuuluvana lajin kokonaisuutena tai määrättynä osana.

2. Lyhennys "spp." tarkoittaa kaikkia korkeampaan jaotteluryhmään kuuluvia lajeja.

3. Muut viittaukset lajia korkeampiin jaotteluryhmiin ovat vain tiedoksi tai luettelointia varten.

4. Lajin tai korkeamman jaotteluryhmän nimen kohdalle merkitty tähti (*) merkitsee, että II liitteessä on lueteltu yksi tai useampi tähän kategoriaan kuuluva maantieteellisesti erillinen populaatio, alalaji tai laji ja että näitä populaatioita, alalajeja tai lajeja ei ole otettu I liitteeseen.

5. Merkki (—) ja sitä seuraava numero lajin tai korkeamman jaotteluryhmän nimen kohdalla tarkoittaa, että kyseiseen lajiin tai korkeampaan jaotteluryhmään ei ole otettu maantieteellisesti erillisiä populaatioita, alalajeja tai lajeja. Esimerkiksi:

— 101 Lemur catta
— 102 Australian populaatio

6. Merkki (+) ja sitä seuraava numero lajin nimen kohdalla merkitsee, että vain määrätty tämän lajin maantieteellisesti erillinen populaatio tai alalaji on otettu tähän liitteeseen. Esimerkiksi:

+ 201 vain Italian populaatio

7. Merkki (≠) lajin tai korkeamman jaotteluryhmän nimen kohdalla merkitsee, että kyseinen laji on Kansainvälisen Valaskomission vuoden 1972 ohjelman suojelun alainen.

Appendix I

Interpretation:

1. Species included in this Appendix are referred to:

a) by the name of the species; or

b) as being all of the species included in a higher taxon or designated part thereof.

2. The abbreviation "spp." is used to denote all species of a higher taxon.

3. Other references to taxa higher than species are for the purpose of information or classification only.

4. An asterisk (*) placed against the name of a species or higher taxon indicates that one or more geographically separate populations, sub-species or species of that taxon are included in Appendix II and that these populations, sub-species or species are excluded from Appendix I.

5. The symbol (—) followed by a number placed against the name of a species or higher taxon indicates the exclusion from that species or taxon of designated geographically separate populations, sub-species or species as follows:

— 101 *Lemur catta*
— 102 Australian population

6. The symbol (+) followed by a number placed against the name of a species denotes that only a designated geographically separate population or sub-species of that species is included in this Appendix, as follows:

+ 201 Italian population only

7. The symbol (≠) placed against the name of a species or higher taxon indicates that the species concerned are protected in accordance with the International Whaling Commission's schedule of 1972.

FAUNA

MAMMALIA

MARSUPIALIA

Macropodidae	*Macropus parma*
	Onychogalea frenata
	O. lunata
	Lagorchestes hirsutus
	Lagostrophus fasciatus
	Caloprymnus campestris
	Bettongia penicillata
	B. lesueur
	B. tropica
Phalangeridae	*Wyulda squamicaudata*
Burramyidae	*Burramys parvus*
Vombatidae	*Lasiorhinus gillespiei*
Peramelidae	*Perameles bougainville*
	Chaeropus ecaudatus
	Macrotis lagotis
	M. leucura
Dasyuridae	*Planigale tenuirostris*
	P. subtilissima
	Sminthopsis psammophila
	S. longicaudata
	Antechinomys laniger
	Myrmecobius fasciatus rufus
Thylacinidae	*Thylacinus cynocephalus*

PRIMATES

Lemuridae	*Lemur* spp. * -101
	Lepilemur spp.
	Hapalemur spp.
	Allocebus spp.
	Cheirogaleus spp.
	Mirocebus spp.
	Phaner spp.
Indriidae	*Indri* spp.
	Propithecus spp.
	Avahi spp.
Daubentoniidae	*Daubentonia madagascariensis*
Callithricidae	*Leontopithecus (Leontideus)* spp.
	Callimico goeldii
Cebidae	*Saimiri oerstedii*
	Chiropotes albinasus
	Cacajao spp.
	Alouatta palliata (villosa)
	Ateles geoffroyi frontatus
	A. g. panamensis
	Brachyteles arachnoides
Cercopithecidae	*Cercocebus galeritus galeritus*
	Macaca silenus
	Colobus badius rufomitratus
	C. b. kirkii
	Presbytis geei
	P. pileatus
	P. entellus
	Nasalis larvatus
	Simias concolor
	Pygathrix nemaeus
Hylobatidae	*Hylobates* spp.
	Symphalangus syndactylus
Pongidae	*Pongo pygmaeus pygmaeus*
	P. p. abelii
	Gorilla gorilla

EDENTATA

Dasypodidae	*Priodontes giganteus (=maximus)*

PHOLIDOTA

Manidae	*Manis temmincki*

LAGOMORPHA

Leporidae	*Romerolagus diazi*
	Caprolagus hispidus

RODENTIA

Sciuridae	*Cynomys mexicanus*
Castoridae	*Castor fiber birulaia*
	Castor canadensis mexicanus
Muridae	*Zyzomys pedunculatus*
	Leporillus conditor
	Pseudomys novaehollandiae
	P. praeconis
	P. shortridgei
	P. fumeus
	P. occidentalis
	P. fieldi
	Notomys aquilo
	Xeromys myoides
Chinchillidae	*Chinchilla brevicaudata boliviana*

CETACEA

Platanistidae	*Platanista gangetica*
Eschrichtidae	*Eschrichtius robustus (glaucus)* †
Balaenopteridae	*Balaenoptera musculus* †
	Megaptera novaeangliae †
Balaenidae	*Balaena mysticetus* †
	Eubalaena spp. †

CARNIVORA

Canidae	*Canis lupus monstrabilis*
	Vulpes velox hebes
Viverridae	*Prionodon pardicolor*
Ursidae	*Ursus americanus emmonsii*
	U. arctos pruinosus
	U. arctos * +201
	U. a. nelsoni

Mustelidae	*Mustela nigripes*
	Lutra longicaudis (platensis/ annectens)
	L. felina
	L. provocax
	Pteronura brasiliensis
	Aonyx microdon
	Enhydra lutris nereis
Hyaenidae	*Hyaena brunnea*
Felidae	*Felis planiceps*
	F. nigripes
	F. concolor coryi
	F. c. costaricensis
	F. c. cougar
	F. temmincki
	F. bengalensis bengalensis
	F. yagouaroundi cacomitli
	F. y. fossata
	F. y. panamensis
	F. y. tolteca
	F. pardalis mearnsi
	F. p. mitis
	F. wiedii nicaraguae
	F. w. salvinia
	F. tigrina oncilla
	F. marmorata
	F. jacobita
	F. (Lynx) rufa escuinapae
	Neofelis nebulosa
	Panthera tigris *
	P. pardus
	P. uncia
	P. onca
	Acinonyx jubatus

PINNIPEDIA

Phocidae	*Monachus* spp.
	Mirounga angustirostris

PROBOSCIDEA

Elephantidae	*Elephas maximus*

SIRENIA

Dugongidae	*Dugong dugon* * —102
Trichechidae	*Trichechus manatus*
	T. inunguis

PERISSODACTYLA

Equidae	*Equus przewalskii*
	E. hemionus hemionus
	E. h. khur
	E. zebra zebra
Tapiridae	*Tapirus pinchaque*
	T. bairdii
	T. indicus
Rhinocerotidae	*Rhinoceros unicornis*
	R. sondaicus
	Didermocerus sumatrensis
	Ceratotherium simum cottoni

ARTIODACTYLA

Suidae	*Sus salvanius*
	Babyrousa babyrussa
Camelidae	*Vicugna vicugna*
	Camelus bactrianus
Cervidae	*Moschus moschiferus moschiferus*
	Axis (Hyelaphus) porcinus annamiticus
	A. (Hyelaphus) calamianensis
	A. (Hyelaphus) kuhlii
	Cervus duvauceli
	C. eldi
	C. elaphus hanglu
	Hippocamelus bisulcus
	H. antisiensis
	Blastoceros dichotomus
	Ozotoceros bezoarticus
	Pudu pudu
Antilocapridae	*Antilocapra americana sonoriensis*
	A. a. peninsularis
Bovidae	*Bubalus (Anoa) mindorensis*
	B. (Anoa) depressicornis
	B. (Anoa) quarlesi
	Bos gaurus
	B. (grunniens) mutus
	Novibos (Bos) sauveli
	Bison bison athabascae
	Kobus leche
	Hippotragus niger variani
	Oryx leucoryx
	Damaliscus dorcas dorcas
	Saiga tatarica mongolica
	Nemorhaedus goral
	Capricornis sumatraensis
	Rupicapra rupicapra ornata
	Capra falconeri jerdoni
	C. f. megaceros
	C. f. chiltanensis
	Ovis orientalis ophion
	O. ammon hodgsoni
	O. vignei

AVES

TINAMIFORMES

Tinamidae	*Tinamus solitarius*

PODICIPEDIFORMES

Podicipedidae	*Podilymbus gigas*

PROCELLARIIFORMES

Diomedeidae	*Diomedea albatrus*

PELECANIFORMES

Sulidae	*Sula abbotti*
Fregatidae	*Fregata andrewsi*

CICONIIFORMES

Ciconiidae	*Ciconia ciconia boyciana*
Threskiornithidae	*Nipponia nippon*

ANSERIFORMES

Anatidae	*Anas aucklandica nesiotis*
	Anas oustaleti
	Anas laysanensis
	Anas diazi
	Cairina scutulata
	Rhodonessa caryophyllacea
	Branta canadensis leucopareia
	Branta sandvicensis

FALCONIFORMES

Cathartidae	*Vultur gryphus*
	Gymnogyps californianus
Accipitridae	*Pithecophaga jefferyi*
	Harpia harpyja
	Haliaetus l. leucocephalus
	Haliaetus heliaca adalberti
	Haliaetus albicilla groenlandicus
Falconidae	*Falco peregrinus anatum*
	Falco peregrinus tundrius
	Falco peregrinus peregrinus
	Falco peregrinus babylonicus

GALLIFORMES

Megapodiidae	*Macrocephalon maleo*
Cracidae	*Crax blumenbachii*
	Pipile p. pipile
	Pipile jacutinga
	Mitu mitu mitu
	Oreophasis derbianus
Tetraonidae	*Tympanuchus cupido attwateri*
Phasianidae	*Colinus virginianus ridgwayi*
	Tragopan blythii
	Tragopan caboti
	Tragopan melanocephalus
	Lophophorus sclateri
	Lophophorus lhuysii
	Lophophorus impejanus
	Crossoptilon mantchuricum
	Crossoptilon crossoptilon
	Lophura swinhoii
	Lophura imperialis
	Lophura edwardsii
	Syrmaticus ellioti
	Syrmaticus humiae
	Syrmaticus mikado
	Polyplectron emphanum
	Tetraogallus tibetanus
	Tetraogallus caspius
	Cyrtonyx montezumae merriami

GRUIFORMES

Gruidae	*Grus japonensis*
	Grus leucogeranus
	Grus americana
	Grus canadensis pulla
	Grus canadensis nesiotes
	Grus nigricollis
	Grus vipio
	Grus monacha
Rallidae	*Tricholimnas sylvestris*
Rhynochetidae	*Rhynochetos jubatus*
Otididae	*Eupodotis bengalensis*

CHARADRIIFORMES

Scolopacidae	*Numenius borealis*
	Tringa guttifer
Laridae	*Larus relictus*

COLUMBIFORMES

Columbidae	*Ducula mindorensis*

PSITTACIFORMES

Psittacidae	*Strigops habroptilus*
	Rhynchopsitta pachyrhyncha
	Amazona leucocephala
	Amazona vittata
	Amazona guildingii
	Amazona versicolor
	Amazona imperialis
	Amazona rhodocorytha
	Amazona petrei petrei
	Amazona vinacea
	Pyrrhura cruentata
	Anodorhynchus glaucus
	Anodorhynchus leari
	Cyanopsitta spixii
	Pionopsitta pileata
	Aratinga guaruba
	Psittacula krameri echo
	Psephotus pulcherrimus
	Psephotus chrysopterygius
	Neophema chrysogaster
	Neophema splendida
	Cyanoramphus novaezelandiae
	Cyanoramphus auriceps forbesi
	Geopsittacus occidentalis
	Psittacus erithacus princeps

APODIFORMES

Trochilidae	*Ramphodon dohrnii*

TROGONIFORMES

Trogonidae	*Pharomachrus mocinno mocinno*
	Pharomachrus mocinno costaricensis

STRIGIFORMES

Strigidae	*Otus gurneyi*

CORACIIFORMES

	Rhinoplax vigil

PICIFORMES

Picidae	*Dryocopus javensis richardsii*
	Campephilus imperialis

PASSERIFORMES

Cotingidae	*Cotinga maculata*
	Xipholena atro-purpurea
Pittidae	*Pitta kochi*
Atrichornithidae	*Atrichornis clamosa*
Muscicapidae	*Picathartes gymnocephalus*
	Picathartes oreas
	Psophodes nigrogularis
	Amytornis goyderi
	Dasyornis brachypterus longirostris
	Dasyornis broadbenti littoralis
Sturnidae	*Leucopsar rothschildi*
Meliphagidae	*Meliphaga cassidix*
Zosteropidae	*Zosterops albogularis*
Fringillidae	*Spinus cucullatus*

AMPHIBIA

URODELA

Cryptobranchidae
- *Andrias (= Megalobatrachus) davidianus japonicus*
- *Andrias (= Megalobatrachus) davidianus davidianus*

SALIENTIA

Bufonidae
- *Bufo superciliaris*
- *Bufo periglenes*
- *Nectophrynoides* spp.

Atelopodidae
- *Atelopus varius zeteki*

REPTILIA

CROCODYLIA

Alligatoridae
- *Alligator mississippiensis*
- *Alligators sinensis*
- *Melanosuchus niger*
- *Caiman crocodilus apaporiensis*
- *Caiman latirostris*

Crocodylidae
- *Tomistoma schlegelii*
- *Osteolaemus tetraspis tetraspis*
- *Osteolaemus tetraspis osborni*
- *Crocodylus cataphractus*
- *Crocodylus siamensis*
- *Crocodylus palustris palustris*
- *Crocodylus palustris kimbula*
- *Crocodylus novaeguineae mindorensis*
- *Crocodylus intermedius*
- *Crocodylus rhombifer*
- *Crocodylus moreletii*
- *Crocodylus niloticus*

Gavialidae
- *Gavialis gangeticus*

TESTUDINATA

Emydidae
- *Batagur baska*
- *Geoclemmys (= Damonia) hamiltonii*
- *Geoemyda (= Nicoria) tricarinata*
- *Kachuga tecta tecta*
- *Morenia ocellata*
- *Terrapene coahuila*

Testudinidae
- *Geochelone (=Testudo) elephantopus*
- *Geochelone (= Testudo) geometrica*
- *Geochelone (= Testudo) radiata*
- *Geochelone (=Testudo) yniphora*

Cheloniidae
- *Eretmochelys imbricata imbricata*
- *Lepidochelys kempii*

Trionychidae
- *Lissemys punctata punctata*
- *Trionyx ater*
- *Trionyx nigricans*
- *Trionyx gangeticus*
- *Trionyx hurum*

Chelidae
- *Pseudemydura umbrina*

LACERTILIA

Varanidae
- *Varanus komodoensis*
- *Varanus flavescens*
- *Varanus bengalensis*
- *Varanus griseus*

SERPENTES

Boidae
- *Epicrates inornatus inornatus*
- *Epicrates subflavus*
- *Python molurus molurus*

RHYNCHOCEPHALIA

Sphenodontidae
- *Sphenodon punctatus*

PISCES

ACIPENSERIFORMES

Acipenseridae
- *Acipenser brevirostrum*
- *Acipenser oxyrhynchus*

OSTEOGLOSSIFORMES

Osteoglossidae
- *Scleropages formosus*

SALMONIFORMES

Salmonidae
- *Coregonus alpenae*

CYPRINIFORMES

Catostomidae
- *Chasmistes cujus*

Cyprinidae
- *Probarbus jullieni*

SILURIFORMES

Schilbeidae
- *Pangasianodon gigas*

PERCIFORMES

Percidae
- *Stizostedion vitreum glaucum*

MOLLUSCA

NAIADOIDA

Unionidae
- *Conradilla caelata*
- *Dromus dromas*
- *Epioblasma (= Dysnomia) florentina curtisi*
- *Epioblasma (= Dysnomia) florentina florentina*
- *Epioblasma (= Dysnomia) sampsoni*
- *Epioblasma (= Dysnomia) sulcata perobliqua*
- *Epioblasma (= Dysnomia) torulosa gubernaculum*
- *Epioblasma (= Dysnomia) torulosa torulosa*
- *Epioblasma (= Dysnomia) turgidula*
- *Epioblasma (= Dysnomia) walkeri*
- *Fusconaia cuneolus*
- *Fusconaia edgariana*
- *Lampsilis higginsi*
- *Lampsilis orbiculata orbiculata*
- *Lampsilis satura*
- *Lampsilis virescens*
- *Plethobasis cicatricosus*
- *Plethobasis cooperianus*

Pleurobema plenum
Potamilus (= Proptera) capax
Quadrula intermedia
Quadrula sparsa
Toxolasma (= Carunculina) cylindrella
Unio (Megalonaias/?/) nickliniana
Unio (Lampsilis/?/) tampicoensis tecomatensis
Villosa (= Micromya) trabalis

FLORA

ARACEAE	*Alocasia sanderiana*
	Alocasia zebrina
CARYOCARACEAE	*Caryocar costaricense*
CARYOPHYLLACEAE	*Gymnocarpos przewalskii*
	Melandrium mongolicum
	Silene mongolica
	Stellaria pulvinata
CUPRESSACEAE	*Pilgerodendron uviferum*
CYCADACEAE	*Encephalartos* spp.
	Microcycas calocoma
	Stangeria eriopus
GENTIANACEAE	*Prepusa hookeriana*
HUMIRIACEAE	*Vantanea barbourii*
JUGLANDACEAE	*Engelhardtia pterocarpa*
LEGUMINOSAE	*Ammopiptanthus mongolicum*
	Cynometra hemitomophylla
	Platymiscium pleiostachyum
LILIACEAE	*Aloe albida*
	Aloe pillansii
	Aloe polyphylla
	Aloe thorncroftii
	Aloe vossii
MELASTOMATACEAE	*Lavoisiera itambana*
MELLACEAE	*Guarea longipetiola*
	Tachigalia versicolor
MORACEAE	*Batocarpus costaricense*
ORCHIDACEAE	*Cattleya jongheana*
	Cattleya skinneri
	Cattleya trianae
	Didiciea cunninghamii
	Laelia lobata
	Lycaste virginalis var. *alba*
	Peristeria elata
PINACEAE	*Abies guatamalensis*
	Abies nebrodensis
PODOCARPACEAE	*Podocarpus costalis*
	Podocarpus parlatorei
PROTEACEAE	*Orothamnus zeyheri*
	Protea odorata
RUBIACEAE	*Balmea stormae*
SAXIFRAGACEAE (GROSSULARIACEAE	*Ribes sardoum*
TAXACEAE	*Fitzroya cupressoides*
ULMACEAE	*Celtis aetnensis*
WELWITSCHIACEAE	*Welwitschia bainesii*
ZINGIBERACEAE	*Hedychium philippinense*

II liite

Tulkinta:

1. Tähän liitteseen kuuluviin lajeihin viitataan:

a) lajin nimellä; tai

b) korkeampaan jaotteluryhmään kuuluvana lajin kokonaisuutena tai määrättynä osana.

2. Lyhennys "spp." tarkoittaa kaikkia korkeampaan jaotteluryhmään kuuluvia lajeja.

3. Muut viittaukset lajia korkeampiin jaotteluryhmiin ovat vain tiedoksi tai luettelointia varten.

4. Merkki (*) lajin tai korkeamman jaotteluryhmän nimen kohdalla merkitsee, että I liitteessä on lueteltu yksi tai useampi tähän jaotteluryhmään kuuluva maantieteellisesti erillinen populaatio, alalaji tai laji, eikä näitä populaatiota, alalajeja tai lajeja ole otettu II liitteeseen.

5. Merkki (#) ja sitä seuraava numero lajin tai korkeamman jaotteluryhmän nimen kohdalla tarkoittaa näiden osia tai johdannaisia tässä yleissopimuksessa määrätyssä suhteessa niihin:

1 merkitsee juurta
2 merkitsee puuta
3 merkitsee runkoa

6. Merkki (—) ja sitä seuraava numero lajin tai korkeamman jaotteluryhmän nimen kohdalla merkitsee, että lajiin tai korkeampaan jaotteluryhmään ei ole otettu määrättyjä maantieteellisesti erillisiä populaatioita, alalajeja, lajeja tai lajiryhmiä. Esimerkiksi:

— 101 mehuttomat lajit

7. Merkki (+) ja sitä seuraava numero lajin tai korkeamman jaotteluryhmän nimen kohdalla merkitsee, että ainoastaan lajin tai jaotteluryhmän määrätyt, maantieteellisesti erilliset populaatiot, alalajit tai lajit on otettu tähän liitteeseen. Esimerkiksi:

+ 201 kaikki Pohjois-Amerikan alalajit
+ 202 Uuden Seelannin lajit
+ 203 kaikki Pohjois- ja Etelä-Amerikan perheen lajit
+ 204 Australian populaatio.

Appendix II

Interpretation:

1. Species included in this Appendix are referred to:

a) by the name of the species; or

b) as being all of the species included in a higher taxon or designated part thereof.

2. The abbreviation "spp." is used to denote all the species of a higher taxon.

3. Other references to taxa higher than species are for the purposes of information or classification only.

4. An asterisk (*) placed against the name of a species or higher taxon indicates that one or more geographically separate populations, sub-species or species of that taxon are included in Appendix I and that these populations, sub-species or species are excluded from Appendix II.

5. The symbol (#) followed by a number placed against the name of a species or higher taxon designates parts or derivatives which are specified in relation thereto for the purposes of the present Convention as follows:

1 designates root
2 designates timber
3 designates trunks

6. The symbol (—) followed by a number placed against the name of a species or higher taxon indicates the exclusion from that species or taxon of designated geographically separate population, sub-species, species or groups of species as follows:

— 101 Species which are not succulents

7. The symbol (+) followed by a number placed against the name of a species or higher taxon denotes that only designated geographically separate populations, sub-species or species of that species or taxon are included in this Appendix as follows:

+ 201 All North American sub-species
+ 202 New Zealand species
+ 203 All species of the family in the Americas
+ 204 Australian population.

FAUNA

MAMMALIA

MARSUPIALIA	
Macropodidae	*Dendrolagus inustus*
	Dendrolagus ursinus
INSECTIVORA	
Erinaceidae	*Erinaceus frontalis*
PRIMATES	
Lemuridae	*Lemur catta*
Lorisidae	*Nycticebus coucang*
	Loris tardigradus
Cebidae	*Cebus capucinus*
Cercopithecidae	*Macaca sylvanus*
	Colobus badius gordonorum
	Colobus verus
	Rhinopithecus roxellanae
	Presbytis johnii
Pongidae	*Pan paniscus*
	Pan troglodytes
EDENTATA	
Myrmecophagidae	*Myrmecophaga tridactyla*
	Tamandua tetradactyla chapadensis
Bradypodidae	*Bradypus boliviensis*
PHOLIDOTA	
Manidae	*Manis crassicaudata*
	Manis pentadactyla
	Manis javanica
LAGOMORPHA	
Leporidae	*Nesolagus netscheri*
RODENTIA	
Heteromyidae	*Dipodomys phillipsii phillipsii*
Sciuridae	*Ratufa* spp.
	Lariscus hosei
Castoridae	*Castor canadensis frondator*
	Castor canadensis repentinus
Cricetidae	*Ondatra zibethicus bernardi*
Canidae	*Canis lupus pallipes*
	Canis lupus irremotus
	Canis lupus crassodon
	Chrysocyon brachyurus
	Cuon alpinus
Ursidae	*Ursus (Thalarctos) maritimus*
	Ursus arctos * +201
	Helarctos malayanus
Procyonidae	*Ailurus fulgens*
Mustelidae	*Martes americana atrata*
Viveridae	*Prionodon linsang*
	Cynogale bennetti
	Helogale derbianus
Felidae	*Felis yagouaroundi* *
	Felis colocolo pajeros
	Felis colocolo crespoi
	Felis colocolo budini
	Felis concolor missoulensis
	Felis concolor mayensis
	Felis concolor azteca
	Felis serval
	Felis lynx isabellina
	Felis wiedii *
	Felis pardalis *
	Felis tigrina *
	Felis (= Caracal) caracal
	Panthera leo persica
	Panthera tigris altaica (= amurensis)
PINNIPEDIA	
Otariidae	*Arctocephalus australis*
	Arctocephalus galapagoensis
	Arctocephalus philippii
	Arctocephalus townsendi
Phocidae	*Mirounga australis*
	Mirounga leonina
TUBULIDENTATA	
Orycteropidae	*Orycteropus afer*
SIRENIA	
Dugongidae	*Dugong dugon* * +204
Trichechidae	*Trichechus senegalensis*
PERISSODACTYLA	
Equidae	*Equus hemionus* *
Tapiridae	*Tapirus terrestris*
Rhinocerotidae	*Diceros bicornis*
ARTIODACTYLA	
Hippopotamidae	*Choeropus liberiensis*
Cervidae	*Cervus elaphus bactrianus*
	Pudu mephistophiles
Antilocapridae	*Antilocapra americana mexicana*
Bovidae	*Cephalophus monticola*
	Oryx (tao) dammah
	Addax nasomaculatus
	Pantholops hodgsoni
	Capra falconeri *
	Ovis ammon *
	Ovis canadensis

AVES

SPHENISCIFORMES

Spheniscidae	*Spheniscus demersus*

RHEIFORMES

Rheidae	*Rhea americana albescens*
	Pterocnemia pennata pennata
	Pterocnemia pennata garleppi

TINAMIFORMES

Tinamidae	*Rhynchotus rufescens rufescens*
	Rhynchotus rufescens pallescens
	Rhynchotus rufescens maculicollis

CICONIIFORMES

Ciconiidae	*Ciconis nigra*
Threskiornithidae	*Geronticus calvus*
	Platalea leucorodia
Phoenicopteridae	*Phoenicopterus ruber chilensis*
	Phoenicoparrus andinus
	Phoenicoparrus jamesi

PELECANIFORMES

Pelecanidae	*Pelecanus crispus*

ANSERIFORMES

Anatidae	*Anas aucklandica aucklandica*
	Anas aucklandica chlorotis
	Anas bernieri
	Dendrocygna arborea
	Sarkidiornis melanotos
	Anser albifrons gambelli
	Cygnus bewickii jankowskii
	Cygnus melancoryphus
	Coscoroba coscoroba
	Branta ruficollis

FALCONIFORMES

Accipitridae	*Gypaetus barbatus meridionalis*
	Aquila chrysaetos
Falconidae	Spp. *

GALLIFORMES

Megapodiidae	*Megapodius freycinet nicobariensis*
	Megapodius freycinet abbotti
Tetraonidae	*Tympanuchus cupido pinnatus*
Phasianidae	*Francolinus ochropectus*
	Francolinus swierstrai
	Catreus wallichii
	Polyplectron malacense
	Polyplectron germaini
	Polyplectron bicalcaratum
	Gallus sonneratii
	Argusianus argus
	Ithaginus cruentus
	Cyrtonyx montezumae montezumae
	Cyrtonyx montezumae mearnsi

GRUIFORMES

Gruidae	*Balearica regulorum*
	Grus canadensis pratensis
Rallidae	*Gallirallus australis hectori*
Otididae	*Chlamydotis undulata*
	Choriotis nigriceps
	Otis tarda

CHARADRIIFORMES

Scolopacidae	*Numenius tenuirostris*
	Numenius minutus
Laridae	*Larus brunneicephalus*

COLUMBIFORMES

Columbidae	*Gallicolumba luzonica*
	Goura cristata
	Goura scheepmakeri
	Goura victoria
	Caloenas nicobarica pelewensis

PSITTACIFORMES

Psittacidae	*Coracopsis nigra barklyi*
	Prosopeia personata
	Eunymphicus cornutus
	Cyanoramphus unicolor
	Cyanoramphus novaezelandiae
	Cyanoramphus malherbi
	Poicephalus robustus
	Tanygnathus luzoniensis
	Probosciger aterrimus

CUCULIFORMES

Musophagidae	*Turaco corythaix*
	Gallirex porphyreolophus

STRIGIFORMES

Strigidae	*Otus nudipes newtoni*

CORACIIFORMES

Bucerotidae	*Buceros rhinoceros rhinoceros*
	Buceros bicornis
	Buceros hydrocorax hydrocorax
	Aceros narcondami

PICIFORMES

Picidae	*Picus squamatus flavirostris*

PASSERIFORMES

Cotingidae	*Rupicola rupicola*
	Rupicola peruviana
Pittidae	*Pitta brachyura nympha*
Hirundinidae	*Pseudochelidon sirintarae*
Paradisaeidae	Spp.
Muscicapidae	*Muscicapa ruecki*
Fringillidae	*Spinus yarrellii*

AMPHIBIA

URODELA

Ambystomidae	*Ambystoma mexicanum*
	Ambystoma dumerillii
	Ambystoma lermaensis

SALIENTIA

Bufonidae	*Bufo retiformis*

REPTILIA

CROCODYLIA

Alligatoridae	*Caiman crocodilus crocodilus*
	Caiman crocodilus yacare
	Caiman crocodilus fuscus (chiapasius)
	Paleosuchus palpebrosus
	Paleosuchus trigonatus
Crocodylidae	*Crodocylus johnsoni*
	Crocodylus novaeguineae novaeguineae
	Crocodylus porosus
	Crocodylus acutus

TESTUDINATA

Emydidae	*Clemmys muhlenbergi*
Testudinidae	*Chersine* spp.
	Geochelone spp. *
	Gopherus spp.
	Homopus spp.
	Kinixys spp.
	Malacochersus spp.
	Pyxis spp.
	Testudo spp. *
Cheloniidae	*Caretta caretta*
	Chelonia mydas
	Chelonia depressa
	Eretmochelys imbricata bissa
	Lepidochelys olivacea
Dermochelidae	*Dermochelys coriacea*
Pelomedusidae	*Podocnemis* spp.

LACERTILIA

Teiidae	*Cnemidophorus hyperythrus*
Iguanidae	*Conolophus pallidus*
	Cololophus subcristatus
	Amblyrhynchus cristatus
	Phrynosoma coronatum blainvillei
Helodermatidae	*Heloderma suspectum*
	Heloderma horridum
Varanidae	*Varanus* spp. *

SERPENTES

Boidae	*Epicrates cenchris cenchris*
	Eunectes notaeus
	Constrictor constrictor
	Python spp. *
Colubridae	*Cyclagras gigas*
	Pseudoboa cloelia
	Elachistodon westermanni
	Thamnophis elegans hammondi

PISCES

ACIPENSERIFORMES

Acipenseridae	*Acipenser fulvescens*
	Acipenser sturio

OSTEOGLOSSIFORMES

Osteoglossidae	*Arapaima gigas*

SALMONIFORMES

Salmonidae	*Stenodus leucichthys leucichthys*
	Salmo chrysogaster

CYPRINIFORMES

Cyprinidae	*Plagopterus argentissimus*
	Ptychocheilus lucius

ATHERINIFORMES

Cyprinodontidae	*Cynolebias constanciae*
	Cynolebias marmoratus
	Cynolebias minimus
	Cynolebias opalescens
	Cynolebias splendens
Poeciliidae	*Xiphophorus couchianus*

COELACANTHIFORMES

Coelacanthidae	*Latimeria chalumnae*

CERATODIFORMES

Ceratodidae	*Neoceratodus forsteri*

MOLLUSCA

NAIADOIDA

Unionidae	*Cyprogenia aberti*
	Epioblasma (= Dysnomia) torulosa rangiana
	Fusconaia subrotunda
	Lampsilis brevicula
	Lexingtonia dolabelloides
	Pleorobema clava

STYLOMMATOPHORA

Camaenidae	*Papustyla (= Papuina) pulcherrima*
Paraphantidae	*Paraphanta* spp. +202

PROSOBRANCHIA

Hydrobiidae	*Coahuilix hubbsi*
	Cochliopina milleri
	Durangonella coahuilae
	Mexipyrgus carranzae
	Mexipyrgus churinceanus
	Mexipyrgus escobedae
	Mexipyrgus lugoi
	Mexipyrgus mojarralis
	Mexipyrgus multilineatus
	Mexithauma quadripaludium
	Nymphophilus minckleyi
	Paludiscala caramba

INSECTA

LEPIDOPTERA

Papilionidae	*Parnasissus apollo apollo*

FLORA

APOCYNACEAE	*Pachypodium* spp.
ARALIACEAE	*Panax quinquefolium* # 1
ARAUCARIACEAE	*Araucaria araucana* # 2
CACTACEAE	*Cactaceae* spp. +203 *Rhipsalis* spp.
COMPOSITAE	*Saussurea lappa* # 1
CYATHEACEAE	*Cyathea (Hemitella) capensis* # 3 *Cyathea dredgei* # 3 *Cyathea mexicana* # 3 *Cyathea (Alsophila) salvinii* # 3
DIOSCOREACEAE	*Dioscorea deltoidea* # 1
EUPHORBIACEAE	*Euphorbia* spp. — 101
FAGACEAE	*Quercus copeyensis* # 2
LEGUMINOSAE	*Thermopsis mongolica*
LILIACEAE	*Aloe* spp. *
MELIACEAE	*Swietenia humilis* # 2
ORCHIDACEAE	Spp. *
PALMAE	*Arenga ipot* *Phoenix hanceana* var. *philippinensis* *Zalacca clemensiana*
PORTULACACEAE	*Anacampseros* spp.
PRIMULACEAE	*Cyclamen* spp.
SOLANACEAE	*Solanum sylvestris*
STERCULIACEAE	*Basiloxylon excelsum* # 2
VERBENACEAE	*Caryopteris mongolica*
ZYGOPHYLLACEAE	*Guaiacum sanctum* # 2

IV liite

VILLIELÄIMISTÖN JA -KASVISTON UHANALAISTEN LAJIEN KANSAINVÄLISTÄ KAUPPAA KOSKEVA YLEISSOPIMUS

Vientilupa n:o .....

Viejämaa: ..... Voimassa ..... saakka

Tämä vientilupa on myönnetty: .....:lle

osoite: .....

joka ilmoittaa tuntevansa yleissopimuksen alla eritellyn, I, II tai III liitteeseen [2] kuuluvan lajin

.....

(yksilön/yksilöiden tai yksilön/yksilöiden osan/osien tai johdannaisen/johdannaisten)[1]

vientiä koskevat määräykset.

(kasvanut vankeudessa tai kasvatettu .....:ssa) [2]

Tämä (nämä) yksilö(t) lähetetään: .....:lle

osoite: ..... maa: .....

.....:ssa .... p:nä .....kuuta .....

.....

(luvan anojan nimikirjoitus)

.....:ssa .... p:nä .....kuuta .....

.....

(vientiluvan myöntävän hallintoviranomaisen leima ja virkailijan nimikirjoitus)

[1]) tuotteen laji
[2]) tarpeeton ylipyyhitään

Appendix IV

CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE IN ENDANGERED SPECIES OF WILD FAUNA AND FLORA

Export Permit No. .....

Exporting Country: ..... Valid Until: (Date) .....

This permit is issued to: .....

address: .....

who declares that he is aware of the provisions of the Convention, for the purpose of exporting:

.....

(specimen(s), or part(s) or derivative(s) of specimen(s) [1])

of a species listed in Appendix I
Appendix II
Appendix III of the Convention as specified below [2]

(bred in captivity or cultivated in .....) [2]

This (these) specimen(s) is (are) consigned to: .....

address: ..... country: .....

.....

at ..... on .....

.....
(signature of the applicant for the permit)

at ..... on .....

.....
(stamp and signature of the Managnement Authority issuing the export permit)

[1]) Indicate the type of product
[2]) Delete if not applicable

Kuvaus yksilöstä/yksilöistä tai yksilön/yksilöiden osasta/osista tai johdannaisesta/johdannaisista, mukaanluettuna mahdolliset tuntomerkit:

Elävä yksilö

Laji	*Lukumäärä*	*Sukupuoli*	*Koko (tai tilavuus)*	*Tuntomerkit* (jos on)

Osat tai johdannaiset

Laji (tieteellinen ja suomalainen nimi)	*Määrä*	*Tavaran laatu*	*Tuntomerkit* (jos on)

Tarkastusviranomaisen leimat

a) maasta vietäessä
b) maahan tuotaessa *

* Tämä leima mitätöi tämän vientiluvan, joka on luovutettava hallintoviranomaiselle.

Description of the specimen(s) or part(s) or derivative(s) of specimen(s) including any mark(s) affixed:

Living Specimens

Species (scientific and common name)	*Number*	*Sex*	*Size* (or volume)	*Mark* (if any)

Parts or Derivatives

Species (scientific and common name)	*Quantity*	*Type of Goods*	*Mark* (if any)

Stamps of the authorities inspecting:

a) on exportation
b) on importation *

* This stamp voids this permit for further trade purposes, and this permit shall be surrendered to the Management Authority.

Hallituksen esitys Eduskunnalle kansainvälistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä laiksi avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta annetun lain muuttamisesta.

YLEISPERUSTELUT.

Suomi on 29 päivänä maaliskuuta 1972 Lontoossa, Moskovassa ja Washingtonissa allekirjoittanut kansainvälistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta koskevan yleissopimuksen, joka on tullut kansainvälisesti voimaan 1 päivänä syyskuuta 1972. Kyseisessä yleissopimuksessa järjestellään valtioiden välistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta. Yleissopimuksessa on määräykset siitä kansainvälisestä menettelystä, jota vahingon tapahduttua on korvauksen saamiseksi noudatettava. Sopimus on avoin kaikille valtioille.

Yleissopimuksen taustana on Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen 16 päivänä joulukuuta 1970 hyväksymä kansainvälistä yhteistyötä avaruuden rauhanomaisen käytön alalla koskeva päätöslauselma 2733 A—D (XXV), valtioiden toimintaa johtavia periaatteita niiden tutkiessa ja käyttäessä ulkoavaruutta, siihen luettuna kuu ja muut taivaankappaleet, koskeva vuoden 1967 yleissopimus (SopS 56 ja 57/67) sekä avaruuslentäjien pelastamista ja palauttamista sekä ulkoavaruuteen lähetettyjen esineiden palauttamista koskeva vuoden 1968 sopimus (SopS 45/70). Yleissopimuksessa täsmennetään ulkoavaruutta koskevan vuoden 1967 yleissopimuksen 7 artiklan säännöksiä, joissa ensi kertaa vahvistettiin se yleinen periaate, että avaruusesineitä lähettävä valtio on vastuussa aiheuttamastaan vahingosta. Yleissopimuksessa luodaan nimenomaiset normit vahingonkorvausvaatimusten käsittelylle. Näin ollen yleissopimuksella saatetaan voimaan kansainvälinen järjestelmä, jossa avaruusesineiden johdosta vahinkoa kärsineellä on kohtuullinen mahdollisuus nopeaan ja eräin edellytyksin täyteen vahingonkorvaukseen. Yleissopimusta on pidettävä arvokkaana osana siinä kehitysvaiheessa olevassa kansainvälisessä oikeudellisessa järjestelmässä, joka säätelee ihmisen toimintaa ulkoavaruudessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

Yleissopimus.

Yleissopimuksen 1 artiklassa määritellään sopimuksessa käytettävät käsitteet. Avaruusesineen käsite ulotetaan koskemaan myös avaruusesineen osia sekä sen laukaisuvälinettä ja tämän osia. Sanalla "lähettäminen" tarkoitetaan myös lähettämisyritystä. Lähettäjävaltiona pidetään sekä lähettävää että lähetyttävää valtiota ja valtioita, jonka alueelta tai laitteesta avaruusesine on lähetetty.

Vahingonkorvausvaatimusten käsittely alkaa osapuolten välisillä diplomaattisilla neuvotteluilla. Jos nämä eivät johda ratkaisuun, asetetaan erityinen toimielin, vahingonkorvauskomissio, johon kuuluu kummankin osapuolen nimeämä jäsen sekä kolmas jäsen, puheenjohtaja, jonka molemmat osapuolet valitsevat yhdessä. Kumpikin osapuoli voi pyytää Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeriä nimeämään puheenjohtajan, jollei puheenjohtajan valinnasta päästä sopimukseen. Vahingonkorvauskomissio ratkaisee korvausvaatimusten aiheellisuuden ja päättää korvauksen määrän. Komission päätös on lopullinen ja sitova, jos osapuolet ovat niin sopineet. Muutoin komissio antaa lopullisen ja suositusluonteisen ratkaisun, jota osapuolten tulee vilpittömästi harkita (9, 14, 15, 18 ja 19 artikla).

Sopimus edellyttää, että avaruusesineitä lähettävällä valtiolla on objektiivinen vastuu kaikesta vahingosta, jonka sen lähettämät avaruusesineet aiheuttavat maan pinnalla tai lentokoneelle, joka on ilmassa (2 artikla).

Milloin avaruusesineet aiheuttavat vahinkoa toisilleen riippuu vastuu syyllisyydestä. Jos vahinko aiheutuu kolmannelle osapuolelle, ovat molemmat lähettäjävaltiot yhteisvastuussa. Jos lähettäjävaltioita on useita, näillä on yhteisvastuu. Yhteislähettämiseen osallistuneet voivat tehdä sopimuksia taloudellisten velvoitteiden jakamisesta yhteisvastuunsa suhteen (3—5 artikla.

Korvaus on määrättävä kansainvälisen oikeuden sekä oikeudenmukaisuuden ja kohtuuden periaatteiden mukaisesti niin, että vahingon johdosta suoritetaan sellainen hyvitys, joka palauttaa vahingon kärsineen siihen tilaan, joka olisi vallinnut ellei vahinkoa olisi sattunut. Vapautus objektiivisesta vastuusta sallitaan siinä määrin kuin lähettäjävaltio näyttää toteen, että vahinko on aiheutunut kokonaan tai osittain vaatimuksen esittäjänä esiintyvän valtion tai sen edustaman luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön törkeästä laiminlyönnistä taikka teosta tai laiminlyönnistä, jonka tarkoituksena on ollut aiheuttaa vahinkoa. Vahingonkorvauksilla ei ole ylärajaa. Periaatteena on, että suorat vahingot ja sellaiset vahingot, joilla on riittävä syy-yhteys vahinkotapahtumaan, korvataan (12 ja 6 artikla).

Yleissopimuksella vahvistetaan niiden luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden turvaa, jotka mahdollisesti kärsivät vahinkoa avaruusesineiden vuoksi. Suomessa voimassa olevan vakuutusjärjestelmän mukaan avaruusesineen aiheuttama esinevahinko tulisi vain poikkeustapauksessa korvattavaksi vakuutuksesta. Sen sijaan henkilövahinkojen suhteen vahinkoa kärsinyt on yleensä oikeutettu henkilövakuutuksen ja sosiaaliturvan etuuksiin vakuutustapahtuman syyhyn katsomatta. Tällöin vahinkoa kärsineen kannalta yleissopimuksella mahdolliseksi tehty tie tulee käytettäväksi täytekorvauksen saamiseksi silloin, kun vakuutuskorvaus ei peitä koko vahinkoa. Jos vahingon kärsinyt on siirtänyt oikeutensa korvaukseen vakuutusyhtiölle tai vastaavalle, takautumismahdollisuus on eräin rajoituksin käytettävissä yleissopimuksen edellyttämään korvaukseen nähden ja on mahdollista, että vakuutussopimuslain (132/33) 25 §:n 1 momentissa säädetty ankaraan vastuuseen perustuva takautumisoikeus voi toteutua suoraankin, siis ilman korvausoikeuden siirtämistä. Näin ollen takautumisoikeutta koskevan vakuutussopimuslain 25 §:n säännöksen voidaan katsoa koskevan myös avaruusesineestä aiheutuneen vahingon korvanneen vakuuttajan oikeuksia eikä yleissopimuksen ratifioiminen siten vaadi muutoksia Suomen vakuutuslainsäädäntöön.

Yleissopimuksen 21 artiklan mukaan sopimuspuolina olevien valtioiden ja erityisesti lähettäjävaltion tulee tutkia mahdollisuuksia asianmukaisen ja nopean avun antamiseksi vahinkoa kärsineelle valtiolle, kun se sitä pyytää, jos vahinko muodostaa suuren vaaran ihmishengelle tai haittaa vakavasti väestön elinehtoja tai tiheiden keskusten toimintaa. Kunkin sopimusvaltion asiana on tarpeellisten avustajavoimien ja muun avun ensisijainen ja välitön järjestäminen. Suomessa tätä koskevat suunnitelmat tulisivat otettaviksi huomioon väestönsuojelun suunnittelussa ja järjestelyssä.

Koska sopimus voi vahingon tapahduttua hyvinkin voimakkaasti koskea yksityisen kansalaisen henkilökohtaisia ja taloudellisia etuja ja koska se myös sitoo valtiota sen menettelyssä kansalaisiinsa ja toisiin valtioihin nähden, on syytä lailla todeta, että yleissopimuksen määräykset, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, ovat voimassa niin kuin niistä on sovittu ja että lain täytäntöönpanemiseksi tarvittavat tarkemmat säännökset annetaan asetuksella. Tämä tarkoittaa tutkijalautakuntia ja korvauksen hakemusmenettelyä koskevine ja muiden tarpeellisten säännösten ohella muun muassa säännöksiä siitä, että eri viranomaiset ovat velvolliset ottamaan huomioon myös avaruusesineiden mahdollisesti aiheuttamat vahingot ja toimenpiteet ja antamaan tarpeelliset ohjeet.

Loppuartiklat ovat vastaavanlaiset kuin valtioiden toimintaa johtavia periaatteita niiden tutkiessa ja käyttäessä ulkoavaruutta, siihen luettuna kuu ja muut taivaankappaleet, koskevassa yleissopimuksessa ja avaruuslentäjien pelastamista ja palauttamista sekä ulkoavaruuteen lähetettyjen esineiden palauttamista koskevassa sopimuksessa.

Suomen osalta yleissopimus tuskin aiheuttaa lähitulevaisuudessa velvoitteita. Tällä hetkellä ei ole tiedossa suunnitelmia avaruusesineiden lähettämiseksi Suomen alueelta.

Yleissopimuksen merkitys tässä vaiheessa on käytännössä henkilö- ja omaisuusvahinkojen osalta antaa vakuutuksen luonteinen turva. Suomen naapurivaltiot lähettävät jatkuvasti avaruusesineitä sekä kansallisten että kansainvälisten tutkimusprojektien yhteydessä, joten avaruusesineiden aiheuttamien vahinkojen riski on lisääntyvässä määrin otettava huomioon.

Laki avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä avaruusesineiden palauttamisesta.

Ulkoavaruuden käyttöä koskevan vuoden 1967 yleissopimuksen 7 artiklan määräykseen viitaten todetaan avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä avaruusesineiden palauttamisesta annetun lain (616/70) perusteluissa: "Valtio voi edellä esitetyn perusteella nostaa korvausvaateen toista sopimusvaltiota vastaan. On kuitenkin katsottava kohtuulliseksi, että kotivaltio velvoitetaan ensisijaisesti korvaamaan kansalaisen kärsimä henkilö- tai omaisuusvahinko ja kulut." Tämän mukaisesti säädetään lain 4 §:n 2 momentissa, että avaruusesineen tai sen osan tahi avaruusaluksen miehistöön kuuluvan henkilön mahdollisesti yksityiselle tai tämän omaisuudelle aiheuttama vahinko korvataan valtion varoista.

Suomen valtion vastuun yksityistä kansalaista kohtaan on edellä mainitun lainkohdan nojalla katsottava olevan täyden korvauksen periaatteen mukaisen, koska toisin ei ole säädetty. Siten saattaa syntyä tilanteita, joissa valtio joutuu maksamaan yksityiselle suuremman vahingonkorvauksen kuin se itse voi lähettäjävaltiolta saada. Sen vuoksi ei ole pidettävä kohtuullisena, että valtio korvaa kaikissa tapauksissa täysin määrin avaruusesineiden yksityiselle aiheuttamat vahingot.

Näin ollen on aiheellista muuttaa avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä avaruusesineiden palauttamisesta annetun lain 4 §:n 2 momenttiin sisältyvää vahingonkorvaussäännöstä siten, että vahingonkorvauksen määrää olisi mahdollisuus joissakin tapauksissa alentaa. Tämä saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun valtio mahdollisesti avaruusesineen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahduttua ei saisikaan täyttä korvausta lähettäjävaltiolta.

Tässä yhteydessä on syytä todeta, että myös täydentävät säännökset oikeudesta avaruusesineen lähettämiseen Suomen alueelta tai suomalaisesta laitteesta ulkoavaruuteen voivat tulla ennen pitkää ajankohtaisiksi.

Edellä olevan perusteella ja hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi ne kansainvälistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta koskevan yleissopimuksen määräykset, jotka vaativat Eduskunnan suostumuksen.

Koska kysymyksessä oleva sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, ja muuten edellä esitetyn perusteella annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäviksi näin kuuluvat lakiehdotukset:

Laki

kansainvälistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Lontoossa, Moskovassa ja Washingtonissa 29 päivänä maaliskuuta 1972 allekirjoitetun kansainvälistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta koskevan yleissopimuksen määräykset ovat, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, voimassa niin kuin niistä on sovittu.

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Laki

avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä avaruusesineiden palauttamisesta annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä avaruusesineiden palauttamisesta 5 päivänä elokuuta 1970 annetun lain (616/70) 1 § ja 4 §:n 2 momentti näin kuuluviksi:

1 §.

Avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä ulkoavaruuteen lähetettyjen esineiden *(avaruusesineiden)* palauttamisesta samoin kuin avaruuslentäjien ja avaruusesineiden yksityisille aiheuttamien kustannusten ja vahinkojen korvaamisesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään.

4 §.

— — — — — — — — — — — — — — —

Sama on voimassa sellaisen vahingon korvaamisesta, jonka avaruusesine tai sen laukaisuväline tahi niiden osa taikka avaruusaluksen miehistöön kuuluva henkilö avaruuslentoon liittyviä tehtäviä suorittaessaan aiheuttaa yksityiselle tai tämän omaisuudelle taikka joka aiheutuu 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä. Jos vahingon suuruus ja muut olosuhteet huomioon ottaen on erityistä syytä, voidaan korvausta sovitella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 197 .

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1975.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Ulkoasiainministeri *Olavi J. Mattila*

Kansainvälistä vastuuta avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta koskeva

YLEISSOPIMUS

Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot

myöntäen koko ihmiskunnan yhteisen hyödyn, joka koituu ulkoavaruuden tutkimisen ja rauhanomaisen käytön edistämisestä,

palauttaen mieliin valtioiden toimintaa johtavia periaatteita niiden tutkiessa ja käyttäessä ulkoavaruutta siihen luettuna kuu ja muut taivaankappaleet koskevan yleissopimuksen,

ottaen huomioon, että huolimatta niistä varotoimenpiteistä, joihin avaruusesineiden lähettämiseen osallistuvien valtioiden ja kansainvälisten hallitustenvälisten järjestöjen tulee ryhtyä, sellaiset esineet saattavat tilaisuuden sattuessa aiheuttaa vahinkoa,

myöntäen tarpeen laatia tehokkaita kansainvälisiä sääntöjä ja menetelmiä, jotka koskevat avaruusesineiden aiheuttamasta vahingosta johtuvaa vastuuta, ja varmistaa erityisesti tämän sopimuksen säännösten mukaan täyden ja oikeudenmukaisen korvausmäärän pikainen suorittaminen sellaisen vahingon uhreille,

uskoen, että sellaisten sääntöjen ja menettelytapojen vahvistaminen on omiaan edistämään kansainvälisen yhteistyön voimistumista ulkoavaruuden tutkimuksen ja rauhanomaisen käytön alalla,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Tässä sopimuksessa

a) Sanalla "vahinko" tarkoitetaan hengenmenetystä, ruumiinvammaa tai muuta terveyden haittaa taikka valtioiden tai luonnollisten tai oikeushenkilöiden omaisuuden menetystä tai sen vahingoittumista, taikka kansainvälisten hallitustenvälisten järjestöjen omaisuuden menetystä tai sen vahingoittumista;

CONVENTION

on International Liability for Damage Caused by Space Objects

The States Parties to this Convention,

Recognizing the common interest of all mankind in furthering the exploration and use of outer space for peaceful purposes,

Recalling the Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies,

Taking into consideration that, notwithstanding the precautionary measures to be taken by States and international intergovernmental organizations involved in the launching of space objects, damage may on occasion be caused by such objects,

Recognizing the need to elaborate effective international rules and procedures concerning liability for damage caused by space objects and to ensure, in particular, the prompt payment under the terms of this Convention of a full and equitable measure of compensation to victims of such damage,

Believing that the establishment of such rules and procedures will contribute to the strengthening of international co-operation in the field of the exploration and use of outer space for peaceful purposes,

Have agreed on the following:

Article 1

a) The term "damage" means loss of life, personal injury or other impairment of health; or loss of or damage to property of States or of persons, natural or juridical, or property of international intergovernmental organizations;

b) Sanalla "lähettäminen" tarkoitetaan myös lähettämisyritystä;

c) Sanalla "lähettäjävaltio" tarkoitetaan:

i) valtiota, joka lähettää tai myötävaikuttaa avaruusesineen lähettämiseen;

ii) valtiota, jonka alueelta tai laitteesta avaruusesine on lähetetty;

d) Sanalla "avaruusesine" tarkoitetaan myös avaruusesineen osia sekä sen laukaisuvälinettä ja sen osia.

b) The term "launching" includes attempted launching;

c) The term "launching State" means:

i) A State which launches or procures the launching of a space object;

ii) A State from whose territory or facility a space object is launched;

d) The term "space object" includes component parts of a space object as well as its launch vehicle and parts thereof.

2 artikla

Lähettäjävaltio on ankarassa korvausvastuussa vahingosta, jonka sen avaruusesine on aiheuttanut maan pinnalla tai lentokoneelle, joka on ilmassa.

Article 2

A launching State shall be absolutely liable to pay compensation for damage caused by its space object on the surface of the earth or to aircraft in flight.

3 artikla

Siinä tapauksessa, että toisen lähettäjävaltion avaruusesine on aiheuttanut vahinkoa muualla kuin maapallon pinnalla toisen lähettäjävaltion avaruusesineelle tai sellaisessa avaruusesineessä oleville henkilöille tai omaisuudelle, on ensin mainittu vastuussa vain mikäli vahinko on luettavissa sen syyksi tai niiden henkilöiden syyksi, joista se on vastuussa.

Article 3

In the event of damage being caused elsewhere than on the surface of the earth to a space object of one launching State or to persons or property on board such a space object by a space object of another launching State, the latter shall be liable only if the damage is due to its fault or the fault of persons for whom it is responsible.

4 artikla

1. Siinä tapauksessa, että toisen lähettäjävaltion avaruusesine on aiheuttanut vahinkoa muualla kuin maapallon pinnalla toisen lähettäjävaltion avaruusesineelle tai sellaisessa avaruusesineessä oleville henkilöille tai omaisuudelle, ja mikäli siten on aiheutettu vahinkoa kolmannelle valtiolle, tai sen edustamille luonnillisille tai oikeushenkilöille, ovat kaksi ensin mainittua valtiota yhteisvastuussa kolmannelle valtiolle siinä laajuudessa kuin seuraavassa esitetään:

a) jos on aiheutettu vahinkoa kolmannelle valtiolle maan pinnalla tai lentokoneelle, joka on ilmassa, niiden vastuu kolmatta valtiota kohtaan on objektiivinen;

b) jos kolmannen valtion avaruusesineelle tai sellaisessa avaruusesineessä oleville henkilöille tai omaisuudelle muualla kuin maan pinnalla on aiheutettu vahinkoa, niiden vastuu kolmatta valtiota kohtaan perustuu joko kahden ensiksi mainitun valtion, tai niiden henkilöiden, joista jompikumpi on vastuussa, tuottamukseen.

2. Kaikissa solidaarisen vastuun tapauksissa, jotka on mainittu tämän artiklan 1-kohdassa,

Article 4

1. In the event of damage being caused elsewhere than on the surface of the earth to a space object of one launching State or to persons or property on board such a space object by a space object of another launching State, and of damage thereby being caused to a third State or to its natural or juridical persons, the first two States shall be jointly severally liable to the third State, to the extent indicated by the following:

a) If the damage has been caused to the third State on the surface of the earth or to aircraft in flight, their liability to the third State shall be absolute;

b) If the damage has been caused to a space object of the third State or to persons or property on board that space object elsewhere than on the surface of the earth, their liability to the third State shall be based on the fault of either of the first two States or on the fault of persons for whom either is responsible.

2. In all cases of joint and several liability referred to in paragraph 1 of this article, the

vahingonkorvausvelvollisuus jaetaan kahden ensin mainitun valtion kesken niiden tuottamuksen laajuuden perusteella; jos ei kummankaan näiden valtioiden tuottamuksen laajuutta voida määritellä, jaetaan korvausvelvollisuus tasan niiden kesken. Sellainen jakaminen ei vaikuta kolmannen valtion oikeuteen hakea tämän yleissopimuksen mukaista täyttä korvausta joltakin tai kaikilta lähettäjävaltioilta, jotka ovat vastuussa omasta ja toistensa puolesta.

burden of compensation for the damage shall be apportioned between the first two States in accordance with the extent to which they were at fault; if the extent of the fault of each of these States cannot be established, the burden of compensation shall be apportioned equally between them. Such apportionment shall be without prejudice to the right of the third State to seek the entire compensation due under this Convention from any or all of the launching States which are jointly and severally liable.

5 artikla

1. Milloin kaksi tai useampi valtio yhdessä lähettää avaruusesineen, ne vastaavat aiheutuneesta vahingosta omasta ja toistensa puolesta.

2. Lähettäjävaltiolla, joka on maksanut korvauksen, on oikeus nostaa korvauskanne toisia yhteislähettämiseen osallistuneita valtioita vastaan. Yhteislähettämiseen osallistuneet voivat tehdä sopimuksia siitä, miten niiden kesken on jaettava ne rahalliset velvoitteet, joista ne ovat vastuussa omasta ja toistensa puolesta.

Sellaisten sopimusten tulee vahinkoa kärsineen valtion oikeuksia haittaamatta pyrkiä siihen, että yhdeltä tai kaikilta lähettäjävaltioilta, jotka ovat solidaarisessa vastuussa, saadaan tämän yleissopimuksen mukainen koko korvaus.

3. Valtion, jonka alueelta tai laitteesta avaruusesine on lähetetty, katsotaan osallistuneen yhteislähettämiseen.

Article 5

1. Whenever two or more States jointly launch a space object, they shall be jointly and severally liable for any damage caused.

2. A launching State which has paid compensation for damage shall have the right to present a claim for indemnification to other participants in the joint launching. The participants in a joint launching may conclude agreements regarding the apportioning among themselves of the financial obligation in respect of which they are jointly and severally liable. Such agreements shall be without prejudice to the right of a State sustaining damage to seek the entire compensation due under this Convention from any or all of the launching States which are jointly and severally liable.

3. A State from whose territory or facility a space object is launched shall be regarded as a participant in a joint launching.

6 artikla

1. Tämän artiklan 2-kohdan määräykset huomioon ottaen, vapautus ankarasta vastuusta myönnetään siinä määrin kuin lähettäjävaltio näyttää toteen, että vahinko on aiheutunut kokonaan tai osittain kantajana esiintyvän valtion tai sen edustaman luonnollisen tai oikeushenkilön törkeästä laiminlyönnistä tai teosta tai laiminlyönnistä, jonka tarkoituksena on ollut aiheuttaa vahinkoa.

2. Vastuuvapautta ei tule lainkaan myöntää tapauksissa, joissa vahinko on aiheutunut lähettävän valtion johtamasta toiminnasta, joka ei ole sopusoinnussa kansainvälisen oikeuden kanssa, mukaan lukien erityisesti Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja ja valtioiden toimintaa johtavia periaatteita niiden tutkiessa ja käyttäessä ulkoavaruutta siihen luettuna kuu ja muut taivaankappaleet koskeva yleissopimus.

Article 6

1. Subject to the provisions of paragraph 2 of this article, exoneration from absolute liability shall be granted to the extent that a launching State establishes that the damage has resulted either wholly or partially from gross negligence or from an act or omission done with intent to cause damage on the part of a claimant State or of natural or juridical persons it represents.

2. No exoneration whatever shall be granted in cases where the damage has resulted from activities conducted by a launching State which are not in conformity with international law including, in particular, the Charter of the United Nations and the Treaty on Principles Governing the Activities of Statens in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies.

7 artikla

Tämän yleissopimuksen määräyksiä ei tule soveltaa lähettävän valtion avaruusesineen

a) tuon lähettävän valtion kansalaisille aiheuttamaan vahinkoon;

b) muiden maiden kansalaisille aiheuttamaan vahinkoon sellaisena aikana, jolloin he osallistuvat tuon avaruusesineen toimintaan sen lähettämisajankohdasta tai sen jälkeen jostain muusta vaiheesta alkaen sen laskeutumiseen saakka, tai sellaisena aikana, jolloin he ovat suunnitellun lähettämis- tai laskeutumisalueen välittömässä läheisyydessä tuon lähettävän valtion kutsusta.

Article 7

The provisions of this Convention shall not apply to damage caused by a space object of a launching State to:

a) Nationals of that launching State;

b) Foreign nationals during such time as they are participating in the operation of that space object from the time of its launching or at any stage thereafter until its descent, or during such time as they are in the immediate vicinity of a planned launching or recovery area as the result of an invitation by that launching State.

8 artikla

1. Valtio, joka kärsii vahinkoa, tai jonka luonnolliset tai oikeushenkilöt kärsivät vahinkoa, voi esittää lähettäjävaltiota vastaan sellaisen vahingon korvaamista koskevan vaatimuksen.

2. Jos valtio, jonka luonnollinen tai oikeushenkilö on kärsinyt vahinkoa, ei ole vaatinut korvausta, voi toinen valtio, sen alueella luonnolliselle tai oikeushenkilölle tapahtuneen vahingon johdosta vaatia korvausta lähettäjävaltiolta.

3. Jos ei valtio, jonka luonnollinen tai oikeushenkilö on kärsinyt vahinkoa eikä valtio, jonka alueella vahinko kärsittiin, ole vaatinut korvausta tai ilmoittanut aikomuksestaan vaatia korvausta voi toinen valtio sen vakinaisten asukkaiden kärsimän vahingon johdosta vaatia korvausta lähettäjävaltiolta.

Article 8

1. A State which suffers damage, or whose natural or juridical persons suffer damage, may present to a launching State a claim for compensation for such damage.

2. If the State of nationality has not presented a claim, another State may, in respect of damage sustained in its territory by any natural or juridical person, present a claim to a launching State.

3. If neither the State of nationality nor the State in whose territory the damage was sustained has presented a claim or notified its intention of presenting a claim, another State may, in respect of damage sustained by its permanent residents, present a claim to a launching State.

9 artikla

Vahingonkorvauskanne on nostettava lähettäjävaltiota vastaan diplomaattista tietä. Mikäli valtiolla ei ole diplomaattisia suhteita kysymyksessä olevaan lähettäjävaltioon, se voi pyytää toista valtiota nostamaan kanteen sen puolesta tuota lähettäjävaltiota vastaan tai muulla tavoin edustamaan sitä sille tämän sopimuksen mukaisten oikeuksien ajamisessa. Se voi myös nostaa kanteen Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin välityksellä, edellyttäen, että kantajavaltio ja lähettäjävaltio ovat molemmat Yhdistyneiden Kansakuntien jäseniä.

Article 9

A claim for compensation for damage shall be presented to a launching State through diplomatic channels. If a State does not maintain diplomatic relations with the launching State concerned, it may request another State to present its claim to that launching State or otherwise represent its interests under this Convention. It may also present its claim through the Secretary-General of the United Nations, provided the claimant State and the launching State are both Members of the United Nations.

10 artikla

1. Vahingokorvausta on vaadittava lähettäjävaltiolta viimeistään vuoden kuluttua siitä,

Article 10

1. A claim for compensation for damage may be presented to a launching State not later

kun vahinko on ilmennyt, tai siitä, kun vastuussa oleva lähettäjävaltio on tunnistettu.

2. Jos valtio ei kuitenkaan ole tietoinen vahingon tapahtumisesta tai ei ole kyennyt tunnistamaan vastuussa olevaa lähettäjävaltiota, se voi nostaa kanteen vuoden kuluessa siitä, kun se sai tiedon edellä mainituista seikoista, kuitenkaan tämän ajanjakson ei tule missään tapauksessa ylittää yhtä vuotta siitä, kun valtion saatettiin kohtuuden mukaan olettaa saaneen tiedon tapahtuneesta asianmukaista huolellisuutta noudattamalla.

3. Tämän artiklan 1 ja 2 kohdissa mainittuja määräaikoja tulee soveltaa vaikkakaan vahingon koko laajuutta ei tiedettäisi. Tässä tapauksessa kantajavaltio on kuitenkin oikeutettu muuttamaan kannetta ja jättämään tutkittavaksi uutta todistusaineistoa sellaisten määräaikojen päättymisen jälkeenkin, kunnes vuosi on kulunut siitä, kun vahingon koko laajuudesta saatiin tieto.

11 artikla

1. Vahingonkorvauskanteen nostaminen lähettäjävaltiota vastaan tämän yleissopimuksen mukaan ei vaadi, että kantajavaltio tai sen edustamat luonnolliset tai oikeushenkilöt käyttävät ensin soveliaita paikallisia oikeuskeinoja.

2. Mikään tässä yleissopimuksessa ei estä valtiota tai sen mahdollisesti edustamia luonnollisia tai oikeushenkilöitä jatkamasta kanteen ajamista lähettäjävaltion oikeuksissa tai hallinnollisissa tuomioistuimissa tai viranomaisissa. Valtio ei ole kuitenkaan oikeutettu nostamaan kannetta tämän yleissopimuksen mukaan saman vahingon johdosta, jonka johdosta ajetaan kannetta lähettäjävaltion oikeuksissa, hallinnollisissa tuomioistuimissa tai asioimistoissa, tai jonkin muun kansainvälisen sopimuksen perusteella, joka sitoo asianosaisina olevia valtioita.

12 artikla

Vahingonkorvauksesta, jonka lähettäjävaltio on velvollinen maksamaan tämän sopimuksen mukaan, on päätettävä kansainvälisen oikeuden ja oikeudenmukaisuuden ja kohtuuden periaatteen mukaisesti, ja niin, että vahingon johdosta suoritetaan sellainen hyvitys, joka palauttaa henkilön, luonnollisen tai oikeushenkilön valtion tai kansainvälisen järjestön, jonka nimissä kannetta ajetaan tilaan, joka olisi vallinnut, jollei vahinkoa olisi sattunut.

than one year following the date of the occurrence of the damage or the identification of the launching State which is liable.

2. If, however, a State does not know of the occurrence of the damage or has not been able to identify the launching State which is liable, it may present a claim within one year following the date on which it learned of the aforementioned facts; however, this period shall in no event exceed one year following the date on which the State could reasonably be expected to have learned of the facts through the exercise of due diligence.

3. The time-limits specified in paragraphs 1 and 2 of this article shall apply even if the full extent of the damage may not be known. In this event, however, the claimant State shall be entitled to revise the claim and submit additional documentation after the expiration of such time-limits until one year after the full extent of the damage is known.

Article 11

1. Presentation of a claim to a launching State for compensation for damage under this Convention shall not require the prior exhaustion of any local remedies which may be available to a claimant State or to natural or juridical persons it represents.

2. Nothing in this Convention shall prevent a State, or natural or juridical persons it might represent, from pursuing a claim in the courts or administrative tribunals or agencies of a launching State. A State shall not, however, be entitled to present a claim under this Convention in respect of the same damage for which a claim is being pursued in the courts or administrative tribunals or agencies of a launching State or under another international agreement which is binding on the States concerned.

Article 12

The compensation which the launching State shall be liable to pay for damage under this Convention shall be determined in accordance with international law and the principles of justice and equity, in order to provide such reparation in respect of the damage as will restore the person, natural or juridical, State or international organization on whose behalf the claim is presented to the condition which would have existed if the damage had not occurred.

13 artikla

Jollei kantajana esiintyvä valtio ja valtio, joka on korvausvelvollinen tämän yleissopimuksen mukaan, sovi jostakin muusta korvausmuodosta, on korvaus maksettava kantajavaltion valuutassa tai jos tuo valtio niin vaatii, korvausvelvollisen valtion valuutassa.

Article 13

Unless the claimant State and the State from which compensation is due under this Convention agree on another form of compensation, the compensation shall be paid in the currency of the claimant State or, if that State so requests, in the currency of the State from which compensation is due.

14 artikla

Jos ei mihinkään ratkaisuun päädytä diplomaattisten neuvottelujen tuloksena kuten 9 artiklassa edellytetään, vuoden kuluttua siitä, kun kantajavaltio ilmoittaa lähettäjävaltiolle, että se on jättänyt tutkittavaksi kanteeseensa liittyvän aineiston, asianomaisten osapuolten tulee asettaa vahingonkorvauskomissio jommankumman osapuolen pyynnöstä.

Article 14

If no settlement of a claim is arrived at through diplomatic negotiations as provided for in article 9, within one year from the date on which the claimant State notifies the launching State that it has submitted the documentation of its claim, the parties concerned shall establish a Claims Commission at the request of either party.

15 artikla

1. Vahingonkorvauskomissiossa on kolme jäsentä, yksi kantajavaltion nimeämä jäsen, yksi lähettäjävaltion nimeämä jäsen ja kolmas jäsen, puheenjohtaja, jonka valitsevat molemmat osapuolet yhdessä. Kummankin osapuolen tulee suorittaa nimityksensä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun vahingonkorvauskomission asettamista tarkoittava pyyntö on esitetty.

2. Jos ei neljän kuukauden kuluessa siitä, kun vahingonkorvauskomission perustamista koskeva pyyntö on esitetty, ole päästy sopimukseen puheenjohtajan valinnasta, jompikumpi sopimuspuoli voi pyytää Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeriä nimittämään puheenjohtajan seuraavan kahden kuukauden ajanjakson kuluessa.

Article 15

1. The Claims Commission shall be composed of three members: one appointed by the claimant State, one appointed by the launching State and the third member, the Chairman, to be chosen by both parties jointly. Each party shall make its appointment within two months of the request for the establishment of the Claims Commission.

2. If no agreement is reached on the choice of the Chairman within four months of the request for the establishment of the Commission, either party may request the Secretary-General of the United Nations to appoint the Chairman within a further period of two months.

16 artikla

1. Ellei toinen osapuoli suorita nimitystä sovitun ajanjakson kuluessa, muodostaa puheenjohtaja, toisen osapuolen pyynnöstä, yksijäsenisen vahingonkorvauskomission.

2. Jokainen paikka, joka saattaa tulla mistä syystä tahansa avoimeksi komissiossa, on täytettävä samaa menettelytapaa noudattaen kuin alkuperäisenkin nimityksen suhteen.

3. Komission tulee päättää omasta menettelytavastaan.

4. Komission tulee päättää paikasta tai paikoista, joissa se tulee kokoontumaan ja kaikista muista hallinnollisista kysymyksistä.

5. Lukuunottamatta yksijäsenisen komission antamia ratkaisuja ja päätöksiä, tulee kaikista

Article 16

1. If one of the parties does not make its appointment within the stipulated period, the Chairman shall, at the request of the other party, constitute a single-member Claims Commission.

2. Any vacancy which arise in the Commission for whatever reason shall be filled by the same procedure adopted for the original appointment.

3. The Commission shall determine its own procedure.

4. The Commission shall determine the place or places where it shall sit and all other administrative matters.

5. Except in the case of decisions and awards by a single-member Commission, all

komission ratkaisuista ja päätöksistä päättää ääntenenemmistöllä.

17 artikla

Vahingonkorvauskomission jäsenmäärää ei tule lisätä sen perusteella, että kaksi tai useampi jäsen on liittynyt yhteen jossain vahingonkorvauskomissiossa ajettavassa korvausmenettelyssä. Täten yhteenliittyneiden kantajavaltioiden tulee yhdessä nimittää yhden komission jäsenen samalla tavoin ja samoin ehdoin kuin yhden kantajavaltion ollessa kysymyksessä. Kun kaksi tai useampia lähettäjävaltioita on liittynyt täten yhteen, ne nimittävät yhden komission jäsenen samalla tavoin. Jos kantajavaltiot tai lähettäjävaltiot eivät suorita nimitystä sopimukseen sisällytetyn ajanjakson kuluessa, muodostaa puheenjohtaja yksijäsenisen komission.

18 artikla

Vahingonkorvauskomissio ratkaisee ovatko vahingonkorvausvaateet perusteltuja ja määrittää ehkä maksettavan korvaussumman.

19 artikla

1. Vahingonkorvauskomission tulee toimia 12 artiklan säännösten mukaisesti.

2. Komission päätös on lopullinen ja sitova, jos osapuolet ovat niin sopineet; muussa tapauksessa komissio antaa lopullisen ja suositusluontoisen päätöksen, jota sopimuspuolten tulee vilpittömästi harkita. Komission tulee ilmoittaa ratkaisunsa tai päätöksensä perusteet.

3. Komission tulee antaa ratkaisunsa tai päätöksensä niin pian kuin mahdollista ja viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun se perustettiin, jollei komissio harkitse tarpeelliseksi tämän ajanjakson pidentämistä.

4. Komission tulee julkistaa ratkaisunsa tai päätöksensä. Sen tulee toimittaa ratkaisunsa tai päätöksensä oikeaksi todistettu jäljennös kullekin osapuolelle ja Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille.

20 artikla

Vahingonkorvauskomissiosta aiheutuvat kustannukset maksavat osapuolet tasan, jollei komissio ole päättänyt toisin.

decisions and awards of the Commission shall be by majority vote.

Article 17

No increase in the membership of the Claims Commission shall take place by reason of two or more claimant States or launching States being joined in any one proceeding before the Commission. The claimant States so joined shall collectively appoint one member of the Commission in the same manner and subject to the same conditions as would be the case for a single claimant State. When two or more launching States are so joined, they shall collectively appoint one member of the Commission in the same way. If the claimant States or the launching States do not make the appointment within the stipulated period, the Chairman shall constitute a single-member Commission.

Article 18

The Claims Commission shall decide the merits of the claim for compensation and determine the amount of compensation payable, if any.

Article 19

1. The Claims Commission shall act in accordance with the provisions of article 12.

2. The decision of the Commission shall be final and binding if the parties have so agreed; otherwise the Commission shall render a final and recommendatory award, which the parties shall consider in good faith. The Commission shall state the reasons for its decision or award.

3. The Commission shall give its decision or award as promptly as possible and no later than one year from the date of its establishment, unless an extension of this period is found necessary by the Commission.

4. The Commission shall make its decision or award public. It shall deliver a certified copy of its decision or award to each of the parties and to the Secretary-General of the United Nations.

Artile 20

The expenses in regard to the Claims Commission shall be borne equally by the parties, unless otherwise decided by the Commission.

21 artikla

Jos avaruusesineen aiheuttama vahinko on aiheuttanut suurta vaaraa ihmishengille tai on vakavaksi haitaksi väestön elinolosuhteille tai elintärkeiden väestökeskusten toiminnalle, osapuolina olevien valtioiden ja erityisesti lähettäjävaltioiden tulee tutkia mahdollisuuksia asianmukaisen ja nopean avun antamiseksi vahinkoa kärsineelle valtiolle, kun se sitä pyytää. Mikään tässä artiklassa ei kuitenkaan vaikuta sopimusvaltiolle tämän yleissopimuksen mukaan kuuluviin oikeuksiin tai velvollisuuksiin.

Article 21

If the damage caused by a space object presents a large-scale danger to human life or seriously interferes with the living conditions of the population or the functioning of vital centres, the States Parties, and in particular the launching State, shall examine the possibility of rendering appropariate and rapid assistance to the State which has suffered the damage, when it so requests. However, nothing in this article shall affect the rights or obligations of the States Parties under this Convention.

22 artikla

1. Tässä yleissopimuksessa olevia mainintoja valtioista, lukuunottamatta artikloissa 24—27 olevia mainintoja, sovelletaan jokaiseen kansainväliseen hallitustenväliseen järjestöön, joka johtaa avaruustoimintaa, jos järjestö ilmoittaa hyväksyvänsä tähän sopimukseen sisällytetyt oikeudet ja velvollisuudet, ja jos järjestön jäsenvaltioiden enemmistö on tämän yleissopimuksen ja valtioiden toimintaa johtavista periaatteista niiden tutkiessa ja käyttäessä ulkoavaruutta, siihen luettuna kuu ja muut taivaankappaleet, koskevan yleissopimuksen sopimuspuolena.

2. Tämän yleissopimuksen sopimuspuolena olevan järjestön jäsenvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että järjestö tekee ilmoituksen edellä olevan kappaleen mukaisesti.

3. Jos kansainvälinen hallitustenvälinen järjestö on vastuussa vahingosta tämän yleissopimuksen määräysten nojalla, tuo järjestö ja ne sen jäsenvaltiot, jotka ovat tämän yleissopimuksen sopimusvaltioita, ovat solidaarisessa vastuussa kuitenkin edellyttäen, että:

a) jokainen sellaiseen vahinkoon perustuva korvauskanne nostetaan ensin järjestöä vastaan;

b) vain silloin, kun järjestö ei ole maksanut kuuden kuukauden ajanjakson kuluessa sovittua tai määrättyä summaa korvaukseksi sellaisesta vahingosta, voi kantajavaltio vedota tämän yleissopimuksen jäseninä olevien valtioiden vastuuseen tuon summan maksamiseksi.

4. Tämän yleissopimuksen mukaisen korvauskanteen nostaa tämän artiklan 1-kohdan mukaisen ilmoituksen tehneelle järjestölle ai-

Article 22

1. In this Convention, with the exception of articles 24 to 27, references to States shall be deemed to apply to any international intergovernmental organization which conducts space activities if the organization declares its acceptance of the rights and obligations provided for in this Convention and if a majority of the States members of the organization are States Parties to this Convention and to the Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies.

2. States members of any such organization which are States Parties to this Convention shall take all appropriate steps to ensure that the organization makes a declaration in accordance with the preceding paragraph.

3. If an international intergovernmental organization is liable for damage by virtue of the provisions of this Convention, that organization and those of its members which are States Parties to this Convention shall be jointly and severally liable; provided, hovever, that:

a) Any claim for compensation in respect of such damage shall be first presented to the organization;

b) Only where the organization has not paid, within a period of six months, any sum agreed or determined to be due as compensation for such damage, may the claimant State invoke the liability of the members which are States Parties to this Convention for the payment of that sum.

4. Any claim, pursuant to the provisions of this Convention, for compensation in respect of damage caused to an organization which has

heuttaneen vahingon johdosta järjestön tämän yleissopimuksen sopimuspuolena oleva jäsenvaltio.

23 artikla

1. Tämän yleissopimuksen määräykset eivät vaikuta muihin kansainvälisiin voimassaoleviin sopimuksiin siltä osin kuin sopimuspuolten väliset suhteet on niiden mukaan järjestetty.

2. Mikään tämän yleissopimuksen säännös ei estä valtiota tekemästä sen säännöksiä vahvistavia, täydentäviä tai laajentavia kansainvälisiä sopimuksia.

24 artikla

1. Tämä yleissopimus on avoinna kaikille valtioille allekirjoittamista varten. Valtio, joka ei allekirjoita tätä yleissopimusta ennen sen voimaantuloa tämän artiklan 3 kohdan mukaan, voi liittyä siihen milloin tahansa.

2. Tämä yleissopimus on allekirjoittajavaltioiden ratifioitava. Ratifiointi- ja liittymisasiakirjat on talletettava Amerikan Yhdysvaltojen, Ison Britannian ja Pohjois-Irlannin sekä Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton hallitusten huostaan, joita tämän vuoksi nimitetään talletusjahallituksiksi.

3. Tämä yleissopimus tulee voimaan viidennen ratifiointiasiakirjan tultua talletetuksi.

4. Niiden valtioiden osalta, joiden ratifiointi- ja liittymisasiakirjat talletetaan tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen, se tulee voimaan niiden ratifiointi- tai liittymiskirjan tallettamispäivänä.

5. Tallettajahallitusten on viipymättä tiedotettava kaikille allekirjoittaneille ja liittyneille valtioille jokainen allekirjoituspäivä, tämän yleissopimuksen jokaisen ratifiointi- ja liittymiskirjan tallettamispäivä, sen voimaantulopäivä ja muut ilmoitukset.

6. Tallettajahallitusten on rekisteröitävä tämä yleissopimus Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaisesti.

25 artikla

Jokainen sopimusvaltio voi ehdottaa muutoksia tähän yleissopimukseen. Muutokset tulevat voimaan kunkin muutokset hyväksyneen sopimusvaltion osalta sopimusvaltioiden enemmis-

made a declaration in accordance with paragraph 1 of this article shall be presented by a State member of the organization which is a State Party to this Convention.

Article 23

1. The provisions of this Convention shall not affect other international agreements in force in so far as relations between the States Parties to such agreements are concerned.

2. No provision of this Convention shall prevent States from concluding international agreements reaffirming, supplementing or extending its provisions.

Article 24

1. This Convention shall be open to all States for signature. Any State which does not sign this Convention before its entry into force in accordance with paragraph 3 of this article may accede to it at any time.

2. This Convention shall be subject to ratification by signatory States. Instruments of ratification and instruments of accession shall be deposited with the Governments of the Union of Soviet Socialist Republics, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America, which are hereby designated the Depositary Governments.

3. This Convention shall enter into force on the deposit of the fifth instrument of ratification.

4. For States whose instruments of ratification or accession are deposited subsequent to the entry into force of this Convention, it shall enter into force on the date of the deposit of their instruments of ratification or accession.

5. The Depositary Governments shall promptly inform all signatory and acceding States of the date of each signature, the date of deposit of each instrument of ratification of and accession to this Convention, the date of its entry into force and other notices.

6. This Convention shall be registered by the Depositary Governments pursuant to Article 102 of the Charter of the United Nations.

Article 25

Any State Party to this Convention may propose amendments to this Convention. Amendments shall enter into force for each State Party to the Convention accepting the

tön hyväksyttyä ne ja sen jälkeen jokaisen muun sopimusvaltion osalta tämän hyväksymispäivänä.

26 artikla

Kymmenen vuotta tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen tulee tämän yleissopimuksen soveltamisen tarkistus sisällyttää Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen alustavalle asialistalle, jotta voitaisiin yleissopimuksen tapahtuneen soveltamisen valossa harkita vaatiiko se uudistuksia tai ei. Kuitenkin milloin tahansa sen jälkeen kun yleissopimus on ollut voimassa viisi vuotta, yleissopimuksen sopimuspuolten kolmasosan pyynnöstä ja sopimuspuolten enemmistön suostumuksella, on sopimuspuolten välinen konferenssi kutsuttava koolle tarkistamaan tätä yleissopimusta.

27 artikla

Jokainen sopimusvaltio voi ilmoittaa eroamisestaan sopimuksesta yhden vuoden kuluttua sen voimaantulosta kirjallisella ilmoituksella tallettajahallitukselle. Tällainen eroaminen tulee voimaan yhden vuoden kuluttua mainitun ilmoituksen saapumispäivästä.

28 artikla

Tämä yleissopimus, jonka englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, on talletettava tallettajahallitusten arkistoihin. Tämän sopimuksen asianmukaisesti oikeaksi todistetut jäljennökset on tallettajahallitusten lähetettävä allekirjoittaneille ja liittyneille valtioille.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet siihen asianmukaisesti valtuutettuina ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty kolmena kappaleena Lontoossa, Moskovassa ja Washingtonissa 29 päivänä maaliskuuta 1972.

amendments upon their acceptance by a majority of the States Parties to the Convention and thereafter for each remaining State Party to the Convention on the date of acceptance by it.

Article 26

Ten years after the entry into force of this Convention, the question of the review of this Convention shall be included in the provisional agenda of the United Nations General Assembly in order to consider, in the light of past application of the Convention, whether it requires revision. However, at any time after the Convention has been in force for five years, and at the request of one third of the States Parties to the Convention, and with the concurrence of the majority of the States Parties, a conference of the States Parties shall be convened to review this Convention.

Article 27

Any State Party to this Convention may give notice of its withdrawal from the Convention one year after its entry into force by written notification to the Depositary Governments. Such withdrawal shall take effect one year from the date of receipt of this notification.

Article 28

This Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the Depositary Governments. Duly certified copies of this Convention shall be transmitted by the Depositary Governments to the Governments of the signatory and acceding States.

In witness whereof the undersigned, duly authorized, have signed this Convention.

Done in triplicate, at the cities of London, Moscow and Washington, this twenty-ninth day of March, one thousand nine hundred and seventy-two.